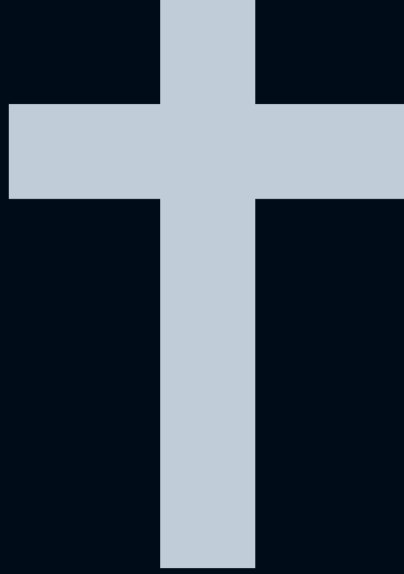

Ulibra wi
Naşibaşı

New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

Ulibra wi Naṣibaṭi
New Testament and Shorter Old Testament in Mankanya

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mankanya

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mankanya

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 30 Dec 2021
a40dd8c3-0687-5ed7-bd1a-ef16ae8e3b9c

Contents

UJUNI	1
MACI	56
MARKUF	96
LUK	121
YOWAN	164
ULEMP	194
ROM	234
1 KORINT	252
2 KORINT	269
GALATIYA	280
EFET	287
FILIP	294
KOLOF	299
1 TEFALONIK	304
2 TEFALONIK	308
1 TIMOTE	311
2 TIMOTE	317
TIT	321
FILEMON	324
HEBERĒ	326
YAKOB	340
1 PIYEER	345
2 PIYEER	351
1 YOWAN	355
2 YOWAN	360
3 YOWAN	361
YUDA	362
Uko wi bayuujun Yowan	364

Ujuni

Uɕup ujuni

Ulibra uteek wi Uɕup wi Naşibaŕi katim ki wa kawo « Ujuni » ŕiki uji uŕiiniyaan ujuni wi umundu, na iko bti inwoon abot aŕiiniyaan pntaali pi Itrayel panwoon pi Naşibaŕi. Kafah 1 te 11: Hum di ŕiaan akdoon kadoo kame umundu wi ŕwoon wi? In awoon ŕiaan? We uwoon ulempul keme we ukaan kē abi ŕi umundu? We ukaan kē baŕiaan baji baban ŕun kawo ŕi pŕom na bkujar na ugut? We uhinanun kapēnan uko mēnt? Iko mēnt yi yi kafah kateek ki ulibra ujuni wi kakdoon na pteem. ŕiint na ŕaaŕ jibi baŕakadiiri (1-2); pgar pi bagarun na Naşibaŕi (3); Kayin na Abel (4) Nowe ŕi wal wi uşubal uweek (6-9); Katoh kaweeek ki ŕşoobra ki Babel (11). Iko impiitun ŕi, ŕiaan aanhil kaŕup bnuura wal wi iŕepun na manjoonan jibi baŕiaan bajēn bajaan bado hēnkun. Ifah 12 te 50 ikakalēş jibi Naşibaŕi aktijun umundu mbuur wi adun bantohi bateek biki Itrayel bado kalempara : Abraham (12.1–25.18), anwoon ŕiaan anfiyaarun bnuura abot aji ŕaş Naşibaŕi awo i baŕiaan bado katen ŕi a. Itaak awoon abukul. Ababul Yakob (25.19–36.43) i i babiin aŕu katim ki Itrayel. Yotef (37.1–50.26) anwoon alon ŕi babak Yakob, abiin ado kē Yakob na babakul bandukiin na babak baka bti kē baya afēŕ du Ejiptu. Ulibra ujuni uwo duna pjukan ŕi uko wi Naşibaŕi adolon. Ujunna aŕup kē Naşibaŕi apaşun umundu, kē uko mēnt ukdiiman mndēm mi wa, kē umundu bti uşē wo ŕi iŕen yi Naşibaŕi, ul akşihun wa. Ulibra ubaana ŕi kahon ki Naşibaŕi ahonun aji ado katen pntaali pi nul. Du ujuni te uba ulibra wi, Naşibaŕi awoon i baktiiniyaanun: Ado kē baŕiaan bame a, aji wayēş, aji ŕon kabot kaŕēnk pntaali pi nul, aji boman iko bti yi pntaali pi nul. Kē aşē ji ŕal baŕiaan

bafiyaara bakuŕ bafiyaar kahon ki ahonun, bado kaŕaş uko wi aŕuun pdo na bgah bi nul. Ulibra wi ujej idolade yi unjon yi Itrayel kadolna baŕiaan bayikrēn bnuura hum di pntaali mēnt pabiin awo ŕi pfiyaar, jibi padolon kē pfiyaar mēnt paliint abot ajoonan.

Upaşa umundu

¹ Du ujuni Naşibaŕi apaş baŕi na mboş.

² Kē mboş manşē wo mnjinŕ kē nin ukoolan uunwo ŕi ma, bdēm bawun bnjiir, kē uyook umpēnnun du Naşibaŕi uşē fuuŕ ŕi meel duuŕ.

³ Naşibaŕi aji wal mēnt: « Bjeehi bawoon » kē bjeehi bawoo. ⁴ Naşibaŕi awin kē bjeehi banuuraa, aşē paŕēş bjeehi na bdēm. ⁵ Naşibaŕi adu bjeehi aji « unuur » adu bdēm « utejan. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuŕ awo : unuur mēnt uwoon uteek.

⁶ Kē Naşibaŕi aşē ji : « Uko ulon unnaamun ji kanjan uwoon ŕi ptoof pi meel, upaŕēşaan ma » kē uwo han.

⁷ Naşibaŕi ado uko mēnt kē upaŕēş meel, kē mlon manwo ŕi uŕēh kē mlon manwo du bko duuŕ. ⁸ Naşibaŕi adu uko mēnt aji « baŕi. » Utaakal uwoo, nfa kē mankuŕ awo : unuur mēnt uwoon utēbantēn.

⁹ Kē Naşibaŕi aşē ji : « Meel manwoon ŕi baŕi uŕēh manŕonkandēren ŕi dko dloolan, pkay pakuŕ papēn pawinana » kē uwo han. ¹⁰ Naşibaŕi adu dko dkay aji « mboş » aşē du dko di meel « bdēk. » Naşibaŕi awin kē uko mēnt unuura. ¹¹ Naşibaŕi aji : « Mboş mambukan ujaagal, ugof bti na mnko bti. Uko undoli uko wi ukdoon kabuk udo kawo na uhiib kēme mbuk » kē uwo han. ¹² Mboş kē mambuk ujaagal, ugof bti na mnko bti. Ujaagal unwoon, uji uwo na kanaamare ki wa, bgof banwoon baji bawo na kanaamare ki ba, bko bandoon kawo na kanaamare ki ba ; uko undoli uji uwo na mbuk kēme uhiib. Naşibaŕi awin kē uko mēnt unuura. ¹³ Utaakal

uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ uwajanṭṭen.

¹⁴ Naşibaṭi kë aşē ji : « Iko ilonṭ inkdoonṭ kajeehan iwoon du baṭi duuṭ ipaṭēşaan unuur na utejan! Idoon kadiiman wal wi ṭfettu, ṭnuur, na ṭşubal ; ¹⁵ iwoon du baṭi duuṭ ido kajeehan mboş! » kë uwo hanṭ. ¹⁶ Naşibaṭi ado iko itēb iweekinjaan ijeehan, uweek uji upēn kaşih na nfa te utaakal, umpoṭi kapēn kaşih na utejan. Ado kak njah. ¹⁷ Naşibaṭi aṭu ya du baṭi duuṭ ido kajeehan mboş, ¹⁸ ido kaşih pnak na utejan, ipaṭēşaan bjeehi na bdēm. Naşibaṭi awin kë uko mēntṭ uwo unuura. ¹⁹ Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ ubaakanṭṭen.

²⁰ Kë Naşibaṭi aşē ji : « Meel mantum ṭko, ṭkat ṭnabot ṭnado kayiṭ du baṭi, ṭi mboş duuṭ! » ²¹ Naşibaṭi apaş ṭko ṭweek ṭnyibanaan ṭi bdēm na ṭko ṭnanwoonṭ ṭi meel bti kë ṭnatum maakan, akak apaş ṭkat bti. Naşibaṭi awin kë uko mēntṭ uwo unuura. ²² Naşibaṭi awul ṭa bnuura aji : « An ṭko ṭi meel, kabuk kajoobēt na an, nabuk maakan natuman meel mi idēm. Kë an ṭkat, nabukan natuman mboş! » ²³ Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ uñeenanṭṭen.

²⁴ Naşibaṭi aji : « Mboş manwulan ṭko bti : Nntaam ṭi katoh, ṭko ṭnmpoṭi na ṭko ṭi uṭeeh bti » kë uwo hanṭ. ²⁵ Naşibaṭi ado ṭko ṭi uṭeeh bti, ṭnntaam ṭi katoh bti na ṭko ṭnmpoṭi bti. Naşibaṭi awin kë uko mēntṭ unuura.

²⁶ Naşibaṭi aji : « Nawulan ṭdo ṭñaan anaamun, awo ji un, aşih ṭṭēb ṭi bdēm, ṭkat ṭi baṭi, ṭnntaam ṭi katoh, na ṭko bti ṭnanjaanṭ ṭapula ṭi mboş. »

²⁷ Naşibaṭi apaş bañaanṭ kë banaam na a :

bapaşana anaam na Naşibaṭi, apaş baka kë bawo ṭniinṭ na ṭñaanṭ.

²⁸ Naşibaṭi awul baka bnuura aji : « Kabuk kajoobēt na an, nabukan maakan, natuman mboş nabot naşih ma. Naşihan ṭṭēb ṭi bdēm, ṭkat ṭi baṭi na ṭko bti ṭnanwoonṭ ṭi mboş. »

²⁹ Naşibaṭi aji : « Natenan, dwulan ujaagal unwoonṭ na mbuk na uko wi

ugof na mnko bti manjaanṭ mambuk nado kade. ³⁰ Dwul kak iko mēntṭ ṭko bti ṭnanwoonṭ na uhefēntṭ: ṭnko bti ṭnanwoonṭ ṭi mboş, ṭkat bti ṭi baṭi na ṭko bti ṭnankmpuliinṭ ṭi mboş. Dwul ya ṭa ṭnado kade » kë uwo hanṭ. ³¹ Naşibaṭi aten uko bti wi adolonṭ aşē win kë uwo unuura. Utaakal uwoo, nfa kë mankuṭ awo : unuur mēntṭ uwoonṭ upaajanṭṭen.

2

¹ Hēnk di di Naşibaṭi abaanṭ ppaş baṭi na mboş na iko bti inwoonṭ da. ² Unuur uṭēnk paaj na ulonṭ uṭēnk kë Naşibaṭi aba ulempul. Anoorfēn unuur mēntṭ wi adolonṭ ulempul bti aba. ³ Naşibaṭi adēman unuur uṭēnk paaj na ulonṭ akuṭ ado wa kë uyimani, ṭiki anoorfēn unuur mēntṭ wi abaanṭ ppaş iko bti.

Naşibaṭi aṭak ṭniinṭ na ṭñaanṭ

⁴ Kë hēnk di di *Yawe Nawat Kabuka apaşunṭ baṭi na mboş. ṭi wal wi Naşibaṭi Nawat Kabuka apaşunṭ mboş na baṭi, ⁵ nin ugof na ujaagal ulonṭ uundobi may may ṭi mboş, ṭiki Naşibaṭi Ajugun aandobi do uşubal kë uşub ṭi ma, kë nin ṭñaanṭ aankak awo, ankjaari ma. ⁶ Kë meel manşē ji mampēna ṭi ukumpēş ulonṭ katulan mboş bti. ⁷ Wi wi Naşibaṭi Ajugun aṭakunṭ ṭñaanṭ na ufuuş wi mboş, afuuṭ ṭi iyiş yi nul uhefēntṭ wi ubida, kë akak ṭñaanṭ ankhefēntṭunṭ.

⁸ Naşibaṭi Nawat Kabuka atepi uwoorta du umbanṭ wi umayar unuur ṭi utaak wi Eden aşē ṭu da ṭñaanṭ i aṭakunṭ. ⁹ Naşibaṭi Nawat Kabuka anaṭanṭ ṭi mboş mnko bti manuuriinṭ bten abot alil. Akak anaṭanṭ ṭi uwoorta bko bi ubida na bko bmeeni bnuura na buṭaan.

¹⁰ Bdēm blonṭ bapēna Eden abi atulan uwoorta, aşē paşşeraan da, ado itant ibaakēr. ¹¹ Kateek katim ki ka kawo Pişon : kafooy utaak wi Hawila bti, unwoonṭ na wuuru, ¹² wuuru mēntṭ uwo ujintṭ piş. Utaak mēntṭ uwo kak na bko blonṭ banjaanṭ babo-manaanṭ mnkulan bi bajaanṭ bado bdeliyum, na mnlak mpoṭi mnlonṭ

mannuuriin maakan aji manuur abot atam preeş ji wuuru, mi bajaan bado koralin. ¹³ Katëbantën katim ki ka kawo Gihon : Kafooy uťaak wi Kuş bti. ¹⁴ Kawajantën katim ki ka kawo Tigrë: Kawo du umayar unuur wi uťaak wi Aşuur. Kabaakantën katim ki ka kawo Ęfrat.

¹⁵ Naşibaţi Nawat Kabuka aţu ņaan ţi uwoorta wi Eden ado kajaar wa abot ado kayeņ wa. ¹⁶ Naşibaţi Nawat Kabuka aţiini na a wal mënţ aji : « Ihinan kade mnko bti mi uwoorta, ¹⁷ kē bko bi pme bnuura na buţaan iinkde ba, ţiki unuur wi ikdeen ba, ikeţ. »

¹⁸ Naşibaţi Nawat Kabuka aji wal mënţ: « Uunnuura ņaan awo aloolan. Dwo kado naţenka, annaamuņ na a. » ¹⁹ Naşibaţi Nawat Kabuka akak ajej mboş abomanaan ņko ņi uţeeh bti na ņkat ņi baţi bti, aşē ţij ņa ņaan, katen itim yi akţuun ņa : undoli uwo kawo katim ki ņaan akţuun wa. ²⁰ Kē ņaan awul ņntaam ņi katoh bti itim na ņkat bti na ņko ņi uţeeh bti. Nin uloņ unnaamuņ na a, unhinanuņ kaţenka na manjoonan uunwoo. ²¹ Wal mënţ, kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ţu ņiint bņoy bweek. Wi akņoyēntuņ, kē aşē pēnan kamoh kaloņ ki kantaagan aşē tuh dko di apēnanaanuņ ka. ²² Wi wi aşaan ajej kamoh mënţ aţakna ņaaţ aşē ţija ņiint.

²³ Kē ņiint aşē wuuhar aji :
« Yoow, byaaş bi kamoh ki imoh yi
naan ka,
pņaak pi naan pa.
Adu'ana ņaaţ,
ţiki apēnna ţi ņiint*! »

²⁴ Waņ ukaan kē ņiint akluņ kaduk aşin na anin kanaakiir na aharul, bakak ņaan aloolan. ²⁵ Kē bukal batēb bti, ņiint na ņaaţ başē wo byişu, kē nin aloņ aankowa atēntul.

3

Adam na Ewa badookana du uwoorta wi Eden

* 2:23 Adu'ana ņaaţ ţiki apēnna ţi ņiint: ņi uhebērē ņiint awo Iş kē ņaaţ awo Işa. * 3:5 Nawo ji a : Baloņ baji başibaţi.

¹ Upula ubi wo unkguuradaanuņ ţi ņko ņi uţeeh bti ņi Naşibaţi *Nawat Kabuka apaşuņ. Uji na ņaaţ: « Kē Naşibaţi aji nawut kade nin pko ploņ ţi mnko mi uwoorta? »

² Kē ņaaţ ateema aji : « ņhinan kade mnko mi uwoorta. ³ Kē bko banwoon ţi ptoof pi uwoorta, Naşibaţi aji ņkeţ woli ņban ba, kēme ade ba. »

⁴ Kē upula uteema aji : « Nin! Naankkeţ! ⁵ Naşibaţi ame kē unuur wi nakdeen bko mënţ, kēş ki nan kahaabēşa naşē nawo ji a*, name bnuura na buţaan. »

⁶ ņaaţ awin kē bko baka plil pde, anuura ţi kēş, abot awo bko banjaan bawul uşal untuņa. Amar wal mënţ pko ploņ ţi bko mënţ ade, akak awul ayinul, anwoon na a, kē adee. ⁷ Wal mënţ kē kēş kaşē haabēşa na baka kē bame hēnkuņ kē bawo byişu. Bajej itoh yi bko bi bajaan bado bfig aşiir awunna ņleef.

⁸ Na utaakal, uyook ulil ukob, kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē pēn ptar ihoţ, ņiint na ņaaţ batiinka aşē mena ţi mnko mi uwoorta. ⁹ Naşibaţi Nawat Kabuka adu ņiint aji : « Iwo ţuņ ba? »

¹⁰ Kē ateema aji : « Dtiink kē ikpoş ţi uwoorta kē nlēnki ţiki dwo byişu, aya amena. » ¹¹ Kē akak aji na a : « In aţupiin aji iwo byişu? Ikeer ade bko bi nneenaniin pde! »

¹² Kē ņiint aji na a : « ņaaţ i iţuun kē aņogēn amaruņ pko ţi bko buņ awulēn, kē ndee! » ¹³ Kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ji na ņaaţ: « we wi idoluņ hēnk? » Kē ateem aji : « Upula uguurnuņ, kē nde ba. » ¹⁴ Kē Naşibaţi Nawat Kabuka aşē ji na upula : « Jibi idoluņ uko mënţ,

Ikfēpaniin ţi ņntaam ņi katoh bti
na ņko ņi uţeeh bti.

Ido kapoşna kayiņ kabot kade mboş
ņnuur bti ņi ubida wi nu.

¹⁵ Dţu bşoorad ţi iwi na ņaaţ,
ţi pntaali pi nu na pi nul.

Baluņ kanantlu bkow,
kē iwi, iluņ katib baka ţi pşoñ. »

16 Naşibaŋi Nawat Kabuka akak aji na ñaaŋ:

« Dluŋ kaŋu'u ŋi unoor uweek woli ibuk,
ilunŋ kahaj woli ibuk.

Unjal wi nu ulunŋ kado kawuuku du ayinu
ado kaŋu'u pdo uko wi aŋaluŋ. »

17 Naşibaŋi Nawat Kabuka aji na ñiintŋ:

« Jibi itiinkunŋ uŋup wi aharu,
ade bko bi mbiinŋ aneenanu pde,
iŋu mboş manfëpana!

Ido kaji khaj maakan kaba kahinan
kapënan ŋi ma uko ude
ŋnuur bti ŋi ubida wi nu.

18 Mboş mando kawulu iyiw,
ibot ido kade ŋdeey ŋi uŋeeh.

19 Ujënŋ wi nu

wi wi iklunŋ kado kadeena
te wal wi iklunŋ kakak du mboş mi
ipënnunŋ

ŋiki iwo ufuuŋ
akuŋ alunŋ kakak du ufuuŋ. »

20 Adam, ñiintŋ, aŋu aharul katim ki «
Ewa† » ŋiki awoonŋ anin bañaanŋ bti.

21 Naşibaŋi Nawat Kabuka ado Adam na aharul imiŋa yi injan awoharan baka. 22 Wi wi aŋaanŋ aji : « Hënkuŋ ñaanŋ akak ji nja, kame bnuura na buŋaan! Awutan hënkuŋ katar kañen, kamar kak ŋi bko bi ubida kakaana ubida wi mnŋto! » 23 Kë Naşibaŋi Nawat Kabuka aŋë dooka ŋi uwoorta wi Eden ado kajaar mboş mi bapënananaanunŋ. 24 Wi adookulunŋ aŋë ŋu ŋwanjuŋ ŋi bajaanŋ bado kerubim kë ŋakyeŋ du umbanŋ wi umayar unuur wi uwoorta, na kakej ki bdo kankdolunŋ ji kabëntabën, kayenŋa bgah byaani du bko bi ubida.

4

Kayin afinŋ Abel

1 Wi iko yanŋ iŋëpunŋ, Adam ameer na Ewa aharul ; kë awo na kayinŋ, abuk Kayin* aŋë ji : « *Yawe Nawat Kabuka ado kë mbuk ñiintŋ » 2 Akak abuk napoŋ ñiintŋ, Abel.

Abel awo nayafan, kë Kayin aŋë wo najaar. 3 Wi bayaanŋ aban ŋunŋ, kë Kayin aŋë ŋij ŋdeey ŋi apënananaanunŋ ŋi mboş aŋënan Nawat Kabuka. 4 Abel ul kak, kë apënan ŋlonŋ ŋi ŋntaam ŋambukiinŋ uteek ŋi batani bi nul aŋu na mniir mi ŋa aŋënananaan Nawat Kabuka. Kë Ajugun adi bŋënan bi Abel, 5 aŋë wo aandi bi Kayin. Kë Kayin aŋë deebaŋ maakan, kaara kë daŋoñara na a.

6 Nawat Kabuka aji na Kayin wal mënŋ: « we ukaanŋ kë ideebaŋi, kë kaara di nu dabot aŋoñara ba? 7 Woli ido hënkuŋ uko unnuuriinŋ, iinkhil kadeeŋ bkow i? Kë woli ido uko unwoonŋ unnuura, buŋaan daji dabop ŋi plëman pi nu ji uko wi uŋeeh unjoŋunŋ kado na pwatu. Kë iŋë wo i kawat da. »

8 Kayin kë aŋë ji na Abel aŋa'ul : « Biin ŋya uŋeeh†. » Kë wi bawoonŋ du uŋeeh, kë Kayin aŋë dëpa ŋi Abel afinŋ.

9 Nawat Kabuka aji na Kayin : « Abel aŋa'u awo ŋunŋ ba? » Kë ateem aji : « Mëmmee. Dwo nayeŋ i aŋa'naan i? » 10 Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « we wi idolonŋ ba? Dtiink pñaak pi aŋa'u du mboş kë pakhuuran abi ŋi ŋji ala nlukana. 11 Hënkuŋ, ifëpanaa, adookana ŋi mboş manhaabëŋunŋ mntum adaan pñaak pi aŋa'u i ifinŋunŋ. 12 Ukaanŋ kë woli ijaar, mboş maankak awulu ŋdeey : ido kañaay ñaay na umundu. »

13 Kë Kayin aŋë ji na Nawat Kabuka : « Kakob ki katam maakan pa ŋji. 14 Idookën nŋa ŋi mboş mnuura, kë nwoyi kamena kaya kalowu ; kado kañaay ŋi umundu, ñaanŋ awinënle afinŋen. » 15 Nawat Kabuka kë aŋë teema aji : « Nin, woli ñaanŋ afinŋu, bañaanŋ paaj na alonŋ bakfinŋaniinŋ pa plukanu. » Wi wi Nawat Kabuka aŋaanŋ aŋu uko ulonŋ ŋi Kayin unktuunŋ ñaanŋ awinale awut kañina. 16 Kë hënŋ di ayaanŋ alow Nawat Kabuka, afëŋ du uŋaak wi Nod unwoonŋ du umayar unuur wi Eden.

Pntaali pi Kayin

† 3:20 Ewa : ŋi uhebërë uwoonŋ Najeb. * 4:1 Kayin : Katim ki kanaam kadu'are na pka. † 4:8 Biin ŋya uŋeeh : Dko di daanwo ŋi ulibra uteek.

¹⁷ Kayin ameer na aharul, kē awo na kayiŋ abuk Henok. Kayin awo wal mēnt̄ ʔi pniw ubeeka, kē hēnk di aʔuun wa katim ki abukul Henok.

¹⁸ Henok awoon ašin Irad, kē Irad awo ašin Mehuyahel, kē Mehuyahel awo ašin Metutayel, kē Metutayel awo ašin Lamek.

¹⁹ Lamek aniim baaʔ batēb, alon awo katim ki Adah, kē natēbant̄n awo Filah. ²⁰ Adah abuk Yabal ; awoon ašin banjaan bafēt̄ ʔi iloona kabot kayafan. ²¹ Katim ki aʔa'ul kawo Yubal ; awoon ašin banjaan bakob uko unnaamun ʔi bnt̄uni wi bajaan bado « harpe » kabot kateen. ²² Filah kak abuk napot̄ ʔi i katim ki Tubal Kayin, anwoon ateem baʔak bti banjaan baboman iko ijul injaan ilofar. Aʔa Tubal Kayin ʔnaaʔ awo katim ki Naamah.

²³ Lamek aji na baharul :
« Adah na Filah, natiinkaan ;
bahar Lamek, nawatan ibaʔ.
Dfiŋ ʔiint̄, ʔiki bakobēn awuran
Aa, dfiŋ naʔaʔa mēnt̄, ʔiki
batehanaan
²⁴ Woli ʔnaaŋ afiŋ Kayin, baʔnaan paaj
na alon
bakfiŋaniin kalukanaana,
kē woli ʔnaaŋ afiŋ Lamek, baʔnaan
iŋeen-paaj-na-alon na paaj na
alon (77)
bakfiŋaniin kalukanaana. »

²⁵ Adam akak ameer na aharul kē abuk napot̄ ʔiint̄, kē Ewa aʔu'a katim ki Tet aʔe ʔi : « Wi Kayin afiŋun Abel, kē Naʔibaʔi aʔe wulēn napot̄ ʔiint̄ i. » ²⁶ Tet ul kak kē abuk napot̄ ʔiint̄, aʔu'a katim ki Enoʔ. Wal mēnt̄ wi wi baʔnaan bajunun pdēman Naʔibaʔi kadola *Nawat Kabuka‡.

5

Pntaali pi Adam te kaban du Nowe na babukul

¹ Uko umpiitaniin ʔi pntaali pi Adam wii wi : unuur wi Naʔibaʔi aʔakun ʔnaaŋ, adola kē anaam na a. ² Wal mēnt̄ ado baka kē bawo ʔiint̄ na ʔnaaʔ,

awul baka bnuura, aʔe ʔu baka katim aji « Baʔnaan. »

³ Wi Adam adolon ʔʔsubal iŋeen-week na iŋeen ʔwajanʔ (130), abuk napot̄ anaamun na a, aʔe ʔu'a katim ki Tet. ⁴ Wi Tet abukiin, Adam akak ado ʔʔsubal iŋeen-week bakren (800) abot abuk bapot̄ biint̄ na baaʔ. ⁵ ʔʔsubal bti ʔi Adam adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na iŋeen ʔwajanʔ (930). Wi wi aʔaan akeʔ.

⁶ Wi Tet adolon ʔʔsubal iŋeen-week na kaŋeen (105) aʔe buk Enoʔ. ⁷ Wi Enoʔ abukiin, Tet akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week bakren na paaj na ulon (807), abot abuk biint̄ na baaʔ. ⁸ ʔʔsubal bti ʔi Tet adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal iŋeen-na-ʔtēb (912). Wi wi aʔaan akeʔ.

⁹ Wi Enoʔ akaan ʔʔsubal iŋeen kaŋeen-kalon (90) aʔe buk Kenan. ¹⁰ Wi Kenan abukiin, Enoʔ akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week bakren na iŋeen-na-kaŋeen (815), abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹¹ ʔʔsubal bti ʔi Enoʔ adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal kaŋeen (905). Wi wi aʔaan akeʔ.

¹² Wi Kenan akaan ʔʔsubal iŋeen paaj-na-ulon (70) aʔe buk Mahalalel. ¹³ Wi Mahalalel abukiin, Kenan akak aʔo ʔʔsubal iŋeen-week ʔyaaʔ bakren na ʔʔsubal iŋeen ʔbaakēr (840) abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹⁴ ʔʔsubal bti ʔi Kenan adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week ʔyaaʔ kaŋeen-kalon na ʔʔsubal iŋeen (910). Wi wi aʔaan akeʔ.

¹⁵ Wi Mahalalel akaan ʔʔsubal iŋeen-paaj na kaŋeen (65) aʔe buk Yered. ¹⁶ Wi Yered abukiin, kē akak aʔo ʔʔsubal iŋeen week bakren na ʔʔsubal iŋeen ʔwajanʔ (830) abot abuk biint̄ na baaʔ. ¹⁷ ʔʔsubal bti ʔi Mahalalel adolon ʔi mboʔ ʔawo iŋeen-week bakren na ʔʔsubal iŋeen kaŋeen-kalon na kaŋeen (895). Wi wi aʔaan akeʔ.

‡ 4:26 Wi wi baʔnaan bajunun pŋehan Nawat Kabuka : bapiit ʔi ʔlibra ʔlon aji : wi wi baʔnaan bajunun pŋehan Naʔibaʔi aji badu'a kaji Nawat Kabuka.

18 Wi Yered akaan nşubal iñeen-week na iñeen paaj na ntëb (162) ašë buk Henok. 19 Wi Henok abukiin, Yered akak ašo nşubal iñeen-week bakren (800) abot abuk biint na baat. 20 Nşubal bti ni Yered adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş kañeen-kalon na iñeen paaj na ntëb (962). Wi wi ašaan akeş.

21 Wi Henok akaan nşubal iñeen-paaj na kañeen (65), ašë buk Matutalem. 22 Wi Matutalem abukiin, Henok awo na Naşibaŋi ašaşa nşubal iñeen-week nyaaş nşubal (300) abot abuk biint na baat. 23 Nşubal bti ni Henok adolon ti mboş nşubal iñeen-week nşubal iñeen-paaj na kañeen (365). 24 Henok awo na Naşibaŋi ašaşa kē Naşibaŋi ašë jeja, bañaan baankak awina, ŋiki Naşibaŋi aya na a.

25 Wi Matutalem akaan nşubal iñeen-week na nşubal iñeen bakren na paaj-na-ulon (187) ašë buk Lamek. 26 Wi Lamek abukiin, Matutalem akak ašo nşubal iñeen-week nyaaş paaj-na-ulon na nşubal iñeen bakren na ntëb (782) abot abuk biint na baat. 27 Nşubal bti ni Matutalem adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş kañeen-kalon na iñeen paaj na kañeen-kalon (969). Wi wi ašaan akeş.

28 Wi Lamek akaan nşubal iñeen-week na iñeen bakren na ntëb (182) ašë buk napoŋ niint. 29 Awul napoŋ mēnt katim ki Nowe, ŋiki aji : « I, akŋuun iñen yi nun inoorfēn ulemp na unoor. Mboş mi Naşibaŋi afēpuun manŋuun un ulemp na unoor mēnt. » 30 Wi Nowe abukiin, Lamek akak ašo nşubal iñeen-week kañeen na nşubal iñeen kañeen-kalon na kañeen (595). Abot abuk bapoŋ biint na baat. 31 Nşubal bti ni Lamek adolon ti mboş nşubal iñeen-week nyaaş paaj-na-ulon na nşubal iñeen paaj-na-ulon na paaj-na-ulon (777). Wi wi ašaan akeş.

32 Wi Nowe akaan nşubal iñeen-week kañeen (500) ašë buk Şem, Ham na Jafet.

* 6:2 Bañaan biki baŋi : Bapiit aji babuk Naşibaŋi : Balon başal aji baŋiiniyaan nşubal, balon kak kē baji baŋiiniyaan babuk başih. Kē balon baji baŋiiniyaan biki pntaali pi Fet.

6

Kaŋaafa ki uşubal uweek

1 Wi bañaan bajunun ptum ti mboş abot abuk bapoŋ baat, 2 kē bañaan biki baŋi* başë win kē baat biki bañaan bajen banuuraa, aniim biki baŋalon. 3 Wi wi *Yawe Nawat Kabuka ašaan aji : « Uhefēnt wi naan, wi nşubal iñeen-week nyaaş kañeen-kalon na iñeen paaj na ntëb (962). Wi wi ašaan akeş. »

4 Wal mēnt bañaan balon badem maakan bamēgaŋan bawo ti mboş ; badobi woho wo da wal wi bañaan biki baŋi bapiin ti baat babak bañaan bajen abuk bapoŋ na baka. Bukal bawoon ŋfa bañaan biki itim ipēnaliin.

5 Nawat Kabuka awin kē buŋaan biñaan akdolon ti mboş badema adem pya kē ŋaan abot aji bi ŋu ŋu uşal bti ti pdo buŋaan nşubal bti. 6 Nawat Kabuka adug umeli ti uko wi aŋakon ŋaan, kē uhaaşul uwo ti mntēg mnweek. 7 Wi wi ašaan aji : « Dpēnan ti mboş bañaan biki ni nŋakon, na nŋaam ni katoh, na nko ni uŋeeh na nkaŋ, ŋiki ddug umeli uko wi nŋakari ŋa. » 8 Kē ŋaan alon ašë wo, i Naşibaŋi alilandēri, anwoon katim ki Nowe.

Pboman upuur

9 Uko wi Nowe wii wi :

Nowe abi wo niint natoŋ ti kēş ki Naşibaŋi abot aji tiinka ; awo na a aji ŋaşa. Wal mēnt ul awohan han ti bañaan bti. 10 Nowe abuk bapoŋ biint bawajanŋ : Şem na Ham na Yafet. 11 Kē bañaan biki mboş bti başë wuŋ awo bado buŋaan ti kēş ki Naşibaŋi, mnŋot kē mantum ti mboş. 12 Naşibaŋi aten mboş awin kē bañaan bawuŋi, ŋiki bawo bti ti pdo buŋaan.

13 Kē Naşibaŋi ašë ji na Nowe : « Dba na bañaan bti na nko bti ŋiki bañaan baka kē mnŋot mantum ti mboş. Dpēnan baka keeri ti mboş. »

14 Akak aji na Nowe : « Bomaan upuur pa iwi, upuur unkwon uweek, wi ikbomanun na impiñu inuura,

ido imeet̄ ʒi wa, ik̄er wa ʒi meet̄ na bdig na uko unkneenanuŋ meel p̄t̄ep̄. ¹⁵ H̄enk di di ikbomanuŋ upuur m̄ent̄: ud̄em kado uko ʒi ŋmet̄er iñeen-week na iñeen ŋwajan̄ʒ (130m) kahaan kado ŋmet̄er iñeen ŋt̄eb̄ na ŋt̄eb̄ (22m), kadi-ilade kawo ŋmet̄er iñeen na ŋwajan̄ʒ (13m). ¹⁶ Doon b̄tuk ʒi upuur bi kakuj̄ent̄ kakwoon̄ p̄toof pi umet̄er, ibot ido pl̄eman pi wa pawo ʒi kaban̄, ido wa uka ŋsoobra ŋt̄eb̄ aʒu na uʒeeh.

¹⁷ « Nji, dt̄ij meel kado ma mampar maniink dko, kabaana na bañaan̄ na ŋko b̄ti : nin uko ulon̄ uunkduka ʒi mboʒ kado kahef̄ent̄. ¹⁸ K̄e nji n̄ʒ̄e do bhon̄ar na iwi, luŋi ineej ʒi upuur iwi na aharu na babuku, na bahar baka. ¹⁹ ʒi ŋko b̄ti doon kaneejan ŋt̄eb̄ ʒi upuur ŋabuur na iwi ; ŋawoon ukaʒ na waaʒ. ²⁰ Nkat, ŋnt̄aam ŋi katoh na ŋko ŋi uʒeeh b̄ti ŋaluŋ kabi du iwi kado kawoona ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄ ukaʒ na waaʒ kabuur na iwi. ²¹ K̄e iwi, laan uko ude unwohan̄ b̄ti ihank nakaana uko ude iwi na ŋko m̄ent̄. »

²² K̄e h̄enk di Nowe adoluŋ, ado uko wi Naʒibaʒi ajakuluŋ b̄ti ado.

7

Pneej ʒi upuur

¹ K̄e *Yawe Nawat Kabuka aji na Nowe : « Neejan ʒi upuur iwi na biki katohu b̄ti, ʒiki ʒi bañaan̄ b̄ti iwi ʒaŋ iwoon̄ natool ʒi k̄eʒ ki naan. ² ʒi ŋko b̄ti ŋanhilnuŋ pdo b̄tejan bi Naʒibaʒi, doon kajejna ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄, ukaʒ na waaʒ te ŋyaaʒ paaj-na-ulon̄. K̄e ŋandukiin̄, jejan ukaʒ na waaʒ ʒaŋ. ³ Jejan kak ŋkat ŋi baʒi, ukaʒ na waaʒ ŋyaaʒ paaj-na-ulon̄, ŋko na ŋkat ŋahilna ŋaniink mboʒ b̄ti. ⁴ Nnuur paaj-na-ulon̄ ŋaʒ̄ep̄le, kado uʒubal uʒub ŋnuur iñeen ŋbaak̄er na ŋtejan iñeen ŋbaak̄er, kawet ʒi mboʒ bañaan̄ na ŋko b̄ti ŋi n̄ji ndoluŋ. » ⁵ K̄e Nowe ado iko b̄ti yi Nawat Kabuka ajakuluŋ ado.

⁶ Nowe aka ŋʒubal iñeen-week ŋyaaʒ paaj (600) wi uʒubal uweek ujutuŋ ʒi mboʒ. ⁷ Aneej ʒi upuur na aharu na babukul na bahar baka kabuurna meel mamparuŋ. ⁸ Nko

ŋanhiluŋ pdolna b̄tejan bi Naʒibaʒi na ŋanwoon̄ ŋaanhil pdolna ba, ŋkat na ŋko ŋankpuliin̄ ʒi mboʒ b̄ti ⁹ ŋabi ukaʒ na waaʒ aneej ʒi upuur wi Nowe jibi Naʒibaʒi ajakuluŋ. ¹⁰ Wi ŋnuur paaj-na-ulon̄ ŋaʒ̄ep̄uŋ k̄e uʒubal uweek uʒ̄e jot.

¹¹ ʒi unuur uʒ̄enk ŋnuur iñeen na paaj-na-ulon̄ wi pli p̄t̄eb̄ant̄en̄ pi uʒubal wi Nowe akaan̄ ŋʒubal iñeen-week ŋyaaʒ paaj (600), k̄e meel mnt̄um maakan manwoon̄ ʒi mboʒ uʒeeh manʒ̄e may, k̄e baʒi bawo wo ʒi bahaab̄eʒa haab̄eʒa, k̄e meel manktula. ¹² Uʒubal uʒub ʒi mboʒ ado ŋnuur iñeen ŋbaak̄er na ŋtejan iñeen ŋbaak̄er (40).

¹³ Unuur m̄ent̄, Nowe, aharu na babukul Œem na Ham na Yafet na bahar baka k̄e baʒ̄e neej na a ʒi upuur. ¹⁴ Baneej na ŋnt̄aam ŋi katoh, na ŋko ŋi uʒeeh b̄ti na ŋkat b̄ti na ŋko ŋmpoʒi ŋankyit̄uŋ b̄ti. ¹⁵ Nko b̄ti ŋankheef̄ent̄uŋ ŋabi ʒi Nowe aneejna ŋt̄eb̄ ŋt̄eb̄ ʒi upuur ; ¹⁶ kawo ukaʒ na waaʒ jibi Naʒibaʒi abiiŋ ajaka. Wi wi Nawat Kabuka aʒaan̄ ad̄et̄ bgah.

¹⁷ Uʒubal unʒubuŋ wuŋ udo ŋnuur iñeen ŋbaak̄er ; k̄e meel mampar apel mboʒ aʒ̄e deen̄ upuur k̄e ukyaak. ¹⁸ Meel mampaya atum maakan, k̄e upuur uʒ̄e yaak aya, ¹⁹ mampaya ayaha ya adoo gur inkuŋ b̄ti. ²⁰ Mandoo t̄ep̄ inkuŋ ŋmet̄er paaj-na-ulon̄. ²¹ Wal m̄ent̄ k̄e bañaan̄ b̄ti na ŋko b̄ti ŋanwoon̄ ʒi mboʒ k̄e ŋaʒ̄e keʒ̄: ŋkat, ŋnt̄aam ŋi katoh, ŋko ŋi uʒeeh, na ŋko ŋmpoʒi b̄ti na bañaan̄ b̄ti. ²² Nin uhef̄ent̄ uunkak aduka ʒi mboʒ. ²³ H̄enk, k̄e Naʒibaʒi awet uhef̄ent̄ b̄ti ʒi mboʒ: bañaan̄, ŋnt̄aam ŋi katoh, ŋko ŋi uʒeeh, na ŋko ŋmpoʒi na ŋkat, k̄e Nowe na bañaan̄ banwoon̄ na a, aʒu na ŋko ŋanwoon̄ na baka ʒi upuur ʒaŋ babuuruŋ. ²⁴ Meel mampar ado ŋnuur iñeen-week na iñeen-kañeen (150).

8

Ukay meel

¹ Kë Naşibaţi aşë leş Nowe na ņko ņi uţeeh na ņntaam ņi katoĥ bti ņanwoon na a ti upuur. Ado kë uyook uyook ti mboş, kë meel manjun pwala.

² Kë meel mntum maakan manwoon ti mboş uţeeh bti manşë ņaņan ppën, kë baţi badëtanaa, meel maankak atula. Kë uşubal uţaņan pjot.

³ Meel manwala ntiinku ntiinku, hënk, wi ņnuur iņeen-week na iņeen-kaņeen (150) ņaţëpuņ kë manşë wala ; ⁴ te kë upuur udo hil anaţ du inkun yi Arafat ti unuur uţënk ņnuur iņeen na paaj-na-ulon wi pli pţënk paaj na ploņ. ⁵ Meel manwali'aara wala te pli pţënk kli iņeen. ņi unuur uteek wi pli mënt kë inkun işë pën awinana.

⁶ Wi ņnuur iņeen ņbaakër ņaţëpuņ, kë Nowe aşë haabëş ujaneel wi adolon ti upuur, ⁷ aşë wutan untomaali. Uya, akak, ayoonk meel mankay ti mboş. ⁸ Akak awutan ubalab ufaatal katenna me meel manwalaa. ⁹ Wi ubalab uwoon uunya win dko dţo, ņiki meel mangur mboş bti, uwugşa akak du Nowe du upuur. Nowe atar kaņen, ayeenk wa aneejan ti upuur meeţ. ¹⁰ Ayoonk ņnuur paaj na ulon akak awutan wa kë upën ti upuur. ¹¹ Ukak na utaakal awo na katoĥ kahalul ki bko bi bajaan bado bnoliwera ti mntum! Nowe ame wal mënt kë meel manwalaa. ¹² Aţo kak ņnuur paaj na ulon aşë wutan ubalab, kë wi uyaan, uunkak abi.

¹³ ņi unuur uteek wi pli pteek pi uşubal wi Nowe akaan ņşubal iņeen-week ņyaaş paaj na uşubal (601), wi wi meel mankayun ti mboş. Nowe agurëş bţuk bi upuur ; aten, awin kë mboş manjun pkay. ¹⁴ ņi unuur uţënk iņeen ņţëb na paaj-na-ulon wi pli ptebantën, kë mboş manşë kay bti.

Upën ti upuur

¹⁵ Wal mënt kë Naşibaţi aşë ji na Nowe : ¹⁶ « Pënan ti upuur, iwi na aharu, na babuku na bahar baka. ¹⁷ Pënaan kak ņko bti ņanwoon na iwi, ņkat, ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uţeeh na ņko ņmpoţi. ņabukan maakan ņatum ņaniink mboş. » ¹⁸ Kë Nowe na aharul na babukul na bahar baka

bapëni. ¹⁹ ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uţeeh na ņko ņmpoţi na ņkat bti ņapën ti upuur, awo kabuka na kabuka.

²⁰ Wi wi Nowe aşaan ado *bliit bi mngur pa *Nawat Kabuka, ajej ņlon ti ņko na ti ņkat bti ņanhilun pdolna Naşibaţi bţenjan aņinara, atër ņa kë ņayik bti. ²¹ Yawe Nawat Kabuka atiink pţëkën plil aşë ji ti uşalul : « Baņaan baankak ado nfëp mboş. Uwo manjoonan kë ņhaaş ņi baka ņawuţna du kpoţ ; kë nşë wo mënkek atok baņaan na ņko bti jibi ndolon.

²² Te wi mboş mankdoon kawoha wo, kajaar na kakit, ujonţ na uyikaj, kanuur na pti, pnak na utejan ido kawoha wo. »

9

Kahon ki Naşibaţi

¹ Naşibaţi awul Nowe na babukul bnuura bi nul aşë ji na baka : « Kabuk kajoobëţ na an, nabukan maakan, natuman mboş. ² ņko ņi mboş, ņkat na ņko ņmpoţi na ņţëb ņi bdëk, ņul bti ņado kaţi'an kakuţ kado kalënk ti kadunan. Dwulan ņa bti. ³ Jibi nwulanan iko yun yi ujaagal na mnko manjaan mambuk, dkak awulan ņko ņun bti nado kade. ⁴ Kë naşë wo naanwo kade uko na pņaak pi wa ņiki pņaak pawoon ubida. ⁵ Dkak alun kaţu ņaan këme uko unktulun pņaak pi ņaan uhepna ti uko mënt. Kabot kaţu ņaan andoli ateem ti ubida wi atëntul.

⁶ Naşibaţi aţak ņaan kë anaam na a ukaan kë ņaan anktulun pņaak pi atëntul, bakak atula pņaak.

⁷ Kë an, kabuk kajoobëţ na an, nabukan maakan ; naniink mboş, nabukan maakan. »

⁸ Naşibaţi aţini wal mënt na Nowe na babukul banwoon na a aji : ⁹ « Natenan, dhojan, an na knaali ki nan te mnto, ¹⁰ na ņko bti ņanwoon na iwi : ņkat, ņntaam ņi katoĥ na ņko ņi uţeeh, ņko bti ņampënuņ ti upuur na iwi, ņko bti ņanwoon ti mboş, ¹¹ kë mënkek ado

uṣubal utēnt wi kē mēnkak ado meel manpar hēnk mantok uko bti unwoon na uhefēnt. Meel maankak abi katok iko bti inwoon ṭi mboṣ. »

¹² Naṣibaṭi akak aji : « Uko unkdimanuṅ kahoṅ ki nji ndoluṅ na an na ṅko bti ṅanwoon na an wii wi, kahoṅ kaṅ ddo ka kak na pntaali pi nu te mnto. ¹³ Dṭu kaṅaanan ki naan du baṭi ki najaṅ nado ki ubopal, kul kakdoon kayuuj kahoṅ ki nji ndoluṅ na umundu. ¹⁴ Woli dluṅ ado uṣubal kē ujēni, kē kaṅaanan ki ubopal kapēn awinana, ¹⁵ kaleṣ wal mēnt kahoṅ ki nji ndoluṅ na an na ṅko bti. Nin meel maankak apar jibi mamparuṅ kafin uhefēnt ṭi mboṣ. ¹⁶ Woli kaṅaanan ki ubopal kapēn awinana du baṭi, dwiṅ ka, kaṣē kaleṣ kahoṅ kanwoon kaankba ki nji Naṣibaṭi ndoluṅ na baṅaṅ bti na ṅko bti ṅanwoon ṭi mboṣ. »

¹⁷ Hēnk, kē Naṣibaṭi aji na Nowe : « Waṅ uwoon uko unkyuujun kahoṅ ki nji ndoluṅ na baṅaṅ bti na ṅko bti ṅanwoon ṭi mboṣ. »

Babuk Nowe

¹⁸ Ṣem, Ham na Yafet babak Nowe bampēnnuṅ ṭi upuur. (Ham awoon aṣin Kanaan) ¹⁹ Bawajaṅt bukuṅ bawoon babak Nowe, kē ṭi bukal di di baṅaṅ bti banfētun ṭi mboṣ bawoonuṅ.

²⁰ Nowe anwoon najaar, ado uṭeeh atepi mnko manjaṅ mandolna ubiṅu. ²¹ Wi adaanuṅ ubiṅu umpēnuṅ ṭi uṭeeh mēnt, aṣē kuj awohēṣ aduka byiṣu du kaloona ki nul meeṭ. ²² Ham, aṣin Kanaan, awin aṣin kē awo byiṣu, aṣē ya bdiḡ aṭup babak aṣin batēb bandukiin. ²³ Kē Ṣem na Jafet baṣē jej bayeti aṭu ṭi iḡaṅan yi baka aṣē bot apoṣ poṣ akak ufeṭt ado bi agur aṣin baka. Baten umbaṅ wundu kahilna kawo baankwin aṣin baka byiṣu.

²⁴ Wi Nowe anaṭiin, kē ukuj ubaa, ame uko wi Ham nabaasa i nul adoluṅ. ²⁵ Wi wi aṣaṅ aji :

« Kanaan afēpaniin!
Awo pa bamakul najuuk i bajuuk. »

²⁶ Nowe akak aṭiini aji :

« Ddēman *Yawe Nawat Kabuka, Naṣibaṭi i Ṣem!

Dñehan ajuukntēn Kanaan ṭi ulemp, ado kalempar Ṣem.

²⁷ Dñehan Naṣibaṭi ado Yafet abuk pntaali pṭum, padēm paka utaak uweek,

dñehan kak babak Yafet bafēt na babak Ṣem,

babuk Kanaan babot bajuukēt ṭi ulemp bado kalempar babak Yafet na Ṣem. »

²⁸ Wi uṣubal uweek na meel mamparuṅ ṅaṭēpuṅ, Nowe aṭo ṅṣubal iñeen-week ṅwajaṅt na ṅṣubal iñeen kañeen (350). ²⁹ ṅṣubal bti ṅi Nowe adoluṅ ṭi mboṣ ṅawo iñeen-week kañeen-kaloṅ na ṅṣubal iñeen kañeen (950), wi wi aṣaṅ akeṭ.

10

Pntaali pampēnnuṅ ṭi babak Nowe

¹ Pntaali pi bi Ṣem, Ham na Yafet babak Nowe babakun wi uṣubal uweek ubaṅ pii pi.

Babuk Yafet

² Babuk Yafet biint bawo : Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Moṣek na Tirat. ³ Kē babak Gomer biint bawo : Aṣkenat, Rifat, Togarma. ⁴ Kē biki Yawan bawo : Eliṣa, Tarṣiṣ, Kitim na Dodanim. ⁵ Du bukal di di baṅaṅ banwayṣeruṅ afēt aṅog idēk bawoonuṅ. Bukuṅ bawoon babak Yafet, baji bawayṣer kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uṭup wi baka.

Babuk Ham

⁶ Babuk Ham biint bawo : Kuṣ, Miṣrayim, Put na Kanaan. ⁷ Kē biki Kuṣ bawo : Feba, Hawila, Fabta, Raama, na Fabteka. Kē biki Rama bawo : Ṣeba na Dedan.

⁸ Kuṣ akak abuk Nemrod ambiin awo naṣih nateek ṭi mboṣ. ⁹ Abi wo najan naweek ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ukaṅ kē baji baji : « Awo ji Nemrod, najan naweek ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

» ¹⁰ ṅbeeka ṅanwoonuṅ ṅweek ṭi dko

* **10:10** Ṣineyar : Babel.

di ašihun ɲawo Babel, Erek, Akad na Kalneh du utaak wi Şineyar*. ¹¹ Du utaak mēnt̄ di di Nemrod apēnnun̄ aya te Aşuur ašē niw Niniwe na Rehobot-Ir, na Kalah. ¹² Akak aniw Reten ƚi ptoof pi Niniwe na ubeeka uweek wi Kalah.

¹³ Mişrayim awoon̄ ašin bañaan̄ biki Lud, biki Anam, biki Lehab, biki Naf-tuh, ¹⁴ na biki Patroƚ, na biki Katluh na biki Kaftor [di *bafilitten̄ bapēnnun̄].

¹⁵ Kanaan awoon̄ ašin bañaan̄ biki Fidon̄, anwoon̄ abukul nateek. Abot awo ašin bahitit, ¹⁶ na Bayebutit, Bahamorit, Bagirgaşit, ¹⁷ Bahiwit, Barkit, Batinit, ¹⁸ Barwadit, Batemarit, Bahamatit ; wi wi kntaali ki Kanaan kaşaan̄ awayşēr. ¹⁹ Utaak wi Kanaan upēna Fidon̄, aya umban̄ wi Gerar, te Gata, abot ayeenk du Fodom na Gomora na Adma na Şeboyim te aban du Leşa.

²⁰ Bukun̄ bawoon̄ babuk Ham, baji bawayşēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka na uƚup wi baka.

Babuk Şem

²¹ Şem ƚmak Yafet akak abuk bapoƚ biint̄. Ul awoon̄ ateem babuk Eber na pntaali pi baka bti.

²² Babuk Şem biint̄ bawo : Elam, Aşur, Arpakşad, Lud, Aram. ²³ Biki Aram bawo : Uş, Hul, Geter na Maş. ²⁴ Arpakşad abuk Şelah, kē Şelah abuk Eber. ²⁵ Eber abuk bapoƚ biint̄ batēb : nateek awo katim ki Peleg†, ƚiki ƚi wal mēnt̄ wi wi bañaan̄ bawayşērun̄ ƚi mboş. Aƚa'ul awo katim ki Yoktan.

²⁶ Yoktan abuk Almodad, Şelef, Haşarmawet, Yerah, ²⁷ na Hadoram, Uƚal, Dikla, ²⁸ na Obal, Abimayil, Şeba, ²⁹ Ofir, Hawila, na Yobab : bukun̄ mēnt̄ bti bawo babuk Yoktan. ³⁰ Bafēƚna ubeeka wi Meşa te adoo ban wi Şefar unwoon̄ du inkun̄ inwoon̄ du umayar unuur.

³¹ Bukun̄ bawoon̄ babuk Şem, baji bawayşēr kawo bandoli na pntaali pi

baka na utaak wi baka na uƚup wi baka.

³² Bukun̄ bawoon̄ pntaali pi babuk Nowe, baji bawayşēr kawo bandoli na pntaali pi baka na utaak wi baka.

Du bukal di di bañaan̄ bajunnun̄ pwayşēr aniink mboş wi uşubal uweek uƚepun̄.

11

Katoh kawee ki ɲşoobra ki Babel

¹ Bañaan̄ bti ƚi mboş baƚup uƚup uloolan. ² Jibi bañaan̄ bakyaan̄ƚun̄ du umayar unuur, bawin dko dlon̄ danwoon̄ daanwo na inkun̄ du utaak wi Şineyar* aya afēƚ da. ³ Wal mēnt̄ kē başē tiinkar aji : « Nawulēn ɲdo induba yi ɲkjun̄un̄ ƚi bdoo. Kē bajej induba mēnt̄ na bnag blon̄ aniwna†. » ⁴ Bakak aji : « Nawulēn ɲniw ubeeka na katoh kawee ki ɲşoobra kankyaan̄ te du baƚi! Hēnk katimun̄ kapēnala, ɲkuƚ ɲwo ɲēnkwayşēr kaniink mboş bti. »

⁵ Kē *Yawe Nawat Kabuka ašē wala ƚi mboş pten ubeeka na katoh kawee ki ɲşoobra ki bañaan̄ bajēn bawoon̄ ƚi pniw, ⁶ ašē ji : « Nawin hēnkun̄! Bañaan̄ bti bawo baloolan, aƚup uƚup uloolan. Woli hēnk di ulemp wi babaan̄ ajun̄ jun̄ uwoon̄, we uklun̄ kaneenan baka pdo uko wi banalun̄? ⁷ ɲwala hēnkun̄ ɲhoƚan uƚup wi baka bawut kado katiinkar. »

⁸ Hēnk di di Yawe Nawat Kabuka agarun̄ baka kē baya aniink mboş bti aƚaƚan̄ pniw ubeeka. ⁹ Uko waƚ ukaan̄ kē badu da aji Babel‡ ƚiki dul di Yawe Nawat Kabuka ahoƚanaanun̄ uƚup ƚi mboş bti kē dul di di agarnun̄ bañaan̄ kē baniink mboş bti.

Pntaali pi Şem te du Abram

¹⁰ Pntaali pi Şem pii pi :

Wi uşubal uweek uƚepun̄ ado ɲşubal ɲtēb, Şem aka ɲşubal iñeen-week ašē buk Arpakşad. ¹¹ Wi Arpakşad

† 10:25 Peleg : ƚi uhebērē dawoon̄ pwayşēr. * 11:2 Şineyar : Babel. † 11:3 Bnag : ƚi ɲwal mēnt̄ baji baniwna mnlak na bnag blon̄ bampaƚun̄ na bi baniwnun̄ ƚi. ‡ 11:9 Babel : ƚi uhebērē daka katiinkare kaloolan na photan.

abukiin, Şem akak aŋo nşubal iñeen-week kañeen (500) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹² Wi Arpakşad akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal kañeen (35) abuk Şelah. ¹³ Wi Şelah abukiin, Arpakşad akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal nşujantŋ (403) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁴ Wi Şelah akaan nşubal iñeen nşujantŋ aşë buk Eber. ¹⁵ Wi Eber abukiin, Şelah akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal nşujantŋ (403) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁶ Wi Eber akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal nşubaakër (34) aşë buk Peleg. ¹⁷ Wi Peleg abukiin, Eber akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal iñeen nşujantŋ (430) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

¹⁸ Wi Peleg akaan nşubal iñeen nşujantŋ, aşë buk Rewu. ¹⁹ Wi Rewu abukiin, Peleg akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal kañeen-kalonŋ (209) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁰ Wi Rewu akaan nşubal iñeen nşujantŋ na nşubal nşubaakër aşë buk Ferug. ²¹ Wi Ferug abukiin, Rewu akak aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër na nşubal paaj na ulonŋ (207) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²² Wi Ferug akaan nşubal iñeen nşujantŋ aşë buk Nahor. ²³ Wi Nahor abukiin, Ferug aŋo nşubal iñeen-week nşubaakër (200) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁴ Wi Nahor akaan nşubal iñeen nşubaakër na nşubal kañeen-kalonŋ aşë buk Terah. ²⁵ Wi Terah abukiin, Nahor aŋo nşubal iñeen-week na nşubal iñeen na kañeen-kalonŋ (119) abot abuk bapoŋ biinŋ na baat.

²⁶ Wi Terah akaan nşubal iñeen paaj-na-ulonŋ aşë buk Abram na Nahor na Haran.

Pntaali pi Terah

²⁷ Pntaali pi Terah pii pi :

Terah abuk Abram, Nahor na Haran. Kë Haran abuk Lot. ²⁸ Haran akeŋ ŋi kadun ki Terah aşin du utaak wi kabuka wi nul, du ubeeka wi Ur, wi bakaldeyen. ²⁹ Abram na Nahor baniimi : Ahar Abram awo katim ki Faaray ; kë ki ahar Nahor kawo Milka, ul na Yitka bawo bubuk Haran. ³⁰ Kë Faaray aşë wo aanhil pbuk : aanka napoŋ.

³¹ Terah ajej Abram abukul, na Lot ababul, abuk Haran, na Faaray ahar Abram abukul. Ado baka kë bapën ŋi Ur di bakaldeyen pya utaak wi Kanaan. Kë wi babanuŋ ubeeka wi Haran aşë fëŋ da. ³² Nşubal nşu Terah adolonŋ ŋi mboş nşawo iñeen-week nşubaakër nşubal kañeen (205), wi wi aşaan akeŋ du Haran.

12

¹ Unuur ulonŋ, *Yawe Nawat Kabuka aji na Abram : « Dukan utaaku, na bayiŋu na katoh ki şaaş, iya utaak wi nji kaluŋ kadiimanu.

² Ddolu ibuk pntaali pweek, kabot kawulu bnuura. Ddo katimu kapënala maakan, iŋu hënk nwul bañaan bandukiin bnuura.

³ Dluŋ kawul bnuura bankñehandëriin bnuura, kafëp bankmbeehiin ; kaŋëpna ŋi iwi kawul kntaali ki mboş bti bnuura* . »

⁴ Kë Abram ado jibi Nawat Kabuka ajakuluŋ apën ŋi ubeeka wi Haran aya, kë Lot aya na a. Aka wal mënŋ nşubal iñeen-paaj-na-ulonŋ na kañeen (75).

⁵ Ajej Faaray aharul na Lot abuk aŋa'ul, na bka'ul na balemparul biki aŋënkberuŋ anug bti ŋi Haran aya utaak wi Kanaan. ⁶ Wi babanuŋ, bamuur utaak bti te ado ban du bko byimanaan bi More du ubeeka wi Fikem. Bañaan biki Kanaan bawo wal mënŋ ŋi utaak.

⁷ Kë Yawe Nawat Kabuka aşë pën awinana ŋi kadun ki Abram aji : « Dluŋ kawul pntaali pi nu utaak

* **12:3** Kaŋëpna ŋi iwi kawul kntaali ki umundu (mboş) bti bnuura : balonŋ bapiit kak aji : ŋi nŋtaak nji mboş bti baluŋ kado kaji : "Naşibaŋi awulan bnuura jibi awuluŋ ba Abram."

wi. » Wi wi Abram aſaan ado *bliit bi mngur kado kaſenanaan Nawat Kabuka ampenuſ awinana ti kadunul. ⁸ Abram awoona Tikem aya du pnkuſ du umayar unuur wi ubeeka wi Betel, atan da kaloona ki nul, Betel k  dawo ti kayoba, k  ubeeka wi Ayi uwo ti umayar unuur wi dko di awoon. Ti dko m ntan di di adolon Nawat Kabuka bliit bi mngur aſ  d mana. ⁹ K  ti pdo kaf t ti kanaſa kaya kaf t tuſ, k  aya adoo ban utaak wi Negeb.

Abram du Ejiptu

¹⁰ Ubon ubi wo ti utaak, ad m maakan, k  Abram adoo naſa aya Ejiptu af t da. ¹¹ Wal wi akyaan pneej ti Ejiptu aſ  ji na Faaray aharul : « Tenan, dime k  iwo  naat nanuura. ¹² Woli ba naan biki Ejiptu bawinu baji iwo ahar naan, kafin n, kaſ  duku. ¹³ Dkooſu kooſ, jakan na baka iwo aſa'naan, h nk iſu bam banaan bnuura kabot kawo baankfin n. »

¹⁴ Wi Abram abanuſ du Ejiptu, ba naan biki utaak m nt bawin k  Faaray anuura maakan. ¹⁵ Baweek biki utaak bawina aſ  ya aſup *Farawuna naſih, ahompa kanuura ki  naat. K  baſ   nooſ  naat du dko di baat biki Farawuna bawoon. ¹⁶ Faaray aſu k  Farawuna am ban Abram bnuura. Aſena npi, nkaneel na ngit, abot awula balemp biinſ na baat, na n buuru, na n ntaam ni pnkunkaali.

¹⁷ K  Nawat Kabuka aſ  tu Farawuna na katohul pwuſan pweek, ti ki ajej Faaray ahar Abram. ¹⁸ Farawuna adu Abram wal m nt aſ  ji na a : « we wi idolnuſ h nk ba? We ukaan k  iinſup n aji awo aharu? ¹⁹ We ukaan k  iji awo aſa'u, k  ndo jeja k  awo ahar naan. H nkuſ aharu awi ; jejana, iſ p iya na bgahu! » ²⁰ Farawuna ado biinſ balon k  bap nana ti utaak ul na aharul na bka'ul bti.

13

Abram na Lot bawayſ ri

¹ K  Abram awoona Ejiptu na aharul na bka bi tul bti, agakand r na Lot k  baya Negeb. ² Wal m nt Abram ayok maakan, aka n ntaam, na itaka na uwuuru. ³ Ap nna Negeb aya, aya te aban du umban wi ubeeka wi Betel du dko di abiin atan kaloona ki nul ti ptoof pi Betel na Ayi, ⁴ du dko di abiin aniw *bliit bi mngur. K  dul di Abram ad manaanuſ *Yawe Nawat Kabuka.

⁵ Lot angakand ruſ na Abram akak aka itani yi n kaneel, yi npi, na yi ngit abot aka ba naan batum. ⁶ Utaak uunk ſ baf t bukal bat b bti : bka bi baka batum maakan k  baanhil pwo ti dko dlolan. ⁷ Ba naan biki Kanaan na baperitit baf t kak wal m nt ti dko m nt. K  bayafan biki Abram na biki Lot bakak ti pnom. ⁸ K  Abram aſ  ji na Lot : « Tenan, nja nyiſi, dkooſu kooſ, m n al n  par abot awo m n al bayafan biki nja bado kaſom! ⁹ Tenan utaak wi bti! Joh nwayſ r. Woli iya na ka nen kamayu, kaya na kadeenu ; woli iya na kadeenu, kaya kamayu. »

¹⁰ Lot aten bnuura aſ  win utaak bti unkuabuſ bd k bi Yordan di mboſ man kuſ. Uwo ti wal wi Naſibaſi awoon aandobi tok n beeka ni Fodom na Gomora. Dko m nt te du umban wi ubeeka wi ſowar dawo na itant ji uwoorta wi Nawat Kabuka du Eden, na utaak wi Ejiptu. ¹¹ K  Lot adat utaak wi Yordaniya bti unwoyi umban wi umayar unuur atool pya da ; h nk di bawayſ ruſ. ¹² Abram aya af t du utaak wi Kanaan k  Lot af t a nog n beeka ni bd k bi Yordan. Atan iloona yi nul k  iban te Fodom. ¹³ Ba naan biki ubeeka m nt bawuſ maakan abot aji bado uko wi Nawat Kabuka awoon aanjali.

¹⁴ Wal wi Lot awayſ ruſ na Abram, Nawat Kabuka aji na Abram : « Iwin dko di inaſuſ, h nkuſ katan k ſ iten ifooyan. ¹⁵ Utaak wi ikwinuſ wuſ bti dwulu wa, iwi na pntaali pankp nuſ ti iwi te mn o. ¹⁶ Ddo pa patum ji pyiw pi mboſ: unuur wi bakhinanuſ p n pyiw panwoon ti mboſ unuur m nt

wi wi bakaan ahinan pfën pntaali pi nu. ¹⁷ Nañiin iñaay na utoak bti ñiki dlun kawulu wa. »

¹⁸ Kë Abram ajej iloona yi nul, aya afët du mnko mnweek mi Mamre du Hebron kë dul di adolon bliit bi mn-gur pa Nawat Kabuka.

14

Abram abuuran Lot

¹ Wal wi Amrafel awoon nañih i Şineyar, kë Aryok awo nañih i Elatar, kë Kedor-Lawomer awo i Elam, Tideyal kë awo nañih i Goyim* ² başih babaakër bukuñ banaña ugut na bi Bera nañih i Fodom na Birşa nañih i Gomora, na Şineyab nañih i Adma na Şemeber nañih i Teboyim na nañih i Bela (danwoon Şowar).

³ Başih kañeen babaañsaani bukuñ bti bayitiir na bangoli biki baka du dko danwoon daanwo na inkun du Fidim (dawoon hênkuñ Bdëk bi Pnam). ⁴ Bado nşubal iñeen na nteb kë Kedor-Lawomer akşih baka, ñi uşubal uñenk iñeen na nşwanñ kë başe bër wa.

⁵ Kedor-Lawomer aña uşubal aşe naña ul na başih banwoon na a aya pgut na bampokun. Wi bakyaan, bakob barefayim du Aşerot-Karnayim, akob batutim du Ham, bayemim du Şawe-Kiriyatim, ⁶ akob bahorit du inkun yi Feyir te ado ban El-Paran, dankabuñ du *pndiiş. ⁷ Wi wi başaan awuğşa aban te du ukumpëş wi En-Mişpat (dawoon Kadeş) akob bamaletit du utoak wi baka bti abot akob bahamorit banfëtun du Haşaşon-Tamar.

⁸ Wal mënñ, kë nañih i Fodom na i Gomora na i Adma, nañih i Teboyim na nañih i Bela (danwoon Şowar) başe naña abomandër ugut na baka du Fidim, ⁹ agut na Kedor-Lawomer nañih i Elam, Tideyal nañih i Goyim, Amrafel nañih i Şineyar na Aryok nañih i Elatar : bawo başih babaakër agut na başih kañeen! Bañaan biki Kedor-Lawomer bakob biki bakgutanaanun.

¹⁰ Kë Fidim daşe tum ihër iweek yi kafuuş ; wi nañih i Fodom na i Gomora bakñin, aşe jot ñi ya, kë bandukiin bamena du inkun. ¹¹ Bankobun baka kë başe yeenk bka bi biki Fodom na Gomora bti na iko ide yi baka bti aşe ya na bgah bi baka. ¹² Bakak ajej Lot (abuk aña Abram) na bka bi tul bti ayaanaan ; ñiki Lot abi fët du Fodom.

¹³ Alon ambuurun aya du Abram, nahebërë, anfëtun du mnko mnweek mi Mamre nahamorit, ayiñ bi Eşkol na Aner ; bukal bawajanñ bti bañok na Abram. ¹⁴ Wi Abram ameen kë bamob ayiñul ayaanaan, ajej ñi bañaan biki nul bañaan iñeen-week nşwanñ na bañaan iñeen na bakreñ (318) bambukiin ñi katoh ki nul, kë babomandër ugut, adookar na bamobun Lot, te ubeeka wi Dan. ¹⁵ Abram na bañaan biki nul bawayşeri aneej ugut na baka na utejan, akob baka abot adookar na baka te ubeeka wi Hoba du btamşanka bi ubeeka wi Damat. ¹⁶ Ayeenk bka bti bi bajejun, ayeenk kak Lot ayiñul na bka bi tul bti na baan na bañaan biki bamobun.

Melkitedek

¹⁷ Wi Abram akobun Kedor-Lawomer na başih banwoon na a, awuğşa pkak, kë nañih i Gomora aşe bi ayit na a du dko danwoon daanwo na ikun di Şawe (danwoon dko di nañih).

¹⁸ Uka wal mënñ nañih alon am-biyi pyit na Abraham katimul kawo Melkitedek. Awo nañih i Falem, abot aji şenjan Naşibañi Andëmun Maakan. Añij ipoom na poot ; ¹⁹ Añehandër Abram Naşibañi aji :

« Bnuura bawo ñi Abram ñi katim ki Naşibañi Andëmun Maakan, ampaşun bañi na mboş!

²⁰ Dbeeb Naşibañi Andëmun Maakan, andolon başooradu kë banjun ñi kadunu! »

Wi wi Abram añaan ajej iko bti yi bayeenkun du başih bukundi ado ifah iñeen, aşe pënan kalon awul Melkitedek.

* **14:1** Nañih i Goyim : këme nañih i nştaak.

²¹ Kë naşih i Fodom aşë ji na Abram : « Wulaan bañaan işë iduka na iko bti yi nayaan ayeenk. » ²² Kë Abram aşë teema aji : « Ddeen kañen kamehna ti kadun ki *Yawe Nawat Kabuka Naşibaţi Andëmun Maakan, ampaşun baţi na mboş, ²³ kë mënkyeenk nin uko ulon ti iko yi nu, mendo yeenk yeenk nin unduş†, iwutna kaji iyokan Abram. ²⁴ Mënkhanke nin uko ulon pa nji. Dyeenk uko wi başaşaraan badeen tañ na kafah ki bangakandërun na nji, Aker, Ekekol na Mamre bahilan kajej ifah yi baka. »

15

Bhojar bi Naşibaţi na Abram

¹ Wi iko mënţ itëpun, *Yawe Nawat Kabuka ahaabëş Abram kës apën awinana ti kadunul aji na a : « Abram, wutan kalënk! Dwo ubeel wi nu, dlun katuumu bnuura. »

²⁻³ Kë Abram ateema aji : « Nawat Kabuka Naşibaţi i naan, ibaa wulën uko ulon wi nji kalun kaya bë mënkk napoţ nadukar wa? Iinwulën napoţ, Eliyeter i ubeeka wi Damat, nalempar naan alon akdukiin na iko yi naan. »

⁴ Kë Nawat Kabuka akak aji na a : « Mënţ ul akdukiin na iko yi nu, napoţ i ikbukun akdukiin na ya. »

⁵ Wi wi aşaan ado Abram kë apën bdig aşë ji na a : « Tenan baţi, ifën njah woli ihinani. » Akak aji na a : « Jibi njah ntaşun, hënk di babuku baklun katum. »

⁶ Abraham ahaţ Nawat Kabuka ti uko wi ajakulun, ukaan kë Nawat Kabuka aji awo natool.

⁷ Nawat Kabuka aji na a kak : « Nji dwoon Nawat Kabuka, andoliin kë ipën du Ur di bakaldeyen kawulu mboş mi, ika. » ⁸ Kë Abram aşë teema aji : « Nawat Kabuka Naşibaţi i naan, hum di di nji nhilun kame kë dlun kaka ma. »

⁹ Kë aji na a : « Yaan itijën uwit upatar, upi utañ na unkaneel ukaş. Undoli ti na uwo kaka nşubal njawanţ,

Tijan kak urikaşe na ubalab unhumun. »

¹⁰ Kë Abram atija na bti afin. Afaaş nntaam ti ptoof ado ifah itëb, kandoli kataan na katënt ka, aşë wo aanfaaş nkat. ¹¹ Njugude natool pdëpa ti nntaam njankeşun nşun kë Abram aşë dook na.

¹² Na utaakal ukeş, Abram awo ti bnşoy bweek aşë win bdëm bweek blënkandëraan. ¹³ Kë Nawat Kabuka aşë ji na a : « Iwo i kame kë babuku balun kawo bayaanţ du mboş manwoon maanwo mi baka, mi baklun kakak kado kajuukntën baka ti ulemp, balun kahajan baka nşubal iñeen-week nşaaş nşbaakër (400). ¹⁴ Kë nji nşë lun kakob banjuukntënuş baka, bapën da na bka btum. ¹⁵ Kë iwi işë lun kaşaf kabaa kakeş kamoya kakak na bnuura du bajugu. ¹⁶ Bakak ti, woli uraan ubaakanţen ubii, tiki te wal mënţ pşuban pi bahamorit paandobi tşplën. »

¹⁷ Wi unuur uyobun, kë bdëm batooti, kë bdoo banjeenuş maakan awo na udu uweek na unkaniya untëhanun nşaşë mara mara amay amuur ti ptoof pi nntaam nşanşun nşun. ¹⁸ Kë unuur mënţ, Nawat Kabuka ado bhojar na Abram, aji na a : « Dluş kawul mboş mi pntaali pampënuş ti iwi, kapëna bdëk bi Ejiptu, te kaban bdëk bweek bi Ewufrat. ¹⁹ Mboş mënţ manwoon mi nşaaş nj bakenit, na mi bakenititaş, na mi bakadmonit, ²⁰ na mi bahitit, mi baperitit, mi barefayit, ²¹ na mi bahamorit, mi bakanaan, na mi bagirgaşit na mi bayebutit. »

16

Kabuka ki Itmayel

¹ Faaray ahar Abram aambi buk, aşë ka nalemparul nnaaş alon anwoon i utak wi Ejiptu i katim kawoon Hagar. ² Kë Faaray aşë ji na Abram : « Tenan, jibi *Yawe Nawat Kabuka awoon aandi mbuk, dkooşu kooş kakan ido kawinar na nalempar naan ; ulome nşëpna ti a nka napoţ. » Abram atiink uko wi ajakulun. ³ Wi

† 14:23 Mendo yeenk yeenk nin unduş: Bapiit aji mënkyeenk nin kaguja.

Abram adolun nşubal iñeen ñi afëtuñ òi utaak wi Kanaan, Faaray aharul kē ašë jej Hagar, nalemparul, awula kē aniimi. ⁴ Abram awinar na Hagar, kē awo na kayiñ.

Wi Hagar awinun kē awo na kayiñ, ašë jun pkul Faaray ajugul. ⁵ Kē Faaray ašë ji na Abram : « Iwi iñuun kē Hagar abeehën hēnkuñ. Nji òi uleef naan dwuliin nalempar naan, kē hēnkuñ wi awoon na kayiñ ašë beehën. Dñehan *Nawat Kabuka awayşun nji na iwi. »

⁶ Kē Abram ašë teema aji : « Nalemparu awo òi kañen ki nu, dolana uko wi iñaluñ. » Wi wi Faaray akakuñ ahajan Hagar, kē adoo noor añi, kabuurna.

⁷ Uwanjuñ wi *Nawat Kabuka uyit na Hagar du kañog pliik ploñ panwoon du *pndiiş, pliik mēñt pawo òi bgah bi Şur. ⁸ Uji na a : « Hagar, nalempar Faaray, iwoona tuñ, ašë aya tuñ? »

Kē ašë teem aji : « Dñi òi kabuurna Faaray, ajug naan. »

⁹ Kē uji na a : « Kakan du ajugu, ido katiinka. »

¹⁰ Uwanjuñ wi Nawat Kabuka ukak aji : « Ddo babuku batum te nin alon aando hil pfën baka.

¹¹ « Tenan, iwo na kayiñ, ilun kabuk napoñ ñiint, luñi iñu'a katim ki Işmayel*, òiki Nawat Kabuka atiink mntëg mi nu.

¹² Alun kawo ji ubuuru unwoon uundomi ; anknañariin bañaan bti, bañaan bti bakak banañari'a ; alun kalow bayiñul bti. »

¹³ Hagar aşal aji awin na manjooan anjaan awina, ašë ji wal mēñt na Nawat Kabuka, anñiniin na a : « Iwo El-Roy, Naşibañi anwinnun. »

¹⁴ Uko wañ ukaan kē bakdu pliik mēñt aji Lahay-Roy, dawoon « *Anwoon Aankba awinën. » Pliik mēñt pawo òi ptoof pi Kadeş na Bered.

¹⁵ Hagar abukar Abram napoñ ñiint, kē Abram añu napoñ i Hagar abukarulun katim ki Işmayel. ¹⁶ Abram aka nşubal iñeen bakreñ na nşubal paaj (86) wi Hagar abukarulun Işmayel.

17

Bhoñar bi Naşibañi na Abram

¹ Wi Abram akaan nşubal iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99), kē *Yawe Nawat Kabuka ašë pēn awinana òi kadunul aji na a : « Nji dwoon *El Şaday, Naşibañi Anhiniin iko bti ; doon kañaşēn ibot ido katiinkēn. ² Ddo bhoñar na iwi, kabot kawulu pntaali ptum maakan. »

³ Abram ajot wal mēñt afëñ kaara òi mboş, Naşibañi kē ašë ji na a : ⁴ « Tenan, bhoñar bi, bi bi nji kadolon na iwi : Nji, dlun kado iwo aşin kntaali ktum. ⁵ Iinkak adu'ana Abram*, katimu kawo hēnkuñ Abraham†, òiki ddolu iwo aşin kntaali ktum. ⁶ Ddolu ibuk bañaan batum maakan, banklun kado kntaali, ilun kabuk başih. ⁷ Ddo bhoñar na iwi, na pntaali pankmbiin òi kafeñu woli ikeñi. Bhoñar mēñt bawo te mnto, hēnk dlun kawo Naşibañi i nu na i pntaali pankmbiin òi kafeñu. ⁸ Mboş mi Kanaan bti mi iwoon nña nayaant òi ma, dlun kawulu ma ika te mnto, iwi na pntaali pankmbiin òi kafeñu, dlun kawo Naşibañi i baka. »

⁹ Naşibañi akak aji na Abraham : « Kē iwi, iwo kamēban bhoñar bi ndolon na iwi na pntaali pi ikbukun. ¹⁰ Bhoñar ban bi bi nji kadolon na iwi na pntaali pi ikbukun, iwo i kamēban ba. Biint bti banwoon na iwi bawo biki kawala katēmp. ¹¹ Nawo biki kawala katēmp, uwo uko unkyuujun bhoñar bi nji ndolon na an. ¹² Kē òi kntaali ki ikbukun, napoñ ñiint anwoon awo kawala katēmp òi nñuur bakreñ, kañu na bambukiin òi itohan kēme biki nanugun nug du ñaan alon nayaant, anwoon aanwo i pntaali pi nan. ¹³ Hēnk, babukale òi katohu kēme anugana nugana na

* **16:11** Işmayel : òi uhebēre dawoon Naşibañi atiink. * **17:5** Abram : òi uhebēre dawoon niint antumun na mndēm. † **17:5** Abraham : òi uhebēre dawoon aşin bañaan batum.

itaka yi nu, bawo biki kawala katëmp. Bhoŋar bankwinaniin ƚi nleef ni nan bawo bhoŋar banwoon baankba. ¹⁴ Niiŋ anwoon aanwala katëmp, aluŋ kadookana ƚi bayiŋul, ƚiki agar bhoŋar bi naan. »

¹⁵ Naŋibaƚi akak aji na Abraham : « Faaray aharu, iinkak ado kadu'a Faaray, ido kadola Faara. ¹⁶ Dwula bnuura, kè abot aluŋ kabukaru napoŋ niinŋ. Dwula bnuura, aluŋ kawo anin kntaali ktum, aluŋ kabuk baŋih batum. »

¹⁷ Wal mënŋ, kè Abraham aŋè jot afèŋ kaara ƚi mboŋ aŋè muujan. Aŋal wal mënŋ aji : « Niiŋ ankaan nŋsubal iŋeen-week kabuk napoŋ? Kème Faara ankaan nŋsubal iŋeen kaŋeen kalon akbukun? » ¹⁸ Wi wi aŋaan aji na Naŋibaƚi : « Dkooŋu kooŋ, wutan Iŋmayel ayeenk uko wi ihoŋnuŋ! »

¹⁹ Kè Naŋibaƚi aŋè teema aji : « A-a, Faara aharu abukaru napoŋ niinŋ, i iklun kaŋu katim ki Itaak. Dluŋ kado bhoŋar na a te mŋto, kado ba na pntaali pankpënnun ƚi a. ²⁰ Dkak atiinku ƚi uko wi Iŋmayel. Tenan, dwula bnuura, ddo kabuk kajoobèŋ na a, pntaali pi nul paŋum. Aluŋ kabuk baŋih iŋeen na batèb, ddola abuk pntaali ptum maakan. ²¹ Kè bhoŋar bi naan, ddo ba na Itaak, i Faara aklun kabukaru pkili ƚi wal wi. » ²² Wi Naŋibaƚi abaan pŋiini na Abraham aŋè ya aduka.

²³ Unuur mënŋ, Abraham ajeŋ Iŋmayel abukul, na baŋaan bti bambukiin ƚi katohul na biki anugun nug, baŋaan biinŋ bti banwoon ƚi katohul awalan baka katëmp jibi Naŋibaƚi ajakulun ado. ²⁴ Abraham aka nŋsubal iŋeen kaŋeen kalon na nŋsubal kaŋeen kalon (99) wi awaliin katëmp, ²⁵ kè Iŋmayel abukul aka nŋsubal iŋeen na nŋwajanŋ (13) wi awaliin katëmp. ²⁶ ƚi unuur uloolan mënŋan wun wi wi Abraham na Iŋmayel abukul bawaliin katëmp. ²⁷ Biinŋ biki katohul bti, bambuknaaniin da na biki banugun nug du ŋaan alon nayaanŋ, kè bawala katëmp na a.

18

Bayaanŋ bawajanŋ

¹ Unuur ulon Abraham aŋo ƚi plëman pi kaloona ki nul du mnko mnweek mi Mambre wi unuur udiŋun, kè *Yawe Nawat Kabuka aŋè pën awinana ƚi kadun ki nul. ² Abraham akat kèŋ, aŋè win biinŋ bawajanŋ kè banaŋ du kadunul. Wi awinan win baka, aŋiina du plëman pi kaloona, aya yit na baka ajot afèŋ kaara ƚi mboŋ adëman baka, ³ aŋè ji na alon ƚi baka : « Naweeŋ, dkooŋu kooŋ, pantan ƚi katoh ki nalemparu, idole haŋ kalilan. ⁴ Yoonkaan ddo baŋijan meel, naŋow ihoŋ naŋè naŋo nanoorfën ƚi bko bi uteeh. ⁵ Dya kaŋijan kapoom nade, naŋiŋŋan nleef, nabaa naŋèp wi nabiin te ƚi katoh ki nalemparan. »

Kè baŋè ateema aji : « Aa, dolan jibi ijakuŋ. »

⁶ Abraham amint wal mënŋ aya du kaloona meet di Faara awoon, aŋè ji na a : « Faraan ijeŋ pŋon pnuura pankëŋun, inag ijuŋ ipoom. » ⁷ Wi wi Abraham aŋaan amint aya du batani ajeŋ ubay unuura, awul wa nalemparul kè ajuŋ ataran. ⁸ Ajeŋ mntow mnaŋ na mntow mnjiilu na ubay wi babomanun wun abëkan iko mënŋ bti ƚi kadun ki baka. Anaŋ aŋog baka du pŋeef pi bko kè baŋè de.

⁹ Bahepara aji : « Faara aharu awo tuŋ ba? »

Kè ateem aji : « Awo du kaloona meet. »

¹⁰ Kè nayaanŋ aŋè ji na a : « Dluŋ kabi ƚi pkili ƚi wal wi ; uŋënk wal mënŋ Faara aharu abuk napoŋ niinŋ. »

Faara awo du plëman pi kaloona, du kafeŋ ki nayaanŋ atiink. ¹¹ Bi Abraham na Faara bado bi wo wo baweeŋ, kè Faara akak aŋaan kaŋowa. ¹² Hënŋ, kè Faara aŋè ji ƚi uŋalul, amujuan. Aŋal aji : « Hënkuŋ wi ndoon aŋaf, kabaa kawinar na niinŋ naan! Kè ajuŋ katoh naan abot awo naŋaf! »

¹³ Kè Nawat Kabuka aŋè ji na Abraham : « we ukaan kè Faara ajii ba, aŋal aji aanhinan kabuk wi adoon abi ŋaf ŋaf? ¹⁴ We wi Nawat Kabuka awoon

aanhinan pdo? Pkili, ti wal wi, dkak ti katohu, utenk wal ment Faara abuk napot niint. »

¹⁵ Faara apok aji : « Menjii » tiki alenki, ke Nawat Kabuka ateema aji : « Ijii. »

Abraham atiniir Fodom

¹⁶ Biint banaa atool pya, aten ubeeka wi Fodom. Ke Abraham ase nootan baka. ¹⁷ Yawe Nawat Kabuka aji ti usalul : « Dwo i kamen Abraham uko wi nji kadolu i? ¹⁸ Ul ankbukun pntaali ptum pankkaan mnhina, kabot ka tu nwul kntaali ki mboş bti bnuura. ¹⁹ Ddata ahilna ado babukul na biki katohul bado kaşş bgah bi naan, kado uko wi njalun na uko unwoon utool ti keş ki naan. Henk, nşe ndo pa a uko wi mbiin ahoņa. »

²⁰ Wi wi Nawat Kabuka aşaan aji : « Batapar biki Fodom na Gomora iko iwuşaan maakan, pjuban pi baka padem maakan. ²¹ Dya da katen me uko wi bataparun baka uwoha manjoonan, woli uunwo, kame. »

²² Batēb ti biint bukun bapenna da, ase ya Fodom. Ke Abraham ahum nnaş ti kadun ki Nawat Kabuka. ²³ Abi aņog ase ji na a : « Na manjoonan, ifiņ ba tool kanaakren na bado buşaan i? ²⁴ Ulome baņaan iņeen kaņeen ba tool bawo ti ubeeka? Ifiņ baņaan biki ubeeka bti i? Ke baņaan iņeen-kaņeen ba tool banwoon ti ubeeka, baankdo imiir wa i? ²⁵ A-a, iinkdo uko utent waņ, kado na tool akeş na nado buşaan. Na tool awo wo ji nado buşaan. Iinkdo uko utent waņ. Ke iwi nawayeş umundu bti ido uko unwoon utool di. »

²⁶ Ke Nawat Kabuka ateema aji : « Woli dtenk du Fodom baņaan ba tool iņeen-kaņeen, katen ti baka kamiir ubeeka bti. »

²⁷ Ke akak atini na a aji : « Nji nwoon pdēpalen na ufob, dņoomun atini na Ajugun. ²⁸ Ulome baņaan kaņeen baņaan eş ti ba tool iņeen-kaņeen bukun: Baņaan kaņeen bampēnun bukun ba tu itok ubeeka bti i? »

Ke ateem aji : « Woli dtenk da baņaan iņeen nbaaker na baņaan kaņeen menktok ubeeka. »

²⁹ Abraham akak atini ji uteek aji : « Ulome bawoha iņeen-nbaaker? »

Ke ateem aji : « Baņaan iņeen nbaaker ment ba tu menktok ubeeka. »

³⁰ Ke akak aji : « Ajugun awutan kadeebaş akaan awuten nşup : Bahinan kawo iņeen-nwajanş. »

Ke ateem aji na a : « Menktok ubeeka woli dtenk da baņaan iņeen nwajanş ba tool. »

³¹ Abraham akak aji : « Miiran, wi nkaan aņoom atini na Ajugun : Bahinan kawo iņeen-ntēb. »

Ke ateem aji : « Baņaan iņeen ntēb bukun ba tu menktok ubeeka. »

³² Ke aji : « Ajugun awutan kadeebaş, dkak atini ubaaņşaani : Bahinan kawo iņeen. »

Ke ateem aji : « Baņaan iņeen bukun bado ke menktok ubeeka bti. »

³³ Wi Nawat Kabuka abaan ptiini na Abraham ase ya, ke Abraham atiiş katohul.

19

¹ Na utaakal, nwanjut ntēb nşun naban du Fodom. Ke Lot ase to wal ment ti uneej ubeeka. Wi awinan win na ase naşa aya ayit na na ajot afet kaara ti mboş ademan na. ² Aji na na : « Dkootan koot, nabiin nifer du katoh ki nalemparan, naņow ihoş, na nfa naşe naya na bgah bi nan. »

Ke naşe teema aji : « A-a, nya kafēr du bayiti. » ³ Lot akoot na te ke nado dinan awala du katohul. Ado ke bajun na, aboman ipoom indaş ke nadee.

⁴ Bahum baandobi piint ke biint biki ubeeka başe bi afooy katoh, baņaan bti bawo da, du başaşa te başaf, nin aloņ aandukaa. ⁵ Badu Lot aji na a : « Biint bambiin ti katohu na utejan wi bawo şun? Pēnaan baka, npiint na baka. »

⁶ Lot apen abi moņ baka ase det bgah ti kafetul. ⁷ Aji na baka : « An banoh naan, dkootan koot nawutan kado buşaan. ⁸ Natenan, dwo

na bapoŋ baat̄ batēb banwoon̄ baan-dobi me biinŋ. Ddo baka bapēn nado baka uko wi naŋaluŋ, našē nawut kado biinŋ biki nin uko ulon̄ ŋiki bawo bayaant̄ biki naan. »

⁹ Kē bašē teem aji : « Totiin ŋi. » Bakak aji na a : « Iwi inwoon̄ nayaant̄, ašē ŋal pwo nawayēs! Hēnkuŋ ŋdolu uko unwuŋnuŋ apel wi ŋkdoluŋ baka. » Bawuuk Lot ašē tool pya kapaat̄ plēman. ¹⁰ Kē biinŋ banwoon̄ du meet̄ bašē haabēs amob Lot apulad meet̄ ašē tuh plēman. ¹¹ Bado wal mēnt̄ biinŋ banwoon̄ du bdig kē bakak bakuul bukal bti, ajunna ŋi bapoŋ te du baŋaf, kē baankak awin plēman.

¹² Nwanjut̄ ŋuŋ ŋaji na Lot : « Ikak awo na ŋaan̄ alon̄ ŋi i? Bayootanu, babuku biinŋ na baat̄, baŋaan̄ bti banwoon̄ biki nu ŋi ubeeka, jejan baka napēn ŋi wa. ¹³ Nŋtok ubeeka wi bti ŋiki na manjoonan̄ baŋup iko iwuŋaan maakan yi baŋaan̄ biki wa badoluŋ. Yawe Nawat Kabuka ayilun aji nŋtok ubeeka. »

¹⁴ Lot aya aŋiini na bayootanul, banjokuŋ babukul aji : « Nanaŋiin, napēn ŋi dko di, ŋiki *Nawat Kabuka abi katok ubeeka. » Kē bašē ŋal aji abeŋ beŋ.

¹⁵ Wi unuur ujintuŋ na nfa kub, ŋwanjut̄ ŋakak aji na Lot : « Naŋiin, ijej aharu na babuku baat̄ batēb banwoon̄ ŋi kēme nakeŋ woli Nawat Kabuka akob biki ubeeka wi. »

¹⁶ Kē jibi Lot ahumuŋ na ŋŋal ŋtēb, kē biinŋ bukuŋ bašē mēbana ŋi kaŋen, na aharul na babukul baat̄ batēb ŋiki Nawat Kabuka aŋagi'a. Badola kē apēn ŋi ubeeka.

¹⁷ Wi bapēnanuŋ baka ŋi ubeeka, uwanjut̄ ulon̄ ŋi baka kē ušē ji : « ŋiin ibuuran ubida wi nu! Kten kafet̄ ibot iwut kanaŋ nin dko dlon̄ ŋi utaak wi, yaan du pnkuŋ iwutna kakeŋ. »

¹⁸ Kē Lot ateem aji : « A-a, Naweek, uunhinan kawo hēnk! ¹⁹ Nalemparu awinana bnuura ŋi kēs ki nu, kē ibot adiimana mŋaga mnweek wi ibuuranuluŋ. Kē nji nšē wo mēnhil kaŋi kaya du pnkuŋ bē pwuŋan

paankbanēn nkeŋ. ²⁰ Tenan, iwin ubeeka umpoŋi wi i? Uŋogi, kē nhil kaŋi kaban da. Wutan nya mmena da mbuurna, ŋiki uwo umpoŋi! »

²¹ Kē ateema aji : « Dkak aŋenu uko waŋ, mēnktok ubeeka wi ikt̄iiniyaanuŋ. ²² Faraan iŋi iya imena du wa, ŋiki mēnhil kado nin uko ulon̄ bē iindobi ban da. » Uko waŋ ukaan̄ kē baŋu ubeeka mēnt̄ katim ki ŋowar.*

²³ Unuur ujun pjinŋ wal wi Lot abanuŋ du ŋowar, ²⁴ kē Yawe ašē do pdēpalēn panktēraduŋ† kē pawoona baŋi ajot ŋi Todom na Gomora. ²⁵ Atok ŋbeeka mēnt̄ na utaak mēnt̄ bti, aŋiŋ baŋaan̄ na iko bti immayuŋ ŋi mboŋ. ²⁶ Ahar Lot akok aten du kafet̄ul ašē bi kak kak pnam.

²⁷ Abraham anaŋa na nfa kub ašē ya du dko di abiin̄ anaŋ ŋi kadun ki Nawat Kabuka, ²⁸ aten Todom na Gomora na utaak bti ašē win udu kē ukpēn da ji udu wi uyik! ²⁹ Wi Naŋibaŋi atokuŋ ŋbeeka ŋuŋ aleŋ Abraham apēnan Lot kē abuur kaŋaafa ki bdoo du dko di abiin̄ afet̄.

Lot na babukul baat̄

³⁰ Lot aya afet̄ du pnkuŋ ul na babukul baat̄ batēb ŋiki aaŋŋoom pŋo du ŋowar. Baya du pnkuŋ afet̄ du bŋot banhooruŋ. ³¹ Unuur ulon̄, bajeen ŋaan̄ i Lot aji na aŋa'ul : « Aŋinun aŋaf hēnkuŋ, kē nin ŋiinŋ alon̄ aankak awo ŋi utaak anhiluŋ kapiinŋ na nja jibi baŋaan̄ bti bajaan̄ bado. ³² Biin ŋwul aŋin nja poot akuj nšē ŋpiinŋ na a ŋka bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. »

³³ Na utejan mēnt̄ bawul aŋin baka poot, kē bajeen ašē bi apiinŋ na aŋin anwoon̄ aando me upiinŋ na unaŋa abukul. ³⁴ Wi nfa mambanuŋ, kē bajeen ašē ji na aŋa'ul : « Takal na utejan dpiinŋ na aŋin nja ; biin ŋkak ŋwula ŋŋa na utejan poot adaan iŋē iya ipiinŋ na a, hēnk nšē ŋbuk bapoŋ, pntaali pi nul pawutna kaba. » ³⁵ Bakak awul aŋin baka poot utejan mēnt̄, kē nabaasha apiinŋ na a, bē aando me upiinŋ na unaŋa abukul. ³⁶ Hēnk di babuk Lot

* **19:22** ŋowar : ŋi uhebērē dawoon̄ umpoŋi. † **19:24** Pdēpalēn panktēraduŋ : “Soufre, Sulfur, Sulfuro.”

bawoon na iyin, inwoonun du ašin baka. ³⁷ Bajeen abuk napot̄ ñiint̄ ašë tu'a katim ki Mohab̄, awoon ateem bamohabit biki n̄ta. ³⁸ Nabaasha kak abuk napot̄ ñiint̄ ašu'a katim ki Ben-AmiŠ; ul awoon ateem bahamonit biki n̄ta.

20

Abraham na Abimelek

¹ Abraham apenna du umban wi Mamre aya du utaak wi Negeb afet̄ ti ptoof pi n̄beeka ni Kadeš na Šur. Abi ya pyaan̄ du Gerar. ² Aji na bañaan̄ kē Faara aharul awo aša'ul. Kē Abimelek naših i Gerar ašë do kē bayaarada Faara pa aniima.

³ Na utejan, Našibaṭi apen awinana ti kadunul na n̄taafi aji na a : « Ñaāt̄ i iyeenkuṅ ašu ikeṭ̄ tiki aniimaa. »

⁴ Abimelek ahum aando bi piint̄ na a, ašë ji : « Ajugun, ifiṅ ñaan̄ anwoon̄ aando uko ulon̄ i? ⁵ Abraham ti uleeful ajaknuṅ aji awo aša'ul kē Faara akak ajakēn̄ aji Abraham awo naweekul. Uko wi ndolon̄ ddo do wa na uhaaš ujint̄, mēndo nin uko ulon̄ uwuṭaan. »

⁶ Kē Našibaṭi ateema na n̄taafi aji na a : « Aa, nji kak dme kē ido uko mēnt̄ na uhaaš ujint̄. Nji dneenaniin̄ pjuban̄ ti kadun naan wi ndolon̄ kē iimbana. ⁷ Hēnkuṅ kakaan̄ ñiint̄ un̄ aharul tiki awo *naṭuparaan. Alun̄ kañehandēru ibuurna. Woli iinkakana, kkeṭ̄ iwi na biki katohu bti. »

⁸ Wi unuur ujint̄un̄, Abimelek adu baweek bti biki utaak ašë ṭup baka uko unṭepun̄, kē bašë lēnk maakan. ⁹ Adu Abraham ašë ji na a : « we wi idolon̄ bañaan̄ hēnk ba? We wi ndoliin̄ kē ido kak i kaṭijaraan pjuban̄ pweek pi, nji na bañaan̄ biki utaak wi naan bti? Ido uko wi ñaan̄ awoon̄ aanwo kado. »

¹⁰ Akak ahepar Abraham aji : « We ukaan̄ kē ido uko wan̄ ba? »

¹¹ Abraham ateema aji : « Dšal aji bañaan̄ banwoon̄ ti bañoom Našibaṭi,

kē kanuura ki ahar naan kahil kaṭu bafiṅen. ¹² Ado woha aša'naan̄ tiki n̄tok ašinun, baninun biki n̄woon̄ n̄ent̄oki, kē n̄šë bi niimar. ¹³ Wi Našibaṭi adolon̄ kē mpēn du katoh ki paapa añaay, djaka aji : “Dñehanu uko ulon̄: woli in̄alēn, dko di n̄kyahaan̄, jakan na bañaan̄ iwo aša'naan.” »

¹⁴ Abimelek ajeṅ n̄kaneel na n̄pi na n̄git, balemp biint̄ na baat̄ awul Abraham ašë kakana Faara aharul. ¹⁵ Akak aji na a : « Utaak wi naan wii wi, ihinan kafet̄ dko di in̄alun̄. » ¹⁶ Aji na Faara kak : « Dwul naweeku itaka itum maakan*. Uko wan̄ ukyuujun̄ bañaan̄ bti banwoon̄ na iwi kē iwo najint̄ ti uko unṭepun̄. »

¹⁷ Kē Abraham ašë ñehan Našibaṭi ajeban Abimelek na aharul na balemparul baat̄ bahilna bubuk, ¹⁸ tiki ado kē baat̄ bti biki katoh ki Abimelek baanhil kabuk ti uko wi adolon̄ Faara ahar Abraham.

21

Kabuka ki Itaak

¹ *Yawe Nawat Kabuka ado Faara bnuura jibi abiin̄ aṭupa, ado uko wi abiin̄ ahoṅa. ² Awo na kayin̄ abukar Abraham andoon̄ abi wo wo naṭaf napot̄ ñiint̄, ti wal wi Našibaṭi abiin̄ ajaka. ³ Abraham ašu napot̄ i Faara abukarulun̄ katim ki Itaak*.

⁴ Wi Itaak abukul adolon̄ n̄nuur bakren̄, kē Abraham ašë do jibi Našibaṭi ajakulun̄, awalana katēmp. ⁵ Aka n̄subal iñeen-week (100) wi abukun̄ Itaak.

⁶ Kē Faara ašë ji : « Našibaṭi awulēn uko wi nji kadoon̄ kajiina, bañaan̄ bti banktiinkun̄ uko wi balilan na nji. »

⁷ Akak aṭiini aji : « In ahilanun̄ ṭfa kaji na Abraham kē Faara abi kabootan? Kē n̄saan̄ abukara ñiint̄ hēnkuṅ wi aṭafun̄. »

Hagar na Iṣmayel badookanaa

⁸ Itaak adēm te kē anin̄ ado kayana. Unuur mēnt̄ kē Abraham ašë do

‡ 19:37 Mohab : Ṭi uhebēre dawoon̄ anwoonun̄ du ašin. § 19:38 Ben-Ami : Ṭi uhebēre dawoon̄ abuk pntaali pi naan. * 20:16 Itaka itum maakan : Iwo uko ji baluk bi n̄subal iñeen-week na iñeen n̄wajan̄ (130) ni nayafan. * 21:3 Itaak : dawoon̄ ti uhebēre ajii.

ufettu uweek. ⁹ Hagar i utaa wi Ejiptu awo da na napoŋ i abukaruŋ Abraham. Faara awin napoŋ kē aknoha†, ¹⁰ ašē ji na Abraham : « Dookan nalemp i na abukul, abuk nalemp i aanwo kayeenk ƚi iko yi ikdukaruŋ Itaak abuk naan. » ¹¹ Uko mēnt ude Abraham maakan ƚiki Iŝmayel awo kak abukul. ¹² Kē Naŝibaƚi ašē ji na a : « Kƚoo kaƚaaf abuku na nalemparu, uko wi Faara akhepariinj bti dolan wa, ƚiki ƚi Itaak di di pntaali pi nhoŋiinj pakpēnnuŋ. ¹³ Kē abuk nalemp, ddola abuk pntaali pweek maakan, ƚiki awo kak abuku. »

¹⁴ Abraham anaƚa na nfa kub, ajej kapoom na ubuuli wi meel awul Hagar, kē aƚu ƚi feƚ, akak awula napoŋ ašē dola kē ayaa. Kē Hagar aya añaay na *pndiiŝ pi Bertabe.

¹⁵ Wi meel manyaan aba, kē ašē bēkan napoŋ ƚi bko blon uƚeeh, ¹⁶ aya alow btiŝu aƚo ašē jun ŋwooni aji : « Mēnjal pwin pkeƚ pi napoŋ naan. »

¹⁷ Naŝibaƚi atiink napoŋ kē akwooni, kē uwanjuƚ wi nul ušē duuna Hagar du baƚi aji na a : « Hagar, we wa ba? Klēnk, Naŝibaƚi atiink ŋwooni ŋi napoŋ du dko di ibēkanuluŋ. ¹⁸ Jajana ibot imēbana bnuura ƚiki ddo babukul batum, bawo pntaali pweek. » ¹⁹ Naŝibaƚi ahaabēŝ wal mēnt kēŝ ki Hagar kē ašē win pliik. Wi wi ayaan aliik ubuuli aƚuman awul napoŋ kē adaani.

²⁰ Naŝibaƚi ayeŋ napoŋ kē akdēm. Afēƚ du pndiiŝ akak ñaan anhiluŋ kaŝuuri maakan. ²¹ Wi afēƚuŋ du pndiiŝ du Paran, anin kē ašē la'ara ñaaƚ anwoon i utaa wi Ejiptu.

Bhoŋar bi Abraham na Abimelek

²² Unuur ulon, Abimelek na Fikol naŝih i bangoli biki nul baya du Abraham aji na a : « Naŝibaƚi awo ƚi kafetu ƚi iko bti yi ikdoluŋ. ²³ Hēnkuŋ mehniin ƚi kadunul iji iinkguurēn nin, ŋi na babak naan na babak baka, kē ido bnuura na ŋi na utaa wi iwoon nayaant wi, jibi nwoon bnuura na

iwi. » ²⁴ Kē Abraham ateem aji : « Dhoŋ uko mēnt. »

²⁵ Wi wi Abraham aŝaan aleŝana pliik plon pi balempar Abimelek babiinj ateha. ²⁶ Kē ateema aji : « Mēmme ñaan andoluŋ uko waŋ. Iintupēn, dbaan atiink tiink nƚa uko mēnt. »

²⁷ Wi wi Abraham aŝaan ajej ŋkaneel, ŋpi, na ŋgit awul Abimelek, kē baŝē do bhoŋar. ²⁸ Abraham apēnan ŋkaneel ŋmpoƚi ŋwaaƚ paaj na ulon. ²⁹ Kē Abimelek ašē hepara aji : « we ukaan kē ipaƚēŝ ŋkaneel ŋmpoƚi ŋwaaƚ paaj na ulon ŋi ba? »

³⁰ Kē ateema aji : « Yeenkan ŋkaneel paaj na ulon ŋi, uwo uko unkdimanuŋ kē ŋi djipuŋ pliik pi. »

³¹ Uko waŋ ukaan kē badu dko mēnt aji Beerŝeba‡ ƚiki bukal batēb bti bahoŋaruŋ da amehna.

³² Wi badoluŋ bhoŋar du Beerŝeba aba, Abimelek na Fikol naŝih i bangoli biki nul banaƚa akak du utaa wi bafilitten. ³³ Abraham atepi du Beerŝeba bko bi bajaan bado Tamarit ašē dēman da *Yawe Nawat Kabuka anwoon aankba. ³⁴ Wi wi Abraham aŝaan aƚo ajon du utaa wi bafilitten.

22

Bƚeŋan bi Abraham

¹ Wi iko yaŋ iƚepuŋ, Naŝibaƚi aŋal pten me Abraham afiyaara kado uko wi akjakuluŋ ašē ji na a : « Abraham. »

Kē ateem aji : « Ŋi wi. »

² Kē aji na a : « Jajan abuku, aloolan ƚaŋ i ikaan, Itaak i inaluŋ maakan, iya du utaa wi Moriya du pnkuŋ pi ŋi kaluŋ kayuuju. Woli iban da, kjeja kafiŋaraan kabot katēra kadolēn bƚeŋan. »

³ Abraham anaƚa na nfa kub, atan ubuuru ajej balemparul batēb na abukul, abot atib imul yi akyaan katērna'a, ašē tool pya dko di Naŝibaƚi ajakuluŋ. ⁴ Wi bapoŝuŋ ado ŋnuur ŋwajanƚ, kē Abraham ašē win dko di bajakuluŋ du kalowan. ⁵ Aji wal mēnt

† 21:9 Kē aknoha : Balon bapiit aji Kē akben Itaak.

‡ 21:31 Beerŝeba : ƚi uhebērē dawoon pliik pi kamehna.

na balemparul : « Nadukiin ti na ubuuru. Nji na napot nja kademan Naşibaţi kaşë kakak. »

⁶ Abraham ajej imul yi akyaan katërna Itaak abukul awula kë akuña, ul ti uleeful kë aşë mëban bdoo na umbañ. Wi wi batooluñ bukal batëb. ⁷ Itaak aţiini wal mënt na Abraham aşin aji : « Paap! »

Kë ateema aji : « Abuk naan, dtiinkul »

Kë akak aji na a : « Bdoo bii bi, kë imul yii yi, unkaneel wi btejan ubaa wo tuñ ba? »

⁸ Kë ateem aji : « Abuk naan, Naşibaţi akyaan kawul unkaneel » kë başë tool bukal batëb bti.

⁹ Wi babanuñ du dko di Naşibaţi ajakuluñ, Abraham aboman *bliit bi mngur, apaf da imul aşë tan Itaak abukul aţu ti imul duuţ. ¹⁰ Atoolan kañen ajej umbañ kafina abukul. ¹¹ Kë uwanjuţ wi *Yawe Nawat Kabuka uşë duuna du baţi aji na a : « Abraham! Abraham! »

Kë ateem aji : « Nji wi! »

¹² Kë uşë ji na a : « Kdeen kañen ti napot! Kdola nin buţaan! Dme hënkun kë iji ktiink Naşibaţi : Idinan pwulën abuku aloolan tañ i ikaan. »

¹³ Abraham akat kës aşë win unkaneele ukaş uloñ wi itiim ihotuñ ti bgof. Aya ajej wa afinaş Naşibaţi atër ado btejan, kë ukeţar abukul. ¹⁴ Abraham adu dko mënt aji : « Adonay Yire » uwoon Ajugun awul. Uko wañ ukaan kë hënkun baji baji : « Du pnkun Ajugun awul. »

¹⁵ Uwanjuţ wi Nawat Kabuka ukak aduuna Abraham du baţi, ¹⁶ aji na a : « Dmehna ti bkow naan, nji Nawat Kabuka aji : jibi idoluñ uko wi, adinan pwulën abuku aloolan tañ i ikaan, ¹⁷ dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpënnuñ ti iwi paţum ji njah ni baţi na pyiw panwoon ti kabañ ki bdëk. Pntaali pi nu pawat başoorad pa, payeenk nbeeka ni baka. ¹⁸ Dtëpna ti pntaali pi nu kawul kntaali ki mboş bti bnuura, ţiki itiinkën. »

¹⁹ Abraham awugşa akak du balemparul, kë batool pkak Beerşeba. Abraham afët da.

Babuk Nahor

²⁰ Wi iko yañ itëpuñ, baţup Abraham aji Milka kak, ahar Nahor aţa'ul abukara bapoţ biint. ²¹ Bajeen awo katim ki Uţ, aţu na Buţ aţa'ul, na Kemuwel aşin Aram, ²² na Keted, na Hato, na Pildaş, na Yidlaf, na Betuwel. ²³ Betuwel abukuñ Rebeka. Bukun bawoon bapoţ biint bakren biki Milka abukaruñ Nahor, aţa Abraham. ²⁴ Nahor abi do baniw na ñaaţ aloñ i katim ki Rewuma, ankaan abuk bapoţ biint, bawo : Teba, Gaham, Tahaş na Maaka.

23

Pkeţ pi Faara na umoy wi nul

¹ Faara ado nşubal iñeen-week na nşubal iñeen ntëb na paaj na uloñ (127); hënk di di nnuurul naliñuñ. ² Wi wi aşaan akeţ du Kiriyaş-Arba (dawoon Hebron) du utaak wi Kanaan ; Abraham awoonira abot aţëga.

³ Abraham apën du meet di puum pi aharul papiintanuñ aşë ya du bahitit aji na baka : ⁴ « Dwo nayaanş anfëtuñ na an, nayuujaan dko dloñ di nhili kanug kamoyna ahar naan. »

⁵ Kë bahitit başë teema aji : ⁶ « Naweeke tiinkun : Naşibaţi adëmanu kë iwo ti ptoofun, tenan ti dko bti di nbomanuñ aji nmoyna, datan dannu-urnaniin imoy aharu, nin aloñ ti un aankneenanu dko di nul. »

⁷ Abraham anaţa wal mënt abi anup ti kadun ki bañaan biki utaak mënt, bahitit. ⁸ Aţiini na baka aji : « Woli nadinan mmoy ahar naan, natiinkaan, nabot naţenkën naţiini na Efron abuk Fohar. ⁹ Dnal awulën du Makpela dko di abomanuñ du kabañ ki uţeehul kado kamoyna ; awulaan da, dluka itaka yi dakwaaparun ti kadunan, dakak dko dmoyni di naan. »

¹⁰ Kë Efron aşë to ti ptoof pi bahitit batëntul wal mënt. Ateem Abraham ti kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti aji na a : ¹¹ « A-a naweeke, tiinkan!

Dțenu uțeeh kabot kațenu dko dmoyni danwoon du wa meet. Dțenu da ți kadun ki bañaan bti : moyan aharu da. »

¹² Kë Abraham așë kak aņup ți kadun ki bañaan biki utaak. ¹³ Aji na Efron ți kadun ki baka : « Dkooțu kooț duni itiinkën. Wutan nnug uțeeh : yeenkan itaka, nșë mmoy ahar naan da. »

¹⁴ Kë Efron așë teema aji : ¹⁵ « Naweeek, tiinkaan! Preeș pi mboș mi pawo [ktaka iñeen week nbaakër ki bațaknuņ untaam.] Kë itaka mënț, iwo we ți ptoofun? Moyan puum pi aharu. »

¹⁶ Abraham atiink Efron, afën itaka yi Efron ajakuņ ți kadun ki bahitit : ktaka iñeen week nbaakër (400) ki bațaknuņ untaam.

¹⁷ Hënk, kë uțeeh wi Efron du Makpela dantaanun na Mamre, uțeeh na dko dmoyni danwoon da, na mnko bti manwoon ți uțeeh meet ¹⁸ kë ikak yi Abraham ți kadun ki bahitit bti banwoon du bayiti.

¹⁹ Wi uko waņ uțepun, kë Abraham așë ya amoy Faara aharul du bhër banwoon du uțeeh wi Makpela ataan na Mamre, dawoon Hebron du utaak wi Kanaan. ²⁰ Hënk, kë bhër na uțeeh bti, nșpën ți iñen yi bahitit akak bka bi Abraham, kë ado da pnguran.

24

Ñaaț i Itaak

¹ Abraham ațaf wal mënț maakan, kë *Yawe Nawat Kabuka akak awula bnuura ți iko bti. ² Abraham adu anwoonun naweeek ți balemparul, abot awo namali i nul aji na a : « Dkooțu, țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh* ». ³ Mehniin ți kadun ki Nawat Kabuka Nașibați anțakuņ bați na mboș, iji iin-klun kalaar abuk naan napoț ñaaț ți biki Kanaan biki nfëțun ți ptoof pi baka ți. ⁴ Luņi iya du utaak wi naan, du bayiț naan, idat da ñaaț pa Itaak abuk naan. »

⁵ Kë nalemparul ahepara aji : « Kë woli ñaaț aanluņ adi pțaşën te ți utaak wi, wal mënț, kaņooț abuku du utaak wi iwoonun i? »

⁶ Kë Abraham ateema aji : « A-a. Țaafaraan kakakan da abuk naan. ⁷ Nawat Kabuka Nașibați ampënananuņ du katoh ki paapa na du utaak wi bayiț naan, anjakuņ abot amehna aji aluņ kawul pntaali pi naan mboș mi, aluņ kayil uwanjut wi nul ți kadunu, ijejna ñaaț i utaak naan pa abuk naan. ⁸ Așë wo woli ñaaț aandi pțașu, iinkwo angaruņ kamehna. Țaafaraan kakakan abuk naan da. »

⁹ Kë nalemp ațu kañeen ți pnkant pi Abraham uțeeh, amehna ți uko mënț.

¹⁰ Nalemp un ajej nștaam ni pnkunkaali iñeen ni Abraham abot aya na iko inuura itum yi akaan, așë tool aya du ubeeka wi Nahor afëțun du utaak wi Metopotamiya. ¹¹ Wi abanuņ da, ado nștaam kë nșaknoorfën du upën ubeeka kaņog pliik. Uwo utaakal, ți wal wi baaț bajaan bapën kabi pliik.

¹² Wal mënț kë așë ji : « Nawat Kabuka, iwi Nașibați i Abraham ajug naan ajaan adëman, dkooțu kooț dolan iko ițep bnuura, ibot idiiman Abraham ajug naan bnuura bi nu! ¹³ Dwo ți kaņog pliik, kë baaț biki ubeeka bakpën pbi kaliik meel. ¹⁴ Dolan poonu i nji kajakuņ awalan pdunk pi nul ațenën ndaan așë teemën aji : “Daanan, mbot nwul nștaam ni nu nșadaan,” awo ñaaț i inaluņ pa Itaak nalemparu ; kawin kë idiiman ajug naan bnuura bi nu. »

¹⁵ Aando bi ba pțiini așë win poonu alon kë akbi na pdunk ți pganjan. Katimul kawo Rebeka, awo abuk Betuwel, ñiint abuk Milka, ahar așa Abraham anwoon katim ki Nahor. ¹⁶ Napoț ñaaț mënț awo neegani nannuura maakan, anwoon aando bi me biint. Aya du pliik, aliikar pdunk așë tool pkak.

* **24:2** Țuun kañen ți pnkant pi naan uțeeh : Ți udolade wi baka ñaan aji do haņ woli amehna uko uweek.

¹⁷ Nalempar Abraham aṭi aya ayit na a aji : « Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ṭi pdunku ndaan. »

¹⁸ Kē ateem aji : « Naweek, daanan » aṣē ṭaran awalan pdunk awula kē adaani. ¹⁹ Wi adaanunṭ aba, kē poonu akak aji na a : « Dkak aya kaliik, ṛnṭaam ṛi nu ṛnadaan ṛado ṛateban. » ²⁰ Aṭaran ajeēṣ ṛnṭaam meel mandukiinṭ munṭ ṭi kambēṛjan akak aṭi aya aliik meel mnlonṭ pa ṛnṭaam bti. ²¹ Ṇiintṭ awo ṭi pṣalana byompan aṣē ṣal me Nawat Kabuka ado kē bgahul banuuraa.

²² Wi ṛnṭaam ṛi pnkunkaali ṛnadaanunṭ ado teban, Ṇiintṭ kē aṣē jej brinku bi uwuuru bdiṭ abot aṭu'a kak inguuri itēb yi wuuru idiṭ. ²³ Wi wi aṣaanṭ aji na poonu : « Iwo abuk in ba? Ṭupaam, dkooṭu kooṭ, dko dfēr dawo du uko ṣaaṣ ṛhilna ṛwala da i? »

²⁴ Kē ateem aji : « Dwo abuk Betuwel, Ṇiintṭ i Milka abukaruṅ Nahor. » ²⁵ Akak aji na a : « Ṇwo na ujaagal wi ṛhilunṭ kaṣeef ipiintṭanaan ṛnṭaam ṛi nu na uko ude utum pa ṛa, akuṭ awo na dko di nahilunṭ kafēr. »

²⁶ Ṇiintṭ nalempar Abraham aṅup wal mēntṭ adēman Nawat Kabuka ²⁷ aji : « Dbeeb *Yawe Nawat Kabuka, Naṣibaṭi i Abraham ajug naan ajaan adēman, anwoonṭ aanṭañan pdiiman ajug naan bnuura na pdo uko wi ahonulunṭ. Kē nji, Yawe aṭijjēn du katoh ki bayiṭ ajug naan. »

²⁸ Poonu aṭi aya du uko anin, aṭup uko unṭēpuṅ. ²⁹ Ul Rebeka, aka naweekul Ṇiintṭ i katim kawoonṭ Laban, Laban mēntṭ aṭi aya du Ṇiintṭ du pliiik. ³⁰ Wi Laban awinanṭ win brinku na inguuri yi aṭa'ul Ṇiintṭ awohonṭ abot aṭiink kē Rebeka aji : « Hēnk di di Ṇiintṭ mēntṭ aṭiiniinṭ na nji aji » aya du a, aṭēnk kē ahuma nnaṭ aṅog ṛnṭaam ṛi pnkunkaali du pliiik. ³¹ Laban aji na Ṇiintṭ : « Biini, iwi i Nawat Kabuka awulunṭ bnuura bi nul! we ukaan kē iduka du bdig ba te dboman katoh ala dko di ikṭuunṭ ṛnṭaam ṛi nu? » ³² Ṇiintṭ abi awala ṭi katoh, kē Laban afēnēṣa ṛnṭaam, aṣeef ujaagal

abot awul ṛa uko ude. Awul Ṇiintṭ na bangakandēruṅ na a meel baṅowna ihoṭ. ³³ Baṭij pde abēkana, kē nalempar Abraham aṣē ji : « Mēnkde bē mēntṭup uko wi nji nwoonṭ i kaṭup. »

Laban kē aji na a : « Ṭupan keeri. »

³⁴ Kē aji : « Dwo nalempar Abraham. ³⁵ Nawat Kabuka awula bnuura maakan, kē akak nayok. Awula ṛkaneel na ṛgit, unṭaam na uwuuru, balemp biintṭ na baatṭ, na ṛnṭaam ṛi pnkunkaali na ṛbuuru. ³⁶ Faara, ahar ajug naan abukara napoṭ Ṇiintṭ wal wi adoonṭ abi ṭaf ṭaf kē awul abukul mēntṭ iko bti yi akaanṭ. ³⁷ Ajug naan adolēn kē mmehna aji : “Iinklaar abuk naan Ṇiintṭ ṭi babuk baṅaanṭ biki utaak wi Kanaan wi nfēṭunṭ. ³⁸ Mehniin iji iya du bayiṭ naan, du katoh ki paapa kadt da Ṇiintṭ pa abuk naan.”

³⁹ « Kē nṣē hepar ajug naan aji na a : “Kē woli Ṇiintṭ aandi pbi na nji kado hum?”

⁴⁰ « Kē ateem aji : “Nawat Kabuka i njaanṭ kaṭaṣ alunṭ kayil uwanjut wi nul, uṭiju te du dko di njakuṅ iṣē idat wal mēntṭ Ṇiintṭ pa abuk naan ṭi bayiṭ naan, du katoh ki paapa. ⁴¹ Iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iiṅ pdo : iya du bayiṭ naan, kē woli bapok pwulu Ṇiintṭ iṭij, iinkwo angaruṅ kamehna ki nṭu'iiṅ.”

⁴² « Dban nṭa du pliiik aṣē ji : “Nawat Kabuka, iwi Naṣibaṭi i Abraham ajug naan ajaanṭ adēman, dkooṭu kooṭ dolaan iko iṭēp bnuura, nwin uko wi mbiinṭ pla! ⁴³ Dnaṭ aṅog pliiik, napoṭ Ṇiintṭ ankmbiinṭ pliiik da i nji kakuṅ : ‘Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ṭi pdunku, ddaan’, ⁴⁴ kē ateemēn aji : ‘Daanan, mbot nya nliik meel pa ṛnṭaam ṛi nu’, kdola awo i iwi Nawat Kabuka adatuṅ pa awo ahar abuk ajug naan.”

⁴⁵ « Mēndo bi ba pñehan Ajugun ṭi uṣal naan, kē Rebeka aṣē bi na pdunkul ṭi pṅañan, aya du pliiik, aliik meel, kē nṣē jaka : “Dkooṭu kooṭ, ṭenaan meel mntiinku ddaan.”

⁴⁶ Aṭaran awalan pdunk, aṣē jakēn : “Daanan mbot nya nliik meel, ṛnṭaam

ni nu nadaan.” Ddaan, kë akak aliik nntaam meel.

⁴⁷ « Kë nhepara aji : “Two abuk in ba”?

« Kë ateam aji : “Dwo abuk Betuwel i Milka abukaruñ Nahor.” Wal mēnt wi wi ntu'uluñ brinku ti byiñ abot aṭu'a inguuri ti iñen. ⁴⁸ Dñup adēman Nawat Kabuka abot abeeba, ul Naṣibaṭi i Abraham ajug naan anṭijnunñ ti bgah bi bnuura pyeenk abab aṭa ajug naan pa awo ahar abukul. ⁴⁹ Hēnkunñ woli nañal pdo ajug naan bnuura naṭupaan, kë woli naankak ahil naṭupēn mmee jibi nji kadoli. »

⁵⁰ Laban na Betuwel kë baṣē ṭiini na a aji : « Uko uwoona du Nawat Kabuka, nēnhil kaji uko ulonñ da, kadinan këme kapok. ⁵¹ Rebeka awunñ ti kadunu : jejana iyaanaan akak ahar abuk ajugu jibi Nawat Kabuka ajakuñ. »

⁵² Wi nalempar Abraham atiinkunñ uko wañ aṣē fēṭ kēṣ ti mboṣ adēman Nawat Kabuka. ⁵³ Apēnan wal mēnt uwoonu na untaam na imiṣa awul Rebeka, akuṭ aṭen naweekul ñiint na anin iko itum inuura. ⁵⁴ Ul na biint bangakandēruñ na a bade, adaan abot afēr da.

Na nfa wi banaṭiñ, kë aṣē ji : « Nawutaan nṭiiṣ du uko ajug naan. »

⁵⁵ Naweek Rebeka na anin kë baṣē ji na a : « Wutan napoṭ aduka na un uko ji nñuur iñeen abaa aya. »

⁵⁶ Kë aṣē teem baka aji : « Nakjonaanaan, wi Nawat Kabuka aṭijnunñ kë ndo win uko wi mbiinñ pla. Nawutaan nkak du ajug naan. »

⁵⁷ Kë baṣē ji na a : « Nawulēn nḍu poonu nhepara uko wi aṣaluñ. »

⁵⁸ Hēnk di baduñ Rebeka ahepara aji : « Injal kaya na ñiint i i? »

Kë ateam aji : « Dñali. »

⁵⁹ Bawut wal mēnt Rebeka aṭa baka na nalemp anyewi'uluñ, kë baya na ñiint nalempar Abraham unñ na biint bangakandēruñ na a. ⁶⁰ Bañehandēr Rebeka bnuura aji na a :

« Iwi aṭa'un, yaan

ibuk bapoṭ baṭum maakan

babuku baji bawat baṣoorad baka kajej nbeeka ni baka. »

⁶¹ Rebeka na balemparul banaṭa apaya ti nntaam ni pnkunkaali aṭaṣ ñiint. Hēnk di di nalempar Abraham ajejuñ ñaṭ aya.

⁶² Itaak awoona du pliiik pi Lahay-Roy, afēṭ wal mēnt ti Negeb. ⁶³ Aya na utaakal apēn ptar ihoṭ du uṭeeh, aṣē win nntaam ni pnkunkaali kë nḍakbi. ⁶⁴ Rebeka akak awin Itaak. Alut awala ti untaam, ⁶⁵ aṣē ji na nalempar Abraham : « Ñiint ahoñ akwoonuñ du uṭeeh abi pkitun hēnk ba? »

Kë ñiint ateeama aji : « Ajug naan a. » Wi wi aṣaṅ ajej uleent agur bkow.

⁶⁶ Ñiint nalempar Abraham aṭup Itaak iko bti jibi iṭēpari. ⁶⁷ Kë Itaak aṣē jej Rebeka aneejan du kaloona ki Faara anin : ajeja kë awo aharul, abot aṅala. Hēnk di di Itaak aṭaṅanuñ pṭēga pkeṭ pi anin.

25

Pntaali pi Ketura

¹ Abraham akak abi niim ñaṭ alon i katim kawoon Ketura. ² Kë abukara Timran na Yokṣan na Medan, na Majaan na Yiṣbah na Ṣuwah. ³ Yokṣan abuk Ṣeba na Dedan, kë babuk Dedan bawoon bahaṣurit na baletuṣim na balewumin. ⁴ Babuk Majaan bawo : Efa na Efer na Hanok na Abida na Eldaa. Bukunñ bti bawoon babuk Ketura.

⁵ Abraham adukar Itaak bka bi ṭul bti. ⁶ Kë wi ahumuñ aandobi keṭ, aṭen babuk iniwul iko ilonñ aṣē do baka kë balow Itaak aya du uṭaak unwoonñ du umayar unuur.

⁷ Abraham ado nṣubal iñeen-week na nṣubal iñeen paaj na iñeen na kañeen (175) ti mboṣ. ⁸ Wal mēnt wi wi aṣaṅ akeṭ wi aṭafunñ aba nñuur abot awo ti mnlilan, kë bamoya kë aya du bajugul. ⁹ Itaak na Iṣmayel babukul bamoya du bhēr bi Makpela, kañog Mamre du uṭeeh wi Efron abuk Fohar nahitit. ¹⁰ Uṭeeh mēnt Abraham abiiñ anug wa du bahitit. Dul di amoyiinñ ul na Faara aharul. ¹¹ Wi Abraham

akeṭuṅ, Naṣibaṭi awul Itaak anfēṭuṅ du kaṅog pliik pi Lahay-Roy bnuura.

Babuk Iṣmayel

¹² Hagar ñaaṭ i Ejiptu, nalempar Faara, abukar Abraham Iṣmayel. Babuk Iṣmayel biki biki. ¹³ Itim yi baka jibi baṭaari yii yi : bajeen awo Nebayot aṭu na Kedar, na Adbeel na Mibtam, ¹⁴ na Miṣma, na Duma, na Maata ¹⁵ na Hadad na Tema, na Yetur na Nafiṣ na Kedema. ¹⁶ Bukuṅ bawoonṅ babak Iṣmayel iñeen na batēb, andoli awo naṣih i pntaali pampēnnuṅ ṭi a. Bawul itim yi baka ṅntanka na ṅfēṭ ṅi baka.

¹⁷ Iṣmayel ado ṅṣubal iñeen-week na ṅṣubal iñeen ṅwajanṅ na paaj na ulonṅ (137) ṭi mboṣ. Wi wi aṣaanṅ akeṭ amoya aya du bajugul. ¹⁸ Pntaali pampēnnuṅ ṭi a pafēṭ du utaak unwoonṅ Hawila te ṣur danwoonṅ du umayar unuur wi utaak wi Ejiptu. Pntaali pi Iṣmayel paantiinkar na biki kntaali ki babak aṣin.

Kabuka ki bi Etawu na Jakob

¹⁹ Uko wi Itaak abuk Abraham wii wi :

Abraham abuk Itaak, ²⁰ kë Itaak aka ṅṣubal iñeen ṅbaakēr wi aniimuṅ Rebeka aṭa Laban abuk Betuwel. Betuwel na Laban bawo baharameenṅ banwoonṅ Padan-Aram.

²¹ Itaak añehan *Nawat Kabuka pa aharul ṭiki aanhil pbuk. Kë Nawat Kabuka atiinka, Rebeka aharul kë awo na kayiṅ. ²² Bapoṭ baṣinṅar ṭi kayiṅul meetṅ, kë aṣē ji « we ukaanṅ kë uko waṅ uwo ba? » Aya wal mēntṅ ahepar Nawat Kabuka.

²³ Kë Nawat Kabuka aṣē ji na a :
« Kntaali ktēb kawoonṅ ṭi kayiṅu
kë kntaali ktēb kamkpēnuṅ ṭi iwi,
kaluṅ kagarna du kayiṅ meetṅ.
Plonṅ pabi kadēm kapel pundu,
pi naweek pabi kado kalempar
pi nampoṭi. »

²⁴ Wi wal wi kabuk ubanuṅ, kë kbet kapēn ṭi kayiṅul. ²⁵ Nateek ampēnuṅ ajeenk jud awo ji umanta wi pfaal ;

kë badu'a aji Etawu* ²⁶ Wi akpēnuṅ, kë aṭa'ul aṣē bi kak, amēbana mēban ṭi pṣoñ ; kë badu'a aji Jakob†. Itaak aka ṅṣubal iñeen-paaj (60) wi babukiṅ.

²⁷ Bapoṭ badēmi, kë Etawu akak nanjan naweek, anṅaluṅ uṭeeh. Jakob ul kë awo ñaanṅ anyompandēruṅ abot aji ṅal pṭo du kaloona meetṅ. ²⁸ Itaak ul amagan Etawu ṭiki anṅal uyemaṭ wi pjan, kë Rebeka aṣē magan Jakob.

²⁹ Unuur ulonṅ, Jakob awo ṭi pjuṅ poṭ, kë Etawu aṣē woona uṭeeh akeṭ ubon. ³⁰ Aji na Jakob : « Faraan, wulaan nde ṭi pot bjeenkal bunṅ! Ubon ude'ēn. » Ukaanṅ kë bakak adu'a kak aji Edom, uwoonṅ najeenkal.

³¹ Jakob kë aṣē ji na a : « Waapaan duna pweek pi nu‡. »

³² Kë Etawu ateema aji : « Tenan, dkeṭ abaa dolna we pweek ba? »

³³ Kë Jakob akak aji na a : « Duni imehna ṭi kadun naan. » Kë amehna, awaap Jakob pweek pi nul. ³⁴ Wal mēntṅ, kë Jakob aṣē naṭa awula kapoom na poṭ bi ujoṣar, kë ade adaan aṣē naṭa aya. Hēnk di di Etawu abeehuṅ pweek.

26

Itaak du Gerar

¹ Ubi ka wal mēntṅ ṭi utaak wuṅ ubon uweek, umpaṭuṅ na uteek umbiṅ awo ṭi wal wi Abraham, kë Itaak aṣē ya du Abimelek naṣih i bafilittenṅ du utaak wi Gerar. ² *Yawe Nawat Kabuka apēn awinana ṭi kadunul aṣē ji na a : « Wutan kaya du utaak wi Ejiptu! Ṭoon du utaak wi ṅji kaluṅ kayuuju. ³ Ṭoon ṭi utaak wi, dwo na iwi kabot kawulu bnuura. Aa, dwulu mboṣ mi ṅtaak ṅi bti iwi na pntaali pankpēnnuṅ ṭi iwi. [Hēnk] ddo wal mēntṅ kahonṅ ki mbiṅ ado Abraham ṣaaṣ. ⁴ Ddo pntaali pankpēnnuṅ ṭi iwi paṭum ji ṅjah ṅi baṭi kaṣē kawul pa ṅtaak ṅi bti. Dṭēpna ṭi pntaali pi nu kawul kntaali ki mboṣ bti bnuura. ⁵ Ddo haṅ ṭiki Abraham atiinkēn abot ado uko wi njakuluṅ, aṭaṣ pjukan pi

* 25:25 Etawu :Ṭi uhebērē daṭok kaṭiinkare na pjab uwel. † 25:26 Jakob : Ṭi uhebērē daṭok kaṭiinkare na pṣoñ. ‡ 25:31 Pweek pi nu : Ṭi bukal nateek anjanṅ abuka ṭi kbet awoonṅ naweek.

naan na bgah bi naan. » ⁶ Kë hënk di di Itaak aʔoon du Gerar.

⁷ Bañaan biki dko mënt bahepara jibi awoori na aharul, kë ašë ji na baka awo aʔa'ul. Aʔi pji na baka awo aharul, ʔiki ašal aji Rebeka abi kaʔu bafiņa ʔiki anuura maakan. ⁸ Wi baʔoon ajon ʔi utaak, kë Abimelek naših i bafilitten ašë naʔ unuur ulon ʔi ujaneel wi nul ašë win Itaak na Rebeka aharul kë baknoha. ⁹ Ado kë badu Itaak ašë ji na a : « Dwin kë Rebeka awo aharu, kë ibaa ji awo aʔa'u? »

Itaak kë ateem aji : « Dšal aji uko wi nul uhil kaʔu bafiņën. »

¹⁰ Kë Abimelek ašë kak aji na a : « Imeha uko wi idolon un hënk i? Uduka ntiinku alon ʔi utaak wi apiinʔ na aharu, ido wal mënt ʔjuban pjuban pweek. » ¹¹ Abimelek ado wal mënt kë baʔup ʔi utaak bʔi aji ankdolun ʔiinʔ i këme aharul uko uwuʔaan ado bafiņa.

¹² Itaak ajaar ʔi utaak wuņ ašë kit ušubal mënt, ʔyaaš iñeen week uko wi atepiin. Nawat Kabuka awula bnuura, ¹³ kë akak nayok, abot yoka yok pya ado wo nayok naweek maakan. ¹⁴ Aka itani yi ʔntaam ʔmpoʔi na yi ʔntaam ʔweek, abot aka balemp batum. Kë bafilitten ašë kak akuja.

¹⁵ Bamoy mnliik mi balemp biki Abraham ašin babin aji wi ahumuņ najeb. ¹⁶ Abimelek aji na Itaak : « Pënan ʔi dko di nun ikak hënkun ʔnaan naweek pa pʔo ʔi na un. »

Mnliik mi umban wi Beeršeba

¹⁷ Itaak apën da, aya du dko danwoon ʔi uʔeeh wi inkun yi Gerar aʔo da. ¹⁸ Amoyëš mnliik mi Abraham ašin, mi bafilitten babin amoy, wi akeʔun, abot aʔu ma itim yi abiin awul ma. ¹⁹ Wi balempar Itaak bakjipuņ du uʔeeh wi inkun du Gerar bawuj du ukumpëš wi meel mankʔiin. ²⁰ Kë bayafan biki Gerar bašë nee pʔom na biki nul, baji meel muņ manwo mi

baka. Ukaan kë Itaak awul ukumpëš mënt katim ki Eteka*, ʔiki banomna wa. ²¹ Kë bakak ajipliik pluņ kë bakak aʔomna pa, aʔu pa katim ki Fitna†. ²² Apën da aya jipan pliik pluņ kë bašë wo baanomna pa, kë awul pa katim ki Rehobot‡ ašë ji : « Nawat Kabuka ajeehanun bgah ʔhilna ʔyok ʔi dko di. »

²³ Dul di apënuņ aya Beeršeba. ²⁴ Kë Yawe Nawat Kabuka ašë pën awinana ʔi utejan mënt aji na a :

« Nji dwoon Našibaʔi i Abraham šaaš ajaan adëman,

wutan kalënk, dwo na iwi.

Dwulu bnuura kabot kado pntaali pankpënnuņ ʔi iwi paʔum,

ʔiki dleš Abraham nalempar naan. »

²⁵ Itaak aboman da *bliit bi mn-gur adëman da Našibaʔi adu'a Nawat Kabuka.

Atar da kaloona ki nul ; kë balemparul bašë jip da pliik.

Bhoņar na Abimelek

²⁶ Abimelek, na Ahutat aññogulon, na Pikol naweek i bangoli biki nul, bapëna Gerar aya pwin Itaak. ²⁷ Itaak aji na baka : « we ukaan kë nabi ʔi nji? An nanšooruņ adoo dookën du utaak wi nan. »

²⁸ Kë bateem aji : « Nwin hënkun bnuura kë *Yawe Nawat Kabuka awo na iwi, ašë ji ʔwo i kamehna un bʔi ʔhilna ʔdo bhoņar na iwi. ²⁹ Mehniin kë iinkdolun nin buʔaan pluņ, jibi ʔbiin awo ʔëndolu nin buʔaan, bnuura ʔaņ bi bi ʔdoliin abot awutu kë iya, kë ʔënooranu. Kë Nawat Kabuka ašë wulu bnuura hënkun. » ³⁰ Itaak Ajuņar baka bnuura kë bade abot adaan. ³¹ Wi banaʔiin na nfa ašë do andoli kahon. Kë Itaak ašë wut baka kë bayaa, aya na iʔëb ijoob.

³² Kë ʔi unuur mënt wi wi balemparul banwoon ʔi pjipliik pluņ, babin ajaka kë bawuj du meel. ³³ Kë Itaak ašë ʔu pliik mënt katim ki Šiba§,

* 26:20 ʔi uhebëre Eteka dawoon pʔom. † 26:21 ʔi uhebëre, Fitna dawoon pšoor. ‡ 26:22 Rehobot : ʔi uhebëre dawoon dko danhaanuņ këme danjeehun. § 26:33 Šiba : ʔi uhebëre dawoon kahon këme paaj na ulon ʔi uʔup wi uhebëre. * 26:33 Beeršeba : ʔi uhebëre dawoon pliik pi kahon këme pliik pi paaj na ulon. Natenan kak ʔi Ujuni 21.31.

dul di katim ki ubeeka wi Beerseba* kawoonuŋ te hēnkuŋ.

Baaŋ biki Eṭawu

³⁴ Wi Eṭawu akaaŋ nṣubal iñeen nbaakēr aniim baaŋ bahitit batēb : Judit abuk Beerī, na Baṭmat abuk Elon. ³⁵ Bukal batēb bti banooran Itaak na Rebeka.

27

Itaak añehan Naṣibaṭi awul Yakob bnuura

¹ Itaak abi ṭaf, kēṣ kē kafēl na a, kē aando kak awin. Adu Eṭawu abukul bajeen aji na a : « Abuk naan. » Kē uŋ ahepna aji na a : « Nji wi. »

² Kē aṣē ji na a : « Tenan, dṭaf hēnkuŋ, mēmme unuur wi nji kakeṭuŋ. ³ Jejan iṣuuri yi nu, iya uṭeeh ijanēn uko ulon, ⁴ ibi ijuŋēn pde plil jibi njaan kaŋal, biin iwulēn pa, ndele kaṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura. »

⁵ Kē Rebeka aṣē tiink Itaak wi akṭiniin na Eṭawu abukul. Eṭawu aya du uṭeeh pjan aṣin uko ulon. ⁶ Kē Rebeka aṣē ji na Yakob abukul : « Dtiink hēnkuŋ kē ṣaaṣ akji na Eṭawu naweeku, ⁷ aya ajana uko ulon ajuŋa pde plil, adele aṣē ñehandēra *Yawe Nawat Kabuka awula bnuura ji abi keṭ. ⁸ Hēnkuŋ abuk naan, tiinkaan ibot ido uko wi nji kajakiin. ⁹ Yaan du batani itijēn npi nṭēb nmpoṭi nnuura, djuŋ ṣaaṣ pde plil jibi ajaan aŋal. ¹⁰ Iya kawula pa ade, aṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura ji abi ado kakeṭ. »

¹¹ Yakob aji na Rebeka anin : « Iwin kē Eṭawu abuk paapa ajab uleef kē nji nṣē wo na katēl kajinṭ. ¹² Paapa ahilan kalaalanaan, kaṣē kawin kē ddo na pguura, wal mēnt afēpēn nin aankñehandēren Naṣibaṭi. »

¹³ Anin kē aṣē ji na a : « Afēpule, uko mēnt ukaknēn. Abuk naan, tiinkaan ṭañ, yaan itijēn npi. »

¹⁴ Yakob ayaarad ṇa abi awul anin kē ajuŋar Itaak pde plil jibi ajaan aŋal. ¹⁵ Rebeka ayaar iko innuur-naaniin ṭi yi Eṭawu bajeenul awoon-aanuŋ ṭi katoh abi woharan Yakob abukul nabaṣa. ¹⁶ Akak ajej kanjan

ki npi njuŋ agura ṭi iñen na dko dan-woon djintṭ ṭi kaṭuṭ, ¹⁷ aṣē wul pde plil na kapoom yi ajuŋuŋ Yakob abukul. ¹⁸ Kē Yakob aya du aṣin aji na a : « Paap! »

Kē uŋ ahepna aji : « Wo, iwi in ul a abuk naan? »

¹⁹ Aji na aṣin : « Nji Eṭawu abuku nateek a, ddo uko wi ijaknuŋ. Dkooṭu naṭiin iṭo ide uko wi nyaan ajan, idele aba kṣē ñehandēren Naṣibaṭi. »

²⁰ Kē ateema aji : « Iba ṭar we ṭi pjan pi iyaan ba? »

Kē aji na a : « Nawat Kabuka Naṣibaṭi i ijaan kdēman awoon na nji. »

²¹ Kē Itaak aṣē ji na a : « Ñogan nlaalanu nten me iwi Eṭawu abuk naan a ha. »

²² Kē abi aṅog aṣin, kē alaalana aṣē ji : « Pdiim pawo pi Yakob kē iñen iṣē wo yi Eṭawu. »

²³ Aanyikrēn Yakob ṭiki iñen ijab ji yi Eṭawu naweeku. Adun ahepara ji abi ado kañehandēra Naṣibaṭi aji : ²⁴ « Iwoha Eṭawu abuk naan i? » Kē adinani.

²⁵ Itaak kē aṣē ji na a : « Abuk naan, wulaan nde uko wi iyaan ajan nṣē ñehandēru Naṣibaṭi awulu bnuura. »

Ayiṣa kē adee abot awula poot kē adaani. ²⁶ Aṣin aji na a : « Abuk naan, biin iñogēn imookēn. » ²⁷ Kē abi ñoga amooka, kē Itaak aṣē ñēfntēna imiṣa aṣē ñehandēra Naṣibaṭi aji :

« Aa, pṭēkēñ pi abuk naan pawo ji pi mboṣ mnēk

mi Nawat Kabuka awuluŋ bnuura.

²⁸ Dñehan Naṣibaṭi awulu upoṣ wi baṭi, na mboṣ mnēk

mankwuluŋ nṭeey nṭum maakan na mnko mndolni ubiñu mntum maakan

²⁹ Kntaali kado kalemparu

bañaaŋ bado kaŋup ṭi kadunu.

Iwo naṣih i babuk ṣaaṣ,

babuk naan babot bado kaŋup ṭi kadunu.

Ankñehandēriin buṭaan afēpana,

Bnuura pa ankñehandēriin bnuura. »

³⁰ Itaak aba pñehandēr Yakob Naṣibaṭi, kē wi Yakob akpēnuŋ du uko

aşin kë Etawu naweekul aşë pënna pjan. ³¹ Ul kak ajun aşin pde plil aşë tija pa. Aji na a : « Paapa anaşin ade uko wi abukul ayaan ajana, hënk aşë ñehandëra Naşibaţi awula bnuura. »

³² Kë aşin ahepara aji : « Iwi in ul a? »

Kë atëem aji : « Nji Etawu abuku nateek a. »

³³ Kë uleef uşë lënk na Itaak maakan kë aşë hepar aji : « Kë in ayaan ajan aţijën kë ndee? Dnaţa ade abot aňehandëra Naşibaţi awula bnuura ji ibi ido kabi. Bnuura mënt baankpën ti a. »

³⁴ Wi Etawu atiinkun uţup wi aşin, ajooţan abot adeebaţ aşë njajar maakan aji na aşin : « Kak iňehandëren Naşibaţi awulën bnuura. »

³⁵ Kë un aşë teema aji : « Abuk şaaş ado mntit abi yeenk bnuura bi nwoon kaňehandëru. »

³⁶ Kë Etawu akak aji : « Uyaaş utëbantën wi akguurnun wi. Wom wi katimul kawoon Jakob naguuru ukaan. Abi yeenkën pweek abot ayeenkën hënkun uko wi iwoon kaňehandëren Naşibaţi. »

Etawu akak aji : « Kë iinkak ahank nin uko ulon wi ihinanun kaňehandëren Naşibaţi i? »

³⁷ Itaak kë aşë ji : « Ddo kë awo naşih i nu, ddo kë babak aşin bti bawo balemparul. Dwula ndeey na poot. Abuk naan, we wi nkaan ahil kaňehandëru Naşibaţi? »

³⁸ Kë Etawu aşë ji na aşin : « Kë wan wi wi ihinanun kaňehandër ñaan ţaň? Ñehandëraan Naşibaţi, Paap » aşë jun njwooni.

³⁹ Kë Itaak aşë ji na a :
« Iya kafëţ kalow mboş mnuura,
kalow upoş wi baţi.

⁴⁰ Ido kadeena kakej ki nu,
ido kalempar abuk şaaş
kë unuur wi ikpataşin
ibuur ti ptal pi aţu'iin ti kaţuţ. »

Pti pi Jakob

⁴¹ Etawu adeebaţër Jakob maakan ti uko wi aşin aňehandërun Naşibaţi aşë ji ti uşal : « Wal wi Paapa akkeţun

uňogi. Wal mënt dfin Jakob aţa'naan.

» ⁴² Wi babin uţup Rebeka uţup wi Etawu abukul bajeen, kë aşë do kë badu'a Jakob abukul nabaasha aji na a : « Naweeeku anjal kafinu kalukanaan. ⁴³ Hënkun abuk naan, tiinkaan bnuura : tiin, iya du ubeeka wi Haran du Laban abuk paapa. ⁴⁴ Ţoon da te udeeb wi tmaku udoo uba, ⁴⁵ wal wi udeeb wi nul ukbaan, aţilma uko wi idolun, dyil babiiradu da. Dwo i kawaanjan an batëb bti unuur uloolan i? »

⁴⁶ Rebeka aya aji na Itaak : « Baat bahitit biki banooranaan maakan. Woli Jakob akak aniim ti baat biki utaak wi, baat batënt bahitit biki, kahokan kakeţ. »

28

¹ Kë Itaak adu Jakob aňehandëra Naşibaţi aşë ji na a : « Kjej ñaaş ti babak Kanaan. ² Naşin iya utaak wi Padan-Aram du Betuwel aşin naan, yaan idat ñaaş ti babak Laban naan ñiin. ³ Dñehan *El Şaday, Naşibaţi Anhiniin iko bti awulu bnuura, ado kabuk kajoobët na iwi ibuk kntaali ktum. ⁴ Awulu bnuura iwi na pntaali pankpënnun ti iwi, bnuura bi awulun Abraham, ihilna ika utaak wi iwoon nta hënk nayaan, wi Naşibaţi awulun Abraham. » ⁵ Itaak ado kë Jakob aya Padan-Aram du Laban abuk Betuwel naharameen naweek Rebeka anin bi Jakob na Etawu.

⁶ Etawu awin kë Itaak aňehandër Jakob bnuura abot adola kë aya Padan-Aram pla ñaaş, akak ame kë wi aşin akňehandërun bnuura aji na a awut kaniim baat biki Kanaan, ⁷ kë Jakob atiink uko wi aşin na anin bajakulun. ⁸ Wal mënt kë Etawu aşë yikrën kë Itaak aşin aanjal baat biki Kanaan. ⁹ Kë aşë naţa aya du Işmayel abuk Abraham, aniim Mahalat abukul, aţa Nebayot, ahoţëlëş ti biki adoon abi niim.

Ntaafi ni Jakob

¹⁰ Jakob apën ti Beerşeba atool pya Haran. ¹¹ Aya aban ti dko dlon aşë naţ da kafër tiki unuur udo bi jot jot. Ajej plaak plon apafna bkow aşë njoyënt.

12 Wi aknoyëntuñ ašë ʔaafi awin uko ji ɳdiir kē ɳatēf ʔi mboš te baʔi, ɳwanjut ɳi Našibaʔi kē ɳakpaya awala. 13 Kē *Yawe Nawat Kabuka ašë pēn awinana aji : « Nji dwoonj Yawe Nawat Kabuka, Našibaʔi i Abraham ateemu na Itaak bajaan badēman. Mboš mi ipiintuñ mi dwulu ma iwi na pntaali pankpēnnuñ ʔi iwi. 14 Pntaali mēnt ʔatūm ji pyiw pi mboš, ʔatūm kaniink dko bti ʔi mboš, kntaali ki umundu bti kaʔēpna ʔi iwi na pntaali pi nu kayeenkna bnuura bi Našibaʔi. 15 Tenan, dwo na iwi kayeñu du dko bti di ikyaan, dlun kakakanu kak ʔi utaak wi. Mēnkwatanu, ddo uko bti wi nhoñij. »

16 Yakob alēnk aten ašë ji : « Na manjoonan Nawat Kabuka awo ʔi dko di, kē nšë wo mēmmee. » 17 Alēnk ašë ji : « Dko di dayimani. Dawo dko di Našibaʔi, plēman pi baʔi pa. » 18 Anaʔa na nfa kub ajej plaak pi apafnuñ bkow atēf pa ašë tul ukēra ʔi pa duuʔ. 19 Awul dko mēnt katim ki Betel*, katim ki ubeeka mēnt kabi wo Luʔ.

20 Kē Yakob ašë mehna aji na Yawe Nawat Kabuka : « Woli iwo na nji amēbanaan bnuura ʔi bayaaš bi nji kayaan, awulēn uko ude na uwohara, 21 woli dkak najeb du uko paapa, iwi, Yawe Nawat Kabuka, ikwoonj i nji kadoonj kadēman. 22 Kē plaak pi pakwoonj katoh ki Našibaʔi, kē iko bti yi ikwulnuñ ddo ya ifah iñeen kapēnan kalon kawulu. »

29

Yakob ayit na Rakel

1 Yakob akak ajej bgah apoš aya umban wi ɳʔaak ɳi umayar unuur. 2 Unuur ulonj awin pliiik plonj du uʔeeh, itani iwajanʔ yi ɳnkaneel na ɳpi ipiint añog ʔi pa : ʔi pliiik mēnt di di bajaan badaananan itani yun ; kē plaak pi bajaan badētna pa pašë wo pweek. 3 Woli itani bti ibi ayit, baji bakēl plaak, kahaabēš pliiik kašë danaan

ɳntaam. Babale baji bakakan plaak kadēt pa.

4 Yakob ahepar bayafan aji : « Bayiʔ naan, nawo biki ʔuñ ba? »

Kē bateema aji : « ɳwo biki Haran. »

5 Kē akak aji na baka : « Naamme Laban abab Nahor i? »

Kē baji : « ɳme'a. »

6 Kē akak aji : « Uleef uwo ujoob na a? »

Kē bateem aji : « Uwo ujoob na a. Tenan, Rakel, poonu abukul adoon abi hēnk na ɳntaam. »

7 Kē aji na bayafan : « Unuur uhoji, wal uundobi ban wi ʔišan ɳntaam. Nadolan ɳa ɳadaan našë nakakan ɳa pšaar. »

8 Kē bukuñ bašë teema aji : « ɳēnhil kado hanj, ɳji ɳyoonk itani bti iyit, kabaa kēl plaak pandētnuñ pliiik kadaan ɳntaam. »

9 Bahum kaʔēlšēr kē Rakel ašë ban na batani bi ašin, awo nayafan. 10 Wi Yakob awinanj win Rakel, abuk Laban aninul ñiint, na batani bi ašin, ašë ya du pliiik, akēl plaak pandētnuñ pa adaan ɳntaam ɳi Laban aninul ñiint. 11 Abi amook Rakel ašë jun ɳwooni. 12 Aʔupa kē awo ayiʔ ašin, awo abuk Rebeka, kē poonu ñaaʔ un ašë ʔi aya aʔup ašin.

13 Wi Laban amehanj me kē Yakob, abuk aʔa'ul, i i Rakel akjakun, ašë ʔi aya ayit na a, abaan amooka ašë ʔija katohul. Yakob akakalēša uko unʔepun bti. 14 Kē Laban ašë ji : « Na manjoonan, pñaa pankʔiij ʔi intaañ yi naan pawoonj ʔi iwi. » Yakob aʔo du katohul aba pli.

Baaʔ biki Yakob

15 Laban aji na Yakob : « Pwo ayimi naan ʔaʔu ido kalemparaan bē iinkdo kaluka i? ʔupaan uko wi inaluñ nluku. »

16 Kē Laban ašë ka bapoʔ baaʔ batēb : katim ki nateek kawo Leya kē ki nabaasha kawo Rakel. 17 Leya anuura kēš, kē uleef na kaara yi Rakel išë nuura. 18 Kē Yakob ašë ɳal Rakel, aji na Laban : « Dlemparu ɳšubal paaj

* 28:19 Betel : ʔi uhebēre dawoon katoh ki Našibaʔi.

na ulon işë wulën Rakel nabaşa i nu nniim. »

¹⁹ Kë ateema aji : « Dhokan pwulu a kë di pwula ñiint alon, toon ti katoh ki naan. »

²⁰ Kë nşubal paaj na ulon ni Jakob alempun pyeenkna Rakel nşep ji nnuur, tiki anjala maakan. ²¹ Aji na Laban : « Wulaan ñaaş naan, tiki dlemp nşubal ni nwoon i kalemp. Wulaana, nihilna nniima. »

²² Laban adu bañaan biki utaak mēnt bti ado ufettu. ²³ Kë wi utejan ubanun, ajej Leya abukul awul Jakob, kë un awinar na a. ²⁴ Laban apēnan Tilpa nalemparul ñaaş awul Leya kë aklempara.

²⁵ Wi nfa mambanun kë Jakob aşë win kë Leya i i afēranaanun aşë ya aji na Laban : « we wi idolnun hēnk ba? Mēnt Rakel akaan kë nlemparu i? We ukaan kë idaarēn ba? »

²⁶ Kë ateam aji : « Ti utaakun, ñaan aanji niimandēn nabaşa uteek. ²⁷ Baañēşan kanēm ki ñaan ajaan ašo na aharul, nşë wulu kak nabaşa ; ilemparaan kak nşubal paaj na ulon pa a. »

²⁸ Jakob ado uko wi ajakulun, kë wi kanēm kabaan kë awula Rakel kë aniimi. ²⁹ Laban apēnan Bila nalemparul ñaaş awul Rakel kë aklempara. ³⁰ Jakob awinar na Rakel, aşë ŋala apel Leya ; ašo kak nşubal paaj na ulon alempar aninul ñiint.

Babuk Jakob

³¹ *Yawe Nawat Kabuka awin kë Leya aanjalanaa, aşë do kë kabuk kajobēt na a, kë Rakel aşë wo aankbuk.

³² Leya amobana kayin aşë buk napoş ñiint i ašun katim ki Ruben*, tiki aji : « Nawat Kabuka awin pñagan pi naan, hēnkun ayin naan anjalēn. »

³³ Akak amobana kayin abuk napoş ñiint aji : « Nawat Kabuka atiink kë

mējalanaa, aşë kak awulēn i. » Aşu'a katim ki Fimeon†.

³⁴ Amobana kak kayin abuk napoş ñiint aşë ji : « Ti byaaş bi, ayin naan amēbanaan bnuura tiki dbukara bapoş biint bawajanş. » Awula katim ki Lewi‡.

³⁵ Akak amobana kayin abuk napoş ñiint, aji : « Ti byaaş bi ddēman Nawat Kabuka. » Ukaan kë aşu'a katim ki Yuda\$, aşë şañan kabuk.

30

¹ Wi Rakel awinun kë aanhil pbukar Jakob bapoş, aşë kak akuj şmakul, aji na ayinul : « Woli iinwulēn bapoş, kakeş. »

² Kë Jakob aşë deebaş aji : « Nji dwoon Naşibaşi anneenaniin pka bapoş i? »

³ Kë aji : « Bila nalempar naan awi, winaran na a, abuk ti inkant naan*, nşë woona ti a nka bapoş nji kak. » ⁴ Awul ayinul Bila nalemparul kë adola ñaaşul. Awinar na a, ⁵ kë Bila amobana kayin abukar Jakob napoş ñiint. ⁶ Rakel aji : « Naşibaşi awayēşaan, atiinkēn, awulēn napoş ñiint. » Ukaan kë aşu'a katim ki Dan†.

⁷ Bila nalempar Rakel akak amobana kayin abukar Jakob napoş ñiint, un mēntan awoon natēbantēn i Bila. ⁸ Rakel aji : « Dgut na naweek naan ugut unşepun uşup kë nji dşaan awat. » Aşu'a katim ki Neftali‡.

⁹ Wi Leya awinun kë aşañan kabuk, ajej Tilpa, nalemparul, awul Jakob kë ado ñaaşul. ¹⁰ Tilpa nalempar Leya abukar Jakob napoş ñiint. ¹¹ Leya aji : « Ni nji nnuurēndani! » aşu'a katim ki Gad\$.

¹² Tilpa nalempar Leya, abukar Jakob napoş ñiint, un mēnt awoon natēbantēn i Tilpa. ¹³ Leya aji : « Mnlilan mi naan mandēmi! Baaş

* **29:32** Ruben : Ti uhebēre daşu kanaam katiinkare na awin. † **29:33** Fimeon: Ti uhebēre daşu kanaam katiinkare na atiink. ‡ **29:34** Lewi : Ti uhebēre daşu kanaam katiinkare na pmēban. § **29:35** Yuda : Ti uhebēre daşu kanaam katiinkare na ddēman. * **30:3** Abuk ti inkant naan : Napoş i Bila akbukun awo i Rakel. Uwo wo ji Rakel abukulun. † **30:6** Dan : Ti uhebēre dawoon awayēşaan. ‡ **30:8** Neftali : Ti uhebēre dawoon ugut wi naan. § **30:11** Gad : Ti uhebēre Gad daşu kanaam katiinkare na dnuurandēni. * **30:13** Ateer : Ti uhebēre daşu kanaam katiinkare na dlilani.

bado kadolën annuurandënuj. » Kë wañ ukaan kë ațu'a katim ki Ateer*.

¹⁴ Na pubël, Ruben aya du nteeh așë win mnko mi kabuk. Ațij ma Leya anin. Kë Rakel așë ji na a : « Dkooțu kooț, țenaan ți mnko mi abuku ațijiin. »

¹⁵ Kë ateema aji : « Uunkëșu wi itehuñ ayin naan, ikak aňal pjej mnko mi abuk naan. »

Rakel akak aji : « Keeri iwulën mnko mi abuku, ayin nja așë fër nța du meet di nu. »

¹⁶ Kë wi Yakob akpënnuñ uțeeh na utaakal, kë Leya așë pën akita aji na a : « Meet di naan di di ikfëruñ nța, țiki dwul wul mnko mi abuk naan ihilna ibi na nji. » Kë afër na a utejan mënt.

¹⁷ Nașibați atiink Leya, kë amobana kayiñ abuk napoț ñiint. Bapoț biint biki abukaruñ Yakob bawo kañeen.

¹⁸ Aji : « Nașibați alukën, țiki dwul ayin naan nalempar naan. » Ațu abukul katim ki Itaakar†.

¹⁹ Leya akak amobana kayiñ, napoț ñiint i abukuñ awoon napaañanțën i abukaruñ Yakob. ²⁰ Aji : « Nașibați ațenën uko unuura, uyaaș wi ayin naan adëmanan țiki dwula bapoț bi-int paaj. » Awula katim ki Fabulon‡.

²¹ Akak abuk napoț ñaaț i ațuun katim ki Dina. ²² Nașibați aleș Rakel abot atiinka, adola kë akak abuk. ²³ Amobana kayiñ abuk napoț ñiint, aji : « Nașibați ahil apënanan mnkow. » ²⁴ Ațu'a katim ki Yotef§ așë ji : « *Yawe Nawat Kabuka akaan ahoțalëșën napoț ñiint alon kak. »

Batani bi Yakob

²⁵ Wi Rakel abukaan buk Yotef kë Yakob așë ji na Laban : « Wutanaan nțiış, nya du utaak wi naan. ²⁶ Wulaan babak naan na bahar naan banțuun kë nlemparu, nșë nya. Ime ulemp wi ndolon pa iwi bnuura. »

²⁷ Kë Laban ateema aji : « Woli dwinana bnuura ți kęș ki nu, kțo ți na nji, țiki pțoori pațupën kë iwi ițuun

kë *Yawe Nawat Kabuka awulën bnuura. »

²⁸ Akak aji : « Țupaan uko wi inaluñ uwo baluk bi nu, dluku wa. »

²⁹ Kë ateem aji : « Ime ți bkowu jibi nji nlempariin na jibi batani bi nu bakakuñ wi bawoon ți iñen yi naan.

³⁰ Bka bi nu babi wo btiışu ji ndo kabi, hënkun iwin jibi batumuñ maakan na jibi Nawat Kabuka awuliin bnuura wi mbiinuñ ți katohu. Hënkun, kë nji lum di di nji kalemparuñ katoh ki naan ba? »

³¹ Laban ahepara aji : « Kë we wi nji kawuliin? »

Kë ateem aji : « Iinkwulën nin uko ulon. Woli idinan uko wi nji kajakiin, kawohara nayafan kabot kayeñ nntaam ni nu. ³² Dya nța batani bi nu, katen nntaam bti njanwoon da, kapațëș nntaam bti njanwoon na ndampu këme npiit na nkaneeel njënal bti, nul njanwoon baluk bi naan*.

³³ Hënk di ikhilun pten me nwo natool ți uko wi njakiin: ițënkle du nji nntaam njanwoon njanwo na ndampu këme npiit, na nkaneeel njanwoon njanwo njënal këme kë dkiiij kiij na. »

³⁴ Laban ateema aji : « Uwo bnuura, uwoon jibi ijakuñ. »

³⁵ Unuur mënt kë Laban așë ya du batani apënan npi ndow bti njanwoon na ndampu këme npiit, na nkaneeel nwaat njënal na njanwoon na uko unaakiiruñ na ufaatal, awul babakul. ³⁶ Kë baya na na uko unlowiiruñ ji nnuur njwajant ni poș na dko di Yakob akyafanaanuñ nntaam nandukiin ți batani bi Laban.

³⁷ Yakob aji ya țu nko njwajant njanwoon țu utaak mënt katib inah, kafejal dko dlon țu ya dadoo kak dfaatal. ³⁸ Aji jej inah infejalun yun kațu ya țu kadun ki nntaam țu dko di njajaan njadaanna ; nntaam njaji njawo țu pay woli njabi udaan. ³⁹ Woli njawo țu pay njaji naten inah yi afejalun, kașë buk nmpoți njanwoon na ndampu këme npiit. ⁴⁰ Apațëș nkaneel ațu na kë

† 30:18 Itaakar : Ți uhebërë dațu kanaam katiinkare na baluk bi naan. ‡ 30:20 Fabulon : Ți uhebërë dațu kanaam katiinkare na adëman. § 30:24 Yotef Ți uhebërë dawoon akaan ahoțalëș. * 30:32 Nkaneeel njënal na nntaam njanwoon na ndampu këme npiit; Ți utaak wi baka njanțumi.

ɲataaŋ na ɲntaam ɲanwoon na ɲdampu na ɲjēnal. Hēnk di awoon ɲi pka batani, aannaakrēn ɲntaam ɲi nul na ɲi Laban. ⁴¹ Akak aji yoonk woli ɲntaam ɲkēm ɲnuura ɲawo ɲi pay ašē jej inah yi afejalun kaɲu ɲi kadun ki ɲa. ⁴² Ušale wo ɲbon ɲawoon ɲi pay aanji do haŋ, hēnk di di ɲntaam ɲbon ɲawoon ɲi Laban kē ɲkēm ɲnuura ɲawo ɲi Yakob.

⁴³ Hēnk, kē Yakob akak ayok maakan, aka ɲntaam ɲtum, aka na balemp baat na biint, na ɲntaam ɲi pnkunkaali na ɲbuuru.

31

Pɲi pi Yakob

¹ Wal mēnt ɲakob atiink kē babak Laban baktup aji : « Yakob aje bka bi ašin nja bti, bka bi ašin nja bi bi ayoknuŋ hēnk. » ² Akak win ɲi kaara ki Laban kē aankak wo jibi abiin awo na a ɲi kateeku. ³ Kē *Yawe Nawat Kabuka ašē ji na a : « Kakan du utaa wi bašinu, du bayiɲu, ɲi dwo na iwi. »

⁴ Yakob ado kē badu bi Rakel na Leya baya baɲēnka du uɲeeh wi awoon na batani bi nul. ⁵ Aji na baka : « Dwin ɲi kaara ki ašinan kē aankak awo na ɲi jibi abiin awo ɲi kateeku, kē Našibaɲi i paapa ajaan adēman ašē wo na ɲi. ⁶ An ɲi ikowan name kē dlem-par ašinan jibi nhiniin bti. ⁷ Ašinan, ul kē ašē guuraarēn guur : aɲlēš uko wi ɲtiinkaraanun aji uwo baluk bi naan ɲyaaš iŋeen. Kē Našibaɲi ašē wo aandi adolēn buɲaan. ⁸ Nyaaš bti ɲi ajakuŋ: ɲntaam ɲanwoon na ɲndampu ɲakwoon baluk bi naan, ɲntaam ɲaji ɲabuk ɲmpoɲi ɲanwoon na ɲndampu. Kē akale ji : ɲanwoon ɲpiiɲ ɲakwoon baluk bi naan, ɲntaam ɲaji ɲabuk ɲpiiɲ. ⁹ Hēnk, kē Našibaɲi apēnan ɲntaam ɲi ašinan awulēn.

¹⁰ « ɲi wal wi ɲntaam ɲawoon ɲi pay, dkat kēš kē kahaabēša na ɲi, kē nwin kē ɲdow ɲanjaan ɲapaya kē ɲaji ɲawo na ɲndampu, ɲpiiɲ kēme ɲataprēn. ¹¹ Kē uwanjuɲ wi Našibaɲi udu'ēn aji : “Yakob,” kē nteem aji : “Nji wi.” ¹² Kē uji na ɲi : “Katan kēš, iwin kē ɲko bti ɲankpayiin ɲawo na ɲdampu na ɲpiiɲ

kēme ataprēn ɲiki dwin uko wi Laban akdoliin. ¹³ Nji Našibaɲi ampēnuŋ awinana ɲi kadunu du Betel a, di itulun ukēra ɲi plaak pi itēfuŋ abot amehna aji itašēn. Hēnkun ɲaɲiin ipēn ɲi utaak wi, ikak du utaak wi kabuka ki nu.” »

¹⁴ Bi Rakel na Leya bateema aji : « ɲhuma nka kafah kalon kēme bka blon ɲi iko yi ašinun i? ¹⁵ ɲdo kak kak hēnkun bayaant ɲi kēš ki nul, wal wi ajejuŋ un, awaapu abot ade uko wi awaaparun un. ¹⁶ Aa, bka bti bi Našibaɲi ajejuŋ ɲi ašinun bawo bi nun na babakun. Hēnkun doon uko bti wi Našibaɲi ajakiin. »

¹⁷ Yakob anaɲa apayan babakul na baharul ɲi ɲntaam ɲi pnkunkaali. ¹⁸ Aje ɲntaam ɲi nul, bka bi nul bti bi akaan wi awoon ɲi Padan-Aram, aje ba pa pɲiiš du uko Itaak ašin du utaa wi Kanaan.

¹⁹ Laban aya wal mēnt ppuunk ɲnkaneel, kē Rakel ašē kiin itu yi ašin. ²⁰ Yakob aya amena mena, kē Laban naharameen aammee. ²¹ Aɲi na bka bi nul bti aya amuur bdēk bi Ēfrat, ašē ya umban wi inkun yi Galad.

Laban adookar na Yakob

²² Wi udolun ɲnuur ɲwajant, kē bašē ɲup Laban kē Yakob aɲii. ²³ Aje babak ašin adookar na a ado ɲnuur paaj na ulon abaa moba du inkun yi Galad. ²⁴ Na utejan, Našibaɲi apēn ɲi ɲtaafi awinana ɲi kadun ki Laban naharameen, aji na a : « ɲaafaraan, meen jibi ikyaan kaɲiini na Yakob. »

²⁵ Laban aban du dko di Yakob ataruŋ kaloona ki nul du inkun yi Galad, ašē tar kak kaloona ki nul da, ul na baɲaan biki nul. ²⁶ Aji na Yakob : « we umobiin ba? We ukaan kē iguurēn ba? Adoo ya na babak naan ji bawo bakalabuš biki ikaanun du ugut. ²⁷ We ukaan kē imena mena aya ba? Iwo i lah kaɲupēn nšē nwutu iya na mnlilan, ɲñooɲanan na iyeen na ɲntambēr na bntuni. ²⁸ Iindo wutēn mmook babab naan na babak naan. Na manjoo-nan ido do ji napēn. ²⁹ Dhilan lah kadolu buɲaan, kē Našibaɲi i šaaš ajaan adēman ašē jakēn na utejan utakal :

“Taafaraan, meen jibi kyayi kaṭiini na Yakob.” ³⁰ Kē woli iwo i pya ṭiki inuh katoḥ ki ṣaaṣ, we ukaaṅ kē ikiij itu yi naan? »

³¹ Yakob ateema aji : « Iwinle kē nya amena mena, dṣal kē iteehēn babuku. ³² Kē du ṅaaṅ i iṣaaṅ aṭēnkna itu yi nu, aṅ mēnṭan akeṭ. Neejan iten, baṅaaṅ biki nja bawo bamaar, iwinle uko wi nu kjeṅ wa. » Yakob aamme kē Rakel akiijun itu mēnṭ.

³³ Laban aya neej du kaloona ki Yakob, apēn aya du ki Leya, akak apēn aya du iloona yi balempar babukul batēb aanwin nin uko uloṅ. Wi akpēnuṅ ṭi kaloona ki Leya, aṣē neej du ki Rakel. ³⁴ Kē Rakel anjejun ktu kuṅ aṣē jej ka aṭu ṭi uko uṭoori wi baaṅ baṭu ṭi feṭ di untaam wi pnkunkaali aṣē ṭo ṭi wa duuṭ. Laban aten tenan ṭi kaloona bṭi aanwin nin uko uloṅ. ³⁵ Kē Rakel aṣē ji na aṣin : « Ajug naan awutan kadeebaṭ woli mēnaṭa wi aneejun, dwin pli. » Hēnk, kē Laban ala anoor aanwin nin uko uloṅ.

³⁶ Wal mēnṭ kē Yakob aṣē deebaṭ aṣē ṅoman na Laban aji : « Uko uwuṭaan uhoṅ wi ndoliin ba? We wi njubaniin ba? Kē ido bi duka duka ṭi kafet naan. ³⁷ Iten ṭi iko yi naan bṭi bē iinwin win nin kako kaloṅ ki nu. Iwinle kaloṅ, kpēnan ka ṭi kadun ki baṅaaṅ biki nu na biki naan, bawo bamaar. ³⁸ Nṣubal iṅeen ṅtēb ṅi ṅi nwoon ṭi katoḥu, ṅnkaneel ṅi nu na ṅpi ṅi nu ṅaambaṅ kapara, kē mēnde nin udow ṭi batani bi nu. ³⁹ Woli ṅnko ṅi uṭeeh ṅafiṅ untaam uloṅ mēnṭi kaṭiju wa, ṅi djaṅ kaluk wa. Iji kṭu'ēn pluk ṅntaam ṅi bakiijun na pnak kēme na utejan. ⁴⁰ Bnuur baji batērēn na pnak, ujoṅ kaneenanaan bṅoy na utejan. ⁴¹ Nṣubal iṅeen ṅtēb ṅi ṅi ṅi nwoon du katoḥu : dlemparu ṅṣubal iṅeen na ṅbaakēr pa babuku, abot alemparu paaj pa batani bi nu, kē iwi iṭelēṣ uko wi ṅṭiinkaruṅ aji uwo baluk bi naan ṅyaaṣ iṅeen. ⁴² Woli Naṣibaṭi, i Paapa

na Abraham aṣin baaṅ badēman, Naṣibaṭi i Itaak akṭiin, aanwo lah na ṅi, kdolēn ṅṭiis iṅeen ijint. Kē Naṣibaṭi aṣē win unoor wi naan na ulemp wi iṅeen yi naan, kē utejan unṭepuṅ kē aṣē wayēṣ nja. »

Bhoṅar bi Yakob na Laban

⁴³ Laban ateema aji : « Baaṭ biki bawo babuk naan, kē bapoṭ biki bawo biki naan. Nṅtaam ṅi bṭi ṅawo ṅi naan. Uko wi ikwinuṅ hēnk bṭi uwo wi naan. Kē ṅi we wi nhilanuṅ kado pa babuk naan na bapoṭ biki babukuṅ? ⁴⁴ Joh ṅdo bhoṅar ṅi na iwi. Nṅdo uko mēnṭ uyuuṅ kē andoli ahoṅ atēnṭul uko uloṅ. »

⁴⁵ Kē Yakob aṣē tēf plaak, ⁴⁶ akak aji na baṅaaṅ biki nul bajejēnṭ mṅlaak. Kē bajejēnṭ mṅlaak ado bnjuṅ, aṣē ṭo ade bukal bṭi ṭi mṅlaak mēnṭ.

⁴⁷ Laban adu dko mēnṭ Yegar Tahaduta*, kē Yakob adu da Galeed†. ⁴⁸ Laban aji : « Bnjuṅ bi mṅlaak bi bakyyuujun kē ṅhoṅar ṅṭa ṅi na iwi. » Ukaaṅ kē badu da aji Galeed. ⁴⁹ Bakak adu da aji Miṣpa‡, ṭiki Laban aji : «*Yawe Nawat Kabuka akdoon kayeṅ nja, nja batēb bṭi, woli ṅēnkak awinar. ⁵⁰ Woli inooran babuk naan kēme ajeṅ baaṭ baloṅ ahoṭalēṣ ṭi baka, mēnṭ ṅaaṅ akwayēṣun nja, lipariin, Naṣibaṭi akwayēṣun nja. »

⁵¹ Akak aji na Yakob : « Iwin bnjuṅ bi mṅlaak bi na plaak pantēfuṅ pi ṭi pṭoof pi nja, ⁵² ikwoon uko unkyujuṅ uko wi ṅdolun ṅṭa di. Mēnwō i kaṭēp bnjuṅ bi na plaak pi kaya du umbaṅ wi nu na uṣal uwuṭaan. Kē iwi kak iinwo i kaṭēp pa kabi di umbaṅ wi naan na uṣal uwuṭaan. ⁵³ Naṣibaṭi i Abraham, i Nahor na i bateem baka akwayēṣun nja. »

Yakob amehna ṭi katim ki Naṣibaṭi i Itaak aṣin akṭiin. ⁵⁴ Afinaṅ Naṣibaṭi untaam du pnkuṅ aṣē du bayiṭul babi bade. Bade aṣē fēr du pnkuṅ.

* **31:47** Yegar Tahaduta : ṭi uṭup wi baharameeṅ dawoon Bnjuṅ bi bamaar. † **31:47** Galeed : ṭi uhebērē danaam kaṭiinkare na Bnjuṅ bi bamaar. ‡ **31:49** Miṣpa dawoon dko dyeṅi ṭi uhebērē.

32

1 Laban anaṭa na nfa kub, aya amook bababul na babukul aṅhandër baka bnuura aṣë ṭiiṣ katoḥul. 2 Yakob aya na bgahul, kē ṅwanjuṭ ṅi Naṣibaṭi ṅaṣë bi ayit na a. 3 Kē wi awinaṅ win ṅa aṣë ji : « Pntuk pi baṅaanṅ biki Naṣibaṭi pii pi! » Adu dko mēntṅ Mahanayim*.

Yakob abomandër pyit na Etawu

4 Yakob ayil baṅaanṅ du Etawu abuk aṣin, bajota kadun, aya du a du inkunṅ yi Feyir du uṭaak wi Edom. 5 Aji na baka : « Uko wi, wi nakyaanṅ kaṭup Etawu ajug naan, najakana : “Uko wi, wi wi Yakob nalemparu ajakuṅ, aji : Dya du uko Laban aṭo da te hēnkunṅ. 6 Dya ka da ṅngit, ṅbuuru, ṅpi, ṅnkaneel na balemp biintṅ na baaṭ. Dṅal ajug naan ame wa nḥilna nwinana bnuura ṭi kadunul.” »

7 Bayili bakak du Yakob aji na a : « Npēna du Etawu abuk ṣaaṣ. Ul ṭi uleeful abi pyit na iwi awo na biintṅ iṅeen uweek ṅbaakër (400). » 8 Wal mēntṅ kē Yakob aṣë lēnk maakan abot ahaajala. Afaaṣ baṅaanṅ banwoonṅ na a, na ṅnkaneel na ṅpi na ṅngit na ṅntaam ṅi pnkunkaali, ado ifah itēb. 9 Aṣal aji : « Woli Etawu aya jotna baṅaanṅ biki kafah kalonṅ, baṅaanṅ biki kandukiinṅ bahil kaṭi na iko yi bawoonaanunṅ. »

10 Aṅehan Naṣibaṭi aji : « Naṣibaṭi i Abraham ateem naan na i Itaak paapa bajaanṅ badēman, iwi *Yawe Nawat Kabuka ijakuṅ na ṅji : “Kakan du uṭaak wi baṣinu du bayiṭu ddolu bnuura.” 11 Dpoṭēt maakan pa uko na bnuura bṭi yi ikdolaanṅ do nalemparu. Wal wi mbiinṅ amuur bdëk bi Yordan bi, dwoha aloolan na pmul, kē hēnkunṅ ṅṣaanṅ awo na baṅaanṅ ado hil afaaṣ baka ado kntuk ktëb. 12 Dkooṭu kooṭ buranaan ṭi Etawu abuk paapa. Dṭi abi ajotnaan afiṅ baaṭ biki naan na babuk baka. 13 Kē iwi iṣaanṅ ajakēn iwulēn iko inuura kaṭuman kabot kado pntaali pankpēnnunṅ ṭi ṅji

patum ji pyiw pi bdëk, pi nin ṅaanṅ alon awoonṅ aanhil pfën. »

14 Yakob afër ṭi dko mēntṅ. Ajej uko wi ahilanunṅ kaṭen Etawu abuk aṣin ṭi uko wi awoonaanunṅ. 15 Ajej ṅpi ṅwaaṭ iṅeen uweek ṅtëb (200) na ṅdow iṅeen ṅtëb, na ṅnkaneel ṅwaaṭ iṅeen uweek ṅtëb (200) na ṅnkaṣ iṅeen ṅtëb. 16 Ajej kak ṅntaam ṅi pnkunkaali iṅeen ṅwajanṅ na ṅmpoṭi ṅankbootunṅ, ṅngit ṅwaaṭ iṅeen ṅbaakër na ṅnkaṣ iṅeen, ṅbuuru ṅwaaṭ iṅeen ṅtëb na ṅnkaṣ iṅeen. 17 Apaṭeṣ ṅntaam ṅandoli aṣë wul ṅa balemparul aji na baka : « Najotan kadun, batani baṣë bado kaduk bṭētṅ uko unṭuunṅ kalow. » 18 Uko wi aṭuunṅ nalemparul nateek pdo wii wi, aji na a : « Woli iyit na Etawu abuk paapa, kē aheparu ṅaanṅ iklemparunṅ, dko di ikyaanṅ, na anwoonṅ ajug batani bi igakanunṅ, 19 kteema kaji : “Iwo yi Yakob nalemparu, aṭenu ṭen ya iwi Etawu ajug naan, ul ṭi uleeful adoo bi, awo ṭi kafeṭun.” »

20 Akak aṭu natëbantēn na nawajanṅ na banwoonṅ na itani bṭi baṭup uko wi ajakuṅ na nateek wi bakwinunṅ Etawu. 21 Akak aji na baka baji : « Yakob nalemparu abi ṭi kafeṭun. » Aṣal wal mēntṅ aji : « Ddo udeeb uwala na a na iko yi ṅji kaṭenulunṅ, wal mēntṅ mbaa nḥil nwinana ṭi kadunul. Ahilan kamiirën. » 22 Ajotan iko bṭi yi awoonṅ i kaṭen abuk aṣin kadun, aṣë duka du pntuk na baṅaanṅ biki nul.

Kampëtar ki Yakob na Naṣibaṭi

23 Na utejan mēntṅ wunṅ, Yakob anaṭa ajej baaṭ batëb biki nul, na balempar baka, Bila na Filpa, na babukul biintṅ iṅeen na aloolan, amuur na baka kabuul ki Yabok. 24 Wi adolonṅ kē bamuuri, abot amuuran bka bi nul bṭi, 25 aduka aloolan. Kē ṅiintṅ alonṅ aṣë bi apëtar na a te mnjintṅ. 26 Wi unṅ mēntṅ awinunṅ kē aanhil pwata aṣë koba ṭi pnkuuntṅ, kē pabuur na a. 27 Aji na Yakob : « Wutanaan nya, mnjintṅ mambani. »

* 32:3 Mahanayim : ṭi uhebërë dawoonṅ kntuk ktëb.

Kë ateem aji : « Mënkwutanu bë iiññehandëraan bnuura. »

²⁸ Ahepara aji : « Katimu kawo hum? »

Kë ateem aji : « Yakob. »

²⁹ Kë aşë ji na a : « Baankak kado kadu'u Yakob, iwo Itrayel†, †iki ipëtar na Naşibaţi abot apëtar na bañaan, kë iwi işaan awat. »

³⁰ Yakob aji na a : « Dkooţu kooţ tupaan katimu. »

Kë ateem aji : « we ukaan kë ikheparaan katim naan? » Aşë ñehandëra bnuura †i dko mëntan duñ.

³¹ Yakob aţu dko mënt katim ki Penuwel‡, †iki aji : « Dwin Naşibaţi na këş naan aşë wo mënkeţi. » ³² Wi unuur ujintun, aţep kabuul du Penuwel aşë jiink. ³³ Uko mënt ukaan kë bañaan biki Itrayel baanji bade kantaan ki pnkuunt †iki dul di Naşibaţi akobun Yakob.

33

Pyit pi Yakob na Etawu

¹ Yakob akat këş aşë win kë Etawu akbi, awo na biint iñeen uweek ñbaakër (400), kë Yakob aşë jej bapoţ apaţëş, awul baka banin baka, Leya, Rakel, na balemp biki baka Bila na Filpa. ² Aţu baat balemp na babuk baka †i kadun, kë Leya ayeenk na biki nul, Rakel kë abaañşaan na Yotef. ³ Ul kë aşë jot kadun, aya aşë ñup adoo do nyaaş paaj na ulon aşë aňog abuk aşin. ⁴ Etawu aţi aya ayit na a, alut amooka, kë başë wo †i ñwooni.

⁵ Etawu akat këş awin baat na bapoţ aşë hepara aji : « Bañaan biki bawo bahon ba? »

Kë ateem aji : « Bapoţ biki Naşibaţi †i pjoob bkow pi nul awulun nalemparu. » ⁶ Balemp baat baňog na babuk baka, abi anup †i kadun ki Etawu. ⁷ Leya kë aňog na biki nul, abi anup †i kadunul. Kë Yotef akak aňog na Rakel abi anup.

⁸ Wal mënt kë Etawu aşë ji na Yakob : « Kë we uwoon pntuk pi bañaan na ñntaam ñi nyitanaanun ba? »

Kë ateem aji : « Dñal ñal pwinana bnuura †i këş ki ajug naan ukaan. »

⁹ Kë Etawu aji na a : « Abuk paap, iko yi nwoonaanun ikëşi, dukiin na bka bi nu. »

¹⁰ Kë ateema aji : « A-a, woli dwinana bnuura †i këş ki nu, kdinan kayeenk uko wi nwuliin. Hënk di uwoon, dpën awinana †i kadunu jibi ñaan ajaan apën kawinana †i kadun ki Naşibaţi, kë iyeenkën na uhaaş ujint. ¹¹ Keeri idinan iyeenk uko wi nwuliin, wi nwinaniin bnuura †i këş ki Naşibaţi awo na uko bti wi nnu-miin. » Aţiini †iini han te kë un adoo dinan.

Bi Yakob na Etawu bawayëşëri

¹² Wi babanun tun, kë Etawu aşë ji na Yakob : « Joh ñnaţa nya, ddo kapoş †i kadun na bañaan biki naan. »

¹³ Kë ateema aji : « Ajug naan ame kë bapoţ bañeeñëţi kë nkak awo i kaţu uşal †i ñntaam ñankbootun. Woli dmint mintan ña unuur uloolan ñntaam bti kakeţ. ¹⁴ Ajug naan akeeri jot nalemparul kadun, ñi ddo kapoş btişu na batani bi ngakanun na bapoţ te kadoo kaban du ajug naan du Feyir. »

¹⁵ Kë Etawu aji na a : « Ddukaru bañaan balon †i bangakanderun na ñi. »

Kë ateem aji : « Ndolna we? Uko unkaan udooni uwo nwinana bnuura †i këş ki ajug naan. »

¹⁶ Kë Etawu aje unuur mënt bgah aya Feyir, ¹⁷ kë Yakob, ul aşë ya Fukot. Aniw da katoh abot ado impen pa ñntaam. Uko mënt ukaan kë baţu dko mënt katim ki Fukot*.

Yakob aban du Fikem

¹⁸ Wi Yakob apënnun Padan-Aram, aban najoob du ubeeka wi Fikem du utaak wi Kanaan. Afëţ ataaj na ubeeka. ¹⁹ Anug dko di atarunun kaloona †i babuk Hamor aşin

† 32:29 Itrayel : †i uhebëre datu kanaam na apëtar na Naşibaţi. ‡ 32:31 Penuwel : †i uhebëre dawoon kaara di Naşibaţi. * 33:17 Fukot : †i uhebëre dawoon impen. † 33:20 El Elohe Itrayel : Dawoon Naşibaţi awo Naşibaţi i Itrayel.

Fikem. Anugar da ktaka iñeen uweek ki baṭaknuṅ unṭaam. ²⁰ Aboman da *bliit bi mngur, aṣë ʒu ba katim ki « El Elohe Iṭrayel†. »

34

Uko wi Dina

¹ Dina napoṭ ṅaaṭ i Leya abiin abukar Yakob apēn pya kawin baat biki utaak wi bawoon. ² Kē Fikem, abuk Hamor nahitit naṣih i utaak aṣë wina. Amoba, aṭupana. ³ Kē uhaaṣ uṣë wo ʒi Dina poonu abuk Yakob kē aṅala ala'a baniw. ⁴ Aya aji na Hamor aṣin : « Yaan iñehandērēn poonu unṅ nniima. »

⁵ Baṭup Yakob kē baṭopan Dina abukul, kē jibi babukul biinṅ bawoon du uṭeēh na batani aanji nin uko ulon kē bado pēnna uṭeēh.

⁶ Hamor, aṣin Fikem, aya du uko Yakob kaya kaṭiini na a. ⁷ Uṭēnk wal mēnṅ kē babuk Yakob biinṅ bakamṣii, bame uko unṭēpuṅ. Uko mēnṅ ude baka, kē badeebaṭ maakan ʒiki Fikem ado Iṭrayel uko unwuṭuṅ maakan wi apiinṅun na abuk Yakob. ṅaaṅ aanwo kado haṅ. ⁸ Kē Hamor aṣë ji na baka : « Fikem abuk naan aṅal poonu abukan na manjoonan. Nawulana a aniim. ⁹ Nawulan ṅṭiinkar ṅbot ṅmēbandēr : nawulun babukan baat ṅniim, un kak ṅwulan biki nun naniim. ¹⁰ Naṭoon ʒi na un, utaak wi uwo wi nan, nafēṭ na un nado kapoṣ jibi naṅali. »

¹¹ Wal mēnṅ Fikem aji na aṣin poonu na baweekul : « Nawutan nwinana bnuura ʒi kadunan, dwulan uko bti wi nakheparaanun. ¹² Ddo uko bti wi naṅaluṅ, uko uloolan ʒaṅ wi wi nṅaluṅ, nawulaan abukan nniim. »

¹³ Babuk Yakob bateem Fikem na aṣin, bado mntit na baka ʒiki aṭopan abuk aṣin baka. ¹⁴ Baji na baka : « Nēnhilan kawul abuk aṣinun ṅiinṅ anwoon aanwala katēmp aniim. Uko mēnṅ uwo mnkow pa un. ¹⁵ ṅdinanan uko wi naheparun woli nado uko wi : nakakan ji un, nawalan biinṅ biki nan katēmp bti. ¹⁶ Wal mēnṅ ṅwulan babukun baat, kabot kajej

babukan baat, ṅṭo na an kak, ṅwo pntaali ploolan. ¹⁷ Aṣë wo woli naandi ptiinkun, ṅjej abuk aṣinun kaya na bgahun. » ¹⁸ Uṭup wi baka ulil bi Hamor na Fikem abukul. ¹⁹ Fikem awoon anwinaniin bnuura ʒi katoh ki aṣin bti, aanwo na ṅṣal ṅṭēb ʒi uko wi bajakulun, ʒiki aṅal poonu abuk Yakob maakan.

²⁰ Hamor na Fikem abukul baya du uneej ubeeka aṭiini na biinṅ biki wa aji : ²¹ « Baṅaaṅ biki bawo na uṣal unuura : Baṭoon ʒi utaak wi na nja, udēmi, bado kapoṣ jibi baṅali ṅdo kaniim baat biki baka, bado kaniim biki nja. ²² Kē uko uloolan ukṭuun badi pṭo na nja bti, ṅwo pntaali ploolan. Uko mēnṅ wii wi : biinṅ biki nja bti bawo kawala katēmp jibi bukal bawaliin ka. ²³ Itani yi baka, bka bi baka na ṅntaam ṅi baka bti iinkkak wal mēnṅ yi nja i? Nawulan ṅdinan baka uko wi bajakuṅ, baṣë baduka na nja. » ²⁴ Baweek biki ubeeka batiink uko wi Hamor na Fikem abukul bajakuṅ. Kē biinṅ biki ubeeka bti baya wala katēmp.

Plukan pi Fimeon na Lewi

²⁵ Unuur uwajanṭēn wi ṅleef ṅakdeēṅ banwaliin katēmp kē banoori, kē bi Fimeon na Lewi, babuk Yakob biinṅ, baweek Dina, baṣë naṭa ajeṅ ikeṅ yi baka apoṣ aneeṅ ʒi ubeeka kē nin ṅaaṅ aankit baka, adēpa ʒi biinṅ bti aṅiṅ. ²⁶ Bafiṅ kak bi Hamor na Fikem abukul ajeṅ Dina apēnan ʒi katoh ki Fikem aṣë ya.

²⁷ Babuk Yakob babi abaañēṣ ban-klaaṅ pkeṭ, ajeṅ iko bti inwoon ʒi ubeeka, ʒiki bakowandēn aṭa baka. ²⁸ Bajej ṅpi na ṅnkaneel na ṅgit na ṅbuuru ṅi baka na iko inwoon du ubeeka na ṅṭeēh. ²⁹ Bajej bka bi baka bti, babuk baka na bahar baka, na iko bti yi bakaṅ ʒi itoh yi baka.

³⁰ Yakob aji na bi Fimeon na Lewi : « Naṭijaraan bṭup. Naṭu kē nkak ṅaaṅ nawuṭaan maakan ʒi kēṣ ki baṅaaṅ biki utaak wi bakanaan na wi baperitit. Woli batiinkar abi agutan na nja bafiṅēn na biki katoh naan bti ʒiki batum apel nja maakan. »

³¹ Kë başë teema aji : « Nwo kawut bado aña'un ji awo națuunk i? »

35

Yakob du Betel

¹ Nașibați aji na Yakob : « Națiin iya Betel iya ițo da. Yaan ido da *bliit bi mngur pa nji Nașibați, nji mpënuț awinana ți kadunu wi iktiiñ Etawu abuk șaaș. »

² Yakob aji na bañaan biki katohul na bangakandëruñ na a bti aji : « Napënaan itu yi najaan nadëman ți ptoofan, nadolan bañow nakakna najiñ ți kęș ki Nașibați. Națelșan kak imiș. ³ Najoh nja Betel ddo da bliit pa Nașibați antiinknuñ wi nwoon ți mntęg, anțenknun ți bayaas bi ndolun. » ⁴ Bapënan itu yi bawoonaanun na irinku yi bațuun ți ibaț* awul Yakob kë amoy ți bko bweek banwoon ți kañog Fikem. ⁵ Wal mënt kë başë nața atool pya. Nașibați ațu palënk ți nbeeka njanfooyun dko di babiin awo, kë bañaan banwoon da baandookar na baka.

⁶ Yakob na bañaan biki awoon-aanun bti baban du Luț du utaak wi Kana. Dko mënt dawoon Betel. ⁷ Aboman da bliit bi mngur așë du dko mënt El Betel†, țiki dul di di Nașibați apënuț awinana ți kadunul wi aktiiñ abuk așin.

⁸ Wi bawoon da kë Debora, ñaaț ambiin ayewi Rebeka așë keț, kë bamoya du Betel du pteef bi bko bweek banwoon da. Uko wañ ukaan kë Yakob adu bko mënt aji bko bweek bi nwooni.

⁹ Nașibați akak apën awinana ți kadun ki Yakob wi apënnun Padan-Aram, awula bnuura. ¹⁰ Aji na a : « Katimu kawo Yakob, kë başë wo baankak ado kadu'u Yakob ; katimu kawo Itrayel‡. » Kë hënk di ațu'u lun katim ki Itrayel.

* **35:4** Irinku yi bațuun ți ibaț: Baji bațu ya buțaan bawutna kajotna baka. † **35:7** El Betel : Ți uhebëre dawoon Nașibați i Betel. ‡ **35:10** Itrayel : Ți uhebëre danaam na apëtar na Nașibați. § **35:15** Betel : Ți uhebëre dawoon katoh ki Nașibați. * **35:18** Ben-Oni : Ți uhebëre dawoon napoț i unoor wi naan. † **35:18** Benyamin : Ți uhebëre dawoon napoț i kañen naan kadeenu.

¹¹ Nașibați akak aji na a : « Nji dwoon *El Șaday, Nașibați Anhiniin iko bti. Kabuk kajoobët na iwi ibot ibuk ituman. Pntaali pankpënuț ți iwi pawo utaak, pado wo ntaak nțum ; bașih babot bapëna ți iwi. ¹² Utaak wi nwulun Abraham na Itaak dwulu wa, kabot kawul pntaali pankmbiin ți kafetu apëna ți iwi utaak wi. » ¹³ Kë Nașibați așë pën ți kadunul aya.

¹⁴ Yakob ajej plaak atëf ți dko di Nașibați abiin ațiiniyaan na a, ajatan ți pa abot atul ukëra ți pa. ¹⁵ Adu dko di Nașibați abiin ațiini na a aji BetelȘ.

Kabuka ki Benyamin na pkeț pi Rakel

¹⁶ Yakob na bañaan biki nul bapën du Betel aya. Baankak alow Efrata, kë Rakel așë buk. Kabuk kanoorana maakan. ¹⁷ Wal wi akhajun na pdo na kabuk kë ñaaț ankbuk bukanulun așë ji na a : « Wutan kalënk, ikak abuk napoț ñiint. » ¹⁸ Anoor maakan ado ñogan pkeț, kë wi abanun ți pjëmșa așë wul napoț katim ki Ben-Oni*, kë Yakob așë wula katim ki Benyamin†. ¹⁹ Rakel akeți, kë bamoya du bgah bi Efrata, dko mënt dawoon Betleyem. ²⁰ Yakob atëf plaak ți bhër bi nul. Plaak pi bhër bi Rakel mënt pawoon da hënk te nța ayuuj dko di amoy-naaniin.

Pjuban pi Ruben

²¹ Yakob i bakakun ado Itrayel anața na bañaan biki nul aya ațep Migdal-Eder așë tar kaloona ki nul. ²² Wi bawoon ți utaak wun kë Ruben așë ya apiint na Bila, ñaaț i așin awoon-aanun, kë bațup așin uko mënt.

Babuk Yakob

Babuk Yakob biint bawo iñeen na batëb. ²³ Biint biki abukun na Leya bawo : Ruben bajeenul, Timeyon, Lewi, Yuda, Itaakar, na Tabulon. ²⁴ Kë biki abukun na Rakel bawo : Yotef na Benyamin. ²⁵ Kë biki Bila nalemp

i Raket bawo : Dan na Neftali. Kë biki Tilpa nalemp i Leya bawo : Gad na Ater. ²⁶ Bapoŋ bukuŋ biki Yakob abukuŋ wi awoon du Padan-Aram.

Pkeŋ pi Itaak

²⁷ Yakob aban du uko aŋin du Mamre du Kiriya-Arba, dul dawoon Hebron. Dul di Abraham na Itaak babin afëŋ. ²⁸ Itaak aka nŋsubal iŋeen-week na iŋeen bakreŋ (180), ²⁹ aŋe noorfën aya du bajugul. Wi akkeŋ, aŋafi, kë nnuur nŋi nul nŋabot atum. Etawu na Yakob babukul kë bamoya.

36

Baaf na bapoŋ biki Etawu

¹ Pntaali pampënnuŋ ŋi Etawu pii pi, pul pawoon Edom :

² Etawu aniim baaf biki Kanaan, baaf mëntŋ biki biki : Ada na Oholibama na Batmat. Ada awo abuk Elon nahitit, kë Oholibama awo abuk abot awo abab Fibeyon nahiwit. ³ Batmat awo abuk Iŋmayel. Nebayot awo abuk aŋin. ⁴ Ada abukar Etawu Elifat, kë Batmat abuk Reuwel. ⁵ Oholibama abuk Yewuŋ, Yalam na Korah. Bukuŋ bawoon biintŋ babuk Etawu bambukiin du utaak wi Kanaan.

⁶ Etawu ajej baharul, babukul na baŋaŋ biki katohul bti, itani yi nul na nŋtaam nŋi nul bti na iko bti yi akaŋ wi awoon ŋi utaak wi Kanaan aya utaak wi Feyir alow Yakob abuk aŋin. ⁷ Itani yi baka idëm wal mëntŋ maakan kë utaak wi bafëŋ uunhil pkëŋ baka ŋiki itani yi baka itum maakan. ⁸ Hënk, kë Etawu aya afëŋ du dko di pnkuŋ du Feyir. Etawu dawoon Edom.

Babuk Etawu du Feyir

⁹ Pntaali pi Etawu aŋin bahedomit anfëŋ du dko di pnkuŋ du Feyir pii pi : ¹⁰ Itim yi biintŋ babuk Etawu yii yi : Elifat awo abuk Ada ahar Etawu, kë Reuwel awo abuk Batmat ahar Etawu kak.

¹¹ Elifat abuk Teman, Omar, ŋefo, Gatam, na Kenat. ¹² Elifat abuk Etawu

akak awo na ŋaaf alon i awoon aan-niimi, kë abukara Amalek. Bukuŋ bawoon babab Ada ahar Etawu.

¹³ Kë biki Reuwel bawo : Nahat, Terah, ŋama, na Miŋaa. Bukuŋ bawoon babab Batmat ahar Etawu. ¹⁴ Kë Etawu abuk na Oholibama aharul abuk Ana, poonu abuk Fibeyon, bi Yewuŋ, Yalem na Korah.

Baweek biki Edom

¹⁵ Baŋaŋ banwoon baweek ŋi pntaali pampënnuŋ ŋi Etawu biki biki :

Baweek bampënnuŋ ŋi Elifat bajeenul bawo : Teman, Omar, ŋefo, Kenat, Korah, ¹⁶ Gatam na Amalek. Bukuŋ bawoon baweek bampënnuŋ ŋi Elifat abuk Ada. ¹⁷ Kë bampënnuŋ ŋi Reuwel abuk Etawu bawo : Nahat, Terah, ŋama, Miŋaa. Bukuŋ bawoon baweek bampënnuŋ ŋi Reuwel abuk Batmat ahar Etawu du utaak wi Edom. ¹⁸ Kë baweek bampënnuŋ ŋi Oholibama abuk Ana, ahar Etawu bawo : Yewuŋ, Yalam, na Korah. Bukuŋ bawoon baweek biki Etawu abukuŋ na Oholibama abuk Ana.

¹⁹ Bukuŋ bawoon babuk Etawu baweek biki Edom.

Babuk Feyir nahorit

²⁰ Babuk Feyir nahorit bawoon banfëŋ uteek ŋi utaak wuŋ, bawo : Lotan, ŋobal, Fibeyon, Ana ²¹ Diŋon, Eŋer, na Diŋan bukuŋ bawoon baweek biki bahorit, babuk Feyir du utaak wi Edom. ²² Babuk Lotan bawo : Hori, na Heman, kë abuk aŋin Heman ŋaaf awo Timnah. ²³ Babuk ŋobal bawo : Alwan, Manahat, Ebal, ŋefo na Onam. ²⁴ Babuk Fibeyon bawo : Aya na Ana. Ana mëntŋ ayaŋ awin du *pndiiŋ dko di meel mnyik wi akyafanuŋ njuuru nŋi Fibeyon aŋin. ²⁵ Babuk Ana bawo : Diŋon, na Oholibama abukul ŋaaf. ²⁶ Biki Diŋon bawo : Hemdan, Eŋban, Yitran na Keran. ²⁷ Babuk Eŋer bawo : Bilhan, Fawan na Akan. ²⁸ Babuk Diŋan bawo : Uŋ na Aran.

²⁹ Baweek biki bahorit bawo : Lotan, ŋobal, Fibeyon, Ana, ³⁰ Diŋon, Eŋer, na Diŋan. Bukuŋ bawoon baweek bahorit du utaak wi Feyir.

Baših biki Edom

³¹ Bañaan biki bawoon banšihun du utaa wi Edom ji naših alon ti biki Itrayel abi ado kaših. ³² Bela abuk Be-wor aših du Edom, kë ubeeka wi nul uwo katim ki Dinhaba. ³³ Bela akeť, kë Yobab abuk Ferahi ubeeka wi Botra ayeenk aših. ³⁴ Wi Yobab akeťun, kë Hušam i utaa wi batemanit ayeenk aših. ³⁵ Wi Hušam akeťun, kë Hadad, abuk Bedad ayeenk aših. Ul agutun na bamadiyanit abot akob baka du nteeh ni Mowab, katim ki ubeeka wi nul kawo Awit. ³⁶ Wi Hadad akeťun kë Falma i Mašreka ayeenk ti a aših. ³⁷ Wi Falma akeťun kë Šawul i Rehobotha-Nahar ašë yeenk aših. ³⁸ Wi Šawul akeťun kë Baal-Hanan, abuk Akbor ašë yeenk ti a aših. ³⁹ Wi Bal-Hanan abuk Akbor akeťun kë Hadar ayeenk aših, ubeeka wi nul uwo Pawu ; aharul awo Mehetabel abuk Matred abuk Meh-Fahab.

Baweek biki Edom kak

⁴⁰ Itim yi baweek bampennun ti Etawu yii yi ; baduuna baka andoli ti katoh ki apennun na ti dko di afetun: Timnah, Alwa, Yetet, ⁴¹ Oholibama, Ela, Piñon, ⁴² Kenat, Teman, Mibšar, ⁴³ na Magdiyel, na Iram. Bukun bawoon baweek bampennun ti Etawu ašin bahedomit. Baduuna baka andoli ti utaa wi afetun.

37

¹ Kë Jakob ul ašë duka du utaa wi Kanaan wi ašin abiin awo.

Yotef na babak ašin

² Uko wi katoh ki Jakob wii wi : Yotef aka nšubal iñeen na paaj na ulon aji yafan nkaneel na npi na babak ašin. Ado kpoť ki nul na babak Bila na Filpa bahar ašin. Yotef abi řup ašin baka aji baji bado iko iwuřaan.

³ Kë Jakob i bakakun ado Itrayel ašë nal Yotef apelan babakul bti řiki abuka wi awoon nařaf, ado kë badola kamiša kanuura. ⁴ Kë babak ašin bašë win kë ašin baka aňala apel baka, kë bašë šoor Yotef adoo wo baanji bařiini na a bnuura.

⁵ Unuur ulon, Yotef ařaafi ašë řup ņa babak ašin, kë bukal babaa šoor šoor maakan apel. ⁶ Yotef aji na baka : « Natiinkan ņřaafi ņi ndolon; ⁷ Dřaafi kë ņwo wo ji ņwo ti ptan intooliin du uřeeh, kë bdaaj bi intooliin bi naan bašë mara mara awo bnať kë idaa yi nan iřë fooy ba ašë wo wo ji iko inřupun ti kadun ki bi naan. »

⁸ Babuk ašin bateema aji : « Woon iřal aji iwo naših i nun kë ņwo i kado kado uko wi ijakun? » Nřaafi ņi nul na nřup ņi nul ņado kë bašoor kak maakan.

⁹ Yotef akak ařaafi kak ařup babak ašin aji : « Natenan, dkak ařaafi kak kë uwo wo ji bnuur, pli na njah iñeen na uloolan nřanřup ti kadun naan. »

¹⁰ Ařup uko waň ašin kak, kë un ašë ņoman na a aji : « Kë ņřaafi ņun ņi idolun! Nji, naan na babak řaaš ņbi kaňup ti kadunu i? » ¹¹ Babuk ašin bakuja maakan kë ašin ašë hank uko waň ti uřal.

Yotef awaapanaa

¹² Unuur ulon, babak ašin Yotef baya byafan bi batani bi ašin baka du Fikem. ¹³ Jakob ašin i bakakun ado Itrayel aji na Yotef : « Babuk řaaš bawo du byafan du Fikem. Biin dyilu du baka. »

Kë ateam aji : « Nji wi. »

¹⁴ Jakob akak aji na a : « Yaan iten jibi bawoori bukal na ņntaam iřë ibi iřupen. » Ayilna du dko danwoon du uřeeh wi inkun du Hebron kë Yotef ašë ya aban Fikem. ¹⁵ Nřiinť alon ayit na a, kë akñaay na uřeeh ašë hepara aji : « We wi iklaan ba? »

¹⁶ Kë ateam aji : « Dla babak paapa. Dkooťu kooť řupaan dko di bakyafanaanun ņntaam ņi baka. »

¹⁷ Kë nřiinť aji na a : « Bapen ti, dřiink kë baji baya Dotan. » Kë Yotef apen ala babak ašin aya řenk baka du Dotan.

¹⁸ Bawina kë akbi du kalowan ašë tiinkar ji abi ado kaban du baka aji bafiņa. ¹⁹ Bařiini aji : « Natenan ajuň nřaafi akbiin ģenk. ²⁰ Ģenkuň, najoh nřiņa nřšë nřfela du bhër blon, nřyale nřya

ji uko ulon ujooṭ wi uṭeeh udohulon. Wal mēntṭ nten uko wi nṭaafi nṭi nul nṭakkakon. »

²¹ Kē Ruben aṣē tiink baka, aṅal pbuuran Yotef. Aji na baka : « Nṭwut kafina. ²² Naktul pṭnaak! Nafēlana du bhēr blon du *pndiṣ, nawutan kafina kēme kakoba. » Ruben ado do haṅ kahilna kabuurana kakakana du aṣin.

²³ Wi Yotef abanon kē babak aṣin baṣē wohēṣa kamiṣa kanuura ki awohon aṣē ²⁴ jeja awat du bhēr blon. Bhēr mēntṭ baanwo na meel. ²⁵ Baya wal mēntṭ aya aṭo ade. Wi bakaton kēṣ aṣē win pntuk pi bahiṣmayelit* kē pakpēna Gilaad. Nṭntaam nṭi pnkunkaali nṭi baka nṭajij iko itum itaabanaani pde, ilil pṭēkēn na ikuraaraani yi baṭijun kaya kawaap du Ejiptu. ²⁶ Kē Yuda aṣē ji na babak aṣin : « We wi nṭkkaṅ ṣēm nṭin abuk aṣin nja abot amen pkeṭ pi nul ba? ²⁷ Nawulēn nṭwaapa bahiṣmayelit, nṭwut kafina. Awo abuk aṣin nja, nṭwo biki pṭnaak ploolan. » Kē baṭiinka.

²⁸ Kē bawaap bahiṣmayelit baṣē ṭēp. Kē baweekul baṣē pēnana ṭi bhēr, awaapa baka itaka inlinun na baluk bi nṭṣubal nṭēb na kli paaj bi nayafan, kē bukun baṅooṭa Ejiptu.

²⁹ Kē wi Ruben akakon du bhēr, aantēnk da Yotef. Atow imiṣa yi nul, ³⁰ aṣē kak du babak aṣin aji na baka : « Napoṭ aanwo du bhēr, hum di di nṭi kadolon hēnkun? »

³¹ Babuk aṣin Yotef bajej wal mēntṭ upi udow afin, aṣē jej kamiṣa ki Yotef ayek ṭi pṭnaak. ³² Baṅooṭ kamiṣa kanuura kun aṣin baka aṣē ji na a : « Paap, uko wi nṭyaan awin wii wi, tenan me kawo kamiṣa ki abuku. »

³³ Kē un aten ka aṣē ji : « Kamiṣa ki abuk naan ka. Uko ulon ujooṭ wi uṭeeh upitēṣ Yotef adoha. »

³⁴ Yakob atow imiṣa yi nul wal mēntṭ awohara iko yi puum†. Aṭēga pkeṭ pi abukul ajon. ³⁵ Babukul bṭi, biinṭ na baat, babi pyompana, kē aṣē pok aji

: « A-a dṭēga ṭēga te kado kalon kaya kaṭēnk abuk naan du mnkeṭ. » Yakob awooni'ara wooni abukul.

³⁶ Bahiṣmayelit baya waap Yotef ṭiinṭ alon i katim ki Potifar du Ejiptu. Ṇiinṭ mēntṭ awo ṭi baweek biki pṣih pi Farawuna naṣih i Ejiptu, ul awoon naṣih i bayen biki nul.

38

Yuda na Tamar

¹ ṭi wal mēntṭ, Yuda aduk babak aṣin aya du ṭiinṭ alon i utaak wi Adulam i katim kawoon Hira. ² Awin da poonu abuk ṭiinṭ alon i katim kawoon Ṣuwa i utaak wi Kanaan. Ajej poonu mēntṭ aniiim. Awinar na a, ³ kē poonu awo na kayin abuk napoṭ ṭiinṭ, Yuda kē aṭu'a katim ki Er. ⁴ Ṇaaṭ akak amobana kayin abuk napoṭ ṭiinṭ kē aṭu'a katim ki Onan. ⁵ Akak amobana kayin uyaaṣ uwajantēn abuk napoṭ ṭiinṭ aṣē ṭu'a katim ki Ṣela. Wal wi Ṣela abukiin, Yuda awo du Ketib.

⁶ Yuda ajejar Er abukul bajeen, ṭinaṭ i katim ki Tamar. ⁷ Kē Er bajeen i Yuda aṣē wo nawuṭaan ṭi kēṣ ki *Yawe Nawat Kabuka, kē afina. ⁸ Kē Yuda aṣē ji na Onan : « Ime uko wi iwoon i kado wi iwoon aṭa Er : yaan iwinar na aharul ibukar naweeke bapoṭ. » ⁹ Kē Onan aṣē me kē bapoṭ biki akbukun baankwo biki nul. Aji woli awinar na ahar naweeke, aji pēnan bduun katoon du mboṣ kahilna kawo aankbukar naweeke bapoṭ. ¹⁰ Uko wi ajaan ado uunlil Nawat Kabuka, kē afina ul kak. ¹¹ Kē Yuda aṣē ji na Tamar ababul : « ṭoon du uko ṣaaṣ iwo nayoṭ. Yoonkan Ṣela adēm nṣē nwulu a aniiimu. » Aṣal aji : « Abuk naan i aanwo kak i kakeṭ ji baweekul. » Hēnk, kē Tamar akak du uko aṣin.

¹² Baṭo ajon, kē ahar Yuda, anwoon abuk Ṣuwa, aṣē keṭ. Wi Yuda aṭēgiin ayomp, aya na Hira nanohul i utaak wi Adulam du Timnah kaya du bankpuunkun nṭkaneel nṭi nul. ¹³ Baṭup Tamar aji : « Tenan, ayootanu aya

* **37:25** Bahiṣmayelit : Bakak aji badu baka bamadiyanit. † **37:34** Atow imiṣa : Uko mēntṭ uji udiiman kē ṭinaṭ awo ṭi puum.

Timnah ppuunk nkaneel ni nul. »
 14 Awın k  Şela ad mi akak  niint k  baş  wo baanwula a k  aniima. Ap nan imiřa yi pyiman, ajej uleent agur bkow, agurada h nk ař   o du uneeji wi Enayim du bgah bi Timnah.

15 Yuda a ep awina ař  nun k  awo  naa  ankwaapun uleeful,  iki agur kaara di nul na uleent. 16 Abi a oga ař  ji na a : « Wutan nya na iwi. » Aamme k  ababul a.

K  Tamar ateema aji : « Woli dya na iwi we wi ikwulun? »

17 K  ateema aji : « Dylbanu upi umpo i du batani. »

K  ař  kak aji na a : « Wulaan uko ulon wi iwoonaanun  i mm ban, ibile wul n upi kař  kakanu wa. »

18 K  ahepara aji : « we wi inalu  nwulu? »

K  ateem aji : « Paneel panwoon na katimu na ptal pi pa, na pjuu i pi iwoonaanun  i ka en. » Awula ya, k  baya awinar, k  aduk  naa  na kayin. 19 Tamar ana a akak katohul, ap nan uleent wi agurun  i kaara, awoh imiřa yi pyiman.

20 Yuda ado Hira nanohul i Adulam a oo  upi umpo i wi ahonun, kahilna kayeenk iko yi adukarun  naa , k  un ař  wo aanwina. 21 Ahepar ba aan biki Enayim  naa  nawaap uleef ambiin awo  i bgah  i, k  bař  teema aji uumbaan kaka'aara  naa  nawaap uleef  i dko m nt. 22 K  akak du Yuda aji na a : « M nya wina, ba aan biki Enayim bajak n uumbaan kaka'a nawaap uleef da. »

23 K  Yuda aji : « Adukiin na iko m nt,  wut kado kalaar ikow yi nja mnkow, dbubara me k  dyilu na upi k  iya wo iinwina. »

24 Uko m nt udo uko ji kli kwa-jant k  bař  bi aji na Yuda : « Tamar ababu aya awaap uleeful ado mobana kayin  i bu aan bi adolon. »

K  Yuda ař  ji : « Nadoon bap nana bdig bat ra najeb. » 25 K  wi bakp nanulun kař  yil baya baji na ayootanul : «  niint ajug iko yi,

awulunun kayin. Dkoo u koo  tenan bnuura paneel na ptal pi na pjuu i, iřal aji iwo yi in ba? »

26 Yuda ayikr n ya ař  ji : «  naa  i awo natool apel n ; na manjoonan m ndi pwula Şela abuk naan aniima. » Wi wi Yuda ařaan ado k  bawutana, awo aankak apiint na a.

27 K  wal wi Tamar abanun  i kabuk, abuk kbet. 28 Wi akbukun alon  i bapo  adun ap nan ka en, k   naa  ankbuk bukanulun atan ptal pjeenk l  i ka ař  ji : « I ap nun uteek. » 29 K  napo  ař  bi kakan ka en k  nat bant n ap n uteek. K   naa  ankbuk bukanulun k  ař  ji : « Ihaab ř bgah a epna! » Ukaan k  Yuda a u'a katim ki Peret*. 30 K  abuk ařin anwoon na ptal pjeenk l abaa p n, k  ba u'a katim ki Ferah.

39

Yotef du Ejiptu

1 Wi baiřmayelit ba iun Yotef du utaak wi Ejiptu bawaapa  niint alon i katim kawoon Potifar. Awo  i baweek biki přih pi Farawuna nařih i Ejiptu, ul awoon nařih i bayen biki nul.

2 K  *Yawe Nawat Kabuka ař  wo na Yotef, k  iko b i yi ajaan a u ka een iji i ep bnuura. Af t du uko Potifar i utaak wi Ejiptu. 3 K  jibi un awinun k  Nawat Kabuka awo na a, abot aji do uko b i wi a unun i een yi nul k  uji u ep bnuura, 4 am bana bnuura, a u'a k  aklempara ul  i bkowul. Adola k  awo namali i nul, a u bka bi nul b i  i i en yi nul. 5 Yotef a u k  Nawat Kabuka awul katoh ki Potifar bnuura, wi adolulun k  awo namali i nul. Awula bnuura  i iko b i yi akaan  i katoh na du u eeh. 6 H nk, k  Potifar ař   u bka bi nul b i  i i een yi Yotef, uko ude wi nul  a  wi wi adukiin akaanaan.

Yotef na ahar Potifar

K  Yotef ař  wo  naan annuuriin uleef abot anuura kaara. 7 Wi  wal

* 38:29 Peret  i uheb r  dawoon bgah b epni.

ɲlon ɲaṭepun, kē ahar ɲiint i aklem-
parun aṣe ɲu kēs ɲi a. Aji na a : « Joh
ɲpiint. »

⁸ Kē Yotef apoki aṣe ji na a : «
Ayinu, ajug naan aṭu bka bi tul bti ɲi
iɲen yi naan, aando ji heparaan uko
unṭepun ɲi katoh. ⁹ Ul ɲi uleeful aando
pelanaan nin uko ulon ɲi katoh ki.
Aanneenanaan nin uko ulon ɲi katoh
bē mēnt iwi, ɲiki iwo aharul. Kē hum
di di nhiniin kado uko uwuṭaan wun
kajuban ɲi kadun ki Naṣibaṭi ba? »
¹⁰ Kē ɲaaṭ aṣe bi duka duka ɲi pṭiini na
Yotef ɲnuur bti, kē un apoka pok ppiint
na a, pwo na a.

¹¹ Unuur ulon kē Yotef aṣe neej ɲi
katoh pya kado ulempul, nin ɲaan
alon aanwo da ɲi balemp bandukiin.
¹² ɲaaṭ ahar Potifar amēbana ɲi kamiṣa
aṣe ji na a : « Joh ɲpiint! » Kē Yotef aṣe
ɲi apēn bdig kē kamiṣa kaduka ɲi iɲen
yi ɲaaṭ. ¹³ Wi ɲaaṭ awinun kē adukara
kamiṣa, apēn bdig, ¹⁴ ahuuran wal
mēnt adu balemp biki nul aji na baka
: « Nabiin naten, nahebēre i ayin
naan aṭijun nja abi pnoha na nja.
Abi aji apiint na nji kē nṣe huuran
maakan. ¹⁵ Wi atiinkun kē ɲajari,
kē aṣe ɲi aduk kamiṣa ki nul ki, apēn
bdig. »

¹⁶ Ajej kamiṣa abēkan ayoonkna ay-
inul abi. ¹⁷ Wi abanun kē aṣe ɲupa
uko wi aṭupun balemp : « Nalemp
nahebēre i iṭijun un abi pnoha na nji.
Abi ala ppiint na nji, ¹⁸ wi ɲajaru
kē aṣe ɲi apēn bdig aduk kamiṣa ki.
» ¹⁹ Wi ajug Yotef atiinkun kē aharul
aṭupa uko wi nalemparul adolulun,
adeebaṭ maakan. ²⁰ Ado kē bamob
Yotef awat ukalabuṣ du dko di bakal-
abuṣ biki naṣih bawoon.

Yotef du ukalabuṣ

Kē hēnk di Yotef awoon du ukal-
abuṣ. ²¹ Kē *Yawe Nawat Kabuka aṣe
wo na a, awula bnuura abot adola
kē awinana bnuura ɲi kēs ki naweek
i ukalabuṣ. ²² Naweek un aṭu'a kē
awo naweek i bakalabuṣ bti, uko bti
unkdolaniin da uji uṭepna ɲi iɲen yi
nul. ²³ Naweek i ukalabuṣ aankak
aji do do nin uko ulon wi baṭu'u lun

pdo, ɲiki Nawat Kabuka awo na Yotef,
abot ado kē iko yi ajaan ado bti iji iṭep
bnuura.

40

ɲṭaafi ɲi naboman poot na ɲi najun i naṣih

¹ Wal wi iko yan iṭepun ajon, ubi
ka unuur ulon kē naweek i babo-
man poot na naweek i bajun biki
Farawuna naṣih i utaak wi Ejiptu kē
bajuban ajug baka. ² Farawuna adee-
baṭer baka, ³ adoo wat baka ukalabuṣ
wi naṣih i bayen. Du ukalabuṣ mēnt
di di Yotef awoon. ⁴ Naṣih i bayen ado
kē Yotef aklempar baka.

Bajon ntiinku du ukalabuṣ. ⁵ Uka
utejan ulon wi bukal batēb bti,
naboman poot na najun baṭaafiin,
ɲṭaafi ɲi andolun ɲaka uko wi ɲajaki.
⁶ Na nfa, wi Yotef abiiin du baka aṣe
win ɲi kaara di baka kē bahaajalaa.
⁷ Ahepar baka aji : « we ukaan kē
ikaara yi nan iṭēla ṭēlaa ba? »

⁸ Bateema aji : « ɲṭaafii, kē nin alon ɲi
aṣe wo aanhil hil pṭupun uko wi ɲṭaafi
ɲajaku. »

Kē Yotef aṣe aji na baka : « Naṣibaṭi
ajaan aṭup uko wi ɲṭaafi ɲajaku, kē
nṣe kooṭan, naṭupaan ɲa. »

⁹ Naweek i baboman poot aji na
a : « Dṭaafi kē bko banjaan badolna
ubiɲu kē banaṭ ɲi kadun naan,
¹⁰ bawo na inah iwajanṭ. Iṭeeɲi abuk
mnko, kē manjeenki. ¹¹ Dmēban
pnkalame pi Farawuna, amar mnko
mun apooñ ɲi pa aṣe jej pa awul
Farawuna. »

¹² Yotef aji na a : « Uko wi ɲṭaafi
ɲajaku wi : inah iwajanṭ iwo ɲnuur
ɲwajanṭ. ¹³ ɲi na ɲnuur ɲwajanṭ,
Farawuna adeen, kakakanu du
ulemp wi nu. Ido kawula pnkalame
pi uko udaan jibi ibiin aji kdo wi
iwoon naweek i babomana poot.
¹⁴ Dkooṭu kooṭ, kṭilmi'aan wal wi iko
bti ikkaku bnuura na iwi, ɲagi'aan
iṭiini na Farawuna uko wi naan, ado
mpēn ɲi ukalabuṣ wi. ¹⁵ Hēnk di
uṭepun aji : bamēbēn apēnan du utaak
wi bahebēre, kē ɲi utaak wi mēndo

do nin uko ulonj unhilanunj kaṭu bawatën ukalabuṣ. »

¹⁶ Naweeek i bajunj awin kë pwin nṭaafi pi Yotef pawo pnuura aṣë ji na a : « Nji kak dṭaafii. Dmara mara akunja icah iwajantj inwoonj na ipoom na iko ilonj itëntj ya. ¹⁷ Iko ilil impotj yi bajununj Farawuna iwoonj du kacad kanwoonj du bko duuṭ, kë nkat nṣaṣë ji nabi kade iko mëntj ṭi kacad. »

¹⁸ Yotef ateema aji : « Uko wi nṭaafi njakunj wi : icah iwajantj yunj iwo nnuur njwajantj. ¹⁹ Ṭi kak na nnuur njwajantj, Farawuna adeenju kafal bkow, kado bayoontu ṭi bko, nkat nṣaṣë nabi njado katibu. »

²⁰ Wi aṭupunj nṭaafi ado nnuur njwajantj kë uṣë wo unuur un-jaan uleṣan unuur wi kabuka ki Farawuna, kë adu balemparul baweeek bti ufettu, awutan naweeek i baboman poot, na naweeek i bajunj ado kë banaṭ ṭi kadun ki bañaan. ²¹ Akakan naweeek i baboman poot ṭi ulemp, kë awula pnkalame kë adaani, ²² kë naweeek i bajunj, ado kë bayoonta, jibi Yotef abiinj aṭup baka. ²³ Kë naweeek i baboman poot aṣë wo aanleṣ Yotef, aṭilmi'a.

41

Nṭaafi ni Farawuna

¹ « Wi iko yanj itëpunj udo nṣubal nṭëb kë *Farawuna naṣih i Ejiptu aṣë ṭaafi. Aṭaafi amara mara anaṭ du kañog bdëk bi bajaan bado Nil, ² aṣë win uko ji nngit paaj na ulonj nnuura nmag kë nṣapenna du bdëk, abi afeer ṭi kabanj ki ba. ³ Akak awin kë nngit paaj na ulonj kë nṣapenna du bdëk abi ṭi kafetj ki nṭeek, njawo njwuṭaan nbon maakan. Njabi anaṭ ṭi kañog nṭeek du kabanj ki bdëk bi Nil, ⁴ aṣë doh nngit nnuura nmag paaj na ulonj nṣun. Wal mëntj kë Farawuna aṣë lënk aten.

⁵ « Anoyëntj kak aṣë kak aṭaafi. Aṭaafi kë uko uwo wo ji nṣeey nnuura nmag nṣapën ṭi kantoliin kaloolan atag adoo do nṣaaṣ paaj na ulonj. ⁶ Uwo kak ji nṣeey njwuṭaan ni uyook wi umayar unuur utërunj nṣapën ṭi kafetj ki

nṭeek atag ado do nṣaaṣ paaj na ulonj. ⁷ Nṣeey njwuṭaan nṣafiklën nṣeey nnuura nmag paaj na ulonj nṣun. Wal mëntj kë Farawuna aṣë lënk aten, awin kë aṭaafi ṭaafi.

⁸ Na nfa ahaajalaa, aṣë du baṭejan na bañaan bakowṭaan bti ṭi Ejiptu. Aṭup baka nṭaafi ni adolonj kë nin alonj aanhil pṭupa nja.

⁹ Kë naweeek i baboman Farawuna poot aṣë ji na a : Dbaan aleṣ uko wi mbiinj awo i kado. ¹⁰ Farawuna abi deebaṭër balemparul, nji na naweeek i bajunj. Ajejun awat ukalabuṣ du naṣih i bayenj biki nul. ¹¹ Nṭaafi un batëb bti ṭi utejan uloolan, kë uko wi nṭaafi ni nun ujakunj uṣë paṭ. ¹² Uka du ukalabuṣ naṭaṣa alonj nahëbërë, anwoonj nalemp i naṣih i bayenj. Nṣakalëṣa nṭaafi ni nun, kaṣë ṭupun uko wi njajaki. Aṭup andolonj nṭaafi ni nul. ¹³ Kë jibi aṭupunj un, hënk di uṭëpunj: bakakanaan du ulemp wi naan, kë undu baṣë yoonta. »

¹⁴ Kë Farawuna aṣë do kë badu Yotef, kë baṣë taran apënanana du ukalabuṣ. Bapuunka, aṭëlëṣa imiṣa aṣë ṭija ṭi kadun ki Farawuna. ¹⁵ Farawuna aji na a : « Dṭaafi, kë nin alonj aṣë wo aanhil pṭupën uko wi njakunj. Kë baṣë ṭupën aji iji kwin nṭaafi. »

¹⁶ Kë Yotef aṣë teema aji : « Mëntj nji dhilunj pdo uko mëntj! Naṣibaṭi akṭupunj Farawuna uko wi nṭaafi ni nul njakunj. »

¹⁷ Kë aṣë ji na a : « Dṭaafi kë uwo wo ji dnaṭ ṭi kabanj ki bdëk bi Nil, ¹⁸ aṣë win nngit paaj na ulonj nnuura nmag kë nṣapenna du bdëk bi Nil abi afeer ṭi kabanj. ¹⁹ Dkak awin kak kë nngit paaj na ulonj njwuṭaan, nbon nṣakay maakan kë nṣapën ṭi kafetj ki nṭeek, mëmbaanj kawina nngit njanwuṭi ji nanj ṭi Ejiptu bti. ²⁰ Nngit njwuṭaan nbon njadoh nngit paaj na ulonj nṭeek njanwoonj nnuura. ²¹ Kë wi njayoorunj nja, iindo ji kwin win me njayoor nundu, ṭiki nṣabona bon awuṭëtj ji kateeku. Wal mëntj kë nṣë lënk aten. ²² Dkak anoyëntj aṣë ṭaafi kak, dṭaafi awin kë uwo wo ji nṣeey nnuura nmag nṣapën ṭi kantoliin

kaloolan atag ado do nyaas paaj na ulonj. ²³ Kë ndeey njwuṭaan njkay ni uyook wi umayar unuur utërun njakak apën ti pntooliin mënṭ atag ado do nyaas paaj na ulonj. ²⁴ Ndeey njwuṭaan njafiiklën ndeey njnuura paaj na ulonj njun. Dṭup njtaafi ni baṭenjan, kë nin alonj aanhil pṭupën uko wi nhilun katiink. »

²⁵ Yotef aji na Farawuna : « Njtaafi ni Farawuna adolonj njawo njoolan. Naṣibaṭi aṭupa uko wi akdolun. ²⁶ Nngit paaj na ulonj njnuura njawo njsubal paaj na ulonj, ndeey njnuura njampënuj ti pntooliin atag te nyaas paaj na ulonj njawo njsubal paaj na ulonj: njtaafi njawo njoolan. ²⁷ Kë nngit njbon njwuṭaan paaj na ulonj njankbiinj ti kafet ki njteek na ndeey njwuṭaan njantagun ti kantoliin te nyaas paaj na ulonj ni uyook wi umayar unuur utërun njakak awo njsubal paaj na ulonj. Uko mënṭ uyuuj kë uka njsubal paaj na ulonj ni ubon uweek.

²⁸ « Jibi nṭupunj Farawuna, Naṣibaṭi ayuuja yuuj uko wi akdolun. ²⁹ Udun aka njsubal paaj na ulonj, pyok pweek pawo ti utaak wi Ejiptu bti. ³⁰ Woli njsubal mënṭ njatëpi, njsubal paaj na ulonj ni ubon uweek njasë bi. Bañaan bado ṭilma ṭilma pyok pambiinj awo ti utaak wi Ejiptu. Ubon mënṭ unooran, uhajan utaak maakan. ³¹ Bañaan bado ṭilma ṭilma pyok pambiinj awo ti utaak, ubon mënṭ uhajan wa maakan. ³² Woli iwin kë Farawuna aṭaafi nyaas njtëb uwo kë Naṣibaṭi ado uko mënṭ na manjoonan, adoo ṭaran ṭaran kado wa.

³³ « Hënkunj Farawuna alaan ñaanj natit anwoonj na uṣal unṭuṇa aṭu'a ti bkow bi utaak wi Ejiptu bti. ³⁴ Farawuna anaṭiin, aṭuun balemp biki nul ti utaak, ti njsubal paaj na alonj ni pyok, baṭuun bañaan badoki bafaṣ uko wi bakitunj kado ifah kañeen kapënan kalonj kaluku. ³⁵ Baṭonkan ndeey bti ti njsubal ni pyok. Farawuna aṭuun baka pṭu ndeey du inkuti du njbeeka bahank nj da. ³⁶ Ndeey njun bahank nj pa njsubal paaj na ulonj ni ubon ti utaak wi Ejiptu ; hënk bañaan

biki utaak bawutna kaket wal wi ubon ukbiinj kabi. »

Pdëm pi Yotef

³⁷ Nṭup ni Yotef njalil *Farawuna na banjaan baṭënka pṣih bti. ³⁸ Farawuna aji na baka : « Njhilan kawin ñaanj alonj atënt i i? Anwoonj na Uhaas wi Naṣibaṭi? »

³⁹ Aji na Yotef : « Wi Naṣibaṭi adoliinj kë ime uko wi, uunka nin ñaanj antitunj, anwoonj na uṣal unṭuṇa ji iwi. ⁴⁰ Iwi ikwoonj naweek i katoh ki naan, bañaan biki utaak bti bado kado uko wi ijakunj, pṭij pi pṣih ṭañ pakṭuunj mpelu. ⁴¹ Dṭu'u ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti. »

⁴² Farawuna apënan wal mënṭ pannel panwoonj ti kañen ki nul awoh Yotef. Awoharana imiṣa yi patenda pdaan abot aṭu'a bkitrën bi wuuru ti kaṭuṭ. ⁴³ Apayana ti ukaarun wi nul utëbantën wi njmpëlënt njakpuluṇ unwoonj wi nalemparun aññognuluṇ. Kë baṣë huuran ti kadunul aji : « Naṭëpaana! » Kë hënk di di Farawuna aṭu'u luṇ ti kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁴ Aji na Yotef : « Nji dwoonj Farawuna, kë nin alonj ti Ejiptu aṣë wo aankdo uko wi iwoonj iindinani. » ⁴⁵ Wi wi aṭu'uluṇ katim ki Ṣafnat Paneya aṣë wula Atenat abuk Potifera naṭenjan i On kë aniimi. Kë Yotef aṣë ñaay na utaak wi Ejiptu bti.

⁴⁶ Yotef aka njsubal iñeen njwajanṭ wi baṭijuluṇ ti kadun ki Farawuna naṣih i Ejiptu. Apën aduk Farawuna aṣë ñaay na utaak wi Ejiptu bti. ⁴⁷ Ti njsubal paaj na ulonj ni pyok, mboṣ manwul ndeey njtum maakan. ⁴⁸ Kë Yotef ado kë baṭoonkan ndeey ni njsubal paaj na ulonj njun aṭu nj ti njbeeka. Aji ṭu ti ubeeka undoli ndeey ni njṭeeh njanfooyunj wa. ⁴⁹ Ahank ndeey kë njatum ji pyiw pi bdëk, njatum pṭum paṇ kë badoo ṭañan pniib nj, ṭiki njatum pṭum pweek maakan.

Babuk Yotef

⁵⁰ Ji uṣubal wi ubon udo kabi, Atenat abuk Potifera naṭenjan i On, abukar Yotef bapoṭ biinj batëb. ⁵¹ Yotef awul

nateek katim ki Manate*, aji : « Naşibaŋi ado k  n ilma unoor wi naan bti, abot ado k  n ilma katoh ki paapa bti. » ⁵² Awul nat bant n katim ki Efrayim†, aji : « Naşibaŋi ado k  kabuk kajoob ŋ na nji  i utaak wi pjuuk pi naan. »

⁵³ Wal m n an k  n subal paaj na ulon  i pyok  i Ejiptu k  n aş  ba, ⁵⁴ k   i paaj na ulon  i ubon uweek n aş  jun, jibi Yotef abiin  tup. Ubon uwo  i n taak bti, k  uko ude u   wo  i Ejiptu. ⁵⁵ Wi ba naaŋ biki Ejiptu bawoon baankak aka uko ude, baya du *Farawuna ahuuran ahepara uko ude, k  aji na baka : « Nayaan du Yotef, nado uko wi akjakaan. »

⁵⁶ Ubon uwo  i utaak bti. K  Yotef ahaab ş inkuti yi bahankun  deey a   waap  a ba naaŋ biki Ejiptu. Ubon ubaa kak ad ma d m du utaak. ⁵⁷ Ba naaŋ bap nna n taak bti abi Ejiptu pnug  deey du Yotef  iki ubon ud m  i n taak bti.

42

Pyit pi Yotef na babak a in

¹ Wi Jakob atiinkun k  bawaap  deey du Ejiptu, aji na babakul : « we wi na oon atenar ba? ² D iink k  baji bawaap  deey du Ejiptu! Nayaan da naya nanug  deey  wutna kake  ubon. »

³ K  babak a in Yotef i nen baya Ejiptu pnug  deey. ⁴ K  Jakob a   wo aando k  baya na Benyamin a a Yotef  iki aji bu aan baanwo i kajotna. ⁵ Babuk *Itrayel baya wal m n  pnug  deey anaakiir na ba naaŋ bankyaan kak pla  deey,  iki ubon uwo kak du utaak wi *Kanaan.

⁶ Wal m n  Yotef a ijanun utaak, ul ajaan awaap biki utaak bti  deey. Babuk a in babi a up  i kadunul af   kaara  i mbo . ⁷ Wi Yotef awinan win babak a in a   yikr n baka, ado ji  naaŋ anwoon aambaan kawinara baka. A iini al bar na baka aji : « Nap nna  un? »

K  bateem aji : « Np nna utaak wi Kanaan,  bi bi pnug  deey. »

⁸ Yotef ayikr n babak a in k  bukal ba   wo baanyikr na. ⁹ Wal m n  ale  n taafi  i abiin ado  i baka a   ji na baka : « An nawo ba naaŋ bammeniin abi pten umban wi nahilanun kakobna utaak woli nabi ugut. »

¹⁰ K  ba   pok aji : « Naweeek, m n  h nk da,  bi bi pnug  deey. ¹¹ Jibi  woon h nk  iin  aloolan abukun un,  wo ba naaŋ batool, un balemparu   nwo ba naaŋ biki ijakun. »

¹² K  ul a   ji na baka : « Aa, nabi pten dko di nahilnun kakobna utaak, woli nabi ugut. »

¹³ K  bateem aji : « Balemparu babi wo i nen na bat b, awo bti babak  iin  aloolan du utaak wi Kanaan : nampo i aduka na a inun k  alon aneemi. »

¹⁴ Yotef k  aji na baka : « D ijan  i uko wi njakun. ¹⁵ Uko unkt un  i na up manjoonan wi : dmehna  i bkow bi Farawuna k  naankp n  i woli a a'an aambi  i. ¹⁶ Nahilan alon  i an aya a ija ; k  an naduka  i kawo ukalabu  te ndo ten me n up  i nan  ajoonani, woli naandi wa kamehna kak  i bkow bi Farawuna kaji nawo ba naaŋ biki njakun aji nawoo. »

¹⁷ Ajej baka bti awat ukalabu , k  bado  nuur  wajan . ¹⁸ Unuur uwanjan n Yotef aji na baka : « Nji dji kad man Naşibaŋi na manjoonan, ukaan k   i ka upan uko wi nakdolun kahilna kawo naankke . ¹⁹ Woli na up manjoonan, alon  i an kaduka  i, kawo ukalabu , bandukiin bayaan na  deey  i banumiin pa itoh yi baka inwoon na ubon. ²⁰ Na ijan a a'an nhilna nwin k  n up  i nan  ajoonani. » K  badinani.

²¹ Ba  l  r aji : « Na manjoonan,  wo  i pluk uko wi  dolun abuk a in nja :  win m naga  i k   ki nul wi akjakun na nja  miira, k  n   wo   ndi p inka. Ukaan k  m naga m n  mam b nja. »

* **41:51** Manate :  i uheb r  danaam katiinkare na p ilma. † **41:52** Efrayim :  i uheb r  danaam katiinkare na kabuk kajoob ŋ na nji.

²² Ruben ateem baka aji : « Mënjakan aji nawut kado napoŋ buŋaan i? Kë naŋe wo naandii, hënkuŋ nŋluk pkeŋ pi nul. »

²³ Baamme kë Yotef ate uko wi bakaŋ, ŋiki ado ñaan alonj kë aji ŋelëŋ na uŋup wi Ejiptu uko wi bakaŋ baŋup na uhebërë. ²⁴ Yotef aya alow aŋe wooni. Wi akakuŋ, aŋiini na baka aŋe do kë bamob Fimeonj atan ŋi kadun ki baka. ²⁵ Yotef ado kë batuman nŋŋaaku ŋi babinnaanunj nŋdeey, abot ado kë bakakan andolonj itaka yi aŋijunj ŋi uŋaaku wi nul wi nŋdeey. Awul baka uko uya kade na bgah. ²⁶ Kë bapaf nŋdeey ŋi nŋbuuru aŋe ya.

Pkak du utaak wi Kanaan

²⁷ Kë wi baŋaan aya naŋ du dko dlonj kafër, alonj ŋi baka ahaabëŋ uŋaaku wi nŋdeey wi nul pa pwul ubuuru wi nul ude, aŋe win itaka kë ipaf ŋi nŋdeey duuŋ. ²⁸ Aji na babak aŋin : « Bakakanaan itaka yi naan, dwin ya du uŋaaku naan meeŋ. » Wal mënŋ kë palënk pweek paŋe mob baka kë bakkat kat aŋe ji : « we wi Naŋibaŋi abaanj ado nja hënk ba? »

²⁹ Wi babanunj du Jakob aŋin baka du utaak wi *Kanaan, baŋupa uko bti unŋepunj, aji : ³⁰ « Niiŋŋ anwoonj ajug utaak wi nŋyaan, alëbar na un aji nŋwo baŋaanj bammeniinj abi pten utaak wi baka kame dko di nŋkkobnunj wa woli nŋbi ugut. ³¹ Nji na a kë nŋwo baŋaanj baŋool, kë nŋenwo baŋaanj biki ajakuŋ. ³² Njaka aji nŋbi wo baŋaanj iñeen na batëb biki nŋiinj aloolan. Kë alonj aŋe neem, kë alonj aduka du aŋinun du utaak wi Kanaan. ³³ Kë nŋiinj ajug utaak aŋe teemun aji uko unŋkaan ame kë nŋŋup nŋi nun nŋajoonani uwo nŋdukara alonj ŋi un, nŋej nŋdeey nŋi nŋnumiinj pa itoh yi nun nŋya. ³⁴ Kë nŋŋe wo i kaŋija aŋa'un, wal mënŋ ame kë nŋenwo baŋaanj biki ajakuŋ aji nŋwoo, nŋwo baŋaanj baŋool. Wal mënŋ akakanun abuk aŋinun, nŋbot nŋhil kado kaŋaay na utaak. »

³⁵ Kë jibi bakpënanunj nŋdeey ŋi nŋŋaaku nŋi baka, kë andolonj aŋe win itaka yi nul ŋi umbootu wi atanunj ya, balënk maakan bukai na aŋin

baka. ³⁶ Wal mënŋ kë Jakob aŋe ji na baka : « Naŋal pdo nwaanj babak naan : Dneemandën Yotef, abot aneemandën Fimeonj, kë naŋe nŋal kak kaya na Benyamin! ŋi nŋi i i iko yun bti ikjotunj. »

³⁷ Kë Ruben aŋe ji na aŋin : « Ihilan kafinj babak naan batëb woli mënŋiju a. ŋu'ana ŋi kaŋen ki naan, dkakanu a! »

³⁸ Kë aji : « Abuk naan aankya na an, abuk anin aneemi kë aduka aloolan. Woli buŋaan daya jotna du bgah, mnhaj kafinjën, nŋi ndoonj abi ŋaf ŋaf. »

43

Benyamin na babak aŋin baya du Ejiptu

¹ Ubon udëma dëm pya ŋi utaak. ² Wi Jakob na babakul babaan nŋdeey nŋi baŋijnunj Ejiptu, kë aŋe ji na baka : « Nakakan naya nanug nŋdeey nŋlonj. »

³ Kë Yuda aŋe teem aji : « Niiŋŋ i utaak wi Ejiptu aŋup na mntumul aji : “Nawutan kabi ŋi kadun naan kë naanwo na aŋa'an.” ⁴ Woli iwutun kë nŋya na aŋa'un, nŋya kaya nug nŋdeey, ⁵ kë iŋale wo iinwuta, nŋenkya, ŋiki nŋiinj aji : “Nawutan kabi ŋi kadun naan kë naanwo na aŋa'an.” »

⁶ Jakob i bakakuŋ adu *Itrayel aji na baka : « we ukaanj kë najaka naŋaa ba? Nji i i najubanunj. »

⁷ Kë bateem aji : « Niiŋŋ ahepararun hepar iko itum ŋi biki katohun, aji na un : “Aŋinan ahuma najeb i?” “Naka aŋa an alonj i?” Hënk kë nŋŋupa, nŋenhilan kame kë abi kajakuŋ nŋŋija aŋa'un. »

⁸ Kë Yuda aŋe ji na aŋin : « Wutan napoŋ abi na nŋi. Nya, nŋhilna nŋwo nŋenkkeŋ un na iwi na babakun. ⁹ Djeji uko wi napoŋ ŋi bkow naan, nŋi i i ikheparulunj woli mënŋak na a, aŋija ŋi kadunu. Uko mënŋ uwole kajubanu te unuur wi nŋi kakeŋunj. ¹⁰ Woli nŋenjon lah hënk, nŋndoonj abi ya kadobi kak utëbanŋen. »

¹¹ Kë Itrayel aŋin baka aŋe ji : « Jibi uwoonj haŋ nadoon uko wi : naŋijan iko ilonj ŋi inuurnaaniinj ŋi utaak naŋij

ñiint̄ mēnt̄, iko itaabanaani pde, ilil p̄t̄kēn, na ikuraaraani, mnob na mbuk mnlon̄ mndoh. ¹² Nakaan najej itaka nahoṭan̄ ṭi yi nabiin̄ aṭēnk̄ ṭi n̄ṣaaku ṇi nan, uhinan kawo baamme kē baṭu ya da. ¹³ Najajan aṭa'an nakak du ñiint̄ mēnt̄. ¹⁴ Dñehan *El Ṣaday, Naṣibaṭi Anhiniin̄ iko bti ado ñiint̄ mēnt̄ ajoob bkow na an adoo wutan nakak na abuk aṣinan undu na Benyamin. Kē n̄ji woli dwo kawaan̄ babak naan uwo haṇ. »

¹⁵ Kē bajej iko yi bawoon̄ i kaya kaṭen, ajej itaka yi banumiin̄ ado nyaaṣ n̄tēb aṣē ya na Benyamin. Baya wal mēnt̄ Ejiptu aya du uko Yotef.

Du uko Yotef

¹⁶ Yotef awin Benyamin kē agakandēr na babak aṣin aṣē ji na naweek i balemp biki nul : « N̄ooṭan bañaan̄ biki du katoh, ifin̄ untaam iboman, bade n̄ṭa blant na n̄ji. » ¹⁷ Kē ñiint̄ ado jibi Yotef ajakuṇ añaooṭ baka du katohul. ¹⁸ Balēnk̄ wi bañoṭuṇ baka du uko Yotef aṣē ji : « Itaka yi n̄ṭēnkun̄ du n̄ṣaaku ṇi n̄ja uyaaṣ uteek iṭuun̄ kē bakñooṭ n̄ja, bajotna n̄ja, kamob kado kajuukn̄ṭēn̄ ṭi ulemp. Bajej kak n̄buuru ṇi n̄ja. »

¹⁹ Baya añaog naweek i balemp biki Yotef du plēman pi katoh aṣē ji na a : ²⁰ « Naweek, miirun! N̄bi uyaaṣ uteek pnug n̄deey. ²¹ Kē wi n̄ṣaan̄ aban du dko di n̄naṭuṇ kafēr, n̄haabēs n̄ṣaaku, aṣē win kē itaka yi andoluṇ ṭi un kē iwo du n̄ja meet̄, afēnana alin̄ na itaka yi n̄lukun̄. N̄ṭij ya, yi yi. ²² N̄kak aṭij itaka pa pnug n̄deey kak. N̄ēmme anṭuun̄ ya du n̄ṣaaku ṇi nun. »

²³ Kē un̄ aṣē teem baka aji : « Natēn̄ṭēnēn, nawut kalēnk! Naṣibaṭi, i an na aṣinan najaan̄ nadēman aṭuun̄ itaka mēnt̄ ṭi n̄ṣaaku ṇi nan. N̄ji ṭi uleef naan dyeenk̄ itaka yi nan. » Wi wi aṣaan̄ aṭij baka Timeon̄. ²⁴ Aneejan baka du katoh awul baka meel kē bañow ihoṭ abot awul n̄buuru ṇi baka ujaagal. ²⁵ Bapēnan iko yi bawoon̄ i p̄ten Yotef abēkan ayoonka abi pde blant ṭiki baṭup baka kē badeena da.

²⁶ Wi Yotef aṭiiṣuṇ du katoh, bawula iko yi baṭijun̄ aṣē n̄up afēt̄ kaara ṭi mboṣ. ²⁷ Kē un̄ aṣē wul baka mboṣ aṣē hepar baka aji : « Hum di uleef uwoon̄ na aṣinan naṭaf i nabiin̄ ajakēn ba, ahuma da i? »

²⁸ Bateema aji : « Aṣinun, nalemparu, awo da, uleef uwo bnuura na a. » Bakak an̄up afēt̄ kaara ṭi mboṣ.

²⁹ Wi Yotef akatuṇ kēs aṣē win Benyamin aṭa'ul, abuk anin, aṣē hepar aji : « I, awoon̄ aṭa'an i najaknuṇ i? »

Aṭiini na a aji : « Abuk naan, dñehan Naṣibaṭi awulu bnuura. » ³⁰ Aṭaran apēn̄ ṭiki p̄ñaak paṭi na a, kē mnkuul mañogi. Aya aneej du meet̄ di nul aṣē jun n̄wooni. ³¹ Wi abaan̄, añaow kaara akan̄ mnkuul aṣē pēn aji na balemparul baṭij pde.

³² Bayiṣa mpaṭ, ayiṣ babak aṣin mpaṭ abot ayiṣ bañaan̄ biki Ejiptu ṭiki biki Ejiptu baanhil pde ṭi dko dloolan na biki Itrayel : bapok uko mēnt̄ bnuura. ³³ Ado babak aṣin kē baṭo ataṇ na a, andoluṇ na dko di awoon̄ i kaṭo, ajunna du bajeen te du nabaaṣa, kē bukal baṣē ñoṇar awo ṭi ptenar. ³⁴ Ul kē aṣē do kē bapēnan ṭi kayiṣ ki nul idaaṣ innuuriin̄ awul baka. Dko di Benyamin dapel di bandukiin̄ nyaaṣ kañeen. Badaan na a, alilan akuj.

44

Pnkalame pawinana ṭi uṣaaku wi Benyamin

¹ Yotef aji na naweek i balemp : « Tumaan n̄ṣaaku ṇi bañaan̄ biki n̄deey, bajejan n̄deey bti ṇi bahilanun̄ kayaanaan, ṭuun kak ṭi uṣaaku wi andoluṇ itaka yi nul. ² Jajan pnkalame pi naan, panṭaknuṇ untaam, iṭu pa ṭi uṣaaku wi anwoonun̄ nampoṭi, na itaka yi aluknuṇ n̄deey. » Kē un̄ ado jibi Yotef ajakuluṇ.

³ Wi nfa mambanuṇ, bado babak aṣin Yotef kē badapa n̄buuru ṇi baka atool pya. ⁴ Bapēnaara pēn ṭi ubeeka, kē Yotef aṣē ji na naweek i balemp : « Naṭiin, idookan biint̄ bukuṇ iṣē iji na

baka : “we ukaan k  nakakan bnuura bi badolanaj na buaan ba? ⁵ We ukaan k  nakiij pnkalame pi ajug naan ajaan adaanna kabot kadolna poori ba? Uko wi nadolu uwui.” »

⁶ Aya amob baka ae up baka nup njan. ⁷ K  bae teema aji : « we ukaan k  ajugun akiini h nk? Un balemparu nhil kado uko wa i? ⁸ Iwin k  itaka yi nii a nk du nsaaku n nun meet nju ya wi n nnu uaak wi Kanaan, hum di di nhilu kakii du kato ki ajugun uwuuru k me iko yi untaam? ⁹ Tenan i iko yi nun, i nalemparu i bakt nkun kako kankii-janii nafiana, un i nleefun, nakakanun baaan biki bakjuukn nu i ulemp. »

¹⁰ K  un aji : « Uwoon jibi najaku: naan i bakwinu i iko yi nul kako kankii-janii djuukn na i ulemp, k  banduki bahil kaya na bgah bi baka. »

¹¹ K  bataran, andolu k  awalan uaaku wi nul ahaab  wa. ¹² K  aten tenan na ajunna du naweek ae baasaan du nampoi, k  pnkalame pawinana i wi Benyamin. ¹³ Wi babak ain Benyamin bawinu uko m n, batow imia yi baka au nsaaku i nbuuru ae kak ubeeka.

Bup bi Yuda

¹⁴ Wal wi bi Yuda na babak ain bakneeju du uko Yotef, ahum da. Babi anup i kadunul af t kaara i mbo. ¹⁵ Ahepar baka aji : « we wi wi nabaan ado h nk ba? Naamme k  naan anwoon ji ni ahil pme iko immenii? »

¹⁶ K  Yuda ateem aji : « Naweek, we wi nsaan aji na iwi, we wi nbaan aup kaji wul ukaan k  uko wi udolanaa, Naibai ayuujun puban pi balemparu. Un biki biki, kakanun bajuuk i ulemp un na i ba nkun na pnkalame pankii-janii. »

¹⁷ K  Yotef aji : « M nhil kado uko wa, naan i bawinu pnkalame i a i i ni kajuukn nu i ulemp. An, nakakan na i b ijoob du ainan. »

¹⁸ K  Yuda ae ya aoga aji na a : « Naweek, iwo ji *Farawuna,  naan dupu uko ulon ie iwut kadeeba r nalemparu! ¹⁹ Ajug naan abi heparun me ainun ahuma najeb abot aheparun me nka abuk ainun alon kak, ²⁰ k  nteema aji ainun awo naaf k  nbot aka aa'un alon anwoon nabaaa i nul i abuku i paf pi nul. Abuk anin an m nan ake k  aduka aloolan i kayi ki anin. Ainun anala bnuura. ²¹ K  iji na balemparu baiju a itap pk . ²² K  nteemu aji napo aanhil pduk ain, woli aya aduka, ain kake. ²³ K  ie m banaara m ban aup aji nwut kakak i kadunu k  n nwo na a.

²⁴ « K  wi nkaku du ainun nalemparu nupa uko wi ijaku. ²⁵ Wi nwal nlon na pu, k  ainun ajaku na un nkak nya nnug ndeey. ²⁶ Nteema aji n nkya k  n ngakand r na aa'un, iki ijaku aji woli n mbi na a n nkhil pbi i kadunu. ²⁷ Wal m n k  paapa nalemparu ae jakun : “Name k  ahar naan awulaar n bapo bat b. ²⁸ Alon aneemi, uko ulon wi uteeh uka pia iki aanwinana te na. ²⁹ K  woli naya na i, k  uko ulon uya dola, nado mnhaj mani n ni ndoon abi  af  af.”

³⁰ « K  h nkun woli dban du uko paapa nalemparu, awo m nwo na napo i uhaa wi nul uwoon, ³¹ wi akwinaru win k  aanwo na un, ake, un balemparu nkdolu mnhaj mani ainun andoon abi  af  af. ³² K  ni nalemparu ne ji na ainun au napo i kaen ki naan. Aji na a woli m nija a, kajubana nnuur ni naan bi. ³³ H nkun, wutaan ni nalemparu nyeenkar aa'naan, nwo i ikdoon kajuukn n i ulemp. Ul ae ya na babak paapa. ³⁴ Hum di di nhilanu kaya du paapa kawo m nwo na napo? M njal pwin pwuan pi nul. »

45

Piinkar pi Yotef na babak ain

¹ Wal m n k  Yotef ae wo aanhil pm ban mnkuul mi nul i kadun ki baaan banwoon na a, ahuuran aji

na bañaan biki Ejiptu bti bapën bdig. Nin alon nampați aanwo da, kë aşë ɥup babuk aşin aji awo Yotef. ² Awooni wal mënɥ ado pdiim kë banwoon bdig badoo tiink. Uko unɥepun wun uya adoo ban du katoh ki *Farawuna.

³ Yotef aji na babuk aşin : « Nji Yotef a. Paapa ahum najeb i? » Kë baanhil pteema ɥiki balënk maakan.

⁴ Kë aşë ji na baka : « Nabiin nañogën. » Kë bañoga. Aji na baka : « Nji a, Yotef abuk aşinan i nawaapun kë bañoŋ Ejiptu. ⁵ Nawutan kahaajala nabot nawut kadeebaɥër ikowan ɥi uko wi nawaapun ɥi, ɥiki Naşibaɥi adolnuɥ kë nɥotan kadun ɥi, nawutna kakeɥ. ⁶ Natenan, hënk di uwoon, nşubal nɥëb nji nji, nji ubon uwoon ɥi utaak, ukak aka kak nşubal kañeen nji nin ñaan awoon aankjaar këme kakit. ⁷ Naşibaɥi ajotanaan kadun, pntaali pi nja pawutna kaba, baɥum ɥi an babot babuur. Uko mënɥ uwo mbuur mnweek. ⁸ Kë uwo hënk, mënɥ an naɥijnun ɥi, Naşibaɥi a. Ul akaan adolën kë nwo nalemp anwoon naweek ɥi biki Farawuna naşih, naweek i katoh ki nul bti, abot aɥu'ën ɥi kadun ki utaak wi Ejiptu bti.

⁹ « Hënkun, nataraan nakak du uko paapa naşë najaka, uko wi Yotef abuku ajakuɥ wii wi : “Naşibaɥi aɥu'ën kë nwo anwoonun naweek ɥi utaak wi Ejiptu bti. Faraan ibi ɥi nji. ¹⁰ Dwulu dko ifëɥ du utaak wi Goşen, ifëɥ iñogën iwi na babuku, bababu, nntaam nji nu bti na bka bi tu bti. ¹¹ Dhil wal mënɥ kado kado kanuma ki nu, ihilna iwo iinkwaan bka bi nu, iwi na biki katohu ɥiki ubon ukak aɥo te nşubal kañeen kak.” »

¹² Akak aji na babuk aşin : « Nawin na kës ki nan, kë Benyamin akak awin kë nji kaɥiiniin na mntum mi naan. ¹³ Nayaan du paapa naɥupa mndëm bti mi nkaan ɥi Ejiptu na uko bti wi nawinun. Nataraan naya nakak na paapa ɥi. »

¹⁴ Yotef alut amook Benyamin, kë bakwooni bukal batëb bti. ¹⁵ Akak

aya amook babuk aşin bti aşë wooni, wi ayompuɥ kë başë ɥëlşër na a.

Farawuna adu Yakob abi du utaakul

¹⁶ Uko unɥepun uban du uko *Farawuna. Baɥupa aji babuk aşin Yotef babii, kë ul na balemparul banjaan baɥënka pşih bawin kë uwo uko unuura. ¹⁷ Kë Farawuna aşë ji na Yotef : « ɥiiniin na babuk şaaş iji na baka : “Najijan nɥeey nji nan ɥi nbuuru nji nan naya utaak wi Kanaan. ¹⁸ Najejan aşinan na bañaan biki nan nabi ɥi nji. Dwulan mboş mannuurnaaniin ɥi utaak wi Ejiptu, nabot nado kade mnde mannuurnaaniin ɥi utaak.” ¹⁹ Kaki iji na baka bajej nkaaru nji nmpëlënt nkapulun baɥijna şaaş, bapoɥ bampoɥi na baaɥ. ²⁰ Jakan na baka bawut kado katen iko yi badukuɥ, ɥiki iko innuurnaaniin ɥi Ejiptu iwo yi baka. »

Pkak du Kanaan

²¹ Kë hënk di di babuk Yakob i bakakuɥ ado *Itrayel badolun uko mënɥ. Yotef ado jibi *Farawuna ajakulun awul baka nkaaru nji nmpëlënt nkapulun na uko wi bakyaan kade ɥi bgah. ²² Awul baka andolun kamişa kahalu, aşë wul Benyamin itaka itum* na imişa kañeen ihalu. ²³ Akak awul pa aşin nbuuru iñeen nanjijun iko innuurnaaniin ɥi Ejiptu na nbuuru nwaat iñeen nanjijun nɥeey, na ipoom na iko ide pa bayaaş bi aşin. ²⁴ Ado babuk aşin kë bayaa, aşë ji na baka : « Nawutan kadeebaɥër nleefan ɥi bgah. »

²⁵ Bapën du Ejiptu aya aban du utaak wi *Kanaan du Yakob aşin baka. ²⁶ Baji na a : « Yotef awo najeb, ul adoon awo nantunja i Ejiptu bti. » Kë uhaaş wi ɥul uşë wo ha wo jibi uwoon ɥiki aanfiyaar baka. ²⁷ Kë wi başaan akakalëşa uko bti wi Yotef ajakuɥ, kë abot awin iko bti yi ayilbanun pa pji-jna kë uhaaş wi nul uşë jun plilan. ²⁸ Kë aşë ji : « Ukëşi! Yotef abuk naan awo najeb. Dya kawina ji mbi ndo kakeɥ. »

* 45:22 Itaka itum : Itaka mënɥ iwo ktaka iñeen week nɥwajanɥ (300) yi baɥaknuɥ untaam.

46

Pya pi Jakob du utaak wi Ejiptu

¹ Jakob i bakakuñ adu *Itrayel anaña na iko yi akaañ bti pya Ejiptu. Wi abanuñ du Berşeba, ado btejan pa Naşibaţi i Itaak aşin ajaan adëman. ² Na utejan mënţ, Naşibaţi aţiini na Itrayel ti ntaafi aji na a : « Jakob, Jakob » kē ateem aji : « Nji wi. » ³ Naşibaţi kē aşë ji na a : « Nji dwoon Naşibaţi, Naşibaţi i şaaş ajaan adëman. Kkali pya Ejiptu, dlun kado pntaali pweek papënna da ti iwi. ⁴ Nji kak dwala na iwi du Ejiptu, nji kalunjiñ kapënanu da. Yotef awo na iwi ul akluñ kadëtu kēş woli ikeţi. »

⁵ Jakob apënna Berşeba kē babukul başë payana ul na bapoţ bampoţi na baaţ ti nkaaru ni nmpëlënt nakpuluñ ni Farawuna adoluñ kē nşaarada. ⁶ Baya na itani yi baka na iko bti yi bakaañ ti utaak wi *Kanaan. Jakob aya du Ejiptu na bampënnuñ bti ti a : ⁷ babukul biint na baaţ, na bababul biint na baaţ. Aya na baka bti Ejiptu.

Katoh ki Jakob

⁸ Itim yi bañaan biki Itrayel banyaan du Ejiptu yii yi :

Itim yi Jakob na babukul :

Ruben awoon bajeenul, ⁹ babukul bawo : Hanok, Palu, Hetron na Karmi.

¹⁰ Babuk Timeon bawo : Yemuwel, Yamin, Ohad, Fohar, na Şawul abuk nnaat i utaak wi Kanaan.

¹¹ Babuk Lewi bawo : Gerşon, Kohat na Merari.

¹² Babuk Yuda bawo : Er, Onan, Şela, Peret na Terah. Er na Onan bakaţna du utaak wi Kanaan.

Babuk Peret bawo : Hetron na Hamul.

¹³ Babuk Itaakar bawo : Tola, Puwa, Yaşub na Şimron.

¹⁴ Babuk Fabulon bawo : Fered, Elon na Yahleel.

¹⁵ Bukuñ bawoon biint biki Leya abukaruñ Jakob du Padan Aram, na bababul aţu na Dina abukul nnaat. Bawo iñeen nşawanţ na bawajanţ.

¹⁶ Babuk Gad bawo : Tefon, Hagi, Şuni na Etbon na Eri na Arodi na Areli.

¹⁷ Babuk Aşer bawo : Yimna, Yişwa, Yişwi, Beriya na Terah poonu abuk aşin baka.

Babuk Beriya bawo : Heber na Malkiyel.

¹⁸ Bukuñ bawoon babuk Tilpa, nalemp nnaat i Laban awuluñ Leya abukul. Bapoţ biki abukaruñ Jakob na bababul bawo iñeen na paaj.

¹⁹ Bapoţ biki Rakel ahar Jakob abukun bawo : Yotef na Benyamin.

²⁰ Yotef abuk na Atenat abuk Poti-Fera naţenan i On bi Manate na Efrayim du utaak wi Ejiptu.

²¹ Babuk Benyamin bawo : Bela, Beker na Aşbel na Gera na Naaman, na Ehi na Roş, na Mupim, na Hupim na Ard.

²² Bukuñ bawoon biint biki Rakel abukaruñ Jakob, na bababul, bawo bukal bti iñeen na babaakër.

²³ Abuk Dan awo : Huşim.

²⁴ Babuk Neftali bawo : Yahtiyel, Guni, Yeter na Şilem.

²⁵ Bukuñ bawoon babuk Bila nalemp nnaat i Laban awuluñ Rakel abukul. Bapoţ biki abukaruñ Jakob na bababul bawo paaj na alon.

²⁶ Bañaan bti biki katoh ki Jakob bampënnuñ ti a aya na a du Ejiptu, woli bahar babukul baanfënananaa, bawo iñeen paaj na paaj. ²⁷ Babuk Yotef bambukiin da bawo batëb. Bañaan biki katoh ki Jakob banyaan Ejiptu bawo iñeen paaj na ulon (70).

Yotef aya pkit aşin

²⁸ Jakob i bakakuñ ado *Itrayel ayil Yuda kē ajota kadun aya du Yotef aji na a baya bayit du Goşen. Wi Jakob na biki katohul babanuñ ti Goşen, ²⁹ kē Yotef aşë tan ukaaru wi umpëlënt ujaan upul, apaya ti wa aşë ya pyit na Itrayel aşin. Wi awinaaru-luñ win, alut amooka aşë wooni ajon. ³⁰ Itrayel aji na a wal mënţ: « Hënkun dhilan kakeţ wi nwiniin kē iwo najeb. »

³¹⁻³² Wal mënţ kē Yotef aşë ji na babuk aşin na bañaan biki katoh ki aşin : « Dya kaţup *Farawuna kē nabani kabot kaji na a babuk paapa na bañaan biki katohul bawo

bayafan, baji balemp du itani. Babi na n̄ntaam n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄. ³³ H̄enk, woli Farawuna adu'an aheparan uko unwoon̄ ulemp wi nan, ³⁴ najaka : “Balemparu bawo bayafan du kpoṭ ki baka te h̄enkuṅ, k̄e baṣinun kak babi wo bayafan.” H̄enk nahil kaf̄eṭ ṭi mboṣ mi Goṣen, ṭiki bañaan̄ biki Ejiptu baan̄ji banaakiir na bayafan. »

47

Yakob du uko Farawuna

¹ Yotef aya du *Farawuna aji na a : « Paapa na babak paapa bap̄enna utaak wi *Kanaan aban̄ ṭi na n̄ntaam n̄i baka b̄ti na iko b̄ti yi bakaan̄, bawo du Goṣen. » ² Aje kañeen ṭi babak aṣin biki aṭijun̄ aya yuuj Farawuna. ³ K̄e uṅ ahepar baka : « we uwoon̄ ulemp wi nan? »

K̄e bateem aji : « Balemparu bawo bayafan ji baṣin baka. »

⁴ Bakak aji na Farawuna : « N̄bi bi pyaan̄ṭ ṭi utaak wi, ṭiki ubon uweek uwo du Kanaan, k̄e p̄jaagal paankak awo pa itani yi balemparu. Ṭenun h̄enkuṅ n̄ya n̄f̄eṭ du Goṣen. »

⁵ Farawuna aji na Yotef : « Ṣaaṣ na babak ṣaaṣ babi ṭi iwi. ⁶ H̄enkuṅ utaak wi Ejiptu wu wun̄, tenan dko dannuurnaaniin̄ iwul da baka baf̄eṭ. Baf̄eṭan du Goṣen. Ikale win ṭi baka banhiniin̄, k̄ṭu itani yi naan ṭi iñen yi baka. »

⁷ Wal m̄enṭ k̄e Yotef aṣ̄e ṭij Yakob aṣin du Farawuna ayuuja a, k̄e Yakob awula mboṣ bnuura. ⁸ Farawuna k̄e aṣ̄e hepara aji : « Ika n̄ṣubal hum ba? »

⁹ K̄e ateem aji : « N̄ṣubal n̄i n̄ji kayaantun̄ ṭi mboṣ n̄awo iñeen-week na iñeen n̄wajan̄ṭ (130). N̄ṣubal n̄i naan n̄atiink̄ṭi abot awo n̄i unoor, m̄enbanan n̄ṣubal n̄i baṣin naan wi bakyaantun̄. »

¹⁰ Yakob awul kak Farawuna mboṣ bnuura aṣ̄e p̄en aya.

¹¹ K̄e h̄enk di Yotef adolon̄ k̄e aṣin na babak aṣin baf̄eṭ du utaak wi Ejiptu, awul baka dko dannuurnaaniin̄ ṭi

utaak du umban̄ wi Ramtet di bakaan̄ aji bado Goṣen jibi Farawuna ajakulun̄. ¹² Awul aṣin na babak aṣin na bañaan̄ b̄ti biki bawoonaanun̄ n̄deey n̄ank̄eṣun̄ baka b̄ti.

Udo wi Yotef ṭi wal wi ubon

¹³ Ubon ud̄em maakan ṭi Ejiptu na *Kanaan, nin uko ude uunwo ṭi utaak b̄ti, k̄e bañaan̄ banoor baamme jibi bakdoli. ¹⁴ Yotef awaap bañaan̄ biki Ejiptu na biki Kanaan n̄deey, h̄enk aje itaka yi baka b̄ti awul *Farawuna. ¹⁵ Wal wi itaka yi biki Ejiptu na yi biki Kanaan ibaan̄, bañaan̄ biki Ejiptu b̄ti babi du Yotef aji na a : « Wulun n̄deey! N̄wo i kakeṭ ṭi kadunu wi n̄woon̄ n̄enkak awo na itaka yi? »

¹⁶ K̄e aṣ̄e ji na baka : « Jibi nawoon̄ naankak aka itaka, nawulan n̄ntaam n̄i nan, n̄ṣ̄e nwulan n̄deey. »

¹⁷ K̄e baṭij n̄a Yotef k̄e awul baka n̄deey. Balon̄ bawul n̄mp̄el̄ent̄ ayeenk n̄deey, k̄e balon̄ babi na n̄kaneel, n̄pi, n̄git, n̄buuru ayeenk n̄deey. Uṣubal m̄enṭ bañaan̄ bawula n̄ntaam n̄i baka ahilna ade.

¹⁸ Wi uṣubal wun̄ uṭ̄epun̄, k̄e bakak du a uṣubal ut̄eban̄ṭen̄ aji na a : « Iwi, naweek, ime k̄e n̄enkak aka itaka, k̄e n̄ntaam n̄i nun b̄ti n̄kak n̄i nu. N̄enkak aka nin uko ulon̄ uṭ̄iju won̄ṭi m̄enṭ n̄lefun n̄a k̄eme n̄ṭeehun. ¹⁹ N̄wo i kakeṭ ṭi kadunu i? N̄ṭeehun n̄abot n̄atoka i? Nugun na n̄ṭeeh n̄i nun na n̄deey n̄i iwoonaanun̄, n̄ṣ̄e n̄kak balempar Farawuna. Wulun kak b̄tepi n̄hilna n̄wo bajeb n̄wut kakeṭ ubon, n̄ṭeeh n̄i nun n̄awut kadiiṣ. »

²⁰ H̄enk, k̄e Yotef anug pa Farawuna mboṣ mi Ejiptu b̄ti, ṭiki ubon udo k̄e bañaan̄ biki utaak b̄ti bawaap n̄ṭeeh n̄i baka. Utaak ukak wal m̄enṭan̄ b̄ti wi Farawuna. ²¹ Ado bañaan̄ k̄e bakak alempar naṣih* ṭi utaak b̄ti. ²² N̄ṭeeh n̄i baṭen̄an̄ ṭañ n̄i n̄i awoon̄ aannugi, ṭiki Farawuna apiit ṭi bgah bi utaak aji ul akdoon̄ kawul baka uko ude. K̄e baji bayeenkna uko ude ṭi a, ukaan̄ k̄e baanwaap n̄ṭeeh n̄i baka. ²³ Yotef

* 47:21 Ado bañaan̄ k̄e bakak alempar naṣih : Balon̄ baji : ado baka k̄e bakak du n̄beeka.

aji na balemp biki utaak : « Natenan, dnugan, an na n̄teeh n̄i nan, k̄e nakak biki Farawuna. H̄enkuṅ nanje btepi, ²⁴woli nakiti, nado kafaas̄ n̄deey kado ifah kañeen, kajej kalon̄ kawul ka Farawuna, ibaak̄er indukiin̄ iwo yi nan. Najej ṅi ya uko utepi, uko ude wi nan na wi bañaan̄ biki katohan bti. »

²⁵ Bateema aji : « Ibuuranun pkeṅ, Jibi idolon̄ un bnuura, ṅkak balemp biki Farawuna. »

²⁶ Yotef k̄e aṣ̄e do k̄e bado ṅi bgah bi baka uko wi bajaan̄ baṅaṣ̄, bado ṅaṣ̄ wa te h̄enkuṅ. Baji bawul Farawuna kafah kañeenan̄t̄en ṅi iko yi bakitun̄. N̄teeh n̄i baṅeṅan̄ ṅaṅ n̄awoon̄ ṅaankak n̄i Farawuna.

N̄ṅup ṅbaañṣaani ṅi Yakob

²⁷ H̄enk, k̄e bañaan̄ biki *Itrayel baf̄eṅ du utaak wi Ejiptu du Goṣen. Baka da n̄teeh, k̄e kabuk kajoob̄eṅ na baka k̄e bakak pntaali pweek. ²⁸ Yakob awo du Ejiptu ado da ṅṣubal iñeen na paaj na ulon̄ (17). N̄nuur n̄i nul bti ṅi mboṣ ṅawo iñeen-week na iñeen-ṅbaak̄er na paaj-na-ulon̄ (147). ²⁹ Wal wi pkeṅ pañogun̄ ado k̄e badu'a Yotef abukul, k̄e aṣ̄e ṅi na a : « Woli in̄al̄en, kyuuj̄en k̄e iṅu'̄en ṅi uhaas̄ abot aji ktiink̄ ṅṅup n̄i naan wi ik̄ṅuun̄ kañen ṅi pnkant naan† kamehna kahoṅ̄en k̄e iinkmoȳen ṅi utaak wi Ejiptu. ³⁰ Woli dkak du bajug naan, kjeṅ ṅi Ejiptu kaya moy du ih̄er yi baka. »

K̄e ateam aji : « Ddo jibi ijakuṅ. »

³¹ K̄e aṣ̄e jaka : « Mehniin̄ keeri. » K̄e amehnaa, wal m̄enṅ k̄e Itrayel aṣ̄e ṅup ṅi kaliṣa ki nul.

48

Manate na Efrayim

¹ Wi iko yan̄ iṅepun̄ ajon, k̄e baṣ̄e bi aji na Yotef : « Ṣaas̄ amaaki. » K̄e anaṅa aya da agakand̄er na babukul biinṅ bat̄eb, Manate na Efrayim. ² Baji na Yakob k̄e Yotef abukul abani. K̄e

Yakob i bakakuṅ adu *Itrayel, adoonaan̄ anaṅa aṅo ṅi kaliṣa. ³ Aji na Yotef : «*El Ṣaday, Naṣibaṅi Anhiniin̄ iko bti ap̄en awinana ṅi kadun naan du Lut du utaak wi Kanaan, awul̄en bnuura, ⁴ aṣ̄e jak̄en : “Ddo kabuk kajoob̄eṅ na iwi, ibuk ituman maakan. Ddo pntaali pankp̄ennun̄ ṅi iwi pawo ṅṅaak ṅṅum. Dwulu mboṣ mi, iwi na pntaali pankp̄ennun̄ ṅi iwi te m̄ṅo.”

⁵ « H̄enkuṅ bapoṅ bat̄eb biki ibukuṅ ṅi Ejiptu ṅi mbi ndo kabi, bawo biki naan. Efrayim na Manate bakak babuk naan ṅi bi Ruben na Timeon̄ bawoon̄ baka. ⁶ K̄e bapoṅ biki ikaan̄ abi kabuk, bawo biki nu, bayeenkna ṅi baweek baka uko wi bawoon̄ i pyeenk*.

⁷ « Ddo uko m̄enṅ ṅiki wi n̄i kap̄ennun̄ Padan Aram, naan Rakel akeṅ du utaak wi Kanaan ṅi bgah ṅi ṅdo kaban Efrata. Dmoya da ṅi bgah bi Efrata, dko m̄enṅ dawoon̄ Betleyem. »

⁸ Wal m̄enṅ Itrayel awin bapoṅ biki Yotef aṣ̄e hepar aji : « Biki bawo bahon̄? »

⁹ K̄e Yotef ateam aṣ̄in aji : « Bapoṅ biki Naṣibaṅi awulun̄ ṅi baka. »

K̄e aji na a : « ṅijaan̄ baka n̄ñehand̄er baka Naṣibaṅi. »

¹⁰ Wal m̄enṅ p̄ṅaf pado k̄e k̄eṣ ki Itrayel kanoorani, k̄e aankak awin bnuura. Yotef ado baka k̄e bañog aṣ̄in, k̄e aboot baka abot amook baka. ¹¹ Aji na Yotef : « M̄enṣal ṅfa aji dkak awin kaara di nu, k̄e Naṣibaṅi aṣ̄e do k̄e nwin babuku. »

¹² Yotef awalan baka wal m̄enṅ bukāl bat̄eb bti ṅi ijuh̄el yi Yakob aṣ̄e ṅup ṅi kadunul af̄eṅ kaara ṅi mboṣ. ¹³ Am̄eban Efrayim ṅi kañenul kadeenu ahilna awo ṅi kamayu ki Itrayel aṣ̄in, aṣ̄e m̄eban Manate ṅi kamayu ahilna awo ṅi kadeenu ki Itrayel. ¹⁴ K̄e aṣ̄in aṣ̄e tar iñen yi nul k̄e iyitiiri, apaf kadeenu ṅi bkow bi Efrayim anwoon̄ nabaas̄a aṣ̄e ṅu

† 47:29 Wi ik̄ṅuun̄ kañen ṅi pnkant naan : ṅi udolade wi baka ñaan̄ aji do han̄ woli amehna uko uweek.

* 48:6 Bayeenkna ṅi baweek baka uko wi bawoon̄ i pyeenk : Efrayim na Manate bawo baweek biki kntaali ki Itrayel ṅi Ruben na Timeon̄, k̄e pntaali plon̄ paṣ̄e wo paankka katim ki Yotef. Ukaan̄ k̄e baṅa Efrayim na Manate bakneej du kntaali ki baweek baka.

kamayu ti bkow bi Manate, anwoon naweek.

¹⁵⁻¹⁶ Hënk di di añehandërun Yotef Naşibaţi aji : « Dñehana Naşibaţi i bi Abraham na İtaak başin naan babiin ataş awul bapoţ biki bnuura ; dñehana, ul, anyafanaanun wi mbuknaaniin te hënkun, awul baka bnuura. Dñehana, ul, Uwanjut umbuuranaanun ti buţaan bti, awul baka bnuura. Katim ki naan na yi bi Abraham na İtaak bateem naan itëpna ti baka ido kameetana meetana pya. Kabuk kajoobëţ na baka, babak bapoţ batum maakan. »

¹⁷ Kë Yotef aşë win aşin kë aţu kañen kadeenu ki nul ti bkow bi Efrayim, aşë wo aanlilani. Ajej kañen kadeenu ki aşin aya ppënan ka ti bkow bi Efrayim kaţu ti bi Manate. ¹⁸ Aji na aşin : « Paap, kdo hënk, i awoonun naweek ; ţuun kañen kadeenu ki nu ti bkow bi nul. »

¹⁹ Kë aşin aşë pok aşë ji : « Abuk naan, dme bnuura : ul kak pntaali pankpënnun ti a pabi kadëm, alun kawo naweek. Kë aţa'ul aşë dëm kapela, pntaali pi nul pabot paţum pakak ņtaak ņtum. »

²⁰ Unuur mënt añehandër baka Naşibaţi aji : « Bañaan biki İtrayel bado kadu itiman woli bañehandër ñaan Naşibaţi, bado kaji : “Naşibaţi adolu inaan na bi Efrayim na Manate.” » Hënk kë aţu Efrayim ti kadun ki Manate.

²¹ İtrayel akak aji na Yotef : « Nji wi, dban ti pkeţ, kë Naşibaţi aşë wo na an, alun kakakanan du uţaak wi başinan.

²² Kë nji nşë dukaru Fikem dawo dko di ikpelanun babak şaaş. Ddukaru dko du Fikem di ntehuţ du Bahamorit na kakej na işuuri yi naan. »

49

Uţup wi Jakob ti uko unkmbiin kaţëp pa babakul

¹ Jakob adu babakul aji na baka : « Nabiin nayit, nţupan uko unknţëpun ti ņwal ņankmbiin.

² Nabiini, natiinkan, an babak Jakob, natiinkan *İtrayel aşinan.

³ « Ruben, iwi iwoon bajeen i naan, nateek i pwiinţ pi naan, dbuku wi nhumun nhinaa, iwo ñaan antanun maakan abot ahina maakan.

⁴ Aşë wo ji bdëk banţuunkun, iinkak awo andëmnun ti babak şaaş, ţiki ikowandënën wi ipayin ti kalişa ki naan, apiinţ na alon ti bahar naan.

⁵ « Fimeon na Lewi, an nawo na ņşal ņloolan, natiinkar aţij ugut.

⁶ Kë nji nşë wo mënkneej ti iko yi nan, mënknaakiir na an ti uko wi natiinkarun, ţiki ti udeeb wi nan nafin bañaan, aţakman ņgit ņkaş ţiki ulilan.

⁷ Dfëp udeeb wi baka uwuţaan, na uko utam wi badolun. Ddo baka bawayëşar ti itoh yi babak Yakob, kafaaş baka ti ikub yi İtrayel.

⁸ « Kë iwi Yuda, babak şaaş balun kadëmanu, kañen ki nu kawo ti imbuţ yi başooradu, babak şaaş babot banup ti kadunu.

⁹ Yuda abuk naan, iwo ji uliihu, umpënnun pjan ade uko wi umobun, aya jot apiinţ, iwi uliihu umpiinţun in akñoomun kabi kanaţanu?

¹⁰ Pşih paankpën ti iwi, kë pjuuţi pi pşih pakak aduka ti pntaali pankpënnun ti iwi te wal wi ajug pa na manjoonan akbiin,

ñaan i bañaan biki ņtaak bti bakdoon kado uko wi ajakun.

¹¹ Atan ubuuru wi nul ti bko bdolni ubiñu aşë tan umpoţi wi wa ti kanah kanuurnaaniin.

Anaj kamişa ki nul na ubiñu, bayeti bi nul ti meel mi mnko manjaan mandolna ubiñu.

¹² Ubiñu ujeenkan këşul kë mntow manfaatan iñiinul.

- 13 « Kë Tabulon ul, afët kakab bdëk
du pkëj pi nlanu,
ufët wi nul udëm te kaban Fidoj.
- 14 « Itaakar awo ji ubuuru ukëm
umpiintun ti kampen ptoof.
- 15 Awin kë dko dalil ppiint
kë utaak ubot alil,
ajinj akuna bdaaj
kë bakak ajuukntëna ti ulemp.
- 16 « Dan aših pntaali pi nul,
jibi babuk ašin bakšihun ki baka.
- 17 Awo upula ti bgah,
umagënt ti plël,
atib umpëlënt ti kahoť,
ampayiin ti wa ajotna feť.
- 18 « Dhať kë iwi *Yawe Nawat Kabuka
ikbuuranaanun.
- 19 « Kë iwi Gad, bañaan bajotnu
iše ilukan ibot idookar na baka.
- 20 « Ašer ul, utaak wi nul utum iko ide,
iko ide yi baših.
- 21 « Neftali awo ji ubata unťarun,
unkdoon kabuk nmpoťi nnuura.
- 22 « Yotef awo ji bko banjaan babuk
maakan
banwoon ti kakab dko di meel.
Inah yi ba iji idëm kalawša
kabiig.
- 23 Bañaan biki išuuri bala'a ugut,
awata išuuri ajotna.
- 24 Kë kañaanan ki nul kašë liint
kë iñen yi nul ihil kawiiñtu,
Našibaťi anhiniin, i Jakob ajaan
adëman adolon iko mënt bti.
Našibaťi mënt awoon nayafan i
Itrayel, plaak pi danañun ali-
int.
- 25 Našibaťi i šaaš ajaan adëman abi
kaťenku pdo iko mënt bti
*El Šaday, Našibaťi Anhiniin iko
bti
awulu bnuura banwoonun baťi
awulu bnuura na meel mi
ñkumpëš
awulu bnuura kado ibuk bapoť
baťum

- ñntaam ñi nu ñabot ñabuk ñatuman.
- 26 Bnuura bi šaaš akñehandëriin
badëm kapel bnuura bi inkun
iweek injonun nwoo,
kapel iko inuura inwoon ti inkun
inkwoon te mnťo.
- Bnuura bun bti bawaliin ti bkow bi
Yotef,
ti pjuk pi i badatun ti ptoof pi
babuk ašin.
- 27 « Benyamin awo ji uko ujoot wi
uťeeh,
na nfa uji ufin kade,
na utaakal ufaašer uko wi uyaan
aka. »
- 28 Bukun bawoon bajug itoh in-
woon ti Itrayel, bawo iñeen na batëb.
Uko wañ wi wi ašin baka ajakun na
baka, añehandër andolon Našibaťi uko
wi awoon i kañehandëra.

Pkeť pi Jakob

- 29 Jakob akak abi aji na babukul : «
Dya hënkun du bajug naan. Namoy-
aan du kakab bateem naan du bhër
banwoon du uťeeh wi Efron nahitit,
30 du Makpela dantaanun na Mamre
du utaak wi Kanaan, du uťeeh wi
Abraham abiiñ anug du Efron nahi-
tit ado dko dmoyni bañaan biki nul.
31 Dul di Abraham na Taara aharul
bamoynaaniin ; kë dul di Itaak na
Rebeka aharul bakaan amoynaana ;
kë dul di mmoynun Leya. 32 Uťeeh
na bhër banwoon ti wa inuganaana ti
bahitit. »
- 33 Wi Jakob abaan pťup babukul
uko wi bawoon i kado, apul ihoť
akakan ti kališa, ašë jëmša aya du ba-
jugul.

50

Umoy wi Jakob

- 1 Kë Yotef ašë mook ašin, awooni
aňowana na mnkuul aboot bootana.
- 2 Aji na bapiinťan banwoon da
baboman puum jibi bajaan baboman
muum mi baweeb biki baka. Kë
bukun bado Jakob i bakakun adu
Itrayel uko wi Yotef ajakun. 3 Bado
ñnuur iñeen ñbaakër ji udolade wi
baka, awo ti pboman puum. Bañaan

biki Ejiptu bawooni puum nnuur iñeen paaj na ulon (70).

⁴ Wi nnuur ni nwooni nbaan, Yotef aji na baweeek banjaan bațenk *Farawuna pșih : « Woli dwinana bnuura ți kęș ki nan, naya kaji na Farawuna, ⁵ Paapa aji na nji aňogan pkeț așe dolen kę mehnaa aji dlun kamoya du bhēr bi ajipanun du Kanaan. Farawuna ațenaan keeri nya moy paapa, nșe kak. »

⁶ Farawuna aji na a : « Yaan imoy șaaș ido uko wi ațu'iin kę imehnaa. »

⁷ Yotef kę ayaa, kaya kamoy așin, kę baweeek bti banjaan bațenk Farawuna nașih, baweeek biki katoh ki Farawuna, na baweeek bti biki uțaak baňooțana. ⁸ Baya na biki katoh ki Yotef bti na babak așin, na biki katoh ki așin bti. Bapoț na ntaam țan badukiin du Goșen. ⁹ Nkaaru ni nmpelent nakpuluň nanwoon na baňaan nakak aya na baka. Bawo pntuk pweek maakan.

¹⁰ Baban du plut pi Yordan du dko di bajaan bado Gored-Ha-Atad. Banaț da awooni ațęga maakan, kę Yotef awo da nnuur paaj na ulon awooni așin. ¹¹ Baňaan biki Kanaan bawin kę baňaan bakwooni maakan du Gored-Ha-Atad așe ji : « Puum pi biki Ejiptu pi pawo pi ñaan naweek. » Ukaan kę bakak ado dko męnt danwoon du plut pi Yordan aji Abel Mițrayim*.

¹² Babuk Jakob bado uko wi abiiň aji na baka. ¹³ Baya na a du uțaak wi Kanaan, aya amoya du bhēr banwoon du uțeeh wi Makpela untaanun na Mamre, wi Abraham abiiň anug du Efron nahitit kado kamoy na baňaan biki nul. ¹⁴ Yotef akak du Ejiptu na babak așin na baňaan bti banyaan na a wi akyaan pmoy așin.

Phaajala pi babak așin Yotef

¹⁵ Babuk așin Yotef bawin kę așin baka akeți așe țiini aji : « In ameeň ba? Yotef ahilan kakak kașoor nja, kakakan nja buțaan bti bi ndolulun. » ¹⁶ Wal męnt kę bașe yil kę baya ji

* **50:11** Ți uhebēr Abel Mițrayim dawoon; puum pi biki Ejiptu.

na a : « Ji șaaș abi ado kakeț aji na un ¹⁷ "Najakan na Yotef amiir babak așin pjuban na pekadu di baka, amiir baka buțaan bti bi badolun." Kę hęnkuň, miirun ipekadu yi nun, un balempar Nașibați i șaaș ajaan adęman. »

Nșup ni bațupuň Yotef nățu'a kę awooni.

¹⁸ Babuk așin babi bukal ți nleef ni baka agęntla ți ihoțul așe ji : « Un biki biki ți kadunu, kakanun balemparu. »

¹⁹ Kę Yotef așe teem baka aji : « Naklęnk, dwo Nașibați i? ²⁰ Buțaan bi națuun pdolęn Nașibați akakan ba kę bawo bnuura, uko unwoon nța wi uhilna udolana : uko męnt uwo mbuur mi baňaan bațum. ²¹ Hęnkuň naklęnk, nji kadoon kawulan uko wi nanumiin, an na babak. » Ațiini na baka bnuura ațooran baka ițeb.

Pkeț pi Yotef

²² Yotef na biki katoh ki așin kę bawo du Ejiptu. Nșubal ni Yotef adolun ți mboș nawo iñeen-week na iñeen (110). ²³ Awin babak bababul, biki Efrayim abukul, abot ahup biki Manakir ababul i Manate abukul.

²⁴ Unuur ulon, Yotef aji na babak așin : « Dňogan pkeț, kę Nașibați așe bi ți an kapęnanaan ți uțaak wi, kaňooțan du uțaak wi abiiň amehna ahon bi Abraham, Ițaak na Jakob. »

²⁵ Yotef ado babak Ițrayel kę bamehnaa, aji na baka : « Wal wi Nașibați akluň kabi ți an, najejan imoh yi naan, napęnan ya ți uțaak wi. »

²⁶ Yotef akeț wi akaan nșubal iñeen-week na iñeen (110). Baboman puum pi nul jibi bajaan baboman muum mi baweeek biki Ejiptu, ațu'a ți btuur așe moya ți Ejiptu.

Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Maci apiitun. Maci awoon nakobraar daaşa i Yetu abiiṅ adu adola kē akak naṭaşarul. Maci awo alon ṭi banjañan biki Yetu ajakun aji baya bado kaṭup Uṭup Ulil Unuura babot baṭooran pntuk pi banfiyaarun du dko di bakyahan. Maci aṭup ṭi ulibra wi jibi Yetu abukiṅ, na uko wi adolon ṭi umundu wi na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭ pi nul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup na bañaan na mntēṅ, ajeban bamaakal, adook nṭaayi, ado iko itum maakan iñonarēnaan ṭi kadun ki bañaan. Maci aṭup Uṭup Ulil Unuura wi pa bayiṭul bayuday kadiimanaan baka kē na manjoonan Yetu awoon nabuuran bañaan i baṭupar Naṣibaṭi baṭarun aṭiiniyaan ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, kē iko yi baṭupun ṭi a bṭi ji abi ado kabi, idolanaa. Ul awoon naṣih ambiṅ awo i kabi. Uko mēnt ukaan kē bañaan babi bawut katimul adola « Abuk Dayiṭ », ṭiki Dayiṭ abiiṅ awo naṣih naweek i bañaan biki Iṭrayel, banwoon bañaan biki Naṣibaṭi. Kē wi Yetu adoon adiiman bañaan biki Iṭrayel uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, baweek biki baka badoon apok pok Yetu. Wi Yetu akeṭun, badook baṭaşarul aneenan baka bakak baneej du dko dñehanaani di baka. Bukal kē başē wayşēr ṭi umundu aṭup bañaan bṭi Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pntaali pi Yetu na kabuka ki nul (1.1-2.23)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-12)
3. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.13-4.11)

4. Yetu aṭup uko unklun kabi, ajeban bamaakal, ado mlagre du Galilay (4.12-18.35)
5. Yetu apēna Galilay pya Yerutalem (19.1-20.34)
6. Kanēm kabaanşaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayēş pi bawayşulun na pkeṭul (21.1-27.66)
7. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (28.1-20)

Pntaali pi Yetu

¹ Pntaali pi Yetu Krittu, anwoon abab *Dayiṭ naṣih abot awo abab *Abraham pii pi : ² Abraham abuk Itaak, Itaak abuk Yakob, Yakob abuk Yuda na babak aşin*. ³ Yud abuk Peret na Fera. Tamar* awoon anin baka, Peret abukun Hetron, Hetron abuk Ram. ⁴ Ram abuk Aminadab, Aminadab abuk Naaton, Naaton abuk Falmon. ⁵ Falmon abuk Boot, Anin Boot awo Rahab*. Boot abuk Obed. Anin Obed awo Rut*. Obed abuk Yete ; ⁶ Yete abuk Dayiṭ naṣih.

Dayiṭ abuk Falomon, anin Falomon abiiṅ awo ahar Uriye*. ⁷ Falomon abuk Roboham, Roboham abuk Abiya, Abiya abuk Ataf. ⁸ Ataf abuk Yotafat, Yotafat abuk Yoram†, Yoram abuk Otiyat ; ⁹ Otiyat abuk Yohatam, Yohatam abuk Akat, Akat abuk Hetekiyat ; ¹⁰ Hetekiyat abuk Manate, Manate abuk Amon, Amon abuk Yotiyat ; ¹¹ Yotiyat abuk Yekoniya na babak aşin ṭi wal wi bamobun bañaan biki *Iṭrayel añoot uṭaak wi Babilon.

¹² Wi bamobun bañaan biki Iṭrayel ayaanaan Babilon, Yekoniya abuk Talatiyel, Talatiyel abuk Forobabel. ¹³ Forobabel abuk Abiyud, Abiyud abuk Eliyakim, Eliyakim abuk Aṭor. ¹⁴ Aṭor abuk Fadok, Fadok abuk Akim. Akim abuk Eliyud, ¹⁵ Eliyud abuk Eleyatar, Eleyatar abuk Mathan, Mathan abuk Yakob‡. ¹⁶ Yakob abuk Yotef, ayin *Mariya, ambukun Yetu i bajaan badu Krittu.

* **1:2** Yuda na babak aşin : Biinṭ iñeen na batēb biki bawo baweek biki kntaali ki Iṭrayel. ☆ **1:3** Natenan ṭi Ujuni 38.27-30. ☆ **1:5** Natenan ṭi Yotuwa 2. ☆ **1:5** Natenan ṭi Rut. ☆ **1:6** Natenan ṭi 2 Famiyel 12. † **1:8** Yotafat abuk Yoram : Na manjoonan Yotafat awo ateem aşin Yoram. ‡ **1:15** Kajunna ṭi Forobabel te Yakob, Maci alut iwunṭ itum.

17 Iwuun injunun du Abraham te Dayit iwo iñeen na ibaaker ; injunun du Dayit te wal wi bamobun bayuday ayaanaan Babilon, iwo iwuun iñeen na ibaaker, injunun du wi bamobun baka ayaanaan Babilon te ubuka Krittu, iwo iwuun iñeen na ibaaker.

*Kabuka ki Yetu
(Luk 2.1-7)*

18 Yetu abuka hēnk : Mariya anin ajokar na Yotef. Kē, wi bawoon baan-dobi niimar, kē Uhaaş wi Naşibaţi uşē do kē Mariya awo na kayin. 19 Yotef anjokulun, anwoon ñiinţ natoool abot awo aanŋal ppeeta ŋi kadun ki bañaan, aji ŋi uşalul agar baniw na a bē aankţup bañaan. 20 Jibi awoon na uşal waŋ, kē uwanjuţ wi Ajugun ulon uşē pēn awinana ŋi ŋtaafi aji na a : « Yotef, abuk Dayit, kkali pyeenk Mariya du katohu, awo aharu. Uhaaş wi Naşibaţi ukaan kē awo na kayin. 21 Alun kabuk napoţ ñiinţ, i iktuun katim ki YetuŞ, ŋiki ul aklun kabuuran pntaali pi nul ŋi ipekadu yi pa. »

22 Iko mēntŋ bti iyuuŋ kē uko wi Ajugun abiin aţup aţēpna ŋi *naţuparul idolanaa, aji : 23 « *Ñaaţ anwoon aamme ñiinţ alun kawo na kayin, kabuk napoţ ñiinţ, balun kaţu'a katim ki Emanuwel* »* uwoon: « Naşibaţi awo ŋi ptoofun. »

24 Wi Yotef atenun, ado jibi uwanjuţ ujakulun: ajej Mariya kē awo aharul 25 aşē wo aanwinar na a kē adoo buk napoţ ñiinţ i aţuun katim ki Yetu.

2

*Bayaanţ banwoonun umayar un-
uur babi pwin Yetu*

1 Yetu abuka du ubeeka wi *Betleyem du utaak wi *Yuda, ŋi wal wi *Herod awoon naşih. ŋi wal mēntŋ wun, kē biinţ bame njah başē pēna umayar unuur aban ŋi Yerutalem, 2 aşē hepar aji : « ŋun di di Naşih i bayuday ambukiin awoon ba? ŋwin

ujah wi nul du utaak wi nun, aşē bi pdēmana. »

3 Wi Herod naşih atiinkun uko waŋ, ayewlaa ukaan kē bañaan biki Yerutalem bti bakak ayewla. 4 Ado *baţenan baweek na *bajukan Bgah bti kē bayiti, aşē hepar baka dko di *Krittu awoon i kabuknaana. 5 Kē bateema aji : « Du Betleyem du utaak wi Yuda, waŋ wi wi *Naţupar Naşibaţi apiitun:

6 *“Iwi Betleyem, mboş mi utaak wi Yuda mēntŋ iwoon ufēţ umpoţētaanun ŋi Yuda;*

ŋi iwi di naşih akpēnnun

*ul akwoon nayafan i Itrayel, pntaali pi naan.”** »

7 Wal mēntŋ kē Herod aşē bop adu biinţ bame njah, ado kē baţupa bnuura wal wi ujah ujaan upēn. 8 Wi wi aşaan ado baka kē baya du Betleyem, aji na baka : « Nayaan nahepar bnuura ŋi uko wi napoţ mēntŋ, woli naya wina, nabi kaţupēn, nhilna kak nya ndēmana. » 9 Wi naşih ajakun haŋ, kē başē ya ; wi wi ujah wi babin awin uşaan apēn, awo ŋi kadun ki baka, te adoo ya ataana na dko di napoţ awoon aşē naţ. 10 Wi bawinun ujah aşē lilan maakan. 11 Baneeŋ ŋi katoh, awin napoţ na Mariya anin, aşē ŋup adēmana. Bahaabēş wal mēntŋ ŋmañ ŋi baka apēnan da uwuuru, na mnkulan*, na ukēra ujuŋ ulil pţēkēñ, aţena. 12 Kē Naşibaţi aşē diiman baka ŋi ŋtaafi kē baanwo i kakak du Herod, wi wi başaan aţēpna bgah blon akak utaak wi baka.

*Yotef na aharul baţi na abuk baka
aya Ejiptu*

13 Wi biinţ bame njah bayaan, kē uwanjuţ wi Ajugun uşē pēn awinana ŋi ŋtaafi ŋi kadun ki Yotef aji na a : « Naţin, ijej napoţ na anin, naţi naya Ejiptu, iţo da te wal wi ŋi kabin kaţupu, ŋiki Herod abi kado karab napoţ pa pfiņa. » 14 Kē Yotef anaţa na utejan, ajej napoţ na anin kē baya

Ş 1:21 Yetu : dawoon: « Ajugun abuuran. » * 1:23 İtayi 7.14. * 2:6 Mike 5.2. * 2:11 Mnkulan : Manwo pñaak pi mnko, pi bajaan bakayan. Udu wi pa ulil pţēkēñ. Pñaak mēntŋ patam maakan.

Ejiptu. ¹⁵ Baya ƚo da te wal wi *Herod akeƚun. Uko mēnt̄ uyuuj kē uko wi Ajugun abiin aƚup aƚēpna ƚi *naƚuparal udolana : « *Du Ejiptu di di nduunun abuknaan* »[☆]

¹⁶ Wi Herod ammeen kē bame njah baguura, adeebaƚ maakan. Ayil wal mēnt̄ du Betleyem na ƚi nƚēƚ n̄an̄ogun da b̄ti aji bafin bapoƚ biinƚ b̄ti banwoon baampel n̄subal n̄tēb, ƚiki bame njah baƚupa wal wi napoƚ abukiin. ¹⁷ Hēnk di di uko wi Yeremiya Naƚupar Naƚibaƚi abiin aƚup udolaniin:

¹⁸ « *Pdiim pi n̄aaƚ alon patiinkana du ubeeka wi Rama, n̄wooni na mn̄t̄ēg mweek : Rakel akwooniirun babukul ; aƚē nooran pyompan, ƚiki bakaƚi.* »[☆]

Yotef awoona Ejiptu abi afēƚ ƚi Nataret

¹⁹ Wi *Herod akeƚun, kē uwanjut wi Ajugun uƚē pēn awinana ƚi kadun ki Yotef ƚi n̄taafi du Ejiptu. ²⁰ Uji na a : « Naƚiin, ijej napoƚ na anin, nakak utaak wi *Itrayel : banƚaluƚ pfin napoƚ bakaƚi. » ²¹ Kē Yotef anaƚa ajej napoƚ na anin, akak Itrayel. ²² Kē wi ameen kē *Arkelayut ahiiun utaak wi *Yuda wi Herod aƚin akeƚun, kē aƚē ƚi pya da. Naƚibaƚi ayuuja ƚi n̄taafi kē awo i kaya utaak wi *Galilay†. ²³ Aya afēƚ du ubeeka ulon wi bajaan badu *Nataret, hēnk uko wi *baƚupar Naƚibaƚi bajakun udolanaa : « *Alun kadu'ana n̄iinƚ i Nataret.* »

3

Yowan Nabattaar aji na baƚaan bawut pjuban baƚēlēƚ n̄bida

(Markut 1.1-8; Luk 3.1-18; Yowan 1.19-28)

¹ Wi n̄subal n̄tum n̄aƚēpun, kē *Yowan Nabattaar aƚē pēn awinana, aƚup du *pndiiƚ pi *Yuda ² aji na baƚaan: « Nawutan pjuban, naƚēlēƚ n̄bida, ƚiki *Pƚih pi Baƚi pañogi. » ³ Uko wi nul wi wi *Itayi *Naƚupar Naƚibaƚi aƚiiniyaanun aji : « *Pdiim plon pahuuran du pndiiƚ aji :*

“Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaƚēpna,

nadolana ilēl itool.” »[☆]

⁴ Yowan awohara kamiƚa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aƚē tan katēl ƚi blank ; aji de n̄guul na mnob. ⁵ Wal mēnt̄ kē baƚaan biki ubeeka wi Yerutalem na utaak wi Yuda b̄ti, na utaak wi bdēk bi Yordan b̄ti baƚē ya du a. ⁶ Baji babi kaƚup ipekadu yi baka kaƚē do *babattaar baka ƚi bdēk bi Yordan.

⁷ Wi Yowan awinun kē *bafaritay na *bataduk batum kē bakbi pyeenk batitmu ƚi a, kē aƚē ji na baka : « An, nawo pntuni pi n̄nfunan! In ahoopaƚanan aji naƚi udeeb wi Naƚibaƚi unkm̄biin ba? ⁸ Nadoon kado keeri iko inkyuujun kē nawut pjuban abot aƚēlēƚ n̄bida. ⁹ Nawutan kaƚal kaji : “Nwo biki pƚini pi Abraham!” Dƚupan, Naƚibaƚi ahilan kakakan mnlaak mi babuk Abraham. ¹⁰ Ptibi padobi bēkan bēkan ƚi mnko uƚeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafēl du bdoo.

¹¹ « Nji, dji kabattaaran na meel kadiimanaan kē nawut pjuban aƚēlēƚ n̄bida ; kē anƚaan abi ƚi kafeƚ naan aƚē dēm apelēn maakan, mēndoo n̄oom n̄oom kamēbana iƚapaat ; ul alun kabattaaran na Uhaaƚ wi Naƚibaƚi na bdoo. ¹² Awo na kajeƚ ƚi iñen, aweey kapaƚēƚ ptiiƚ na plēfar. Aya katoor ptiiƚ ƚi pnkuƚi kaƚē kafēl plēfar du bdoo banwoon baankjēmƚa. »

Batitmu bi Yetu

(Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Wal mēnt̄ kē Yetu aƚē pēnna utaak wi *Galilay, abi bdēk bi Yordan, *Yowan ahilna abattaara. ¹⁴ Kē Yowan aƚē pok, aji na a : « Nji dwoon kayeenkna batitmu ƚi iwi, kē iƚē bi ƚi nji! » ¹⁵ Kē Yetu aƚē teema aji : « Duni idinan uko mēnt̄. Aa, hēnk di di n̄woon i kado uko b̄ti wi Naƚibaƚi aƚaluƚ. » Kē Yowan adinani. ¹⁶ Wi Yetu ayeenkan yeenk batitmu apēn ƚi meel, kē baƚi baƚē haabēƚa ƚi dko mēnt̄. Awin *Uhaaƚ wi Naƚibaƚi kē

☆ 2:15 Hotey 11.1. ☆ 2:18 Yeremiya 31.15. † 2:22 Utaak wi Galilay : Dul di di aƚa Arkelayut awoon naƚih. ☆ 3:3 Itayi 40.3.

uwala ti a ji ubalab ufaatal. ¹⁷ Kë pdiim plon pašë pënna bați aji : « Iwi iwoonj abuk naan, djalu maakan, dmaganu. »

4

Untaayi Uweek ula pguur Yetu du pndiiş

(Markut 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Wi Yetu apënanj pën du meel kë Uhaaş wi Naşibați uşë ñooța du *pndiiş, kë *Untaayi Uweek ukdo na pguura ado buțaan. ² Ațo ñnuur na ñtejan iñeen ñbaakër bë aandee, wi ñațëpunj, kë ubon uşë de'a. ³ *Naguuru kë așë ñoga aji : « Woli iwo Abuk Naşibați, jakan na mnlak mi mankak ipoom. » ⁴ Kë ateema aji : « Upiitana aji :

“Mënt uko ude țañ umëbanuj ubida wi ñaanj

ñțup bti ñankpënuj ti mntum mi Naşibați ña.”* »

⁵ Kë Untaayi Uweek ukak aňooța du Yerutalem ubeeka uyimanaan, apayana du bțuk bi *Katoh Kaweek ki Naşibați duuț ⁶ așë ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibați, klut kajot. Kë hënk di di upiituj ti Ulibra wi Naşibați aji :

“Kë Naşibați aluj kaji na ñwanjut ñi nul ñajeju ti iñen kați ihubta ti plaak plon.”* »

⁷ Kë Yetu aji na wa : « Ukak apiitana aji :

“Inwo kado katen me Ajugun Naşibați i nu ahinan pdo uko wi ajakuj.”* »

⁸ Untaayi ukak apayana du pnkuj plon pweek maakan așë diimana ñtaak bti ñi umundu na mndëm mi ña, ⁹ așë ji na a : « Dwulu iko yi bti woli inup adëmanaan. » ¹⁰ Wal mënt kë Yetu așë ji na wa : « *Fatana, țëpan iya! Upiitana aji :

“Ajugun, Naşibați i nu țañ i i iwoonj kadëman, kë ul țañ i i iwoonj kado kalem-par.”* »

¹¹ Wi wi untaayi uşaanj aya aduka. Kë ñwanjut ñașë bi aňoga, alempara.

Yetu awugșa akak Galilay

(Markut 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Bațup Yetu aji bawat *Yowan nabattaar ukalabuş. Wi atiinkuj uko wanj, awugșa wal mënt akak du utaak wi *Galilay. ¹³ Apën du ubeeka wi *Nataret aya afët du wi Kaper-nawum. Uwo du kabanj ki bdëk, kaňog ñtaak ñi Fabulon na Neftaliya. ¹⁴ Uko mënt uyuu j kë uko wi *Itayi *Națupar Naşibați abiinj ațup udolanaa :

¹⁵ « An, ñtaak ñi Fabulon na Neftaliya, nañňogung bdëk bi Galilay du plut pi Yordan, nanwoonj du Galilay di banwoonj baanwo bayuday bafëtuj!

¹⁶ Pntaali panwoonj ti bdëm pawin bjeehi bweek,

bjeehi bweek bapën ajeehan baňaanj banwoonj du dko di bdëm bi pkeț. »*

¹⁷ Wal mëntan wanj kë Yetu așë jun pjukan aji : « Nawutan pjuban, națëlëş ñbida, țiki *Pşih pi Naşibați paňog pii pi. »

Yetu adu bațaşarul babaakër bateek
(Markut 1.16-20; Luk 5.1-11)

¹⁸ Unuur ulonj, Yetu apoş ti kabanj ki *bdëk bi Galilay, așë win biinț batëb banțaaruj, Fimonj andu'aniinj Piyeer, na Andre, kë bakfël bridiya du bdëk, bawo batuh. ¹⁹ Aji na baka : « Națaşaan, dkakanan batuh baňaanj. » ²⁰ Ti dko mënt kë babi duk duk iridiya, ațaşa.

²¹ Aya alow btiışu akak awin batëb banțaaruj, *Yakob na *Yowan babuk ñiinț alonj anwoonj katim ki Febede. Bawo ti bțeem na așin baka, awo ti pboman iridiya, kë așë du baka. ²² Ti dko mënt, kë baduk așin baka na bțeem, ațaşa.

Yetu ajukan akuț ajeban baňaanj
(Markut 1.39; Luk 4.44; 6.17-18)

²³ Yetu aji ñaay na utaak wi *Galilay bti kajukan ti itoh iñehanaani, kabot kațup *Uțup Ulil Unuura wi *Pşih pi Bați, kajeban mmaak bti na pțakëm bti

* 4:4 Pleşan 8.3. * 4:6 Kaňaam 91.11-12. * 4:7 Pleşan 6.16. * 4:10 Pleşan 6.13. * 4:16 Itayi 9.1-2.

ti bañaan. ²⁴ Katimul kapënala ti utaak wi Firi bti, kē başē ji baţija bamaakal bti na biki iko ilonj iknooranuj; banwoonj na nntaayi, bankjotuj kako, na banyojun iñeen na ihoţ kē aji jeban baka. ²⁵ Bañaan batum maakan baji babi kaţaşa, kawoona Galilay, utaak wi Nbeeka Iñeen, ubeeka wi Yerutalem na utaak wi *Yuda bti na utaak unwoonj du plut pi Yordan.

5

Pjukan du Pnkunj (Luk 6.20-23)

¹ Wi Yetu awinuj bañaan batum aşē paya du pnkunj, aţo. Baţaşarul babi aňoga, ² kē aşē jun pjukan baka aji :

³ « Bañaan bannumiinj Naşibaţi ti nħaaş nji baka banuurandēni tiki *Pşih pi Baţi pawo pi baka.

⁴ Bañaan banwoonj ti nwooni banuurandēni tiki Naşibaţi aluj kayompan baka!

⁵ Bañaan banjoobuj bkow banuurandēni tiki umundu bti uluj kawo wi baka.

⁶ Bañaan banklaanj pdo iko yi Naşibaţi ajakuj na nħaaş nji baka bti, banuurandēni tiki Naşibaţi aluj kawul baka kakęşan uko wi baklaanj.

⁷ Bañaan bankňagiinj banuurandēni, tiki Naşibaţi aluj kaňaga baka.

⁸ Bañaan banwoonj na nħaaş njinj, banuurandēni tiki baluj kawin Naşibaţi.

⁹ Bañaan bankţijuj btiinkar banuurandēni tiki Naşibaţi aluj kaji bawo babukul.

¹⁰ Bañaan biki bakhajanuj aji baţaş Naşibaţi, banuurandēni, tiki Pşih pi Baţi pawo pi baka.

¹¹ « Nanuurandēni woli babenjan, ahajanan, aţilandēran tiki naji naţaşēn.

¹² Nalilaan, nawo ti mntanj, tiki baluk bweek bayoonkan du baţi. Naleşan kē hēnk di bahajanuj kak *baţupar Naşibaţi biki tfa.

Pnam na bjeehi bi umundu (Markut 9.50; Luk 14.34-35)

¹³ Yetu akak aji : « Nawo pnam pi umundu. Kē pnam paşē doona we woli payaşi ba? Nahilan kakakan kataabare ki pa i? Pawaanj udooni, paji pafel du bđig, bañaan kapoş pa.

¹⁴ « Nawo bjeehi bi umundu ji ubeeka unwoonj du pnkunj duuţ wi bañaan bti bajaanj bawin. ¹⁵ Ńaanj aanji tehan unkaniya kaşē fēţ wa na kakana! Ńaanj aji ţep ţep kaţu wa du bko duuţ ujeehan bañaan bti banwoonj ti katoh. ¹⁶ Hēnk, nawo kawut udo wi nan unuura udo kajeehan ji unkaniya pa bañaan bti bawin, andoluj ahilna adēman Naşibaţi Aşinan anwoonj du baţi. »

Pjukan ti uko wi Bgah bi Moyit

¹⁷ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pba na *Bgah bi Moyit, na uko wi *baţupar Naşibaţi bajakuj. Mēmbi bi ppēnan wa, dbi bi uko mēnt uhilna udolana. ¹⁸ Dţupan, manjoonan ma : Ji mboş na baţi nado kaba, nin uko umpoţętaanuj ti Bgah uunkpēn bē iko yi bajakuj bti iindolanaa. ¹⁹ Hēnk di uwoonj, Ńaanj anwoonj aanktaş uko umpoţętaanuj ti iko yi Bgah bajakuj, aşē jukan bañaan bado ji a, uñ mēntan akwoonuj ampoţętaanuj du *Pşih pi Baţi. Kē anşaan ado iko yi Bgah bajakuj akuţ ajukan ya bañaan, uñ mēntan aluj kawo naweek du Pşih pi Baţi. ²⁰ Dţupan, woli naantaş uko wi Naşibaţi apel *bafaritay, naankhil pneej du Pşih pi Baţi. »

Pjukan ti uko wi udeeb (Markut 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ Yetu akak aţiini aji : « Natiink uko wi bajakuj na bateeman tfa : “*Iinkfiŋ Ńaanj*”[☆]; Ńaanj ankfiŋuj atēntul aya kahepna du uruha. ²² Kē nji nşē ţupan : Ńaanj andeebaţeruj atēntul aluj kateem ti uko wanj du nawayēş. Ńaanj anjakuj na atēntul awo nayila aluj kahepna ti uko wanj du *uruha

☆ 5:21 Ppēn 20.13.

uweek. Ñaañ anjakuñ na atēntul awo nawaan udooni awo i kafēlana du bdoo bi infernu. ²³ Keeri woli iya pdo bteñan du *bliit bi mngur pa Naşibaţi, aşē leş kē atēntu adeebaţēru, ²⁴ dukan iko yi ibiinaanuñ ţi kadun ki bliit bi mngur idun iya ikak ţi ploolan na atēntu, işē iwugşa ikak ibi iwul Naşibaţi bteñan bi nu.

²⁵ « Woli itool pya uruha na ñaañ i nakaan uhok, ţaraan ikak ţi ploolan na a, wi nahonuñ ţi bgah, ji abi añooţu du nawayēş, nawayēş aji na nalemparul awatu ukalabuş. ²⁶ Dţupu, manjoonan ma : Iinkpēn da bē iinluk uko wi iţeeţuñ te du pataka pbaañşaaani. »

Pjukan ţi uko pjuban pi piinţ
(Maci 18.8-9; Markut 9.43,47-48)

²⁷ Yetu akak aji : « Natiink uko wi bajakuñ na bateeman ţfa : “*Tinkpiinţ na ahar ñaañ.*”[☆] ²⁸ Nji kē nşē ţupan : Ñaañ antenuñ ahar ñaañ na uşal wi ppiinţ na a, adobi piinţ piinţ na a ţi uşalul. ²⁹ Woli pkēş pi nu pdeenu paţu'u ijuban, lookşēn pa ifēl du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti. ³⁰ Kē woli kañen kadeenu ki nu kaţu'u pjuban, falan ka ifēl du kalowan : uhokan iwaan dko dloolan di uleefu kē di ifēlana du infernu na uleefu bti.

³¹ « Ulibra wi Naşibaţi ukak aji : “*Ñaañ ankdookuñ aharul awo kawula kakaarta kankyuujuñ kē bniim babaa.*”[☆] ³² Kē nji nşē ţupan : Ñaañ andookuñ aharul anwoon aampiinţ na nin ñaañ aloñ nampaţi aţu aharul mēnt pjuban pi piinţ woli aniimar na ñiinţ aloñ ; kē ñaañ anniimuñ ñaaţ i badookuñ ţi bniim, ajuban pjuban pi piinţ. »

Pjukan ţi uko wi pmehna

³³ Yetu akak ajukan aji : « Nakak atiink kak uko wi bajakuñ na bateemun : linkgar pmehna pi nu, iwo kado uko wi ihonuñ ţi kadun ki Ajugun[☆]. ³⁴ Kē nji nşē jakan nawutan

kamehna nin : nawutan kamehna ţi baţi, ţiki dul di di Naşibaţi ajaan aţo kaşihna ; ³⁵ nawutan kamehna ţi mboş ţiki manwoon dko dpafni ihoţ di nul ; nakmehna ţi Yerutalem, ţiki dawoon ubeeka wi *Andēmuñ Maakan. ³⁶ Kmehna kak ţi bkowu, ţiki iinhina kakakan kawel kaloolan ki ba kakak kafaat kēme kajēn. ³⁷ Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan, kē ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan. Uko umpafuñ ţi nţup mēnt uwoona du *Untaayi Uweek.* »

Pjukan ţi uko wi plukan

³⁸ Yetu akak aji na baka : « Natiink uko wi bajakuñ ţfa : “*Woli ñaañ alookşu pkēş ; lookşana pi nul, woli akitu pñiin, kitana pi nul.*”[☆] ³⁹ Kē nji nşē jakan, nawutan kaneenan uleefan ñaañ anjalun pdolan buţaan. Naţēpēn ţēp nadoki woli ñaañ akobu kañen ţi kajeem kadeenu, kdeka kundu. ⁴⁰ Woli anjal pñooţu uruha kayeenknu kamişa, doon iwula kak bayeti bi nu. ⁴¹ Woli ñaañ aţu'u ppoş dko danlowuñ, poşan na a dko dampeluñ dko mēnt nşaaş nţēb. ⁴² Woli ñaañ añehanu, ţenana ; woli ñaañ anjal pţeeţu, wutan kadeka feţ. »

Nañalan başooradan
(Luk 6.27-28,32-36)

⁴³ Yetu akak ajukan aji : « Natiink uko wi bajakuñ ţfa : “*Nañalan atēntu*”[☆] ipok naşooradu.” ⁴⁴ Kē nji nşē jakan : Nañalan başooradan nakuţ nañehandēr bankfēpanañ Naşibaţi awul baka bnuura, nado kado bampokanañ bnuura. Nakaan nado kañehan Naşibaţi pa bankţupuñ uko wi nan buţaan, pa bankhajananañ. ⁴⁵ Nadiiman hēnk, kē nawo babuk Naşibaţi Aşinan anwoon du baţi. Ul andoon bnuur kē baktēr pa bado buţaan na bado bnuura, abot ado uşubal kē ukjot ţi batool na ţi banwoon baanwo batool. ⁴⁶ Woli nañal banñalanañ ţań, ubeeb uhon wi wi nakaan ba? Bakobraar daaşa badoo ji bado hañ.

☆ 5:27 Ppēn 20.14. ☆ 5:31 Pleşan 24.1. ☆ 5:33 Bgah 19.12; Mnfēn 30.3; Pleşan 23.22-24. * 5:37 Untaayi Uweek kēme : “buţaan”. ☆ 5:38 Ppēn 21.24; Bgah 24.20; Pleşan 19.21. ☆ 5:43 Bgah 19.18.

⁴⁷ Woli bayitan tañ biki najaan nawul mboş, nado uko ulon undemun i? Banwoon baanfiyaar Naşibaţi badoo ji bado han. ⁴⁸ Nawoon bajint batool jibi Aşinan anwoon du baţi awoon najint natool ti iko bti. »

6

Pjukan ti uko wi ptenk banwaanun

¹ Yetu akak aji na baka : « Naşaafaraan kayuuj ti kadun ki bañaan ke naşaş uko wi Naşibaţi ajakun kahilna tañ kawinana ti baka. Woli nado han naankluñ kayeenk baluk bi Aşinan anwoon baţi. ² Woli itenk keeri ñaan anwaanun, wutan kado kapiitar. Hēnk di balagare bajaan bado du *itoh iñehanaani na du igah, bañaan bahilna bado kadēman baka. Na manjoonan, dtupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ³ Kē iwi, woli itenk ñaan anwaanun, kañenu kamayu kaanwo kame uko wi kadeenu kawulun, ⁴ uŷen wi nu uhilna uwo uunkmeetaana. Woli ido han, Naşibaţi Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, alun kaluku. »

Pjukan ti uko wi pñehan Naşibaţi (Luk 11.2-4)

⁵ Yetu akak ajukan aji : « Kē woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado ji balagare : woli bañehan Naşibaţi, baji başal kanaŷ du *itoh iñehanaani na du npaŷ bgah bañaan bahilna bawin baka. Dtupan, na manjoonan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ⁶ Kē iwi, woli iñehan Naşibaţi, neejan du meet di nu, idēt bgah, iñehan Naşibaţi Şaaş, awo da na iwi tañ. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin, alun kaluku.

⁷ « Woli nañehan Naşibaţi, nawutan kado kaŷup iko itum kakalēş ji banwoon baanfiyaar Naşibaţi : başal aji woli batum bŷup, Naşibaţi katiink baka. ⁸ Nawutan kado ji baka, Aşinan ame bnuura uko wi nanumiin ji nabi nado kahepara wa.

⁹ « An, keeri, woli nañehan Naşibaţi najaan naji :

Aşinun inwoon du baţi, bañaan bti badinan kē iyamani,

¹⁰ pşihu pabi,

uko wi inaluñ udolana ti mboş ji du baţi.

¹¹ Tenun nŷa uko ude wi nnumiin.

¹² Miirun pjuban pi nun

jibi un nkaan aji nmiir banjubanun un.

¹³ Kwutun ndo buŷaan woli baguurun işē ibuuranun ti *Untaayi Uweek.*

[Iwoon ajug pşih, mnhina, na *mndēm te mnto. Uwo han.]

¹⁴ « Ĕnhēn, woli namiir bañaan banjubananañ, Aşinan anwoon baţi akak kamiiran ; ¹⁵ kē woli naanji namiir banjubananañ, Aşinan kak aankmiir pjuban pi nan. »

Pjukan ti uko wi pyiman

¹⁶ Yetu akak aji na baka : « Woli nayimani, nawutan kajooŷan jibi balagare bajaan bado : baji baŷoŷaran kaara, bañaan bahilna bawin kē bayimani. Na manjoonan, dtupan, badobi yeenk yeenk baluk bi baka. ¹⁷ Kē iwi, woli iyiman, kēran uleef na ukēra ulil pŷekēñ ibot iñow kēş, ¹⁸ bañaan bawutna kame kē iyimani, Naşibaţi Şaaş tañ anwoon da aji win iko immeniin, amee. Şaaş anjaan awin iko yi bañaan bawoon baanji bawin alun kaluku. »

Pyok pi baţi

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Yetu akak aŷiini aji : « Nawutan kado kala pyok ti umundu wi, wi nbob na njof njajaan nŷatok iko, wi bakiiñ bajaan bajip. ²⁰ Naŷepēn ŷep nado kala pyok pi baţi, banwoon baanwo na nbob na njof nanktoki bka bi nan, bawoon baanwo na bakiiñ bankjipi. ²¹ Dko di bka bi nu bawoon, dul di di kaŷēb ki nu kakwoon. »

Pkēş pawoon bjeehi bi uleef

(Luk 11.34-36)

²² Yetu akak aji : « Kēş kawoon un-kaniya wi uleef ; woli kēşu kawo kjeb,

* **6:13** Untaayi Uweek kēme : “buŷaan”.

uleefu bti uwo ti bjeehi. ²³ Kë woli këşu kafëli, uleefu bti uwo ti bdëm. Woli bjeehi banwoon ti iwi bawo bdëm, ikeer awo ti bdëm bweek! »

Naşibaţi na itaka
(Luk 16.13)

²⁴ Kë Yetu akak aji : « Nin ñaan aanhil kalempar başih batëb : apok alon kaşal undu, këme amëban alon, kaşë beeh undu. Naanhinan kalempar Naşibaţi kabot kalempar itaka. »

Nahaţan Naşibaţi
(Luk 12.22-31)

²⁵ Yetu akak ajukan aji : « Uko waş ukaan kë njakan, nawut kaţaaş uko ude [na udaan] wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. Ubida uumpel uko ude i? Kë uleef, uumpel imişa i? ²⁶ Natenan ŋkat: ŋaanji ŋatepi, ŋaanji ŋakit, ŋaanji ŋahank ti inkuti, kë Aşinan anwoon baţi aşë ji wul ŋa uko ude! Mënt an napelun ŋa i? ²⁷ Ahoŋ ti an ahilanun ti manţaaş kahoţalëş unuur uloolan tañ ti ubida wi nul? ²⁸ Kë we uwoon pţaaş uko uwohara? Natenan iţeeñ yi ugof wi uţeeh jibi ijaan idëm : iinji ilemp, iinji işiir. ²⁹ Kë nşë jakan, Falomon naşih, ti pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ti ya. ³⁰ Ujaagal uwo nţa du uţeeh, faan balun bafël wa du bdoo, kë Naşibaţi aşë ji woharana woharan wa iko inuura. An, nanwoon naanfiyaar akëşan, nameen na manjoonan kë alun kawoharënan kak kapelan. ³¹ An kak, nakhaajala, nakbi kaduka duka ti pla uko ude këme uko udaan, këme uko uwohara. ³² Iko yaş yi yi banwoon baanfiyaar Naşibaţi bajaan babi wo wo ti bla, kë an, Aşinan anwoon du baţi ame kë nanuma iko mënt bti. ³³ Nawo i kaţëp ţëp duna kala pneeş du Pşih pi nul na pdo uko wi ajakun uwo utool, kaşë kayeenk kak iko mënt bti. ³⁴ Nawutan keeri kaţaaş uko wi faan : faan dawo di Naşibaţi. Unuur unjinţi na unoor wi wa. »

7

Nawutan kado katen buţaan di batëntan

¹ Yetu akak aji na baka : « Nawutan kabi kaduka duka ti pten buţaan bi batëntan, Naşibaţi awutna katen bi nan. ² Jibi naktenuş batëntan, hënk di di Naşibaţi akluş katenan ; kë kaniibi ki nakniibunun, kul ki ki bakluş kaniibnan. ³ Ibaa tenar we katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu, aşë duk pmul panwoon ti pi nu? We ukaan ba? ⁴ Hum di di ihinanun kaji na atëntu, “ayiş naan, biin mpënanu katëmal ti pkëş” aşë duk pmul panwoon ti pi nu? ⁵ Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ti pkëş pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ti pkëş pi atëntu!

⁶ « Nakwul ŋbuş uko unyimanun, kaţi ŋakakaran ŋadum ; nakfël wuuru wi nan ti ihoş yi ŋkuma kaţi ŋabi ŋapoş poşan wa. »

Nañehaan Naşibaţi Aşinan
(Luk 11.9-13)

⁷ Yetu akak ajukan aji : « Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabëşan. ⁸ Hënk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kë ankob kobanun, bahaabëşa.

⁹ « Ahoŋ ti an i i abukul akñehanun kapoom aşë wula plaak? ¹⁰ Këme aññehana uţëb aşë wula upula ba? ¹¹ Woli an nandoon awo bado buţaan name pwul babukan iko inuura, naşalanun ŋyaaş hum ŋi ŋi Aşinan i baţi ahilanun kaţen bankñehanulun iko inuura?

¹² Kë hënk di di nawoon kado bañaan uko bti wi naşalun badolan. Uko waş wi wi *Bgah bi Moyit na *baţupar Naşibaţi bajukanun. »

Plëman pamminun
(Luk 13.24)

¹³ Yetu aţiini na baka aji : « Natamaan naneejna plëman pamminun. Plëman na bgah injaan iñooş ñaan du dko di akyaan katoknaana ihaani, kë batum baji baţëpna ya. ¹⁴ Kë plëman na bgah inşaan aji iñooş ñaan du dko

di akkaani ubida işe miñ, kē bañaan bantiinku bajaan bawin ya kaṭepna ya.

¹⁵ « Nalipariin bandaarun aji bawo *baṭupar Naşibaṭi. Baji babi ṭi an kawo ji ŋkaneel aṣe wo du ŋhaaṣ ŋi baka ŋñiñ ŋanjooṭun. ¹⁶ Nalun kayikrēnaan baka ṭi mnwo mi baka. Ñaan aanhilan kamar mbut ṭi byuw, kēme mnjaak ṭi bṭēmpēl. ¹⁷ Bko bjeb baji bawul mbuk mnuura, kē bko bmaakal baji bawul mbuk mnwuṭaan. ¹⁸ Bko bjeb baanhil pwul mbuk mwuṭaan, kē bko bmaakal baanhil pwul mbuk mnuura. ¹⁹ Bko banwoon baanji bawul mbuk mnuura baji bafal kafēl du bdoo. ²⁰ Kē hēnk di di naklun kayikrēnaan bañaan mēnt ṭi mnwo mi baka.

²¹ Mēnt bañaan bti bankjaknun “Ajugun, Ajugun” bakneejuñ du *Pşih pi Baṭi, ankdolun ṭañ uko wi Paapa i baṭi aṇalun akneejuñ da. ²² Unuur mēnt baṭum balun kajakēn : “Ajugun, Ajugun, jēm ṭi katim ki nu ki ki ŋṭupnun Uṭup wi Naşibaṭi i, adook ŋṭaayi abot ado mlagre mntum i?” ²³ Wal mēnt, dji na baka : “Mēmbaan kame'aaran ; nalowaan, an nanwoon naanji naṭaṣ Bgah bi Naşibaṭi.” »

Itoh itēb (Luk 6.47-49)

²⁴ Yetu akak aji : « Hēnk, woli ñaan atiink ṅṭup ŋi naan ŋi, abot aṭaṣ ŋa, awo wo ji ñaan natit anniwuñ kato-hul, apaf ka ṭi mnlaak. ²⁵ Uṣubal ubii, kē meel mampaari, uyook kē unaṭa akēk ; kē kaanjoti, ṭiki kajip adiilēn, apaf ṭi mnlaak. ²⁶ Kē anṣaan atiink ṅṭup ŋi naan ŋi aṣe wo aankṭaṣ ŋa awo ji ñaan anwoon aantiti, anniwuñ katoṭ ṭi pyiw. ²⁷ Uṣubal ubii, kē meel mampaari, kē uyook unaṭa akēk, kē kajot atoka bti. »

²⁸ Wi Yetu aṭiiniñ hañ aba, bañaan bañoṇar pjukan pi nul, ²⁹ ṭiki aanji jukan ji *bajukan Bgah biki baka, aji jukan na pdiim pi naşih.

8

Yetu ajeban ñiint ammaakuñ bdoo (Markut 1.40-44; Luk 5.12-14)

¹ Yetu awala du pnkuñ, kē bañaan baṭum baṣe wo ṭi pṭaṣa. ² Ñiint alon ammaakuñ bdoo abi, aṅoga, aṣe jot ṭi ihoṭul, afēṭ kaara ṭi mboṣ aji na a : « Naweeek, woli injali, ihinan kaje-banaan, nkak njint. » ³ Yetu atar kañen abana, aṣe ji : « Aa, dñali, kakan ijint. » ṭi dko mēnt kē pmaak pi bdoo pabi pēn pēn ṭi a. ⁴ Kē aṣe ji na a : « Wutan kaṭup nin alon uko unṭepun, duni iya iwinana du *naṭeñan Naşibaṭi ibot ido bṭeñan bi Moyit ajakuñ pa bañow bi nu kadi-imanaan bañaan bti kē ijebi. »

⁵ Yetu aneej ubeeka wi Kaper-nawum, kē naweeek i bangoli iñeen-week alon aṣe bi aṅoga akooṭa ⁶ aji : « Naweeek, nalempar naan amaak apiint du katoṭ, ayoj iñeen na ihoṭ, ahaj maakan. » ⁷ Yetu ateema aji : « Nya, dya kajebana. » ⁸ Naweeek i bangoli kē aṣe ji na a : « Naweeek, dpoṭ pa ibi ineej ṭi katoṭ naan, bē işale ṭup uṭup uloolan ṭañ, nalempar naan kabi jeb jeb. ⁹ Nji kak dka anşihnuñ, abot awo na bangoli biki nşihun, woli dji na alon ṭi baka : “Yaani” aya, aji na undu “Biini” abi. Woli dkak aji na nalempar naan : “Dolan uko wi!” Ado wa. »

¹⁰ Wi Yetu atiinkun uko wañ aṣe maṭ naweeek i bangoli maakan, aji na bankṭaşulun : « Dṭupan na manjoonan, ṭi Iṭrayel bti, mēmbaan kawina ñaan alon anfiyaari ji i. » ¹¹ Dṭupan, baṭum balun kawoona ŋṭaak bti ŋi umundu, kaṭo kade du Pşih pi Baṭi na *Abraham, *Iṭaak, na *Yakob bateemun. ¹² Kē bañaan bambiñ aka na pneej du Pşih pi Baṭi, baṣe fēlana bdig, du dko di bdēm, dul di baklun kawooni, kadeebaṭ kadohrēn.

¹³ Kē Yetu aṣe ji na naweeek i bangoli : « Ṭiṣan! Naşibaṭi ajeban namaakal i nu, ṭiki ifiyaar aji ado hañ. » Kē nalemp ajeb ṭi dko mēnt.

Yetu ajeban bamaakal baṭum (Markut 1.29-34; Luk 4.38-41)

14 Yetu aya du uko Timonj Piyeer, ašë tēnk kē anin aharul apiinči, kē uleef uyik na a. 15 Abana ti kañen, kē pmaak papēn ti a, kē anața awul baka pde.

16 Wi utaakal ubanuñ, bațija bañaan batum biki ntaayi nakyewlēnuñ, kē ado pdiim ploolan adook ntaayi abot ajeban bamaakal bti, 17 Hēnk di uko wi *Itayi *Națupar Nașibați ajakuñ udolaniin:

“Ajej pțakēm pi nun abot akunja mmaak mi nun. ☆”

*Națasar Yetu awo kawul uleeful bti
(Luk 9.57-62)*

18 Wi Yetu awinuñ kē bañaan batumi kē ašë ji na bațasarul baya bdēk umban wundu. 19 Wal mēnt, kē *najukan Bgah alon ašë ji na a : « Najukan, dko di ikyahan, dțașu da. » 20 Kē Yetu ašë teema aji : « Nnfēș naka ihēr, kē nkat naka intan, kē *Abuk Ńiinț ašë wo aanka dko dpafni bkow. »

21 Alon kak ti bațasarul aji na a : « Naweek, duni tēnēn te umoyēn Paapa. » 22 Kē Yetu aji na a : « Ťașaan, iwut bakteț baya bamoy bakteț biki baka. »

*Yetu ațañan ukēk
(Markut 4.35-41; Luk 8.22-25)*

23 Yetu apaya wal mēnt ti bțeem, kē bațasarul bakak apaya na a ti ba aya. 24 Ukēk uweek umara mara anața, kē nmaaronj nado wun bțeem. Yetu kē ašë njoyēnt. 25 Bațasarul bañoga ahuma ašë huuran aji : « Ajugun, buuranun, nkeț! » 26 Kē Yetu ašë ji na baka : « we ukaan kē naklēnk ba, an nanwoon naanfiyaar akēșan? » Anața wal mēnt, aņoman na uyook na meel mi bdēk kē dko dayompandēri. 27 Baņonar maakan ašë ji : « Ńaan i awo ahon, kē uyook na meel nado ji natiinka? »

*Yetu ajeban biinț batēb biki ntaayi nanejuñ
(Markut 5.1-20; Luk 8.26-39)*

☆ 8:17 Natenan ti Itayi 53.4; na ti 1 Piyeer 2.21-24.

28 Wi Yetu abanuñ du plut, du utaak wi Bagenateren, kē biinț batēb banwoon na ntaayi bașë pēnna du pn-guran abi ayit na a. Bajooț maakan kē nin Ńaan alon aando Ńoom Ńoom pțēpna bgah mēnt. 29 Biinț mēnt bawo ti phuuran aji : « Inumi'un we ba, abuk Nașibați? Ibi bi pyewlēnun ji unuur wi pwayēș ubi udo kaban i? »

30 Batani bweek bi nknkuma blon bawo ti kaņog dko mēnt, așuuñ. 31 Wi wi ntaayi nășaan akooț Yetu aji na a : « Woli injal pdookun, kdolun nneej ti batani bi nknkuma ni. » 32 Kē aji na nja naya, kē nrapēn aya neej du nkuma. Ťi dko mēnt, kē batani bti bașë wor woran du pnkuñ aneej du meel ay-oor. 33 Bayafan bajug batani bajin na pti ašë ya kakalēș ubeeka uko unțepuñ bti na uko undoluñ biinț biki ntaayi nabiin aneej. 34 Kē bañaan bti banfētun ti ubeeka bașë tool pya du Yetu. Wi bawinaaruluñ win ašë kooța apēn ti utaak wi baka.

9

*Yetu ajeban Ńiinț anyojuñ ihoț
(Markut 2.1-12; Luk 5.17-26)*

1 Yetu apaya ti bțeem, amuur bdēk ašë ya du ubeeka wi nul. 2 Kē bañaan balon bașë țija Ńiinț alon anyojuñ ihoț, ampiințun ti kajiiñ. Wi Yetu awinuñ pfiyaar pi baka, ašë ji na Ńiinț națakmaan : « Ńiințu, hațan, ipekadu yi nu ipēnanaa. »

3 Kē *bajukan Bgah balon bașë hoopatēr aji : « Ńiinț i akar Nașibați! » 4 Kē Yetu, ammeenj nșal ni baka ašë ji na baka : « we ukaan kē nawo na nșal nwuțaan njan ba? 5 We uyo-jnuñ ba : pji na Ńiinț i : “Ipekadu yi nu ipēnanaa” kēme “Națiin ipoș”? 6 Natenan, nabaan ame kē Abuk Ńiinț aka mnhina mi ppēnan ipekadu ti mboș. » Wi wi așaan aji na Ńiinț națakmaan : « Națiin, ijej kajiiñ ki nu, itiiș katohu! » 7 Ńiinț anața ti dko mēnt, ațiiș katohu. 8 Wi pntuk pi bañaan pawinuñ uko mēnt, palēnk

maakan, ašë wo ƚi pbeeb Našibaƚi ƚi uko wi awulun bañaan mnhina mntënt mi.

Yetu adu Maci
(Markut 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Wi Yetu apënuŋ, awin ñiintŋ alon anwoonŋ katim ki Maci kē aƚo du dko di aklempnuŋ, aji kobraar daaša. Kē ašë ji na a : « ƚašaan! » kē Maci anaƚa aƚaša. ¹⁰ Yetu aya ƚo ade du katoh ki Maci, kē bakobraar daaša baƚum na bañaanŋ balonŋ baƚum biki bajaanŋ badu bado buƚaan bašë wo da, bawo ƚi pde na a, ul na baƚašarul. ¹¹ *Bafaritay bawin uko mëntŋ ašë ji na baƚašar Yetu : « we ukaanŋ kē najukan i nan akde na bakobraar daaša na bado buƚaan ba? » ¹² Kē Yetu antiinkuŋ baka ašë ji : « Mëntŋ bañaanŋ banwoonŋ bajeb banumiinŋ nakuraar, bamaakal banumi'ulunŋ. ¹³ Nayaan najuk uko wi uƚup wi ujakuŋ: “*Mñaga mi mi nnumiinŋ, mëntŋ pñaaƚ pi nntaam pi pi nnumiinŋ.*”[☆] Yetu akak aji na baka : Mëmbi bi pdu bañaanŋ banšaluŋ aji bawo baƚool, dbi bi pdu bandinanuŋ aji bawo bado buƚaan. »

Yetu aƚiiniyaan pyiman

¹⁴ Baƚašar Yowan bañog Yetu ašë ji na a : « we ukaanŋ kē un na bafaritay nji nyiman kē baƚašaru bašë wo baanji bado haŋ? » ¹⁵ Kē Yetu ašë teem baka aji : « ƚi unuur wi bniim, ñaan ahilan kado bañaanŋ bambiinŋ bniim bajooƚan ji bawo na puum i wal wi naniim ahumuŋ da? Kē wal ušë bi wi naniim akjejaniiŋ. Bayiman ƚi nnuur mëntŋ. ¹⁶ Ñaanŋ aanji jej kalëmënt kahalu kabamna kamiša kaƚaf, woli ñaanŋ ado haŋ kalëmënt kahalu kaji kapul ital yi ubamna, dko dantowiinŋ dabaa haan haan maakan!

¹⁷ « Nin ñaanŋ alonŋ kak aanji ƚu poot phalu ƚi njuuli nƚaf, ado le haŋ poot phalu puŋ pafom njuuli, poot katula ƚi mboš, njuuli kaƚoka. Kē ñaanŋ ašë wo kaƚu poot phalu ƚi njuuli nhalu, poot na njuuli nšašë wo njob. »

Yetu ajeban ñaaƚ alonŋ akuƚ anaƚan poonu abuk Jayirut ƚi pkeƚ

(Markut 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yetu ahum kaƚiini, kē naweek alonŋ i *katoh kañehanaani ki bayuday ašë bi añoga anup ƚi kadunul ašë ji : « Abuk naan abaa keƚ keƚ hënkunŋ. Biin ipafa kañen ajebna. » ¹⁹ Kē Yetu anaƚa na baƚašarul aƚaša.

²⁰ Wal mëntŋ kē ñaaƚ alonŋ anwoonŋ na pmaak pi ptula pñaaƚ nšubal iñeen na nƚëb ašë ñog Yetu ƚi kafetŋ, aban kambiiint ki kamiša ki nul, ²¹ ašë ji ƚi ušalul : « Woli dhinan ƚañ aban kamiša ki nul kajeb. »

²² Yetu akok awina ašë ji : « Haƚan ñaaƚu, pfiyaar pi nu pajebanu. » ƚi dko mëntŋ kē ñaaƚ abi jeb jeb.

²³ Wi babanuŋ du uko naweek i katoh kañehanaani kē Yetu ašë win bateen puum* na bañaanŋ banyewliinŋ ašë ji : ²⁴ « Napënan : Poonu aankeƚi, anoyëntŋ noyëntŋ. » Kē bañaanŋ bašë beŋa. ²⁵ Wi wi adoluŋ bañaanŋ kē bapëni, ašë mëban poonu ƚi kañen kē anaƚa. ²⁶ Uko mëntŋ upënalala ƚi utaak mëntŋ bti.

Yetu ajeban bakuul batëb

²⁷ Yetu aƚool pya, kē bakuul batëb bašë wo ƚi pƚaša ašë huuran aji : « Abuk Dayiƚ ñagi'un! »

²⁸ Wi abanuŋ du katoh, kē bakuul bukuŋ bašë bi añoga, kē ašë ji na baka : « Našal aji dhil pdo uko wi nakheparaanuŋ i? » Kē bateema aji : « Naweek, ihili. » ²⁹ Kē ašë ban baka këš wal mëntŋ aji : « Uwoonŋ jibi nafiyaaruŋ. » ³⁰ Këš ki baka kē kašë haabša. Yetu abëg baka wal mëntŋ aji : « Naƚaafaraan kaƚup ñaanŋ! » ³¹ Kē bukal, wi bapënuŋ, ašë ƚup bañaanŋ bti ƚi utaak.

Yetu ajeban ñiintŋ ambiišuŋ bƚup
(Luk 11.14-15)

³² Wi Yetu na baƚašarul bakpënuŋ, kē bašë ƚija ñiintŋ alonŋ ambiišuŋ bƚup ƚiki untaayi ulonŋ uneej ƚi a. ³³ Yetu adook untaayi, kē ñiintŋ ašë bi jun jun bƚup. Bañaanŋ bañonŋar ašë ji : « Nin nëmbaanŋ

☆ 9:13 Hotey 6.6. * 9:23 Bateen puum : Bayuday woli ñaanŋ akeƚa keƚ baji babi kateen teen.

kawinara uko utënt wi ti *Itrayel! »
³⁴ Kë *bafaritay başë ji : « Uweek wi nntaayi uwululun mnhina mi pdook nntaayi. »

Yetu añaga pntuk pi bañaan

³⁵ Yetu aji tēp ti nbeeka na nřfēt bti, kajan du itoh iñehanaani, kačup Učup Ulil Unuura wi Pših pi Bači kabot kajeban mmaak bti na pčakēm bti mi bawoonaanun. ³⁶ Wi Yetu awinun pntuk pi bañaan ašë ñaga pa, čiki banoor baamme uko wi bakdolun awo ji nkaneel njanwoon njanaka nayafan. ³⁷ Wal mēnt kē ašë ji na bačasarul : « Kakit kadēmi, kē balemp başë tiinkēt ; ³⁸ nakoočan ajug kakit ado balemp babi kakit. »

10

Banjañan iñeen na batēb biki Yetu (Markut 3.13-19; Luk 6.12-16)

¹ Yetu adu bačasarul iñeen na batēb ašë wul baka mnhina mi pdook nntaayi, na mi pjeban mmaak bti na pčakēm bti. ² Itim yi banjañan iñeen na batēb mēnt yii yi : Fimoņ i bajaan badu Piyeer na Andre ača'ul ; Jakob na Yowan babuk Febede ; ³ Filip na Bartelemi ; Tooma na Maci nakobraar daaša ; Tade na Jakob abuk Alfe ; ⁴ Fimoņ i bajaan badu nagutar utaak na Yuda Itkariyot, ambiin adek Yetu kafet.

⁵ Banjañan iñeen na batēb mēnt, Yetu ayil baka aji na baka : « Nawutan kaya du banwoon baanwo bayuday na du nbeeka ni utaak wi *Tamariya. ⁶ Nayaan du bañaan biki Itrayel, banwoon ji nkaneel njanneemun. ⁷ Nayaan načup baka kē Pših pi Bači pañogi. ⁸ Najebaan bamaakal, nanačaan bankečun, najinčaan bammaakun bdoo, nadookan nntaayi. Nayeenk bē naanluk nin ukoolan, nawulan nawut kado kašal baluk. ⁹ Naktij nin uwuuru, nin untaam, nin pataka ti nmbooču ni nan pa pnugna uko ulon. ¹⁰ Naktij nin umañ pa bayaaš, nawutan kaya na kamiša kalon na

išapaat ilon na panduk. Nalemp aka na pluka ujēnk wi nul. »

¹¹ Yetu akak aji na baka : « Ubeeka kēme ufēt wi nakbanaan, nadolan bayuujan ñaan anwoon nanuura, naya naheta da te wal wi nakyaan. ¹² Woli naneej ti katoh, nawulan baka mboš naji : “Bnuura bawo ti an.” ¹³ Woli bañaan biki katoh mēnt bawo banuura, bnuura bi nañehanun baya ti baka ; woli baanwo banuura, bnuura bi nan kakak du an. ¹⁴ Kē woli baanyeenkan abot awo baantiinkan, napēnan ti katoh mēnt kēme ti ubeeka mēnt nabot nadan danan pdēpalēn ti ihoč yi nan nadiimanaan kē bado bučaan. ¹⁵ Na manjoonan dčupan, ti unuur wi pwayēš uko wi Našibači akun kado ubeeka mēnt utam kapel wi biki ntaak ni Fodom na Gomora. ¹⁶ Natenan, dyilan ji nkaneel ti ptoof pi nñiin ; nadoon kalipara keeri ji npula nabot najinč nhaaš ji nbalab nfaatal. »

Mnhaj mankmbiin

(Markut 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁷ Yetu akak aji na *banjañan : « Nalipariin bañaan: balun kačijan du nruha kabot kakoban du *itoh iñehanaani ; ¹⁸ balun kañočan du kadun ki bantuņa na ki baših čiki nafiyaarēn. Wal mēnt, nahilna načup ti kadun ki baka na ki ntaak bti uko wi nameeņ ti nji. ¹⁹ Kē woli bačijan uruha, nakhaajala kado kala uko wi nakyaan kačup kēme jibi nakyaan kačup : uko wi nakyaan kačup ubi ti bkowan wal mēnt. ²⁰ Mēnt an nakyaan kačini, *Uhaaš wi Našibači Ašinan uklun kačēpna ti an kačini.

²¹ « Ñaan alun kakeešaar abuk ašin kado bafiņa. Ašin napoč alun kakeešaar abukul kado bafiņa ; bapoč banačara bajug baka kado bafiņ baka. ²² Bañaan bti bašooran čiki nafiyaarēn ; kē anšaan amēban kaliintan te kaban, abuur. ²³ Woli badookan du ubeeka ulon, nanačiin naya du ulon umpači. Na manjoonan, dčupan, naankba nbeeka ni Itrayel bti bē *Abuk Niiņ aambi.

²⁴ Yetu akak aji : « Baanhil kamëban bnuura najuk kapelan najukan, këme nalemp kapelan i aklemparun. ²⁵ Başale mëban najuk aliñan na najukan, uko mënt kakëş, kë uwoha han pa nalemp na ajugul. Wi bajakun ajug katoñ awo *Beltebul, we wi bawoon baanktup ti biki katoñ ba? »

In i i ñaañ awoon kado kañi
(Luk 12.2-7)

²⁶ Yetu aji na baka : « Nakdo kañi nin ñaañ. Uko bti unhankun ulun kapën kawinana, kë uko bti ummeniñ ulun kameetana. ²⁷ Uko wi nji kañupanañ du bdëm, nañupan wa na pnak ; uko wi nji kahoopañanañ, nañupan wa du itoh duuñ.

²⁸ « Nakdo kañi banhilarun pfiñ uleef aşë wo baanhilan pfiñ uhaaş ; nañëpan ðëp nado kañi Naşibañi ankañ mnhina mi ptok uleef na uhaaş bti du infernu. ²⁹ Baanji bawaapar nñiiru nñëb ktaka kntiinku i? Kë nin ulon ti ña uşë wo uunji ugot bë Naşibañi Aşinan aammee! ³⁰ Kë an, uwel wi bkow bi nan bti udoo fënan. ³¹ Naklënk keeri nin ukoolan, nadëm apel pntuni pi nñiiru. »

Pdinan këme ppok Yetu
(Luk 12.8-9)

³² Yetu aji na baka : « Ñaañ ankdinanun ti kadun ki bañaañ kë awo nañaşaraan, dluñ kadinan ti kadun ki Paapa anwoon du bañi kaji awo nañaşaraan. ³³ Kë ñaañ anşaañ apokën ti kadun ki bañaañ, dluñ kapoka ti kadun ki Paapa anwoon du bañi. »

Pfiyaar Yetu pagar bañaañ
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Yetu akak aji : « Nawutan kaşal kaji dbi bi pñij btiinkar ti umundu ; dbi bi pñij ugut. ³⁵ Dbi pnaakrën ñaañ na aşin, ñaañ na anin, ñaañ na anin ayinul. ³⁶ Bañaañ biki katoñ ki ñaañ bakwoon başooradul.

³⁷ « Ñaañ anñalun aşin na anin apelanaan, aantaañ na pwo na nji. Anñalun abukul apelanaan aantaañ na pwo na nji. ³⁸ Ñaañ anwoon aankuñ krut ki nul kadinan phaj ji

nji, kapoş ti kafet ki naan udole wo pket, aantaañ na pwo na nji. ³⁹ Ñaañ anklaañ pbuuran ubida wi nul alun kawaañ wa, kë anwaañun ubida wi nul pa nji alun kayeenk wa. »

Anyeenkun nañaşar Yetu, Yetu i i ayeenkun

(Marku 9.37,41; Luk 9.48; 10.16; Natanan ti Yowan 13.20)

⁴⁰ Yetu akak añiini aji : « Ñaañ anyeenkanañ nji i i ayeenkun, kë anyeenknun, anyilnun i i ayeenkun. ⁴¹ Ñaañ anyeenkun *Nañupar Naşibañi ðiki awo Nañupar Naşibañi, ayeenk baluk banliñun na bi Nañupar Naşibañi ; kë anyeenkun ñaañ nañool ðiki awo nañool, ayeenk baluk banliñun na bi ñaañ nañool. ⁴² Ñaañ ankñenun alon ti bampoñëñaanun ti bañaşar naan biki adaan, udole wo kakoopa kaloolan ki meel mnjoob ka, ðiki awo nañaşaraan, dñupan na manjoonan, aankwaañ baluk bi nul. »

11

¹ Wi Yetu añupun bañaşarul iñeen na batëb uko wi bawoon i pdo aba aşë tool aya pjukan na pñup Uñup Ulil Unuura du nbeeka ñi dko mënt.

Yetu atëem bayili biki Yowan Nabattaar
(Luk 7.18-35)

² Wi *Yowan Nabattaar awoon ukalabuş atiink kë baktiiniyaan iko yi *Krittu adolon. Ayil wal mënt bañaşarul kë bahepar Yetu aji : ³ « Iwoon anwoon i pbi, këme ñwo biki kayoonk alon kak? »

⁴ Yetu kë aşë teem baka aji : « Nayaan nakakalëş Yowan uko wi nakwinun akuñ atiink hënk : ⁵ Bakuul bakak awin, banñakmun bapoş, bammaakun bdoo bajebi kë bandëñemun baktiink, bankeñun banaña ti pket, Uñup Ulil Unuura utiinkana ti bawaañ. ⁶ Anwoon aampok pfiyaarën anuurrandëni. »

⁷ Wi bañaşar Yowan batoolun pya kë Yetu aşë tiini na pntuk pi bañaañ ti uko wi Yowan aji : « we wi wi nayaan pten du *pndiiş ba? Bmaaj

bi uyook ukşintuŋ ba i? ⁸ Kë we wi wi naşaan aya pten ba? Ńiint aññegiin a i? Bankaan iko inuura bawo du itoh yi başih i? ⁹ Kë we wi wi nayaan pten ba? *Naţupar Naşibaţi a i? Aa dţupan, nawin ampelun Naţupar Naşibaţi. ¹⁰ Ul i i upiitun ţi a aji :

“*Tenan, nayili naan awun ţi kadunu abomanu bgah.*”[☆]

¹¹ « Na manjoonan, dţupan, ţi bańaan bambukiin ţi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kë ñaan anwoonun nampoţi du *Pşih pi Baţi aşe pela. ¹² Du wal wi Yowan Nabattaar te hênkuŋ, bańaan baji bagutar Pşih pi Baţi, kë bantamanun bajaan baneej ţi pa*. ¹³ Baţupar Naşibaţi bti na Bgah bi Moyit abi ban te du Yowan baţup ubi wi Pşih pi Baţi. ¹⁴ Yowan awoon ñaan i Naţupar Naşibaţi abiin aţiiniyaan wi ajakuŋ *Eli alun kabi kak. Nafiyaar uko mënt i? ¹⁵ Ankaan ibaţ itiinki, atiinkan! »

¹⁶ Yetu akak aji : « Kë bahon biki mbaan anaamntën na bańaan biki kawuun ki? Bawo ji bapoţ banţoon du ufeeru aşe ţelşer na batënt baka ¹⁷ aji : “Nteeni kë naankii! Nyeeh iyeeh yi pjootan kë naanwoonii!” ¹⁸ Yowan Nabattaar abii, aandee, aandaan poot, kë baji : “Awo na untaayi!” ¹⁹ *Abuk Ńiint kë abii, ade abot adaan poot, kë baji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaşa na bado buţaan!” Kë başë ji bayikrën kë ñaan awo na uşal unţuŋa wi Naşibaţi ţi iko yi ajaan ado. »

Nbeeka űanwoon űaandi pfiyaar
(Luk 10.12-15)

²⁰ Wal mënt kë Yetu aşe wo ţi pűoman na biki nbeeka űi adolon mlagre mntum űiki baantëlëş űbida űi baka awut pjuban. ²¹ Aji na baka : « Nawuţani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuţani an biki ubeeka wi Bettayida. Woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du nbeeka űi Tir na Fidon[☆], banfëtun

da badobi wohara undiimaan űşaa ku kadiimaan kë banal pţëlëş űbida űi baka. ²² Ukaan kë űi kaţupan, ţi unuur wi pwayëş, uko wi Naşibaţi akdolanaŋ ulun katam kapel wi biki Tir na Fidon. ²³ Kë an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du baţi i? Nabaa ţep ţep kawalana te du infernu. Woli mlagre mandolaniin ţi an mandolana lah du ubeeka wi Fodom[☆] uwoha da te hênkuŋ. ²⁴ Ukaan kë űi kaţupan, ţi unuur wi pwayëş, uko wi Naşibaţi akdolanaŋ ulun katam kapel wi biki Fodom. »

Pnoorfën pi bannoornun
(Luk 10.21-22)

²⁵ Wal mënt Yetu akak aţup na baka aji : « Paap, Ajug baţi na mboş, dbeebu wi imenuŋ iko yi bantohi na bammeen, aşe diiman ya bapoţ bampoţi. ²⁶ Yoow Paap, waŋ uwoon uko wi űnalun. ²⁷ Paapa awulun iko bti. Nin ñaan aamme űi Abukul uko wi nwoon bë mënt Paapa a ; kë nin ñaan aamme uko wi Paapa awoon bë mënt űi Abukul a, na biki ndatuŋ adiiman baka a.

²⁸ « Nabiin ţi űi an bti nankhajun abot anoor pkuŋ, űi dhetanan.

²⁹ « Nadoon uko wi nţu'anaŋ, nado kajuk ţi űi, űhaaş űi nan űaluŋ kanoorfën űiki djoob bkow akuţ awalan bkow naan. ³⁰ Ulemp wi űi kaţu'anaŋ uuntami, kë pkuŋ pi űi kaţu'anaŋ pakak awo paandiţi. »

12

Yetu na unuur wi pnoorfën
(Markut 2.23-28; Luk 6.1-5)

¹ űi wal mënt, Yetu awo ţi pmuur űteeh űi űdeey űi *unuur ulon wi pnoorfën wi bayuday, kë baţaşarul banwoon na ubon başë wuur űa adoh ² Bafaritay balon bawin baka aşe ji na a : « Tenan, baţaşaru bado uko wi Bgah baneenanun pdo űi unuur wi pnoorfën. » ³ Kë Yetu aşe teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiţ

[☆] 11:10 Malaki 3.1. * 11:12 Bańaan baji bagutar Pşih pi Baţi, kë bantamanun bajaan baneej ţi pa këme : bańaan banaţara Pşih pi Baţi, kë bańaan banjooţun bakdo na pyeenk pa. [☆] 11:21 Natenan űi İţayi 23.1-18. [☆] 11:23 Natenan űi Ujuni 19.24-27.

abiiṅ ado i, wi ubon ukde'ulun ul na batēṅṅul? ⁴ Aya aneej du katoḥ ki Naṣibaṭi, ajej ipoom yi badolon pa *bṅṅan bi Naṣibaṭi ade. Ipoom yi ul na batēṅṅul bawoon baanwo i kade, baṅṅan ṭaṅ bakaan na pde ya. ⁵ Naankak aleyiir ṭi ulibra wi *Bgah bi Moyit kē ṭi unuur wi pnoorfēn baṅṅan du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi baanji banoorfēn jibi Bgah bajakuṅ, kē uunji uwo pjuban pa baka. ⁶ Kē nṣē ṭupan, alon* awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. ⁷ Naṣibaṭi aṭup ṭi ulibra wi nul aji : “*Mṅaga mi mi nnu-miṅ, mēṅṅ uṅaakan wa*”^{*} woli nate lah uko wi mēṅṅ naanktapar baṅṅan biki bṅṅup, banwoon baanjubani. ⁸ *Abuk ṅiṅṅ awoon Ajug unuur wi pnoorfēn. »

ṅiṅṅ anṭakmuṅ kaṅen
(Markut 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yetu awoona da, aṣē ya du *katoḥ kaṅehanaani. ¹⁰ Kē ṅiṅṅ alon anṭakmuṅ ṭi kaṅen aṣē wo da. Bafaritay balon baṅal katapar Yetu bṅṅup aṣē hepara aji : « Bgah bi nun badinan ṅaṅ ajeban ṭi unuur wi pnoorfēn i? » ¹¹ Kē Yetu aṣē teem baka aji : « Ahoṅ ṭi an i i unkaneel wi nul ukjotun ṭi bhēr ṭi unuur wi pnoorfēn bē aankyaar wa kapēnan? ¹² Kē ṅaṅ aṣē pel unka-neel maakan! Hēnk, ṅaṅ ahil kado bnuura ṭi unuur wi pnoorfēn. »

¹³ Wi wi aṣaṅ aji na ṅiṅṅ : « Taran kaṅen. » Kē atar ka kē kajebi, akak ji kandukiṅ. ¹⁴ Wi bafaritay bapēnun aṣē laṭar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu awo Nalempar Naṣibaṭi

¹⁵ Yetu ame uko mēṅṅ aṣē pēn da. Baṅṅan batum baṭaṣa, kē ajeban baka bti, ¹⁶ aṣē lēbar na baka aji bawut kaṭup ṅaṅ i awo i. ¹⁷ Uko mēṅṅ uyuuṅ kē uko wi *Itayi *Naṭupar Naṣibaṭi abiiṅ aṭup udolanaa, hēnk, uko mēṅṅ wii wi :

¹⁸ « *I awoon nalempar naan i nji ndatuṅ,*
i ṅṅaluṅ maakan, i mmaganuṅ,
dluṅ kaṭu Uhaaṣ wi naan ṭi a

aṣē ṭup baṅṅan biki umundu kē Naṣibaṭi akakan baka batool.

¹⁹ *Aankṅom na nin ṅaṅ aankdo kaṅaat baankdo katiink pṅimul ṭi igah*

²⁰ *Jibi awoon aankluṅ kakit bmaaj bandoon abi naay naay*

kēme kajēmṣēn pmul pankduhuṅ, hēnk kak di di aklun kaṅaga baṅṅan bannoorun

te wal wi aklun kakakan iko bti iwo itool ṭi kēs ki Naṣibaṭi :

²¹ *Hēnk ṅṭaak bti ṅaluṅ kaṭu mnhaṭ mi ṅa ṭi a. »*

Yetu na Beltebul
(Markut 3.22-30; Luk 11.14-23)

²² Unuur ulon baṭij Yetu ṅiṅṅ alon i unṭaayi uneejuṅ. Awo nakuul abot biiṣ bṅṅup ; ajebana, kē akak aṭiini akuṭ awin. ²³ Baṅṅan baṅṅar fuṭ aṣē ji : « I awoon *abuk Dayiṭ i? » ²⁴ Wi bafaritay batiinkuṅ uko mēṅṅ, aṣē ji : « *Beltebul uweek wi ṅṅṅaayi uwululun mnhina mi pdook ṅṅṅaayi. »

²⁵ Yetu ame ṅṣal ṅi baka aṣē ji : « Woli baṅṅan biki utaak uloolan bagut, batok utaak di ; kē woli biki ubeeka uloolan, kēme katoḥ kaloolan bagut, ubeeka mēṅṅ kēme katoḥ mēṅṅ kaankhil kanaṭ. ²⁶ Kē woli *Tatana adook Tatana, agut na uleeful : uwole haṅ hum di di pṣihul paknaṭun ba? ²⁷ Naṣalanuṅ kak i! Woli nji ddookna lah ṅṅṅaayi ṭi katim ki Beltebul, bankṭaṣanaṅ badookna ṅa ṭi katim ki in ba? Ukaṅ kē bukal ṭi ṅleef ṅi baka bakluṅ kadiiman kē naanfaṅi. ²⁸ Bē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi wi nji kadooknuṅ ṅṅṅaayi, *Pṣih pi Naṣibaṭi padobi ban ban ṭi an keeri.

²⁹ « Hum di di ṅaṅ ahilanuṅ kaneej du katoḥ ki ṅiṅṅ ammēgaṭun kajej bka bi nul bē aandun atana? Wal mēṅṅ wi wi akhiluṅ kajej bka bi nul.

³⁰ « Anwoon aanwo na nji aṣoorēn, anwoon aankṅonkrēn na nji agar. ³¹ Ukaṅ kē njakan, Naṣibaṭi aluṅ kamiir baṅṅan pekadu na buṭaan bi baktupun ṭi a ; kē ṅaṅ ankkaruṅ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, aankmiira. ³² Kē

* **12:6** Alon awo ṭi ampeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi kēme : Uko ulon uwo ṭi umpeli Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi. * **12:7** Hotey 6.6.

woli ñaan aɗup buɗaan ɗi *Abuk Ñiint, Naɗibaɗi aluɗ kamiira wa, bē woli aɗup buɗaan ɗi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi, aankluɗ kamiira wa ɗi umundu wi na du unkmbiinj. »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-17; Luk 6.43-45)*

³³ Yetu akak aji : « Bko bjeɓ baji babak mnko mnuura, kē bko bmaakal baji babak mnko mnwuɗaan. Iji kyikrēnaan bko ɗi mbuk mi ba. ³⁴ An, pntuni pi ɗfunan, hum di di nahilanuɗ kaɗup uɗup unuura te nawo bado buɗaan? Uko untumuɗ ɗi kaɗēb ki ñaan ujaan upēn ɗi mntumul. ³⁵ Ñaan nanuura aji pēnanaan bnuura bi nul ɗi kaɗēb ki nul ; kē ñaan nawuɗaan aji pēnanaan buɗaan bi nul ɗi kaɗēb ki nul. ³⁶ Kē nšē ɗupan : ɗi unuur wi pwayēɗ, bañaan baluɗ kahepna ɗi ɗɗup ɗwuɗaan bti ɗi baɗupun. ³⁷ ɗi ɗɗup ɗi nu ɗi ɗi bakluɗ kawayēɗaanu katen me iwo natool kēme iduknaanaa. »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Naɗibaɗi

(Markut 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Wal mēnt kē *bajukan Bgah baloɗ na bafaritay baloɗ baɗē ji na Yetu : « Najukan, ɗɗal ido uko uloɗ unkdiiimanuɗ kē iwo i Naɗibaɗi. » ³⁹ Kē atēem baka aji : « An kawuun kawuɗaan ki, kandekuɗ Naɗibaɗi kafet, nawo ɗi phepar uko unkdiiimanuɗ kē dwo i Naɗibaɗi, naankwin nin uko uloɗ umpaɗi na wi Yonat* *Naɗupar Naɗibaɗi adiimanuɗ. ⁴⁰ Jibi Yonat awoon ɗnuur ɗwajanɗ na ɗtejan ɗwajanɗ ɗi kayinj ki uɗēb uweek, hēnk di di *Abuk Ñiint aklun kado ɗnuur ɗwajanɗ na ɗtejan ɗwajanɗ ɗi bhēr du mboɗ. ⁴¹ ɗi unuur wi pwayēɗ bañaan biki Niniwe baluɗ kanaɗa na bañaan biki kawuun ki, kadiiman baka kē baduknaana, ɗiki bawut pɗuban wi batiinkuɗ uɗup wi Yonat! Kē alon aɗē wo ɗi ampeluɗ Yonat! ⁴² ɗi unuur wi pwayēɗ, naɗiñ ñaaɗ i uɗaak wi Faba aluɗ kanaɗa na bañaan biki kawuun ki kayuuj kē baduknaanaa, ɗiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uɗup

untuɗa wi *Falomon naɗiñ, kē alon aɗē wo ɗi ampeluɗ Falomon! »

*Untaayi ukak du katoɗ ki wa
(Luk 11.24-26)*

⁴³ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ɗi ñaan i ubiinj awo, uji uñaay du *pndiis kala dko dneej. Woli uunwini, ⁴⁴ uɗē ji : “Dkak du katoɗ ki naan, ki mpēnnuɗ.” Wi ukakuɗ, uunji uɗēnk da nin uko uloɗ, kaji kawetana kajinj, kaboman bnuura. ⁴⁵ Wal mēnt uji uyaar ɗntaayi paaj na uloɗ ɗanwuɗun apel wa ; ɗabi kafet da. Ñaan mēnt kaɗē kak wal mēnt kawuɗēn kapel kateeku. Kē hēnk di di ukwoon pa kawuun kawuɗaan ki. »

*Bayit Yetu biki mnfaɗan
(Markut 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Jibi Yetu ahumuɗ kaɗiini na bañaan, kē anin na baɗa'ul baɗē bi du bdiɗ aɗal pɗiini na a. ⁴⁷ Kē ñaan alon aɗē bi aji na Yetu : « Naan na baɗa'u buk bukuɗ du bdiɗ, baɗal pɗiini na iwi. » ⁴⁸ Kē Yetu aɗē teema aji : « In awoon ni? Bahon bawoon baɗa naan? » ⁴⁹ Wi wi aɗaan atar kañen adiiman baɗaɗarul aɗē ji : « Natenan, ni na baɗa naan biki biki. ⁵⁰ Ñaan ankduɗuɗ uko wi Naɗibaɗi Paapa anwoon du baɗi aɗaluɗ, un mēntan awoon aɗa naan kēme ni. »

13

*Uhoñ wi nagur ɗdeey
(Markut 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Unuur mēnt Yetu apēn ɗi katoɗ aɗē ɗo du kaban ki bdēk. ² Bañaan batum babi wal mēnt añoga, kē adoo paya ɗi bteem blon aɗo ; kē bañaan bti baduka du pkay, atiinka. ³ Kē aɗē ɗēpna ɗi uhoñ aɗup baka ɗɗup ɗtum. Aji na baka : « Najaar apēn pgur ɗdeey. ⁴ Wi akgu-run, ɗdeey ɗlon kē ɗaya ajot ɗi bgah ; kē ɗkat ɗabi ade ɗa bti. ⁵ ɗlon kē ɗajot ɗi dko di mnlak, danwoon daanwo na mboɗ, anaɗa ɗi dko mēnt ɗiki mboɗ maantumi. ⁶ Kē wi bnuur banaɗi'aaɗ naɗa aɗē tēr ɗa, kē jibi ɗawoon ɗaanka intaan abi kay kay. ⁷ ɗlon ɗajot ɗi

* 12:39 Natenan ɗi Yonat.

dko di iyiw, kë iyiw idëm afiiklën ña.
⁸ Nlonj kë ñajot ti mboş mnuura, awul ñdeey. Blonj baji bawul mbuk iñeen-week, blonj iñeen paaj, blonj kak mbuk iñeen ñwajanŋ. ⁹ Ankaan ibaŋ itiinki, atiinkan! »

*We ukaanj kë Yetu aji hoñ?
 (Markut 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Baŋaşar Yetu babi añağa aşë hepara aji : « we ukaanj kë iji khoñ na bañaan ba? » ¹¹ Kë aşë ji na baka : « An, baŋenan kë name iko injoonanun yi *Pşih pi Baŋi inwoonj iimmeetanaa, kë bandukiinj, baanŋen baka wa. ¹² Ñaanj ankaanj, balunj kaŋena ado pelan, kë anwoonj aanka, badoo yeenka uko wi akaan ¹³ Uko mënŋ ukaanj kë nji kahoñ na baka : ŋiki baji baten, baanji bawin, baji batiink, baanji bate, baanji bame uko wi bajakun. ¹⁴ Hënk uko wi *Itayi *Naŋupar Naşibaŋi abiiŋ aŋup udolana pa baka, aji :

*“Woli natiink, naankteha te,
 woli naten, naankwina win.*

¹⁵ *Bañaan biki pntaali pi badënëŋ ñhaaş
 batuh ibaŋ yi baka, adët kës,*

*kaŋi kës ki baka kawin
 ibaŋ yi baka ikuŋ itiink
 uşal wi baka ute*

*bakakna bafiyaar
 nşë njeban baka.”*

¹⁶ Kë an naşë nuurandën, kës ki nan kawin, kë ibaŋ yi nan iktiink.

¹⁷ Dŋupan, na manjoonan, baŋupar Naşibaŋi baŋum na baŋool baŋum babi ñal pwin uko wi nakwinunj bë baanwin wa, akuŋ aŋal ptiink uko wi naktiinkunj bë baantiink wa! »

*Yetu apiban uhoñ wi nagur ñdeey
 (Markut 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Yetu akak aji : « Natiinkan, uko wi uhoñ ujakunj wii wi : ¹⁹ Ñaan antiinkunj Uŋup wi Pşih pi Baŋi, aşë wo aamme uko wi ujakunj Fatana aji bi kapënan Uŋup wi batepiinj ŋi kaŋëb ki nul. Awo ji bgah bi uŋup uŋotun. ²⁰ Kë alonj awo dko di mnlaak di ñdeey ñajotun, ayeenk ŋi dko mënŋ uŋup na mnlilan, ²¹ aşë wo aanka intaañ, aanji ŋijan kaliintan. Wi Uŋup ukŋu'anj ŋu

bajun pnoorana këme phajana aji bi wutan wutan. ²² Anwoonj dko di iyiw, ajaan atiink Uŋup, kë manŋaaf, pyok panjaan pafooyan bkow, na pñeebar iko itum ñaşë fiiklën Uŋup aneenan wa pbuk. ²³ Anwoonj mboş mnuura, ajaan atiink Uŋup, kate wa, kaşë buk ñdeey. Alonj aji buk ñdeey iñeen week, alonj ñdeey iñeen paaj, alonj iñeen ñwajanŋ. »

Uhoñ wi umbiilu

²⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan uko wi *Pşih pi Baŋi panaamunj: Pawo ji ñiint antepiinj ñdeey ñnuura du uŋeehul. ²⁵ Wi bañaan bti bakñoyëntun, kë naşooradul aşë bi, agur umbiilu ŋi ptoof pi ñdeey aşë ya na bgahul. ²⁶ Wi ñdeey ñanaŋiinj, alumën kë ugof ukak apën.

²⁷ Balemparul babi aji na a : “Naweeek, mënŋ ñdeey ñnuura ñi ñi itepiinj du uŋeeh i? Kë hum di di ujaagal uwoonj da ba?” ²⁸ Kë ateem baka aji : “Naşooradaan adolonj uko mënŋ.”

Kë balemparul başë hepara aji : “Injal ñya ñpënan wa i?” ²⁹ Kë ateem baka aji : “A-a, nahilan woli nalëb ujaagal kapënan ñdeey. ³⁰ Nawutan ñanaŋa ñul bti te wal wi kakit ; ŋi wal mënŋ dlonj kaji na bakit : Naduniin napënan ujaagal natan nado idaaŋ natër wa ; naşë najej ñdeey nahank du pnkuti.” »

*Uhoñ wi pbuk pmpoŋi na wi uko
 utaajanaan pşon*

(Markut 4.30-32; Luk 13.18-21)

³¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pşih pi Baŋi panaam na pbuk pmpoŋi pi ñaanj ajejunj atepi du uŋeehul. ³² Pawoonunj pmpoŋi ŋi mbuk, paşale naŋa, pajaan pakak bgof bandëmnunj ŋi ugof untepiinj ŋi unkintaar, ñkat ñadoo ji ñabi kado intan ŋi inah yi ba. »

³³ Yetu akak aŋup na baka ŋi uhoñ aji : « Pşih pi Baŋi panaam na bko bntiinku bi ñaaŋ ajejunj anaakrën na pşon ptum, kë pataaj bti. »

*Uko unkayi kë Yetu aji hoñ
 (Markut 4.33-34)*

³⁴ Yetu aţup iko yuŋ bti pntuk pi baŋaan na uhoŋ, aanji ŋiini na baka bē aanhoŋi. ³⁵ Hēnk, ayuuj kē uko wi Naţupar Naşibaţi ajakuŋ udolanaa, aji :

« *Dluŋ kahaabēş mntum kahoŋ
dluŋ kaţup iko immeeniŋ undi-
imaan wi umundu upaşaniŋ.* »

Yetu apiban uhoŋ wi umbiilu

³⁶ Wal mēnt Yetu aduk baŋaan aşē kak katoh ; kē baţaşarul başē bi aji na a : « Pibaan un uhoŋ wi umbiilu du uţeeh. » ³⁷ Kē ateem baka aji : « Antepiŋ ŋdeey ŋnuura awoon *Abuk ŋiint ; ³⁸ uţeeh uwoon umundu ; ŋdeey ŋnuura ŋawoon baŋaan biki Pşih pi Baţi ; umbiilu uwoon banjaan baţaş Naguuru. ³⁹ Naşoorad anjaan atepi umbiilu, awoon Untaayi Uweek, kakit kawoon uba umundu kē bakit başē wo ŋwanjut. ⁴⁰ Kē jibi bajaan bajej umbiilu kaya tēr, hēnk di uba umundu ukwohan ; ⁴¹ *Abuk ŋiint aluŋ kayil ŋwanjut ŋi nul, ŋaluŋ kadook baŋaan bti bankdolun balon bapēn ŋi bgah na baŋaan bti bankdolun buţaan ŋi Pşih pi nul. ⁴² ŋwanjut ŋafēl baka du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt dawo na ŋwooni na udeeb wi pdohrēn iŋiŋ. ⁴³ Wal mēnt, banwoon baţool ŋi kēş ki Naşibaţi baluŋ kajeeh ji bnuur du Pşih pi Naşibaţi Aşin baka. Ankaan ibaţ iŋiŋki atiinkan! »

Uhoŋ wi uwuuru wi bamenuŋ na wi mnlak mantamuŋ preeş

⁴⁴ Yetu akak aji : « *Pşih pi Baţi pawo ji uwuuru wi ŋiint alon awinuŋ kē bamen du uţeeh. Akak amen wa aşē ya na mnlilan awaap bka bi nul bti, aya nug uţeeh mēnt. »

⁴⁵ « Pşih pi Baţi pakak anaam na nawaap anklaan mlaak mantamuŋ preeş. ⁴⁶ Wi awinuŋ plon pnuura, aya awaap bka bi nul bti aya anug pa. »

Uhoŋ wi bridiya

⁴⁷ Yetu aji na baka : « *Pşih pi Baţi pakak anaam na bridiya bi bafelun du bdēk kē baţij ŋţēb ŋtum. ⁴⁸ Wi batumuŋ, batuh kē bapul ba du pkay aşē ŋo ajej ŋannuuriŋ aţu ŋi icah aşē fēl ŋanwoon ŋaanuura. ⁴⁹ Kē hēnk di

di ukwoon ŋi uba umundu : ŋwanjut ŋaluŋ kabi kapaţēş bawuţaan na banwoon baţool, ⁵⁰ kafēl bawuţaan du bdoo banyikuŋ maakan : dko mēnt dawo na ŋwooni na udeeb wi pdohrēn iŋiŋ. »

⁵¹ Yetu ahepar baţaşarul aji : « Nateha iko yi ŋţupanaŋ bti i? » Kē bateem aji : « Aa, ŋtee. » ⁵² Kē aşē ji na baka : « Kē hēnk *najukan Bgah anjukuŋ uko wi Pşih pi Baţi abot aţaş uko wi ujakuŋ anaam na ajuŋ katoh anjaan ajejna ŋi bka bi nul uko uhalu na ujon. »

Baŋaan biki Nataret baanfiyaar Yetu (Markut 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Wi Yetu ahoŋuŋ na baka han aşē tool aya. ⁵⁴ Aya du dko di akuşnaaniŋ aşē jukan baŋaan du *katoh kaŋehanaani ki baka, kē badoo ŋoŋar aji : « ŋuŋ di di akaanuŋ uşal untuŋa wi? Hum di di ahiluŋ ado mlagre mi bti ba? ⁵⁵ I mēntan, aanwo abuk naţukan i? Mēnt Mariya awoon anin i, kē bi Yakob, Yotef, Fimoŋ na Yuda bawo baţa'ul? ⁵⁶ Kē baat baţa'ul, baanwo bti ŋi na un i? Kē ŋuŋ di ameenuŋ keeri iko yi bti? » ⁵⁷ Kē uko wan uneenan baka pfiyaara. Kē aşē ji na baka : « *Naţupar Naşibaţi ŋi utaakul, na ŋi katohul meet ŋaŋ di di baŋaan bawoon baanji bamēbana bnuura. » ⁵⁸ Yetu aando da mlagre mntum ŋiki baanfiyaari.

14

Pkeţ pi Yowan Nabattaar (Markut 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Wal mēnt, *Herod nantuŋa i *Galilay atiink kē bakŋiiniyaan uko wi Yetu. ² Aji na balemparul : « Yowan Nabattaar a! Anaţa ŋi pkeţ! Ukaan kē aka mnhina mi pdo mlagre! »

³⁻⁴ Herod aşal han ŋiki abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aşin anhumuŋ najeb aniim. Kē Yowan aşē ji na a aanka na pjej Herodiyana kaniim. Herod kē aşē do kē bamoba, atan na mnkorentu afēl du ukalabuş. ⁵ Abi ŋal pfiŋa, aşē ŋi baŋaan ŋiki başal aji awo *Naţupar Naşibaţi.

⁶ Ké unuur ulonj wi Herod akdoon ufettu unklešanun unuur wi abukiin, poonu abuk Herodiyana ké ašë ki ti kadun ki bañaan ké ulil Herod, ⁷ ké adoo mehna aji awula uko wi akheparulun. ⁸ Anin awuuka, ké aji na Herod : « Wulaan bkow bi Yowan Nabattaar ti praata. » ⁹ Naših ajooṭani, pmehna pi nul ti kadun ki bañaan biki aduun ufettu paṭu ké ado ké aji baṭija ba. ¹⁰ Ayil wal mēnt̄ baya bafaal Yowan du ukalabuš. ¹¹ Baṭij bkow ti praata awul poonu, ké aṅooṭ ba anin. ¹² Baṭašar Yowan babi ajejpuum amoy ; ašë ya aṭup Yetu.

*Yetu ade de'an pntuk pi bañaan
(Markut 6.30-44; Luk 9.10-17; Natenan ti Yowan 6.1-14)*

¹³ Wi Yetu ameenj uko unṭepun, ajejbṭeem aya du dko dangagun ; bañaan wi bamehanj me ašë ṭaša, apenna nbeeka apoš aya du a. ¹⁴ Wi awaliin ti bṭeem ašë win bañaan batum aṅaga baka akuṭ ajeban bammaakun.

¹⁵ Wi utaakal ubanun, baṭašarul babi aṅoga ašë ji na a : « Unuur udobi yob yob, ké dko di nwoonj di dašë gaag, dolan bañaan baya du nṭeṭ bahilna banug uko ude. » ¹⁶ Ké Yetu ašë teem baka aji : « Bayaar we ba? Nawulan baka an bdiidi'an bade. » ¹⁷ Ké bašë ji na a : « Nkaha ipoom kaṅeen na nṭeṭ nṭeṭ. » ¹⁸ Ké aji na baka baṭija ya. ¹⁹ Wi wi ašaana aji na bañaan baṭo ti ujaagal, ašë jej ipoom kaṅeen yun na nṭeṭ nṭeṭ, akat keš du baṭi, abeeb Našibaṭi ašë kitēš ipoom, awul baṭašarul ké bawul bañaan.

²⁰ Bañaan bti bade ayok, ké bajejēnt̄ iko indukiin. Iko mēnt̄ itum kkaar iṅeen na ktēb. ²¹ Ti bandeen bukun, biint̄ bawo iṅeen-week nyaaš iṅeen kaṅeen (5000) aṭu na baat̄ na bapoṭ.

*Yetu apoš ti bdëk duuṭ
(Markut 6.45-52; Yowan 6.15-21)*

²² Wi bañaan babahanj ba pde, Yetu ado ké baṭašarul bapaya ti bṭeem ajota kadun, pya umban wundu, ul ké ašë

duka aṭišan bañaan. ²³ Wi adolonj ké bañaan baṭiṭi, apaya du pnkun duuṭ agaag aṅehan Našibaṭi. Wi utejan ubanun, ké awoha da ul aloolan. ²⁴ Wal mēnt̄ bṭeem badobi low low pkay, ké nmaaronj nkašint̄ šint̄an ba ṭiki uyook uunkyook ataana na umbanj wi bakyaan.

²⁵ Kaya uhaan nguk, ké ašë bi ti baka apoš poš ti bdëk. ²⁶ Wi baṭašarul bawinulun ké akpoš ti bdëk, baṅonjar fuṭ ašë ji : « Ujurte wa » ašë jun pṅajar ṭiki balēnki. ²⁷ Ti dko mēnt̄, ké Yetu ašë ṭiini na baka aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalēnk. »

²⁸ Piyeer ké ašë ji na a wal mēnt̄ : « Ajugun, woli iwi a na manjoonan, jakaan mpoš ti meel mbi du iwi. »

²⁹ Ké Yetu aji na a : « Biini. » Ké Piyeer awala ti bṭeem, apoš ti meel atool pya du Yetu. ³⁰ Ké, wi atiinkunj uyook ašë lēnk, ajun pneej ti meel ašë huuran aji : « Ajugun, buuranaan! » ³¹ Ti dko mēnt̄, ké Yetu ašë tar kaṅen amēbana ašë ji na a : « Iwi inwoonj iinfiyaar akēšan, we ukaana ké iwo na nṣal nṭeṭ ba? » ³² Wi bapayiin ti bṭeem ké uyook ušë ṭaṅan. ³³ Banwoonj ti bṭeem banup adēman Yetu ašë ji : « Na manjoonan, iwo Abuk Našibaṭi. »

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi bagenaterej

(Markut 6.53-56)

³⁴ Wi Yetu na baṭašarul bamuurun, ašë ban du pkay du utaak wi bagenaterej. ³⁵ Bañaan biki dko mēnt̄ bayikreṅa ašë yil ké baṭup ti utaak bti aji abii, ké bašë ṭija bañaan bti bammaakun. ³⁶ Baji bakooṭa kaji na a awut baka baban ṭaṅ kambiint̄ ki bayeti bi nul, ké bambanun ka bti bajebi.

15

*Pjukan pi bantohi bayuday
(Markut 7.1-13)*

¹ Ti nnuur mēnt̄, *bafaritay na *bajukan Bgah balonj bapenna Yerutalem abi aṅog Yetu ašë hepara aji : ² «

* 15:2 Bē baaññow iṅen : Bafaritay baji baññow iṅen kaṭašna udolade wi baka.

we ukaan kë bařaşaru baanji bařaş udolade wi bajon, babaa ji bade bë baanji bañow iñen*? »

³ Kë Yetu ateem baka aji : « Kë an, we ukaan kë naanji nařaş uko wi Nařibaři ajakuñ, kařë kařaş udolade wi nan ba? ⁴ Nařibaři aji : “Mëbaan řaař na naan bnuura” kë “Ñaañ ankkaruñ ařin këme anin, pkeř pakwoon baluk bi nul.” ⁵ Kë an, nařë ji woli ñaañ aji na ařin këme anin : “uko wi nhilanuñ lah kařenknu uwo wi Nařibaři” ⁶ ahilan keeri kawut pmëban ařin na anin. Hënk di udolade wi nakjukanuñ uřuuñ kë nagar Uřup wi Nařibaři. ⁷ An balagare, *Itayi *Nařupar Nařibaři afañ wi ařupuñ ři an aji :

⁸ *“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum řañ*

kë uhaař wi pa uřë lowën.

⁹ *Břëñan bi baka baanjakën nin uko uloñ*

iko yi bakjukanuñ iwo udolade wi bañaañ řañ.” »

Iko injaañ iřu ñaañ ařop ři kës ki Nařibaři

(Markuř 7.14-23)

¹⁰ Wi wi Yetu akaañ adu pntuk pi bañaañ aji na baka : « Natiinkan nabot name! ¹¹ Mëñř uko unjaañ uneejna ři mntum ujaañ uřopan ñaañ ři kës ki Nařibaři, uko unkpënnuñ ři mntum mi nul wa. »

¹² Bařaşarul bañoga wal mëñř ařë ji na a : « Imeha kë *bafaritay badeebař jibi iktiiniñ hënk i? » ¹³ Kë ařë teem baka aji : « Bko bi Paapa anwoon du baři awoon aantepii baluñ kalëbana. ¹⁴ Nawutan baka : bawo bakuul bankñoñuñ bakuul. Nakuul ařoñle atenřul nakuul, bukal batëb bti baya jot du bhër. »

¹⁵ Piyeer ayeenk břup ařë ji na a : « Pibanun uko wi iřupuñ hënk. » ¹⁶ Kë aji na baka : « An kak, hënk di nawaañuñ nřal te hënkun? ¹⁷ Naamme kë uko bti unneejuñ ři mntum mi ñaañ uji uřëp du kayiñ,

kapën du bnřëeh, ¹⁸ bë uko umpënuñ ři mntum uwoona du uhaař meeř. Wuñ mëñřan ujaañ uřopan ñaañ ři kës ki Nařibaři. ¹⁹ Du uhaař meeř di di iko itëñř yi ijaañ iwoona : nřal nřwuřaan, bfiñar, ppiinř na ahar ñaañ këme ayin ñaañ, pjuban pi piinř, kakiiñ, nřilan na přup buřaan ři bañaañ, bkuutar. ²⁰ Iko mëñř ijaañ iřopan ñaañ, kë pde bë iinñow iñen paanji pařopan ñaañ†. »

Pfiyaar pi ñaař anwoon aanwo nayuday

(Markuř 7.24-30)

²¹ Wi Yetu apënuñ da ařë ya du nřtaak nji Tir na Fidoñ ²² Kë ñaař aloñ i utaak wi Kanaan anwoon du utaak mëñř ařë pën ahuuran aji : « Naweeek, *abuk Dayiř, ñagi'aan! Untaayi unooran poonu abuk naan maakan. » ²³ Yetu aanteema nin uko uloñ. Bařaşarul kë bařë ñoga akoořa aji na a : « Dookana, anooranun na phuuran pi nul. »

²⁴ Kë Yetu ateem aji : « Nařibaři ayilën řañ pa nřkaneel nji *Iřayel nřanneemuñ. » ²⁵ Kë ñaař ařë baan añup ři kadun ki Yetu aji na a : « Naweeek, biin itënkën! »

²⁶ Kë aji na a : « Uunuura bajej pde pi bapoř bawul nřbuř nřmpoři‡. »

²⁷ Kë ateem aji : « Naweeek, ifañi, kë nřbuř nřmpoři nřařë doo ji nřade ituk inkjotnuñ du umeeřa wi bajug nřa. »

²⁸ Wi wi Yetu ařaañ aji na a : « Ñaařu, pfiyaar pi nu padëmi! Uwoon jibi iñaluñ! » Wal mëñř kë abukul ařë bi jeb jeb.

Yetu ajeban bamaakal batum

²⁹ Yetu apën da ařë ya umbañ wi *bdëk bi Galilay. Apaya du pnkuñ ařo. ³⁰ Bañaañ batum babi ři a, ařij bankjiinkuñ, bakuul, banřakmuñ, babiis břup, na bamaakal batum kak, abëkan ři ihoř yi Yetu ; kë ajeban baka. ³¹ Bañaañ bañoñar wi bawinuñ banwoon baanhil břup kë baktup, banřakmuñ kë bajebi, kë bankjiinkuñ

☆ 15:4 Ppën 21.27; 20.12. † 15:20 Pařopan : Yetu aanktiiniyaan ři dko di uko wi pjinř, bafaritay baji bañow iñen kařaşna udolade wi baka. ‡ 15:26 Nřbuř nřmpoři : Wal mëñř bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nřbuř.

kë bakpoş bnuura, kë bakuul bakwin. Badëman wal mënt Naşibaţi i *Itrayel.

Yetu akak ade de'an bañaan batum (Markut 8.1-10)

³² Yetu adu başaşarul wal mënt aşë ji na baka : « Dñaga bañaan biki, nnuur nwanjant nji nji, nji bawo i na nji kë baanka uko ude. Mënjal baţiış na ubon : bahilan kaya kajot ti bgah. »
³³ Kë başaşarul başë ji na a : « Ti dko dangaagun di, tun di nkkaanun uko de unkhilanun kayokan bañaan batum biki? »

³⁴ Kë aji na baka : « Nawo na ipoom hum? »

Kë bateem aji « Ipoom paaj na kalon na nteb nlon nmpoti. »
³⁵ Kë Yetu aşë ji na bañaan bafo ti mboş ;
³⁶ aşë jej ipoom paaj na kalon yun na nteb nlon, abeeb Naşibaţi, akitëş ya aşë wul başaşarul, kë bafaş bañaan.
³⁷ Bade bti adoo yok. Başaşar Yetu kë batuman kkaar paaj na plon na iko induksiin.
³⁸ Bañaan bandeen bawo biint iñeen-week nbaakër nyaaş iñeen (4000), aţu na baat na bapot.
³⁹ Wi Yetu adolon bañaan kë baţiışi, wi wi aşaan apaya ti bteem aya utaak wi Magadan.

16

Bafaritay bahepar Yetu uko unkdimanun kë awo i Naşibaţi

(Markut 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ *Bafaritay na *bataduk babi ti Yetu wal mënt, ala ptaawana aşë hepara uko unkdimanun kë awo ñaan i Naşibaţi.
² Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli unuur uya pjot kë baţi bajeenki naji naji : “Dko dalun kajeeh faan.”
³ Kë na nfa kub, baţi bajenle naji : “Uşubal uşub nta.” Naji name uko wi iko yi baţi ijakun, aşë wo naanhil pyikrën uko wi Naşibaţi akdolon nta di.
⁴ An bañaan bawuţaan biki, nandekun Naşibaţi kafet, nahepar uko unkyuujun kë dwo i Naşibaţi. Naankwin uko ulon umpati na wi Yonat* Naţupar Naşibaţi adiimanun.

✧ 16:4 Natenan ti Yonat.

» Wi wi Yetu aşaan aduk baka da, aya na bgahul.

Uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk

⁵ Yetu na başaşarul baya bdëk umban wundu. Kë başaşarul başë tilma ptiş ipoom.
⁶ Kë Yetu aşë ji na baka : « Natenan bnuura, nalipariin uko utaajanaani pşon wi *bafaritay na *bataduk.
⁷ Başaşarul kë başë tiini bukal bukal aji : « Aţiini han tiki nentij ipoom. »

⁸ Kë Yetu ammeen uko wi baktiiniyaanun aji na baka : « An, nanwoon naanfiyaar akëşan, we ukaan kë naktiiniyaan pwo naantij ipoom ba?
⁹ Naandobi yikrena te henkun iko yi nawinun i? Naanleş wi nkitşun ipoom kañeen pa biint iñeen-week-kañeen nyaaş iñeen (5000) i? Kë kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun ba?
¹⁰ Kë wi nkitşun ipoom paaj-na-kalon pa biint iñeen-week-nbaakër nyaaş iñeen (4000)? Kë kkaar hum kantumun ipoom ki ki nayaanaanun?
¹¹ Kë hum di di nawoon naamme kë mentiiniyaan ipoom? Dji nalipara uko utaajanaani pşon wi bafaritay na bataduk. »

¹² Başaşar Yetu bayikrën wal mënt kë aji na baka balipara pjukan pi bafaritay na bataduk, mënt uko utaajanaani pşon wi bajaan badolna ipoom wa.

Piyeer aji Yetu awoon Kritt

(Markut 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yetu aya na başaşarul du utaak unñogun ubeeka wi Tetare-Filip aşë hepar baka aji : « Bañaan başal aji *Abuk Niint awo in ba? »
¹⁴ Kë bateem aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar ; kë balon baji iwo *Eli Naţupar Naşibaţi kë balon kak baji iwo Yeremiya këme alon ti *baţupar Naşibaţi bandukiin. »

¹⁵ Kë aşë ji na baka : « Kë ti an, nji dwo in ba? »
¹⁶ Fimon Piyeer kë ateema aji : « Iwo *Kritt, Abuk Naşibaţi ajug ubida. »
¹⁷ Kë Yetu aşë ji na a : « Inuurandëni iwi

Fimonj abuk Yonat. Mënt ñaan najën aţupiinj manjoonan manj, Paapa anwoonj du baţi a. ¹⁸ Kë nşë jaku : Iwo Piyeer*, pnduba panjaan pamëban katoh, iluŋ kamëban bankfiyaarnuŋ. Pkeţ paankhilan kanaţ ţi kadun ki baka. ¹⁹ Dluŋ kawulu iniigşaaŋi yi Baţi : uko wi ikpokunj ţi mboş uluŋ kapokana du baţi, kë uko wi ikdinanuŋ ţi mboş, uluŋ kadinana du baţi. » ²⁰ Wi wi aşookunj baţaşarul aji na baka bawut kaţup nin ñaanj kë ul awoonj Krittü.

Yetu aţup aji aluŋ kakeţ kabot kanaţa ţi pa

(Markut 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Unuur mëntj wi wi Yetu ajunuŋ pdiiman baţaşarul kë awo i pya Yerutalem, kahaj da maakan ţi iñen yi bantohi, *baţeŋan baweek na *bajukan Bgah. Baluŋ kado bafiŋa, unuur uwajanţën aşë naţa ţi pkeţ. ²² Piyeer apula kë bagaagi aşë jun pŋoman na a aji : « Ajugun, dñehan Naşibaţi abuuranu uko waŋ! Nin ukoolan uunkdolu! »

²³ Kë Yetu aşë wugşaa aji na Piyeer : « Lowaan, iwi Fatana! Inaţ ţi bgah aneenanaan pţëp. Iinji kla uko wi Naşibaţi anjalun, iji kla uko wi bañaan baŋaluŋ. »

²⁴ Kë wi wi Yetu ajakuŋ na baţaşarul bti : « Woli ñaan anjal kaţaşën, awo kaţilma uleeful kakunja kruţ ki nul kadinan phaj ji nji kaşë kaţaşën woli ado akeţ. ²⁵ Ñaan ankşaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaaŋ wa ; kë anklun kawaaŋ ubida wi nul pa nji aluŋ kabuuran wa. ²⁶ We uwoonj ñaan aka pyok pi umundu bti, woli anee-mandën uhaaş wi nul? We wi ñaan ahilanuŋ kawul kabuuranaan uhaaş wi nul. ²⁷ *Abuk Ñiintj aban ţi pbi na mndëm mi Aşin na ŋwanjuţ ŋi nul. Wal mëntj awayëş ñaan andoli ţi mnwo mi nul. ²⁸ Dţupan na manjoonan : balonj ţi banwoonj nţa ţi baankkeţ bë baanwin Abuk Ñiintj kë abi ji naşih. »

* **16:18** Piyeer : Dawoonj pnduba këme plaak.

17

Uleef wi Yetu bti uţëlşaa

(Markut 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Wi ŋnuur paaj ŋaţëpuŋ kë Yetu aşë jej bi Piyeer na Yakob na Yowan aţa Yakob aya na baka du pnkuŋ pweek kë bagaagi. ² Uleef wi nul kë uşë ţëlşaa ţi kadun ki baka : kaara di nul dajeeh ji unuur, kë imişa yi nul ikak afaat feh. ³ Ţi dko mëntj, kë baţaşar Yetu başë win *Moyit na *Eli kë baktiini na a.

⁴ Wal mëntj kë Piyeer aşë ji na Yetu : « Ajugun, unuura ŋwo ţi dko di. Injal le katar iloona iwajanţ; kalonj kawo ki nu, kalonj ki Moyit, kandukiinj kawo ki Eli. »

⁵ Ahum kaţiini, kë kanfélunj kalonj kanknuuruŋ kaşë mara mara abi awun baka, kë pdiim plonj paşë pënna ţi ka aji : « Iwi iwoonj abuk naan, dŋalu maakan, dmaganu! Nadoon katiinka! »

⁶ Wi baţaşar Yetu batiinkunj pdiim mëntj aşë lënk maakan ajot afëţ kës ţi mboş. ⁷ Kë Yetu aşë ñog aban baka aşë ji : « Nanaţiin, nawutan kalënk. » ⁸ Wi bakatuŋ kës, baankak awin nin alonj, kë Yetu tañ awohanj da.

⁹ Wi bakwaliinj pnkuŋ, kë Yetu aşë ji na baka : « Naktup nin ñaanj alonj uko wi nawinuŋ, te wal wi *Abuk Ñiintj aklunj kanaţa ţi pkeţ. »

¹⁰ Baţaşar Yetu bahepara aji : « we ukaanj kë *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji *Krittü ado kabi. »

¹¹ Kë atëem baka aji : « Na manjoonan Eli awo i kabi, kakakan iko bti ţi bgah. ¹² Kë nşë ţupan, Eli adobi bi, kë baanyikrëna, bahajana, adola jibi baŋaluŋ. Hënk kak di di Abuk Ñiintj aklunj kahaj ţi iñen yi baka. » ¹³ Wal mëntj, kë baţaşarul başë yikrën kë awo ţi ptiiniyaan *Yowan Nabattaar.

Yetu ajëban napoţ i untaayi ukyewlënuŋ

(Markut 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Wi Yetu na bi Piyeer, Yakob na Yowan bakakuŋ du dko di pntuk pi bañaan pawoonj, kë ñiintj alonj aşë bi ţi Yetu anup ţi kadunul aji na a : ¹⁵ «

Naweeek, ñagiin abuk naan. Aji jot kako, ahaj maakan : ñyaaş n̄tum aji jot ti bdoo, ulon̄ kak aji jot ti meel. ¹⁶ D̄tija baṭaşaru kē baanhilan ajebana. »

¹⁷ Kē aṣē teem aji : « Nawo bañaan̄ bawuṭaan, banwoon̄ baanfiyaari! Dwo kaṭo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naṭijaan napoṭ ti. » ¹⁸ Kē Yetu aṣē lēbar na untaayi kē upēn̄ ti napoṭ, kē ajeb̄ ti dko mēnt̄.

¹⁹ Baṭaşar Yetu bagaag na a aṣē hepara aji : « we ukaan̄ kē un, n̄nehilan adook untaayi mēnt̄? »

²⁰ Kē ateem baka aji : « Naanfiyaar akēşan. D̄tupan na manjoonan, woli naka lah pfiyaar panliṇun̄ na pbuk pi maaj, najile na pnkuṇ̄ pi : Pēnan̄ ti, papēn̄ da. Uunkka nin uko ulon̄ wi nawoon̄ naankhinan pdo. ²¹ [Kē untaayi utēnt̄ wun̄, p̄nehan Naşibaṭi na pyiman̄ ṭañ pahilanun̄ pdook wa.]

Yetu aṭup pkeṭ pi nul uyaaş utēbant̄en

(Markuṭ 9.30-32; Luk 9.43b-45)

²² Yetu na baṭaşarul bawo b̄ti du *Galilay, kē aṣē ji na baka : «*Abuk Ñiint̄ abi kawulana du bañaan̄, ²³ balun̄ kafina, unuur uwajan̄t̄en aṣē naṭa ti pkeṭ. » Kē başē jooṭan maakan.

Yetu na Piyeer baluk daaşa di Katoh Kaweeek ki Naşibaṭi

²⁴ Yetu na baṭaşarul baban ubeeka wi Kapernawum. Kē bakobraar daaşa di *Katoh Kaweeek ki Naşibaṭi başē bi ti Fimon̄ Piyeer ahepara aji : « Jēm najukan i nan aji luk daaşa di Katoh Kaweeek ki Naşibaṭi i? »

²⁵ Kē ateem baka aji : « Aa. Aji luk da. »

Wi aneejan̄ neej ti katoh kē Yetu aṣē ji na a : « Fimon̄, we wi işalun̄ ti uko wi ba? In awoon̄ kaluk başih̄ biki umundu wi daaşa ba? Babuk baka kēme balon̄ bampaṭi. »

²⁶ Kē ateem aji : « Bañaan̄ bampaṭi baka. »

Kē Yetu aṣē ji na a : « Babuk başih̄ keeri baanwo i kaluk. ²⁷ Kē un n̄şē wo n̄enjal̄ p̄t̄ij b̄tup. Yaan du bdēk,

ifēl kabuuṭi, uṭēb uteek wi ikpēnanun̄, haabēşan wa mntum : itēnk̄ pataka da pankkēşun̄ pluk daaşa di naan na di nu. Jejan̄ pa iya iluk daaşa di nja batēb. »

18

In adēmnuṇ̄ ti an?

(Markuṭ 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baṭaşar Yetu babi ti a wal mēnt̄ aṣē hepara aji : « In adēmnuṇ̄ du *Pşih̄ pi Baṭi ba? ² Kē aṣē du napoṭ alon̄ aṭu'a ti ptoof pi baka, ³ aṣē ji : « Na manjoonan̄ d̄tupan, woli naankak anaam ji bapoṭ, nin naankneej du Pşih̄ pi Baṭi. ⁴ Ukaan̄ kē ankwoon̄ naweeek du Pşih̄ pi Baṭi awoon̄ ankwalanun̄ uleeful kakak̄ ji napoṭ i. ⁵ Kē ñaan̄ anyeenkun̄ napoṭ ji i ti katim naan, nji ti uleef naan i i ayeenkun̄. »

Naṭaafaraan kawuuk bañaan̄ bapujan

(Markuṭ 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Yetu akak̄ aji : « Ñaan̄ ankdolon̄ alon̄ ti bapoṭ biki*, banfiyaarun̄ ajot ti p̄juban, uhokan pa a batana plaak̄ pweek bayoorana du bdēk. ⁷ Bañaan̄ banwoon̄ ti umundu bawuṭanī ṭiki iko inhinanun̄ kado baka bapujan̄ itumi. Iko mēnt̄ iinhinan̄ kawaana, kē ñaan̄ anşaan̄ aṭij ya aṣē wuṭan!

⁸ « Woli kañen̄ ki nu, kēme kahoṭ ki nu iṭu kē ikjuban, falan ya ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na kañen̄ kēme kahoṭ kammukşiiṇ̄, kē di iya infernu du bdoo bawoon̄ baankjēmşa na iñen̄ itēb na ihoṭ itēb. ⁹ Kē woli pkēş pi nu paṭu'u kē ikjuban, lookşan̄ pa ifēl du kalowan. Uhokan iya baṭi na pkēş p̄loolan̄, kē di bafēlu du bdoo bi infernu na kēş̄ ktēb.

¹⁰ « Naṭaafaraan̄ kabeeh̄ alon̄ ti bapoṭ biki. Na manjoonan̄, n̄wanj̄ut̄ n̄i baka n̄jaji n̄anaṭ̄ wal undoli du kadun̄ ki Paapa anwoon̄ du baṭi. ¹¹ [*Abuk Ñiint̄ abi bi pbuuran̄ bam-biiṇ̄ aneem.] »

Uhoñ wi unkaneel unneemun̄
(Luk 15.3-7)

* **18:6** Bapoṭ biki : Yetu aṭiiniyaan̄ ti banfiyaarun̄, bukal bakakun̄ ji bapoṭ.

12 Yetu ahoñ aji : « we wi naşalun ƚi uko wi ba? Woli ñaan alon aka ñkaneel iñeen-week kë ulon uşë neem, aankduk ñkaneel ñandukiin du pnkun kaya pla uloolan unneemun i? 13 Dƚupan, woli awin wa, aji lilander unkaneel uloolan wun kapel ñandukiin ñanwoon ñaanneemi. 14 Kë hënk kak di di Aşinan anwoon baƚi awoon aanjal alon ƚi bampoƚi biki aneem. »

Pmiir atëntul

15 Yetu aji kak : « Woli atëntu anfiyaarun ajubanu, yaan iwina, iƚiini na a, an batëb ƚañ. Woli atiinku, këme kë ika'a. 16 Kë woli aandi ptiinku, duun ñaan alon këme batëb, nahilna nado jibi *Ulibra wi Naşibaƚi ujakun: *naboman uko bti ƚi kadun ki bamaar batëb këme bawajanƚ.* 17 Akak le wo aandi ptiink baka, kƚup pntuk pi banfiyaarun ; woli apok ptiink baka, jejana ji ñaan anwoon aanfiyaar Naşibaƚi këme ji nakobraar daaşa†. 18 Dƚupan, na manjoonan : iko bti yi nakpokun ƚi mboş ilun kapokana du baƚi, kë iko bti yi nakdinanun ƚi mboş ilun kadinana du baƚi.

19 « Na manjoonan dkak aƚupan, woli bañaan batëb ƚi an ƚi mboş batiinkar aňehan uko ulon wi banjalun, Paapa anwoon du baƚi ado wa pa baka. 20 Aa, dko di bañaan batëb këme bawajanƚ bayitun ƚi katim naan, dji kawo ƚi ptoof pi baka. »

Nadoon kamiir batëntan

21 Fimon Piyeer aňog Yetu wal mënƚ aşë hepara aji : « Ajugun, nyaaş hum ƚi ƚi nwoon kamiir atënt naan woli ajubanaan? Dwo kamiir te nyaaş paaj na ulon i? »

22 Kë Yetu ateema aji : « A-a, mënjkaku nyaaş paaj na ulon ƚañ, nyaaş ƚi iwoon i kamiira ñawo kaban iñeen-paaj-na-ulon (70) nyaaş paaj-na-ulon.

23 « Hënk di *Pşih pi Baƚi pawoon: pawo ji uko wi naşih anjalun pten jibi balemparul badolun na itaka yi nul. 24 Ajun pten, kë başë ƚija alon

anƚeetulun itaka intumun ptum pan. 25 Niint mënƚ aanka uko uluki itaka mënƚ ; kë naşih aşë ji bawaapa ul na aharul, na babukul na iko bti yi akaan, bahilna bakakan uko wi aƚeetun. 26 Nalemparul un kë aşë ñup ƚi kadun ki naşih aji na a : “Miiraan, dlun kaluku ya bti!” 27 Naşih aňagi'a aşë wutara itaka yi aƚeetulun awuta kë ayaa.

28 « Nalemp mënƚ apën aşë yit na atëntul alon i bawoon ƚi ulemp anƚeetulun ktaka kntiinku. Atiika adoo kak i pfiiklëna aşë jaka : “Lukaan uko wi iƚeetnun!” 29 Atëntul kë anup akooƚa aji na a : “Miiraan, dlun kaluku!” 30 Kë undu aşë pok, ado kë bawata ukalabuş ayoonkna alun aluk uko wi aƚeetun. 31 Wi balemp bandukiin bawinun uko unƚepun, bajooƚan maakan aşë ya akakalëş wa bti naşih.

32 « Kë naşih ado kë baƚija nalemp mënƚ aşë ji na a : “Iwi nalemp nawuƚan i! Dwutaru itaka bti yi iƚeetnun ƚiki ikooƚën aji ndo han ; 33 iwo i lah kak kaňaga atëntu jibi nji ñagi'iin.” 34 Adeebaƚ maakan aşë wula banjaan bahajan bañaan te wi aklun kaluk uko bti wi aƚeetun. »

35 Kë Yetu aşë kak aji : « Hënk di di Paapa anwoon du baƚi aklun kado andoli ƚi an, woli naammiir batëntan na manjoonan ƚi iƚëb yi nan. »

19

Yetu aƚiiniyaan uko wi bniim (Marku 10.1-12)

1 Wi Yetu aƚupun iko yan aba, aşë pën ƚi utaak wi *Galilay aya umban wi *Yuda unwoon du plut pi *Yordan. 2 Bañaan batum başaşa da kë abot ajeban bamaakal.

3 *Bafaritay balon banjal ptaawana, aşë ñoga ahepara aji : « Bgah bi nun badinan ñaan abubara adook aharul ƚi bniim i? »

4 Kë Yetu ateem baka aji : « Naanleyiir uko wi Ulibra wi Naşibaƚi

✧ 18:16 Pleşan 19.15. † 18:17 Bakobraar daaşa : Bayuday bajej baka ji bado buƚaan banwoon baanwo biki pntaali pi Naşibaƚi. ✧ 19:4 Ujuni 1.27.

ujakuŋ i kē du ujuni Naşibaŋi apaş bañaan kē bawo ŋiint na ŋaaŋ* »⁵ aşē ji : « *“Wañ ukaan kē ŋiint aklun kaduk aşin na anin kawo na aharul, bakak ŋaan aloolan.”* »⁶ Hēnk, baankak awo bañaan batēb, bawo ŋaan aloolan. Ŋaan awutan keeri kagar uko wi Naşibaŋi anaakrēnuŋ. »

⁷ Bafaritay bahepara aji : « Keeri we ukaan kē *Moyit aji ŋaan awo i kapiit ŋaaŋ kakaarta kankyuujun kē bniim babaa, kabaa kadooka? »

⁸ Kē ateem aji : « Mndēm mi ŋhaaş ŋi nan manŋuun kē Moyit adinanan uko mēnt. Kē uşē wo uunwo haŋ du ujuni. »⁹ Dŋupan, woli ŋaan adook aharul anwoon aampiint na ŋaan alon nampaŋi, aşē niim alon, ajuban pjuban pi piint. »

¹⁰ Başaşarul bajaka aji : « Woli hēnk di uwoon kawo pa ŋiint na aharul, uhokan pwut bniim. »

¹¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Mēnt bañaan bti bahilanun kadinan pjukan pi mēnt, biki Naşibaŋi aŋenuŋ kē bahilani tañ bahilanun. »¹² Iko itum ihinan kaneenan biint baniim : balon baanhilan bniim ŋiki babuka buka haŋ, balon ŋiki bakaş baka, balon kak pşih pi Baŋi paŋi paŋu baanji baniim. Ŋaan anhinanun pte uko wi, ateen wa! »

Yetu ayeenk bapoŋ bnuura

(Markut 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³ Bañaan baŋij Yetu bapoŋ pa apaf baka iŋen, abot aŋehandēr baka, kē başaşarul başē ŋoman na baka. ¹⁴ Kē Yetu aşē ji : « Nawutan bapoŋ babi ŋi ŋji, nakneenan baka, ŋiki *Pşih pi Baŋi pawo pi banwoon ji baka. »¹⁵ Wi wi aşaan apaf baka iŋen aşē ya na bgahul.

Yetu na ŋiint nayok

(Markut 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶ Ŋiint alon abi aŋog Yetu aşē hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado unuura kakaana ubida wi mnŋo? »

¹⁷ Kē ateema aji : « we ukaan kē ikheparaan uko unuura wi ŋaan

awoon i kado? Aloolan tañ annu-
uriin, Naşibaŋi a. Woli inŋal kayeenk
ubida wi mnŋo kdo kado uko wi Bgah
bajakuŋ. »

¹⁸ Kē akak ahepara aji : « Iko ihon?
»

Kē ateema aji : « Iinkfiŋ ŋaan, iinkpi-
int na ahar ŋaan kēme ayin ŋaan,
iinkkiiŋ, wutan katapar ŋaan uko wi
awoon aando, »¹⁹ mēbaan şaaş na
naan bnuura, ŋalan atēntu jibi inŋaluŋ
uleefu. »

²⁰ Kē naşaşa unŋ ateema aji : « Iko
mēnt bti ddo ya. We wi nkaan aduka
pdo? »

²¹ Kē Yetu aji na a : « Woli inŋal
kawo ŋaan anjaan ado uko bti unlilun
Naşibaŋi, kya, kawaap iko yi ikaan bti
kaşē jej itaka mēnt kaŋen bajuuk, kka
pyok du baŋi. Wal mēnt kşē bi kaşaşen.
»²² Wi naşaşa unŋ atiinkunŋ uko mēnt,
aşē ya na pjooŋan, ŋiki ayok maakan.

²³ Wi wi Yetu aşaan aji na başaşarul
: « Dŋupan na manjoonan pneeŋ du
*Pşih pi Baŋi patam nayok maakan.
²⁴ Aa, dŋupan kak uko wi : Uyoŋ apel pa
untaam wi pnkunkaali uneeŋ ŋi bhēr bi
kaguja kē di nayok aneeŋ du Pşih pi
Baŋi. »

²⁵ Wi başaşarul batiinkunŋ uko waŋ
baŋonar fuŋ aşē ji : « Kē in ahilanun
keeri kabuur? »

²⁶ Kē Yetu aşē jaban baka kēş aşē ji
: « Bañaan bajēn baanhilan pbuuran
ŋleef ŋi baka, kē Naşibaŋi aşē wo aam-
biişna biişna nin uko ulon. »

²⁷ Piyeer aji na a wal mēnt : « Tenan,
ŋduk iko bti aşaşu. We wi ŋklunŋ kay-
eenk ba? »

²⁸ Kē Yetu aji na baka : « Dŋupan
na manjoonan : woli umundu uhalu
ubii, kē *Abuk Ŋiint aneejan pşih
na mndēm, an başaşaraan iŋeen na
batēb nanŋaşnun nakak aŋo na ŋji
kaşih, kawayēş kntaali iŋeen na ktēb
ki İtrayel. »²⁹ Kē biki katim naan kaŋuun
kē baduk itoh yi baka, kēme babuk
başin baka, başin baka, banin baka,
babuk baka, ŋteeh ŋi baka, balunŋ
kayeenk uko wi badukunŋ ŋyaaş iŋeen-
week kaşē kayeenk ubida wi mnŋo.

* 19:5 Ujuni 2.24.

30 Kë batum banwoonj hēnkuṅ bateek baluṅ kawo babaañšaani, batum banwoonj babaañšaani baluṅ kawo bateek. »

20

Uhoñ wi bajaar biki baduunṅ ulemp

1 Yetu akak aji ṭi uko waṅ: «*Pṣih pi Naṣibaṭi pawo wo ji uko wi ajug uṭeeh ampēnuṅ na nfa kub ala balemp pa uṭeeh wi nul. 2 Aṭiinkar na balemp aji aluk baka itaka inliṅuṅ na baluk bi unuur aṣē do baka kē baya uṭeeh. 3 Aṭo ado uko ji ṅwoori ṅwajanṭ apēn awin balemp baloṅ kē bawo du bayiti baanka uko udo, 4 kē aṣē ji na baka : “An kak, nayaan uṭeeh ; dlukan bnuura.” 5 Kē bayaa.

« Ajug uṭeeh apēn na mnde ilant, akak apēn na pnak awin baloṅ, akak ado jibi adoluṅ na bukundi. 6 Wi unuur uṭeehiṅ, akak apēn awin balemp baloṅ kē banaṭ da aṣē hepar baka aji : “we ukaaṅ kē nawo ṭi, unuur bṭi bē naankdo uko uloṅ”? 7 Kē bateem aji nin aloṅ aanjeṅ jeṅ baka ulemp.

« Kē aji na baka : “An kak, nayaan uṭeeh.”

8 « Wi utaakal ubanuṅ, ajug uṭeeh kē aṣē ji na namali i nul : “Duun balemp iwul andoli baluk bi nul, ijunna bambaañšaanuṅ pbi iṣē ido kaya te du bateek.”

9 « Biki bajejuṅ ṭi uṭeeha unuur kē babii, ayeenk andoli baluk bi unuur upēb. 10 Bateek babi kak aṣē ṣal aji bayeenk baluk bampeluṅ bi bambaañšaanuṅ pbi, kē baṣē wula baka andoli baluk bi unuur. 11 Wi bakyeenkuṅ itaka aṣē ṅoman ṭi uko wi ajug uṭeeh adoluṅ 12 aji : “Bambaañšaanuṅ pbi balempa uwoori uloolan, kē iṣē luk baka aliṅan na un, ṅlempuṅ unuur bṭi ṭi bnuur.”

13 « Kē Ajug uṭeeh aṣē ṭeem aloṅ ṭi baka aji : “Nanoh, mēndolu nin buṭaan bloṅ; Mēntṭ itaka yi, yi ṅṭiinkaruṅ i? 14 Jejan uko wi ṅṭiinkaruṅ, iya na bgahu. Ulilēn lil kē nwul ambaañšaanuṅ pbi uko unliṅuṅ na wi

nwuliṅ. 15 Mēnka na pdo uko unliṅuṅ na bka bi naan i? Kēme iwo i kadeebaṭ ṭiki djoob bkow?” »

16 Yetu akak aji : « Kē hēnk di di banwoonj babaañšaani bakluṅ kawo bateek, bateek baṣē bawo bambaañšaani. »

Uyaaṣ uwajanṭēn wi Yetu akṭupunṅ pkeṭul na pnaṭa pi nul ṭi pkeṭ

(Markuṭ 10.32-34; Luk 18.31-34)

17 Yetu aya Yerutalem aṣē du baṭaṣarul iṅeen na batēb kē bagaagi, aṣē ṭiini na baka wi bawoonj ṭi bgah aji : 18 « Natenan, ṅya Yerutalem, kē baṣē luṅ kawul *Abuk ṅiintṭ *baṭejan baweek na *bajukan Bgah. Baluṅ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeṭ. 19 Bawula banwoonj baanwo bayuday bahilna babeṅa, bakoba na itintēl, bapaṅa ṭi kruṭ. Unuur uwajanṭēn aṣē naṭa ṭi pkeṭ. »

20 Wal mēntṭ kē anin babuk Tebede aṣē bi aṅoga, ul na babukul, aṅup ṭi kadunul pa phepara uko uloṅ. 21 Kē Yetu aṣē ji na a : « we wi inaluṅ ba? »

Kē aji na a : « Dolan babuk naan batēb biki baluṅ baṭo aloṅ ṭi kadeenu ki nu, aloṅ ṭi kamayu, woli iluṅ aṭo aṣih. »

22 Yetu ateema aji : « Naamme uko wi nakñehanaanuṅ. Nahinan kadaan ṭi pñkalame pi ṅji kayaan kadaan, kaṅaj ji ṅji i?

Kē bateema aji : « ṅhinani. »

23 Kē Yetu aṣē ji na baka : « Aa, naluṅ kadaan ṭi pñkalame pi naan ; kē uko unwoonj wi pṭo ṭi kañen naan kadeenu na kamayu, mēntṭ ṅji dwoonj kadat banwoonj biki pṭo da, biki Paapa ajakuṅ aji bawo biki kaṭo da, bukal bakluṅ kaṭo da. »

24 Wi baṭaṣarul iṅeen bandukiṅ batiinkuṅ uko waṅ, aṣē deebaṭēr batēb bukundi. 25 Wi wi Yetu aṣaan aṭiini na baka bukal bṭi aji : « Nawin jibi baṣih biki ṅṭaak bajaṅ bayuuṅ mndēm mi baka, baweek biki ṅṭaak kaṅoonkna bañaṅ. 26 Uunwo kawo haṅ pa an. Anṅaluṅ pwo naweek ṭi an awo i kawo nalempar batēntul. 27 Kē woli ṅnaṅ aṅal pwo nateek ṭi

an, awalaan bkowul ado kalempar batëntul. ²⁸ Kë hënk, *Abuk Ñiint aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan batum maakan.

*Bakuul batëb biki Yetu ajebanun
(Markut 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Yetu na bařasarul bapën ři ubeeka wi Yeriko, kë bañaan batum baře řařa. ³⁰ Bakuul batëb bařo wal mënt ři kaban ki bgah, kë wi batiinkun kë Yetu aktëpun aře huuran aji : « Naweeek, *Abuk Dayit, ñagi'un! »

³¹ Kë bañaan batum banwoon da bawo ři pñoman na baka aji bayomp, kë baře huuranaara huuran maakan aji : « Naweeek, Abuk Dayit, ñagi'un! »

³² Yetu anař adu baka aře ři : « We wi nařalun ndolan ba? »

³³ Kë bateema aji : « Naweeek, dolan nđo kawin! »

³⁴ Añaga baka aře ban baka keř kë bakak awin ři dko mënt, aře řařa na bgah.

21

*Uneej Yetu ři Yerutalem
(Markut 11.1-11; Luk 19.28-40; natenan ři Yowan 12.12-19)*

¹ Yetu na bařasarul bañog Yerutalem aten ubeeka wi Betfage du umban wi Pnkun pi Mnoliwera*. Kë aře yil bařasarul batëb, ² aji na baka : « Nayaan du ufëř unwoon ři kadunan ; uneejaran neej nawin batan ubuuru na ubuk wa ; nafënřan řa nařijën. ³ Woli baheparan uko unkayi, nateem kaji Ajugun anuma řa. ři dko mënt bawutan naya na řa.

⁴ Uko mënt uwoo, uko wi Nařupar Nařibaři abiiñ ařup uhilna udolana :

⁵ “*Najakan na ubeeka wi *Fiyon
Nařih i nu abi ři iwi ;
awalan bkowul, adapa ubuuru,
na ubuuru umpoři, ubuk untaam
ulempni*”

⁶ Bařasar Yetu baya, ado jibi ajakun na baka, ⁷ ařij ubuuru na ubuk wa. Wi wi bařaan ajeř imiřa yi baka agur ři řa kë Yetu aře paya. ⁸ Bañaan batum maakan bawo ři bgah wal mënt, ajeř iyeti yi baka ařeef ři bgah ; kë balon batib inah yi mnko ařeef. ⁹ Bañaan batum bankpořun ři kadunun na bankřařulun bahuuran aji :

« *Hotana, ři iwi *Abuk Dayit
Bnuura nuura ři ankmbiiñ ři katim ki
Ajugun*

Hotana! Nařibaři adëm du baři duuř! »

¹⁰ Wi Yetu aneejun ři Yerutalem, bañaan biki ubeeka bti bañonar fuř aře hepar aji : « I abaa wo wo ahon ba? »

¹¹ Kë bañaan baře teem aji : « Yetu Nařupar Nařibaři a, awo i Nataret du Galilay. »

*Yetu na bawaap du Katoh Kaweeek
ki Nařibaři*

*(Markut 11.15-19; Luk 19.45-48;
natenan ři Yowan 2.13-22)*

¹² Yetu aya neej du *Katoh Kaweeek ki Nařibaři aře jun pdook bawaap na banknugun bti banwoon da. Awat nmeeřa ři bařelëř itaka, na iřij yi bawaap nbalab. ¹³ Wi wi ařaan aji na baka : « Nařibaři ařup ři Ulibra wi nul aji : “*Katoh naan kalun kadu'ana *katoh kañehanaani*”

kë an, naře kakan ka dko dmennaani di bakii!

¹⁴ Bakuul balon na banknjiinkun babi añoga da, kë ajeban baka. ¹⁵ *Bařenjan baweeek na *bajukan Bgah bawin iko iñonarënaan yi adolon abot atiink bapoř kë bakhuuran du Katoh Kaweeek ki Nařibaři aji : « Hotana, iwi *Abuk Dayit » aře deebař. ¹⁶ Bajaka wal mënt : « İtiink uko wi bapoř biki bakjakun i? »

Kë Yetu aji na baka : « Dtiink bnuura di ; naambaan kaleyiira ři Ulibra wi Nařibaři dko danjakun : “*İdo kë bapoř bampoři na bambaan abuka buka kë bakdëmanu.*” »

* **21:1** Pnkun pi Mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives.” ✪ **21:5** Fakariya 9.9. † **21:9** Hotana ři uhebëre dawo « Buuran » aře bi kak uřup unjaan udëmanaan Nařibaři. ✪ **21:9** Kañaam 118.26. ✪ **21:13** İtayi 56.7. ✪ **21:13** Yeremiya 7.11. ✪ **21:16** Kañaam 8.2.

17 Yetu aduk baka ñuñ, apën ti ubeeka, aya Betani di ayaan afërna.

*Bko bi Yetu afëpuñ
(Markut 11.12-14,20-24)*

18 Na nfa, wi Yetu akkakuñ ubeeka wi Yerutalem, kë ubon uşë de a. 19 Awin bko blon bi bajaan bado bfig ti kaban ki bgah, abi aňog ba, aşë ñenka itoh toh. Aji wal mënñ na bko buñ: « Nin iinkak abuk! » Ti dko mënñ, kë bko babi kay kay. 20 Başaşarul bawin uko mënñ aşë ñoñar maakan. Bahepar Yetu aji : « hum di di bko bi bahilun akay hënk ti dko mënñ? »

21 Kë Yetu ateem baka aji : « Dţupan, manjoonan ma, woli nahaş Naşibaţi abot awo naanka nşal ntëb, mënjakan nahil pdo bfig bi bakay, nadoo hılan kaji na pnkuñ pi : “Pënan ti, iya ijot du bdëk,” uko mënñ udolana. 22 Woli nahaţi, uko bti wi nañehanun Naşibaţi, adolan wa. »

*In aţuun Yetu pdo iko yi akdolun
(Markut 11.27-33; Luk 20.1-8)*

23 Yetu aneej du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aşë jun pjukan. Wal mënñ kë *baţenjan baweek na *bantohi bayuday başë bi aňoga ahepara aji : « Mnhina mnhoñ mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? »

24 Kë Yetu aşë teem baka aji : « Nji kak, dnjal kaheparan uko uloolan ñañ ; woli nateemën, kaşë ţupan wal mënñ mnhina mi nji kadolni iko yi. 25 In ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaţi a, këme bañaan baka? »

Kë başë wo ti plaţar ti ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaţi ayilulun, aheparun uko unkaan kë nënfiyaara? »

26 Kë woli nteema aji bañaan bayilulun, ñwo i kaţi bañaan bti babi bannaşara'un, ţiki bafiyaar kë Yowan awo Naţupar Naşibaţi. »

27 Bateem Yetu wal mënñ aji baamme anyilulun. Kë aşë ji na baka : « Nji kak mënktupan mnhina mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi ajug katoh na babukul batëb

28 Yetu akak aji na baka : « Kë we wi naşalun ti uko wi? Niiñţ alon abi

ka bapoţ batëb. Aţiini na nateek aji na a : “Abuk naan, yaan ilemp nşa du uţeeh.” 29 Kë abukul un ateema aji : “A-a, mënky a ;” aţo aban ñuñ aşal, anaţa aya uţeeh. 30 Aşin baka akak aţiini na natëbantën. Kë ateem aji : “Aa, Paap dya” aşë bi wo aanya. 31 Ahoñ ti batëb bukuñ adolun uko wi aşin baka aňalun? »

Kë bateem aji : « Nateek. »

Kë Yetu aşë ji na baka wal mënñ : « Dţupan, manjoonan ma, bakobraar daaş na baat baţuunk babanan uteek du *Pşih pi Naşibaţi. 32 Hënk di uwoon, *Yowan Nabattaar abi ti adiimanan bgah btool kë naanfiyaara ; kë bakobraar daaş na baat baţuunk kë başë fiyaara. Kë wi nadoon awin uko mënñ naantëlşa ţëlëş ñhaaş ñi nan afiyaara. »

*Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Markut 12.1-12; Luk 20.9-19)*

33 Yetu akak ahoñ aji : « Nakaan natiink uhoñ wi : Niiñţ alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mnlaak bkuunţaan pa bayen, aşë dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş. 34 Wal wi upooñ ubanun, kë aşë yil balemparul du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. 35 Bañaan mënñ bamob balemparul, akob alon, afin natëbantën, akak atap nawajantën mnlaak afiña. 36 Ajug uwoorta akak ayil balemparul balon, bantumun apel bateek, kë bañaan banwoon du uwoorta badola baka ji bateek. 37 Kë abaañşaan ayil abukul, aşal aji : “Baya kakali abuk naan.” 38 Kë wi biki adukarun uwoorta bawinun abukul, aşë laţar aji : “I, akdukiin na iko yi aşin. Najoh ñfiña, ñşë ñduka na ya!” 39 Bamoba, apënan ti uwoorta afin. »

40 Kë Yetu aşë hepar baka aji : « Kë we wi ajug uwoorta akeeri bi kado bañaan mënñ wi akbiin? »

41 Kë bateema aji : « Pfin pi akfinun bañaan bawuţaan biki uwoorta

mënt pawuṭ. Ajej uwoorta kawul balon, bankwululun kafah ki nul upooñ ubanle. »

⁴² Yetu aji na baka wal mënt: « Naambaanj kaleyiira uko umpiitun ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi i?

“Pnduba pi baniw bapokun pakakun amēban katoḥ uko mënt uwo udo wi Ajugun unuura abot awo uñonjarēnaan ṭi kēṣ ki nun.” »✧

⁴³ Yetu akak aji na baka : « Ukaan kē nji kaṭupan : Naṣibaṭi alun kajej *Pṣih pi nul kawul pa bañaanj balon bankdolun uko unnuuriin ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ⁴⁴ Ñaan ankjotun ṭi pnduba mënt, akita, kē ñaan i pakjotnun, panantēla. »

⁴⁵ *Baṭeṇan baweek na bafaritay bayikrēn kē bukal bakaan kē Yetu akhoñ hañ. ⁴⁶ Bado na pmoba wal mënt aṣē ṭi bañaanj baṣalun aji Yetu awo *Naṭupar Naṣibaṭi.

22

Uhoñ wi bampokun pbi pyoban (Luk 14.15-24)

¹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « ² *Pṣih pi Baṭi panaam ji uko wi naṣih anduun bañaanj pyoban ṭi bniim bi abukul. ³ Ayil balemparul pa baya badu biki aduun pyoban kē baṣē wo baanj pbi. ⁴ Kē akak ayil balon aji na baka : “Najakan na biki nduun pyoban kē djuṇ pde, afiñ ṇgit ṇkaṣ ṇi naan na ṇñaam ṇannurnaaniin ṭi ṇi naan, iko bti ibēkani, babi ṭi dko di bniim.”

⁵ « Kē biki baduun baṣē wo baando ṭo ṭo aten uko mënt, andoli atool kaya pdo kanuma ki nul : balon baya ṇṭeeh, balon pjula. ⁶ Kē bandukiin bamob balempar naṣih, aha- jan baka afiñ. ⁷ Naṣih adeebaṭi, aṣē do bangoli biki nul kē bafiñ balat mënt abot atēr ubeeka wi baka. ⁸ Wi wi aṣaan aji na balemparul : “Pde pabaa kē biki mbiin adu pyoban baṣē wo baantaanj na pde pa. ⁹ Nayaan du ṇpaṭ bgah nadu bañaanj bti biki nakwinun.” ¹⁰ Kē balemparul baya ṭi

igah, adu biki bawinun bti, bawuṭaan na banuura, kē dko di bniim datumi.

¹¹ « Naṣih aneej wal mënt pten bam- biin pyoban aṣē win da ñiint alon an- wooñ aanwoh imiṣa yi ufettu. ¹² Kē aṣē ji na a : “Nanoh, hum di di idolon adoo neej ṭi, bē iinwoh imiṣa yi ufettu ba”? Kē un mënt ayompi. ¹³ Naṣih kē aṣē ji na balemparul : “Natanana ihoṭ na iñen nafēla bdig du bdēm, dul di akyaanj kawooni kabot kadeebaṭ kadohrēn.” » ¹⁴ Kē Yetu aṣē akak aji : « Bañaanj baṭum badu'anaa kē bantiinku bakdataniin. »

Pluk Fetar daaṣa

(Markuṭ 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Wi uko mënt uṭepun, *bafaritay baya ayitiir wal mënt katen jibi bak- doli pa pṭaawan Yetu ṭi bṭup. ¹⁶ Wi wi bayilun baṭaṣar baka balon na balon biki *Herod kē baji na a : « Najukan, ṇme kē iwo ñaan i manjoonan, abot aji kjukan bgah bi Naṣibaṭi na man- joonan. Iinji kṭi nin ñaan ṭiki iinji kten uko wi ñaan awoon. ¹⁷ Ṭupun keeri, we wi iṣalun? Ṇwo i kaluk *Fetar naṣih daaṣa kēme ṇēnwō i kaluka da? »

¹⁸ Kē Yetu ammeen ṇṣal ṇwuṭaan ṇi baka aṣē teem baka aji : « An balagare! We ukaan kē nakdo na pṭaawanaan ba? ¹⁹ Nadiimanaan pataka pi najaan nalukna daaṣa. »

Kē badiimana pa, ²⁰ kē aṣē ji na baka : « Kaara di in dawoon ṭi pa? Kē katim ki in kawoon ṭi pa? »

Kē bateem ²¹ aji : « Fetar a. »

Wi wi aṣaan aji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naṣē nakakan Naṣibaṭi uko unwoon wi Naṣibaṭi. » ²² Wi ajakun hañ kē baṣē ñonjar fuṭ aduka, aya.

Pnaṭa ṭi pkeṭ

(Markuṭ 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Unuur mënt, *bataduk balon babi aṇog Yetu – bukal bajaan baji pnaṭa ṭi pkeṭ paanwoo – ²⁴ aṣē ji na a : « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaan akeṭ bē aanka napoṭ, abuk aṣin awo kayeenk aharul, kahilna kabukara bapoṭ.” ²⁵ Kē uṣē bi ka

ti un biint paaj na alon banjaarun. Nateek aniim ñaaf ašë waana bë aambuki, adukar abuk ašin aharul. ²⁶ Kë natëbantën akak akeŋ aduk ñaaf bë aambuki, kë uwoha haŋ pa nawajantën kak, awoha haŋ pa bukal paaj na alon bti. ²⁷ Wi bukal bti bakeŋun, kë ñaaf akak akeŋ. ²⁸ Kë hënkun woli bañaan balun anaŋa ti pkeŋ, in akwoon ayin ñaaf mënt, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

²⁹ Kë Yetu ašë teem baka aji : « Naneemi, naamme Ulibra wi Našibaŋi abot awo naamme mnhina mi nul. ³⁰ Hënk di uwoon, woli bañaan balun anaŋa ti pkeŋ, biint baankniim, kë baaf baankniima, balun kawo ji nwanjut du baŋi. ³¹ Kë ti uko wi pnaŋa ti pkeŋ, naambaan kaleyiira uko wi Našibaŋi ajakun i? Aji : ³² “Dwo Našibaŋi i Abraham, i Itaak, na i Yakob.” »*

Yetu akak aji na baka : « Našibaŋi awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeŋun. » ³³ Bañaan banktiinkulun bti baŋonŋar ti pjukan pi nul.

Uko undëmnun ti iko yi bgah bajakun

(Markut 12.28-34; Luk 10.25-28)

³⁴ *Bafaritay batiink kë Yetu atëem *bataduk kë bawaan uŋup ašë yitiir. ³⁵ Kë alon ti baka, anwoon *najukan Bgah ašë ñal ptaawan Yetu ašë hepara aji : ³⁶ « Najukan, ti iko yi bgah bajakun, uhon udëmnun dëm ba? »

³⁷ Kë ašë teema aji : « Nalan Ajugun Našibaŋi i nu na kaŋëbu bti, na uhaaŋu bti, na uŋalu bti. ³⁸ Uko waŋ udëmnun ti iko yi bgah bajakun. ³⁹ Kë uko unyeenkun ti wa abot adëm kak wii wi : Nalan atëntu jibi inaluŋ uleefu. ⁴⁰ Iko itëb yun iŋonkrën *Bgah bi Moyit bti na pjukan pi *baŋupar Našibaŋi. »

Krittu na Dayiŋ

(Markut 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Jibi *bafaritay bayitiirun, kë Yetu ašë hepar baka aji : « ⁴² we wi naŋaluŋ ti *Krittu ba? Awo abuk in ba? »

Kë bateema aji : « Awo *abuk Dayiŋ. »

⁴³ Kë Yetu ašë ji na baka : « Kë hum di di *Uhaaŋ wi Našibaŋi uŋuun Dayiŋ kë aji du'a Ajugun ba? Ul, anŋiiniin aji

⁴⁴ “Našibaŋi Ajugun aji na Ajugun :
Toon ti kaŋen naan kadeenu
te ndoo ndo baŋooradu
ido kapafna baka ihoŋ.”* »

⁴⁵ Yetu akak aji : « Keeri, woli Dayiŋ aji du Krittu Ajugun, hum di di ahilanun kawo kak Abuk Dayiŋ? » ⁴⁶ Nin alon ti baka aanhinan ateema. Kapëna unuur mënt nin alon aankak aŋoom phepara uko ulon.

23

*Ptaafara bajukan Bgah na bafaritay
(Markut 12.37-40; Luk 11.39-52;
20.45-47)*

¹ Kë Yetu ašë tiini na pntuk pi bañaan na baŋaŋarul aji na baka : ² «*Bajukan Bgah na *bafaritay baŋo ti ptiŋ pi *Moyit. ³ Nadoon kado nabot nado kaŋaŋ iko bti yi baktupanan, naŋë nawut pdo kado uko wi bajaan bado : ŋiki baji baŋup kaŋë wo baanji bado uko wi baŋupun. ⁴ Baji batan idaaŋ idiŋ kaŋu bañaan pkuŋa ya, bukal ti nleef ni baka baŋë pok pdeen pkoŋ ploolan ŋaŋ pŋenk baka. ⁵ Ti iko bti yi bakdolun baji bala pwinana ti bañaan ukaan kë kako ki bajaan baŋu Uŋup wi Našibaŋi katan ti bkow na iŋen yi baka kaji kadëm. Iŋen yi imiŋa yi baka ikak aji ihaan maakan*. ⁶ Baji baŋal pto ti iŋiŋ innuurnaaniin woli bawo du dko di ufettu kabot kaŋal pto kadun du *itoh iŋehanaani. ⁷ Baji baŋal bañaan banohntën baka ti dko di bañaan kabot kaŋal bañaan bado kadu baka “Najukan”.

⁸ « Kë an, nawutan kado bañaan bado kadu'an “Najukan”; an bti naŋaari abot akaha najukan aloolan ŋaŋ. ⁹ Nawutan kado kado ñaan alon kaji Aŋinan ti mboŋ ; nakaha Aŋinan aloolan, anwoon du baŋi. ¹⁰ Nawutan

* 22:32 Ppën 3.6. * 22:44 Kañaam 110.1. * 23:5 Bayuday baji bado iko ilon yi bapiiŋun Uŋup wi Našibaŋi kaleŋna wa. Ital iniilu inwoon ti iŋen yi imiŋa yi baka ikak aji ileŋan baka Uŋup wi Našibaŋi.

kado badoo badu'an "Nayafan"; nakaha nayafan aloolan, anwoon *Krittu. ¹¹ Anwoonun naweek ti an aklun kawo nalempar batëntul. ¹² Ñaan ankdëmanun bkowul balun kawalana, kë ñaan ankwalanun bkowul balun kadëmana. »

Pwuṭan pi bafaritay

¹³ Yetu akak aji : « Nawuṭani an *bajukan Bgah na an *bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naneenan bañaan pneej du *Pših pi Baṭi. Naanji naneej da an ti nleefan kë naanji nawut banjalun pneej baneej! ¹⁴ [Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay balagare, naji nade bka bti bi baat bayoṭ kabot kajon ti pñehan Naṣibaṭi pa pwinana. Ukaan kë Naṣibaṭi aklun kakoban kakob kandëmnun maakan.]

¹⁵ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, an biki pkakan ñaan aloolan ti udolade wi nan pajaan paṭu namuur idëk na ntaak. Woli naka'a, naji nadola ataaj na pneej infernu nyaas nteb kapelan.

¹⁶ « Nawuṭani, an bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan naji : "Woli ñaan ajej *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi amehnaana, uunwo ukoolan ; bë woli ñaan amehna ti uuuuru wi katoh ki Naṣibaṭi, awo i kado uko wi ajakun."

¹⁷ « An bawaan nşal, an bakuul! we udëmnun: uuuuru wa këme katoh ki Naṣibaṭi kandolun kë uuuuru mënt uyimani? ¹⁸ Nakak aji naji : "Woli ñaan amehna ti *bliit bi mngur, uunwo ukoolan, bë woli ñaan amehna ti iko inṭenanun ti ba, awo i kado uko wi ajakun." ¹⁹ An bakuul, we udëmnun: iko inṭenanun ti bliit bi mngur këme bliit bi mngur bankakanun iko mënt kë iyimani? ²⁰ Pmehna ti bliit bi mngur pawo pmehna ti ba na ti iko bti inwoon ti ba. ²¹ Kë pjej Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi kamehnaana pawo pmehna ti ka na ti anfeṭun ka. ²² Pmehna ti baṭi pawo

pmehna ti pti pšihni pi Naṣibaṭi na ti anṭoon ti pa.

²³ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay, an nanwoon balagare, nanjaan nawul kafah ki Naṣibaṭi ti iko bti yi nakjaarun kadoo wul impoṭëtaanun maakan ašë wo naanji nado uko unkaanun udooni ti iko yi bgah bajakun: pwo natool, pñaga, na pfiyaar Naṣibaṭi. Yan yi yi nawoon i kado lah kašë kawut kaṭilma indukiin ²⁴ An bayuuj bgah banwoon bakuul, nanjaan natëntan poot pi nan pa ppënan uwu kašë yoor untaam wi pnkunkaali.

²⁵ « Nawuṭani an bajukan Bgah na bafaritay an nanwoon balagare, naji nawent ikoopa yi nan na iraata yi nan bnuura ti bdig, meet dašë tum na iko yi kakij na kafeer. ²⁶ Iwi nafaritay nakuul, duniin iwent kakoopa na praata meet, bdig bahilna bajinṭ.

²⁷ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare nanjaan nawo ji ihër yi babomanun: iji inuura ti bdig, meet kašë tum na imoh na iko impuṭun. ²⁸ Kë hënk di di nawoon, naji nawo wo ji bañaan baṭool ti kadun ki bañaan, ašë tum na kalagare na buṭaan ti nhaaşan meet.

²⁹ « Nawuṭani an bajukan Bgah na an bafaritay an nanwoon balagare, nanjaan naniw ihër yi *baṭupar Naṣibaṭi kabot kaboman ihër yi baṭool, ³⁰ kašë kaji ti uşal : "Woli nwo laalan da ti wal wi başinun, nënknakiir na baka katul pñaak pi baṭupar Naṣibaṭi." ³¹ Hënk naji nadinan kë nawo bubuk bambiin afin baṭupar Naṣibaṭi. ³² Nabaañëş uko wi başinan babin ajun.

³³ « An npula, pntuni pi nfunan! Hum di di nakhinanun kabuur kakob, kawo naankneej infernu? ³⁴ Wan ukaan kë nji kayil baṭupar Naṣibaṭi, bañaan banwoon na uşal unṭuna, na bajukan : nalun kafin balon, kapan ti kruṭ, nalun kafud balon itintël du *itoh iñehanaani yi nan, kabot kadookar na baka na nbeeka. ³⁵ Hënk, pñaak bti pi bañaan baṭool pi natulun ti mboş pahilna

pakak ti an, du pkeṭ pi Abel natoool te du pi Takariya, abuk Baraki, i bafinun ṭi dko danwoon ṭi ptoof pi umeeṣa wi bṭeṅan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. ³⁶ Dṭupan na manjoonan, kawuun ki kayeenk kakob ki iko mēntṭ bti iktijun. »

*Yetu aṭṭegara Yerutalem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ Yetu akak aji : « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfin *baṭupar Naṣibaṭi kabot katap biki ayilun ṭi iwi mnlaak, ṅyaaṣ ṅṭum ddo na pṭonkrēn babuku jibi uguk ujaan uboof ṅbuk wa, kē ipoki. ³⁸ Hēnkuṅ, Naṣibaṭi aṣaan adukaran katohan. ³⁹ Dṭupan, naankak awinēn te unuur wi nakluṅ kaji : “Ṇaan ankmbiin ṭi katim ki Aju-gun anuurandēni !” »

24

*Uṭoka Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi
(Markut 13.1-4; Luk 21.5-7)*

¹ Yetu apēn ṭi *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kē baṭaṣarul baṣē ṅoga pa pdi-imana jibi kadēmi akuṭ anuura. ² Kē aṣē teem baka aji : « Jēm nawin iko yi bti i? Na manjoonan dṭupan, nin plaak paankduka kapaf ṭi ptēntṭ pa ṭi bē paankfoma kajot ṭi mboṣ. »

*Nnuur ṅi mnhaj
(Markut 13.5-13; Luk 21.8-19)*

³ Yetu aṭo du pnkuṅ pi mnoliwera, kē baṭaṣarul baṣē bi agaag na a, ahep-ara aji : « Ṭupun, lum di di uko waṅ ukwoon, na uko unkyuujun un ubi'u na uba umundu? »

⁴ Kē aṭeem aji : « Naṭaafaraan bagu-uran, ⁵ ṭiki baṅaan baṭum baluṅ kabi na katim ki naan, kaji bukal ba-woon *Krittu, kaguur baṅaan baṭum. ⁶ Woli nalun atiink ṅgut, abot atiink kē baktiiniyaan ṅgut, nawutan kalēnk : iko mēntṭ iwo i kawo. Kē naṣē wo i kame kē uundobi wo uba umundu. ⁷ Uṭaak unaṭa ugut na uṭaak ulon, pṣih pagut na ploṅ. Ubon uluṅ kawo ṭi ṅṭaak ṅlon, mboṣ mando kaṣinṭar. ⁸ Iko mēntṭ bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ṅaaṭ ankyaan kabuk.

⁹ « Wal mēntṭ baluṅ kamoban kawul bahajanan bafin ; katim ki naan kaluṅ kaṭu ṅṭaak bti ṅaṣooran. ¹⁰ Baṅaan baṭum baankak aṭiyaarēn, bado kawaapar kabot kaṣoorad. ¹¹ Baṭum baluṅ kaṭilan kaji bawo *baṭupar Naṣibaṭi kaguur baṅaan baṭum. ¹² Buṭaan dadēm maakan baṅaan badoo bakak baankak aṅalad. ¹³ Kē ṅaan aṅsaan amēban ṭi nji aliint ṅnuur bti, un mēntan aluṅ kabuur. ¹⁴ Baluṅ kaṭup *Uṭup Ulil Unuura wi *Pṣih pi Baṭi wi ṭi umundu bti, baṅaan bti bahilna batiink wa. Wal mēntan wi wi uba umundu ukbiin. »

*Unoor uweek
(Markut 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuṭaan maakan unjaan uṭopan, wi *Daniyel *Naṭupar Naṣibaṭi aṭiiniyaanun kē uwo ṭi *dko dyi-manaan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi – ankleyiirun awo i kayikrēn – ¹⁶ baṅaan bankwoon du uṭaak wi *Yuda bakeeriin baṭi baya du inkun iweek. ¹⁷ Anṭoon du uṣaala awutan kaneejar uko ulon. ¹⁸ Anwoon du uṭeḥ, awutan kakakar bayeti bi nul! ¹⁹ ṅnuur mēntṭ, baṭ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuṭan. ²⁰ Naṅhehan pṭi mēntṭ pawut kawo ṭi wal wi uṣubal na mpoj kēme ṭi *unuur wi pnoorfēn. ²¹ ṅnuur mēntṭ ṅawo ṅnuur ṅi mnhaj mnweek. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi umundu uwoonun ; kē mnhaj mntēntṭ ma maankak aluṅ kawo nin uyaaṣ ulon kak. ²² Kē woli Naṣibaṭi aantiinkṭēn lah ṅnuur mēntṭ, nin ṅaan aankduka duka kado kahefēntṭ ; kē baṅaan biki adatuṅ baṣē ṭu kē atiinkṭēn ṅa.

²³ « Wal mēntṭ, woli ṅaan ajakan : “*Krittu awi !” kēme : “Awi moṅ !” Nin nakfiyaara. ²⁴ Baṅaan baluṅ kanaṭa kaṭilan kaji bawoon Krittu na *baṭupar Naṣibaṭi. Bado mlagre na iko iṅṅarēnaan pa woli bahilani bado ṅaabar du baka biki Naṣibaṭi ajokuṅ. ²⁵ Aa, dṭupan nawo bame ji uko mēntṭ ubi udo kaban.

²⁶ « Woli bajakan keeri : “Krittü awi du *pndiiş” nawutan kaya da ; këme woli bajakan : “Awi amena moŋ” nakfiyaar uko mëntŋ nin. ²⁷ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kabaŋ kalonŋ ki baŋi, kajeehan baŋi bti, hënk di di ubi wi *Abuk Ñiintŋ ukluŋ kawo. ²⁸ Dko di untaam ukeŋnuŋ dul di njuŋude njaanŋ ŋayit. »

Ubi wi Abuk Ñiintŋ
(Markut 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Yetu akak aji : « Woli ŋnuur ŋi unoor ŋuŋ ŋaŋëpa ŋëp,
“Unuur uunkak ado katër,
pli paankak ado katër,
ŋjah ŋajot,
mnhina mi baŋi manşintar[☆].

³⁰ Wal mëntŋ, iko inkyuujunŋ kë *Abuk Ñiintŋ abi, iwinana du baŋi, knaali ki umundu bti kaluŋ kayewla ; kawin Abuk Ñiintŋ abi ŋi infëluŋ yi baŋi na mnhina na mndëm mweek. ³¹ Aluŋ kayil ŋwanjuŋ ŋi nul ŋabi na plul pweek, ŋayitrën baŋaŋ biki adatuŋ banwoonuŋ ŋtaak bti kapëna du kabaŋ kalonŋ ki umundu te kalonŋ.

Uhoñ wi mnko
(Markut 13.28-32; Luk 21.29-33)

³² Yetu akak ajiini na baka aji : « Natenan ŋi mnko. Wi inah ijunaŋ jun pluuman, kë itoh ipëni, naji name kë pti pañogi. ³³ Kë hënk, woli nalunŋ awin iko mëntŋ bti, nameen kë ubi wi *Abuk Ñiintŋ uñogi, awuŋ tuŋ plëman. ³⁴ Na manjoonan, dŋupan kawuuŋ ki kaanktëp bë iko mëntŋ bti iinwinanaa. ³⁵ Baŋi na mboş ŋaba, kë ŋtup ŋi naan ŋaşë wo ŋaankba. »

Nawoon bten

³⁶ Yetu akak aji : « Kë ŋi uko wi unuur mëntŋ na woori mëntŋ, nin alonŋ aammee, nin ŋwanjuŋ du baŋi, nin ŋji Abuk Naşibaŋi ; Paapa ŋaŋ ameen. ³⁷ Jibi ubiiŋ awo ŋi wal wi *Nowe, hënk di ukluŋ kawo kak ŋi wal wi *Abuk Ñiintŋ akbiinŋ. ³⁸ Hënk di uwoonŋ ŋfa ji meel mambi mando kapar awun umundu bti, baŋaŋ bade, adaan,

aniim, aniimandën babuk baka te unuur wi Nowe aneejuŋ ŋi upuur, ³⁹ kë baŋaŋ baanşal aji uko ulonŋ ubi, te kë meel mando par aba baka bti. Hënk di ukwoonŋ ŋi ubi wi Abuk Ñiintŋ. ⁴⁰ Biintŋ batëb bawo du uŋeeh, alonŋ ajejana, alonŋ aduka. ⁴¹ Baatŋ batëb bawo ŋi pşon, alonŋ ajejana, alonŋ aduka.

⁴² « Nawoon bten, naamme unuur wi Ajugun akbiinŋ. ⁴³ Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame wal wi nakiiŋ akbiinŋ na utejan, awo bten aankdinan baluŋan uniŋ wi katohul. ⁴⁴ Ukaŋ kë an kak, nawo kawo bten, ŋiki Abuk Ñiintŋ abi ŋi wal wi nawoonŋ naankyoonka. »

Nalemp natool na nalemp anwoon
aanwo natool
(Luk 12.42-46)

⁴⁵ Yetu akak aji : « In awoonŋ nalemp natool natit i ajug katoh akŋuunŋ ŋi kadun ki balemp biki nul, ado kawul baka kafah ki ŋdeey ki baka uwoori ubanle? ⁴⁶ Nalemp i ajug katoh akŋënkunŋ ŋi ulemp wi aŋu'u luŋ wal wi akkakuŋ, uŋ mëntŋ anuurandëni. ⁴⁷ Dŋupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁸ Bë woli nalemp awo nawuŋaan, aji ŋi uşalul kë ajugul ajon ubi, ⁴⁹ aşë naŋa akob balemp batëntul, ade adaan na bakuj, ⁵⁰ ajug nalemp mëntŋ aluŋ kabi ŋi unuur wi awoonŋ aankyoonka, na wal wi awoonŋ aammee. ⁵¹ Ahajana bnuura kabot kadola jibi bajaŋ bado bala-gare : dul di bakluŋ kawooni, kadee-baŋ kadohrën.

25

Uhoñ wi beegani iñeen

¹ Yetu akak aji na bankntiinkuluŋ : « Kë hënk, *Pşih pi Baŋi paluŋ kawo ji uko wi beegani iñeen banwoonŋ na ŋkaniya pya kakit naniim. ² Kañeen ŋi baka baanklipara, kë kañeen bandukiinŋ baklipara. ³ Banwoonŋ baanklipara bukuŋ bajej ŋkaniya ŋi baka aşë wo baantŋij ungaant ulonŋ kak ; ⁴ kë banklipariinŋ başë ŋij ungaant

☆ 24:29 Itayi 13.10; 34.4.

ti nmpoban na nkaniya. ⁵ Jibi naniim ajonun ubi, kē başē ŋoyēnt bukāl bti.

⁶ « Na utejan mnjel, kē pdiim ploŋ paşē liir aji : “Naniim abi! Napēnan nakita.” ⁷ Kē beegani bti başē naŋa aboman nkaniya ŋi baka. ⁸ Kē beegani banwoon baanclipara bukuŋ başē ji na banklipariin: “Naŋenun ti ungaant wi nan, nkaniya ŋi nun ŋajēmşaa.”

⁹ « Kē başē teem baka aji : “Nin, wi uundo kēş kēş ŋfaaşēr. Nayaan du bajula nanug wi nan.” ¹⁰ Batool pya pnug ungaant, kē naniim aşē bi. Bambomandēruŋ aba kē baneej na a du dko di bniim, kē bgah badēti.

¹¹ « Banwoon baanclipara wi badukiin abi, aşē ji : “Naweek, naweek, haabēşun bgah!”

¹² « Kē aşē teem baka aji : “Na man-joonan, dŋupan, mēmme an !” »

¹³ Kē Yetu aşē ji : « Nawoon bten keeri, naamme unuur kēme uwoori wi *Abuk Ņiint akbiin. »

Uhoñ wi balemp biki bawulun itaka

(Luk 19.12-27)

¹⁴ Yetu akak ahoñ na baka aji : «*Pşih pi Baŋi paluŋ kawo ji uko wi űiint ankyaan bayaaş, aşē du balemparul adukar baka bka bi nul.

¹⁵ Awul baka itaka, andoli inliuŋ na ulemp wi ahinanuŋ kado na ya. Awul aloŋ inliuŋ na baluk bi űşubal kañeen, awul aloŋ inliuŋ na baluk bi űşubal űtēb, awul nawajantēn bi uşubal uloolan, aşē tool ti dko mēnt aya pyaant.

¹⁶ « Nalemp i bawulun baluk bi űşubal kañeen abi jun jun plemp na itaka ti dko mēnt aka itaka impeluŋ uko wi bawululuŋ űyaaş űtēb. ¹⁷ Kē i bawulun bi űşubal űtēb akak ado ji nateek, aka uko wi bawululuŋ űyaaş űtēb. ¹⁸ Kē i bawulun baluk bi uşubal uloolan aşē jip bhēr amen ktaka ki ajugul awululuŋ.

¹⁹ « Wi ajug balemp ayaan ajon, aşē űiış, adu balemparul babi baŋupa jibi baduki ado na itaka. ²⁰ Nalemp i bawulun baluk bi űşubal kañeen abi aŋij itaka aji na a : “Naweek,

iwulēn itaka inliuŋ na baluk bi űşubal kañeen aji nlemp, kē nduk aka uko wi iwulun űyaaş űtēb, yii yi.”

²¹ « Naweek kē aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoŋi wi nwuliin. Dwulu umpeluŋ wa maakan. Biin iwo ti mnlilan na űji.”

²² « Kē natēbantēn i bawulun itaka inliuŋ na baluk bi űşubal űtēb abi aji na a : “Naweek, iwulēn itaka inliuŋ na baluk bi űşubal űtēb, kē nduk aka uko wi iwulun űyaaş űtēb, yii yi.”

²³ « Kē naweek aji na a : “Ido bnuura, iwi nanuura natam ulemp. Ilemp bnuura na uko umpoŋi wi nwuliin, dwulu umpeluŋ wa maakan, biin iwo ti mnlilan na űji.”

²⁴ « Kē nawajantēn i bawulun itaka inliuŋ na baluk bi uşubal uloolan aşē bi, aji : “Naweek, dme kē iwo űnaaŋ anjoouŋ anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari. ²⁵ Dŋi'u ti, ukaan kē njip amoy ya ; itaka yi nu yii yi.”

²⁶ « Kē ajugul ateema aji : “Iwi nalemp nawuŋaan, nanşabēr! Ime kē dwo űnaaŋ anjaan akit du dko di awoon aantepii kabot kakaaw dko di awoon aanjaari ; ²⁷ kē we ukaan keeri kē iinjeŋ itaka yi nwuliin ahankan du naŋeeŋan ba? Inŋaan kabuk uko uloŋ woli dyaar ya. ²⁸ Najejan itaka mēnt nawul ankaan baluk bi űşubal iñeen.”

²⁹ Bawul ankaan, aşē tumandēn, kē anwoon ankaa badoo yeenk yeenk uko wi adukanaaniin. ³⁰ Hēnkuŋ, nafēlan nalemp nawaan udooni i du bdēm, dul di bakluŋ kawooni, kadeebaŋ kadohrēn. »

Unuur wi pwayēş

³¹ Yetu akak aji : « Woli *Abuk űiint aluŋ abi na mndēm mi nul agakandēr na űwanjut bti, aŋo ti pŋij pi pşih na mndēm. ³² Baŋaan biki űŋaak bti űi mboş bayit ti kadunul, aşē paŋēş baka jibi nayafan ajaan apaŋēş űkaneel na űpi. ³³ Aŋu űkaneel ti kañen kadeenu, kaşē kaŋu űpi ti kamayu. ³⁴ Wal mēnt wi wi naşih aşaan aji na banwoon ti kañenul kadeenu : “Nabiini, an

biki Paapa awulun bnuura bi nul, naneejan ti Pshih pi Baŋi pi Naŋibaŋi abomananaŋ wi umundu upaŋnuŋ. ³⁵ Ubon ubi de'ën kē naŋenēn kē ndee, kē udaan uŋjēn kē naŋenēn kē ndaani, dbi wo nayaant, kē nayeenkēn, ³⁶ awo mēnwō na imiŋa, kē nawoharēnēn, amaak kē nabi pwinēn, awo ukalabuŋ kē nabi pwinēn.”

³⁷ « Baŋool banwoon ti kadeenu bahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ŋwiniin kē iwo na ubon kē ŋwulu uko ude, aŋal udaan kē ŋwulu kē idaani, ³⁸ awo nayaant kē nyeenku, awo iinwo na imiŋa, kē ŋwoharēnu, ³⁹ amaak kēme awo ukalabuŋ kē ŋbi pwinu?”

⁴⁰ « Naŋih ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dŋupan, uko wi nadolun pa alon ampoŋŋaanaun ti bayit naan biki, nji i i nadolun wa.”

⁴¹ « Wi wi aŋaŋ aji na banwoon ti kamayu : “Nalowaan, an nanfēpaniin naya du bdoo banwoon baankjēmŋa bi babomanun pa Untaayi Uweek na ŋŋaŋar wa. ⁴² Ubon ubi de'ën, kē napok pŋenēn nde, kē udaan uŋjēn bē naanŋenēn ndaan, ⁴³ dbi wo nayaant kē naanyeenkēn, awo mēnwō na imiŋa kē naanwoharēnēn, amaak abot awo du ukalabuŋ kē naambi pwinēn.”

⁴⁴ « Bukun mēntan bakak ahepara wal mēnt kaji : “Ajugun, lum di di ŋwiniin kē iwo na ubon, aŋal udaan, awo nayaant, awo iinwoh imiŋa amaak kēme awo ukalabuŋ kē ŋēntēnku?”

⁴⁵ « Ateem baka wal mēnt kaji : “Na manjoonan, dŋupan, uko wi nawoon naando pa alon ti bampoŋŋaanaun biki, nji i i nawoon naando wa.”

⁴⁶ « Kē hēnk di di baklun kaya, balon du mnhaj mi mndani, banwoon baŋool baka ubida wi mnŋo. »

26

*Uko wi batiinkaruŋ aji bado Yetu
(Markut 14.1-2; Luk 22.1-2; nate-
nan ti Yowan 11.47-53)*

¹ Wi Yetu aŋupun uko wan bti aŋē ji na baŋaŋarul : ² « Name kē *Ufettu wi Mbuur uduka ŋnuur ŋtēb, kē baklun kawul *Abuk ŋiint bahilna bapaŋa. »

³ *Baŋejan baweek na bantohi kē baŋē yit wal mēnt du uko *naŋih i baŋejan i katim kawoon Kayif. ⁴ Batiinkar aji bado mntit kamob Yetu kabot kafiŋa, ⁵ aŋē wo baŋal pdo uko mēnt ti wal wi ufettu ŋiki baŋi ubeeka ubi uŋiŋar.

Naat alon ajees Yetu ukera ujun ulil pŋekēn

⁶ Yetu awo du uko Fimon i bajaan badu namaak bdoo du ubeeka wi Betani. ⁷ Wi awoon ti pde, kē ŋaŋ alon aŋē bi aŋoga, awo na pŋukar pm-poŋi pi banugnun itaka itum. Pawo na ukera ujun ulil pŋekēn untamun maakan. Ajees ukera mēnt ti bkow bi Yetu. ⁸ Wi baŋaŋarul bawinun uko wi ŋaŋ adolon badeebaŋ aji : « we uwoon kalat ki? ⁹ Ukera wi uhilan lah kawaapana itaka itum, kajej ya kaŋen bajuuk. »

¹⁰ Kē Yetu ammeen uko wi bajakun aŋē ji : « we ukaŋ kē naknooran ŋaŋ i ba? Uko unuura wi wi adolon hēnk pa nji. ¹¹ Na manjoonan, bajuuk bawo na an ŋnuur bti, kē nji, mēnkwo na an ŋnuur bti. ¹² Ajeesēn jees ukera ujun ulil pŋekēn wi ti uleef pa umoy wi naan. ¹³ Na manjoonan dŋupan, dko di bakŋupunun *Uŋup Ulil Unuura wi, bakak aŋup uko wi ŋaŋ i adolon, kaleŋna'a.

Yudat anwaapun Yetu

¹⁴ Wal mēnt, alon ti baŋaŋarul Yetu iŋeen na batēb anwoon Yudat Itkariyot, aya du baŋejan baweek, ¹⁵ aji na baka : « we wi nakwulunun nŋē wulan Yetu ba? » Kē bukun bawula ktaka iŋeen ŋwajanŋ ki baŋakun na untaam. ¹⁶ Wi wi ajunun pla jibi akdoli kadoo kawula baka.

Pde pbaaŋsaani

¹⁷ Baŋaŋarul Yetu babi aŋoga ti unuor uteek wi *ufettu wi ipoom indaŋ aŋē hepara aji : « ŋun di di inaluŋ ŋya ŋjunna pde pi *Ufettu wi Mbuur ba? »

18 Kë ateem baka aji : « Nayaan ubeeka du uko aşe najaka : “Najukan aji : Wal wi naan ubani, du katohu di di nji kadolnuņ ufettu na bařaşar naan.” » 19 Kë bařaşarul bado jibi Yetu ajakuņ na baka, aboman pde pi ufettu.

20 Wi utaakal ubanuņ, kë Yetu aşe řo na bařaşarul iņeen na batëb pa pde. 21 Bawo ři pde, kë aşe ji : « Dřupan, na manjoonan, alon ři an aluņ kawaapën. »

22 Bajoořan maakan andoli kahep-ara kaji : « Ajugun, woon nji a i? »

23 Kë ateem aji : « Ankřuun kaņen na nji ři praata, uņ mënřan akwulnuņ! 24 Aa, *Abuk Ńiintř awo i kakeř jibi upiitaniin ři a ři Ulibra wi Nařibaři, kë anřaan awula aşe wuřan! Uhokan lah awo aankbuka. »

25 Kë Yudař, anwaapulun aşe hep-ara aji : « Najukan, woon nji a i? »

Kë Yetu ateema aji : « Ijakuņ haņ. »

26 Wi bawoon ři pde, kë Yetu aşe jej kapoom, abeeb Nařibaři, akitëř ka awul bařaşarul aşe ji : « Nayeenkan nade, uleef naan wii wi. » 27 Akak aje pnkalame pi poot, abeeb Nařibaři, awul baka aşe ji : « Nadaanan ři pa an bti, 28 pņaak naan pii pi, pakņęęanuņ bhonar, pul paktuliin Nařibaři ahilna amiir bařaan batum pjuban pi baka. 29 Kë nře řupan, mënkađ adaan poot pi te unuur wi nji kaluņ kadaan pa phalu na an, du Přih pi Paapa. »

30 Bayeeh aņaamarën Nařibaři, aşe pën atool pya du Pnkuņ pi Mnoliwera*.

Yetu ařup kë Piyeer aluņ kapok kaji aamme'a

(Markut 14.26-31; Luk 22.31-34; natenan ři Yowan 13.37-38)

31 Yetu aji na baka : « Uko wi bakluņ kadolën ři utejan wi nřa wi uřu an bti nadukën. Kë hënk di di upiitun ři Ulibra wi Nařibaři aji : “*Dkob nayafan kafř, řkaneel ři batani nřaře řawayřer.*”[✠]

32 Woli dlun anařa ři pkeř, kajotan kadun du Galilay. »

33 Piyeer ařiini na a wal mënř aji : « Woli uko wi bakdoliin uřu kë bařaan bti baduku, nji mënkduku. »

34 Kë Yetu aşe teema aji : « Na manjoonan dřupu, ji uguk udo kahaan nřa di, ipok pme'ën nřaař řwajanř. »

35 Piyeer kë aşe ji na a : « Udole wo pkeř keř na iwi, mënkpok kaji mëmme'u. » Kë bařaşarul bti bakak aji haņ.

Pņehan pi Yetu du Gettemaniya

(Markut 14.32-42; Luk 22.40-46)

36 Wal mënř kë Yetu aşe ban na bařaşarul du dko dlon di bajaan bado Gettemaniya aşe ji na baka : « Nařoon ři, dya du kadun kaņehan Nařibaři. »

37 Aje na a Piyeer, na babak Tebede batëb, aşe jun ptiink pjoořan na mn-haj ři uhaař wi nul. 38 Aji na baka wal mënř : « Uhaař wi naan ujoořani, pjoořan mënř pađiř maakan kë ndoo kita. Nadukiin ři nawo bten. »

39 Kë wi ajohariin aya low btiišu aşe jot afëř kaara ři mboř aņehan Nařibaři aji : « Paap, woli uhinan kawo, lowaan pnkalame pi mnhaj mi ři nji, uře uwut kawo jibi nřaluņ, uwoon jibi iņaluņ. » 40 Akak aşe řenk bařaşarul kë bakņoyëņř, kë aşe ji na Piyeer : « Naandoo hilan awo bten na nji uwoori uloolan řaņ! 41 Nawoon bten nado kaņehan nawutna kajot ři kaguuru. Nřaař ři nan nřaņal maakan pdo bnuura, kë nleefan nřaře biišna. »

42 Akak aya uyaař utëbantën alow baka aņehan Nařibaři aji : « Paap, woli pnkalame pi mnhaj pi paan-hilan přep bë mënkdään pa, uko wi iņaluņ ukeeriin udolana! » 43 Akak kak, ařenk bařaşarul kë bakņoyëņř, řiki keř ki baka kadiř bņoy.

44 Akak aduk baka aya uyaař uwa-janřten pņehan Nařibaři, akakalëř uko wi ajakuņ. 45 Akak wal mënř du bařaşarul aşe ji na baka : « Nahuma kaņoyëņř abot anoorfën? Wal wi *Abuk Ńiintř akwulaniin ři iņen yi bado buřaan uņogi. 46 Nanařiin nřa! Natenan, ankwulnuņ awii wi. »

* 26:30 Pnkuņ pi mnoliwera : “Mont des Oliviers, Monti di Oliveira, Mount of Olives.” ✠ 26:31 Fakariya 13.7.

Yetu amobanaa
(Markut 14.43-50; Luk 22.47-53;
natenan ti Yowan 18.2-11)

⁴⁷ Yetu ahum kañiini, kë Yudať, anwoon alon ti banjañan iñeen na batëb, ašë wuj na pntuk pi bañaan banwoon na ikej na induk. *Baťeñan baweek na bantohi bayilun baka. ⁴⁸ Yudať anwaapulun aji na baka hënk di di bakmeenun ñaan mënt: « I nji kamookun, ul a, namobana. » ⁴⁹ Wi abanaan ban aňog Yetu, ašë ji na a : « Dwulu mboš, najukan » ašë mooka.

⁵⁰ Kë Yetu ašë ji na a : « Nanoh, doon uko wi ibiin pdo†. » Kë bukundu bašë dëpa ti a amoba. ⁵¹ Alon ti bangakandërun na Yetu atoot kakej abi fal fal kabať ki nalempar *naših i baťeñan. ⁵² Kë Yetu ašë ji na a : « Kakaan kakej ki nu ; bañaan bti bankjejun ikej balun kakeťna kakej. ⁵³ Işal aji mënhi kadu Paapa i, awulën ti dko mënt uko umpelun nwanjut iñeen-week-iñeen nyaaş iñeen-ntëb? ⁵⁴ Woli ddo han, hum di di uko wi bapiitun ti Ulibra wi Naşibaťi uhilanun kadolana keeri? Wul ujakun aji uko mënt uwo kadolana. »

⁵⁵ Wi wi Yetu ašaan aji na pntuk pi bañaan pun: « Dwo nado buťaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? Nnuur bti dji kaťo du *katoh ki Naşibaťi kajukan, kë naammobën. ⁵⁶ Kë iko bti inkdolaniin hënk iwo iko yi *baťupar Naşibaťi bajakun ti Ulibra wi nul. » Baťaşarul bti baťi aduka.

Yetu du uruha wi bayuday
(Markut 14.53-65; Luk 22.54-55,63-71; natenan ti Yowan 18.12-24)

⁵⁷ Bammobun Yetu baňooťa du uko Kayif *naših i baťeñan di *bajukan Bgah na bantohi bayitun. ⁵⁸ Kë Piyeer ašë wo du kalowan aťaşa te da ; aneej ti blay ašë ťo na balemp aten jibi uko ukbiin kabaañsaan.

⁵⁹ *Baťeñan baweek na biki *uruha bti bala uko ulon utapar Yetu kadolna

akeť. ⁶⁰ Bañaan batum badoo bi atapara iko ilon kë iinkëşa kës. Kë batëb balon babaañsaanun pbi, ⁶¹ ašë ji : « Ñiinť i aji ahilan kafom *Katoh Kaweek ki Naşibaťi kabot kaniw ka ti nnuur nwanjanť. »

⁶² Kë naših i baťeñan ašë naťa aji na a : « Iinkteem i? Iintiink uko wi bañaan biki baktupun ti iwi i? » ⁶³ Kë Yetu ayompa yomp.

Kë akak aji na a : « Dñehanu, ti katim ki Naşibaťi ajug ubida, ťupun me iwoon *Kritti Abuk Naşibaťi. »

⁶⁴ Kë ateema aji : « Iji han. Dťupan kak, hënkun, nawin *Abuk Ñiinť aťo du kañen kadeenu ki Naşibaťi anhiniin iko bti ; nawina kak abi na infëluñ yi baťi. »

⁶⁵ Wal mënt, kë naših i baťeñan ašë tow imişa y i nul‡ ašë ji : « Akar Naşibaťi! Nkak anuma uko ulon i? Natiinka hënkun kë akar Naşibaťi. ⁶⁶ We wi naşalun ti uko wan ba? »

Kë bateem aji : « Aduknaanaa, awo i kakeť. » ⁶⁷ Wi wi başaan atëťjera ti kaara, ašuuka abot akoba iñen ti ijeem ⁶⁸ ašë ji na a : « Iinji iwo Kritti Naťupar Naşibaťi i? ťupan ñaan ankobiin keeri. »

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Markut 14.66-72; Luk 22.56-62;
natenan ti Yowan 18.15-18,25-27)

⁶⁹ Piyeer aťo wal mënt ti blay du bdig, kë nalemp ñaať alon aňoga ašë ji : « Iwi kak ibi wo na Yetu i utaak wi *Galilay. »

⁷⁰ Kë Piyeer ašë pok ti kadun ki bañaan bti aji aamme uko wi ñaať akťupun hënk. ⁷¹ Akak apën aya umban wi plëman kë ñaať nalemp alon akak awina ašë ji na bañaan banwoon da : « Abi wo na Yetu i ubeeka wi Nataret. »

⁷² Kë akak apok, ado mehna. Aji na baka : « Mëndö me me ñiinť i. »

⁷³ Bakak aťo ntiinku, kë balon ti banwoon da bašë bi aňoga ašë ji : « Iwo na baka na manjoonan, idoo ťup ťup ji biki Galilay. »

† 26:50 Doon ulemp wi nu : Npiit nlon naji : we ukaan kë ibii? ‡ 26:65 Pto w imişa : Ado do han ayuujna kë ti ul uko wi Yetu ajakun uwo buťaan bweek maakan.

74 Kë ašë mehna aji na Našibați afëpa woli aanktup manjoonan, awo ti pji « Mëmme ñiint i. » Ti dko mënt, kë uguk ušë haan. 75 Kë Piyeer ašë leš uko wi Yetu abiin ajaka : « Ji uguk udo kahaan, ipok nyaaš ñwajanť kaji iimme ën. » Apën bdig ašë wooni maakan.

27

Pkeť pi Yudat
(Markut 15.1-2; Luk 22.66; nate-
nan ti Yowan 18.28)

1 Na nfa kub, *baťenjan baweek na bantohi bayuday bti bayiti, atiinkar aji bafin Yetu. 2 Wi wi bašaan atana, ašë ñooťa awul *Pilat nantuja i utaak mënt.

3 Yudat anwaapun Yetu awin wal mënt kë baya kafina, ašë țëga akakan *baťenjan baweek na bantohi ktaka iñeen ñwajanť ki baťaknuñ untaam. 4 Aji na baka : « Djubani, wi nwulanan ñaan anwoon aando nin ukoolan. »

Kë bašë teema aji : « Nëmme, utenu. » 5 Afël wal mënt itaka ti *Katoh Kaweek ki Našibați ašë pën aya ayuu-ladiir.

6 Baťenjan baweek bajej itaka yun ašë ji : « Bgah bi nun baneenan nťu itaka yi du dko dhankni itaka di Katoh ki Našibați țiki iwo yi pñaak. » 7 Baťiini atiinkar ašë nug na itaka mënt « uťeeh wi naniw idunk » ado dko dmoyni bayaanť. 8 Ukaan kë te hënkun baji badu uťeeh mënt « uťeeh wi pñaak. » 9 Wal mënt wi wi uko wi Yeremiya *Naťupar Našibați abiin aťup udolaniin: « Bañaan biki *Iťrayel baji ktaka iñeen ñwajanť ki baťaknuñ untaam ki ki baknugnulun. 10 Bajej ya anugna uťeeh wi naniw idunk jibi Ajugun ajaknuñ. »*

Yetu du kadun ki Pilat
(Markut 15.2-5; Luk 23.3-5; nate-
nan ti Yowan 18.33-38)

11 Yetu anať du kadun ki *Pilat nantuja, kë ašë hepara : « Iwi, iwoon naših i *bayuday i? »

Kë ateema aji : « Ijakun han. »

12 *Baťenjan baweek na bantohi bawo ti ptapara iko itum, kë aanteem baka.

13 Kë Pilat ašë ji na a : « Iintiink iko yi baktapariin bti i? »

14 Kë aanteema teem, kë Pilat adoo ñoňar maakan.

15 *Ufettu wi mnjeeh undoli, nantuja aji wutan nakalabuš, i bañaan baňalun awutan. 16 Kë ušë ka wal mënt nakalabuš i katim kapënaliin i bajaan bado Barabaat.

17 Wi wi Pilat ašaan aji na pntuk panyitun da : « Ahoň ti baka i i naňalun nwutanan ba, Barabaat këme Yetu i bajaan bado *Krittu? »

18 Ame bnuura kë banwulun Yetu bakuja kuj ukaan kë baťija a.

19 Kë wal wi aťoon du *uruha awayëš, kë aharul ašë yil kë baji na a, awut kaneej ti bťup bi ñiint natool un, țiki aťu nťa kë anoor maakan ti nťaafi.

20 Baťenjan baweek na bantohi bawuuk pntuk paji bawutan Barabaat bašë bado bafin Yetu. 21 Kë nantuja akak ayeenk bťup ahepar baka aji : « Ahoň ti baka i i naňalun nwutanan? »

Kë bateem aji : « Barabaat. »

22 Akak ahepar baka aji : « Kë we wi mbaan ado keeri na Yetu i bajaan bado Krittu ba? »

Kë baji bukal bti : « Paňana. »

23 Kë akak ahepar baka : « Buťaan bhon bi bi adolon ba? » Kë bakhuranaara huuran maakan aji : « Paňana! »

24 Wi Pilat awinun kë aankak ahil pdo uko ulon, kë bañaan babot ahuranaara huuran maakan, kë ašë jej meel aňow iñen ti kadun ki bañaan bukun ašë ji : « Dpënan bkow naan ti pñaak pi ñiint i. An nakmeen. »

25 Kë bañaan bti bateem aji : « Pñaak pi nul pakakan ti un, na ti babukun. » 26 Wal mënt, awutan baka Barabaat ašë do kë bakob Yetu na itintël abaa wula baya bapaňa ti krut.

* 27:10 Fakariya 11.12-13; Yeremiya 32.6-9.

Bangoli baben Yetu
(Markut 15.16-20; natenan ti Yowan 19.2-3)

²⁷ Bangoli biki *Pilat nantuna bañoof wal mēnt Yetu du blay bi katoh ki nantuna ašē du batēnt baka bti kē babi afooya. ²⁸ Bawohēša imiša ašē tu'a bayeti bjeenkā. ²⁹ Wi wi bašaan ašiiir ukēl wi iyiw afuušana, abot ajej pmul ploŋ aŋu'a ti kañen kadeenu*. Banup wal mēnt ti kadunul ašē beŋa aji na a : « Nwulu mboš, iwi naših i *bayuday! » ³⁰ Batēfjēra akuŋ ajej pmul puŋ akoba ti bkow. ³¹ Wi babenulun akēšan, bawohēša bayeti akakana imiša yi nul ašē ŋooŋa pya kapan du krut.

Yetu du krut
(Markut 15.21-32; Luk 23.26-43; natenan ti Yowan 19.16-24)

³² Wi bakpēnuŋ, bayit na ŋiint alon i ubeeka wi Firen anwoon katim ki Fimon, ašē tu'a pkuŋa krut di Yetu. ³³ Baban dko di bajaan bado Golgota uwoon « dko di kaheem ki bkow. » ³⁴ Bawul Yetu poot pannaakrēnuŋ na bko btaaktaan, kē añem pa ašē pok pdaan. ³⁵ Bapaŋa ti krut abot ado kanuŋ na mnlaak ahilna afaašiiir imiša yi nul. ³⁶ Wi wi bašaan aŋo ayeŋa. ³⁷ Bapiit ti bkowul duuŋ uko unkaŋ kē baŋu'a pkeŋ aji : « I, awoon Yetu naših i *bayuday. » ³⁸ Bakak apaŋ balat batēb, alon ti kadeenu ki nul, undu du kamayu.

³⁹ Banktēpuŋ bawo ti pkara abot abēt bētan ikow aji : ⁴⁰ « Iwi inhinanuŋ katok *Katoh Kaweek ki Našibaŋi kašē kaniw ka ti ŋnuur ŋwajanŋ, buuraan uleefu. Woli iwo Abuk Našibaŋi heliin ti krut! »

⁴¹ *Baŋeŋan baweek na *bajukan Bgah na bantohi bakak abeŋa aji : ⁴² « Abuuran balon ašē wo aanhinan pbuuran uleeful! Aji awoon naših i *Itrayel, aheliin keeri ti krut, ŋšē ŋfiyaara! ⁴³ Aanhaŋ Našibaŋi i? Akeeri buurana, woli aŋala. Mēnt ul ajakuŋ

aji awo Abuk Našibaŋi i? » ⁴⁴ Balat biki bapanuŋ na a bado kak akara haŋ.

Pkeŋ pi Yetu
(Markut 15.33-39; Luk 23.44-48; natenan ti Yowan 19.28-30)

⁴⁵ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ti umundu bti, ado ŋwoori ŋwajanŋ. ⁴⁶ Wi udoon uko ji ŋwoori ŋwajanŋ, Yetu kē ašē do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani† » uwoon : « Našibaŋi, Našibaŋi, we ukaŋ kē iwutēn? »

⁴⁷ Balon ti banwoon da wi batiinkulun ašē ji « Awo ti pdu *Eli *Naŋupar Našibaŋi. »

⁴⁸ Ti dko mēnt, kē alon ti baka ašē ti ajej kalēmēt atoop ti poot ptaaktaan atan ka ti pmul awula adaan. ⁴⁹ Bandukiin kē bašē ji na a : « Wutan! Nten me Eli abi kabuurana! » ⁵⁰ Wi wi Yetu akaŋ ado pdiim pweek ašē jēmša. ⁵¹ Wal mēnt, blaañ bkēm maakan banjaŋ baneenan bañaŋ pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Našibaŋi batowa ti ptoof. Kē mboš mankuŋ ašintar, mnlaak mnweek mantowaa, ⁵² kē ihēr ihaabšaa, banfiyaaruŋ Našibaŋi batum banketun kē banaŋaa. ⁵³ Bapēn ti ihēr yi baka, kē wi Yetu anaŋiin ti pkeŋ kē bašē neej ti Yerutalem ubeeka uyimanaan, di bañaŋ batum bawinuŋ baka.

⁵⁴ Wi naweek i bangoli iñeen-week baromeŋ na bangoli bankyeŋuŋ Yetu bawinuŋ kē mboš mankšintar abot awin uko unktēpuŋ, balēnk maakan ašē ji : « Na manjoonan, i awo Abuk Našibaŋi. »

⁵⁵ Baaŋ batum banŋaŋnuŋ Yetu du *Galilay aŋenka banaŋ alow aten. ⁵⁶ Bi Mariya i utaak wi Magdala, na Mariya anin bi Yakob na Yotef, na anin bubuk Tebede bawo ti baaŋ mēnt.

Umoy wi Yetu
(Markut 15.42-47; Luk 23.50-56; natenan ti Yowan 19.38-42)

⁵⁷ Wi utaakal ubanuŋ, kē ŋiint alon nayok i ubeeka wi Arimati ašē bi.

* 27:29 Ti utaak mēnt baših baji bafuuŋa kabot kamēban pmul ti kañen. † 27:46 Eloy, Eloy, lama tabaktani Kañaam 22.

Katimul kawo Yotef, awo kak naṭaṣar Yetu. ⁵⁸ Aya awin *Pilat, aṣe hepara puum pi Yetu. Kē Pilat ado kē bawula pa. ⁵⁹ Yotef ajej puum, abootan ti blaañ bfaatal feh ⁶⁰ aṣe tu pa ti bhër bi nul bi abaan ado do kē bajipa ti kaban ki plaak. Wi wi aṣaan ado kē bakël plaak pweek atuhna ba aṣe tool. ⁶¹ Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën bawo da wal mënṭ, aṭo ataan na bhër.

Bañaan bankyeṇuṇ bhër

⁶² Unuur ujintï, unuur mënṭ uwoon unṭaanuṇ wi pbomandër pa *unuur wi pnoorfën, *baṭeṇan baweeek na *bafaritay bayitiir aya du *Pilat, ⁶³ aji na a : « Naweeek, nleṣ kē naṭilan i aṭup wi ahumuṇ najeb aji ti nnuur nṭwajanṭ anaṭa ti pkeṭ kakak najeb! ⁶⁴ Doon bado kayeṇ bhër bnuura te unuur uwajanṭën, kaṭi baṭaṣarul babi bakiiṇ puum baṣe baji na bañaan anaṭa ti pkeṭ. Nṭilan mënṭ nädem kapel nṭeek. »

⁶⁵ Pilat kē ateam baka aji : « Naka bangoli. Naṭuun baka bayeṇ jibi naṇaluṇ. » ⁶⁶ Kē baya do kē bakyeṇ bhër : baniw plaak pantuhnuṇ bhër aṣe do bayeṇ kē banaṭi.

28

Pnaṭa ti pkeṭ pi Yetu

(Markut 16.1-10; Luk 24.1-12; natenan ti Yowan 20.1-10)

¹ Wi unuur wi pnoorfën uṭeṇuṇ, ti unuur uteek wi kanëm na nfa kub, bi Mariya i ubeeka wi Magdala na Mariya natëbantën kē baṣe ya pten bhër. ² Ti dko mënṭ, kē mboṣ manṣe ſinṭar maakan, kē uwanjuṭ uloṇ wi Ajugun uṣe walnaana baṭi abi akël plaak aṣe to ti pa. ³ Ujeeh ji kaliik liik kē imiṣa yi wa ibot awo ifaatal feh. ⁴ Bayeṇ balënk maakan akat kat. Bawo ji bankeṭuṇ.

⁵ Kē uwanjuṭ uṣe ji na baṭ bukuṇ : « An, nawutan kalënk : dme kē nala Yetu i bapaṇuṇ. ⁶ Aanwo ti, anaṭa ti pkeṭ jibi abiiṇ aṭup. Nabiin naten dko di abiiṇ apiinṭna. ⁷ Nataraan naya naṭup baṭaṣarul kē anaṭa ti pkeṭ,

ajotan kadun aya *Galilay ; dul di nakyaan kawinna. Waṇ wi wi nwoon i kaṭupan. »

⁸ Baṭaran pduk dko di bhër, balënk abot awo na mnlilan mweek, aṭi pya kaṭup baṭaṣar Yetu uko unṭeṇuṇ. ⁹ Kē ti dko mënṭ, kē Yetu aṣe pën awinana ti kadun ki baka aji : « Dwulan mboṣ. » Kē baṭ baṣe nṭoga ajot ti ihoṭul, adëmana. ¹⁰ Kē aṣe ji na baka : « Nawutan kalënk. Nayaan naji na bayiṭ naan baya Galilay, dul di di bakyaan kawinnën. »

Nṭilan nji baweeek biki bayuday

¹¹ Wi baṭ bakyaan na bgah, kē baloṇ ti bayeṇ baṣe neej ti ubeeka akakalëṣ *baṭeṇan baweeek uko bti unṭeṇuṇ. ¹² Kē bukuṇ baṣe yit na bantohi atiinkar awul bangoli itaka itum, ¹³ aṣe ji na baka baji : « Baṭaṣarul babi na utejan akiij puum wi nwoon ti bṇoy. » ¹⁴ Bakak aji na baka woli nanṭuṇa amee, bukal kaṭiini na a awut kanooran baka. ¹⁵ Bangoli bayeenk itaka yuṇ abot ado uko wi bajakuṇ na baka, kē hënk di bakṭiiniyaanuṇ uko mënṭ te hënkunṭ ti *bayuday.

Yetu ti kadun ki baṭaṣarul

(Markut 16.14-18; Luk 24.36-49; natenan ti Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjañan 1.6-8)

¹⁶ Baṭaṣar Yetu iñeen na aloṇ baya *Galilay, du pnkuṇ pi Yetu ajakuṇ na baka baya kayit. ¹⁷ Kē wi bawinuluṇ, aṣe nṭup adëmana ; kē baloṇ baṣe woha na nṣal nṭëb. ¹⁸ Yetu añog, aṣe ji na baka : « Naṣibaṭi awulën mnhina bti du baṭi na mboṣ. ¹⁹ Nayaan keeri, nado bañaan biki umundu bti bado kaṭaṣën, nabattaarën baka ti katim ki Aṣin naan, ki Abukul na ki *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, ²⁰ najukan baka pdo kaṭaṣ iko bti yi njakanan nado kado. Natenan : dwo na an na nnuur bti te uba umundu. »

Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Markut apiitun. Markut aambi wo naṭaṣar Yetu, aṣe bi gakandër na Pawulu, abi lemp kak na Piyeer. Aka ptiinkna iko yi apiitun ṭi Piyeer anjaan abi kaṭup bañaan iko yi Yetu adolun ṭi mboṣ. Apiit wa pa banwoon baanwo bayuday, kadiimanaan baka kë na manjoonan Yetu awoon Abuk Naṣibaṭi. Markut aṭup ṭi ulibra wi iko yi Yetu adolun na yi ajukanun bañaan, akak aṭiiniyaan pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu ajukan bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko iñoṣarënaan. Yetu aambi bi pwin biki bakjuukntënuṅ ṭi ulemp, abi bi pjuukëṭ, kawul kaṭuṭul kalukna, bañaan batum bahilna babuur. Baweek biki bayuday bapoka adoo do kë bafiṅa. Ñaan andoli ankṭaṣun Yetu awo kabomandër mnhaj, ṭi ubaañṣaani alun kawo ṭi mnlilan. »

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.1-8)
2. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (1.9-13)
3. Ulemp wi Yetu du Galilay (1.14-9.50)
4. Yetu apëna Galilay pya Yerutalem (10.1-52)
5. Kanëm kabaañṣaani ki Yetu ṭi umundu wi, pwayëṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (11.1-15.47)
6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (16.1-8)
7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (16.9-20)

Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi
(Maci 3.1; Luk 3.1-6,15-18)

* 1:1 Abuk Naṣibaṭi : Npiit nji njaanwo ṭi nlibra nṅon.

1 Ujuni wi Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanun uko wi Yetu Krittu Abuk Naṣibaṭi* wii wi. 2 Jibi Naṣibaṭi aṭupun ṭi ulibra wi Itayi naṭuparul apiitun:

« *Tenan, dluṅ kayil nalempar naan ṭi kadunu, abomanu bgah.* »

3 *Pdiim plon pahuuran du *pndiiṣ aji : "Nabomaan bgah bi Ajugun aklun kaṭëpna, nadolana ilël itool."* »

4 Hënk di di Yowan nabattaar apënuṅ awinana du pndiiṣ aji : « Nawutan pjuban, naṭëlëṣ nṅbida, nado batitmu, Naṣibaṭi aṣe pënanan ipekadu. » 5 Bañaan bti biki ubeeka wi Yerutalem na uṭaak wi Yuda bti baya du a, aṭup ipekadu yi baka, ado kë babattaar baka ṭi bdëk bi Yordan. 6 Yowan awohara kamiṣa ki babomanun na pfaal pi untaam wi pnkunkaali aṣe tan katël ṭi blank ; aji de nṅuul na mnob. 7 Aji ṭup kaji : « Ñaan ankmbiin ṭi kafëṭ naan adëm apelën maakan, kë mëndoo ñoom ñoom kaṅup pfënëṣa iṣapaat. 8 Nji dbattaaran na meel, kë ul aṣe luṅ kabattaaran na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Luk 3.21-22)

9 Wal mëntan waṅ, Yetu apëna ubeeka wi Nataret du Galilay abi yeenk batitmu ṭi kañen ki Yowan du bdëk bi Yordan. 10 Wal wi akpënuṅ ṭi meel aṣe win baṭi kë bahaabṣaa, kë Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe wala ṭi a awo ji ubalab ufaatal. 11 Kë pdiim plon paṣe pëna baṭi aji : « Iwi, iwoon Abuk naan, dṅalu maakan, dmaganu. »

Fatana ala pguur Yetu du pndiiṣ
(Maci 4.1-11; Luk 4.1-13)

12 Wi uko waṅ uṭëpan ṭëp, kë Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe ya na Yetu du *pndiiṣ. 13 Awo da nṅuur iñeen nṅbaakër kë Fatana akdo na pguura ado buṭaan. Yetu awo da ṭaṅ na nṅko nji uṭëeh, kë nwanjut nṅaktënka.

Yetu ajun pjukan

✧ 1:2 Malaki 3.1. ✧ 1:3 Itayi 40.3.

14 Wi uko waŋ uṭëpuŋ, bamob Yowan, kë Yetu ašë ya Galilay aṭiiniyaan Uṭup Ulil Unuura wi Našibaṭi. 15 Aṭiini aji : « Unuur ubani, Pših pi Našibaṭi pañogi, nawutan pjuban, naṭëlëš ɳbida, nakak nafiyaar Uṭup Ulil Unuura. »

Yetu adu batuh babaakër

16 Unuur uloŋ wi Yetu akpoşuŋ ṭi kabaŋ ki bdëk bi Galilay, ašë win Fimoŋ na Andre aṭa'ul kë bakfël bridiya du bdëk : bawo batuh. 17 Kë Yetu ašë ji na baka : « Naṭaşaan, dkakanan batuh bañaan. » 18 Ṭi dko mënṭ, kë babi duk duk iridiya yi baka aṭaşa.

19 Wi ayaan alow btişu, awin Yakob na Yowan babak ñiint alon i katim ki Febede, kë bawo ṭi bṭeem aboman iridiya yi baka. 20 Adu baka ṭi dko mënṭ, kë baduk Febede ašin baka ṭi bṭeem na balemparul, aṭaşa.

Yetu ajukan du Kapernawum abot ajeban ñiint i untaayi uneejuŋ (Luk 4.31-37)

21 Yetu na baṭaşarul baya du ubeeka wi Kapernawum. Ṭi *unuur wi pnoorfën wi bayuday kë ašë ya aneej du *katoḥ kañehanaani ajukan. 22 Bañaan banktiinkuluŋ bañoŋar ṭi pjukan pi nul, ajukan na pdiim pi naşih, aankdo ji *bajukan bgah bi *Moyit.

23 Wal mënṭ, ṭi dko di bawooŋ ñiint alon i untaayi uneejuŋ awo da ; ahuran aji : 24 « Ay, iwi Yetu i Nataret we wi ɳkaarun ba? Ibi bi pṭokun i? Dme ñaan i iwoon: iwo ñaan nayimanaan i Našibaṭi ayiluŋ. » 25 Kë Yetu ašë lëbar na wa aji : « Yompaan mntum, pënan ṭi ñiint i. » 26 Kë untaayi uşë şëŋ şëŋan maakan ñiint i uneejuŋ, ašë wuuk pdiim pweek apën ṭi a. 27 Bammaaruŋ bti bañoŋar fuṭ ašë ṭiini na batënṭ baka aji : « We wi? Pjukan phalu pii pi, panwoon ji pi naşih! Aji ṭiini na ɳntaayi ɳatiinka! » 28 Ṭi dko mënṭ, kë katim ki Yetu kaşë pënala aniink Galilay.

Yetu ajeban anin ahar Fimoŋ

29 Wi bapënaŋ pën ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday kë Yetu ašë gakandër na Yakob na Yowan aya uko bi Fimoŋ na Andre. 30 Ñaaṭ anin ahar Fimoŋ apiintṭi, kë uleef uyik na a maakan. Wi Yetu abanaŋ ban kë başë ṭupa. 31 Yetu abi aňoga, amëbana ṭi kañen, anaṭana, kë uleef ubi joobëṭ joobëṭ na a, kë anaṭa awul baka iko ide. 32 Na utaakal, wi unuur ujoṭuŋ, kë başë ṭij Yetu bamaakal bti na biki ɳntaayi ɳaneejuŋ. 33 Ubeeka bti uyitiir ṭi plëman pi katoḥ. 34 Ajeban bamaakal bti, bantumi abot apaṭ mmaak. Adook kak ɳntaayi ɳtum, ašë wo aandinan ɳa ɳaṭup, ṭiki aañjal ɳayuuŋ uko wi awoon.

Yetu amena apën ṭi Kapernawum ašë ñaay na Galilay ajukan

35 Na nfa kub, wi bdëm bahumuŋ nwoo, kë Yetu ašë naṭa apën. Aya du dko dangaaguŋ aňehan Našibaṭi. 36 Fimoŋ na biki bagakandëruŋ kë başë pën pla'a. 37 Wi bawinuluŋ ašë ji na a : « Bañaan bti bala'u. » 38 Kë ašë ji na baka : « Nabiin ɳya du ɳntanka ɳmpaṭi ɳaññoŋuŋ dko di, dwo i kaṭij baka kak Uṭup Ulil Unuura : Pṭup Uṭup Ulil Unuura pakaan kë mbii. » 39 Kë ašë ṭëp ṭi Galilay bti aṭup Uṭup Ulil Unuura ṭi itoh iñehanaani abot adook ɳntaayi.

Yetu ajeban namaak bdoo (Maci 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Unuur uloŋ, namaak bdoo alon abi ṭi Yetu akooṭa, aṅup aji na a : « Woli iñali, ihinan kakakanaan njintṭi. » 41 Yetu kë ašë ñagi'a, atar kañen abana ašë ji : « Aa, dñali, kakan ijintṭi. » 42 Ṭi dko mënṭ kë pmaak pi bdoo papën ṭi a kë akak ajintṭi. 43 Yetu aji na a aṭiış ašë lëbar na a aji : 44 « Wutan kaṭup nin ñaan uko unṭëpuŋ, ṭaraan iya iwinana du naṭeŋan Našibaṭi ibot ido bṭeŋan bi Moyit ajakuŋ pa bañow bi nu, kadiimanaan bañaan bti kë ijebi. » 45 Kë ul, wi apënaŋ pën ašë jun pṭup bañaan bti uko undoluluŋ, aniinkan

† 1:40 Ṭi bgah bi bayuday, namaak bdoo aṭop ṭi kadun ki Našibaṭi.

uko unṭepuṅ dko bti, kē Yetu aando hil ppēn kawinana ṭi ṅbeeka. Aji pēn kaya du dko dangagun, bañaan baṣe kapēnna dko bti kabi ṭi a.

2

Yetu ajeban ṅiintṅ naṭakmaan apēnana ipekadu

(Maci 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Wi ṅnuur ṅloṅ ṅaṭepuṅ kē Yetu aṣe kak du ubeeka wi Kapernawum. Kē bañaan baṣe tiink kē abii, awo du katoh. ² Pntuk pi bañaan payitiir da atum kē dko dnaṭ daando wo ṭi plēman. Kē Yetu aṣe ṭup baka Uṭup wi Naṣibaṭi. ³ Baṭija ṅiintṅ naṭakmaan i biintṅ babaakēr bamēbanuṅ. ⁴ Kē baṣe wo baanhil pṭija te du Yetu ṭiki bañaan baṭumi, aṣe paya du uṣaṅ aboolēṣ dko dantaanun na di Yetu awoon, aṣe walan kajiiṅ ki ṅiintṅ naṭakmaan api-inṭuṅ. ⁵ Wi Yetu awinuṅ pfiyaar pi bañaan bukuṅ bafiyaaruluṅ, aṣe ji na naṭakmaan : « ṅiintṅ, ipekadu yi nu ipēni. »

⁶ Kē *bajukan Bgah baloṅ baṣe ṭo du dko mēntṅ aṣe ṣal aji : ⁷ « Hum di di ṅiintṅ i aṅoomuṅ aṭiini hēnk? Akar Naṣibaṭi! In ahilanuṅ kamiir ṅaan ipekadu bē mēntṅ Naṣibaṭi a ṭaṅ? »

⁸ ṭi dko mēntṅ, kē Yetu ammeen ṅṣal ṅi baka aṣe ji na baka : « we ukaṅ kē nakṣal hēnk ba? ⁹ We uyojnuṅ ba, pji na naṭakmaan “Ipekadu yi nu ipēni” kēme “Naṭiin ijej kajiiṅ ki nu ipōṣ”? ¹⁰ Natenan, nabaan ame kē *Abuk ṅiintṅ aka mnhina mi ppēnan ipekadu ṭi mboṣ. » Wal mēntṅ kē Yetu aṣe ji na ṅiintṅ anṭakmuṅ: ¹¹ « Dji inaṭa, ijej kajiiṅ ki nu, iṭiis katohu. » ¹² ṭi dko mēntṅ kē ṅiintṅ anaṭa ajej kajiiṅ ki nul aṣe pēn ṭi kadun ki bañaan bti. Bañaan bti baṅonari aṣe dēman Naṣibaṭi aji : « ṅēmbaan kawinara iko itēntṅ yi. »

Yetu adu Lewi

(Maci 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Uyaas uloṅ kak Yetu aya du umban wi bdēk. Kē bañaan baṭum baṣe ji baya du a, ajukan baka. ¹⁴ Wi aktēpuṅ, awin Lewi abuk Alfe kē aṭo du dko dlukni daaṣa di aklempnuṅ,

aṣe ji na a : « ṭaṣaan » kē Lewi anaṭa aṭaṣa.

¹⁵ Yetu awo ṭi pde du uko Lewi, kē bakobraar daaṣa baṭum na bañaan baloṅ baṭum biki bajaan badu bado buṭaan baṣe wo da ade na a, ul na baṭaṣarul ; hēnk di bajaan baṭum kaṭaṣa. ¹⁶ *Bajukan Bgah banwoon ṭi pntuk pi bafaritay wi bawinuṅ kē Yetu akde na bakobraar daaṣa na biki bajaan bado bawuṭaan aṣe ji na baṭaṣarul : « we ukaṅ kē akde na bakobraar daaṣa na bado buṭaan? »

¹⁷ Yetu kē aṣe tiink uṭup wi baka aṣe ji : « Mēntṅ bañaan banwoon bajeb banumiin nakuraar, bamaakal banumi'uluṅ. Mēmbi bi pdu banṣaluṅ aji bawo baṭool, dbi pdu bado buṭaan. »

Yetu aṭiiniyaan pyiman

(Maci 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Baṭaṣar Yowan na biki bafaritay bawo ṭi pyiman, kē bañaan baloṅ baṣe bi aji na Yetu : « Baṭaṣar Yowan na biki bafaritay baji bayiman, kē we ukaṅ kē biki nu baṣe wo baanji bayiman ba? » ¹⁹ Kē Yetu aṣe teem baka aji : « Banoh naniim baanhil kayiman wi naniim ahumuṅ na baka di? ṅnuur bti ṅi naniim akwoon na baka, baankhil pyiman. ²⁰ ṅnuur ṅaluṅ kaban, wi naniim akjejaniin, ṅnuur mēntṅ bayiman. ²¹ Nin ṅaan aanji bam kamiṣa kaṭaf na kalēmēt kahalu, woli ado haṅ kalēmēt kahalu katow kaṭaf, dko dantowiin dabaa haan haan maakan. ²² Kē nin ṅaan aanji ṭu poot phalu ṭi ṅbuuli ṅṭaf, woli ṅaan ado haṅ poot kafom ṅbuuli, poot na ṅbuuli ṅatoka. ṅaan aji wo kaṭu poot phalu ṭi ṅbuuli ṅhalu! »

Yetu awoon Ajug unuur wi pnoorfēn

(Maci 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Unuur uloṅ wi pnoorfēn Yetu amuur ṅṭeeh ṅi ṅdeey, kē baṭaṣarul baṣe wuur ṅa kadoh. ²⁴ Kē bafaritay baloṅ baṣe ji na a : « Tenan, we ukaṅ kē baji bado uko wi bgah baneenanuṅ pdo ṭi unuur wi pnoorfēn ba? »

25 Yetu ateem baka aji : « Naambaan kaleyiira uko wi Dayit adolun wi ul na batentul bawoon ti kanuma ke ubon ubot ade baka i? 26 Jibi aneejun du katoh ki Nasiba* ti wal wi Abiyatar awoon nasih i batenan, ajej ipoom ade abot awul banwoon na a ke badee. Iboom ment yi badolun pa btenan bi Nasiba, yi batenan tan bakaan na pde. » 27 Ke Yetu ase kak aji na baka : « Unuur wi pnoorfen udolana pa naan, ment naan adolaniin pa unuur wi pnoorfen. 28 Henk, *Abuk Niint awo Ajug unuur wi pnoorfen. »

3

Yetu ajeban niint antakmun kaen

1 Yetu akak aneej du *katoh kañehanaani, ke niint alon antakmi kaen ase wo da. 2 Bañaan baten Yetu bnuura me ajeban ti unuur wi pnoorfen, ase baka wal ment uko utapara. 3 Yetu ke ase ji na niint antakmun kaen : « Natin inat ti ptoof. »

4 Ahepar baka aji : « We wi bgah bajakun naan ado ti unuur wi pnoorfen ba? Bnuura keme butaan? Pbuuran naan keme pfiña? » Ke ase yomp.

5 Yetu aten baka ayitan ase deeba abot ajootan tiki baanji bañaga. Wi wi ašan aji na niint : « Taran kaen » ke atar ka, kaen ke kajib na a. 6 Wi bafaritay bapenan pen ase yitiir na batasar Herod balon alatar jibi bakdoli kadoo kafin Yetu.

Yetu adat banjaan iñeen na batëb

7 Yetu apen aya agaag na batasarul du umban wi bdëk. Pntuk pweek paşa : Bapenna utak wi Galilay, na wi Yuda, 8 ubeeka wi Yerutalem, utak wi Idume, ntaak ni umban wundu wi bdëk bi Yordan na ntanka ni nmban ni nbeeka ni Tir na Fidon. Babi bti ti a tiki batiink uko wi adolun.

9-10 Jibi Yetu akjebanun bañaan batum, bamaakal bti ke ase wuukar ala pbana, ke ase ji na batasarul

babomana bteem, bañaan bawutna kapem pëmana. 11 Bañaan biki nntaayi nanejun baji wonti bawina, ase jot kanup ti kadunul kahuuran kaji : « Iwo Abuk Nasiba! » 12 Ke ase ji lebar na na kaneenan na ptup naan i awoon.

13 Yetu apaya du pnkun ase du biki adatun, ke babi ti a. 14 Ti baka adat bañaan iñeen na batëb pa bawo na a, abot alun ayil baka ptup Utup wi Nasiba. 15 Akak awul baka phina pi pdook nntaayi. 16 Bañaan iñeen na batëb biki Yetu adatun biki biki : Fimon i atun katim ki Piyeer, 17 Yakob na Yowan babuk Febede biki awulun katim ki Bowarneget uwoon babuk kamparantant ; 18 Andre, Filip, Bartolomi, Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fade, Fimon i bajaan badu nagutar utak, 19 na Yuda Itkariyot ambiin adek Yetu kafet.

Yetu ateem banklatulun

20 Yetu akak du katoh ke bañaan batum kak babi ayit, ul na batasarul baando hilan pde. 21 Wi bayitil batiinkun uko mentan wan, ase birada, tiki baji ayilaa.

22 Ke *bajukan Bgah bampennun Yerutalem bakji : « Beltebul aneej ti a, mnhina mi uweek wi nntaayi mi mi ajaan adookna nntaayi. »

23 Ke Yetu ase du baka ahoñ na baka aji : « Hum di di Tatana ahilun kadoo uleeful? 24 Woli bañaan biki psh banom apulad, psh ment paanhilan kana. 25 Woli bañaan biki katoh kaloolan banom apulad, katoh ment kaankhil kana. 26 Ke woli Tatana agut lah na bkowul, apulad, aanhil kana, wi nul ubaa. 27 Ke nin naan ase wo aanhil pneej du katoh ki niint ammëgatun, kajej bka bi nul ke aandun atana. Woli ado han ase jej bka bi katohul. 28 Na manjoonan, dtupan, Nasiba ahilan kamiir bañaan ipekadu na ntup ntuwaan ni baktupun ti a, woli nadoo tum. 29 Ke naan ašale tup butaan ti Uhaas wi Nasiba nin Nasiba aankmiira : ajuban pjuan

* 2:26 Ti wal wi Dayit, kaloona kajaan kadiiman ke Nasiba awo da. Kul ki ki bajaan bado katoh ki Nasiba.

panwoon paankba. » ³⁰ Aji na baka han tiki baji untaayi uwo ti a.

Bayi Yetu biki mnfañan
(Markut 3.31-33; Maci 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Anin na baña Yetu banañ du bdiğ ašë do kë badu'a. ³² Bañaan batum baño afooya, kë bašë ji na a : « Tenan, naan na baña'u bawo bdiğ, bala'u. »

³³ Kë ašë teem baka aji : « In awoon ni na baña naan ba? » ³⁴ Aten bañaan bantoon ayitan, ašë ji : « An nawoon ni na baña naan. ³⁵ Ñaan ankdolon uko wi Našibați analon awoon abuk paapa na ni. »

4

Uhoñ wi nagur ndeey
(Maci 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Byaaş blon kak Yetu awo ti pjukan du kakab bdëk. Bañaan batum kë bašë yit añaoga, batum ptum pan kë adoo paya ašo ti bteem banwoon ti bdëk. Bañaan bti bawo du pkay. ² Kë ašë tēpna ti uhoñ ašup baka iko itum. Ti pjukan pi nul aji na baka : ³ « Natiinkan. Najaar apēn pgur ndeey. ⁴ Wi akgurun ndeey kë nlon našë jot ti bgah ; kë nkat nabi ade na bti. ⁵ Kë nlon najot du dko di mnlak di mboş manwoon maantumi. Kë nanaña ti dko mēnt tiki mboş maankēs da. ⁶ Wi bnuur banañiñ atēr na, jibi nawoon naanwo na intaañ, kë nalewi. ⁷ Nlon najot ti dko di iyiw, kë iyiw idēm afiıklēn na kë naambuki. ⁸ Nlon kë najot ti mboş mnuura, anaña adēm, awul ndeey. Blon baji bawul mbuk iñeen nwanan, blon kawul mbuk iñeen paaj, blon kak mbuk iñeen week. » ⁹ Yetu akak aji : « Ankaan ibať itiinki, atiinkan! »

We ukaan kë Yetu aji hoñ?

¹⁰ Wi Yetu apēnuñ agaag, banfooyulun na banjañan iñeen na batēb bawo ti phepara ti uhoñ wi ajaan ahoñ. ¹¹ Kë ašë ji na baka : « An, bañenan kë name uko ummeniñ wi Pših pi Našibați. Kë pa biki bdiğ ti uhoñ wi wi nji kašupun na baka. ¹² Hēnk,

woli badoo ten baankwin,
woli badoo tiink, baankte
hēnk baanktēlēš n̄bida,
Našibați ašë wo aankmiir baka
*ipekadu. »**

¹³ Yetu aji na baka : Naamme uko wi uhoñ wi ujañ? Kë hum di di nakmeen uhoñ bti wi nji kalun kahoñ ba? ¹⁴ Nagur ndeey, Ušup wi Našibați wi wi aktepiñ. ¹⁵ Bañaan balon bawo ji bgah bi Ušup ujoñ, wi bantiikan tiink Ušup, kë Tatana ašë ban apēnan ušup wi batepiñ ti baka. ¹⁶ Kë balon bawo ji dko di mnlak di ndeey najotun, bayeenk ti dko mēnt Ušup na mnlilan, ¹⁷ ašë wo baanka intaañ, baanji bañan kaliintan. Wi Ušup ukñu'añ tu bajun pnooran baka këme phajan baka baji babi wutan wutan. ¹⁸ Banwoon dko di iyiw, bajaan batiink Ušup, ¹⁹ kë manñaaf, pyok panjaan pafoon bkow, na pñeebar iko itum našë fiıklēn Ušup kaneenan wa pbuk. ²⁰ Banwoon mboş mnuura, bajaan batiink ušup, kadinan wa, kašë buk ndeey. Alon aji buk ndeey iñeen nwanan, alon ndeey iñeen paaj, alon iñeen week.

Uhoñ wi unkaniya
(Luk 8.16-18)

²¹ Yetu akak aji na baka : « Baji batehan unkaniya kašë fēť wa na kakana këme kaťu wa ti kališa uťeē i? Mēnt ti bko duuť di di bajaan baťu wa i? ²² Uunka nin uko ulon ummeniñ unwoon uunkmeēñana, unhankaniñ unwoon uunkpēn bdiğ kameēñana. ²³ Ankaan ibať itiinki atiinkan! »

²⁴ Akak aji na baka « Nadoon kašalñēn bnuura uko wi naktiinkun, balun kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna kadoo kapelan. ²⁵ Bawul ankaan, kë anwoon aankaa, bateh uko wi adoon aka. »

Uhoñ wi ndeey nanjaan nanaña bdi di na

²⁶ Yetu akak aji : « Hēnk di Pših pi Našibați pawoon: woli ñaan agur ndeey, ²⁷ anoyēntle na utejan këme anaña na nfa, ndeey naji n̄akub kadēm

* 4:12 Itayi 6.9-10.

bë aanji me jibi ñadoli do. ²⁸ Mboş ti uleef wi ma manji manjun kabuk ujaagal, kabaa wul ibëb, ñdeey ñaşë pën ti ya. ²⁹ Wi ñdeey ñakayan kay başë jun pkaaw ña, ñiki kakit kabani. »

Uhoñ wi pbuk pmpoñi
(Maci 13.31-32; Luk 13.18-19)

³⁰ Yetu akak aji na baka : « We wi ñëknaamntënuñ na Pşih pi Naşibañi këme na uhoñ uhoñ wi ñkyuujnuñ pa?

³¹ Panaam ji pbuk pampotëñaanuñ ti mbuk mi mboş bti. ³² Woli batepi pa, paji panaña, kawo bgof bandëmnuñ ti ugof untepiinñ ti unkindaar, inah yi ba iji idëm, kë ñkat ñado ji ñahil pdo intañ yi ña ti blifi. »

³³ Yetu aji ñup iko itum itënt yuñ ti uhoñ, kañupna na bañaanñ bahilna bawat ibañ ti uko wi akjakuñ. ³⁴ Aji ñiini na baka ti uhoñ ñañ aşale gaag na bañaşarul aji piban baka wa bti.

Yetu añañan ukëk
(Maci 8.18,23-27; Luk 8.22-25)

³⁵ Utaakal wi unuur mënt Yetu aji na bañaşarul : « Najoh ñya bdëk umbañ wundu. » ³⁶ Bañaşarul baya na a ti bteem bi awoonñ aduk pntuk pi bañaanñ. Iteem ilonñ ikak awo na baka. ³⁷ Kë ukëk uweek uşë naña kë ñmaaronñ ñafël meel du bteem, kë bado jun ptum. ³⁸ Kë Yetu aşë ñoyënt wal mëntñ ti kafet ki bteem apaf bkow ti pbulja. Kë başë huma aji : « Ajugun, iindo haajala, ñket? » ³⁹ Kë aşë ten, alëbar na uyook akuñ aji na bdëk : « Yompan, tiiman. » Uyook kë unañi, kë dko dayompandëri. ⁴⁰ Yetu kë aşë ji na baka : « we ukaanñ kë nalënk hënk ba? We ukaanñ kë naanfiyaari ba? » ⁴¹ Kë başë lënk maakan aşë ñupar aji : « In awi ba, kë uyook na meel ñadoo ji ñatiinka? »

5

Yetu ajeban ñiintñ i ñntaayi ñaneejuñ
(Maci 8.28-34; Luk 8.26-39)

¹ Baban bdëk umbañ wundu, du utaak wi Genateret. ² Wi Yetu awalayan wala ti bteem, kë ñiintñ alonñ ampënnuñ du pnguran i untaayi uneejuñ aşë bi ti kadunul. ³ Pnguran

pawoon katoñul, kë nin alonñ aanhil ptana udole wo na mnkorentu ma. ⁴ Nyaaş ñtum aji wo na ifeeru ti ihoñ babot katana na mnkorentu, kë aşë ji marana maran ma kabot kakit ya, kë nin alonñ aanhil pkakana adoom. ⁵ Aji bi duka duka du pnguran na inkuñ, kawuuhar, kapiharën uleef na mnlaak.

⁶ Wi awinuñ Yetu du kalowan, aşë ti, abi anup ti kadunul ⁷ aşë huuran na pdiim pweek aji : « We wi ñkaarunñ ba, Yetu Abuk Naşibañi *Andëmuñ Maakan? Dkooñu kooñ tenan ti Naşibañi, khajanaan. » ⁸ Aji hanñ ñiki Yetu aji na untaayi upën ti ñiintñ.

⁹ Yetu akak ahepara aji : « Katimu kawo hum? » Kë atëem aji : « Pntuni pawoon katim naan, ñtumi. » ¹⁰ Kë ñaşë kooña maakan awut kadook ña ñalow utaak.

¹¹ Kë uşë ka ti pnkuñ batani bweek bi ñnkuma ñankşuñuñ. ¹² Kë ñntaayi ñaşë kooñ Yetu aji : « Wutun ñya ñneej ti ñkuma ñuñ. » ¹³ Kë adinan ña. Kë ñapën, aneej ti ñkuma. Batani kë başë pëna du pnkuñ ajot du bdëk. Ñkuma ñawo iñeen-week nyaaş iñeen ñtëb (2000). Nayoora bti.

¹⁴ Bayenñ ñkuma kë başë ti aninkan uko wi bawinuñ du ubeeka na ñntanka. Bañaanñ kë baya pten uko untepuñ. ¹⁵ Babi ti Yetu aşë win ñiintñ i pntuni pi ñntaayi paneejuñ kë aña awohara, akak ñaanñ, kë başë lënk. ¹⁶ Banwinuñ uko untepuñ bakakalëş uko undolunñ ñiintñ mëntñ na uko wi ñkuma. ¹⁷ Wal mëntñ kë başë kooñ Yetu apën ti utaak wi baka.

¹⁸ Jibi Yetu akpayiinñ ti bteem, ambiinñ aneeja kë aşë kooña pa pduka na a. ¹⁹ Yetu aandinana wa aşë ji na a : « Kakan katoñu, yaan du bayitu itup baka uko bti wi Ajugun adoonñ pa iwi, jibi añañi'iinñ. » ²⁰ Kë aya niinkan uko wi Yetu adolunñ pa a ti Utaak wi Nbeeka Iñeen. Kë bañaanñ bti başë ñonñar.

Yetu anañan abuk Jayirut ti pkeñ abot ajeban ñaañ alonñ
(Maci 9.18-26; Luk 8.40-56)

21 Yetu akak umban wundu na bteem. Kë bañaan batum bakak ayit aňoga ti kakab bdëk. 22 Hënk, kë naweek alon ti biki *katoh kañehanaani ki bayuday i katim kawoon Jayirut ašë bi. Wi awinun Yetu, abi ajot ti ihoť yi nul, 23 akooťa maakan aji : « Abuk naan ñaať amaak adoo ñogan pkeť, biin ipafa iñen ahilna ajeb awut kakeť. » 24 Yetu agakandër na a, pntuk pweek kë pašë řaša, apëm pëmana.

25 Kë ñaať alon anwoon na pmaak pi ptula pñaak nřubal iñeen na ntëb ašë wo na baka. 26 Ahaj maakan ti iñen yi bakuraar batum, atok bka bi nul bti bë aanwin nin uko ulon, kë pmaak pabaa dëm dëm pya. 27 Wi atiinkun kë baktiiniyaan uko wi Yetu, kë ašë bi neej ti pntuk, abi ti kafeť ki Yetu aban kambiint ki kamiša ki nul. 28 Aji ti uřalul woli adoo hil aban kamiša ki nul, abi jeb jeb. 29 Wi abanun kamiša ki Yetu, kë pñaak pabi řaň řaň, kë atiink ti uleeful kë ajebi.

30 Wal mënť kak kë Yetu ašë tiink phina ploň kë papën ti a. Awugša ti pntuk ašë ji : « In abannun imiša? » 31 Baťařarul baji na a : « Iwin kë pntuk pakpëm pëmanu, kë ibaa hepar ñaan ambaniin? »

32 Ul, kë ašë ten ayitan, ala ñaan ambanulun. 33 Naať alënk akat kat, řiki ame uko untëpun. Abi ajot ti kadun ki Yetu ařup manjoonan bti. 34 Kë Yetu ašë ji na a : « Ñaaťu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan bnuura, pmaak pašë pawutanu. » 35 Ahum kaťiini kë bañaan balon bašë pënna du uko naweek i katoh kañehanaani ašë ji na Jayirut: « Abuku aneemi, wutan kanooran kak najukan. » 36 Yetu kë ašë pok ptiink bťup bi bañaan bukuň, aji na naweek i katoh kañehanaani : « Klënk, fiyaaran řaň. » 37 Piyeer, Jakob na Yowan aťa Jakob řaň baťařulun aanwut nin bañaan balon kak kë baťaša. 38 Wi babanun du uko naweek i katoh kañehanaani, Yetu kašë win dko kë dayewla maakan, bañaan bawooni abot awuuhar. 39 Anej ašë

ji na baka : « we ukaan kë nakñaat awooni ba? Napoť aankeťi, anjoyënt njoyënt. » 40 Bañaan bawo wal mënť ti pben Yetu.

Kë ašë do kë bañaan bti bapëni, ajeja ašin na anin napoť na biki agakandëraanun, aneej du dko di napoť awoon. 41 Ajeť kañen ki napoť ašë ji na a : « *Talita kum* » uwoon: « Poon, djaku inaťa! » 42 ři dko mënť kë anaťa, apoř, kë bañaan bašë ñonjar maakan. Napoť aka wal mënť nřubal iñeen na ntëb. 43 Yetu kë ašë řook baka aji bawut kado alon ame, ašë do kë bawul napoť kë adee.

6

*Yetu aya Nataret
(Maci 13.53-58; Luk 4.16,22,24)*

1 Yetu apënna da, aya ubeeka wi akuřnaaniin, kë baťařarul bagakandër na a. 2 ři unuur wi pnoorfën, awo ři pjukan du *katoh kañehanaani. Bañaan batum banktiinkulun baňonari, ašë ji : « řun di di i mënť ameenun iko yi? In awululun uřal untuňa wi, kë adoo ji do mlagre mntënt mi na iñen yi nul? 3 Mënť naťukan abuk Mariya a i? Mënť abuk anin bi Jakob, Yotet, Yuda na řimon a i? Kë baťa'ul baat, baanwo ři na un i? » Kë uko waň uneenan baka pfiyaara.

4 Yetu aji na baka : « Naťupar Nařibaťi, ři ubeeka wi nul, ři ptoof pi bayiřul na ři katohul meet řaň di di bañaan bawoon baanji bamëbana bnuura. » 5 Mlagre mi adolon řaň manwoha pjeban bamaakal balon wi apafun baka iñen. 6 Aňonjar ři uko wi bawoon baanfiyaari.

*Yetu ayil banjaňan iñeen na batëb
(Maci 9.35; 10.1,5-14; Luk 9.1-6)*

Yetu aya du ntanka nãňnogun da ařup Uřup Ulil Unuura wi Přih pi Nařibaťi. 7 Ado kë banjaňan iñeen na batëb babii. Kë ašë yilna baka batëb batëb, awul baka mnhina mi pdook nntaayi. 8 Aji na baka baji ñaan kaťij pjuuťi řaň, bašë bawut kaťij uko ude, umaň, itaka. 9 Aji na baka bawoha na iřapaat na imiša yi baťuun. 10 Yetu aji

na baka : « Woli naban ti dko, naŋoon ti katoh ki bakyeenkanan te unuur wi nakpenun ti dko ment. ¹¹ Woli naban ti dko dlon ke baanyeenkan abot awo baantiinkan, woli napen, nadan danaan pdēpalen ti ihoŋ yi nan : henk nayuuŋ baka ke bado buŋaan. »

¹² Wi banjaan bayaan, baŋup baŋaan ke bawo i kawut pjuban kabot kaŋelēŋ n̄bida. ¹³ Badook n̄ntaayi n̄tum abot akēr bamaakal batum ukēra ti bkow ajeban baka.

*Herod na Yetu
(Maci 14.1-2; Luk 9.7-9)*

¹⁴ Herod naŋih atiink ke baŋaan bakŋiiniyaan uko wi Yetu ŋiki katimul kapēnalaa. Baji : « Yowan Nabattaar anaŋiŋ ti pkeŋ ukaan ke awo na mn̄hina mi pdo mlagre. » ¹⁵ Balon ke bakji *Eli a, balon kak baji Naŋupar Naŋibaŋi a, annaamuŋ na baŋupar Naŋibaŋi bajon. ¹⁶ Wi Herod atiinkun n̄ŋup n̄un aŋe ji : « Yowan i ndoon ke bafaali anaŋiŋ ti pkeŋ! »

*Pkeŋ pi Yowan Nabattaar
(Maci 14.3-12; Luk 3.19-20)*

¹⁷⁻¹⁸ Herod naŋih abi jej Herodiyana, ahar Filip abuk aŋin aniim, ke Yowan Nabattaar aŋe ji na a : « Bgah bi nja baneenan ŋaan ajej ahar abuk aŋin aniim. » Uko waŋ uŋuun ke Herod ado ke bamoba awat ukalabuŋ abot atana na mn̄korentu. ¹⁹ Herodiyana aŋoor Yowan abot aŋal pdo bafiŋa, aŋe wo aanhilani, ²⁰ ŋiki Herod aŋi Yowan wi ameeŋ ke awo ŋaan natool abot ayiman, aji yeŋana. Herod aji ŋal pdo katiinka, aŋe ji woli atiinka aanji me uko uŋal. ²¹ Unuur ulon ke Herodiyana aŋe ka uko udooni bafiŋ Yowan. Unuur ment Herod ado ufettu unkleŋanuŋ unuur wi abukiin, adu baweek biki dko, baweek biki bangoli, na baŋaan bantiinkaniin ti Galilay. ²² Poonu abuk Herodiyana ment aneej uki, Herod na biki aduun ti ufettu bti ke baŋe lilandēra. Ke Herod naŋih aŋe ji na poonu un : « Heparaan uko wi iŋaluŋ, dwulu wa.

» ²³ Abot amehna aji : « Uko bti wi ikheparaanuŋ dwulu wa, woli idoo ŋal kakib utaak wi naan ti ptoof kawulu umban ulon. »

²⁴ Napoŋ ke aŋe pen ahepar anin aji : « we wi mbaan ahepara ba? » Ke ateema aji : « Bkow bi Yowan Nabattaar. » ²⁵ Poonu ataran akak du naŋih aŋe ji na a : « Dŋal iwulēn henkun ti praata, bkow bi Yowan Nabattaar. »

²⁶ Naŋih ajootani, ke pmehna pi nul na baŋaan biki aduun ufettu baŋe tu ke aanhil ppok. ²⁷ Aji na nayeŋ ti dko ment aya aŋi bkow bi Yowan. Nayeŋ ke aya faala du ukalabuŋ, ²⁸ aŋi bkow ti praata awul napoŋ ŋaaf, ke aya awul anin. ²⁹ Wi baŋaŋar Yowan batiinkun uko unŋepun, babi ajej puum pi nul aya moy.

*Yetu ade de'an pntuk pi baŋaan
(Maci 14.13-21; Luk 9.10-17; nate-
nan ti Yowan 6.5-13)*

³⁰ Banjaan bakak aŋe bi ayit ti Yetu, aŋupa uko bti wi badolon na wi bajukanun. ³¹ Ke aŋe ji na baka : « Nabiin na nji du dko dangaaguŋ nanoorfēn ntiinku. » Aŋiini han ŋiki baŋaan batum baya abi, ke baando hilan ade.

³² Ke baŋe ya na bteem du dko dangaaguŋ. ³³ Wi baŋaan bawinun baka ke bakya, batum bame uko wi bakdolon. Wal ment wi wi bapennun n̄beeka bti aŋi aya du dko ment aban baka da uteek.

³⁴ Wi Yetu akwaliin ti bteem awin pntuk pweek pi baŋaan, aŋe ŋaga baka, bawo wo ji n̄kaneel n̄anwoon n̄aanka nayafan. Wi wi aŋaan awo ti pjukan baka iko itum. ³⁵ Jibi unuur ukyaan pjot, ke baŋaŋarul baŋe bi aŋoga, aji na a : « Dko di dagaagi ke unuur ubot alow ; ³⁶ dolan baka baya du n̄fēt na n̄ntanka n̄aŋnogun dko di, bahilna baka uko ude. »

³⁷ Ke Yetu aŋe teem baka aji : « An, Nawulan baka bade bdi di'an. » Ke baji na a : « Njeina ŋun itaka* iliina yan kahilna kanug uko ude pa baŋaan

* 6:37 Itaka : Itaka ment iwo baluk bi n̄nuur iŋeen-week n̄yaaŋ n̄tēb.

biki bti? » ³⁸ Yetu aji na baka : « Nawo na ipoom hum ba? Nayaan naten. »

Kë baya aten, abi aji na a : « Nkaha ipoom kañeen na ntëb ntëb. »

³⁹ Wi wi añaan aji na baka bado bañaan bafo ti ujaagal bado kntuk. ⁴⁰ Bafoona kntuk ki bañaan iñeen-week, na ki iñeen kañeen. ⁴¹ Yetu aje wal mënt ipoom kañeen yuñ na ntëb ntëb, akat kës du bañi ašë beeb Našibañi ti iko ide yuñ, akitës ipoom awul bañaaral bawul bañaan. Akak ado kë bafaş baka bti ntëb nñuñ. ⁴² Bañaan bti bade ayok, ⁴³ kë bañi kkaar iñeen na ktëb ki ipoom na ntëb nandukiñ. ⁴⁴ Ti bandeen bukuñ, biñt bawo iñeen-week nyaaş iñeen kañeen (5000).

Yetu apoş ti bdëk duuñ

(Maci 14.22-32; natenan ti Yowan 6.15-21)

⁴⁵ Wi bañaan baba'an ba pde, Yetu ado kë bañaaral bapaya ti bteem ajota kadun, baya umban wi Bettayida du bdëk umban wuñ, ul kë ašë duka añaan bañaan. ⁴⁶ Wi adoluñ bañaan bti kë bañaan, ašë paya du pnkuñ añaan Našibañi. ⁴⁷ Wi unuur uyobuñ, bteem bawo ti ptoof pi bdëk, ul kë ašë wo aloolan du pkay. ⁴⁸ Awın baka kë banoor na ppaat wi uyook uwoon uunkyook añaan na umban wi bakyaan. Kaya utejan mnjel, kë ašë poş ti bdëk duuñ abi adoo la pteş baka.† ⁴⁹ Wi bañaaral bawinuluñ kë akpoş ti bdëk duuñ, banuñ aji ujurte wa, ašë fuut idiim, ⁵⁰ bawina bukal bti ašë lënk. Ul, kë ašë tiini na baka ti dko mënt aji : « Nawutan kahaajala, nji a, nawutan kalënk. » ⁵¹ Wi wi añaan apaya du baka ti bteem, uyook kë uşë tañan. Bañaan maakan, ⁵² na manjoonan, baamme jibi Yetu adoon mlagre mi ipoom, kë itëb yi baka ikak awo ti bdëm.

Yetu ajeban bamaakal du utaak wi Genateret

(Maci 14.34-36; natenan ti Yowan 6.22-25)

⁵³ Wi bamuuruñ, aban du pkay du utaak wi bagenateren, bakaban bteem ti kaban. ⁵⁴ Wi baheli'an hela kë bañaan başë yikrën Yetu. ⁵⁵ Baya ti utaak bti añaan bamaakal ti iñiñ du dko di batiinkuñ aji awoo. ⁵⁶ Dko bti di aneejuñ, du nntanka, nbeeka, nfeñ, baji bañi bamaakal du bayiti, kakooña awut babana woli udoo wo kambiiñ ki ulankuñ wi nul ; kë bambanuñ ka bti bajebi.

7

Udolade wi bajon

(Maci 15.1-20)

¹ *Bafaritay na *bajukan Bgah balon bampënnuñ Yerutalem babi ayit añaog Yetu. ² Bawin kë bañaaral Yetu balon kë bakde bë baaññow iñen jibi udolade ujanuñ. ³ Hënk di uwoon, bafaritay ji bayuday bti baanji bade kë baaññow iñen yi baka bnuura. Baji bado han pa pmëban udolade wi bajon. ⁴ Babot awo baanji bade woli bapëna bayiti bë baantul tulan nleef ni baka na meel. Bakak amëban idolade itum yi bajon, ji pñow ikoopa, idunk, na iraata. ⁵ Ukaan kë bafaritay na bajukan bgah bahepar Yetu aji : « we ukaan kë bañaaral baanji bañaaral udolade wi bajon, babaa ji bade de bë baaññow iñen? »

⁶ Ateem baka aji : « Itayi afañ wi añaaniyanuñ uko wi nan, an balagare, Našibañi aji ti ulibra wi Itayi :

“Pntaali pi paji padëmanaan na mntum tañ,

kë uhaaş wi pa uşë lowën.

⁷ Pñehan na bteñan bi baka iñjakën nin uko ulon

iko yi bakjukanuñ iwo udolade wi bañaan bajën tañ.”✧

⁸ Naji naduk uko wi Našibañi ajakuñ kaşë mëban udolade wi bañaan bajën. »

⁹ Akak aji na baka : « Naji napok bnuura uko wi Našibañi ajakuñ kaşë kaşaş udolade wi nan. ¹⁰ Moyit aji : “Mëbaan şaaş na naan bnuura” akak aji : “Ankkaruñ aşin këme anin, pkeş

† 6:48 Adoo la pteş baka këme aya du baka. ✧ 7:7 Itayi 29.13. ✧ 7:10 Ppën 20.12. ✧ 7:10 Ppën 21.17.

pakwoon baluk bi nul.”* 11 An, naşë ji : Woli ñaan aji na aşin këme anin : “uko wi nhilanuñ lah kaţenknu uwo ‘korban’ (uwoon: uwo wi Naşibaţi.)”

12 Naji nadinana keeri awut kado nin uko ulon kak pa aşin këme anin.

13 Hënk di nagaruñ uţup wi Naşibaţi na udolade wi nakjukanuñ. Nabot aji nado iko itum itënţ yuñ kak. »

14 Wi wi Yetu akaan adu pntuk pi bañaan aji na baka : « Natiinkan an bti nabot name. 15 Nin uko ulon unwoonuñ bdig uunhilan kaţopan ñaan ţi kës ki Naşibaţi, wal wi ukneejuñ ţi a. Uko unjaan upënna ţi a ujaan uţopana ţi kës ki Naşibaţi. [16 Ankaan ibaţ itiinki atiinkan !] »

17 Wi Yetu aneejuñ du katoh alow pntuk, baţaşarul bahepara uko wi uhoñ ukjukanuñ. 18 Kë aji na baka : « An kak hënk di di nawaanuñ nşal i? Naamme me kë nin uko ulon wi bdig unkneejuñ ţi ñaan uunhilan kaţopana ţi kës ki Naşibaţi i? 19 Uunji uneej ţi uhaaş wi nul, ţi kayiñul di di ujaan uneej, aya kapënan wa du bnţeeh. » Hënk ţi nşup nuñ, Yetu adiiman kë iko ide bti inuura.

20 Aji kak : « Uko unjaan upën ţi ñaan ujaan ukakana aţop ţi kadun ki Naşibaţi. 21 Hënk di uwoon, du nhaaş meetţ nji bañaan di di nşal njuţaan njaan nşapënna, nşal njanjaan nşatij pjuban pi piinţ, kakii, pfiñ, 22 ppiinţ na ahar ñaan këme ayin ñaan, pñeebar iko, mnñot, kaguuru, pţuunk, pñal uko wi atënţu, bkuutar, bbeehar, bpën. 23 Iko iwuţaan yuñ bti iji ipënna ţi ñaan meetţ yul ijaan iţu ñaan kaţop ţi kës ki Naşibaţi. »

Pfiyaar pi ñaaţ anwoon aanwo nayuday

(Maci 15.21-28)

24 Yetu apën da, aşë ya umban wi ubeeka wi Tir. Aneej du katoh kalon aşë wo aanñal bame, kë bañaan başë mehaara me. 25 Uunjoni, kë ñaaţ alon i untaayi uneejuñ ţi abukul ñaaţ aşë tiink kë baţiiniyaan uko wi nul aşë bi ajot ţi ihoţ yi nul. 26 Ñaaţ mënţ aanwo

nayuday, awo nafiniteñ i utaak wi Firi. Akooţ Yetu aji na a adook untaayi, upën ţi abukul.

27 Yetu kë aji na a : « Wutan duna bapoţ bade bayok, uunnuura bajej pde pi bapoţ bawul nbuş nmpoţi* . »

28 Ñaaţ ateema aji : « Ajugun, ifaņi, kë nbuş nmpoţi nşë ji nade ituk yi bapoţ bawatuñ ţi umeeşa uţeeh. »

29 Wi wi Yetu aşaan aji na a : « Uţup wi, uţu kë untaayi upën ţi abuku, yaani. »

30 Ñaaţ mënţ akak katohul aţenk kë napoţ apiinţ ţi kalişa, kë untaayi upën ţi a.

*Yetu ajeban nadënëmaan
(Maci 15.29-31)*

31 Yetu apën du umban wi ubeeka wi Tir aţëpna wi Fidon amuur utaak wi Nbeeka Iñeen aşë ya umban wi bdëk bi Galilay. 32 Baţija nadënëmaan ankaan aji noor na bţup, aşë kooţa apafa iñen.

33 Yetu ajeja kë balow bañaan, aya agaag. Aţu'a ikoñ ţi ibaţ, atëfëj, abana pndemënt, 34 aşë kat kës du baţi, awuuk uhëfënt aşë ji na ñiinţ : « Efata » uwoon « haabşiin. » 35 Ţi dko mënţ, ibaţ ihaabşaa, kë pndemënt pabot afënëşa, kë akţiini bnuura.

36 Kë Yetu aşë ji na bañaan bawut kaţup nin ñaan uko unţepuñ. Jibi akneenanuñ baka, kë babaa ţiiniyaan ţiiniyaan maakan uko wi adoluñ. 37 Bañoñar pñoñar pweek maakan aşë ji : « Ado iko bti bnuura, adoo do kë bandënëmuñ baktiink, kë babiiş bţup baktiini. »

8

*Yetu ade de'an bañaan iñeen-week
ñbaakër nyaaş iñeen*

(Maci 15.32-39; Markut 6.30-44)

1 Ţi nnuur mënţ bañaan batuma tum aşë wo baanka uko ude, ukaan kë Yetu adu baţaşarul aji na baka : 2 « Dñaga bañaan biki, nnuur nşwajanţ nji nji, nji bawoon na nji abot awo baanka uko ude. 3 Woli dji na baka baţiış, kë baya na ubon, baya jot du bgah te balon ţi baka bapënna dko dlow. »

* 7:27 Nbuş nmpoţi : Wal mënţ bayuday baji baji banwoon baanwo bayuday bawo nbuş.

⁴ Baṭaṣarul bahepara aji : « Ƨun di di nkaanun ipoom iwul baka bade badoo bayok? Dko di nwoon di da-gaagi. »

⁵ Ahepar baka aji : « Nawo na ipoom hum ba? » Kē bateema aji : « Paaj na kalon. »

⁶ Ado bañaan kē baṭo Ƨi mboṣ, aṣē jej ipoom paaj na kalon yun, abeeb Naṣibaṭi, akitēṣ aṣē wul baṭaṣarul bawul bañaan. Kē bawul ya baka. ⁷ Bakak awo na nṭēb nlon nmpoṭi. Yetu akak abeeb Naṣibaṭi Ƨi nṭēb nun, aṣē wul na baṭaṣarul kē bawul bañaan. ⁸ Bañaan bade ayok, kē indukiin itum kkaar paaj na plon. ⁹ Bañaan banwoon da bawo uko ji iñeen-week nbaakēr nṣaaṣ iñeen (4000), kē Yetu aṣē do baka kē baṭiṣi. ¹⁰ Ƨi dko mēnt kē aṣē paya Ƨi bṭeem na baṭaṣarul aya utaak wi Dalmanuta.

Bafaritay bahepar Yetu uko unkn-di-manun kē awo i Naṣibaṭi

(Maci 6.14; 12.38-39; Luk 11.16,29)

¹¹ Bafaritay babi, awo Ƨi pṭiini na Yetu, bala pṭaawana, aṣē hepara uko ulon unkn-di-manun kē awo ñaan i Naṣibaṭi. ¹² Yetu awuuk uhefēnt aṣē ji : « we ukaan kē kawuun ki kakhepar uko unkn-di-manun kē dwo ñaan i Naṣibaṭi ba? Dṭupan, na manjoonan, nin mēnk-di-man kawuun ki uko ulon. » ¹³ Aduk baka aya apaya kak du bṭeem aṣē ya umban wundu.

¹⁴ Baṭaṣar Yetu baṭilma pṭij ipoom aṣē wo haara na kaloolan ṭañ. ¹⁵ Yetu aji na baka : « Naṭafaraan, nalipariin uko utaajanaani pṣon wi bafaritay na wi Herod. » ¹⁶ Bawo Ƨi pṭiiniyaan uko wi bawaanun ipoom.

¹⁷ Yetu ammeen uko wi bakṭiiniyaanun aji na baka : « we ukaan kē nakṭiiniyaan uko wi nawaanun ipoom ba? Naanji nawin kabot kayikrēn i? ¹⁸ Iṭēb yi nan idēnēṭi i? Nawo na kēṣ aṣē wo naanji nawin, nawo na ibaṭ aṣē wo naanji nate. Naanleṣ ¹⁹ wi nkitṣun ipoom kañeen pa biint iñeen-week kañeen nṣaaṣ iñeen (5000) i? Kē kkaar hum kantumun na ipoom ki ki

nayaanaanun ba? » Bateem aji : « Iñeen na ktēb. »

²⁰ « Kē wi nkitṣun ipoom paaj na kalon pa bañaan iñeen-week nbaakēr nṣaaṣ iñeen (4000), kkaar hum kantumun na ipoom ki ki nayaanaanun? » Kē baji : « Paaj na plon. » ²¹ Kē aṣē ji na baka : « Naandobi yikrēnaara ha? »

Yetu ajeban nakuul

²² Yetu na baṭaṣarul baban ufēṭ wi Bettayida, kē baṣē Ƨija nakuul alon, akooṭa abana. ²³ Amēbana Ƨi kañen, apēn na a Ƨi ufēṭ. Aṭu'a iṣuun Ƨi kēṣ, apafa iñen aṣē hepara aji : « Iwin uko ulon i? »

²⁴ Wi akompēṣun aṣē ji : « Dwin bañaan, bawo ji mnko mankoṣun. »

²⁵ Yetu kē akak aṭu'a iñen Ƨi kēṣ, kē wi atenuṣ, aṣē jeb ahil ayikrēn iko bṭi apaṭēṣ ya. ²⁶ Yetu kē aṣē ji na a aṭiṣ aṣē wut kaneeṣ Ƨi ufēṭ.

Piyeer aji Yetu awoon Krittu

(Maci 16.13-16; Luk 9.18-22)

²⁷ Yetu aya na baṭaṣarul du nntanka naññogun du ubeeka wi Tetare-Filip. Wi bawoon Ƨi bgah kē aṣē hepar baka aji : « Bañaan baṣal aji dwo in ba? » ²⁸ Bateema aji : « Balon baji iwo Yowan Nabattaar, kē balon baji iwo Eli, kē balon kak baji iwo alon Ƨi baṭupar Naṣibaṭi. »

²⁹ Yetu kē aṣē hepar baka aji : « Kē Ƨi an, nji dwo in ba? » Kē Piyeer aṣē teema aji : « Iwo Krittu. » ³⁰ Kē aṣē ṣook baka aji na baka bawut kaṭup nin ñaan uko wi nul.

³¹ Yetu ajun pṭup baka kē *Abuk Ñiint awo i kahaj maakan, kabot kapokana Ƨi bantohi, Ƨi baṭenjan baweek na Ƨi *bajukan Bgah. Balun kado bafiṣa, unuur uwajanṭen aṣē naṭa Ƨi pkeṭ. ³² Wi akṭupun uko wan aankhoñ, aṭiini ajinṭan. Kē Piyeer aṣē pula kē bagaagi aṣē jun pṣoman na a Ƨi uko wi ajakun. ³³ Yetu awugṣa aten baṭaṣarul aṣē noman na Piyeer aji : « Lowaan, iwi Fatana, Ƨiki iinji kla uko wi Naṣibaṭi anjalun, iji kla wi bañaan banjalun. »

Hum di di ñaaj awoon kaŋas Yetu?
(Maci 16.24-28; Luk 9.23-27)

³⁴ Yetu ado pntuk pi bañaaj na baŋaŋarul k  babii, aŋe ji na baka : « Woli ñaaj aŋal kaŋaŋen, awo kaŋilma uleeful, kakunja kruŋ ki nul kadinan phaj ji nji kabot kaŋaŋen, udole wo ti pkeŋ. ³⁵ H nk di uwoon, anŋaluŋ pbuuran ubida wi nul aluŋ kawaaŋ wa. K  ñaaj i nji Yetu na Uŋup Ulil Unuura nŋkŋuun awaaŋ ubida wi nul aluŋ kabuuran wa. ³⁶ We uwoon ñaaj aka pyok pi umundu bti woli aneemand n ubida unkmbiin. ³⁷ We wi ñaaj ahilanuŋ pwul unklinuŋ na uhaaŋ wi nul. ³⁸ Woli ñaaj akowara nji na nŋup nji naan ti kadun ki bañaaj biki umundu wi, bandekuŋ Naŋibaŋi kafet abot awo bajuban, nji *Abuk Niiŋ kaluŋ kakowara baka woli dbi na nwanjuŋ nyimanaan na mnd m mi Paapa. »

9

¹ Yetu akak aji na baka : « Dŋupan na manjoonan, baloŋ ti bañaaj banwoon nŋa ti baankkeŋ b  baanwin Pŋih pi Naŋibaŋi pabi na mnhina. »

Eli na Moyit bap n aŋiini na Yetu
(Maci 17.1-9; Luk 9.28-36)

² Wi nnuur paaj nŋaŋepuŋ, Yetu ajeŋ Piyeer, Jakob na Yowan k  baya agaag du pnkuŋ pweek. K  uleeful uŋe ŋelŋa ti kadun ki baka, k  awo ji ñaaj nampaŋi. ³ Imiŋa yi nul ikak ji unuur abot afaat pfaat pi imeeŋ nin nanaj aloŋ ti umundu aanhil pwul imiŋa pfaat pŋent puŋ. ⁴ Eli na Moyit k  baŋe winana ti kadun ki baka, awo ti pŋiini na Yetu.

⁵ Piyeer aji na Yetu : « Najukan, uwo bnuura, jibi nja nwoon ti : nŋan iloona iwajaŋ, kaloŋ kawo ki nu, kaloŋ kawo ki *Moyit, kandukiin ki *Eli. »

⁶ Baŋaŋar Yetu bal nk pal nk paŋ k  Piyeer aando me uko wi akŋupuŋ.

⁷ Kanf luŋ kabi awun baka, k  pdiim plon paŋe p nna ti ka aji : « I, awoon Abuk naan, dŋala maakan, naŋiinkana. »

⁸ Ti dko m nt, baŋaŋarul baten dko di bawoon afooyan aŋe wo baanwin nin

aloŋ, Yetu ŋaŋ awoon na baka. ⁹ Wi bap nuŋ ti pnkuŋ ahela, Yetu k  aŋe ji na baka bawut kaŋup nin ñaaj uko wi bawinuŋ te wi *Abuk Niiŋ aknaŋiin ti pkeŋ. ¹⁰ Bam ban uko wi ajakuŋ na baka, aŋe ŋiini jibi bawoon, ala pme uko wi aŋaluŋ pji wi ajakuŋ : « Pnaŋa ti pkeŋ. » ¹¹ Baŋaŋarul bahepara aji : « we ukaaŋ k  *bajukan Bgah baji Eli awo i kaduna kabi ji Kriŋtu ado kabi? »

¹² Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan, Eli awo i kadun kabi kakakan iko bti ti bgah. Naŋal aji babubara apiit aji Abuk Niiŋ awo i kahaj maakan, kapokana i? ¹³ K  nŋe ŋupan, Eli adobi bi k  badola uko bti wi baŋaluŋ, jibi bapiiŋuŋ ti a. »

Yetu ajeban napoŋ anneejiin
(Maci 17.14-18; Luk 9.37-43)

¹⁴ Wi Yetu, Piyeer Jakob na Yowan babanuŋ du baŋaŋar Yetu bandukiin, aŋe win pntuk pweek pi bañaaj na *bajukan Bgah k  bakŋiini na baka. ¹⁵ Wi bañaaj bawinaŋ win Yetu, aŋe l nkara bti, aŋiira pwula mboŋ. ¹⁶ Ahepar baka uko wi bakŋiiniyaanuŋ. ¹⁷ Niiŋ aloŋ k  aŋe teemna du pntuk aji : « Naweeŋ, dŋiju abuk naan, awo na unŋaayi umbiŋanuluŋ bŋup. ¹⁸ Dko di uyaan amobna, uji uwata ti mboŋ, napoŋ kayiŋ, katibr n iŋiin, uleeful uji ukak kataaŋ. Dkooŋ baŋaŋaru badooŋ wa k  baanhilani. »

¹⁹ Yetu aji na baka : « Nawo bañaaj bawuŋaan, banwoon baanfiyaari! Dwo kaŋo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? Naŋijaan napoŋ. » ²⁰ K  baŋija'a. Wi unŋaayi uwinaaruŋ win Yetu, aŋe jun pŋeŋ ŋeŋan napoŋ k  ajot ti mboŋ, ak l nk, ayiŋ.

²¹ Yetu ahepar aŋin napoŋ aji : « Lum di di ujuŋuŋ pwata h nk ba? » K  ateem aji : « Wi awoon napoŋ nampoŋi te h nkuŋ. ²² Nyaaŋ nŋum uji uwata du bdoo na du meel kado na pfiŋa. K  iŋale hil pdo uko uloŋ, kŋ nkun, nŋagi'un. »

²³ Yetu ateem aji : « Iji nŋale hil... N aaj anfiyaaruŋ, Naŋibaŋi ahil pdo iko bti pa a. » ²⁴ Ti dko m nt ajug

napoŕ k  a   njar aji : « Dfiyaari, biin i  nk n, nhilna nkak nfiyaar maakan. »

²⁵ Wi Yetu awinun k  ba  aan batum bakti abi ayit k  a   l bar na untaayi aji : « Iwi untaayi, injaan kd n man kabot kabii an b p, dji ip n  i napoŕ i, i   iwut kalun kakak  i a. »

²⁶ Wi untaayi ukp nun, k  napoŕ a   njar al tar maakan. Napoŕ awo ji   aan anke un, k  ba  aan bti bado ji ake i. ²⁷ Yetu k  a   m bana  i ka en ana ana k  ana i. ²⁸ Wi Yetu a ii un katoh, agaag na ba  a arul, k  ba   hepara aji : « we ukaan k  un, n nhil lah adook untaayi ba? » ²⁹ K  a   teem baka aji : « Untaayi ut n  wun, p ehan Na iba i  a  pahilanun pdook wa. »

Uyaa  ut bant n wi Yetu ak pupun pke  na pna a  i pke  pi nul
(Luk 9.44-45)

³⁰ Wi bap nun  i dko dun, a   muur u aak wi Galilay. K  Yetu a   njar ba  aan bawut kame. ³¹ Awo  i pjukan ba  a arul aji : «*Abuk  iint awulana du ba  aan, bafina, unuur uwajant n a   na a  i pke . » ³² K  ba  a arul ba   wo baamme uko wi ak pupun abot a i phepar apiban baka wa.

Ahon awoonun naweek?
(Maci 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Yetu na ba  a arul batool aya Kapernawum. Wi babanun du katoh k  Yetu a   hepar baka aji : « We wi nak iiniyaanun lah du bgah ba? » ³⁴ K  ba   yomp,  iki du bgah bawo  i pla ar ala and mnun  i baka.

³⁵ Yetu a o a   du ba  a arul i een na bt b, aji na baka : « Woli alon a al pwo nateek, akakan awo kaf   i bat n ul, awo nalempar baka. »

³⁶ Aje j napoŕ alon a u'a  i ptoof pi baka, amooka, a   ji : ³⁷ «   aan anyeenkun napoŕ at n  i  i katim ki naan, nji  i uleef naan i i   aan m n  ayeenkun, k  anyeenkun, m n  nji i ayeenkun, anyilnun a. »

Anwoon aampokun, awo na un
(Luk 9.49-50)

³⁸ Yowan aji na Yetu : « Naweek, nwin alon k  akdook ntaayi  i katimu, k  n eenana,  iki aanji  a un. » ³⁹ Yetu ateema aji : « Nawutan kaneenana : Nin   aan aanhilan kado mlagre  i katim ki naan kabot ka up uko uwu aan  i nji  i dko m n . ⁴⁰ Anwoon aampok nja, awo na nja. ⁴¹ K  ankwulanun kakoopa ki meel nadaan  iki nawo i Krittu, alun kayeenk baluk bi awoon i kayeenk. »

Nalipariin
(Maci 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² Yetu akak aji : « Ankdolun alon  i bapoŕ biki* ajot  i pjuban, uhokan batana  i ka u  plaak pweek ba   baf la du bd k. ⁴³ Woli ka en ki nu ka u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na ka en kammuk iin k  di pya du infernu na i een it b du bdoo banwoon baankj m a ⁴⁴ [di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁵ Woli kahot ki nu ka u'u k  ikjuban, falan ka, uhokan iya ba i na kahot kammuk iin, k  di pya na ihot it b du infernu ⁴⁶ [di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a]. ⁴⁷ Woli pk  pi nu pa u'u k  ikjuban, look an pa. Uhokan i eej du P ih pi Na iba i na pk  ploolan k  di baf lu du infernu na k   kt b, ⁴⁸ di ubob uwoon uunji uke , k  bdoo baanji baj m a. ⁴⁹ Balun ka u ba  aan bti bdoo jibi bajaan ba u pnam  i mnde. ⁵⁰ Pnam pawo uko unuura. Pa ale ya , nakakanaan we kataabare ki pa? Nawoon na pnam  i uleef wi nan nabot natiinkar na bat n an.

10

Yetu a iiniyaan uko wi bniim
(Maci 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Wal m n  k  Yetu a   na a  i dko dun, aya umban wi Yuda, amuur bd k bi Yordan. Ba  aan batum bakak ayit a oga, k  awo  i pjukan baka jibi ajonun kado. ² Bafaritay babi a oga, banal p aawana a   hepara me bgah bi Moyit badinan   aan adook aharul  i bniim.

* **9:42** Bapoŕ biki Yetu a iiniyaan  i banfiyaarun, bukal bakakun ji bapoŕ.

³ Kë ašë teem baka aji : ⁴ « We wi Moyit ajakuŋ ƚi uko mēnt? » Kë baji : « Moyit adinan ņiint apiit ņaaƚ kakaarta kankyuujun kë bniim babaa, kabaa dooka. » ⁵ Yetu kë ašë ji na baka : « Mndēnem mi ņhaaš ņi nan manŋuun kë Moyit aŋup uko mēnt. ⁶ ƚi ujuni, wi Našibaƚi aƚakuŋ umundu, ado baka kë bawo ņiint na ņaaƚ. ⁷ Ukaaŋ kë ņiint aklun kaduk ašin na anin, ⁸ kaya kawo na aharul, bukal batēb bti bašē bakak ņaaŋ aloolan. Hēnk, baankwo baŋaaŋ batēb, bawo aloolan. ⁹ ņaaŋ awutan keeri kagar uko wi Našibaƚi anaakrēnuŋ. »

¹⁰ Wi bakakuŋ katoh, kë baƚašarul bašē kak ahepara ƚi uko wi ajakuŋ. ¹¹ Kë Yetu aji na baka : « Woli ņaaŋ adook aharul ašē niim alon, ajuban pjuban pi piint. ¹² Kë ņaaƚ akale duk ayinul ašē niimar na ņiint alon, ajuban pjuban pi piint.

Yetu na bapoƚ
(Maci 19.13-15; Luk 18.15-17)

¹³ Baŋaaŋ baƚij Yetu bapoƚ pa aban baka, kë baƚašarul bašē ņoman na baka. ¹⁴ Wi Yetu awinuŋ uko mēnt ašē deebaƚ, aji na baka : « Nawutan bapoƚ babi ƚi nji, nakneenan baka ƚiki Pših pi Našibaƚi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁵ Na manjoonan, dŋupan, anjalun pneej ƚi Pših pi Našibaƚi awo kanaam na napoƚ. » ¹⁶ Yetu ajej baka, amook abot apaf baka iŋen, aŋehandēr baka Našibaƚi.

Yetu na ņiint nayok
(Maci 19.16-30; Luk 18.18-30)

¹⁷ Wi akpēnuŋ pya, kë ņiint alon ašē ƚi, abi ajot ƚi ihoƚ yi nul ašē hepara aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mnŋo ba? » ¹⁸ Yetu kë ašē teema aji : « Imeha kë Našibaƚi ƚaŋ anuuriin, ukaaŋ kë ikdu'ēn nanuura i? »* ¹⁹ Ime uko wi bgah bi Moyit bajakuŋ: iinkfiŋ ņaaŋ, iinkpiint na ayin ņaaŋ kēme ahar ņaaŋ, iinkkiij, wutan katapar ņaaŋ uko wi awoon aando, kjej nin

uko wi ņaaŋ ƚi kaguuru, mēbaan šaaš na ņaan bnuura. »

²⁰ Niint kë ašē teema aji : « Najukan, iko mēnt djun pƚaš ya wi nhumuŋ hum te hēnkun. » ²¹ Yetu atena ašē magana, aji na a : « Uko uloolan uduki'iin: Yaan iwaap iko yi ikaaŋ bti, iwul itaka bawaan, wal mēnt ika pyok du baƚi, išē ibi iƚašēn. »

²² Kë ul, wi atiinkun uko wan, ašē ya na pjooƚan ƚiki ayok maakan. ²³ Yetu aten baŋaaŋ ayitan ašē ji na baƚašarul : « Uluŋ katam maakan pa bayok baneej du Pših pi Našibaƚi. » ²⁴ Baƚašarul baŋoŋar maakan ƚi ņŋup ņi nul. Kë Yetu akak aji na baka : « An bayiƚ naan, utam maakan ņaaŋ aneej du Pših pi Našibaƚi! ²⁵ Uyoj apel pa untaam wi pnkunkaali uneej ƚi bhēr bi kaguja kë di nayok aneej du Pših pi Našibaƚi. »

²⁶ Baƚašarul babaa ņoŋar ņoŋar maakan ašē ji : « Kë in ahilanun keeri kabuur? » ²⁷ Kë Yetu ašē jaban baka kēš ašē ji : « Baŋaaŋ bajēn baanhilan pbuuran ņleef ņi baka, kë Našibaƚi ašē hil pbuuran baka, ƚiki aambišna biišna nin uko ulon. » ²⁸ Piyeer kë ašē ji na a wal mēnt: « Un, ņduk iko bti aƚašu. » ²⁹ Yetu ateema aji : « Na manjoonan, dŋupan, nin ņaaŋ aankduk katohul, bubuk ašin, anin, ašin, bapoƚ, kēme ņteehul pa nji na Uŋup Ulil Unuura, ³⁰ bē aankyeenk ƚi ņwal ņi ņwoon ņi ņyaaš iŋeen-week itoh, bubuk ašin, banin, bapoƚ na ņteeh. Iko mēnt bti igakandēr na mnhaj. Kë du umundu unkmbiin, aka ubida wi mnŋo. ³¹ Batum ƚi banwoon bateek hēnkun balun kawo babaaŋšaani kë banwoon babaaŋšaani balun kawo bateek.

Uyaaš uwajantēn wi Yetu akŋupun pkeƚ na pnaƚa ƚi pkeƚ pi nul
(Maci 20.17-19; Luk 18.35-43)

³² Yetu na baƚašarul bawo ƚi bgah aya ubeeka wi Yerutalem, kë Yetu ajotun kadun. Baƚašarul bahaajala maakan, kë bankƚašun baka babot awo na palēnk. Yetu kë ašē jej kak

* **10:18** Kēme : We ukaaŋ kë ikdu'ēn nanuura ba? Našibaƚi ƚaŋ anuuriin nin alon kak annuura nuura.

na a bařasarul iñeen na batëb, awo ři přup baka uko unkmbiin kadola. ³³ Aji : « Natenan, un biki biki aya Yerutalem kë baře luñ kawul *Abuk Ñiinř bařenjan baweek na *bajukan Bgah, baluñ kaji aduknaanaa, pduknaana pi pkeř kaře kawula banwoon baanwo bayuday. ³⁴ Babeña, katëfjëra, kakoba na itintël, kafinja. Unuur uwajanřen aře nařa ři pkeř. »

*Nawoon balempar batëñan
(Maci 20.20-28)*

³⁵ Yakob na Yowan bubuk Febede baya ñog Yetu aře ři na a : « Najukan, nñal idolun uko wi nřkhepariin. » ³⁶ Kë Yetu ahepar baka uko wi banaluñ ado pa baka. ³⁷ Kë baře ři : « řenun nřluñ nřto alon ři kadeenu ki nu, undu ři kamayu ki nu wal wi ikyeenkuñ přih. »

³⁸ Yetu aji na baka : « Naamme uko wi nakñehanun. Nahilan kahař† ři nji i, këme kayeenk batitmu bi nji kayeenkuñ i? » ³⁹ Bateem aji : « Nřhili. »

Yetu kë aře ři na baka : « Pnkalame pi nji kadaannun, nadaanna pa, batitmu bi nji kayeenkuñ, nayeenk ba. ⁴⁰ Kë uko wi přo ři kadeenu këme ři kamayu ki naan mënř nji dwoon kadat bañaan banwoon přo da, bankaon na přo da baluñ kařo da. »

⁴¹ Wi banjañan iñeen bandukiin batiinkuñ uko wi Yakob na Yowan bajakuñ, aře deebařer baka. ⁴² Yetu adu baka aře ři na baka : « Nawini, banjakuñ aji bawo bařih biki nřtaak baji bařih na mnřot, baweek biki nřtaak kařoonkna bañaan. ⁴³ Unwo kawo hañ pa an. Anñaluñ pwo naweek ři an awo kařep řep kawo nalempar batëñul. ⁴⁴ Kë woli ñaan añal pwo nateek ři an, awalaan bkowul ado kalempar batëñul. ⁴⁵ *Abuk Ñiinř ři uleeful aambi bi pa bado kalempara, abi pdo kalempar bañaan kabot kawul ubida wi nul, uwo baluk bankbuuranun bañaan bařum maakan. »

Yetu ajeban nakuul du ubeeka wi Yeriko

(Maci 20.29; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Yetu na bařasarul baban ubeeka wi Yeriko, kë wi bakpënuñ da na pntuk pweek pi bañaan, Bartime nakuul abuk Time ařo ři kaban bgah awo ři bñehan. ⁴⁷ Wi atiinkuñ kë Yetu i Nataret aktëpuñ aře jun phuuran aji : « Yetu abuk Dayiř, ñagi'aan » ⁴⁸ Kë wi bañaan batum bawoon ři pñoman na a ayomp, kë abaa huuran huuran maakan aji : « Abuk Dayiř ñagi'aan » ⁴⁹ Yetu kë aře nař aji : « Nadu'ana. » Badu nakuul aji na a : « Wutan kalënk, nařiin, adu'u. » ⁵⁰ Kë aře fël umanta, alut anařa aya du umban wi Yetu. ⁵¹ Yetu aji na a : « we wi inaluñ ndolu ba? » Nakuul kë aji : « Najukan i naan, dolaan nkak ndo kawin. » ⁵² Yetu kë aře ři na a : « Yaani, pfiyaar pi nu pabuuranu. » ři dko mënř kë aře kak awin ; aře řař Yetu na bgah.

11

Yetu aneej ři Yerutalem ři nařih
(Maci 21.1-9; Luk 19.29-34)

¹ Yetu na bařasarul bañog Yerutalem kakab nřbeeka nři Betfage na Betani du umban wi Pnkuñ pi Mnoliwera* kë Yetu aře yil batëb ři bařasarul. ² Aji na baka : « Nayaan du untanka unwoon ři kadunan : uneejan, nawin batan ubuuru umpoři wi nin ñaan awoon aambaan kadapi'aara. Nafënëřan wa nařij. ³ Woli baheparan uko unkayi kë nakfënëř ubuuru, nateem kaji Ajugun anuma wa, woli abaa, ado wa ukak. »

⁴ Bařasar Yetu baya ařenk kë batan ubuuru umpoři ři plëman plon kakab bgah, aře fënëř wa. ⁵ Balon ři banwoon da bahepar bařasar Yetu uko unkaon kë bafënëř wa. ⁶ Kë bateem baka jibi Yetu ajakuñ na baka. Kë bawut baka kë bayaa. ⁷ Bařij ubuuru du Yetu, apënan iyeti yi baka, agur ři wa, kë Yetu aře paya ři wa. ⁸ Bañaan batum bařeef iyeti ři bgah, balon kë bařeef ikën yi mnjaak yi batibnuñ du

† **10:38** Nahilan kadaan ři pnkalame pi nji kadaannun. * **11:1** Pnkuñ pi mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuñ pi bajaan bado na umbaabu "Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives."

uṭeeh. ⁹ Bankpoşuŋ ʔi kadun ki nul na bankṭaşuluŋ bahuuran aji :

« *Hoṭana, †bnuura nuura ʔi Ankmbiin ʔi katim ki Naşibaṭi Ajugun!* »

¹⁰ *Bnuura nuura ʔi pşih pankmbiin hēnk, pşih pi Dayiṭ ateemun!*

Hoṭana, Naşibaṭi adēm du baṭi duuṭ. »

¹¹ Yetu aneej du Yerutalem aya du *Katoḥ Kaweeḥ ki Naşibaṭi meet. Wi atenuŋ dko bti ayitēn, aṣē pēn pya Betani, ul na baṭaşarul iñeen na batēb ʔiki utaakal ubani.

Yetu aṣēp bko bi bajaan badu bfig (Maci 21.18-19)

¹² Unuur utēbantēn, wi bakpēnnuŋ Betani kē ubon uṣē de Yetu. ¹³ Awin bko bi bajaan bado bfig du kalowan, aṣē ya pten me aṭēnk da mnko mnloŋ kade. Wi aṣaan aṅog aṣē ṭēnka itoh ṭaṅ, ʔiki wal wi kabuk ki ba uundobi ban. ¹⁴ Wi wi aṣaan aṭiini na bko aji : « Nin ṅaan aankak ade mnko mi nu. » Baṭaşarul kē batiinka.

Yetu adook bawaap du katoḥ ki Naşibaṭi

(Maci 21.12-17; Luk 19.45-47; nateenan ʔi Yowan 2.13-22)

¹⁵ Yetu na baṭaşarul baban Yerutalem, kē wi baneejuŋ ʔi Katoḥ Kaweeḥ ki Naşibaṭi, kē Yetu aṣē jun pdook bankwaapuŋ na banknuguŋ da. Awat ṅmeeṣa ṅi batorkaar itaka‡, na iṭij yi bawaap ṅbalab. ¹⁶ Abot aneenan baṅaan bankuṅiin bado kaṭēpna ʔi Katoḥ ki Naşibaṭi meet. ¹⁷ Ajukan baka aji : « Mēnt uko wi upiitaniin ʔi Ulibra wi Naşibaṭi i : *katoḥ ki naan kadu'ana *katoḥ kañehanaani pa ṅtaak bti* » An kē naṣē do ka *dko dmennaani di bakij.* »

¹⁸ Baṭejan baweeḥ na *bajukan Bgah batiink uko wi Yetu adoluŋ, aṣē la jibi bakdolun kadoo kafina ; baṭi'a, ʔiki pntuk bti pamaṭ pjukan pi nul maakan. ¹⁹ Utaakal ubanle, Yetu na baṭaşarul baji bapēn ʔi ubeeka kaṭiis.

Bko bi bajaan bado bfig bankayi (Maci 21.20-22)

²⁰ Wi Yetu na baṭaşarul baktēpuŋ na nfa, bawin bko bi bajaan bado bfig kē bakay te du intaañ. ²¹ Piyeer aleṣ uko unṭēpuŋ, aṣē ji na Yetu : « Najukan, tenan, bko bi ifēpuŋ bakay ṣaṭ. » ²² Kē Yetu aṣē teem aji : « Nafiyaaran Naşibaṭi. ²³ Na manjoonan, dṭupan, woli ṅaan aji na pnkuŋ pi pēnan ʔi iya ijot du bdēk, woli aanwo na ṅşal ṅtēb, aṣē fiyaar kē uko wi ajakuŋ udolana, Naşibaṭi kado uko mēnt pa a. ²⁴ Ukaan kē ṅi kajakan, uko bti wi nakheparuŋ woli nañehan Naşibaṭi, nafiyaaran kē nadobi yeenk yeenk wa. Hēnk Naşibaṭi ado uko mēnt pa an. ²⁵ Woli nañehan, aṣē kaar uko uloŋ na ṅaan, namiirana, Aşinan anwoon baṭi ahilna amiiran kak ipekadu yi nan. ²⁶ [Kē woli naankmiir, Aşinan anwoon baṭi aankmiiran kak ipekadu yi nan.] »

Bahepar Yetu ṅaan anṭu'uluŋ pdo iko yi akdolun (Maci 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Yetu na baṭaşarul bakak Yerutalem, kē wi Yetu awoon du Katoḥ Kaweeḥ ki Naşibaṭi apoş, baṭejan baweeḥ, *bajukan Bgah na bantohi kē baṣē bi aṅoga. ²⁸ Bahepara aji : « Mhina mhon mi mi ikdolnuŋ iko yi ba? In ajakiin kē ihilan kado ya? » ²⁹ Yetu kē aṣē teem baka aji : « ṅi, dheparan uko uloolan ṭaṅ, nateemaan, ṅşē ṅṭupan mnhina mi ṅi kadolnuŋ iko yi. ³⁰ In ayiluŋ Yowan pbattaar ba? Naşibaṭi a kēme baṅaan baka? Nateemaan. » ³¹ Kē baṣē wo ʔi plaṭar jibi bawoon, aji : « Woli ṅteem aji Naşibaṭi ayiluluŋ, aheparun kaji, we ukaan kē ṅēnfiyaara. ³² Kē woli ṅi baṅaan bayiluluŋ... hee! » Baṭi baṅaan ʔiki baṅaan bti bafiyaar kē Yowan awo na manjoonan Naṭupar Naşibaṭi. ³³ Kē baṣē teem Yetu aji baamme anyiluluŋ. » Kē Yetu aṣē

† **11:9** Hoṭana : ʔi uhebēre dawoon « Buuran » aṣē bi kak uṭup unjaan udēmanaan Naşibaṭi. ✨ **11:9** Kañeam 118.25,26. ‡ **11:15** Batorkaar itaka baji batorkaar bayuday banwoonuŋ ṅtaak ṅloŋ itaka yi baka bahilna banug iko idolni bṭejan babot baluk Katoḥ Kaweeḥ ki Naşibaṭi daaṣa. ✨ **11:17** Itayi 56.7.

ji na baka : « Nji kak, mënktupan mnhina mi nji kadolnuņ iko yi. »

12

*Uhoñ wi balemp biki uwoorta
(Maci 21.33-46; Luk 20.9-19)*

¹ Yetu abot awo ti phoñ na bañaan banwoon ti Katoh Kaweek ki Naşibați aji : « Niint alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşe biig wa afooyan. Ajip bhër ado dko dpooñni, abot akiin bliit bi mn-laak bkuunŕaan pa bayeņ, aşe dukar wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşe ya bayaaş. ² Wi wal wi upooñ ubanuņ, kē aşe yil nalemparul alon du bañaan banwoon du uwoorta pa pyeenk kafah ki nul. ³ Bañaan bukuņ mēnt bamob nayili akob, adooka kē akak iñeen ijint. ⁴ Kē niint ajug uwoorta kē akak ayil du baka nalemparul alon kak. Bakoba ti bkow, abot akowandēna. ⁵ Ayil nawajantēn kē bafiņa. Ayil kak balemparul batum balon kē bakob balon, afiņ balon.

⁶ Kē abukul i amaganuņ tañ aduki'aaruņ, ul i ayiluņ uyaaş ubaañsaani du baka aşe ji : « Baya kakali abuk naan. » ⁷ Kē wi bañaan biki adukaruņ uwoorta bawinuņ abuk ajug uwoorta aşe laŕar aji : « I, akdukiin na iko yi aşin, najoh ņfiņa, ņşē ņduka na ya. » ⁸ Bamoba, afiņa, ajej puum apēnan ti uwoorta afēl. ⁹ Kē we wi ajug uwoorta akdoon ba? Abi, kafin balemp biki aŕuuņ ti uwoorta, kajej wa, kawul balon. ¹⁰ Naanleyiir uko umpiituņ ti Ulibra wi Naşibați i?

*“Pnduba pi baniw bapokun
pakakun amēban katoh ;*

¹¹ *Uko mēnt uwo udo wi Ajugun
unuura abot awo uñonjarēnaan ti
kēs ki nun.”*☆

¹² Baŕeņan baweek, *bajukan Bgah na bantohi bayikrēn kē bukal bakaan kē Yetu akhoñ haņ. Bado na pmoba wal mēnt aşe ti pntuk. Baduka, aya.

*Uko wi pluk Fetar daaşa
(Maci 22.15-22; Luk 20.20-26)*

¹³ Wi uko mēnt uŕepuņ, bayil du Yetu balon ti bafaritay na baŕaş Herod balon pa pŕup ŕupana katenna me bahil kaŕaawana. ¹⁴ Babi aji na a : « Najukan, ņme kē iwo ņaan i manjoonan anwoon aanji ti nin ņaan abot awo iinji kten uko wi ņaan awoon. Iji kjukan Bgah bi Naşibați jibi bawoon na manjoonan. ŕupun, bgah bi nun badinan ņluk Fetar naşih najeenkal daaşa i? Nwo kaluka da kēme ņenwo i kaluka da? » ¹⁵ Yetu, ame ņşal ņi kalagare ņi baka, aşe ji na baka : « we ukaan kē nakdo na pŕaawanaan ba? Naŕijaan pataka nten pa. » ¹⁶ Kē baŕij pataka plon. Kē aşe ji na baka : « Kaara di in, na katim ki in iwoon da? » Kē bateem aji : « Fetar. » ¹⁷ Kē aşe ji na baka : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, naşe nakakan Naşibați uko unwoon wi Naşibați. » Kē başe ņonjar bti ti uko wi Yetu ajakuņ.

Pnaŕa ti pkeŕ

(Maci 22.23-33; Luk 20.22-39)

¹⁸ Unuur mēnt, *Bataduk balon babi ti Yetu, bukal bajaan baji pnaŕa ti pkeŕ paanwoo. Baji na a : ¹⁹ « Najukan, Moyit apiit pa un aji : Woli ņaan aka abuk aşin kē akeŕi, aşe duk ņaaŕ anwoon aambuki, ayeenkan ahar abuk aşin mēnt ahilna abukara bapoŕ. ²⁰ Kē uşē bi ka biint paaj na alon banŕaarun. Nateek aniim ņaaŕ aşe keŕ bē aambuki. ²¹ Natēbantēn kē aniim ņaaŕ mēnt akak akeŕ kē aambuki. Kē uwo haņ pa nawajantēn. ²² Kē nin alon ti biint paaj na alon banŕaarun bukuņ aanduk napoŕ. Wi bakteuņ bti, ņaaŕ kē akak akeŕ. ²³ Kē hēnkuņ, woli bañaan baluņ anaŕa ti pkeŕ, awo ahar in ti baka, wi bukal paaj na alon bti bani-imuluņ? »

²⁴ Yetu ateem baka aji : « Mēnt ppaam ņŕup ņi Ulibra wi Naşibați na mnhina mi nul pakaan kē nakneem i? ²⁵ Hēnk di uwoon, woli bañaan baluņ anaŕa ti pkeŕ, biint baankdo kajej baaŕ, kē baaŕ baankniima : bawo wal mēnt ji ņwanjut ņi baŕi. ²⁶ Kē ti

☆ 12:11 Kañaam 118.22-23.

uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, naanleyiir Uli-bra wi Moyit ṭi dko dankṭiiniyaanun uko wi bgof bankyikun, jibi Naṣibaṭi ajakuṅ na Moyit aji : “*Dwo Naṣibaṭi i Abraham, i Itaak, na i Yakob*”? »[✧]
²⁷ Yetu akak aji : « Naṣibaṭi aanwo keeri i bankeṭun, awo i bajeb. Na-neem bnuura. »

Uko undëmnun ṭi iko yi bgah bajakuṅ

(Maci 22.24-40; natenan ṭi Luk 10.25-28)

²⁸ Alon ṭi *bajukan Bgah antiinkun baka awin kë Yetu ateem bnuura, abi aṅog ahepara aji : « Ṭi iko yi bgah bajakuṅ, uhoṅ udëmnun dëm ba? »

²⁹ Yetu ateem aji : « Undëmnun dëm wii wi “*Ṭiinkan, iwi Itrayel : Ajugun Naṣibaṭi i nun awoha aloolan ṭaṅ.*” ³⁰ Iwo kaṅal Ajugun, Naṣibaṭi i nu, na kaṭëbu bti, na uhaaṣu bti, na uṣalu bti, na uforta wi nu bti. »[✧] ³¹ Uko unyeenkun ṭi wa wii wi : “*Iwo kaṅal atenṭu jibi iṅalun uleefu.* »[✧] Nin uko ulon ṭi bgah uumpel pel iko yi. »

³² Najukan Bgah aji na a : « Uwo bnuura Najukan, iṭup manjoonan : Naṣibaṭi awoha aloolan ṭaṅ, uunkak aka alon kak. ³³ Kë pṅala na kaṭëb bti na uṣalu bti, na uforta wi nu bti, na pṅal atëṅṭu jibi iṅalun uleefu upel iṭeṅan bti yi baṭeṅanun na yi bafiṅarun Naṣibaṭi.

³⁴ Yetu awin kë aṭiini na mntit aṣë ji na a : « Iinlow Pṣih pi Naṣibaṭi. » Nin alon aankak aṅoom phepara uko ulon.

Hum di di Krittü ahinanun kawo abuk Dayiṭ

(Maci 22.41–23.7; Luk 20.41-47)

³⁵ Yetu ajej bṭup awo ṭi pjukan du Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi aji : « Hum di di *bajukan Bgah bahilanun kaji Krittü awo abuk Dayiṭ ba? ³⁶ Dayiṭ ul, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udola kë aṭup ṭi uko wi Krittü aji :

Naṣibaṭi Ajugun aji na Ajugun :

Ṭoon ṭi kaṅen naan kadeenu te ndoo ndo baṣooradu

ido kapafna baka ihoṭ.

³⁷ Dayiṭ ul, ṭi uleeful, aji du Krittü kaji Ajugun, hum di di ahinanun keeri kawo Abuk Dayiṭ? » Pntuk pweek pawo ṭi ptiinka aṣë lilan maakan.

Nadoon kalipara bajukan Bgah (Maci 23.1-36; Luk 20.45-47)

³⁸ Yetu aji na baka ṭi pjukan pi nul aji : « Nalipariin *bajukan Bgah, bukäl banjaan baṅal pṅaay na imiṣa iyul, kaṅal banohntën baka ṭi dko di baṅaaṅ baṭum, ³⁹ kaṅal pṭo ṭi kadun ṭi itoh iṅehanaani na ṭi iṭij inuura ṭi ṅfettu. ⁴⁰ Baji bade bka bti bi baaṭ bayoṭ, kabot kadaar kajon ṭi pṅehan Naṣibaṭi pa pwinana. Naṣibaṭi alun kakob baka kakob kandëmnun maakan. »

Uṭen wi ṅaaṭ nayoṭ najuuk (Luk 21.1-4)

⁴¹ Yetu aṭo ataṅ na dko di bajaan bawatna itaka pa Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Aten jibi baṅaaṅ bakwatun itaka da. Bayok baṭum bawat itaka itum. ⁴² ṅaaṭ alon nayoṭ najuuk kë aṣë bi awata ktak-ktëb ṭaṅ.

⁴³ Kë Yetu aṣë du baṭaṣarul aji na baka : « Dṭupan na manjoonan, ṅaaṭ nayoṭ najuuk i awul apelan baṅaaṅ bti banwulun itaka. ⁴⁴ Banwulun bukun bti bawul itaka yi bawoon baanumaa, kë ul ṭi bwaan bi nul aṣë wul itaka bti yi anumiin pa pde. »

13

Yetu aṭup pjot pi katoh ki Naṣibaṭi (Maci 24.1-3; Luk 21.5-7)

¹ Wi Yetu akpënuṅ ṭi Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi, kë alon ṭi baṭaṣarul aṣë ji na a : « Najukan, tenan knduba kweek na ṅniw ṅnuura ṅi babomanaanun Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. » ² Yetu ateema aji : « Iwin ṅniw ṅweek ṅi? Nin plaak paankduka kapaf ṭi pṭëṅ pa, mangarandër bti. »

³ Yetu na baṭaṣarul baban du *pnkun pi mnoliwera, kë Yetu aṣë ṭo ataṅ na Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi. Wi bi Piyeer, Yakob, Yowan na Andre

bagaagun na a, ašë hepara aji : ⁴ « Tupun, lum di di uko waŋ ukwoon, kē we ukyuujun kē iko mēnt̄ bti iñogan ti pban. »

*Wal wi mnhaj mnweek mankjunun
(Maci 24.4-14; Luk 21.8-19)*

⁵ Yetu awo ti pji na baŋašarul : « Naŋafaraan alon aguuran. ⁶ Baŋum balun kabi na katim ki naan kaji bawoon Kritt̄u, kaguur bañaan baŋum. ⁷ Woli nalun atiink ŋgut, abot atiink kē bakt̄iiniyaan uko wi ngut na pgarandër, nawutan kalēnk : iko mēnt̄ iwo i kawo. Nameen kē uundobi wo uba umundu. ⁸ Utaak unaŋa ugut na utaak ulon, pših pagut na plon. Du ŋmban ŋtum, mboš manlun kašint̄ar, ubon uweek ubot uwo. Iko mēnt̄ bti ikwoon ujuni wi mnhaj mnweek, ji mnhaj mi ñaaŋ ankyaan kabuk.

⁹ Naŋafaraan an ti ŋleefan ; bañoŋtan du ŋruha, kakoban na itint̄el du itoh iñehanaani, kañoŋtan du kadun ki bant̄uŋa na ki baših, ŋiki nafiyaarēn. Wal mēnt̄ naŋup baka uko wi nameen ti nji. ¹⁰ Uŋup Ulil Unuura uwo i duna kaŋupana ti ŋtaak bti. ¹¹ Woli bamoban aŋoŋ du uruha, nakdo kaŋaaf uko wi nakyaan kaŋup, uko unkyaan kabi ti bkowan wal mēnt̄ naŋupan wa, ŋiki mēnt̄ an nakdoon kaŋiini, Uhaaš wi Našibaŋi wa. ¹² Ñaan alun kakeešaar abuk ašin kado bafiŋa. Ašin napoŋ alun kakeešaar abukul kado bafiŋa, bapoŋ banaŋara bajug baka kado bafiŋ baka. ¹³ Katim ki naan kaŋu bañaan bti bašooran. Kē anšaan amēban kaliint̄ te kaban, abuur. »

*Mnhaj mnweek
(Maci 24.15-22; Luk 21.20-24)*

¹⁴ Yetu akak aji : « Woli nawin uko uwuŋaan maakan unjaan uŋopan* kē uwo ti dko di uwoon uunwo kawo – Iwi inkleyiirun yikrēnēn. Bañaan bankwoon du utaak wi Yuda bakeeriin baŋi baya du inkun iweek. ¹⁵ Anŋoon du ušala awutan kaneejar

ukon ulon. ¹⁶ Anwoon du ŋteeh awutan kakakar bayeti bi nul du katoh. ¹⁷ Ŋnuur mēnt̄, baat̄ bankwoon na iyin, na bankbootanun bawuŋan. ¹⁸ Nañehaan uko mēnt̄ uwut kaban ti wal wi ušabal na mpoj. ¹⁹ Ŋnuur mēnt̄ ŋawo ŋnuur ŋi mnhaj. Mnhaj manwoon maambaan kawohara wi Našibaŋi aŋakun umundu ; kē mnhaj mnt̄ēnt̄ mun maankak alun kawo nin uyaaš ulon kak. ²⁰ Kē woli Ajugun aantinkt̄en lah ŋnuur mēnt̄, nin ñaan aankduka duka kado kahefēnt̄ ; kē bañaan biki adatuŋ bašë ŋu kē atiinknt̄en ŋa. ²¹ Woli alon ajakan : “Natenan, Kritt̄u awo du dko dan” kēme : “Awo du dko dimon” nakfiyaara. ²² Bañaan balun kanaŋa kaŋilan kaji bawoon Kritt̄u na baŋupar Našibaŋi. Bado mlagre na iko iñonjarēnaan pa woli bahilani baguur biki Našibaŋi adatuŋ. ²³ Naŋafaraan keeri, ddoobi ŋupan iko bti inklun kabi. »

*Ubi wi Abuk Ñiint̄
(Maci 24.29-31; Luk 21.25-28)*

²⁴ « ŋi ŋnuur mēnt̄, wi mnhaj mankt̄epun, unuur ujēmša, pli paankak anuur, ²⁵ ŋjah ŋajotna baŋi. Iko bti yi baŋi iŋint̄ar. ²⁶ Wal mēnt̄, bašë bawin *Abuk Ñiint̄ ado kabi ti infēlun, awo na mnhina mnweek maakan na mndēm. ²⁷ Ayil wal mēnt̄ ŋwanjut ŋaya dko bti ti umundu, ŋaya du kaban ki baŋi na ki umundu ŋaŋonkrēn biki adatuŋ.

*Pjukan pi mnko
(Maci 24.32-35; Luk 21.29-33)*

²⁸ « Natenan ti mnko : Wi inah ijunan jun pluuman kē itoh ikpēn naji nayikrēn kē pti pañogani. ²⁹ Hēnk di ukwohan pa an kak : woli nalun awin iko yan kē ibani, nameen kē Abuk Ñiint̄ aŋogi, awo ti plēman. ³⁰ Na manjoonan, dŋupan, kawuun† ki kaankt̄ep bē iko yi bti iinwinanaa. ³¹ Baŋi na mboš ŋaba, kē ŋŋup ŋi naan ŋašë wo ŋaankba. ³² Kē unuur wi iko mēnt̄

* **13:14** Baŋiiniyaan ti uko wi kadun ki unton wi bagrek wi baŋuun du Katoh Kaweek ki Našibaŋi ; natenan ti Daniyel 9.27; 11.31; 12.11. † **13:30** Kēme Umundu wi ŋwoon wi.

bti ikbiin, kēme woori mēnt, nin ñaan alon aamme me wa, mēnt nwanjut ni baṭi, mēnt nji Abukul a, Naṣibaṭi Paapa ṭañ ameen wa.

*Nawoon bten
(Maci 24.36-51; Luk 21.34-36)*

³³ « Naṭafaraan, nawoon bten, naamme wal wi uko mēnt ukbanuṅ. ³⁴ Uwo ji ñiint ankyaan bayaas aṣe dukar balemp katoḥ, andoli na ulemp wi nul, aji na nayeṅ bgah awo bten. ³⁵ Nawoon keeri bten, naamme woori wi ajug katoḥ akbiin, naamme me abi na utaakal kēme na utejan mnjel, kēme uhaan nguk kēme na nfa. ³⁶ Nalipariin akur kur aban aṣe ṭenkan nawo ṭi bṅoy. ³⁷ Uko wi nji kaṭupanan, dṭup wa bañaan bti, nawoon bten. »

14

*Bala pfiṅ Yetu
(Maci 26.2-5; Luk 22.1-2)*

¹ Ufettu wi ipoom indaṭ na *Ufettu wi Mbuur ṅaduka ṅnuur ṅtēb, kē baṭeṅan baweek na *bajukan Bgah baṣe la jibi bakdoli mntit kadoo kamob Yetu kafiṅa. ² Baji : « Nṅwut kado nin uko ulon ṭi ufettu, ji bañaan babi baṣinṭar. »

*Ñaaṭ alon ajeeṣ Yetu ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi bkow
(Maci 26.6-13)*

³ Yetu awo du ubeeka wi Betani du katoḥ ki Timon i bajaan badu namaak bdoo. Wi bawoon ṭi pde, ñaaṭ alon kē aṣe bi na ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi pṭukar pmpoṭi pi banugnuṅ itaka itum. Ukēra mēnt ubomanaan bko bi bajaan bado nardu abot atam maakan. Afom pa aṣe jeeṣ ukēra ṭi bkow bi Yetu.

⁴ Kē bañaan balon baṣe wo baanlilani, baṅur ṅuran aji : « We ubaan awo ptok ukēra pi ba? ⁵ Woli bawaap lah wa baka uko umpelun baluk bi uṣubal*, kajej itaka mēnt kawul bajuuk. » Badeebaṭēr ñaaṭ.

⁶ Kē Yetu aṣe ji na baka : « Nawu-tana, we ukaan kē naknoorana ba?

Ado uko unuura pa nji. ⁷ Bajuuk, nawo na baka ṅnuur bti, nahilan kado baka bnuura, wal wi naknumiin, kē nṣe wo mēnkwo na an ṅnuur bti. ⁸ Ado uko wi ahilanuṅ pdo, adobi ṭu ṭu ukēra ujuṅ ulil pṭēkēñ ṭi uleef naan pa umoy. ⁹ Na manjoonan, dṭupan, dko bti di bakṭupuṅ Uṭup Ulil Unuura, baṭup kak uko wi ñaaṭ i adolon, kaleṣna'a.

*Yuda Itkariyot aṭu na pwaap Yetu
(Maci 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Yuda Itkariyot, alon ṭi banjañan iñeen na batēb aya du baṭeṅan baweek pwul baka Yetu. ¹¹ Wi batiinkuluṅ, balilani aṣe honṅa itaka. Kē aṣe wo ṭi pla jibi akdolon kadoo kawul baka Yetu.

Baṭaṣar Yetu babomandēr ufettu wi mnjeeh

(Maci 26.17-25; Luk 22.7-13; Yowan 13.21-30)

¹² ṭi unuor uteek wi ufettu wi ipoom indaṭ, wi bañaan bajaan bafiṅ ṅkaneel pṭeṅanaan ufettu wi mnjeeh, baṭaṣar Yetu baji na a : « Ṭuṅ di inaluṅ ṅya ṅbomandēr ideena kañah ki ufettu. »

¹³ Ayil wal mēnt baṭaṣarul batēb, aji na baka : « Nayaan du ubeeka, naya kayit na ñiint alon ankuñiṅ pdunk pi meel : naṭaṣana. ¹⁴ Katoḥ ki akneejuṅ, najakan na ajug katoḥ mēnt: “Najukan aji : ṭuṅ di meeṭ di akdeenuṅ pde pi ufettu na baṭaṣarul dawoon?”

¹⁵ Ayuujan meeṭ dhaan du bko duuṭ danwoon na iko yi naknumiin bti, dul di nakyaan kabomandērun ṅhilna ṅde pde pi ufettu. » ¹⁶ Baṭaṣarul baya, aban du ubeeka, aṭēnk kē iko iwo bti jibi ajakuṅ na baka kē baboman pde pi ufettu.

Yetu aṭup kē alon ṭi baṭaṣarul alun kawaapa

(Maci 26.20-25; Luk 22.14; natenan ṭi Yowan 13.21-30)

¹⁷ Wi utaakal ubanuṅ, Yetu aban na baṭaṣarul iñeen na batēb. ¹⁸ Wi baṭoon awo ṭi pde, Yetu aji : « Dṭupan, na manjoonan, alon ṭi an, ankndeen na

* 14:5 Uko umpelun baluk bi ṅnuur iñeen-week ṅyaaṣ ṅwajanṭ.

nji aluŋ kawaapën. » ¹⁹ Bajooŋani, kē andoli ašë wo ƚi phepara aji : « Woon nji a i? » ²⁰ Kē ašë ji na baka : « Alon ƚi an baŋaŋar naan iñeen na batëb, ankŋuun kañen na nji ƚi praata. ²¹ Aa, *Abuk Ñiintŋ awo kakeŋ jibi upiitaniin ƚi a ƚi Ulibra wi Naŋibaŋi, kē anŋaan awula ašë wuŋan. Uhokan lah awo aankbuka. »

Yetu aŋup aji Piyeer aluŋ kapok pme'a

(Maci 26.26-29; Luk 22.17-20,31-34)

²² Wi bakdeen, Yetu ajeŋ kapoom, abeeb Naŋibaŋi, akitëŋ ka, awul baka ašë ji : « Najejan, uleef naan wii wi. » ²³ Abot ajeŋ pnkalame pi poot, wi abeebuŋ Naŋibaŋi aba, ašë wul baka badaan, kē badaan bukal bti. ²⁴ Aji na baka : « Pñaaŋ pi naan pii pi, pankntuluŋ pa pntuk pweek maakan, pi Naŋibaŋi aŋeŋanaanuŋ bhonŋar. ²⁵ Dŋupan, na manjoonan, nin mēnkak adaan poot te unuur wi iko bti ikkakuŋ ihalu du Pŋih pi Naŋibaŋi. »

²⁶ Bayeeh añaamarën aba, ašë pën pya du *Pnkun pi Mnoliwera. ²⁷ Yetu aji na baka : « An bti nadukën, jibi upiitun ƚi Ulibra wi Naŋibaŋi : “Dkob nayafan kafin,

ŋkaneel ŋašë ŋawayšër”✠

²⁸ Kē wi nji kanaŋiin ƚi pkeŋ, djot kadun kayoonkan du Galilay. »

²⁹ Piyeer aji na a : « Woli bañaan bti baya aduku, nji mēnkduku! » ³⁰ Yetu ateema aji : « Na manjoonan dŋupu, na utejan wi, ji uguk udo kahaan uyaas utëbantën, iwi, ipok ŋyaas ŋwajanŋ kaji iimme'ën. » ³¹ Kē Piyeer ašë taman maakan aji : « Woli ddoo wo i pkeŋ na iwi, nin, mēnkpok kaji mēmme'u. » Kē bukal bti bakak aji haŋ.

Du Gettemaniya

(Maci 26.36-46; Luk 22.40-46)

³² Baban du dko di bajaan bado Gettemaniya kē Yetu ašë ji na baŋaŋarul : « Naŋoon ƚi, dya pñehan Naŋibaŋi. » ³³ Ajeŋ na a Piyeer, Jakob, na Yowan ašë jun phaajala na ptiink mnhaj ƚi

uhaaŋ wi nul. ³⁴ Aji na baka : « Uhaaŋ wi naan ujooŋani, pjooŋan pdiŋ maakan kē ndo kita ; nadukiin ƚi nawo bten. »

³⁵ Kē wi ajohariinŋ aya low ntiišu, ašë jot ƚi mboŋ añehan Naŋibaŋi, aji woli uhilan lah kawo, mnhaj mankmbiinŋ mi manlowa. ³⁶ Aji : « Abba†, Paap, iwi inhiniinŋ iko bti, lowaan mnhaj mi ƚi nji ; ušë uwut kawo uko wi nŋaluŋ, wi iŋaluŋ ukdolaniinŋ.

³⁷ Yetu akak ašë ƚenk baŋaŋarul kē bakŋoyentŋ, kē ašë ji na Piyeer : « Timonŋ, iŋoyentŋ? Iinhilan awo bten uwoori uloolan ƚañ. ³⁸ Nawoon bten nado kañehan nawutna kajot ƚi kaguuru. Uhaaŋ wi nan uŋal pdo bnuura kē ŋleefan ŋašë waŋ uforta. »

³⁹ Akak aya alow baka añehan Naŋibaŋi awo ƚi pkakalëŋ uŋup wi aŋupuŋ ƚi kateeku. ⁴⁰ Awuŋŋa akak, aŋenk baŋaŋarul kē bakŋoyentŋ, kēŋ ki baka kadiŋ bŋoy, baamme uko wi bakteemuluŋ.

⁴¹ Yetu akak uyaas uwajanŋen du baŋaŋarul aŋenk kē bakŋoyentŋ ašë ji na baka : « Nanoyentŋen, nanoorfënan. Uko mēntŋ ubaa. Wal wi *Abuk Ñiintŋ awoonŋ i kawulana ƚi iñen yi bado buŋaan ubani. ⁴² Nanaŋiin ŋya! Nate-nan, ankwaapnuŋ añogi, awii wi. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Luk 22.47-53)

⁴³ ƚi dko mēntŋ, wi Yetu ahumuŋ kaŋiini, kē Yudaŋ, anwoonŋ alonŋ ƚi banjañan iñeen na batëb, ašë wuj na pntuk pi bañaan banwoonŋ na ikej na induk. Baŋeŋan baweeŋ na *bajukan Bgah na bantohi bayiluŋ baka. ⁴⁴ Yuda, anwaapuluŋ aji na baka, hēnk di di nakmeenuŋ ñaanŋ mēntŋ, aji : « I nji kamookuŋ, ula namobana, nawutan kado abuur. » ⁴⁵ Wi abanaanŋ ban añog Yetu ašë ji na a : « Najukan » ašë mooka. ⁴⁶ Bukundu kē bašë dëpa ƚi a amoba. ⁴⁷ Alonŋ ƚi banwoonŋ da apënan kej atib nalempar naŋih i baŋeŋan, abi fala fal kabaŋ.

✠ 14:27 Fakariya 13.7. † 14:36 Abba : ƚi uŋup uaramayik dawoonŋ Paap.

48 Yetu kë aşë tiini na baka aji : « Dwo nado buţaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? 49 Nnuur bti dji kawo na an du Katoh Kaweek ki Naşibaţi kajukan, kë naammobën. Kë uko wi Ulibra wi Naşibaţi ujakuŋ uwoon kadolana. » 50 Kë wal mënţ, baţaşarul bti başë ti aduka.

51 Naţaşala alon anguradiin blaañ tañ aktaşuluŋ. Bamoba, 52 kë aşë wutan blaañ aţi byişu.

Bañooţ Yetu du uruha wi bayuday
(Maci 26.57-68; Luk 22.54-55,63-71; natanan ti Yowan 18.13-15)

53 Bañooţ Yetu du uko naşih i baţenan. Baţenan baweek, bantohi na *bajukan Bgah bayit da bti. 54 Piyeer kë aşë low du kafet aţaşate du blay meet bi katoh kaweek ki naşih i baţenan. Aţo na balemp atëma. 55 Baţenan baweek na bawayeş bţup bti bandukiin bala uko utapar Yetu kahilna kado bafiņa aşë wo baanwini. 56 Batum baji batapara kë ŋţup ŋi baka ŋaşë wo ŋaanji ŋayeenkiir. 57 Balon baji banaţa katapara kaji : 58 « Ntiinka kë aji afom Katoh Kaweek ki Naşibaţi, ki iŋen yi baŋaan ibomanuŋ, kaşë kaniw ti ŋnuur ŋwajanţ, kalon ki iŋen yi baŋaan iwoon iinkboman. » 59 Baando tiinkar tiinkar ti uţup wuŋ.

60 Naşih i baţenan anaţa wal mënţ anaţ ti ptoof pi baka aşë hepar Yetu aji : « Iinkhepna ti uko wi baŋaan biki baktupuŋ ti iwi i? » 61 Kë ul aşë yompa yomp, aanji nin uko ulon. Naşih i baţenan akak ahepara aji : « Naşibaţi i ŋjaan ŋdëman, iwi iwoon Krittü Abukul i? » 62 Yetu ateema aji : « Nji a. Kë naşë luŋ kawinën nji *Abuk Niintŋ nţo ti kadeenu ki *Andëmuŋ Maakan. Naluŋ kawina kak ado kabi na infëluŋ yi baţi. »

63 Kë naşih i baţenan aşë tow imişa yi nul‡ aji : « Ndoona we kak bamaar ba? 64 Natiink bti kë akar Naşibaţi. We wi naşaluŋ ti uko wi ba? » Kë bukal bti başë ji aduknaanaa, awo i pkeţ. 65 Balon bawo ti ptëfjëra, awuna

kaara akoba aşë ji na a : « Iwi, Naţupar Naşibaţi, ţupan ŋaan ankobiin. » Kë balemp başë wo ti pkoba.

Piyeer apok aji aamme Yetu
(Maci 26.69-75; Luk 22.56-62; natanan ti Yowan 18.15-18,25-27)

66 Wi Piyeer awoon ti uţeeh, du blay, kë ŋaat alon ti balemp biki naşih i baţenan aşë ban. 67 Wi awinuŋ Piyeer kë aktëma, aşalana aşë ji na a : « Iwi kak ibi wo na Yetu i Nataret. » 68 Kë aşë pok aji : « Iji we? Mëndo me me uko wi iŋaluŋ pţup. » Aţool ppën du blay bi bdig [kë uguk uşë haan].

69 Ŋaat nalemp awina aşë wo kak ti pji na banwoon da : « Awo ti baka. » 70 Kë Piyeer akak apok. Uunjoni kë banwoon da başë wo ti pji na a : « Iwi, na manjoonan, iwo alon ti baka, idoo wo i utaak wi Galilay. » 71 Kë aşë mehna aji na Naşibaţi afëpa woli aankţup manjoonan, awo ti pji : « Mëmme niintŋ i najakuŋ hënk. »

72 Ti dko mënţ kë uguk uşë haan uyaaş utëbantën. Kë Piyeer aşë leş uţup wi Yetu abiin aji na a : « Ji uguk udo kahaan uyaaş utëbantën ipok ŋyaaş ŋwajanţ kaji iimme'ën. » Aţi wal mënţ, apën bdig awooni.

15

Bañooţ Yetu du kadun ki Pilat
(Luk 23.1-5,13-25; Maci 27.1-2,11-14; natanan ti Yowan 18.28-38)

1 Wi nfa mambanan ban kë baţenan baweek başë ţo ayit na bantohi, na *bajukan Bgah na baŋaan bti biki uruha wi bayuday. Bado kë batan Yetu aşë ŋooţa aya wul Pilat. 2 Kë Pilat aşë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naşih i bayuday i? » Kë ateem aji : « Iwi, ijakuŋ haŋ. » 3 Baţenan baweek batapara iko itum. 4 Pilat kë akak hepara : « Iinka uko ulon uţup i? Iinwin iko yi baktapariin bti? » 5 Kë Yetu aanteema teem nin uko ulon, kë Pilat adoo ŋonjar.

6 Ufettu undoli Pilat aji wutan pa baŋaan biki aşıhuŋ nakalabuş i baheparuŋ. 7 Kë niintŋ alon i bajaan bado Barabaat aşë wo ukalabuş, ul

‡ 14:63 Atow imişa yi nul pyuujna kë adeebaţi.

na bañaan balon banfinun ñaan wi bakyewlanun ubeeka.

⁸ Pntuk pabi aşë wo ti phepar Pilat uko wi ajonun kado baka. ⁹ Pilat aji na baka : « Nañal nwutanan naşih i bayuday i? » ¹⁰ Ame kë bañan baweek bakuj Yetu, ukaan kë bañja'a. ¹¹ Kë bañan baweek başë wuuk pntuk pañep ñep paji awutan baka Barabaat. ¹² Pilat akak aje bñup aşë ji : « We wi nji kadoon keeri na i najaan nado naşih i bayuday? » ¹³ Kë bakak ahuuran aji : « Pañana! » ¹⁴ Pilat aji na baka : « Buñaan bhon bi bi adoon ba? » Kë babaa huurana huuran maakan aji : « Pañana! » ¹⁵ Jibi Pilat añañun pdo uko unlilun pntuk, awutan baka Barabaat, aşë do kë bakob Yetu na itintël, aşë wul baka a bapan.

Bangoli baben Yetu

(Maci 27.27-31; natenan ti Yowan 19.2-3)

¹⁶ Bangoli bañoot Yetu du blay bi katoh ki Pilat nantuña, aşë du batënt baka bti. ¹⁷ Bawoharëna bayeti bjeenkal jud, abot aşiir iyiw ado ukël aña'a ti bkow*. ¹⁸ Bawo ti pnohntëna aji : « Nwulu mboş, iwi naşih i bayuday. » ¹⁹ Bakoba ti bkow na pmul, atëfjëra abot añaup ti kadunul, kawo ji badëmana. ²⁰ Wi babenulun aba, bapënan bayeti bjeenkal akakana imişa yi nul, aşë pën na a pya kapan ti krut.

Bapan Yetu

(Maci 27.32-44; Luk 23.26-43; Yowan 19.17-27)

²¹ Bañu ñiinñ alon i katim ki Timon, i ubeeka wi Kiren ampënnun uñeeh pkuna krut ki Yetu, awo aşin bi Alektandër na Rufut. ²² Bañoot Yetu du dko di bajaan bado Golgota uwoon « Kaheem ki Bkow. » ²³ Bawula poot pi banaakrënuñ na bko bi bajaan bado miir kë apok pdaan. ²⁴ Bapaña afaaşiir imişa yi nul, wi badolun kanun na mñlaak, katenna uko wi andoli akyitanaanun.

²⁵ Wi nwoori kañeen kalon nabanun wi wi bapanulun. ²⁶ Bapiit ti bkowul duut ti krut uko unñuun kë bapaña, uwo « Naşih i bayuday. » ²⁷ Bapaña na balat batëb, alon ti kadeenu ki nul, alon ti kamayu. [²⁸ Kë hënk di di uko upiitun ti Ulibra wi Naşibañi udolaniin, uji : « *Banaakrëna na bado buñaan.* »]

²⁹ Bankñepun bakar karana aşë bëñ bëñan ikow aji : « Mbeeh, mënt iwi ijakuñ aji iwat Katoh Kaweek ki Naşibañi kaşë kaniw ka ti nnuur nwananñ i? ³⁰ Heliin ti krut, ibuuran uleefu. » ³¹ Bañan baweek kak na *bajukan Bgah banaakiir abeña aji : « Abuuran balon aşë wo aanhil pbuuran uleeful! ³² Aanwo Krittu naşih i Itrayel i? Aheliin keeri hënkunñ ti krut nwin, nşë nfiyaar. » Biki bapanun na a bado kara kak.

Pkeñ pi Yetu

(Maci 27.45-56; Luk 23.44-49; natenan ti Yowan 19.28-30)

³³ Ti udiin unuur, unuur umara mara awunana, kë bdëm başë wala ti umundu bti, ado nwoori nwananñ. ³⁴ Ti nwoori nwananñ ni pnak, Yetu kë aşë do pdiim aji : « Eloy, Eloy, lama tabaktani » uwoon : « *Naşibañi i naan, Naşibañi i naan, we ukaan kë iwutën?* » ³⁵ Balon banwoon da, wi batiinkulun, baji : « Natiinkan, adu *Eli. » ³⁶ Alon aña, atoop kalëmënt kantanun ti pmul ti poot ptaakñaan, awula adaan, aşë ji : « Nayoonkan, nten me Eli abi kawalana. » ³⁷ Kë Yetu aşë do pdiim pweek aşë jëmşa. ³⁸ Blaañ bkëm maakan banjaan baneenan bañaan pneej du dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibañi batowa ti ptoof. ³⁹ Naweek i bangoli iñeen-week alon anañ wal mënt ataan na Yetu. Wi awinunñ jibi ajëmşiiñ, aşë huuran aji : « Ñiinñ i awo na manjoonan Abuk Naşibañi. »

⁴⁰ Uka kak bañ balon bannañun alow aşë ten, bi Mariya i uñaa wi Magdala, Falome, Mariya anin Yakob

* **15:17** Bado hënk anaaman na uko wi Fëtar naşih najeenkal ajaan aña ti bkow. ☆ **15:34** Kañaam 22.2.

nampoŋi na Yotet, bawo ŋi bakan mēntan. ⁴¹ Baat mēntan bajaan babi kaŋaŋ Yetu kabot kaŋenka wi awoon du Galilay. Baat batum kak bampayiiŋ na a du ubeeka wi Yerutaalem bawo da.

Umoy wi Yetu

(Maci 27.57-61; Luk 23.50-56; natanan ŋi Yowan 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Utaakal ukeŋ udo bi ban, kē ŋiint alon i katim kawoon Yotef, anwoon i ubeeka wi Arimati aŋe bi. Awo ŋaan antiinkaniin ŋi uruha wi bayu-day, awo ŋi pyoonk ubi wi Pŋih pi Naŋibaŋi. Aya na mntēŋ ahepar Pilat puum pi Yetu wal mēnt ŋiki unuur mēnt uwo wi pbomandēr pa unuur wi pnoorfēn. ⁴⁴ Pilat aŋoŋar kē Yetu adobi keŋ, wi wi aŋaan adu naweek i bangoli iŋeen-week, ahepara me ujon, wi akeŋnuŋ. ⁴⁵ Wi ateemulon, kē aŋe dinan Yotef ajeŋ puum. ⁴⁶ Yotef anug blaaŋ bi ifaal, awalan puum pi Yetu ŋi krut aŋe bootan pa na ba, aya bēkan pa ŋi bhēr bi bajipun ŋi kaban ki plaak. Ado kē bakel plaak pweek ŋi plēman pi bhēr. ⁴⁷ Mariya i utaak wi Magdala na Mariya anin Yotef baten dko di babēkanulon bnuura.

16

Baat baŋenk bhēr kē bawo bjint

(Maci 28.1-10; Luk 24.1-10; natanan ŋi Yowan 20.1-10)

¹ Wi *unuur wi pnoorfēn wi bayu-day uŋepun, Mariya i utaak wi Magdala, Talome na Mariya anin Yakob banug ukera ujun ulil pŋekēŋ katul tulan ŋi puum pi Yetu. ² ŋi unuur unŋaŋun unuur wi pnoorfēn, na nfa kub wi unuur upēnuŋ, kē baŋe ya du bhēr bi Yetu. ³ Balaŋar aji : « In abaan aya kakelun plaak panwoon ŋi plēman pi bhēr ba? »

⁴ Kē wi baŋaan akat kēŋ aŋe win plaak pandēmun maakan kē pakelanaa. ⁵ Baneej du bhēr aŋe win ŋi kadeenu ki baka naŋaŋa alon anwohariin kamiŋa kafaatal kē aŋoo, kē baŋe lēnk maakan.

⁶ Aji na baka : « Naklēnk, nala Yetu i Nataret, i bapanun: anaŋa ŋi pkeŋ, aanwo ŋi. Natenan dko di bapinŋanulon. ⁷ Nayaan naji na Piyeer na baŋaŋarul bandukiin: “ajotan kadun du Galilay, dul di nakwinnulon jibi abiiŋ aŋupan.” »

⁸ Bapēn du bhēr aŋe ŋi, ŋleef ŋaki na baka, kē babot aŋoŋar maakan, palēnk pi balēkun paŋu kē baanŋun nin ŋaan uko ulon te ado ban katoh.

Yetu apēn awinana wi anaŋiin ŋi pkeŋ

[⁹ Yetu anaŋa ŋi pkeŋ na nfa mi unuur unŋaanun unuur wi pnoorfēn. Apēn awinana duna ŋi Mariya i utaak wi Magdala, i abiiŋ apēnan ŋntaayi paaj na ulon. ¹⁰ Aya aŋup uko mēnt bambiin awo na Yetu banwoon wal mēnt ŋi puum awooni. ¹¹ Wi batiinkun kē anaŋa ŋi pkeŋ, kē ul abot awina, baanfiyaara.

¹² Wi uko waŋ uŋepun, Yetu apēn awinana awo ji ŋaan nampaŋi ŋi baŋaŋarul batēb bankyaanun aya du ufēŋ unwoon du uŋeeh. ¹³ Bukun mēntan bakak aŋup bandukiin uko wi bawinun, kē baanfiyaar baka kak.

¹⁴ Yetu abaaŋŋaan apēn awinana ŋi banjaŋan iŋeen na aloolan wi baŋoon ŋi umeeŋa pa pde, anoman na baka ŋi uko wi bawoon baanfiyaari na ŋi pdēnēm pi ŋhaaŋ ŋi baka ŋiki wi anaŋiin ŋi pkeŋ aŋe pēn awinana, baanfiyaar banwinulon. ¹⁵ Akak aji na baka : « Nayaan ŋi umundu bti naŋup Uŋup Ulil Unuura baŋaan bti biki umundu. ¹⁶ Ankfiyaaruŋ kabot kayeenk batitmu abuur, kē anwoon aankdi pfiyaarēn aduknaana. ¹⁷ Iko yi ikyuujun kē bafiyaari : Balun kado kadook ŋntaayi ŋi katim ki naan. Balun kaŋiini ŋŋup ŋyaanŋ. ¹⁸ Bajej ŋpula ŋi iŋen yi baka. Woli badoo daan bnunk bankfijarun, nin uko ulon uunkdo baka. Bapaf bamaakal iŋen kajeban baka. »

¹⁹ Wi Yetu Ajugun aŋiiniin aba, aŋe deenana baŋi, aŋo ŋi kaŋen kadeenu ki Naŋibaŋi. ²⁰ Kē baŋaŋarul baŋe ya du dko bti aŋup Uŋup Ulil Unuura. Ajugun alemp na baka abot ayuuj kē uko

wi bakɕupun uwo manjoonan na iko
iñonjarënaan yi bakdolun.]

Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun

Uṭup ujuni

Luk apiit ṅlibra ṅtëb. Uṭup Ulil Unuura wi Luk apiitun na Ulemp wi Banjañan. Luk ate ugrek bnuura. Awo nakuraar. Wi Pawulu ayaan pṭup bañaan banwoon baamme Naṣibaṭi Uṭup Ulil Unuura, bukal bagakanderun. Wal mënt Luk aandoobi me Naṣibaṭi. Abaa bi kak kak naritton. Apiit ulibra wi bë aanwin Yetu. Aya ala bañaan bammeen Yetu ahepar baka bnuura jibi iko iṭëpari. Ajej Uṭup Ulil Unuura wi Markuṭ apiitun aṣë piit, jibi Maci adolon. Maci kak ajej ulibra wi Markuṭ. Ṭi ulibra wi nul, Luk ajuk iko yi bayuday akuṭ ajuk iko yi banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi bawoon baammee. Apiit pa bañaan banteen ugrek banwoon baanfët ṭi Palettina. Aṭiiniyaan pntaali pi Yetu ajunna du Adam kadiimanaan kë Yetu awoon nabuuran bañaan bti. Woli ñaan aleyiir ulibra wi Luk aji win uṅal wi Naṣibaṭi adiimanun bañaan biki umundu upokun: bajuuk, bamaakal. Luk aṭiiniyaan kak Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na pñehan Naṣibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uko unkayi kë Luk apiit ulibra wi (1.1-4)
2. Hum di di Yowan Nabattaar na Yetu babukiin (1.5-2.52)
3. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (3.1-20)
4. Batitmu bi Yetu na jibi Fatana akdoon na pguura ajuban (3.21-4.13)
5. Yetu aya aṭo du Galilay (4.14-9.50)
6. Yetu apënnna Galilay atool pya Yerutaalem (9.51-19.27)
7. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayṣulun na pkeṭul (19.28-23.56)

8. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (24.1-12)
9. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul aṣë deenana du baṭi duuṭ (24.13-53).

Ujuni

¹ Bañaan batum, badoonaan na ppiit, kaṭup iko bti inṭëpun ṭi ptoofun. ² Bakakalëṣun ya, jibi bammaarun abot awin na këṣ ki baka du ujuni, baṭupun baka ya. Bukal biki baṭuun pṭup *Uṭup Ulil Unuura. ³ Ukaan kë nṣë ṣal aji, wi nheparun bnuura, aten iko bti jibi iyeenkiiri du ujuni, uyuk maakan nji kak npiitu, nṭupu bnuura jibi iko iṭëpari, iwi Teofil i mmaganun maakan, ⁴ ihilna ime kë iko yi bajukaniin iwo manjoonan.

Uwanjut uṭup Fakariya kë Yowan Nabattaar alun kabuka

⁵ Wal wi *Herod awoon naṣih i utaak wi Yuda, naṭenjan i Naṣibaṭi alon awo da i bajaan bado Fakariya. Awo i pntuk pi baṭenjan biki pṣini pi Abiya. Aharul awo i pṣini pi *Aaron naṭenjan, katimul kawo Elitabet. ⁶ Bawo bukal batëb bti bañaan batool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, banjayi bataṣ uṭup na bgah bi Ajugun bti bnuura. ⁷ Kë baṣë wo baambuki, ṭiki Elitabet aanhilan pbuk, kë bakak awo bukal batëb bti bañaan bandoon abi ṭaf ṭaf.

⁸ Unuur ulon, Fakariya awo ṭi pdo bṭenjan ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ṭiki pntukul pakaan na pdo ba. ⁹ Baṭenjan baji bado kambiilun katen ñaan i Naṣibaṭi adaton, kë ul, Fakariya adataniin ṭi baṭenjan bti, pneej du *diko dyimanaan di Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi, katër mnkulan*. ¹⁰ Pntuk pi bañaan batum kë paṣë wo ṭi pñehan Naṣibaṭi du bdig, wal wi aktërun mnkulan.

¹¹ Ṭi dko mënt kë aṣë win *uwanjut ulon wi Ajugun, kë unaṭ ṭi umban udeenu wi umeeṣa utëri mnkulan. ¹² Fakariya alënk adiwṣa, wi awinun wa, ¹³ kë uwanjut uṣë jaka : « Fakariya, wutan kalënk! Uko wi iñehanun, utiinkana du Naṣibaṭi : Elitabet aharu,

* 1:9 Mnkulan : Manjaan mantër du dko dyimanaan kadëmanan Naṣibaṭi. Mnkulan, manwo pñaaak pi bbeekar pankayun.

aluŋ kabukaru napoŋ ñiint, luŋi iŋu'a katim ki *Yowan. ¹⁴ Aluŋ kaŋju mnlilan na mntaŋ ; baŋaŋ batum baluŋ kalilandër kabuka ki nul. ¹⁵ Aluŋ kawo ñaŋ naweek ŋi kadun ki Ajugun. Aanwo kaluŋ kadaan nin poot. *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujunna pwo ŋi a du kayiŋ ki anin. ¹⁶ Aluŋ kakakan babuk *Itrayel du Ajugun, Naŋibaŋi i baka. ¹⁷ Aluŋ kado kapoŋ ŋi kadun ki Naŋibaŋi, na uhaaŋ na mnhina mi *Eli *Naŋupar Naŋibaŋi, bapoŋ bakakna batiinkar na baŋin baka, banwoŋ baanktaŋ Naŋibaŋi, bakak bawo na nŋal nnuura ji baŋaŋ banwoŋ batool. Aluŋ kado pntuk pi baŋaŋ, pabomandër bnuura pa Ajugun. »

¹⁸ Kë Fakariya aŋe ji na Uwanjut: « Hum di di nji kadoluŋ, kadoo kame kë uko waŋ uwo manjoonan? Dŋafi, kë ahar naan akak awo naweek. » ¹⁹ Uwanjut uteema aji : « Nji dwoŋ *Gabriyel! Dji kanaŋ ŋi kadun ki Naŋibaŋi, kalempara. Ul ayilnuŋ, mbi nŋini na iwi, nŋupu uŋup ulil wi. ²⁰ Iinfiyaar uko wi nŋupiŋ, kë uŋe luŋ kadolana ŋi wal wi Naŋibaŋi adatuŋ, ikak keeri namum, kabiiŋ bŋup, te unuur wi iko mënŋ yuŋ ikluŋiŋ kadolana. »

²¹ Wal mënŋ, kë baŋaŋ baŋe naŋ ayoonk Fakariya aŋe la uko unkaŋ kë ajon maakan hënŋ du *dko dyimanaan. ²² Kë wi apënuŋ, aankak ahil pŋini na baka. Hënŋ di baŋaŋ bameeŋ kë aya ka mnwin du dko dyimanaan meeŋ. Fakariya aŋiniyaan na baka na iŋen ŋaŋ, kë pdiim paankpën.

²³ Wi abaaŋ ulemp wi awoŋ i pdo du *Katoŋ Kaweek ki Naŋibaŋi, aŋe kak katoŋ. ²⁴ Uunjoni, kë Elitabet aharul aŋe mobana kayiŋ. Amen kayiŋ mënŋ te kli kaŋeen, aŋe ji ŋi uŋal : ²⁵ « Kë hënŋ di di Ajugun alempuŋ na nji, ŋi wal wi adatuŋ, abuuranaan mnkow ŋi kës ki baŋaŋ! »

Uwanjut uŋup Mariya kabuka ki Yetu

† 1:36 Awo narëkëm.

²⁶ Wi kayiŋ ki Elitabet kadoluŋ kli paaj, kë Naŋibaŋi aŋe yil *Gabriyel *Uwanjut du ubeeka wi *Nataret du uŋaak wi *Galilay ²⁷ du neegani anwoŋ aamme ñiint, i ñiint alon anwoŋ Yotef, i pŋini pi *Dayiŋ naŋih, ajokuŋ. Katim ki neegani aŋ kawo *Mariya. ²⁸ Uwanjut uneej du katoŋ aŋe ji na a : « Dwulu mboŋ, iwi i Naŋibaŋi awuluŋ bnuura bi nul aŋuman. Ajugun awo na iwi. » ²⁹ Wi Mariya atiinkuŋ uŋup waŋ aŋe ñoŋar maakan, awo ŋi pŋal, aji : « Pwul mboŋ pi pawo phoŋ ba? » ³⁰ Uwanjut kë uŋe ji na a : « Mariya, wutan kalënŋ ; Naŋibaŋi awuluŋ bnuura bi nul. ³¹ Hënŋ, iluŋ kawo na kayiŋ, kabuk napoŋ ñiint ; luŋi iŋu'a katim ki Yetu. ³² Aluŋ kawo naweek. Baluŋ kado kadu'a Abuk Naŋibaŋi *Andëmuŋ Maakan. Naŋibaŋi Ajugun, aluŋ kaŋoorana ŋi pŋih pi *Dayiŋ ateem. ³³ Ul akuŋ kaŋijan pŋini pi *Yakob bŋi, te mndani. Pŋih pi nul paankluŋ kaba. » ³⁴ Kë Mariya aŋe ji na uwanjut: « Hum di di uko mënŋ wuŋ ukhilanuŋ kaluŋ kadolana, wi nwoŋ mëndobi me biint? » ³⁵ Uwanjut uteema aji : « *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uluŋ kahela ŋi iwi, Naŋibaŋi Andëmuŋ Maakan aŋe guru na mnhina mnweek mi nul ji blifi. Ukaŋ kë napoŋ nayimanaan ankuŋ kabuka akdu'ana Abuk Naŋibaŋi! ³⁶ Tenan, Elitabet, i nayiŋuŋ, andooŋ awo naŋaf awo kak na kayiŋ ki napoŋ ñiint. Ul i bajakuŋ aanhil pbuk† awo ŋi kli paaj, ³⁷ ŋiki Naŋibaŋi aambiŋna biiŋna nin ukoolan. » ³⁸ ŋi dko mënŋ, kë Mariya aŋe teem aji : « Nji, dwo nalempar Ajugun, uko mënŋ uwoŋ jibi ijakuŋ! » Wi wi uwanjut wuŋ uyaŋ, aduka.

Mariya aya pwin Elitabet ayiŋul

³⁹ ŋi nnuur mënŋ nŋuŋ, kë *Mariya aŋe bomandër ataran pya du ubeeka uluŋ unwoŋ du inkun du Yuda. ⁴⁰ Aya aban, aneej du uko Fakariya, aŋe wul Elitabet mboŋ. ⁴¹ ŋi dko mënŋ, wi Elitabet atiinkuŋ pwul mboŋ pi Mariya, kë napoŋ aŋe ŋinŋar du

kayinul meet, kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë tum ti Elitabet, ⁴² wi wi aşaaŋ ado pdiim pweek, aji : « Naşibaţi awulu bnuura apelan baaţ bti, abot awul napoţ i iwoonaanun ti kayin bnuura bweek! ⁴³ Nji dbaa wo wo in ba, kë anin Ajugun adoo poş aban du nji? ⁴⁴ Wi ntiinkaŋ tiink pwul mboş pi nu, kë napoţ aşë lilan, aşinţar ti kayin naan meet. ⁴⁵ Ńaaŋ anfiyaaruŋ aji uko wi Ajugun aţupuŋ uluŋ kadolana anuurandëni! »

Mariya ayeeh mnlilan mi nul

⁴⁶ Kë *Mariya aşë teema aji :
« Uhaaş wi naan udëman Ajugun,
⁴⁷ kë uşal wi naan uwo ti mnlilan
wi Naşibaţi abuuranaanun,
⁴⁸ ţiki aţo aten nji
nalemparul nandayanaan.
Hënkun iwuun yi ŋwal bti ido kadu'ën
ñaat nanuurandënaan,
⁴⁹ ţiki Naşibaţi anhiniin iko bti,
ado pa nji iko inuura iweek
maakan :
katim ki nul kayimani!
⁵⁰ Mñaga mi nul manwo ti bañaan biki
iwuun bti bankdëmanuluŋ.
⁵¹ Atar kañen adiiman mnhina mi nul
agar bandëmanun ikow yi baka.
⁵² Awalan başih ti pşih pi baka,
aşë deen banwalanuŋ ikow yi
baka.
⁵³ Awul banwoon ti kanuma iko in-
uura, atuman
aşë dook bayok, kë bakak iñen
ijinţ.
⁵⁴⁻⁵⁵ Aţenk bañaan biki *Itrayel balem-
parul,
ji kahoŋ ki abiiŋ ado başinun,
aleş ti mñaga mi nul,
*Abraham na pntaali pi nul, te
mñto. »

⁵⁶ Mariya aţo na Elitabet uko ji kli kwajanţ, abaa wugşa, aţiiş katohul.

Kabuka ki Yowan nabattaar

⁵⁷ Wi unuur wi Elitabet awoon
i kabuk ubanuŋ, aţij napoţ ñiinţ,
⁵⁸ Bakinţul na bayiţul, batiink kë
Naşibaţi ayuuja mñaga, aşë wo ti
mnlilan na a. ⁵⁹ Unuur uţenk bakreŋ,
babi pwalan napoţ *katëmp, kaşë
kaţu'a katim ki aşin : Fakariya. ⁶⁰ Kë

anin aşë pok, aji : « Naţu'ana katim
ki *Yowan » ⁶¹ Kë başë teema aji : «
Nin alon ti bayiţu aanwo wo katim ki
Yowan. » ⁶² Kë başë du aşin, ahepara
na iñen katim ki aŋaluŋ baţu abukul.
⁶³ Fakariya ado kë batemana iko ipiiti,
aşë piit aji : « Awo katim ki Yowan.
» Bañaan kë başë ñoŋar bti. ⁶⁴ Ţi
dko mënţ mntum manhaabşa na a,
pndemënt kë pafëŋşaa, kë aşë jun
pţiini, abeeb Naşibaţi. ⁶⁵ Bakinţul bti
balënk, abot aŋoŋar. Kë iko inţepuŋ
yuŋ imeetana, aniink utaak unwoon
du inkun du *Yuda bti. ⁶⁶ Bañaan bti
bahank iko yi batiinkun du ŋhaaş, aşë
ji : « we wi napoţ i akluŋ kawo? »
Mnhina mi Ajugun manwo na a na
manjoonan.

Fakariya ayeeh mnlilan mi nul

⁶⁷ Kë *Uhaaş wi Naşibaţi uşë bi,
aneej atum ti Fakariya aşin napoţ, kë
awo ti pţup ji *baţupar Naşibaţi aji :
⁶⁸ « Najoh ŋdëman Ajugun, Naşibaţi i
*Itrayel
ţiki abi ti nja, pbuuran bañaan
biki nul.
⁶⁹ Anaţan pa un, ti biki pşini pi *Dayiţ
nalemparul
Nabuuran i phina pweek,
⁷⁰ Jibi abiiŋ aţup ti mntum mi
baţuparul bayimanaan bajon.
⁷¹ Aji ankmbiiŋ, aluŋ kabuuranun ti
başooradun,
aluŋ kapënanun ti iñen yi bam-
pokuŋ un bti.
⁷² Hënk, Naşibaţi adiiman mñaga mi
nul ti bateemun
aşë leş kahoŋ kayimanaan ki
adolun.
⁷³ Abi hoŋ *Abraham aşinun amehna,
⁷⁴ aji, atehun, kapënan ti iñen yi
başooradun,
abot ado kë ŋhil adëmana na
mntëŋ,
⁷⁵ ŋhilna ŋwo bajinţ na baţool ti këş ki
Naşibaţi,
ŋnuur bti ŋi ubida wi nun.
⁷⁶ Kë, iwi, napoţ i naan, iluŋ kadu'ana
naţupar *Andëmuŋ Maakan,
Naşibaţi

ilun kado kapos̄ ti kadun ki Aju-
gun, kabomana bgah,
77 kaṭupna pntaali pi nul, kē alun
kabuuran baka,
wi akbiin̄ kapēnan baka ti
ipekadu yi baka.
78 Naṣibaṭi atum na mn̄naga, ukaan̄ kē
akluṅ kado kafiitun na bjeehi
banwoonun̄ baṭi,
bannaamun̄ na bi unuur un-
kmayun̄,
79 kajeehanaan banwoon̄ ti bdēm
na ti ulimēnt̄ wi pkeṭ,
kaṭijun̄ ti bgah bi mn̄jeeh. »
80 Kē napoṭ, ul, aṣē dēma dēm na
uleef na uhaaṣ. Awo du dko di
*pndiiṣ te unuur wi alun̄iin̄ anaṭa, abi
awinana ti baṅaan̄ biki Itrayel.

2

Kabuka ki Yetu

1 Naṣih̄ najeenkal anwoon̄ *Tetar
Aguttu ado wal mēntan̄ aji bapiitan̄
baṅaan̄ bti. 2 Ppiitan̄ itim paṅ,
panwoon̄ pteek, padolana ti wal wi
Kiriniyut̄ awoon̄ nantun̄a i utaak wi
Firi.
3 Baṅaan̄ bti baya ppiitan̄, andoli du
ubeeka wi bateem. 4 Kē *Yotef ul kak
anaṭnaana ubeeka wi *Nataret̄ ti utaak
wi *Galilay pya utaak wi Yuda, du
Betleyem, ubeeka wi *Dayiṭ, ṭiki awo i
pṣini pi nul. 5 Aya pa ppiitan̄ da, ul na
*Mariya, poonu i ajokuṅ, anwoyi na
kayin̄.
6 Wi bawoon̄ ti Betleyem, kē wal
wi Mariya awoon̄ i kabuk, kē uṣē
ban. 7 Kē abuk napoṭ ṅiin̄, ba-
jeenul. Abootana na ilaañ, apiin̄tana
ti kambēṅan, ṭiki baantēnkber̄ aka dko
dpiin̄t̄ du meet̄ di bayaant̄.

*Uwanjut̄ upēn awinana ti kadun ki
bayafan*

(Maci 2.1-15)

8 Ṭi utaak mēnt̄ wun̄, bayafan balon̄
baji bafēr du ṅteeh kayen̄ itani yi
baka. 9 *Uwanjut̄ ulon̄ wi Ajugun
upēn awinana ti kadun ki baka, kē
mndēm mi Naṣibaṭi manṣē jeehan
baka, kē balēnk maakan. 10 Kē uwan-
jut̄ uṣē ji na baka : « Nawutan kalēnk,

dbi pṭupan uṭup unklun̄ kaṭij̄ mnlilan
mweek ti baṅaan̄ bti : 11 *Nabuuran
Baṅaan̄ abuka ti utejan wi nṭa wi pa
an, du ubeeka wi *Dayiṭ naṣih̄ : ul
awoon̄ *Krittu Ajugun. 12 Kē hēnk di
di nakyaan̄ kayikrēnaan̄ napoṭ mēnt̄:
naṭēnk babootana na ilaañ, bapiin̄tana
ti kambēṅan. »

13 Ṭi dko mēnt̄, kē pntuk pweek pi
ṅwanjut̄ ṅi baṭi paṣē wuj, anaakiir na
uteek, aṣē beeb Naṣibaṭi aji :

14 « Naṣibaṭi adēm du baṭi duuṭ,
mn̄jeeh mi nul manwala ti mboṣ
pa baṅaan̄ biki aṅaluṅ! »

Bayafan baya Betleyem

15 Wi ṅwanjut̄ ṅakakuṅ baṭi, aduk
baka, kē bayafan baṣē ṭelṣēr aji : «
Nawulēn̄ nya te Betleyem, nya ṅwin
uko unwoon̄, wi Ajugun adoluṅ kē
ṅmee. »

16 Hēnk di di bataranun̄ aya, baṭēnk
Mariya, na Yotef, na napoṭ aambaan̄
abuka buka, kē apiin̄t̄ ti kambēṅan.
17 Wi bawinuluṅ, aṣē kakalēs uko wi
*uwanjut̄ uṭupuṅ baka ti napoṭ mēnt̄.
18 Baṅaan̄ bti bantiinkun̄ bayafan,
baṅon̄ar ti uko wi baṭupuṅ. 19 Kē
Mariya, anin̄ Yetu, ahank bnuura iko
inṭepun̄ bti ti kaṭēbul, aṣē ṣalntēn̄ ya.
20 Bayafan bawugṣa wal mēnt̄ akak,
aṣē dēman Naṣibaṭi, abot abeeba ti iko
bti yi batiinkun̄ akuṭ awin. Iko mēnt̄
yun̄ iṭēp̄ jibi uwanjut̄ ujakuṅ na baka.

Bawalan Yetu katēmp

21 Ṭi unuur uṭēnk bakren̄, wal wi
pwala *katēmp pi napoṭ ubani. Kē
baṭu'a katim ki Yetu, jibi *uwanjut̄
uṭupuṅ Mariya, wi awoon̄ aandobi
wo na kayin̄.

*Baṭij̄ Yetu aya adiiman du Katoh
Kaweek ki Naṣibaṭi*

22 ṅnuur ṅabani ṅi *Yotef na *Mariya
bawoon̄ biki kabaañēs baṅow jibi
*Bgah bi Moyit̄ bajakuṅ. Baṭij̄ Yetu
du ubeeka wi Yerutalem, kaya kadi-
imana Ajugun. 23 Bado haṅ ṭiki upiit̄
ti ulibra wi Bgah bi Ajugun, aji : «
Bajeen̄ ṅiin̄t̄ awo kafah ki Ajugun. »*

24 Bawo i kado kak bafin̄ar Ajugun

☆ 2:23 Ppēn 13.2,12,15.

ɳrikaŋe ɳtëb, ukaş na waaŋ kême ɳbalab ɳtëb ɳanhojuŋ, jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ✧.

Fimeyoŋ abeeb Naşibaŋi wi awinuŋ

Yetu

²⁵ Kë ɳiint alon aşe wo wal mënŋ du Yerutaalem, anwoon katim ki Fimeyoŋ. Awo ɳnaaŋ anwoon natool ɳi kęş ki Naşibaŋi abot adëmana bnuura. « Awo wo ɳi pyoonk wal wi Naşibaŋi akwentuŋ mnkuul mi *Itrayel. » Kë *Uhaaş wi Naşibaŋi uşë wo ɳi a. ²⁶ Uhaaş wi Naşibaŋi ubi ɳupa kę aankket, bë aanwin Krittü, i Ajugun ayiluŋ. ²⁷ Uhaaş wi Naşibaŋi uŋija te du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi. Kë wi bajug Yetu baŋijuluŋ da, pya kado uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ, ²⁸ Fimeyoŋ ayeenka ɳi iŋen, abeeb Naşibaŋi, aşe ji :

²⁹ « Ajugun, kahoŋ ki nu kadolanaa, hënkun ihilan kawutan nalemparu, aya na mnjeeh, ³⁰ ɳiki dwiŋ na kęş ki naan mbuur manwoonuŋ du iwi, ³¹ mi ibomanuŋ ɳi kęş ki umundu bti. ³² Dwiŋ bjeehi bankdoliin imeetana ɳi banwoon baanwo *bayuday kabot kawo pdëm pi Itrayel pntaali pi nu. »

Fimeyoŋ aŋup uko unklun kabi

³³ Aşin Yetu na anin baŋoŋari jibi batiinkun Fimeyoŋ kę akŋiiniyaan uko wi nul. ³⁴ Kë Fimeyoŋ aşe ɳehan Naşibaŋi bnuura pa baka, abaa ji na *Mariya anin Yetu : « Tenan, Naşibaŋi adatuŋ napoŋ i, ul aktijun pjoŋ na pnaŋa pi baŋaŋ batum ɳi *Itrayel. Alun kado kadiiman mnhina mi Naşibaŋi, baŋaŋ balun kado kalaŋa. ³⁵ Hënk, ɳşal ɳammeniin ɳi ɳhaaş ɳi baŋaŋ batum, ɳaluŋ kameetana. Kë iwi Mariya, pjoŋan palun kaluŋanu kaŋëb ji kakej. »

Aana aŋup uko unkmbiin

³⁶ Uka ɳnaaŋ alon *Naŋupar Naşibaŋi i katim ki Aana, awo abuk Fanuwel, i pşini pi Ater. Adobi wo wo ɳnaaŋ naweek, aniima ɳşubal paaj na ulon

³⁷ aşe duka nayoŋ. Aana mënŋ aka ɳşubal iŋeen bakreŋ na ɳbaakër. Aanji low *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kaşe bi duka duka ɳi plempara, ɳi pyiman na pŋehan. ³⁸ Aban da wal mënŋ aşe wo ɳi pbeeb Naşibaŋi abot aŋiiniyaan uko wi napoŋ, baŋaŋ bti bankyoonkun mbuur mi Yerutaalem.

Pkak Nataret du utaak wi Galilay

³⁹ Wi *Yotef na *Mariya babaan pdo iko bti jibi Bgah bi Ajugun bajakuŋ, bawuğsa akak utaak wi *Galilay, du Nataret, ubeeka wi baka. ⁴⁰ Napoŋ adëm na ufoŋta, na uşal untuŋa, kę bnuura bi Naşibaŋi babot awo na a.

Yetu aŋo na bajukan Bgah du Katoh Kaweek ki Naşibaŋi

⁴¹ Na ɳşubal, bajug Yetu baji baya *Ufettu wi Mnjeeh du Yerutaalem. ⁴² Kę wal wi Yetu adoluŋ ɳşubal iŋeen na ɳtëb, kę başe ɳija, ji udolade wi baka. ⁴³ Wi ufettu uŋëpuŋ, bawuğsa akak, kę Yetu napoŋ aşe duka Yerutaalem, kę bajugul baamme. ⁴⁴ Baŋuur aji Yetu awo ɳi pntuk pi baŋaŋ bankyaanŋun na baka, bapoş ado unuur upëb abaa naŋa pla'a, ahepar na bayiŋ baka, na biki bameeruŋ. ⁴⁵ Wi bawoon baanwina, aşe wuğsa pla'a te Yerutaalem. ⁴⁶ ɳi unuur uwajantën, baŋënka du *Katoh Kaweek ki Naşibaŋi, kę aŋo ɳi ptoof pi *bajukan Bgah bi Moyit, atiink baka, abot ahepar baka iko ilon. ⁴⁷ Baŋaŋ bti banktiinkuluŋ baŋoŋar ɳi mntit mi nul, na jibi akteemuŋ bajukan baweek. ⁴⁸ Wi bajugul bawinuluŋ, bakak aŋoŋar maakan. Kę anin aşe ji na a : « Abuk naan, ibaa dolun do we hënk ba? Tenan! Nji na şaaş ɳhaajala maakan awo ɳi pla'u. »

⁴⁹ Kę Yetu aşe teem aji : « We ukaan kę nakla'ën ba? Naamme kę dwo i kawo ɳi katoh ki Paapa i? »

⁵⁰ Kę bajugul başe paam uŋup mënŋ.

Yetu atiink bajugul

⁵¹ Wi wi Yetu aşaan awuğsa akak *Nataret na bajugul, aji tiink baka. Kę anin ahank ɳi kaŋëb ki nul iko bti yi atiinkun abot awin. ⁵² Yetu kę aşe

✧ 2:24 Bgah 12.8.

dèm, na uşal, na uleef. Kë Naşibaţi na bañaan bti babot alilandëra.

3

*Naşibaţi ayil Yowan Nabattaar
(Maci 3.1-6; Markut 1.2-6; natenan
ti Yowan 1.19-23)*

¹ Uwo ti wal wi Tiber *Fetar awoon ti uşubal utënk nşubal iñeen na kañeen wi awoon naşih najeenka*, kë Pont-*Pilat awo nantuņa i utaak wi Yuda, kë *Herod awo nantuņa i utaak wi *Galilay, Filip naweek Herod kë awo nantuņa i ntaak ni Iture na Trakonitid, kë Litaniyat awo nantuņa i utaak wi Abilen, ² ti wal wi Anat na Kayif bawoon *baţenan baweek biki Naşibaţi. Ti uşubal mënt *Yowan abuk Takariya awo du *pndiis, kë Naşibaţi aşë tiini na a, awula utup wi nul. ³ Wi wi aşaan ajun pñaay ti utaak bti unñogun bdëk bi Yordan, aji na bañaan: « Nawutan pjuban, naţelëş nşida, nado *batitmu, Naşibaţi aşë pënanan ipekadu. » ⁴ Kë hënk di uko wi *Itayi *Naţupar Naşibaţi apiitun ti Ulibra wi Naşibaţi udolaniin, apiit aji :

« Pdiim ploņ pahuuran du pndiis aji :
“Nabomaan bgah bi Ajugun aklun

katëpna,
nadolana ilël itool!

⁵ Injiir ilun kafukana,
inkun iweek na impoti ifom
kalinran na igah.

Igah innotun ikak itool.
Igah inşëkrëtiin ikak idaan.

⁶ Hënk, bañaan bti balun kawin jibi
Naşibaţi abuuranun un.” »*

*Uko wi pdo, kawutna pjuban
(Maci 3.7-10)*

⁷ *Yowan aji ji na pntuk pweek pi bañaan panjaan pabi ti a pyeenk *batitmu : « An, nawo pntuni pi nşfunan! In ahoopaţanan aji naţi udeeb wi Naşibaţi unkmbiin ba? ⁸ Nadolan keeri iko inkyuujun kë nawut pjuban abot aţelëş nşida ; nawutan kaşal kaji : “Nwo biki pşini pi Abraham!” Dţupan : Naşibaţi

ahilan kakakan mnlak mi babuk *Abraham. ⁹ Ptibi padobi bëkan bëkan ti mnko uţeeh, bko banwoon baankbuk mnko mnuura bafal kafël du bdoo. »

¹⁰ Pntuk pi bañaan pahepara aji : « Kë nbaa do do hum ba? »

¹¹ Kë ateem baka aji : « Ankaan imişa itëb, apënan kalon kaţen anwaanun. Ankaan uko ude, afaaşir na anwaanun ! » ¹² *Bakobraar daaşa balon babi kak pdolan batitmu, aşë hepara aji : « Najukan, we wi nwoon kado? » ¹³ Kë aji na baka : « Nakhepar kapelan wi baţu'anaņ pyeenk. » ¹⁴ Bangoli bahepara kak, aji : « Kë un, we wi nwoon kado? » Kë ateem baka aji : « Nawutan kateh nin ñaan alon itaka na uyoh, këme ti nşilan, nalinan ti baluk bi nan. »

*Yowan aţiiniyaan ñaan anklun kabi
(Maci 3.11-12; Maci 1.7-8; natenan
ti Yowan 1.24-28)*

¹⁵ Jibi bañaan bti bakyoonkun uko unwoon wi pbi aşë şal aji : « Wom *Yowan awoon *Krittu? » ¹⁶ Kë Yowan aşë tiini na baka bti aji : « Nji, dji kabattaaran na meel. Kë, anşaan alun kabi aşë dëm apelën maakan, mëndoo ñoom ñoom kaņup pfënëşa işapaat. Ul aklun kabattaaran na *Uhaaş wi Naşibaţi na bdoo. ¹⁷ Awo na kajeţ ti iñen, aweey kapaţëş ptiiņ na plëfar. Aya kator ptiiņ ti pnkuti, kaşë kafël plëfar du bdoo banwoon baankjëmşa. » ¹⁸ Yowan akak ajukan pntuk pi bañaan iko itum, ameeţanaan baka *Uţup Ulil Unuura.

Bawat Yowan Nabattaar ukalabuş

¹⁹ *Herod nantuņa ajej Herodiyana ñaaţ i naweekul akak ado iko iwuţaan itum ilon kak, ukaan kë *Yowan anoman na a. ²⁰ Kë Herod, abaa beeh beeh ado kak buţaan blon: Awat Yowan ukalabuş!

*Batitmu bi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11)*

²¹ Wi bañaan bti bakdolanun *batitmu, Yetu kak ado batitmu. Wi

* 3:1 Naşih najeenka awo naşih i Rom na i ntaak ni baromen batehun. Aji tu nantuņa ti utaak undoli wi batehun. * 3:6 Itayi 40.3-5.

awoon ʔi pñehan Naşibaʔi, kē baʔi başē haabēşa. ²² Wi wi *Uhaaş wi Naşibaʔi uşaaj awala ʔi a, awo wo ji ubalab ufaatal. Kē pdiim ploj paşē pēna baʔi, aji : « İwi, iwoon Abuk naan, djalu maakan, dmaganu. »

*Pşini pi Yetu
(Maci 1.1-17)*

²³ Yetu aka uko ji nşubal iñeen njwanʔ wi ajunuj pjukan bañaaj. ʔi uşal wi bañaaj bti, Yetu awo abuk Yotef, i Heli, ²⁴ i Mattat, i Lewi, i Melki, i Yanayi, i Yotef, ²⁵ i Matatiya, i Amot, i Nahum, i Hetli, i Nagayi, ²⁶ i Maat, i Matatiya, i Femeyin, i Yotek, i Yoda, ²⁷ i Yowanan, i Reta, i Ferubabel, i Falatiyel, i Neri, ²⁸ i Melki, i Adi, i Kotam, i Elmadam, i Er, ²⁹ i Yetu, i Eliyeter, i Yorim, i Mattat, i Lewi, ³⁰ i Fimeyuj, i Yuda, i Yotef, i Yonam, i Eliyakim, ³¹ i Meleya, i Mena, i Matata, i Natan, i Dayiʔ, ³² i Yete, i Yobed, i Boot, i Fala, i Naaton, ³³ i Aminadab, i Admin, i Arni, i Hetrom, i Peret, i Yuda, ³⁴ i Yakob, i İtaak, i Abraham, i Terah, i Nahor, ³⁵ i Ferug, i Ragawu, i Falek, i Eber, i Fala, ³⁶ i Kayinam, i Arfaktad, i Fem, i Nowe, i Lamek, ³⁷ i Metutela, i Henok, i Yaret, i Malalalel, i Kayinam, ³⁸ i Enot, i Fet, i Adam, i Naşibaʔi.

4

Untaayi Uweek udo na pguur Yetu du pndiış

(Maci 4.1-11; Markut 1.12-13)

¹ Wi Yetu antumuj na *Uhaaş wi Naşibaʔi awoonuj bdēk bi Yordan, kē Uhaaş wi Naşibaʔi uşē ñooʔa du *pndiış. ² ʔi nşuur iñeen nbaakēr ni adoluj da, Untaayi Uweek udo na pguura ado buʔaan. Nşuur mēnt bti aandee, ukaaj kē ubon ukde'a wi nʔəpūj. ³ Kē Untaayi Uweek uşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaʔi, kji na plaak pi pakak kapoom. »

⁴ Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “Mēnt uko ude ʔań umēbanuj ubida wi ñaan.”* »

⁵ Untaayi kē ukak apayana bko duuʔ aşē diimana byaaş bloolan nʔaak bti ni umundu, ⁶ aşē jaka : « Dwulu pşih na pyok pi nʔaak ni bti, ʔiki bawulēn wañ mēntan, kē nhinan kaʔen ya ñaan i njaluj. ⁷ Woli inuj ʔi kadun naan, adēmanaan, kka iko mēnt yi bti. »

⁸ Kē Yetu akak ateema aji : « Upiitana aji : “Ajugun, Naşibaʔi i nu ʔań i i iwoon kadēman, kē ul ʔań i iwoon kado kalempar.”* »

⁹ Kē Untaayi Uweek ukak ańooʔa Yerutalem, apayana ʔi bʔuk bi *Katoh Kaweek ki Naşibaʔi duuʔ, aşē ji na a : « Woli iwo Abuk Naşibaʔi, klut kajot. ¹⁰ Kē hēnk di di upiituj ʔi Ulibra wi Naşibaʔi aji : “Aluj kado njwanʔ ni nul njado kayeju.” ¹¹ Ukak apiitana aji : “Naluj kajeju jej, kaʔi ihubta ʔi plaak ploj.”* »

¹² Kē Yetu aşē teem wa aji : « Upiitana aji : “İnwo kado katen me Ajugun, Naşibaʔi i nu ahinan pdo uko wi ajakuj.”* »

¹³ Wi Untaayi Uweek udoluj iko bti pa pguur Yetu ado buʔaan, ulowa, adun awuta.

Yetu akak du utaak wi Galilay

(Maci 4.12-17; Markut 1.14-15; natenan ʔi Yowan 4.1-3,43-46)

¹⁴ Mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaʔi manʔon Yetu, akakana *Galilay. Katim ki nul kameetana ʔi utaak bti. ¹⁵ Aji jukan ʔi *itoh iñehanaani yi baka, kē bañaaj bti bamagana.

¹⁶ Yetu aya *Nataret di akuşnaaniin, aya aneej du *katoh kañehanaani ki bayuday ʔi *unuur wi pnoorfēn, jibi ajonuj kado. Anaʔa aya pleyiir Ulibra wi Uʔup wi Naşibaʔi, ¹⁷ kē başē leyiir kafah ki *İtayi *Naʔupar Naşibaʔi apiituj. Wi ahaabşuj wa, aşē win dko di bapiituj aji :

¹⁸ « Uhaaş wi Ajugun uwo ʔi nji adatēn aji nşup bajuuk *Uʔup Ulil Unuura.

Ayilēn nji na bakalabuş baluj kawutan baka nji na bakuul baluj kawin,

* 4:4 Pleşan 8.3. * 4:8 Pleşan 6.13. * 4:11 Kañaam 91.11-12. * 4:12 Pleşan 6.16. * 4:19 İtayi 61.1-2.

mbuuran bambiinkniij biki ba-knooranuŋ.

19 *Ayilën kak nŋup uşubal wi Ajugun akdiimanuŋ bnuura bi nul.*✧ »

20 Yetu adët ulibra wal mënt, awul wa nalemp i katoh kañehanaani, ašë ƣo. Bañaan bti ƣi katoh kañehanaani kē bašë jabana kēs. 21 Kē ašë ƣiini na baka aji : « Nŋa di, uŋup wi ukak manjoonan ƣi an nanktiinknuŋ. »

22 Banktiinkuluŋ bti bamaŋa, abot añaŋar ƣi nŋup nnuura nŋi akŋupuŋ baka. Wi wi başaan aji : « I mēnŋan, aanwo abuk *Yotef i? »

23 Kē Yetu ašë teem aji : « Dme bnuura kē naleşanaan uhoñ unjakuŋ aji : “Iwi nakuraar, duni ijeban uleefu” kakuŋ kajakēn : “Baŋupun uko wi idoluŋ du ubeeka wi Kapernawum. Kaki ido haŋ ƣi ubeeka wi nu !” » 24 Yetu abot aji na baka : « Dŋupan na manjoonan : Nin alon ƣi baŋupar Naşibaŋi aambaan katiinkana bnuura du mboş mi kabuka ki tul.

25 Manjoonan mii mi, dŋupan wa : Baat bayoŋ batum babi wo du *Itrayel ƣi wal wi *Eli, wi uşubal udoon nşubal nŋwajanŋ na kli paaj wi uwoon uunşubi, kē ubon uweek ukak awo ƣi utaak bti. 26 Kē Naşibaŋi ašë wo aanyil Eli du ñaaŋ alon ƣi baka, abaa ƣep ƣep ayila du ñaaŋ nayoŋ alon anfētuŋ du ubeeka wi Farepta du utaak wi Fidoŋ.✧ 27 Bamaak bdoo bakak aŋum ƣi Itrayel ƣi wal wi Elite Naŋupar Naşibaŋi. Kē ašë wo aanjeban nin alon ƣi baka. Naaman i utaak wi Firi i i aŋepuŋ ƣep ajeban.✧ »

28 Wi bañaan banwoon ƣi katoh kañehanaani ki bayuday batiinkuŋ uko wi aŋupuŋ ašë deebaŋ bti. 29 Banaŋa apul pulan Yetu, apēnan bdig bi ubeeka, añaŋa te du pnkuŋ duuŋ, pi baniwuŋ ubeeka wi baka, kahilna kawuuka du uŋeeh. 30 Kē ašë ƣep ƣi ptoof pi baka, aya na bgahul.

Yetu ajeban ñiint i untaayi uneejuŋ (Markut 1.21-28)

31 Yetu aya wal mēnt Kapernawum, ubeeka ulon wi utaak wi *Galilay, ƣi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, awo

ƣi pjukan bañaan. 32 Banktiinkuluŋ bañaŋar maakan ƣi pjukan pi nul, ƣiki nŋup nŋi nul nŋawo na mnhina.

33 Kē ñiint alon i untaayi uneejuŋ, ašë wo ƣi *katoh kañehanaani ki bayuday. Awo ƣi phuuran aji : 34 « Ay, iwi Yetu i *Nataret we wi nŋkaarun ba? Ibi bi ptokun i? Dme ñaan i iwoon: Iwo ñaan nayimanaan i Naşibaŋi ayiluŋ. »

35 Kē Yetu ašë lēbar na wa, aji : « Yompaan mntum, pēnan ƣi ñaan! » Kē untaayi uşë wat ñiint ƣi kadun ki bañaan bti, ašë pēn ƣi a, uundola nin buŋaan blon. 36 Wal mēnt bañaan kē bašë ñonar fuŋ, aŋupar aji : « Uŋup wi uwo uhon? Aji ƣiini na nŋtaayi kado pdiim na mnhina ji naşih, kē nŋaji nŋapēn! »

37 Kē uko wi Yetu uşë meetana meetana pya ƣi nŋfēt nŋanŋogun da bti.

Yetu ajeban bamaakal batum (Maci 8.14-17; Markut 1.29-34)

38 Wi Yetu apēnuŋ du *katoh kañehanaani ki bayuday, aya aneej du uko Fimoŋ. Anin ahar Fimoŋ amaa wal mēnt, kē uleef uyik na a maakan, kē bašë ñehan Yetu ado uko ulon pa a. 39 Kē ašë juŋ ƣi ñaaŋ uŋ, alēbar na pmaak, kē papēn ƣi a. ƣi dko mēnt kē ayootan Fimoŋ abi naŋa naŋa ajun pwul baka iko ide.

40 Wi utaakal ubanuŋ, bañaan bti bankaŋ bamaakal banwoon na mmaak mntum kē baŋij baka du Yetu. Aji paf kañen ƣi andoli, abi jeb jeb. 41 Nŋtaayi kē nŋakak apēn ƣi bañaan batum, ašë huuran aji : « Iwo Abuk Naşibaŋi! » Kē Yetu ašë bēg nŋ, aandinan nŋ nŋaŋup, ƣiki nŋame kē ul awoon *Krittu.

Yetu aya pŋup Uŋup Ulil Unuura du utaak wi Yuda (Maci 4.23; Markut 1.35-39)

42 Wi unuur ujintan jint, kē Yetu ašë pēn, aya du dko dangaaguŋ. Bañaan batum kē bašë wo ƣi praba. Wi bawinuluŋ, baŋal pmēbana, awut kaya kaduk baka.

43 Kē ašë ji na baka : « Dkak awo i kaŋup *Uŋup Ulil Unuura ƣi uko wi

*Pşih pi Naşibaţi du nbeeka nundu, wan ukaan k  Naşibaţi ayil n. »

⁴⁴ H nk di aŝaan aji  up U up Ulil Unuura  i *itoh i nehanaani  i u aak wi Yuda.

5

Ba aş Yetu bateek

(Maci 4.18-22; Markut 1.16-20; nanaanan  i Yowan 1.35-51; 21.1-11)

¹ Unuur ulon wi Yetu ana un  i kaba  ki *bd k bi Genetaret, k  ba naan ba   fooya atum, p tiinkna U up wi Naşibaţi. ² Wi wi aŝaan awin i teem it b  i kaba  ki bd k. Batuh bawala  i ya, awo  i pwent iridiya yi baka. ³ Blon  i i teem m n  bawo bi  niin  alon i bajaan bado Fimon. Yetu apaya  i ba, a   ji na a a u kalow pkay, a    o  i b teem ajun pjukan pntuk pi ba naan.

⁴ Wi a iniin aba, a   ji na Fimon: « Johariin du dko di bd k badiilnu , na   naf l iridiya natuh. »

⁵ K  Fimon a   teema aji : « Naweeek, n tuh utejan b i, n mmob mob nin u  b, k  wi iŝaan ajak n ndo wa, df l iridiya. »

⁶ Baf l iridiya, amob n  b nantumu  ptum pan, k  iridiya idoo kak i kamar. ⁷ Wi wi baduun batuh bat n  baka banwoon  i b teem bt bant n na i n, babi p n k baka. Bukun babi a n k baka, k  batuman i teem it b k  ido kak yi kajiir. ⁸ Wi Fimon andu'aniin Piyeer awinu  uko m n , ajot  i iho  yi Yetu aji na a : « Ajugun, lowaan  iki dwo  naan nado bu aan. »

⁹ A ini ha   iki al nk adiwŝa ul na bat n l,  i btuh bi batuhun bi. ¹⁰ *Yakob na *Yowan babak Tebede banjaan balemp na Fimon bakak al nk maakan kak. K  Yetu a   ji na Fimon: « Wutan kal nk, h nkun ba naan biki ikkakun katuh. »

¹¹ Wi bakakanaaru  kakan i teem du pkay, a   bi duk duk iko m n  b i, a   Yetu.

Yetu ajeban namaak bdoo
(Maci 8.1-4; Markut 1.40-45)

¹² Unuur ulon wi Yetu awoon  i ubeeka ulon, k   niin  alon ammaaku  bdoo a   wo da. Wi awinu  Yetu, a   jot  i iho ul af   kaara  i mboŝ a nehana aji : « Ajugun, woli inali, ihinan kakakanaan njin * . »

¹³ Yetu atar ka n abana, a   ji : « Aa, dnali, kakan injin . »

 i dko m n , k  pmaak pi bdoo pabi p n p n  i a. ¹⁴ K  a   ji na a awut ka up nin alon uko un pu . A   jaka aji : « Duni iya iwinana du na enan Naşibaţi ibot ifin r Ajugun uko wi *Moyit a uun pdo pa ba ow bi nu kadiimanaan ba naan b i k  ijebi. »

¹⁵ K  katim ki Yetu ka   mee ana mee ana pya. Ba naan batum k  bakbi p tiinka kaku  kajeb  i mmaak mi baka.

¹⁶ K  ul, a   ji ya du dko dgaag ka ehan Naşibaţi.

Yetu ajeban  niin  an akmu 
(Maci 9.1-8; Markut 2.1-12)

¹⁷ Yetu awo unuur ulon  i pjukan, k  *bafaritay balon na *bajukan Bgah ba   wo  i bankntiinkulu . Bawoona n f  b i ni *Galilay na Yuda, na Yeru alem. K  mnhina mi Ajugun man   winana  i pjeban pi akjebanu  ba naan. ¹⁸ Wi wi biin  balon bant ji  niin  alon an akmu   i kajiin bawuju . Bado na pneejana kab kan  i kadun ki Yetu, ¹⁹ a   wo baanhilani  iki ba naan batumi. Wi wi ba aan apaya du b uk bi katoh ado bh r  i uŝan ahilna awalan  niin  an akmu  na kajiin  i p oof pi ba naan,  i kadun ki Yetu. ²⁰ Wi Yetu awinu  pfiyaar pi biin  buku  bafiyaaruli, a   ji : «  niin tu, ipekadu yi nu ip ni. »

²¹ K  Bajukan Bgah balon na bafaritay ba   ŝal aji : «  niin  ankkaru  Naşibaţi i awo ahon ba? In ahilanu  kap nan  naan ipekadu b  m n  Naşibaţi a  a n? »

²² K  Yetu ammeen n ŝal ni baka, a   ji na baka : « we ukaan k  n ŝal n n n wo  i an ba? ²³ We uyojnu  ba : pji na  naan: “Ipekadu yi nu ip ni” k me “Na in ipoŝ”? ²⁴ Natenan, nabaan

* 5:12  i bgah bi bayuday, namaak bdoo a op  i kadun ki Naşibaţi.

ame kë *Abuk Ñiint̃ aka mnhina mi ppënan ipekadu ti mboş. »

Wi wi aŝaañ aji na ñiint̃ naŝakmaan : « Djaku : Naŝiin, ijej kajiiñ ki nu, itiiş katohu! »

²⁵ Ti dko mënt̃, kë ñiint̃ anaŝa ti kadun ki bañaañ, ajej kajiiñ ki api-inŝnuŝ aŝiiş katohul aŝë beeb Naŝibaŝi.

²⁶ Bammaaruŝ iko mënt̃ bañoŝar fuŝ. Bawo ti pbeeb Naŝibaŝi akuŝ awo na palënk aŝë ji : « Nwin nŝa iko iñoŝarënaan. »

*Yetu adu Lewi pa awo naŝaŝarul
(Maci 9.9-13; Markuŝ 2.13-17)*

²⁷ Wi uko waŝ uŝëpuŝ, kë Yetu apën, aŝë win ñiint̃ aloñ *nakobraar daaŝa. Katim ki ñiint̃ mënt̃ kawo Lewi. Aŝo du dko di aklempnuŝ, kë Yetu aŝë ji na a : « Ťaŝaan! » ²⁸ kë ñiint̃ anaŝa aduk iko bti, aŝaŝ Yetu.

²⁹ Wi wi aŝaañ adu Yetu pyoban du katohul aŝë do ufettu uweek pa a. Bañaañ batum bawo ti pde na baka : bakobraar daaŝa, na bañaañ baloñ kak. ³⁰ *Bafaritay na *bajukan Bgah biki baka kë baŝë űoman uko mënt̃an, aji na baŝaŝar Yetu : « Naji nade kabot kadaan na bakobraar daaŝa na bado buŝaan. We ukaañ ba? » ³¹ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Mënt̃ bañaañ banwooñ bajeb banumiiñ nakuraar, bamaakal banumi'uluŝ. ³² Mëmbi bi pdu bañaañ banŝaluŝ aji bawo batool, dbi bi pdu bandinanuŝ aji bawo bado buŝaan, bahilna bawut pjuban, batjëlëş űbida. »

*Yetu aŝiiniyaan pyiman
(Maci 9.14-17; Maci 2.18-22)*

³³ *Bafaritay kë baŝë ji na Yetu : « Baŝaŝar *Yowan Nabattaar baji bayiman kabot kañehan Naŝibaŝi, kë biki nun baji bado haŝ. Biki nu kë baŝë ji bawo ti kande, na udaan! »

³⁴ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Ti unuur wi bniim, ñaañ ahilan kado bayaanŝ bambiiñ bniim bayiman wal wi naniim ahumuŝ da i? ³⁵ Kë wal

uŝë bi, wi naniim akjejaniiñ. Baluŝ kayiman ti űnuur mënt̃. »

³⁶ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Ñaañ aanji kib kamiŝa kahalul kabamna kamiŝa kaŝaf, woli ñaañ ado haŝ kamiŝa kahalul kaji katoka, kë dko dambamnuŝ daanji daya na kaŝaf!

³⁷ Nin ñaañ aloñ aanji ŝu poot phalu ti űbuuli űŝaf. Poot phalu puŝ pafom űbuuli, poot patula ti mboş, űbuuli űatoka. ³⁸ Kë ñaañ aŝë wo kaŝu poot phalu ti űbuuli űhalu. ³⁹ Nin ñaañ aloñ andaanuŝ poot pŝaf aanji űal phalu. Baji baji : “Pŝaf paliluŝ apel.”† »

6

*Yetu na unuur wi pnoorfën
(Maci 12.1-8; Markuŝ 2.23-28)*

¹ Ti unuur uloñ wi pnoorfën wi bayuday, Yetu awo ti pmuur űŝeŝ űi űdeey, kë baŝaŝarul baŝë wuur űa afoñël ti iñen, adoh. ² *Bafaritay baloñ kë baŝë ji na baka : « we ukaañ kë nakdo uko wi Bgah baneenanuŝ pdo ti *unuur wi pnoorfën ba? » ³ Kë Yetu aŝë teem baka aji : « Naanleyiir uko wi *Dayiŝ abiiñ ado i, wi ubon ukde'uluŝ ul na batëntul? ⁴ Aya aneej du katoh ki Naŝibaŝi* ajej ipoom yi badoluŝ pa bŝeŝan bi Naŝibaŝi ade akuŝ awul batëntul kë badee. Ipoom yi baŝeŝan ŝañ bakaañ na pde. » ⁵ Wi wi Yetu aŝaañ aji na baka : « *Abuk Ñiint̃ awooñ Ajug unuur wi pnoorfën. »

(Maci 12.9-14; Markuŝ 3.1-6)

⁶ Ti unuur uloñ kak wi pnoorfën wi bayuday, kë Yetu aŝë ya du *katoh kañehanaani ajukan. Kë ñiint̃ aloñ aŝë wo da anŝakmi ti kañen kadeenu. ⁷ *Bajukan Bgah na *bafaritay baloñ kë baŝë la uko utapar Yetu, aŝë tena bnuura, kame me ajeban ti *unuur wi pnoorfën. ⁸ Kë Yetu aŝë me űŝal űi baka. Aji na ñiint̃ anŝakmuŝ : « Naŝiin ibi ti kadun ki bañaañ. » Kë ñiint̃ anaŝa abi anaŝ da.

⁹ Kë Yetu aŝë ji na baka : « Dhep-aran, we wi Bgah badinanuŝ ñaañ ado ti unuur wi pnoorfën ba? Bnuura

† 5:39 Poot pi baktiiniyaanuŝ ti paji woli paŝafi paba lil lil maakan. * 6:4 Ti wal wi Dayiŝ, kaloona kajaañ kadiiman kë Naŝibaŝi awo da. Kul ki ki bajaañ bado katoh ki Naŝibaŝi.

këme buṭaan? Pbuuran ñaan këme ptoka? » ¹⁰ Wi wi aṣaan aten baka bti afooyan aṣë ji na ñiint; « Taran kañen. » Kë ado hañ, kë kañen kabi jeb jeb. ¹¹ Kë baṣë deebaṭ maakan alaṭar katen uko wi bahiini kado Yetu.

*Yetu adat banjañan iñeen na batëb
(Maci 5.1; 10.1-4; Markut 2.23-28)*

¹² Yetu aya ṭi ṅnuur mëntan pñehan Naṣibaṭi du pnkuñ, afër ṭi pñehan.

¹³ Wi unuur ujintuñ, kë aṣë du baṭaṣarul. Adat ṭi baka bañaan iñeen na batëb, aṭu katim ki *banjañan.

¹⁴ Bawoon: Fimon i aṭuñ katim ki Piyeer, Andre aṭa Fimon, *Yakob, *Yowan, Filip, Bartelemi, ¹⁵ Maci, Tooma, Yakob abuk Alfe, Fimon andu'aniin Nagutar uṭaak, ¹⁶ *Yudaṭ i Yakob, na Yudaṭ Itkariyot ambiin adek Yetu kafeṭ.

*Pntuk pi bañaan pabi ṭi Yetu
(Maci 4.24-25; Markut 3.7-11)*

¹⁷ Wi wi Yetu aṣaan awala na baka, aṣë naṭ ṭi dko dbad. Baṭaṣarul batum, aṭu na pntuk pi bañaan banwoonuñ ṅfëṭ bti ṅi *Yuda, na Yerutalem, na ṅbeeka ṅi Tir na Fidon ṅanwoon ṭi kaban ki bdëk. ¹⁸ Babi ptiinka kabot kajeb mmaak mi baka. Biki ṅntaayi ṅakyewlënuñ kak bajebi. ¹⁹ Kë bañaan bti baṣë do na pban Yetu, ṭiki mnhina mlon mampëna ṭi a, ajeban bañaan bti.

*Bannuurandënuñ na banwuṭanuñ
(Maci 5.1-12)*

²⁰ Kë Yetu aṣë kat këṣ aten baṭaṣarul aṣë ji :

« Nanuurandëni an nanwaanuñ, ṭiki *Pṣih pi Naṣibaṭi pawo pi nan.

²¹ Nanuurandëni an nanwoon na ubon hënkun, nalun kade kayok.

Nanuurandëni, an nanwoon ṭi ṅwooni hënkun, nalun kado kaji.

²² Nanuurandëni, woli bañaan baṣooran, adookan, akaran, atok katim ki nan aji nafëpaa ṭiki nafiyaar *Abuk Ñiint,

²³ Nalilaan unuur mënt, nawo ṭi mntan, baluk bi nan balun kadëm du baṭi. Kë hënk di di bateem baka babin adon na *baṭupar Naṣibaṭi.

²⁴ Kë an bayok naṣë wuṭan, nadobi yeenk baluk bi nan!

²⁵ Nawuṭani, an nanyokun hënkun, nalun kawo na ubon.

Nawuṭani, an nankjiin hënkun, nalun kawo na puum kabot kawooni.

²⁶ Nawuṭani, woli bañaan bti baṭup bnuura ṭi an!

Kë hënk di di bateem baka babin adon na baṭaaki banjakun aji bawo baṭupar Naṣibaṭi. »

*Pñal baṣooradul
(Maci 5.39-47)*

²⁷ « Kë nṣë ṭupan, an nankntinknuñ: Nañalan baṣooradan, nado kado bampokanan bnuura. ²⁸ Nañehandëran bankfëpanan Naṣibaṭi awul baka bnuura, nañehaan Naṣibaṭi pa bankṭupun buṭaan ṭi an. ²⁹ Woli ñaan akobu ṭi kajeem kalon, kdek kak kundu. Woli ñaan atehu bayeti, wutana ajej kak kamiṣa. ³⁰ Woli ñaan añehanu, ṭenana, woli ajej uko wi nu, wutan kahepara wa. ³¹ Uko wi nañaluñ bañaan badolan, nadoon wa kak pa baka.

³² « Woli nañal banñalan ṭañ, ubeeb uhoñ wi wi nakaan ba? Bado buṭaan badoo ji bañal banñaluñ baka.

³³ Woli nado bnuura bankdolanan bnuura ṭañ, ubeeb uhoñ wi wi nakaan ba? Bado buṭaan badoo ji bado hañ.

³⁴ Woli naṭeetan banhilanuñ kalukan, ubeeb uhoñ wi wi nakyoonkun ba? Bado buṭaan badoo ji baṭeetan kak batënt baka, kayoonk baluk banliñuñ na wi baṭeetanuñ.

³⁵ Kë naṣë wo i kaṭep ṭep kañal baṣooradan, nadoon kado bnuura, kaṭeetan, kawut kahaṭ balukan. Naluñ kayeenk baluk bweek, kaṣë kawo babak Naṣibaṭi *Andëmun Maakan. Ul, annuuriin na banwoon baanji babeeba, na banṅotuñ. »

*Nadoon kaŕen batënŕan
(Maci 7.1-5)*

³⁶ « Nadoon kaŕaga maakan, jibi Aŕinan ajaan ñagi'an maakan. ³⁷ Nawutan katen buŕaan bi batënŕan, baŕe baluŕ bawut pten bi nan. Nawutan kaji atënŕan aduknaanaa, baŕe bawo baankluŕ kaji naduknaanaa. Namiiran batënŕan, baŕe baluŕ bamiiran. ³⁸ Naŕenan, baŕe baluŕ baŕenan. Baluŕ kawulan unŕumuŕ adoo apel umbootu wi nan, ŕdeey ŕaluŕ kaŕum kadoo katula, baluŕ kaniiban na kaniibi ki najaan naniibna! »

³⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Hum di di nakuul ahinanuŕ kaŕon nakuul atënŕul ba? A-a, baya kajot bukal batëb bti ŕi bhër. ⁴⁰ Nin najuk alon aanhinan kapel najukan i nul, kë najuk anjukun ame, aŕe luŕ kawo ji najukan i nul.

⁴¹ « Iba ya we ppënan katëmal kanwoon ŕi pkëŕ pi atënŕu, aŕe duk pmul panwoon ŕi pi nu? We ukaan ba? ⁴² Hum di di ihinanuŕ kaji na atënŕu, “ayiŕ naan, biin mpënanu katëmal ŕi pkëŕ,” aŕe wo iinwin pmul panwoon ŕi pi nu? Iwi nataaki, duni ipënan pmul panwoon ŕi pkëŕ pi nu! Woli ipënan pa kbaa hil kawin bnuura, kapënan katëmal kanwoon ŕi pkëŕ pi atënŕu! »

*Bko na mbuk mi ba
(Maci 7.16-20)*

⁴³ « Bko bjeb baanhil kabuk mnko mnwuŕaan, kë bko bmaakal baanhil pbuk mnko mnuura. ⁴⁴ Baji bayikrënaan bko ŕi mnko mi ba. Ñaan aanhinan kamar pjaak ŕi byuw, kë ñaan aanhil kak kamar mbut ŕi bŕëmpël. » ⁴⁵ Ñaan anwoon nanuura, aji jejna bnuura mënt du kaŕëbul, kantumi na iko inuura, anwuŕuŕ aji jejna buŕaan bi nul du kaŕëbul, kantumi na iko iwuŕaan. Aa, uko unŕumuŕ ŕi kaŕëb ki ñaan, ujaan upëna ŕuŕ mntumul.

*Itoh itëb
(Maci 7.24-27)*

⁴⁶ « Naji nadu'ën kaji “Ajugun, Ajugun,” kaŕe wo naanji nado uko wi njakuŕ. We ukaan ba? ⁴⁷ Woli ñaan

abi ŕi nji, atiink uŕup wi naan, aŕaŕ wa, ddiimanan jibi anaamuŕ: ⁴⁸ Anaam ji ñaan anniwuŕ katoh. Ajip adilën, aŕe paf katoh ŕi mnlak. Woli uŕubal uweek ubii, kë meel mampaari, maanji mahilan ka pŕint, ŕiki, katoh kaniw bnuura aliint. ⁴⁹ Kë anŕaan atiink uŕup wi naan aŕe wo aandi pdo uko wi njakuŕ, anaam na ñaan anniwuŕ katoh ŕi mboŕ aŕe wo aanjip adiilan. Woli meel mampaari, katoh kajot ŕi dko mënt, katoka bti. »

7

*Pfiyaar pi naweek i bangoli iñeen week
(Maci 8.5-13; natenan ŕi Yowan 4.46-54)*

¹ Wi Yetu aŕiiniin na bañaan banktiinkuluŕ aba, aŕe neeŕ ŕi ubeeka wi Kapernawum. ² Naweek alon i bangoli iñeen-week awo da, aka nalemparul alon, i aŕaluŕ maakan kë amaaki adoo ñogan pkeŕ. ³ Wi atiinkun kë bakŕiiniyaan uko wi Yetu, kë aŕe yil bantohi *bayuday balon du a, bakooŕa abi ajeban nalemparul. ⁴ Wi babin ŕi Yetu, aŕe kooŕa bnuura aji na a : « Ñiinŕi awo i iŕënka, ⁵ ŕiki aŕal pntaali pi nun. Ul aniwuŕ un *katoh kañehanaani. »

⁶ Kë Yetu agakandër na baka, wi bakyaan pñog katoh kë naweek i bangoli aŕe yil banohul balon baya baji na a : « Ajugun, kŕo kanooran uleefu, dpoŕ ibi ineeŕ ŕi katoh naan. ⁷ Uko waŕ ukaan kë mëññoom abi te du iwi ; iŕale ŕup uŕup uloolan ŕaŕ nalempar naan abi jeb jeb. ⁸ Nji kak dka anŕihnuŕ abot awo na bangoli biki nŕihuŕ, woli dji na alon ŕi baka : “Yaani,” aya, undu “Biini,” abi, nalempar naan “Dolan uko wi,” Ado wa. » ⁹ Wi Yetu atiinkun uŕup waŕ aŕe maŕ naweek i bangoli maakan, awuŕŕa wal mënt aten bañaan baŕum bankŕaŕuluŕ aŕe ji na baka : « Dŕupan, ŕi *Itrayel bti, mëmbaan kawina pfiyaar panliŕi na pi. »

¹⁰ Wi bayili bakakuŕ katoh, baŕënk nalempar nangoli naweek kë ajebi.

Yetu anaŋan nduba alon ŋi pkeŋ du ubeeka wi Nayin

11 Wi uko waŋ uŋepun, kē Yetu aŋe tool pya ubeeka ulon wi bajaan bado Nayin, baŋaŋarul na baŋaan baŋum kē bakyaanŋ na a. 12 Wi Yetu akneejanun ubeeka, ayit na umoy wi nduba alon i ŋaaŋ nayoŋ alon akahaŋ ŋaŋ. Pntuk pweek pi baŋaan paŋooŋana. 13 Wi Yetu Ajugun awinun ŋaaŋ un aŋe ŋagi'a aji na a : « Yompan. » 14 Aya aban kajiiŋ ki bapafun puum, bamēbanun ka kē banaŋi ; kē aŋe ji : « Ndub, iwi i nji kaŋiiniyaanun, naŋiin! » 15 Nduba ankeŋun kē ahet aŋo aŋe jun pŋup na baŋaan. Kē Yetu akakana anin. 16 Baŋaan bti balēnk adiwŋa, abot adēman Naŋibaŋi aji : « *Naŋupar Naŋibaŋi naweek apēn ŋi ptoofun kē Naŋibaŋi abot awuli pntaali pi nul. » 17 Uko wi Yetu waŋ umeeŋana ŋi *Yuda bti na ŋtaak ŋanfooyun wa.

Yetu ateem bayili biki Yowan Nabattaar
(Maci 11.2-19)

18 Baŋaŋar *Yowan Nabattaar baya akakalēŋa iko mēnŋ bti, kē aŋe du baŋaŋarul batēb 19 ayil baka du Ajugun baya bahepara : « Iwoon anwoon i pbi, kēme ŋwo biki kayoonk alon kak? » 20 Wi biinŋ mēnŋan babanun ŋi Yetu aŋe ji na a : « Yowan Nabattaar ayilun ŋi iwi, ŋheparu me iwoon anwoon i pbi, kēme ŋwo biki kayoonk alon kak? »

21 Wal mēnŋ Yetu ajeban baŋaan baŋum bammaakun, apēnan baŋaan baŋum ŋntaayi abot ado bakuul kē bakwin. 22 Kē Yetu aŋe teem bayili aji : « Nayaan nakakalēŋ Yowan uko wi nakwinun akuŋ atiink hēnk : bakuul bakak awin, baŋtakmun bapoŋ, bammaakun bdoo bajebi kē bandēnemun baktiink, bankeŋun banaŋa ŋi pkeŋ, *Uŋup Ulil Unuura utiinkana ŋi bawaan. 23 Anwoon aampok pfiyaarēn anuurandēni. »

24 Wi baŋaan biki Yowan ayilun bayaan, kē Yetu aŋe wo ŋi pŋiiniyaan uko wi Yowan na baŋaan baŋum bukun aji : « we wi wi nayaan pten du

*pndiiŋ ba? Bmaaj bi uyook ukŋinŋun ba i? A-a. 25 Kē we wi wi naŋaan aya pten ba? ŋiinŋ anŋēgiin a i? Bankaan iko inuura abot ade umundu bawo du itoh yi baŋih. 26 Kē we wi nayaan pten ba? *Naŋupar Naŋibaŋi a i? Nafaŋi, kē nŋe ŋupan, nawin ampelun Naŋupar Naŋibaŋi. 27 Ul i i upiitun aji : “Naŋibaŋi aji : Tenan, dyil nalempar naan ŋi kadunu, abomanu bgah.” »*

28 « Dŋupan : ŋi baŋaan bambukiin ŋi kayin ki baat, nin alon aampel pel Yowan ; kē ŋaan anwoonun nam-poŋi du *Pŋih pi Naŋibaŋi aŋe pela. » 29 Baŋaan bti adoo ŋu na *bako-braar daaŋa banktiinkulun badinan kē Naŋibaŋi awo natool wi badolun *batitmu bi Yowan. 30 *Bafaritay na *bajukan Bgah kē baŋe pok uko wi Naŋibaŋi aŋalun pa baka, bapok Yowan *abattaar baka.

31 Yetu akak aji na baka : « We wi wi mbaan anaamŋŋen na baŋaan biki kawun ki ŋta ki? Banaam na we? » 32 Bawo ji bapoŋ banŋoon du ufeeru, aŋe ŋelŋer aji : “Nteeni,

kē naankii!
Nyeeh iyeeh yi pjoŋan
kē naanwoonii!”

33 « Aa, Yowan Nabattaar abi, aankde pde, aankdaan poot, kē naji : “Awo na untaayil” 34 *Abuk ŋiinŋ kē abii, ade abot adaan poot, kē naji : “Awo nafeer, nakuj, awo nanoh bakobraar daaŋa na bado buŋaan!” 35 Kē bankŋaŋun uŋup unŋa wi Naŋibaŋi baŋe yikrēn kē uwo utool. »

Yetu apēnan ipekadu yi ŋaaŋ nado buŋaan

(Maci 26.6-13; Markut 14.3-9; natenan ŋi Yowan 12.1-8)

36 Unuur ulon, *nafaritay alon adu Yetu pyoban ; kē aya aneej du katoh ki nul aŋo ŋi umeeŋa. 37 ŋaaŋ alon kē aŋe wo ŋi ubeeka mēnŋ, anwoon nado buŋaan. Wi ameej kē Yetu abi pyoban du uko nafaritay aŋe ŋij ukēra ujun ulil pŋekēn ŋi pŋukar pmpoŋi pi babomanun na ufuuŋ ufaatal. 38 Abi

* 7:27 Malaki 3.1.

aŋo ƚi kafet ki Yetu, ƚi ihoŋul*, awooni, aňowana ihoŋ na mnkuul abot awent ya na uwel wi nul, aboot ihoŋ yi Yetu aŋe kër ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ ƚi ya. ³⁹ Wi nafaritay anduun Yetu pyoban awinuŋ uko waŋ aŋe ji ƚi uŋal : « Woli ñiint i awo lah *Naŋupar Naŋibaŋi na manjoonan, ame in awoon ñaaŋ ankbanuluŋ hënk, na uko wi awoon: naŋuunk! » ⁴⁰ Kë Yetu aŋe ƚiini wal mënŋ na nafaritay aji na a : « Fimoŋ, dka uko ulon wi nŋaluŋ kaŋupu » kë ateema aji na a : « Naweeek ƚupan. »

⁴¹ Kë Yetu aŋe ji : « Biint batëb balon babi ƚeeŋ itaka du najula, alon kë aŋeeŋ baluk bi nŋuur iñeen week nŋaaŋ kañeen, undu kë ayeenk bi nŋuur iñeen-kañeen ⁴² Jibi bawoon baanhilan pluk, kë najula awutar baka bukal batëb bti itaka yi baŋeeŋuŋ. In akŋalnuluŋ maakan ƚi batëb bukuŋ ba? » ⁴³ Kë Fimoŋ ateem aji : « Dŋal aji i awutaruŋ itaka itum a. » Kë Yetu ajaka : « Ifaŋi. »

⁴⁴ Wi wi aŋaŋ awuŋŋa ataaŋ na ñaaŋ aŋe ji na Fimoŋ: « Iwin ñaaŋ i? Dneeŋ ƚi katohu, kë iinñowën ihoŋ ; ul kë aŋe ñowën ihoŋ na mnkuul mi nul abot awent ya na uwel wi nul. ⁴⁵ Iimmookën wi mbiin, kë ul aŋe bi kabootën boot ihoŋ wi mbiinuŋ. ⁴⁶ Iinŋu'ën ukëra ƚi bkow ; ul, kë aŋe kërën ihoŋ na ukëra ujuŋ ulil pŋëkëñ. ⁴⁷ Ukaŋ kë njaku, ipekadu yi nul intumuŋ ipën ƚi a, ƚiki adiiman uŋal uweek. Kë ñaaŋ i bamiiruŋ uko umpoŋi aji ka uŋal umpoŋi pa ammiiruluŋ. » ⁴⁸ Wi wi Yetu aŋaŋ aji na ñaaŋ: « Ipekadu yi nu ipëni. » ⁴⁹ Kë banwoon na a ƚi umeeŋa baŋe ŋal aji : « Ñiint i awo ahon ba, adoo aji pënan ipekadu? » ⁵⁰ Kë Yetu aŋe ji na ñaaŋ uŋ: « Pfiyaar pi nu pabuuranu ; yaan bnuura. »

8

Baaŋ bangakandëruŋ na Yetu

¹ Wi uko waŋ uŋepuŋ, kë Yetu aŋe wo ƚi pñaaŋ na nbeeka na nŋtanka, ajukan abot aŋup *Uŋup Ulil Unuura wi *Pŋih

pi Naŋibaŋi. Baŋaŋarul iñeen na batëb kë bawo na a, ² aŋu na baaŋ balon biki bapënanuŋ nŋtaayi na mmaak : *Mariya i baaŋ badu Mariya i ubeeka wi Magdala, i bapënanuŋ nŋtaayi paaŋ na ulon, ³ Yowana ahar Huŋa namali i *Herod, Fuŋana, na balon batum kak. Baaŋ mënŋ baaŋ baŋënk Yetu na baŋaŋarul na bka bi baka.

Uhoñ wi nagur nŋdeey

(Maci 13.1-9; Markut 4.1-9)

⁴ Jibi pntuk pi bañaŋ payituŋ, kë bañaŋ bakwoona nbeeka bti abi ƚi Yetu, kë aŋe hoñ na baka aji : ⁵ « Najaar apën pgur nŋdeey. Wi akgu-ruŋ, nŋdeey nlon kë nŋaya ajot du bgah ; apoŋana, kë nkat nade nŋa bti. ⁶ Nlon kë nŋajot ƚi mnlaak, wi nŋanaŋiŋ, awaaŋ meel akay. ⁷ Nlon kë nŋajot ƚi ptoof pi iyiw, kë wi nŋanaŋiŋ na iyiw, kë ifiiklën nŋa. ⁸ Nlon kë nŋaya ajot ƚi mboŋ mnuura, anaŋa, awul nŋdeey nŋtum maakan. » Wi ajakuŋ haŋ aŋe huuran aji : « Ankaŋ ibaŋ itiinki, atiinkan! »

Uko unkayi kë Yetu aji hoñ

(Maci 13.10-17; Markut 4.10-12)

⁹ Baŋaŋar Yetu bahepara uko wi uhoñ waŋ ujaki. ¹⁰ Kë ateem baka aji : « An, baŋenan kë name iko in-joonanuŋ yi *Pŋih pi Naŋibaŋi, inwoon iimmeŋanaa, kë bandukiin, ƚi uhoñ wi wi nŋi kaŋupuŋ na baka, hënk :

“woli badoo ten baankwin

*woli badoo tiink baankte.” »**

¹¹ « Uko wi uhoñ ujakuŋ wii wi : Ndeey nŋawoon Uŋup wi Naŋibaŋi. ¹² Bañaŋ balon bawo ji bgah, bi Uŋup ujotuŋ, wi bantiinkuŋ wa, kë Untaayi Uweek uŋe bi, apënan wa ƚi nŋaaŋ nŋi baka aŋi bafiyaar bakuŋ babuur. ¹³ Balon bawo ji dko di mnlaak di Uŋup ujotuŋ, baji bayeenk wa na mnlilan woli batiink wa ; kë baŋe wo baanka intaañ, baji bafiyaar btiŋŋu, woli ujeenki baji bawutan. ¹⁴ Kë balon bawo ji dko di iyiw, bawoon bantiinkuŋ Uŋup aŋe ya, kë manŋaaf, pyok panjaŋ pafuoyan

* 7:38 Bayuday baji bapiint woli bade. ✧ 8:10 Itayi 6.9.

bkow na kalilare ki umundu kë ifi-
iklën baka kë baandëmi. ¹⁵ Kë ban-
woon mboş mnuura bajaan batiink
Uţup wi Naşibaţi na uhaaş unuura
uţool kamëban wa kabot kabuk nĊeey
ţi kamiir ki baka.

*Uhoñ wi unkaniya
(Markut 4.21-25)*

¹⁶ « Nin alon aanji tehan unkaniya
kaşë fëţ wa na kakana, këme kaţu
wa du kalişa uţeeh, aji ţu wa du
bko duuţ, bankmbiin bahilna bawin
bjeehi bi wa. ¹⁷ Uko ummeniin nţa
ulun kameeţana, kë uko unhankaniin
ulun kapën ţi bdig. ¹⁸ Naţaaaraan
keeri ţi utiink wi nan, ankaan balun
kawula kak kapelan ; kë anwaanun,
badoo yeenk yeenk uko wi aşalun aji
akaa. »

*Bayiţ Yetu biki mnfaţan
(Maci 12.46-50; Markut 3.31-35)*

¹⁹ Anin Yetu na baţa'ul babi du dko
di awoon aşë wo baanhinan aņoga
ţiiki bańaan batumi. ²⁰ Kë başë do kë
baţupa aji : « Naan na baţa'u buk
bukun du bdig, bańal pwinu. » ²¹ Kë
Yetu aşë teem aji : « Banktiinkun Uţup
wi Naşibaţi akuţ ado uko wi uheparun
bawoon ni na baţa naan. »

*Yetu aţañan ukëk
(Maci 8.23-27; Markut 4.35-41)*

²² Yetu apaya unuur ulon ţi bţeem
na baţaşarul aşë ji na baka : « Nawulën
ńya bdëk umban wundu. » Kë baya
alow. ²³ Wi bakmuurun, kë Yetu aşë
ņoyënt. Kë ukëk uşë mara mara anaţa
ţi bdëk. Meel manneej ţi bţeem kë
badoo kak i pjiir. ²⁴ Wi wi baţaşar
Yetu başaan aņoga, ahuma, ahuuran
aji : « Naweeek, Naweeek, ņkeţi, wi nun
ubaa. » Yetu aten wal mënt aşë ņoman
na uyook na meel mankşınţarun. Kë
iţañani, dko kë dayompandëri. ²⁵ Wi
wi aşaan aji na baka : « Pfiyaar pi nan
pawo ţun ba? » Balënk akuţ aņonar
aşë ţupar aji : « Ńaan i, awo ahon
andoon aşook uyook na meel kë ņado
ji ņaţiinka? »

*Yetu ajeban ņiint i untaayi uneejun
(Maci 8.28-34; Markut 5.1-20)*

²⁶ Baya aņog utaak wi Bagenateren
untaanun na wi *Galilay. ²⁷ Wi Yetu
atapan tap kahoţ ţi mboş, kë ņiint alon
i ubeeka mënt i ņntaayi ņaneejun aşë
bi ayit na a. Ujon wi awoon aankak
awoh imişa, kë aankak afër ţi itoh, aji
bi wo wo du pnguran. ²⁸ Wi awinun
Yetu aşë fut idiim ajot ţi ihoţ yi nul
ahuuran maakan aji : « Inumiyaan
we ba Yetu, Abuk Naşibaţi *Andëmun
Maakan? Dkooţu kooţ, khajanaan!
» ²⁹ Yetu alëbar wal mënt na untaayi
upën ţi ņiint un. Nyaaş ņtum, untaayi
uji uneej ţi a, baji batana tan na
mnkorentu këme bakiina kiin, kë aşë
ji marana maran iko yi batannulun,
untaayi uşë ya na a du *pndiiş. ³⁰ Kë
Yetu aşë hepara aji : « Katimu kawo
hum? » Kë aji : « Pntuni » ţiki ņntaayi
ņtum ņaneej ţi a. ³¹ Kë ņaşë kooţa awut
kawat ņa du infernu.

³² Kë batani bweek bi ņnkuma başë
wo ţi pşuñ du pnkun duuţ. Wi wi
ņntaayi ņakooţun Yetu adinan ņa ņaneej
ţi ņnkuma. Kë adinani. ³³ Kë ņntaayi
ņapën ţi ņiint, aneej ţi ņnkuma, batani
buņ kë bawura wura ajot du bdëk
ayoora.

³⁴ Wi bayafan bajug batani baw-
inun uko unţepun aşë jin na pti,
wi bayaan aşë kakalëş uko mënt ţi
ubeeka na ņfëţ. ³⁵ Wi wi bańaan
başaan abi pten uko unţepun, abi aņog
ţi Yetu aşë win ņiint i ņntaayi ņapënuņ
ţi uleef kë aţo ţi ihoţ yi Yetu. Awohara
hënkun akak ņaan, kë bańaan başë
lënk. ³⁶ Banwinun uko unţepun bti
bakakalëş bandukiin jibi ņiint anee-
jiin ņntaayi ajebi. ³⁷ Bańaan bti du
utaak wi Bagenateren balënk adiwşa
wal mënt, ukaan kë baji na Yetu «
Yaani, lowun! » kë Yetu aşë paya ţi
bţeem kaya na bgahul.

³⁸ Wi wi ņiint i ņntaayi ņadukun
aşaan aji na a : « Dkooţu kooţ wutaan
mbi na iwi. » Kë Yetu aşë dooka aji
na a : ³⁹ « Kakan katohu! Iya ikakalëş
uko wi Naşibaţi adolun bti pa iwi. » Kë
ņiint ayaa, aşë ţup ţi ubeeka bti uko wi
Yetu adolun pa a.

*Yetu ajeban ñaaŋ alon akuf anaŋan
poonu abuk Jayirut ŋi pkeŋ*

(Maci 9.18-26; Markut 5.21-43)

⁴⁰ Pntuk pi bañaan pawo ŋi pyoonk Yetu du bdëk umban wun. Wi abanuŋ, kë baŋe bi bti pkita. ⁴¹ Kë ñiint alon anwoon katim ki Jayirut aŋe bi da. Awo naweek i *katoŋ kañehanaani ki bayuday. Abi ajot ŋi ihoŋ yi Yetu aŋe kooŋa aji abi du katoŋ. ⁴² Abukul ñaaŋ aloolan ŋaŋ i akaan i nŋsubal iñeen na nteb amaak aŋogan pkeŋ.

Wi Yetu akyaan ŋi bgah, bañaan batum adoo wuuk wuukana. ⁴³ Kë ñaaŋ alon aŋe wo da, awo na pmaak pi ptula pñaak nŋsubal iñeen na nteb hënkun [atok bka bi nul bti ŋi pñaay na bapiinŋan] kë nin ñaan aanhinan ajebana. ⁴⁴ Ñaaŋ mënŋ abi aŋog ŋi kafet ki Yetu aŋe ban kambiint ki kamiŋa ki nul, ŋi dko mënŋ kë pñaak pabi ŋaŋan ŋaŋan ptula. ⁴⁵ Kë Yetu aŋe ji : « Ñaan alon abanën, in ula? » Wi bañaan bti bapokun kë Fimon Piyeer aŋe ji na a : « Naweek, bañaan bafooyu, awuuk wuukanu di. » ⁴⁶ Kë Yetu aŋe ji na a : « Ñaan alon abanën, dtiink mnhina mlon kë mampën ŋi nji. »

⁴⁷ Wi ñaaŋ awinun kë amobanaa aŋe bi ajot ŋi ihoŋ yi Yetu, alënk akat kat. Akakalëŋ Yetu ŋi kadun ki bañaan bti uko unkayi kë abana, abot aŋup jibi ajebi ŋi dko mënŋ. ⁴⁸ Kë Yetu aŋe jaka : « Ñaaŋu, pfiyaar pi nu pajebanu. Yaan na bnuura. »

⁴⁹ Ahum kaŋiini, kë alon aŋe woona uko naweek i katoŋ kañehanaani aji na a : « Kto kanooran Najukan, abuku aneem hënkun. » ⁵⁰ Kë Yetu atiinka, aŋe teem aji : « Klënk nin, fiyaarën ŋaŋ, anaŋa. » ⁵¹ Wi babanuŋ du uko naweek i katoŋ kañehanaani, aandinan nin alon aneej na a bë mënŋ Fimon Piyeer, *Yowan na *Yakob, aŋu na aŋin na anin poonu. ⁵² Bañaan bti bawooni abot aŋega. Kë Yetu aŋe ji : « Nayompan, aankeŋi aŋoyënt nøyënt. » ⁵³ Kë bañaan baŋe njuubana, ŋiki bame kë akeŋi. ⁵⁴ Kë Yetu aŋe mëban poonu

ŋi kañen aji na a : « Poon, naŋiin » ⁵⁵ kë uhaaŋ uŋe kak ŋi napot, kë anaŋa ŋi dko mënŋ. Wi wi Yetu aŋaan aji na baka bawula pde ade. ⁵⁶ Bajug poonu baŋonar bnuura, kë aŋe ji na baka bawut kaŋup nin alon uko untepun.

9

Yetu ayil banjañan iñeen na batëb

(Maci 10.1-9,11-14; Markut 6.7-13)

¹ Yetu adu *banjañan iñeen na batëb aŋe wul baka uforta na mnhina mi bahilni kadook nŋtaayi bti, kabot kajeban mmaak. ² Wi wi aŋaan ayil baka baya baŋup uko wi *Pŋih pi Naŋibaŋi na pjeban bamaakal. ³ Aji na baka : « Naktij nin ukoolan pa bayaaŋ, nin panduk, nin umañ, nin uko ude, nin untaam, nabot nawut kaya na imiŋa itëb. ⁴ Katoŋ kaji kayeenkanle, naneej da, kaŋo, te wi naklun kapën da kaya. ⁵ Dko di bayaan awo baanyeenkan, nadan danaan pdëpalën ŋi ihoŋ yi nan woli napën ŋi ubeeka mënŋ, nayuuja baka kë bado buŋaan. » ⁶ Wi wi banjañan baŋaan aya na nfeŋ aŋup *Uŋup Ulil Unuura abot ajeban bamaakal na dko bti.

Herod Antipa anjal kame ñaan anwoon Yetu

(Maci 14.1-2; Markut 6.14-16)

⁷ Wi *Herod nantunja i *Galilay atiinkun uko unktepun aŋe tu kapaam ; balon baji baji « *Yowan anatiin ŋi pkeŋ » ⁸ balon kaji « *Eli akaan abi » balon kak kaji « Alon ŋi *baŋupar Naŋibaŋi bajon anaŋiin ŋi pkeŋ. »

⁹ Kë Herod aŋe ji wal mënŋ : « Yowan, nji ŋi uleef naan ddo kë bafala bkow. Kë in aŋaan awo ñiint i ntiinkun kë baji ado iko yan? » Kë wi wi Herod aŋaan aduka wal mënŋ ala pwin Yetu.

Yetu awul pntuk pi bañaan pde

(Maci 14.13-21; Markut 8.27-31)

¹⁰ *Banjañan bawoona bayaaŋ wal mënŋ aŋe kakalëŋ Yetu iko yi badolon bti. Yetu kë aŋe duk pntuk pi bañaan aya agaag na baka du umban wi ubeeka wi bajaan bado Bettayida. ¹¹ Kë wi bañaan bamehan me han aŋe

taşa. Yetu ayeenk baka bnuura, aṭiini na baka uko wi *Pših pi Naşibaṭi abot ajeban bannumiin pjeb.

¹² Unuur ujun pyob kē banjañan iñeen na batēb başē ñoga ajaka : « Jakan na bañaan baya du nntanka na nṭēṭ nṭanñogun ṭi bahilna baka uko ude, na dko dpiinṭ, dko di nwoon di daanfēṭi. »

¹³ Kē Yetu aşē ji na baka : « nawulan baka bade bdiidi'an! »

Kē başē teema aji : « Nkaha ipoom kañeen na nṭēb nṭēb. Kēme nwo i kaya kanugar bañaan biki bti uko ude. »

¹⁴ Biinṭ banwoon da bawo uko ji iñeen week nyaaş iñeen kañeen (5000).

Yetu kē aşē ji na baṭaşarul : « Nadolan baka bado kaṭoona uko ji bañaan iñeen kañeen (50). »

¹⁵ Kē bado hañ, bañaan bti kē baṭo bnuura. ¹⁶ Wi wi Yetu aşaan ajej ipoom kañeen yun na nṭēb nṭēb nṭun, akat kēş aten baṭi, abeeb Naşibaṭi ṭi iko ide yun, akiteş ya aşē wul baṭaşarul aji bafah pntuk pi bañaan. ¹⁷ Bañaan bti kē bade ayok, kē baṭonkrēn iko ide indukiin kē itum kkaar iñeen na ktēb.

Fimon Piyeer aṭup aji Yetu awoon Krittū

¹⁸ Yetu agaag unuur ulon na baṭaşarul awo ṭi pñehan Naşibaṭi aşē hepar baka aji : « Bañaan başal aji dwo in ba? » ¹⁹ Kē başē teema aji : « Balon baji iwo *Yowan Nabattaar, kē balon baji iwo *Eli, kē balon kak baji iwo alon ṭi *baṭupar Naşibaṭi bajon annaṭiin ṭi pkeṭ. »

²⁰ Kē Yetu aşē hepar baka aji : « Kē ṭi an, nji dwo in ba? »

Fimon Piyeer ayeenk wal mēnt bṭup aşē ji na a : « Iwo *Krittū i Naşibaṭi ayilun. »

²¹ Wi wi Yetu aşaan aşook baka aji bawut kaṭup wa nin ñaan.

²² Akak aji na baka : « *Abuk Ñiinṭ awo kahaj maakan, kapokana ṭi bantohi, ṭi *baṭeñan baweeb na ṭi *bajukan Bgah. Balun kado bafiña, unuur uwajantēn aşē naṭa ṭi pkeṭ. »

Hum di di ñaan awoon kaṭaş Yetu (Maci 16.24-28; Markut 8.34–9.1)

²³ Yetu aṭiini wal mēnt na bañaan bti, aji na baka : « Woli ñaan aṅal kaṭaşēn, awo i kaṭilma uleeful kakuña kruṭ ki nul, kadinan phaj ji nji unuur unjinti, kabot kaṭaşēn udole wo ṭi pkeṭ. ²⁴ Ñaan ankşalun pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa ; kē anklun kawaan ubida wi nul pa nji alun kabuuran wa. ²⁵ Ñaan ahilanle aka umundu bti, adolna wa we ba woli aneemandēn ubida wi tul? ²⁶ Woli ñaan alon akowari'aan, nji na nṭup ni naan, nji *Abuk Ñiinṭ, dlun kakowari'a woli dbi na mndēm mweek mi Paapa na mi nwanjut nyimanaan. ²⁷ Dṭupan na manjoonan, balon ṭi banwoon nṭa ṭi baanklun kakeṭ bē baanwin *Pših pi Naşibaṭi. »

Ubi wi Pših pi Naşibaṭi (Maci 17.1-8; Markut 9.2-8)

²⁸ Nnuur bakreñ naya pṭēp wi Yetu aṭupnun uko wan, kē aşē jej bi Fimon Piyeer na *Yowan na *Yakob aya na baka du pnkun pweek pa baya bañehan Naşibaṭi.

²⁹ Wi Yetu awoon ṭi pñehan Naşibaṭi, kē başē win kaara di nul kē daṭēlşaa, imişa yi nul kē ikak afaat feh. ³⁰ Biinṭ batēb kē banaṭ aṭiini na a : *Moyit na *Eli ³¹ banknuurun maakan. Bawo ṭi pṭiiniyaan jibi Yetu akbaañēşi ulempul, wi aklun kakeṭ du Yerutalem.

³² Fimon Piyeer na batēntul batēb bukun bañoyēnt aront, kē wal wi batenuñ, aşē win mndēm mi Yetu abot awin bañaan batēb banwoon na a.

³³ Kē wi biinṭ bakan mēntan bakyaan pduk Yetu, Fimon Piyeer kē aşē ji na a : « Najukan, unuura nwo ṭi dko di! Ntan iloona iwajant, kalon kawo ki nu, kalon ki Moyit, kandukiin kawo ki *Eli. » Aankak ame uko wi aṭupun.

³⁴ Ahum kaṭiini, kē kanfēlun kalon kaşē mara mara abi, awun baka, baṭaşar Yetu kē balēnk maakan wi kanfēlun kawunun baka. ³⁵ Kē pdiim plon paşē pēnna ṭi ka aji : « I, awoon Abuk naan, i nji ndatun. Nadoon katiinka. »

³⁶ Wi pdiim paŋ patiinkaniinŋ kē bašē wina Yetu ɕaŋ. ɕuŋ ŋnuur mēntan baɕaŋar Yetu bayompi, baantup nin ŋaanŋ uko wi bawinuŋ.

Yetu ajeban napoɕ i untaayi ukyewlenuŋ

(Maci 17.14-18; Markut 9.14-27)

³⁷ Wi unuur ujintuŋ kē Yetu na baɕaŋarul bakwala pnkuŋ, kē pntuk pweek pi baŋaanŋ pašē bi pyit na Yetu. ³⁸ Kē ŋiintŋ alonŋ ašē huuranaan du pntuk meetŋ aji : « Naweeek, dkooɕu kooɕ ; tenan abuk naan! Ul aloolan ɕaŋ i i nji nkaanŋ. ³⁹ Untaayi uji uneej ɕi a, kadola amara mara kaŋajar, kalētar, kabot kayiih. Ukak aji ujon uwutana, kaduka anoor maakan wal wi ubi'i wutana. ⁴⁰ Dkooɕ baɕaŋaru badook wa, kē baanhinani. »

⁴¹ Wi wi Yetu ašaanŋ ateema aji : « Nawo baŋaanŋ bawuɕaan, banwoonŋ baanfiyaari! Dwo kaɕo na an te lum ba? Dwo kado kamiiran te lum ba? » Wi aɕiiniinŋ haŋ aba ašē ji na ŋiintŋ: « ɕijan abuku! »

⁴² Wi napoɕ akŋogunŋ Yetu kē untaayi ušē wata ɕi mboŋ adola kē aklētar. Kē Yetu ašē bēg wa, ajebana, akakana aŋin. ⁴³ Baŋaanŋ bti kē bašē ŋoŋar ɕi mndēm mi Naŋibaɕi.

Yetu aɕup pkeɕ pi nul uyaas utēbantēn

(Maci 17.22-23; Markut 9.30-32)

Baŋaanŋ bti bahum ŋoŋar iko bti yi Yetu akdolunŋ, kē ašē ji na baɕaŋarul :

⁴⁴ « Namēbaan uko wi nji kaɕupanaŋ hēnkuŋ bnuura : *Abuk ŋiintŋ abi kawulana du baŋaanŋ. »

⁴⁵ Kē baɕaŋar Yetu bašē wo baante uɕup mēntŋ. Uhoŋ mēntŋ upel kame ki baka, bahilna bawo baankte wa. Kē bakak aɕi phepar Yetu apiban baka wa.

In adēmnuŋ ɕi an?

(Maci 18.1-5; Markut 9.33-37)

⁴⁶ Wi wi blaɕar baŋaanŋ apēn ɕi baɕaŋar Yetu, kē baŋal kame andēmnuŋ ɕi baka. ⁴⁷ Kē Yetu ammeenŋ ŋŋal ŋi baka, ašē ɕij napoɕ alonŋ, adola kē aɕo aŋoga ⁴⁸ ašē ji na baka : « ŋaanŋ anyeenkuŋ napoɕ i ɕi katim ki naan,

ayeenkēn nji ɕi uleef naan, kē ŋaanŋ anyeenknuŋ, akak ayeenk anyilnuŋ. Anwoonuŋ nampoɕi ɕi an, uŋ mēntan adēmnuŋ. »

Anwoonŋ aampokan, awo na an (Markut 9.38-40)

⁴⁹ *Yowan ajeŋ bɕup wal mēntŋ aji : « Naweeek, ŋwin ŋaanŋ alonŋ an-jaanŋ adook ŋntaayi ɕi katim ki nu, kē ŋneenana, ɕiki aanji gakandēr na un kaɕaŋu. »

⁵⁰ Yetu kē ašē teem aji : « Nakneenana : anwoonŋ aampokan, awo na an. »

Yetu atool pya Yerutalem

⁵¹ Wi wal wi Yetu awoonŋ i pdeenjana baɕi uŋogunŋ, kē ašē bi ɕu ɕu ɕi pya Yerutalem. ⁵² Adun ayil baŋaanŋ balonŋ kē bajota kadun. Wi bakyaanŋ na bgah, ašē neej du ufēɕ ulonŋ du *ɕamariya kabomana dko dfer. ⁵³ Baŋaanŋ biki ufēɕ mēntŋ kē bašē pok pyeenk Yetu ɕiki atool tool pya Yerutalem. ⁵⁴ Wi *Yowan na *Yakob bawinuŋ uko waŋ ašē ji : « Ajugun, iŋal ŋdo bdoo bawoona baɕi babi batēr baŋaanŋ biki, bakakan baka ufob i? »

⁵⁵ Kē Yetu ašē kok aŋoman na baka [aji : « Naamme uhaaŋ unwoonŋ kaɕonŋ ubida wi nan. *Abuk ŋiintŋ aambi bi pɕok ŋbida ŋi baŋaanŋ, abi bi pbuuran baka. »] ⁵⁶ Kē bašē tool wal mēntŋ aya untanka umpaɕi.

Naɕaŋar Yetu awo kawul uleeful bti (Maci 8.19-22)

⁵⁷ Wi bakyaanŋ na bgah kē ŋaanŋ alonŋ ašē ji na Yetu : « Dko di ikyaanŋ, dɕaŋu da. » ⁵⁸ Kē Yetu ašē ji na a : « ŋnfēŋ ŋaka ihēr, kē ŋkat ŋi baɕi ŋaka intanŋ, *Abuk ŋiintŋ ul, aanka dko dpafni bkow. »

⁵⁹ Akak aji na alonŋ: « ɕaŋaan. » Kē aŋ mēntan ateema aji : « Naweeek, duni ɕenēn te umoyēn Paapa. » ⁶⁰ Kē Yetu aji na a : « Wutan bakeɕ baya bamoy banketunŋ biki baka ; iwi yaan ido kaɕiiniyaan *Pŋih pi Naŋibaɕi. »

⁶¹ Alonŋ akak aji na a : « Ajugun, dlunŋ kaɕaŋu, ma duni iyoenkēn dya kaɕup bayiɕ naan. » ⁶² Kē Yetu ašē

teema aji : « Ñaañ anjunuñ kajaar ašë kok kafet aanhil plemp du Pših pi Našibați. »

10

*Yetu ayil bațașarul iñeen-paaj-na-alon na batëb (72)
(Maci 9.37-38)*

¹ Wi uko wañ uțëpuñ, kē Yetu Ajugun ašë dat bañaan iñeen paaj na alon na batëb* (72) kak țı bațașarul, ayil baka kē bakyaana batëb batëb, ajota kadun țı ñbeeka bti na dko bti di akluñ kațëpna. ² Aji na baka : « Kakit kadëmi, kē balemp bașë tiinkët ; nakooțan Ajug kakit ado balemp babi kakit ki nul. ³ Nayaani, dyilan ji ñkaneel ñmpoți du ptoof pi ññiin. ⁴ Naktij nin umbootu, nin umañ, nin kașapaat, naknaț pwul nin ñaañ alon mboș țı bgah.

⁵ « Woli naneej țı katoh kalon, naduniin naji : “Bnuura bawo țı katoh ki.” ⁶ Woli ñaañ i bnuura awoon țı katoh mēnt, bnuura bi nañehanun buñ baduka țı a ; bē woli aanwo ñaañ i bnuura, aankyeenk bnuura bi nañehanun. ⁷ Țı katoh ki bakyeenkanan, națoon da, nadaan nabot nade uko wi bakwulanan, țiki nalemp aka na ptuumara. Nakdo kañaay na itoh.

⁸ « Woli naneej țı ubeeka ulon kē bayeenkan, nadeen uko wi bakwulanan. ⁹ Najebaan bamaakal biki ubeeka mēnt nabot naji na banfëtuñ da : “*Pših pi Našibați pañogan.” ¹⁰ Bē woli naneej țı ubeeka ulon kē baanyeenkan, napën du igah kaji : ¹¹ “Țdoo dan danan pdëpalën pi ubeeka wi nan pankabuñ țı ihoț yi nun kadukaran pa. Kē nașë wo kame kakșa uko wi : Pših pi Našibați pañogan.” ¹² Dțupan, țı unuur wi pwayëș, uko wi Našibați akluñ kado ubeeka mēnt utam kapel wi badolon Țodom*.

¹³ « Nawuțani, an biki ubeeka wi Koratim, nawuțani an biki ubeeka wi Bettayida, woli mlagre mandolaniin du an mandolaniin lah du ñbeeka

ñi Tir na Țidon, banfëtuñ da badobi wohara undiimaan ñșaaku kabot kațo țı ufob kadiimanaan kē banjal pțëlëș ñbida ñi baka. ¹⁴ Ukaan kē țı unuur wi pwayëș uko wi Našibați akdolanan ulon katam kapel wi biki Tir na Țidon. ¹⁵ Kē an biki Kapernawum, nanun aji nalun kadeenana te du bați i? Nabaa țëp țëp kawalana te du infernu. »

¹⁶ Yetu akak aji na bațașarul : « Ñaañ antiinkanan, atiinkën ; ampokanan apokën, kē ampoknuñ apok anyilnuñ. »

*Bațașar Yetu bakak na mnlilan du a
(Maci 13.16-17)*

¹⁷ Bațașar Yetu iñeen paaj na alon na batëb bakak na mnlilan așë ji na a : « Ajugun, ñntaayi ñadoo ji ñado uko wi ñjakuñ țı katim ki nu. »

¹⁸ Kē Yetu așë teem baka aji : « Dwin *Țatana kē awoona bați ajot ji kaliik liik. ¹⁹ Natenan! Dwulan mnhina mi ppoș ñpula na ñțifar na pi ppoș phina bti pi nașooradun, bē nin uko ulon uunkdolan do. ²⁰ Kē nașë wo kalilan țı uko wi itiman ipiitaniin du bați kapel uko wi ñntaayi ñaktiinkanan. »

*Našibați ayuuj bampoți Uțup Ulil Unuura
(Maci 11.25-27)*

²¹ Wal mēnt, *Uhaaș wi Našibați uțu mnlilan mnweek țı Yetu kē așë ji : « Dbeebu Paap, Ajug bați na mboș, wi imenuñ iko yi bantohi na bammeen, așë diiman ya bapoț bampoți. Yoow Paap, țiki wañ uwoon uko wi inaluñ.

²² « Paapa awulnuñ iko bti. Nin ñaañ aamme ñji Abukul uko wi nwoon bē mēnt Paapa a, kē nin ñaañ aamme uko wi Paapa awoon bē mēnt ñji Abukul a, na biki ndatuñ adiiman baka a. »

²³ Wi wi Yetu așaan awugșa țı bațașarul așë ji na baka : « Kēș kankwinun uko wi nakwinun kanurandëni. ²⁴ Dțupan, *bațupar Našibați batum, na bașih batum babi ñal pwın uko wi nakwinun bē baanwin wa,

* 10:1 Npiit ñlon ñi unjon ñaji : bañaan iñeen paaj na alon. ✧ 10:12 Ujuni 19.24-28.

abot anjal katiink wi naktiinkunꝑ bē baantiink wa. »

Uhoñ wi ñiintꝑ najoob bkow i utaak wi Famariya

(Maci 22.34-40; Markut 12.28-31)

²⁵ Kē *najukan Bgah alonꝑ anjali ptaawan Yetu ašē naŋa aji na a : « Najukan, we wi nhinanunꝑ kado, kayeenkna ubida wi mnŋo? »

²⁶ Yetu kē ašē teema aji : « We wi bapiitunꝑ ŋi ulibra wi Bgah ba? We wi iwinunꝑ ba? »

²⁷ Kē najukan Bgah ateem aji : «*Ŋalan Ajugun Našibaŋi i nu na kaŋēbu bti, na uhaašu bti na uforta wi nu bti, na ušalu bti, ibot iŋal atēntu jibi iŋaluŋ uleefu.*» *²⁸ Wi wi Yetu ašaan aji na a : « Iteem bnuura. Dolan haŋ ilunꝑ kayeenk ubida. »

²⁹ Kē najukan Bgah ašē ŋalaara pdiiman kē awo ŋi kafan ašē ji na a : « Kē in abaan awo atēntꝑ naan ba? »

³⁰ Yetu kē ašē ji na a : « Ŋiintꝑ alonꝑ abi walnaana Yerutalem atool pya ubeeka wi Yeriko ašē yit na bakit bgah kē bawohēša bti abot akoba bnuura, ašē duka ŋunꝑ kē aŋogan pkeŋ, kē batool aya na bgah bi baka. ³¹ Naŋen an alonꝑ amara mara aŋēpna bgah mēntꝑ, awina, anawša'a. ³² Kē ñiintꝑ alonꝑ anklempnunꝑ du *Katoh Kaweek ki Našibaŋi† akak aŋēpna bgah mēntꝑ, awina, akak anawša'a. ³³ Kē ñiintꝑ alonꝑ i utaak wi *Famariya ankyaan bayaas ašē bi aŋog, awina, ašē ñagi'a. ³⁴ Aŋoga, akuraara ijēn, na ukēra na poot, ašē tan ya. Wi wi ašaan apayana ŋi ubuuru wi nul aŋija du katoh ki bayaanŋ, atena. ³⁵ Wi unuur ujintꝑunꝑ, ñiintꝑ i utaak wi Famariya apēnan itaka‡ awul ajug katoh ki bayaanŋ, abot aji na a : “Doon katena bnuura, woli iduk apēnan itaka ilonꝑ, kē nwoona bayaas, kakakanu ya.” » ³⁶ Yetu ahepar najukan Bgah aji : « ŋi ušalu, ŋi baŋaan bawajanŋ bukunꝑ in awoonunꝑ atēntꝑ ñiintꝑ anjotunꝑ ŋi ptoof pi bakit bgah? »

³⁷ Kē ateem aji : « Aññagi'ulunꝑ a. »

Kē Yetu ašē ji na a : « Yaan ido kado haŋ. »

Maarta na Mariya

³⁸ Wi Yetu na baŋašarul bakyaan na bgah, kē ašē neej ŋi ufēŋ ulonꝑ, kē ñaaŋ alonꝑ anwoonꝑ katim ki Maarta adu'a pyoban du katohul. ³⁹ Maarta mēntꝑ aka aŋa'ul alonꝑ anwoonꝑ katim ki Mariya, ambiin aŋo ŋi ihoŋ yi Ajugun atiink uŋup wi nul. ⁴⁰ Kē Maarta ul ašē lanta na ulemp wi katoh. Wi wi ašaan abi ŋi Yetu ašē ji : « Ajugun, uundolu ukoolan i, wi aŋa naan awutnunꝑ nji aloolan na ulemp? Jakana abi aŋenkēn. » ⁴¹ Ajugun kē ašē teema aji na a : « Maarta, Maarta, iba yewla we anooran bkowu, ala iko itum ba? ⁴² Uko uwo umpooŋ, udoo wo wo uloolan, *Mariya adatuŋ kafah kanuurnaaniinꝑ, baanklunꝑ kateha ka. »

11

Yetu ajukan baŋašarul pñehan Našibaŋi

(Maci 6.9-13)

¹ Yetu awo unuur ulonꝑ ŋi pñehan Našibaŋi du dko dlonꝑ, wi abaan kē alonꝑ ŋi baŋašarul ašē ji na a : « Ajugun, jukanun pñehan Našibaŋi jibi *Yowan ajukanunꝑ baŋašarul. » ² Kē Yetu ašē ji na baka : « Woli nañehan Našibaŋi najaan naji :

Paap, katimu kayiman, pšihu pabi.

³ ŋenun unuur unwoonꝑ uko ude wi ŋnumiinꝑ,

⁴ miirun ipekadu yi nun,

jibi un ŋkmiirun baŋaan bti banjubanunꝑ un,

išē iwut kawutun ŋjot ŋi kaguuru. »

⁵ Yetu akak aji na baka : « Woli alonꝑ ŋi an aka nanoh, aya du a na utejan mnjel, ajaka : “Nanoh, ŋeŋanaan ipoom iwajanŋ ŋunꝑ. ⁶ Nanoh naan alonꝑ abaan aban ban awoona bayaas, bē mēnka uko uwula ade.” ⁷ Naŋal aji undu ateemna du meetꝑ kaji : “Kdo kanooranan, ddēt bgah abot apiintꝑ na bapoŋ, mēnhinan pnaŋa kawulu ipoom.” ⁸ Dŋupan, woli aando naŋa

* 10:27 Plešan 6.5; Bgah 19.18. † 10:32 Ŋiintꝑ alonꝑ anklempnunꝑ du Katoh Kaweek ki Našibaŋi : awo i pšini pi Lewi. ‡ 10:35 Itaka yi awulunꝑ iwo baluk bi ŋnuur ŋtēb bi nalemp.

awula ipoom ʔiki awo nanohul, abi naʔi'aara naʔa kawula uko wi anumiin ʔiki ayewlēna*.

⁹ « Djakan : Nañehaan, nalun kayeenk, nalaan, nalun kawin, nakob kobaan, balun kahaabēšan. ¹⁰ Hēnk di uwoon, ñaan aññehanun aka, anklaan awin ; kē ankob kobanun, bahaabēša.

¹¹ « Ahoŋ ʔi an i i abukul akñehanun uʔēb ašē wula upula ba? ¹² Kēme kak añehana pneem, ašē wula utifar? ¹³ Woli an nandoon awo bado buʔaan name pwul babukan iko inuura, našalanun nyaaš hum ʔi ʔi Ašinan i baʔi ahilanun kaʔen bankñehanulun Uhaaš wi nul? »

Yetu na Beltebul

¹⁴ Unuur ulon, Yetu adook untaayi unneejuŋ ʔi ñiinʔ alon ambiišun bʔup. Wi untaayi upēnun kē ñiinʔ mēntʔ ašē kak aʔiini, pntuk pi bañaan kē pašē ñoŋar maakan. ¹⁵ Balon ʔi baka kē bašē ji : «*Beltebul†, uweek wi ntaayi, uwululun mnhina mi pdook ntaayi. » ¹⁶ Balon kē baŋal pten Yetu, aji na a ado mlagre adiimanaan kē awoona du Našibaʔi.

¹⁷ Kē Yetu, ammeen ʔşal ʔi baka ašē ji na baka : « Woli bañaan biki uʔaak uloolan bagus, batok uʔaak di, itoh ido kajotna kaloolan kaloolan. ¹⁸ Woli *Tatana agut na uleeful hum di di pşihul paknaʔun ba? Naji dji kadookna ntaayi ʔi katim ki nul. ¹⁹ Woli dji kadook ntaayi ʔi katim ki Beltebul, bankʔaşanaŋ badook na ʔa ʔi katim ki in? Ukaan kē bukal ʔi ʔleef ʔi baka bakluŋ kadiiman kē naanfaŋi. ²⁰ Bē woli pkoñ pi Našibaʔi, pi pi ʔi kadooknun ntaayi, *Pşih pi Našibaʔi paban ʔi an keeri.

²¹ « Woli ñaan ankaan uforta abot awo na iñaanan anaʔ ayeŋ katohul, bka bi nul baankbanana. ²² Ašē wo woli alon ampelanulun uforta abii, awata, ayeenk iñaanan bti yi ahaʔun, ajeŋ bka bti bi ayeenkun ʔi a kafaas bañaan.

²³ « Anwoon aanwo na ʔi ašoorēn. Anwoon aantēnkēn pyitrēn batani agar ba. »

Untaayi ukak du katoh ki wa

(Maci 12.43-45)

²⁴ Yetu akak aji : « Untaayi upēnle ʔi ñaan i ubiin awo. Uji uñaay du *pndiiš, kala dko dfēʔ, kaya kabi. Wi uyaan awo uunwini, uji uji : “Dkak du katoh ki naan, ki mpēnnun.” ²⁵ Wi ukakuŋ, uji uʔēnk ka kawetana ajinʔ, aboman bnuura. ²⁶ Wal mēntʔ, uji uyaar ntaayi paaj na ulon ʔanwuʔun apel wa, ʔabi kafēʔ da. Ñaan mēntʔ kašē kak wal mēntʔ kawuʔēn kapel kateeku. »

²⁷ Wi aʔiiniŋ haŋ, kē ñaaʔ alon ašē huuranaan du pntuk meeʔ aji : « Ñaaʔ ambukiin, abootan, anuurandēni. »

²⁸ Kē Yetu ašē teema aji : « Iwo kaji, banktiinkun Uʔup wi Našibaʔi abot aʔaş wa banuurandēni! »

Baji na Yetu adiiman kē awoona du Našibaʔi

(Maci 12.38-42)

²⁹ Bañaan batuma tum abi, kē Yetu ašē ji na baka : « kawuun ki kawo kawuʔaan, kawo ʔi phepar mlagre mankdiiimanun kē dwoona du Našibaʔi. Baankwin nin uko ulon umpaʔi na wi Yonat *Naʔupar Našibaʔi adiimanun. ³⁰ Jibi Yonat* adiimanun biki ubeeka wi Niniwe kē awoona du Našibaʔi, hēnk di *Abuk Ñiinʔ akluŋ kadiiman biki kawuun ki kē awoona du Našibaʔi. ³¹ ʔi unuur wi pwayēš Naših ñaaʔ i uʔaak wi Faba alon kanaʔa na bañaan biki kawuun ki, kayuuj kē baduknaanaa, ʔiki awoona du kaban ki umundu pbi katiink uʔup unʔuŋa wi *Falomon naših*, kē alon ašē wo ʔi ampelun Falomon naših. ³² ʔi unuur wi pwayēš, bañaan biki Niniwe balun kanaʔa na biki kawuun ki kayuuj kē baduknaana, ʔiki bukal biki Niniwe, babi wut pjuban wi batiinki uʔup wi Yonat, alon kē ašē wo ʔi, ampeli Yonat. »

Uhoñ wi unkaniya

* **11:8** Kēme ʔiki alun kakowa woli aanwula. † **11:15** Beltebul dawo Katim kalon ki Tatana, uweek wi ntaayi. ✧ **11:30** Yonat 3.3-5. ✧ **11:31** 1 Baših 10.1-10.

³³ Nin ñaanj aanji tehan unkaniya kaşë tu wa du bñot, këme kafët wa na kakana, baji baçu wa du bko duuť bankmbiin bahilna bawin bjeehi. ³⁴ Këş kawoonj unkaniya wi uleef wi nu. Woli këş ki nu kawo kjeb, uleefu bti kak uwo ti bjeehi ; bë woli kamaaki, uleefu bti kak uwo ti bdëm. ³⁵ Ťaafaraan bjeehi banwoonj ti iwi bawo bdëm! ³⁶ Woli uleefu bti uwo ti bjeehi, bë nin bdëm baanwo ti wa, ujeeh wul bti ji woli unkaniya ujeehan ñaanj.

Yetu aşook bafaritay na bajukan Bgah

(Maci 23.4-36)

³⁷ Wi Yetu akñiiniinj hañ, kë *nafaritay alonj aşë du'a pyoban du kato-hul, kë aya aneej ačo pde. ³⁸ Wi nafaritay awinunj kë Yetu aaññow duna iñen aba jun pde ji udolade wi *bayu-day, aşë ñonjar.

³⁹ Kë Ajugun aşë ji na a : « An buk bukunj an bafaritay, naji nawent ikoopa na iraata yi nan bnuura ti bdig, kaşë wut uleefan meetj utum na uşal wi kakiij na mñot. ⁴⁰ An bawaanj nşal biki! Mënť andolonj bdig adolanj meetj i? ⁴¹ Naťëpan řëp naťen bajuuk uko unwoonj du iraata yi nan meetj, wal mënť iko bti işë iwo ijintj ti an.

⁴² « Nawuťani, an bafaritay, nan-jaanj nawul kafah ki Naşibaťi† ti iko bti yi nakjaarunj, kado wul bduugëş na bnkaafu, na iko impoti yi natepiinj, kaşë řilma pwo batool na pñal Naşibaťi. Uko wañ wi wi nawoonj i lah kado, kaşë kawut kařilma undukiinj.

⁴³ « An bafaritay Nawuťani, an nanjalunj pto kadun du *itoh iñehanaani Naşibaťi, abot aji nañal banohntënan ti dko di bañaanj. ⁴⁴ Nawuťani, an nanwoonj ji ihër yi pnguran inwoonj iinka umarkaani, yi ñaanj ajaanj apoş bë aanji meŞ. »

⁴⁵ Wal mënť kë *najukan Bgah alonj aşë jaka : « Najukan, wali ikñiiniinj hañ, ikarun kak di! » ⁴⁶ Kë Yetu

aşë teema aji : « An bajukan Bgah kak, Nawuťani, an nanjaanj naçu bañaanj pkuña bdaaj bdiť kaşë wo naando ji nadeenj pkoñ ppoolan pban ba! ⁴⁷ Nawuťani, naji naniw ihër yi *baťupar Naşibaťi te başinan bafinunj baka. ⁴⁸ Hënk nadiiman kë nawo ti udolade uloolan na başinan. Bukal bafinunj kë naşë niw ihër! ⁴⁹ Ukaanj kë uşal untuña wi Naşibaťi uťup aji : “Dluñ kayil baťupar naan na *banjañan du baka ; balunj kafinj balonj ti baka, kahajan balonj.” ⁵⁰ Kawuunj ki keeri kaťop na pñaaak pi baťupar Naşibaťi bti pi batulunj du wi umundu uwoonunj. ⁵¹ Balunj kahepna ti pkeť pi Abel te kaban du pkeť pi Fakariya i bafinunj ti dko danwoonj ti ptoof pi umeeşa wi bťenjan na *dko dyimanaan di Katoh Kaweek ki Naşibaťi.✱ Aa, dťupan, kawuunj ki kalunj kahepna ti uko wañ.

⁵² « Nawuťani an bajukan Bgah namëbanunj kaniigşaaani ki ume, awo naanneej an ti ñleefan, abot aneenan banjalunj pneej baneej. »

⁵³ Wi Yetu apënuñ da, kë bajukan Bgah na bafaritay başë deebaťëra maakan awo ti phepara iko itum, ⁵⁴ ado na pťaaawana kahilna katapara bťup.

12

Yetu aşook bañaanj ti kalagare

¹ Wal mënťan, bañaanj batum maakan adoo poşar. Kë Yetu aşë ji na baťaşarul duna : « Nalipariin uko utaajanaan pşon wi *bafaritay : kalagare. ² Nin uko ulonj unhankunj uunklunj kawo uunkpën kawinana, kë nin uko ulonj ummeniinj uunklunj kawo uunkmeetjana.

³ « Ukaanj kë uko wi naťupunj du bdëm ulunj katiinkana na pnak, uko wi nahoopaťunj du meetj dandëtuñ ulunj kahuurana du itoh duuť. »

*In i i ñaanj awoonj kado kaťi?
(Maci 10.28-31)*

† 11:42 Kakit kaji kado ifah iñeen, kalonj kaji kawo ki Naşibaťi. § 11:44 Ťi bayuday, woli ñaanj apoş bhër bi pnguran iťopi, iinji khil pneej katoh kañehanaani Naşibaťi bë iindo bañow ajintj. ✱ 11:51 Ujuni 4.8; 2 Njuur nuur 24.20-22.

⁴ Yetu akak aji : « Dɔupan, an banoh naan : nakdo kaɕi banhılanuŋ pfiŋ uleef ašë wo baanhılan pdo uko umpeluŋ waŋ. ⁵ Ddiimanan i nawooŋ biki kado kaɕi : nadoon kaɕi Našibaɕi ankaaŋ mnhina mi pfëlan du infernu, wi nakeɕuŋ. Aa, dɔupan, ul i i nawooŋ kado kaɕi.

⁶ « Baanji bawaapar nɕiiru kañeen nɔduš nɕëb i? Kë Našibaɕi ašë wo aanji ɕilma nin uloolan ɕi ŋa. ⁷ Uwel wi bkow bi nan bti udoo fënan. Naklënk keeri nin ukoolan, ɕiki nadëm apel pntuni pi nɕiiru. »

Pdinan këme ppok Kritt
(Maci 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Yetu akak aɕiini na baka aji : « Dɔupan na manjoonan, ñaaŋ ankdi-nanuŋ ɕi kadun ki bañaan kë awo naɕašaraan, *Abuk Ñiintɕ aluŋ kadinan ɕi kadun ki nwanjuɕ ŋi Našibaɕi kaji awo naɕašarul ⁹ Kë ñaaŋ ankpoknuŋ ɕi kadun ki bañaan, dlun kapoka ɕi kadun ki nwanjuɕ ŋi Našibaɕi. ¹⁰ Ñaaŋ anktupuŋ buɕaan ɕi Abuk Ñiintɕ bahılan kaluŋ kamiira wa, kë woli ñaaŋ akar *Uhaaš wi Našibaɕi baankluŋ kamiira wa. ¹¹ Woli bañootan pya kawayëš du itoh iñehanaani, këme ɕi kadun ki baših këme bantɔŋa, nawutan kahaajala pme jibi nakyaan kayeŋan nleefan këme uko wi nakyaan kaɕup, ¹² ɕiki Uhaaš wi Našibaɕi ujukanan wal mënɕ uko wi nakɕupuŋ. »

Uhoñ wi ñiintɕ nayok nawaan ušal

¹³ Kë ñiintɕ alon anwoon ɕi pntuk ašë ji na Yetu : « Najukan, jakan na abuk paapa abi nfaašiiir iko yi ašinin adukaruŋ un. » ¹⁴ Kë Yetu ašë teema aji : « Ñiintɕu, in abaaŋ aɕu'en pwo nawayëš këme nafaas bka bi nan ba? » ¹⁵ Wi wi Yetu ašaaŋ aji na bañaan bti banwoon da : « Naɕaafaraan kaŋal bka, ubida wi ñaaŋ uunwoona ɕi bka, ahille adoo yok maakan. »

¹⁶ Wal mënɕ, kë ašë hoñ na baka aji : « Ñiintɕ alon nayok abi ka nɕeeh, kë nɔwul nɕeey nɕum, ¹⁷ kë ašë wo ɕi phepar ɕi ušalul aji : “Dbaa do do hum

ba? Mënka dko dhankni nɕeey ŋi naan bti.”

¹⁸ « Wi wi ašaaŋ aji : “Hënk di di nji kadoluŋ: dfom inkuti yi naan, kašiiir indëmuŋ apel yi, kahank da nɕeey ŋi naan bti na bka bi naan. ¹⁹ Wal mënɕ kašë ji na bkow naan : ‘Ašë wo, ihank iko itum pa nšubal nɕum ; noorfënan, ide, idaan, ido kanoha.’ ”

²⁰ « Kë Našibaɕi ašë ji na a : “Iwi nanaaf, iɕañan phefëntɕ na utejan wi nɕa wi. Hënkun, in akjejuŋ uko wi ihankaruŋ bkowu ba?”

²¹ « Hënk di uwoon ɕi ñaaŋ anjaan ahanka hank iko pa bkowul, anwoon aanji la pyok pi Našibaɕi. »

Nahaɕan Našibaɕi
(Maci 6.25-34)

²² Wi wi Yetu ašaaŋ aji na baɕašarul : « Uko waŋ ukaaŋ kë njakan, nawut kaɕaaf uko ude wi nanumiin pa ubida, këme iko iwohara yi nanumiin pa uleef wi nan. ²³ Ubida upel pde, kë uleef upel imiša. ²⁴ Natenan nɕntomaali ; njaanji nɕatepi, njaanji nɕakit, njaanka nin inkuti ihankni nɕeey, kë Našibaɕi ašë ji wul ŋa uko ude. An napel nɕkat di! ²⁵ Ahon ɕi an ahılanuŋ ɕi manɕaaf ka-hotalëš unuur uloolan ɕañ ɕi ubida wi nul? ²⁶ Woli naandoo hilan pdo uko wi, unwoonuŋ umpoɕi, we uwoon pɕaaf iko indukiin?

²⁷ « Natenan iɕeeñ inuura yi ugoŋ wi uɕeeh jibi ijaan idëm, iinji ilemp, iinji išiiir. Kë nšë jakan, *Falomon naših ɕi pdëm pi nul bti, aambaan kañëgi'aara ji kalon ɕi ya. ²⁸ Ujaagal uwo nɕa du uɕeeh, faan baluŋ bafël wa du bdoo, kë Našibaɕi ašë ji woharana wohanana wa iko inuura. An nanwoon naanfiyaar akëšan, nameen na manjoonan kë Našibaɕi aluŋ kawoharënan kak.

²⁹ « An kak, nakdo kala uko ude këme uko udaan, nawutan kahaajala. ³⁰ Iko yaŋ yi yi banwoon baanfiyaar Našibaɕi bajaan babi wo wo ɕi pla, kë an, Ašinan ame kë nanuma iko mënɕ. ³¹ Nawo i kaɕëp ɕëp kala Pših pi nul, našë nayeenk kak iko mënɕ. »

Nalaan pyok pi baɕi
(Maci 6.19-21)

³² Yetu akak aji na baka : « An nanwoon batani bmpoŋi, naklënk, ulil Aşinan kë awulan Pşihul. ³³ Nawaapan bka bi nan nabot naŋen itaka bajuuk. Nawoon na n̄mbooŋu n̄anwoon n̄aanji n̄atowa. Naŋuun bka bi nan du Naşibaŋi. Baankya katoka da. Bakiiŋ baanhilan kaban ba, këme n̄bob n̄atok ba. ³⁴ Na manjoonan, dko di bka bi nan bawoon dul di kaŋëb ki nan kakwoon. »

Balemp banwoon bten ayoonk ubi Abuk Ńiinŋ

³⁵ « Nabomandëran, nawohara iko yi ulemp, nawutan n̄kaniya n̄i nan n̄ado kayik. ³⁶ Nawoon ji balemp bankyoonkuŋ ajug baka awoona bniim, bahaabëşa plëman wal wi akbihaŋ bi kakob ŋi pa. ³⁷ Balemp biki aktënkunŋ bawo bten wal wi akbanuŋ banuurandëni! Dŋupan na manjoonan, ajug baka awohara iko yi ulemp, kado baka baŋo kaşë kayiş baka. ³⁸ Woli ajug baka abi na mn̄jel, këme aŋëp mn̄jel, woli aŋënk balemparul kë bawo bten, banuurandën keeri!

³⁹ « Nameen bnuura uko wi : woli ajug katoh ame lah wal wi nakiiŋ awoon i kabi, aankwuta aneej du katohul. ⁴⁰ An kak nabomandëran, ŋiki *Abuk Ńiinŋ aluŋ kabi ŋi wal wi nawoon naanhaŋi. »

Baŋaşar Yetu bawo kado bnuura ulemp wi aŋuunŋ baka pdo (Maci 24.45-51)

⁴¹ Kë Fimonŋ Piyeer aşë ji na Yetu : « Ajugun, un baŋaşaru n̄kaanŋ kë ikhoñ haŋ, këme bañaaŋ bti baka? » ⁴² Kë Ajugun aşë teem aji : « In awoon nalemp natoool natit i ajug katoh aktuunŋ ŋi kadun ki bañaaŋ biki nul, ado kawul baka kafah ki n̄deey ki baka uwoori ubanle. ⁴³ Nalemp i ajug katoh aktënkunŋ ŋi ulemp wi aŋu'u luŋ wal wi akkakuŋ, un mënŋ anuurandëni. ⁴⁴ Dŋupan na manjoonan, ajug katoh ahankana bka bi nul bti. ⁴⁵ Bë woli nalemp aji ŋi uşalul kë ajugul ajon ubi, aşë naŋa

akob balemp biinŋ na baaŋ, ade adaan akuŋ, ⁴⁶ ajug nalemp mënŋ aluŋ kabi, ŋi unuur wi awoon aankyoonka, na wal wi awoon aammee, kaşë kaha-jana bnuura kabot kadola jibi bajaan bado na bañaaŋ banwoon baanfiyaar Naşibaŋi.

⁴⁷ « Nalemp ammeenŋ uko wi ajug katoh aŋaluŋ, aşë wo aamboman nin ukoolan këme ado wi aŋaluŋ ul ŋi uleeful, aluŋ kakoba maakan. ⁴⁸ Kë anşaaŋ ado uko unkëşuŋ bakoba bë aamme, akoba btiişu. Naanŋ i bawuluŋ uko utum, baluŋ kahepara uko utum, kë i bahankanuŋ iko utum, baluŋ kahepara kak iko intumuŋ apel. »

Yetu aambi bi pŋij mn̄jeeh, bpaŋşër bi bi aŋijunŋ

⁴⁹ Yetu akak aji : « Dbi ŋi umundu pŋij bdo, aşë n̄al bado bi bateh teh! ⁵⁰ Dwo i kaneej ŋi mn̄haj* jibi ñaaŋ ajaan aneej ŋi meel woli ayeenk *batitmu, kë uşal wi naan uşë ŋëla ŋëla maakan ji mbi ndo kaneej ŋi ma.

(Maci 10.34-36)

⁵¹ « Naşal aji dbi bi pŋijan btiinkar i? A-a, dŋupan, dbi bi pŋij bwayşër. ⁵² Kajunna n̄a, woli bañaaŋ bawo kañeen ŋi katoh, baanktiinkar, bawajanŋ banaŋara batëb, batëb banaŋara bawajanŋ. ⁵³ Ajug katoh aluŋ kanaŋara abukul ñiinŋ, abuk katoh ñiinŋ akuŋ anaŋara aşin. Naaŋ anaŋara abukul ñaaŋ, abuk katoh ñaaŋ, anaŋara anin, ñaaŋ nayotan anaŋara ahar abukul, ababul akuŋ anaŋara anin ayinul. »

Pten kame iko inkŋëpuŋ

(Maci 16.2-3)

⁵⁴ Kë Yetu aşë ji na pntuk : « Woli nawin infëluŋ kë ijën du kayoba, ŋi dko mënŋ naji naji uşubal ubi, kë uji ubiha. ⁵⁵ Kë woli uyook ufuuŋna btammaŋu, naji naji dko dayik n̄a, kë daji dayika. ⁵⁶ An balagare, nahil pme uko wi iko yi baŋi na yi mboş ijakuŋ, aşë wo naanhil pyikrën uko wi Naşibaŋi akdoluŋ n̄a di. »

(Maci 5.25-26)

* 12:50 Bapiit ŋi ugrek aji : Dwo i kayeenk batitmu.

57 « Kë we ukaan kë naanji nayikrën an ti nleefan uko unwoon unuura ti kës ki Naşibaţi? 58 Woli iya na ñaan alon i nakaan bţup du *uruha, doon kala pba pnom na a ti bgah, kaţi ańooţu du kadun ki nawayës, uŋ mënţan awulu nalemparul awatu ukalabuş. 59 Dţupu, iinkpën du ukalabuş bë iinluka te pataka pbaañşaaani. »

13

Nawutan pjuban naţëlës ńbida

1 Ƨi ŋwal mënţ, kë bańaan balon başë bi, akakalës Yetu uko wi bagalilay, biki *Pilata doon kë bafinji kë pńaak pi baka panaakiir na pi ŋntaam ŋi baţijun afinjar Naşibaţi. 2 Kë aşë teem baka aji : « Naşal aji bagalilay mënţ bawo bajuban apel bagalilay bandukiin bti ukaan kë bahaj haŋ i? 3 Dţupan mënţ hënk da, nawutan pjuban, naţëlës ńbida këme nakeţ an bti ji baka.

4 « Kë bańaan ińeen na bakreŋ biki pmbos pweek pi uniw wi Filowe pajotnun afin, naŋuur kë bajuban apel bańaan biki Yerutalem bandukiin bti i? 5 Dţupan, mënţ hënk da, woli naanwut pjuban, aţëlës ńbida nakeţ an bti ji baka. »

Uhoń wi bko banwoon baanji babak

6 Kë Yetu aşë kakalës bańaan uhoń wi : « Ƨiinţ alon abi tepi blemani* du uţeeh wi nul. Abi pmar mnleman aşë wo aantënk nin ploodan ti ba. 7 Wi wi aşaan aji na nalemparul : “Ddo ŋşubal ŋwajanţ ŋi njaki kabi pmar mnleman bë mënji kaţënk ba babak. Tiban ba. Babaa wo i kado kanooran mboş we ba?” 8 Kë undu aşë teema aji : “Ajugun, wutan ba kak piikal, nwuńëş mboş ti pţeef pi ba, mmëńan ba. 9 Ulome balun babak. Woli baambuki, kbaa tib ba.” »

Yetu ajeban ti unuur wi pnoorfën wi bayuday ñaaţ anţakmun

* 13:6 Bapiit aji bko mënţ bawo Figuiet ti umbaabu.

10 Yetu awo ti pjukan du *katoh kańehanaani ki bayuday kalon ti *unuur wi pnoorfën. 11 Kë ñaaţ alon aşë wo da i untaayi udolon kë aţakëm ado ŋşubal ińeen na bakreŋ ; anjuuk aankak ahil nin phetan uleef. 12 Wi Yetu awinulun aşë du'a aji na a : « Ƨaaţu, pmaak papën ti iwi. » 13 Wi wi aşaan apafa ińen, ti dko mënţ kë aheti, aşë jun pbeeb Naşibaţi.

14 Kë naweek i katoh kańehanaani aşë deebaţ uko wi Yetu ajebanun ti unuur wi pnoorfën. Aţiini wal mënţ na pntuk pi bańaan aji na baka : « Naka ŋnuur paaj ŋi ñaan ajaan awo kalemp. Nawo i kabi ŋun ŋnuur mënţ pdo bajebanan, mënţ ti unuur wi pnoorfën wa. » 15 Ajugun kë aşë teema aji : « An balagare! Ƨi unuur wi pnoorfën, jëm andoli ti an aji fënëş uwit wi nul këme ubuuru wi nul du kampen kańooţ wa uya udaan i? 16 Kë ñaaţ i, anwoon i pntaali pi *Abraham, i *Fatana atanun ŋşubal ińeen na bakreŋ, aanwo i kafënëşa ti unuur wi pnoorfën i? » 17 Wi ajakun haŋ, kë banklaţulun bti başë kowa fuţ, bańaan kë başë lilan ti iko inuura iweek bti yi akdolon.

Uhoń wi pbuk pmpoţi panjaan pabuk bko

(Maci 13.31-32; Marku 4.30-32)

18 Wal mënţan kë aşë ji : « Na we wi *Pşih pi Naşibaţi panaamun ba? Kë na we wi nhilanun pnaamntën pa ba? 19 Pawo ji pbuk pmpoţi pi ñaan ajejun atepi du uţeehul. Kë panaţaa, akak bgof, kë ŋkat ŋadoo bi ado intan ti inah yi ba. »

Uhoń wi uko utaajanaan pşon

(Maci 13.33)

20 Yetu akak aji : « Na we wi nhilanun kanaamntën *Pşih pi Naşibaţi ba? 21 Panaam ji bko btiişu bi ñaaţ ajaan aţu ti pşon ptum te pado taaj bti. »

Plëman pamminun

22 Wi Yetu akyaanţun pban Yerutalem, aţëpna ti ŋbeeka na ŋfëţ ajukan aşë ya. 23 Kë alon aşë ji

na a : « Ajugun, bañaan bantiinku bakluḡ kabuur i? » Kë ašë ji na baka : ²⁴ « Natamaan naneejna plëman pamminuḡ, ṭiki dṭupan, batum baluḡ kado na pneej bë baankhilan. ²⁵ Woli ajug katoḡ anaṭa adoo tuh plëman, kë našë hoj du bdiḡ, nakob plëman kabot kakooṭ bahaabëšan kaji “Ajugun, haabëšun plëman.” Ašë teeman kaji : “Mëmme di nawoonuḡ.” ²⁶ An našë ji na a : “Nde akuṭ adaan na iwi, kë ikuṭ ajukan ṭi igah yi nun.” ²⁷ Ul kašë teem kaji : “Mëmme di nawoonuḡ, an bti bado buṭaan, nalowaan.”

²⁸ « Naluḡ kawooni, kadeebaṭ, katibrën iñiiḡ wal wi nakluḡ kawin *Abraham na *Itaak na *Yakob na *baṭupar Našibaṭi bti du Pših pi Našibaṭi, an ṭi ḡleefan bašë bafëlan bdiḡ. ²⁹ Wal mënṭ, bañaan bašë bapëнна umayar unuur, kayoba, btamšanka na btammaḡu kabi pmaar ufettu uweek du Pših pi Našibaṭi. ³⁰ Kë hënk di di baloḡ ṭi bambaañšaanuḡ bakluḡ kawo bateek, kë baloḡ ṭi bateek baluḡ kawo babaañšaani. »

Yetu aṭëgara Yerutalem (Maci 23.37-39)

³¹ Ṭi wal mënṭan kë *bafariṭay baloḡ bašë bi ṭi Yetu aji na a : « Pënan ṭi dko di iya dmpaṭi, *Herod aḡal kafinu. » ³² Kë ašë teem aji na baka : « Nayaan naji na unfëš waḡ: “dpënan ḡntaayi ṭi bañaan kabot kajeban bañaan ḡṭa na faan, unuur uwajaṅṭën, nšë mba ulemp wi naan.” ³³ Kë nšë wo i kaya na bgah naan ḡṭa na faan na kankoṭan. Hënk di uwoon, na manjoonan nin *Naṭupar Našibaṭi aloḡ aanhil kakeṭna du dko dloḡ dampati na Yerutalem.

³⁴ « Yerutalem, Yerutalem, iwi injaan kfiḡ baṭupar Našibaṭi, katap biki ayiliin mnlaak, ḡyaaš ḡtum ddo na pṭonkrën babuku jibi uguk ujaan uboof ḡbuk wa, kë ipoki. ³⁵ Ènhën, Našibaṭi aluḡ kadukaran katoḡan. Kë nšë ṭupan, naankak awinën te wal wi nakluḡ kado kaji : “Bnuura bi Našibaṭi ṭi ankmbiin ṭi katim ki Ajugun !” »

14

Yetu ajeban ñiinṭ anwoon na ḡṅṭëḡ

¹ Ṭi *unuur wi pnoorfën uloḡ Yetu aya pyoban du uko naweek aloḡ i *bafariṭay, kë bañaan bašë wo ṭi ptena bnuura. ² Kë ñiinṭ aloḡ anwoon na ḡṅṭëḡ ašë wo ṭi kadunul. ³ Wi wi Yetu ašaḡ ahepar *bajukan Bgah na bafariṭay aji : « Bgah bi nun badinan ñaan ajeban namaakal ṭi *unuur wi pnoorfën këme baandinani? » ⁴ Kë bašë yomp. Yetu kë ašë ban namaakal ajebana ašë dola kë ayaa. ⁵ Wi wi ašaḡ aji na baka : « Ahoḡ ṭi an awoon aankpënan ṭi dko mënṭ abukul këme uwitul unjoti ṭi pliik ṭi unuur wi pnoorfën ba? » ⁶ Kë baanhinan aṭëema.

Pdat dko dṭo

⁷ Yetu awin kë bambiin pyoban baji badat dko dṭo di kadun, ukaḡ kë ahoñ na baka, aji : ⁸ « Woli badu'u ufettu wi bniim, wutan kaya kaṭo du kadun. Iwo kaṭi nayoban ampeliin abi aban, ⁹ andu'anaḡ pyoban iwi na a ašë bi, aji na iwi iṭen ñiinṭ mënṭ aṭo. Wal mënṭ inaṭa kawo na mnkow kaya kaṭo du kafeṭ. ¹⁰ Kë woli badu'u ufettu, yaan iṭo du kafeṭ, andu'iin pyoban abile, ašë ji na iwi : “Nanoh ñogan moḡ kadun.” Wal mënṭ, idëm ṭi kadun ki bañaan bti banṭoon na iwi ṭi umeeša. ¹¹ Hënk di uwoon, ñaan ankdëmanuḡ bkowul, baluḡ kawalana, kë ankwalanuḡ bkowul, baluḡ kadëmana. »

Naduun bajuuk pyoban

¹² Yetu akak aji na andu'uluḡ pyoban : « Woli idu bañaan pyoban këme pde kañah, wutan kadu banohu, babak šaaš, bayiṭu këme bakinṭu bayok, ṭiki bukal baluḡ kadu'u kak pyoban këme pde kañah, uwo baluk bi nu. ¹³ Kë woli ido ufettu, ṭëpan ṭëp idu bajuuk, banṭakmuḡ, bankjiinkuḡ, na bakuul, ¹⁴ iṣë inuurandën, ṭiki baankhilan pluku. Na manjoonan, iluḡ kaluka ṭi wal wi bañaan batool baknaṭiin ṭi pkeṭ. »

*Bampokun pbi pyoban
(Maci 22.1-10)*

15 Wi alon ʒi biki baduun pyoban atiinkun uko wan aʒe ji na Yetu : « Anklun kaʒo kade du *Pʒih pi Naʒibaʒi anuurandën! » 16 Kë Yetu aʒe ji na a : « Niiint alon abi wo i pdo ufettu uweek aʒe du bañaan batum. 17 Wi wal wi pde kañah ubanu ʒe aʒe yil nalemparul aya aji na biki aduun: “Nabiini, kañah kabaa.”

18 « Kë baʒe junna aloolan aloolan bukal bti pji amiir baka. Nateek aji na a : “Dba nug nug uʒeeh, dwo i kaya pten wa, dkooʒu kooʒ miiraan.”

19 Kë alon aji na a : “Dba nug nug nngit iñeen njaari dya hënk pten jibi nʒaklempi, dkooʒu kooʒ miiraan.”

20 Alon kë aji na a : “Dba niim niim hënkun, ukaan kë mënhilan pbi.”

21 « Kë nalemparul aya akakalëʒ ajugul uko wi bateemulun. Ajug katoh adeebaʒ wal mënt aʒe ji na nalemparul : “Faraan iya du iyiti na igah yi ubeeka itijën ʒi, bajuuk, banʒakmun, bakuul na bankjiinkun.” 22 Kë nalemparul aya akak aji na a : “Naweeek, ddo uko wi ijakun kë dko daantuma tum.” 23 Kë ajug katoh aʒe ji na a wal mënt: “Yaan na igah yi nʒeeh ido kaʒaʒ ibiig, idabër bañaan, katoh naan kahilna katum.” 24 Dʒupan, nin alon ʒi bateek biki nduun aanknem kañah naan. »

*Pduk iko bti kaʒaʒ Yetu
(Maci 10.37-38)*

25 Bañaan batum bawo ʒi ppoʒ na Yetu ; kë aʒe kok aji na baka : 26 « Woli ñaan abi ʒi nji bë aanjalën maakan apelan aʒin, anin, aharul, babukul, baʒa'ul na baweeekul na uleeful kak, aanhil pwo naʒaʒaraan. 27 Anwoon aankunja kruʒ ki nul kadinan phaj ji nji udole wo ʒi pkeʒ, kapoʒ ʒi kafet ki naan, aanhil pwo naʒaʒaraan. »

28 « Aho ʒi an ajaan a ʒal pniw katoh kaweeek bë aanji dun kaʒo kaʒal bnuura katen itaka yi anumiin, kame me ahilan pniw ka kaba? 29 Woli

aando han, ajun pniw bë aambi hilaan pbaañëʒ, bankwinun ka babe ʒa 30 kaji : “Ñaan i ajunun pniw bë aanhilaan pbaañëʒ!”

31 « Kë naʒih aho ʒi ajaan wonʒi aya p ʒut na naʒih alon aanji dun kaʒal katen me ahilan na bangoli iñeen-week njaas iñeen week (10.000) p ʒut na anwoon na bangoli iñeen-week njaas iñeen-week nʒëb ba (20.000)?

32 Woli aanhilani, ayil du naʒih undu wi ahumu ʒi nlowi, kakooʒa batiinkar.

33 Kë hënk di uwoon, woli alon ʒi an aanduk bka bi nul bti aanhil pwo naʒaʒaraan. »

*Pnam panyaʒun
(Maci 5.13; Markut 9.50)*

34 Yetu akak aji na baka : « Pnam pawo uko unuura, paʒale kak ayaʒ, bakakanaan kataabare ki pa na we ba? 35 Nin paankak anuura pa mboʒ, këme pa umënan ; paji pafël.

« Ankaan ibaʒ itiiinkni, atiinkan. »

15

*Uhoñ wi unkaneel umpoʒi unneemu ʒi aku ʒi awinana
(Maci 18.12-14)*

1 *Bakobraar daaʒa na bado buʒaan bti baji bañog Yetu, katiinka. 2 *Bafaritay na *bajukan Bgah baʒe kahoopaʒër kaji : « Niiint i aji naakiir na bado buʒaan, kabot kade na baka. »

3 Kë Yetu aʒe hoñ na baka aji : 4 « Aho ʒi an ajaan aka nʒe nʒaneel iñeen-week aʒe neemandën uloolan, aanji duk nundu du pʒaar, kaya pla unneemu ʒi, te wi awinan wa? 5 Wal wi awinun wa, aji lilan maakan, kalap wa, 6 kaya katoh, kadu banohul na baki ʒul, kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin unkaneel wi naan unneemu ʒi.” 7 Kë hënk di uwohan, mnlilan mnweek manwo du baʒi pa nado buʒaan aloolan anʒëlʒun ubida kapel bañaan batum* banwoon batool, banwoon baannuma pʒëlëʒ nʒbida. »

* 15:7 Bapiit ʒi ulibra aji bañaan iñeen kañeen kalon na kañeen kalon (99).

Uhoñ wi baluk banneemuñ akuñ awinana

8 « Kë ñaaf ahon ajaan wonñi aka baluk bi ñnuur iñeen, ašë neemandën baluk bi unuur uloolan, aanji tehan unkaniya, kawet dko bnuura, te wi awinun baluk mënñ i? 9 Wal wi awinun ba, aji du banohul na bakinñul kaji na baka : “Nalilaan na nji, dwin baluk bi mbiiñ aneemandën.” 10 Hënk di mnlilan manjaan manwo ñi ñwanjut ñi Našibañi pa nado buñaan aloolan anñëlñun ubida. »

Uhoñ wi napoñ anneemuñ akuñ awinana

11 Yetu akak aji na baka : « Ñiinñ alon abi ka bapoñ batëb. 12 Anwoon nabaasha kë ašë ji na ašin : “Paap, wulaan kafah ki naan ñi bka bi nu.” Kë ašin afaaš baka bka bi nul. 13 Wi nabaasha adolon ñnuur ñntiiñu ašë ñonkrën bka bi nul bti, atool aya du utaak ulon unlowun atok tokan bka bi nul ñi unoh.

14 « Wi atokun bka bi nul bti, kë ubon wi katër ilëmënt ušë mara mara ajot ñi utaak mënñ, kë ajun pwo ñi kanuma. 15 Wi wi ayaan aneej ulemp du ñiinñ alon i utaak mënñ, kë un mënñ añu'a pyen ñnkuma. 16 Ado ji ñal pde ilëfa yi ñnkuma katumanaan kayin bë nin alon aanji ñena ya. 17 Wal mënñ kë ašë šalññen aji : “Balemp hum bawoon du uko paapa, aji bade kayok kado dukšën, kë ñi nšë wo ñi akeñ ubon! 18 Dkak du paapa kaji na a : ‘Paap djuban ñi kadun ki Bañi abot ajuban ñi kadunu ; 19 mënkak ataañ na pdu'ana abuku, jejaan ji alon ñi balemp biki nu.’” 20 Kë hënk di atoolun pkak du ašin.

« Ahum nlowi, kë ašin ašë wina, abot añagi'a ; añiira, ajotna, amooka bnuura. 21 Kë abukul ašë ji na a : “Paap, djuban ñi kadun ki Bañi abot ajuban ñi kadun ki nu, mënkak ataañ na pdu'ana abuku.” 22 Kë ašin ašë ji na balemp biki nul :

“Nataraan, nañjan kamiša kannuur-naaniin, nawoharëna, nañu'ana paneel ñi pkoñ, nabot nañu'a iřapaat ñi ihoñ. 23 Nayaaran uwit ummagnun ñi batani nafiñ, ñde, ñnoha, 24 abuk naan annañun i abi keñ ašë kak ñi umundu, abi neem, ašë winana!” Kë bašë wo ñi unoh.

25 « Bajeen ñiinñ awo wal mënñan du uñeeh. Wi akbiin, añog katoñ ašë tiink kë bakkob abot aki. 26 Adu wal mënñ nalemp i ašin alon ahepara uko umba'i duk awo wo. 27 Kë un ateema aji : “Añu'abiin, kë šaaš afiñ uwit ummagnun ñiki akak najoob.” 28 Kë bajeen ašë deebañ, apok pneej katoñ. Kë ašin ašë pën akooña. 29 Kë ašë teema aji : “Ddo ñşubal ñtum, alem-paru, mëmbaan kapoka nin pdo uko wi ijakun, kë iimbaan kañenarën upi umpoñi nnohnaana na batënñ naan ; 30 kë abuku i ašaan akak, ul anyaan ade bka bi nu na baañ bawuñaan aba, kë išë do kë bafiñ uwit ummagnun!”

31 « Kë ašin ašë ji na a : “Abuk naan, iwi, iji kwo na nji na ñnuur nuur, uko wi nkaan bti uwo wi tu. 32 Kë ñşë wo i kanoha kabot kawo ñi mnlilan, ñiki añu'abiin i abi keñ, ašë kak ñi umundu ; abi neem ašë winana !” »

16

Namali natit

1 Yetu abot aji na bañaarul : « Ñiinñ alon nayok abi ka namali, kë bašë keešara du a aji atoka bka. 2 Kë ado kë badu namali ašë ji na a : “We wi mbaan añiink kë bakñup ñi iwi ba? Yuujaan jibi idolon na bka bi naan, hënkun mënkak añal iwo namali i naan.” 3 Kë namali ašë šal aji : “Dbaa do we, wi ajug katoñ apënananun ñi ulemp? Pya kajaar? Mënhinan ka. Bñehañ? Dkowa ba. 4 Yoow! Dme uko wi ñi kadolon wi bakpënananun ñi ulemp, pa bañaan bahilna bayeenkën du itoh yi baka.”

5 « Kë hënk di di adoon kë badu bantëeñun ajug katoñ kë bakbiina aloolan aloolan, aji na nateek : “Hum

* 16:6 Kaniibi kandoli kawo ñlitru iñeen ñwanjanñ na paaj na ulon.

di di iṭeetuṅ ajug katoḥ ba?”⁶ Kē ṅiintṅ ajaka : “Iniibi* iṅeen-week yi ukēra” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ṭoon itaran ipiit iniibi iṅeen-kaṅeen.”⁷ Akak aji na alonṅ : “Kē iwi, hum di di iṭeetuṅ ajug katoḥ ba?” Kē ateema aji : “Iniibi iweek iṅeen-week yi maaj” kē aji na a : “Nje kakaarta ki nu, ipiit iniibi iweek iṅeen bakreṅ.”⁸ Kē ajug katoḥ aṣē maṭ namali naguuru uṅ jibi adolonṅ mntit hēnk. Hēnk di uwoonṅ, baṅaanṅ banṅalonṅ umundu wi batit ṭi mnwo mi baka na batēntṅ baka apel biki bjeehi bi Naṣibaṭi. »

Pṭijan itaka bnuura

⁹ Yetu akak aji : « Dṭupan : nalaan banoh na itaka yi umundu wi buṭaan wi, nahilna unuur wi iko yi umundu wi ikbaanṅ, bayeenkan du itoh yi baṭi inwoonṅ yi mnto. ¹⁰ Anwoonṅ natoool ṭi uko umpoṭi wi bawululunṅ aji wo natoool ṭi utum, kē anwoonṅ aanwo natoool ṭi umpoṭi aanji wo natoool ṭi utum. ¹¹ Woli naanwo batoool ṭi pyok pi umundu wi buṭaan wi, in aklunṅ kawulan pyok pi manjoonan? ¹² Kē woli naanwo batoool na bka bi ṅaanṅ nampaṭi, naṣal aji Naṣibaṭi alunṅ kawulan banwoonṅ bi nan i?

¹³ « Nin ṅaanṅ aanhil kalempar baṣih batēb : apok alonṅ kaṅal undu, kēme amēban alonṅ, kaṣē beeh undu. Naanhilan kalempar Naṣibaṭi kabot kalempar itaka. »

Nṭup ṅlon kak ṅi Yetu

(Maci 11.12-13; 5.31-32; Markut 10.11-12)

¹⁴ *Bafaritay banjaanṅ baṅal itaka batiink iko mēntṅ bti aṣē beṅ Yetu. ¹⁵ Kē aṣē ji na baka : « An nawo baṅaanṅ banjaanṅ badaar kawo batoool ṭi kadun ki baṅaanṅ kē Naṣibaṭi aṣē me ṅṣal ṅi nan. Uko wi baṅaanṅ badēmanunṅ uji uwo unwuṭunṅ maakan ṭi kadun ki Naṣibaṭi.

¹⁶ « Ji *Yowan Nabattaar abi ado kabi, *Bgah bi Moyit na *baṭupar Naṣibaṭi bawoonṅ ; du wal wi abiinunṅ kē baṣē ṭupan *Uṭup Ulil Unuura wi

Pṣih pi Naṣibaṭi, kē baṅaanṅ bti bataman ado na pneej ṭi pa. ¹⁷ Baṭi na mboṣ manyojnunṅ pṭok apel uko uloolan umpoṭēṭaanunṅ ṭi *Bgah bi Moyit.

¹⁸ « ṅaanṅ andookunṅ aharul akuṭ aniim alonṅ ajuban pjuban pi piintṅ, kē anniimunṅ ṅaaṭ i ayinul adookunṅ ajuban pjuban pi piintṅ. »

ṅiintṅ nayok na Lataar najuuk

¹⁹ Yetu akak aji : « Ubi ka ṅiintṅ alonṅ nayok, anjaki ṅēga kabot kade bnuura, kawo ṭi unoh na ṅnuur. ²⁰ Kē baṣē fēl ṭi plēman pi katoḥul ṅiintṅ alonṅ najuuk i bajaanṅ bado Lataar† i uleef unniinkunṅ ṅjad. ²¹ Ado ji ṅal ṅal pjeṅṅṅ ituk injotnunṅ ṭi umeeṣa wi nayok. ṅbuṣ ṅadoonṅ aji ṅalaj ṅjad ṅi nul. ²² Kē najuuk uṅ abi keṭ, kē ṅwanjut ṅaya na a kē aṭo akab du *Abraham. Kē nayok abi keṭ kak, kē bamoya.

²³ « Wi nayok awoonṅ du mnkeṭ, ahaj maakan, aṣē kat keṣ awin Abraham du kalowan, kē Lataar aṭo aṅoga. ²⁴ Wi wi ahuuranunṅ adu'a aji : “Abraham Paapa, ṅagi'aan, iyil Lataar atoop pkoṅ ṭi meel abi ṅowanaan pndemēnt, dhaj maakan ṭi bdoo bi.” ²⁵ Kē Abraham aṣē teema aji : “Abuk naan, leṣan kē iwin bnuura wal wi iwoonṅ du mboṣ, kē Lataar ul, aṣē wo ṭi mnhaj. Hēnkunṅ awo ṭi atuumara, iwi kē iṣē haj. ²⁶ Tenan kak : bwal bweek bakak apaṭēṣun na an, banṅalonṅ pṭēp bahilna bawo baankṭēp, ṅaanṅ aanhil pmuur bwal bi kabi du un.”

²⁷ « Kē nayok aṣē ji na a wal mēntṅ : “Keeri Paap, dkooṭu kooṭ, yilan Lataar du katoḥ ki paapa, ²⁸ dka babuk paapa kaṅeen ; aya aṭup baka uko wi awinunṅ, bawutna kabi kak ṭi dko di mnhaj di.” ²⁹ Kē Abraham aṣē ji na a : “Bawo na ṅlibra ṅi *Moyit na ṅi *baṭupar Naṣibaṭi, batiinkan uko wi baṭupunṅ ṭi ṅa.” ³⁰ Kē ṅiintṅ nayok uṅ aji na a : “Uunkkēṣa keṣ baka, bē woli ṅaanṅ anwoonunṅ du mnkeṭ aya ṭup baka, bawut pjuban, kaṭelēṣ

† 16:20 Lataar dawoonṅ Naṣibaṭi aji ṭēnk.

nbida.” ³¹ Kê Abraham aşê ji na a : “Wi bawoon baanji batiink *Moyit na baþupar Naþibaþi, woli ñaan adoo naþa þi pkeþ abi aþup baka, baankteha te.” »

17

Pjuban na pmiirad

¹ Kê Yetu aşê ji na baþaşarul : « iko inhinanun kado bañaan bado buþaan iinhinan kawaaþana, kê ñaan anþaan þij ya aşê wuþan! ² Uhokan pa a batana plaak pweek bawata du bdëk, kê di pwuta ado alon þi bapoþ biki* Naþibaþi ajot þi pjuban. ³ Naþafaraan!

« Woli atëntu ajubanu, þiniin na a, woli awut pjuban, kmiira. ⁴ Kê woli ajubanu nyaaþ paaj na ulon þi unuur, akuþ abi nyaaþ paaj na ulon aji na iwi : “Miiraan” kmiira. »

Pfiyaar pi nalempar Naþibaþi (Maci 17.19-20)

⁵ *Banjañan baji na Ajugun : « Hoþalëþan pfiyaar panwoon þi un. » ⁶ Kê aji na baka : « Woli naka lah pfiyaar panliñun na pbuk pi maaj, najile na pnþeen pi : “Dëtadiiran iya ijab du bdëk,” patiinkan! »

Plempar Naþibaþi na byompan

⁷ « Ahoñ þi an ajaan aji na nalemparul najaar keme nayafan woli awoona uþeeh : “Faraan, biin iþo ide”? ⁸ Aambaa þep þep kaji na a : “Junþaan kañah, ibot iþelëþ iko ibi iyisën, te ndo nde mbot ndaan, ibale kbaa de kabot kadaan.” ⁹ Aanka na pwula nin uko ulon, þiki ado uko wi ajakulun. ¹⁰ Kê hënk di uwoon pa an : wal wi nadoli uko bti wi Naþibaþi ajakanan nado, najakan : “Nwo balemp þañ, ñdo uko wi ñwoon biki kado.” »

Biinþ iñeen bamaak bdoo

¹¹ Wi Yetu atoolun pya Yerutalem, aşê þepna ñmban ñi ñtaak ñi *Famariya na *Galilay. ¹² Wi akneejuñ þi untanka ulon, kê biinþ iñeen bamaakun bdoo baþê bi pyit na a, aşê naþ alow, ¹³ ahuuran aji : « Yetu, najukan, ñagi'un. »

¹⁴ Wi Yetu awinun baka aşê ji : « Nayaan nawinana du baþenjan biki Naþibaþi. » Wi bakyaan na bgah, aşê mara mara ajeb. ¹⁵ Kê alon þi baka, wi awinun kê ajebi, aşê wugþa, awo þi phuuran, adëman Naþibaþi. ¹⁶ Abi, ajot þi ihoþ yi Yetu aşê beeba. Ñiinþ mënþ, awo i uþaak wi Famariya. ¹⁷ Kê Yetu aşê hepar aji : « Biinþ iñeen bti baanjebi i? Kê biki kañeen kalon bandukiin bawo þun ba? ¹⁸ Alon þi baka aankak ado bi kabi kadëman Naþibaþi, ñiinþ i anwoon aanwo *nayuday akakun þañ abi adëmana! » ¹⁹ Wi wi Yetu aþaan aji na a : « Naþiin iya, pfiyaar pi nu pabuuranu. »

Ubi wi Pþih pi Naþibaþi (Maci 24.23-28,36-41)

²⁰ *Bafaritay bahepar unuur ulon Yetu lum di *Pþih pi Naþibaþi pakbiin, kê ateem baka aji : « Ubi wi Pþih pi Naþibaþi uunkwinana, ²¹ kê ñaan aankdo kaji : “Tenan : pawo þi! Keme : pawo moñ.” Pþih pi Naþibaþi pawo þi ptoofan. » ²² Yetu akak aji na baþaşarul : « Nnuur ñlon ñabi, ñi naklun kañal pwun *Abuk Ñiinþ unuur uloolan þañ, bë naankwina. ²³ Balun kajakan : “Awi moñ!” “Awii wi!” Nakya da, nakþiir da. ²⁴ Jibi kaliik liik kajaan kawoona kaban kalon ki baþi, kajeehan baþi bti, hënk di di Abuk Ñiinþ akluñ kawo þi unuur wi nul. ²⁵ Kê aşê wo i kahaj maakan duna, kawuun ki kabot kapoka.

²⁶ « Uko umbiin awo þi wal wi Nowe ukaan awo þi ñwal ñi Abuk Ñiinþ. ²⁷ Bañaan bawo wal mënþ þi kande na udaan, aniim, awul babak baka iniim, te unuur wi Nowe aneejuñ þi upuur wi meel uweek, kê uþubal uweek uþê jot, atuman idëk, kê bayooro bukal bti.✧

²⁸ « Kê hënk di uwohan þi wal wi Lot : bañaan bawo þi kande na udaan, anug, awaap, atepi, aniw; ²⁹ Kê unuur wi Lot apënuñ þi Todom, Naþibaþi kê aşê do uþubal wi bdoo, na pdëpalën panktëradun kê papëna baþi, afin

* 17:2 Bapoþ biki : Yetu aþiiniyaan þi banfiyaarun, bukal bakakun ji bapoþ. ✧ 17:27 Ujuni 6.9; 7.24.

✧ 17:29 Ujuni 18.20; 19.25.

baka bukal bti. ³⁰ Kë hënk di di uklun kawo, ti unuur wi Abuk Ñiint aklun kawinana.

³¹ « Ti unuur mënt, ñaan anwoon ti uşala, awutan kaneejar iko yi nul. Kë hënk di ukwohan pa ñaan anyaan uţeeh, awutan kawugşa ptiis. ³² Naleşan uko undolun ahar Lot*! ³³ Ankdoon na pbuuran ubida wi nul alun kawaan wa, kë anwaanun ubida wi nul alun kabuuran wa. ³⁴ Dţupan : na uţejan mënt, bañaan batëb bapiint ti kalişa kaloolan : alon ajejana, alon aduka. ³⁵ Baat batëb bawo ti pşon : alon ajejana, alon aduka. [³⁶ Biint batëb bawo du uţeeh : alon ajejana, alon aduka.] » ³⁷ Kë bataş Yetu başë hepara aji : « Ajugun, ţun di di iko mënt iklun kaţëpna? » Kë ateem baka aji : « Dko di untaam ukeţnun, dul di di njugude ņaklun kayitiir. »

18

Uhoñ wi nawayëş na ñaaţ nayoţ

¹ Yetu akak ahoñ na bataşarul adiiimanaan baka kë bawo biki kado kañehan Naşibaţi ņwal bti, kawut kawutandër. ² Aji na baka : « Ubi ka ti ubeeka ulon, nawayëş bţup aññoomuņ Naşibaţi abot awo aanji tiink nin ñaan. ³ Ti ubeeka mënt kak, ñaaţ nayoţ alon awo da anţaali pbi du a bawayëşa. Aji ji na a : “Wayëşaan na naşoorad naan.”

⁴ « Nawayëş ajon kapok aşë bi ban ţun aji : “Na manjoonan, mënji kaţi Naşibaţi abot awo mënji kaţiink nin ñaan ; ⁵ kë jibi ñaaţ i aknooranaanun, dwayëşa. Woli abi'a bi ti, abi baañşaan pdo kayewlënën.” » ⁶ Ajugun kë aşë kak aji na baka : « Natiinkan uko wi nawayëş nawuţaan i ajakun! ⁷ Kë Naşibaţi, aankbi kaţënk biki nul, kawayëş baka i, wi bakhuuranulun añehan ņwal bti? Ajon uţënk baka i? ⁸ Dţupan na manjoonan, awayëş baka kataran taran. Kë *Abuk Ñiint, alunle bi, aţënkara ti umundu bañaan banfiyaarun i? »

Uhoñ wi Nafaritay na nakobraar daaşa

⁹ Yetu akak ahoñ pa bañaan banşalun aji bawo baţool aşë beeh bandukiin, aji : ¹⁰ « Biint batëb babi ya pñehan Naşibaţi du Katohul Kaweek ; alon awo *nafaritay kë alon awo *nakobraar daaşa. ¹¹ Nafaritay anaţ aşë ñehan Naşibaţi ti uşalul aji : “Iwi Naşibaţi, dbeebu ti uko wi mpaţun na bañaan bandukiin, bakii, bado buţaan, bajuban pjuban pi piint ; dbeebu kak wi nwoon mënnaam na nakobraar daaşa i. ¹² Dji kayiman ņnuur ņtëb ti kanëm kabot kafaaş uko wi nyeenkun bti kado ifah iñeen, kajej kalon kawulu.” ¹³ Nakobraar daaşa ul kë aşë naţ alow, aandoo ñoom pkat kës katen baţi, aşë kuşa iñen*, aji : “Iwi Naşibaţi, ñagi'aan, nji nwoon nado buţaan.” »

¹⁴ Yetu aji na baka : « Dţupan : Un mënţan wi aţiişun, Naşibaţi adinan kë awo naţool ti kadun ki nul, kë uşë wo uunwo han pa nafaritay. Hënk di uwoon, ankdëmanun bkowul, balun kawalana, kë anwalanun bkowul, balun kadeeja. »

Yetu awul bapoţ bampoţi bnuura bi Naşibaţi

(Maci 19.13-15; Markut 10.13-16)

¹⁵ Bañaan balon baţij Yetu bapoţ bampoţi pa aban baka, kë bataşarul bawin uko mënt aşë ņoman na baka. ¹⁶ Kë Yetu aşë do kë bañogan bapoţ aşë ji : « Nawutan bapoţ babi ti nji! Nakneenan baka, ţiki *Pşih pi Naşibaţi pawo pi banwoon ji baka. ¹⁷ Dţupan na manjoonan : anjalun pneej ti Pşih pi Naşibaţi awo kanaam na napoţ. »

Ñiint nayoţ

(Maci 19.16-30; Markut 10.17-31)

¹⁸ Kë ñiint alon antiinkaniin aşë hepar Yetu aji : « Najukan nanuura, we wi nwoon kado kayeenkna ubida wi mnto ba? » ¹⁹ Yetu kë aşë ji na a : « Imeha kë Naşibaţi ţań anuuriin, ukaan kë ikdu'ën nanuura i? »

* 17:32 Ujuni 19.26.

* 18:13 Ti ugrek bapiit aji : Akob iñen ti bjënt, hënk di bayuday bajaan bado woli bawo ti puţan.

20 Ime uko wi *Bgah bi Moyit bajakuŋ: “Iinkpiinŋ na ahar ñaan kēme ayin ñaan, iinkfiŋ ñaan, iinkkiij, wutan katapar ñaan uko wi awoon aando, mēbaan šaaš na naan bnuura.” » 21 Kē ñiinŋ ateema aji : « ddo iko mēntŋ bti wi nwoon napoŋ te hēnkuŋ. »

22 Wi Yetu atiinkuŋ uko waŋ ašē ji na a : « Iduka uko ulonŋ kak : waapan iko yi ikaanŋ bti, ijej itaka iŋen bajuuk, woli ido haŋ kšē ka pyok du baŋi. Wal mēntŋ, kšē bi, kaŋašēn. » 23 Wi ñiinŋ atiinkuŋ uko waŋ, ašē jooŋan, ŋiki ayok maakan. 24 Yetu awin kē ajooŋanii ašē ji : « Utam maakan pa nayok aneej du *Pših pi Našibaŋi! 25 Aa, uyoj apel pa untaam uweek wi pnkunkaali uneej ŋi bhēr bi kaguja kē di nayok aneej du Pših pi Našibaŋi. »

26 Banktiinkuluŋ kē bašē ji : « Kē in ahilanuŋ keeri kabuur? » 27 Yetu kē ateem baka aji : « Bañaanŋ bajēn baanhilan pbuuran ŋleef ŋi baka, kē Našibaŋi ašē hil pbuuran baka. » 28 Timonŋ Piyeer kē ašē ji na a wal mēntŋ: « Tenan, ŋduk iko yi ŋkaanŋ bti pa pŋašu. » 29 Yetu kē ašē ji na baka : « Dŋupan, manjoonan ma : ñaanŋ ankdukuŋ katohul, aharul, babak ašin, na bajugul na babakul pa Pših pi Našibaŋi, 30 ayeenk kapelan maakan ŋi umundu wi uko wi abiinŋ aka, kabot kayeenk ŋi umundu unkm-biinŋ ubida wi mnŋo. »

Yetu akak aŋup kē aluŋ kakeŋ kabot kanaŋa ŋi pa

(Maci 20.17-19; Markuŋ 10.32-34)

31 Yetu adu *banjañan iñeen na batēb mpaŋ ašē ji na baka : « Hēnkuŋ, ŋtool ppaya du Yerutalem. Iko bti yi *baŋupar Našibaŋi bapiiŋuŋ ŋi *Abuk Ñiinŋ idolana. 32 Abuk Ñiinŋ aluŋ kawulana du banwoonŋ baanwo *bayuday, baluŋ kabeŋa, kakara, katēfjēra ; 33 kakoba na itintēl kašē kafina, unuur uwajanŋen ašē naŋa ŋi pkeŋ. » 34 Kē banjañan iñeen na batēb bašē tiink ašē wo baante uko wi ajakuŋ. Uŋup mēntan uŋēp baka kē baamme uko wi Yetu analuŋ pji na baka.

Yetu ajeban nakuul alonŋ du ŋmban ŋi Yeriko

(Maci 20.29-34; Markuŋ 10.46-52)

35 Kē wi Yetu akñogunŋ ubeeka wi Yeriko, nakuul alonŋ aŋo bñehan ŋi kabanŋ ki bgah. 36 Wi atiinkuŋ bañaanŋ batum kē baktēp, kē ašē hepar uko unwoonŋ, 37 kē baŋupa aji : « Yetu i *Nataret aktēpuŋ. » 38 Wi wi ašaanŋ ahuuran aji : « Yetu *Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » 39 Banwoonŋ ŋi kadun baŋoman na a ayomp, kē abaa huuranaara huuran maakan aji : « Abuk Dayiŋ, ñagi'aan! » 40 Kē Yetu ašē naŋ ado kē baŋija a. Wi nakuul añogunŋ kē ašē hepara : 41 « we wi inaluŋ ndolu ba? » Kē ateem aji : « Ajugun, dolaan ndo kawin kak! » 42 Yetu kē aji na a : « Doon kawin, pfiyaar pi nu pajebanu. » 43 ŋi dko mēntŋ kē akak awin abot aŋaš Yetu, ašē dēman Našibaŋi. Kē bañaanŋ bti bakak ayeeh mndēm mi Našibaŋi wi bawinuŋ uko unŋēpuŋ.

19

Fake

1 Yetu aneej ŋi Yeriko awo ŋi pmuur ubeeka, 2 kē ñiinŋ alonŋ anwoonŋ katim ki Fake ašē wo da, awo naweek i *bakobraar daaša abot ayok maakan. 3 Ado na pwin ñaanŋ anwoonŋ Yetu ašē wo aanhinani ŋiki bañaanŋ batumi, kē abot awo ñaanŋ naŋamñaan. 4 Aŋi wal mēntŋ ajot kadun ašē paya ŋi bko blon kahilna kawin Yetu, anktēpnuŋ da.

5 Wi Yetu abanuŋ du dko di apayiinŋ ašē kat kēš aji na a : « Fake, taraan iwala, dwo i kawala du katohu ŋa. » 6 Kē ataran awala ayeenka na mnlilan. 7 Wi bañaanŋ bti bawinuŋ uko waŋ, ašē ŋur ŋuran aji : « Aya awala du uko ñiinŋ nado buŋaan! » 8 Kē Fake ašē naŋa anaŋ, aji na Ajugun : « Ajugun, tenan, dfaaš bka bi naan ŋi ptoof kaŋen bajuuk, akak awo woli dguur ñaanŋ bka bi nul kakakana ŋyaaš ŋbaakēr uko wi nyeenkuluŋ. » 9 Yetu kē ašē ji na a : « Našibaŋi abuuran ŋa bañaanŋ biki katoh ki, iwi kak iwo abuk *Abraham.

10 Hēnk di uwoon, *Abuk Ñiint̄ abi bi pla kabot kabuuran banneemuñ. »

*Uhoñ wi itaka
(Maci 25.14-30)*

11 Wi bañaan̄ bawoon̄ ʒi ptiink̄ Yetu, kē ašē hoñ na baka ʒiki aňog Yerutalem, kē bašē šal aji *Pših pi Našibaʒi pawinana wal mēnt̄. 12 Aji na baka : « Ñiint̄ alon̄ i kabuka kaweeek̄ abi ya du utaak̄ unlowuñ̄ pya kayeenk̄ pših pi utaak̄ wi nul, kašē kawuḡša. 13 Adu balemparul̄ iñeen, awul baka andoli baluk̄ bi kli kwajan̄t̄ ašē ji na baka : “Nalemp̄an na itaka yi te ubi'ēn.”

14 « Bañaan̄ biki utaakul̄ kē bašē šoorā, ayil̄ bañaan̄ balon̄ kē baya du naših̄ najeenkal̄ aji na a : “Ñēn̄jal̄ ñaan̄ i ašihun.”

15 « Wi bayaan̄ aʒoorana du pših, kē ašē wuḡša. Wi abanuñ̄, ašē do kē badu balemparul̄ biki abiiñ̄ awul itaka, katen̄ jibi andoli ʒi baka aduki alemp̄. 16 Nateek̄ abi ajaka : “Naših, itaka yi iwulnuñ̄ yii yi, dduk̄ aka uko wi iwulnuñ̄ nyaaš̄ iñeen.” 17 Kē aji na a : “Ido bnuura, iwo nalemp̄ nanuura ; jibi iwoon̄ nanuura ʒi uko umpoʒi wi nwuliñ̄, iwo nantuña i nbeeka iñeen.”

18 « Natēbant̄en̄ kē abii, aji na a : “Naših, itaka yi iwulnuñ̄ yii yi, dduk̄ aka uko wi iwulnuñ̄ nyaaš̄ kañeen.” 19 Kē akak̄ aji na uñ̄ mēnt̄an̄ : “Iwo nantuña i nbeeka kañeen.”

20 « Undu kak̄ kē abii aji : “Naših, itaka yi nu yii yi, dtan̄ ya ʒi blaañ̄ ahank̄. 21 Dʒi'u, iwi inwoon̄ ñiint̄ najooʒ, anjaan̄ ayeenk̄ uko wi awoon̄ aanhankani, kabot kakit̄ uko wi awoon̄ aantepi.” 22 Kē naših̄ uñ̄ ašē ji na a : “Iwi nalemp̄ nawuʒaan, dwayēšu na nʒup̄ n̄i iʒupuñ̄ iwi ʒi uleefu. Ime aji dwo ñaan̄ najooʒ anjaan̄ ayeenk̄ uko wi awoon̄ aanhankani, kabot kakit̄ wi awoon̄ aantepi. 23 Kē we ukaan̄ keeri kē iinjeñ̄ itaka yi nwuliñ̄ ahankan du naʒēetan̄ ba? Išaan̄ kabuk̄ uko ulon̄, woli dyaarad̄ ya.”

24 « Wi wi ašaan̄ aji na bañaan̄ banʒoon̄ da : “Nayeenkana itaka yi nul, nabot nawul̄ ya andukiñ̄ aka nyaaš̄ iñeen uko wi nwululuñ̄.” 25 Kē bateema aji : “Adobi ka ka itaka itum!” 26 Kē akak̄ aji na baka : “Dʒupan, ñaan̄ ankaan̄, baluñ̄ kaʒena kak, bē anwoon̄ aankaan̄, bado yeenka wi akaan̄. 27 Kē bašoorad̄ naan, banwoon̄ baambi n̄jal̄ nših̄ baka, naʒijan̄ baka ʒi, nafaal̄ ʒi kadun naan.” »

*Yetu aneej̄ ʒi Yerutalem̄ ji naših̄
(Maci 21.1-9; Markut̄ 11.1-10; natenan̄ ʒi Yowan̄ 12.12-16)*

28 Wi Yetu aʒiiniñ̄ han̄ aba, ašē tool̄ pya Yerutalem, apoš̄ ʒi kadun ki pntuk̄. 29 Wi aňogun̄ n̄fēt̄ n̄i Betfage na Betani, kaňoḡ pnkuñ̄ pi bajaan̄ bado « Pnkuñ̄ pi Mnoliwera* » ašē yil̄ baʒašarul̄ batēb̄ aji na baka : 30 « Nayaan̄ du ufēt̄ unwoon̄ ʒi kadunan̄ wuñ̄, woli naneej̄ da, naʒēnk̄ ubuuru umpoʒi untanuñ̄, wi nin̄ ñaan̄ awoon̄ aambaan̄ kadapi'aara ; nafēnēšan̄ wa naʒij̄. 31 Woli alon̄ ahepar̄ uko unkaan̄ kē nakfēnēs̄ wa, najaka Ajugun̄ anumiñ̄ wa. »

32 Wi bayili bayaan̄, baya ʒēnk̄ kē uko uwo jibi Yetu ajakuñ̄ na baka. 33 Wi bawoon̄ ʒi pfēnēs̄ ubuuru umpoʒi wuñ̄, bajuḡ wa kē bašē ji : « we ukaan̄ kē nakfēnēs̄ ubuuru ba? » 34 Kē bašē teem̄ aji : « Ajugun̄ anuma wa. »

35 Wi wi bajejuñ̄ wa aʒij̄ Yetu, ašē pēnan̄ iyeti yi baka agur̄ wa, ašē dola kē apayaa. 36 Wi akyaan̄, kē bañaan̄ bašē pēnan̄ iyeti yi baka ašēef̄ ʒi bgah. 37 Wi Yetu abanuñ̄ du bgah bankwalnaaniñ̄ Pnkuñ̄ pi Mnoliwera atool̄ pya Yerutalem, kē pntuk̄ pi baʒašarul̄ bti pašē lilan̄ maakan, ahuran̄ maakan̄ awo ʒi pdēman̄ Našibaʒi pa mlagre mi bawinuñ̄ bti. 38 Baji : « Bnuura nuura ʒi naših̄ ankmbiñ̄ ʒi katimul! » Mnjeeh̄ du baʒi na mndēm̄ du baʒi duuʒ̄ ! » 39 *Bafaritaȳ balon̄ banwoon̄ ʒi pntuk̄ kē bašē aji na Yetu : « Najukan, n̄jomaan̄ na baʒašaru baʒañan.

* 19:29 Pnkuñ̄ pi Mnoliwera : Dawoon̄ katim̄ ki pnkuñ̄ pi bajaan̄ bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.” ✧ 19:38 Kañaam 118.26.

» ⁴⁰ Kë aşë teem baka aji : « Dɔɔpan, woli bayompi, mnlaak mi manhuuran. »

Yetu akak aɕëgara Yerutalem

⁴¹ Wi Yetu aňogun, awin ubeeka wi Yerutalem, aşë ɕëgara wa, ⁴² aji : « Dɔal lah iwi kak iyikrën iko inkɕijiiñ nɕa di mnjeeh, kë iko mënɕ işë mena, kës ki nu kaanhilan pwin ya. ⁴³ Nnuur nlon ɔabi ɔi başooradu bakdolun uniw wi mboş kakoolnɕënu, kagut na iwi. ⁴⁴ Balun katoku, iwi na babuku. Baankwut nin katoh kalon kanaɕ, ɕiki iinyikrën wal wi Naşibaɕi abiin pbuuranu. »

Yetu adook bawaap du Katoh Kaweek ki Naşibaɕi

(Maci 21.12-17; Marku 11.15-19; natenan ɕi Yowan 2.13-22)

⁴⁵ Yetu aneej wal mënɕ du *Katoh Kaweek ki Naşibaɕi aşë jun pdook bawaap, ⁴⁶ aji na baka : « Naşibaɕi aɕup ɕi Ulibra wi Uɕup wi nul aji : “Katoh naan kawo kañehanaani.”[✧] Kë an naşë kakan ka dko dmennaani di bakii[✧]! »

Yetu ajukan du Katoh Kaweek ki Naşibaɕi

⁴⁷ Unuur unjinti, Yetu aji jukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaɕi. Kë *baɕenjan baweek na *bajukan Bgah na baweek biki *bayuday başë la pfiña, ⁴⁸ aşë wo baamme jibi bakdoli, ɕiki bañaan bti bawat ibaɕ atiinka bnuura.

20

Bayuday bahepar Yetu ñaan anɕu'ulun pdo iko yi akdolun

(Maci 21.23-27; Marku 11.27-33)

¹ Yetu awo unuur ulon ɕi pjukan du *Katoh Kaweek ki Naşibaɕi abot aɕup *Uɕup Ulil Unuura, kë *baɕenjan baweek na *bajukan Bgah başë wuj na bantohi ² ahepara aji : « ɕupun, mnhina mnhoñ mi mi ikdolnun iko yi ba? In ajakiin kë ihilan kado ya? » ³ Kë aşë teem baka aji : « Nji kak dɔal kaheparan uko ulon. Naɕupaan, ⁴ in ayilun *Yowan pbattaar ba? Naşibaɕi

a këme bañaan baka? » ⁵ Kë başë wo ɕi plaɕar ɕi ptoof pi baka aji : « Woli nteem aji Naşibaɕi ayilulun, aheparun kaji, we ukaan kë nñenfiyaara? ⁶ Kë woli nji bañaan bayilulun, bañaan bti batapun mnlaak, ɕiki bafiyaar aji awo *Naɕupar Naşibaɕi. »

⁷ Bateem aji baamme anyilulun. ⁸ Yetu kë aşë ji na baka : « Nji kak, mënɕɕupan na mnhina mnhoñ mi nji kadolnun iko yi. »

Uhoñ wi balemp biki Uwoorta (Maci 21.33-46; Marku 12.1-12)

⁹ Wi wi Yetu aşaan ahoñ na bañaan aji : « Niiñ alon abi tepi uwoorta wi mnko manjaan mandolna ubiñu, aşë wul wa bañaan balon pa badoki bapooñle bawula kafah ki nul, aşë ya bayaaş bi awo i kaya kajon. ¹⁰ Wal wi umar ubanun, kë aşë yil nalemparul alon du baka pa bawula kafah ki nul ; kë başë koba, adook kë akak iñen ijinɕ. ¹¹ Kë ñiiñ ajuğ uɕeek akak ayil nalemparul alon ; kë bakak akob un mënɕan, akowandëna, aşë dooka kë akak iñen ijinɕ. ¹² Kë akak ayil nawa-janɕen ; kë bakoba añaakan afëla bdiğ.

¹³ « Kë ajuğ uɕeek aşë ji wal mënɕ : “Dbaa do do hum ba? Dyil da abuk naan i nɔalun maakan, ulome ul, baya kakali'a.” ¹⁴ Wi bañaan biki awulun uwoorta bawinun abuk ñiiñ un aşë şal aji : “I akdukiin na iko yi aşin ; nawulan ɔfiña, nyeenkna phiiñ.” ¹⁵ Kë hënk di bamobulun apul pulan apënan du uwoorta aşë fiña. We wi ajuğ uɕeek akeeri bi kado bañaan mënɕ? ¹⁶ Alun kabi kafin baka kawul uwoorta bañaan balon. »

Wi bañaan batiinkun uko wan aşë ji : « Naşibaɕi aankdinan nin uko wan uwo! » ¹⁷ Wi wi Yetu aşaan ajaban baka kës aşë ji na baka : « Natenan uko wi bapiiɕun ɕi Ulibra wi Naşibaɕi : “Pnduba pi baniw bapokun, pakakun amëban katoh.”[✧]

We wi uko umpiitun wi ukdiimanun : ¹⁸ ñaan ankjotun ɕi pnduba mënɕ akita, kë ñaan i pakjotnun, panantëla. »

19 *Bajukan Bgah na *baŋenjan baweek bayikrën wal mënŋ, na manjoonan kë bukal bakaan kë ahoñ hañ. Bala wal mënŋ pmoba, ašë ti bañaan.

Pluk Fetar daaša

(Maci 22.15-22; Markut 12.13-17)

20 *Bajukan Bgah na *baŋenjan baweek bamena wal mënŋ ašë yil bañaan balon bandaaruñ aji bawo baŋool bado katen me Yetu ajuw ti uŋup ulon, kahilna kamoba, kañoŋ du pših pi nantuña naromen. 21 Wi wi bašaan aji na a : « Najukan, nme kë iji kŋup kabot kajukan bnuura, abot awo iinji kpaŋšër, na manjoonan, bgah bi Našibaŋi bi bi ijaan kjukan. 22 Nwo i kaluk Fetar* naših najeenkal daaša, këme nŋenwo kaluka da? » 23 Kë Yetu ammeen nšal ni kalagare ni baka ašë ji : 24 « Nadiimanaan pataka. Kaara di in na katim ki in iwoon ti pa? » Kë bateem aji : «*Fetar a. » 25 Kë ašë ji na baka wal mënŋ : « Nakeerin nakakan Fetar uko unwoon wi Fetar, našë nakakan Našibaŋi uko unwoon wi Našibaŋi. »

26 Kë baanhinan amob Yetu ti nŋup ni aŋupun ti kadun ki bañaan, bañoñar jibi ateemun, ašë yomp.

Pnaŋa ti pkeŋ

(Maci 22.23-33; Markut 12.18-27)

27 *Baŋaduk balon babi aňog ti Yetu, bukal bajaan baji pnaŋa ti pkeŋ paanwo, bahepara aji : 28 « Najukan, *Moyit apiit pa un aji : “Woli ñaan aka abuk ašin anniimun ašë keŋ bë aanduk napoŋ, ayeenkan ahar abuk ašin mënŋ ahilna abukara bapoŋ.” 29 Ubi ka biinŋ paaj na alon banŋaarun. Nateek aniim ñaaŋ ašë waanba bë aambuki. 30 Natëbantën kë ayeenk ñaaŋ akeŋ kak bë aambuki, 31 nawajanŋen kak kë ayeenk ñaaŋ akak akeŋ bë aambuki. Kë biinŋ paaj na alon bukuñ bti bado hañ, akeŋ bë baanduk napoŋ. 32 Kë ñaaŋ akak abaañsaan aneem. 33 Kë hënkuñ woli bañaan balun anaŋa ti

pkeŋ, in akwoon ayin ñaaŋ mënŋ, wi bukal paaj na alon bti baniimulun? »

34 Kë Yetu ašë ji na baka : « Biinŋ na baat biki umundu wi baji baniimar ; 35 kë biki Našibaŋi aklun kaji kë bataan na pnaŋa ti pkeŋ kabot kawo ti ubida unkmbiin, baankak alun kado kaniimar wal mënŋ. 36 Hënki di di bawoon kak baankak akeŋ, baanam na nwanjut abot awo babuk Našibaŋi, wi banaŋiin ti pkeŋ. 37 Kë Moyit aŋup bnuura aji bañaan balun kanaŋa ti pkeŋ. Ti dko di Ulibra wi Našibaŋi dankŋiiniyaanun uko wi bgof bankyikun, adu Ajugun aji, “Našibaŋi i *Abraham, i *Itaak, na i Yakob.” » 38 Yetu akak aji « Našibaŋi awo i bañaan bajeb, aanwo i bankeŋun, ŋiki biinŋ bawajanŋ bukuñ bti bawo bajeb pa ul. »

39 *Bajukan Bgah balon bajeb bŋup wal mënŋ ašë ji na a : « Najukan, iŋiini bnuura. » 40 Kë baankak aňoom phepara uko ulon.

Krittu awo Abuk Dayiŋ abot awo Ajug Dayiŋ

(Maci 22.41-46; Markut 12.35-37)

41 Yetu aji kak na baka : « Hum di di ñaan ahilanun kaji *Krittu awo *Abuk Dayiŋ? 42 Dayiŋ ti uleeful aŋup ti uko wi Krittu ti Ulibra wi pñaamarën aji :

“Našibaŋi Ajugun aji na Ajugun :

ŋoon ti kañen naan kadeenu

43 *te ndoo ndo bašooradu, ido kapafna baka ihoŋ.”**

44 Dayiŋ aji du'a kaji “Ajugun” hum di di Krittu ahinanun keeri kawo abuk Dayiŋ? »

Nalipariin bajukan Bgah

(Maci 23.1,5-7,14; Markut 12.37-40)

45 Jibi bañaan bawoon ti ptiinka, kë Yetu ašë ji na baŋašarul : 46 « Nalipariin *bajukan Bgah banjaan banjal pñaay na imiša iyul, kañal banohntën baka ti dko di bañaan, kañal pŋo kadun ti itoh iñehanaani, na ti iŋij inuura ti nŋettu. 47 Baji bade bka bti bi baat bayoŋ, kadaar kajon ti pñehan Našibaŋi pa

* 20:22 Fetar awoon naših najeenkal. ✧ 20:43 Kañaam 110.1.

pwinana. Naşibaŋi aluŋ kakob baka kakob kandëmnunŋ maakan! »

21

*Uŋen wi ñaaŋ nayoŋ najuuk
(Markut 12.41-44)*

¹ Yetu akat kës ašë win bayok kës bakwat itaka du dko di bajaan bawatna itaka ŋi *Katoŋ Kaweek ki Naşibaŋi. ² Abot awin ñaaŋ nayoŋ alon najuuk kës aŋu da ktaka ktëb ŋaŋ. ³ Kës ašë ji : « Na manjoonan, dŋupan, ñaaŋ nayoŋ najuuk i awul apelan bañaanŋ bti. ⁴ Banwulunŋ bukunŋ bti bawul itaka yi bawoonŋ baannuma, kës ul ŋi bwaanŋ bi nul ašë wul itaka bti yi anumiinŋ pa pde. »

*Iko inkyuujunŋ kës uba umundu uñogi
(Maci 24.1-2; Markut 13.1-2)*

⁵ Jibi bañaanŋ balonŋ bawoonŋ ŋi pmaŋ *Katoŋ Kaweek ki Naşibaŋi aji kanuura, kul na induba inuura inniwnunŋ ka, na iko inuura yi bajaan baŋen pa pñëgna ka, kës ašë ji : ⁶ « Iko yi naktenunŋ yunŋ, ŋnuur ŋaluŋ kabi, kës nin plaak paankduka kapaf ŋi ptëntŋ pa : iko mënŋ bti ijot. » ⁷ Kës başë hepara aji : « Najukan, lum di di uko waŋ ukwoonŋ, kës we ukyuujunŋ un kës uko waŋ ubanŋ ŋi pbi? »

⁸ Yetu kës atëem baka aji : « Nawutan kadinan baguuran, bañaanŋ batum balunŋ kabi na katim ki naan, kaji bawoonŋ *Krittu kabot kaji unuur wi nul uñogi! Nawutan kaŋaş baka. ⁹ Woli nalunŋ atiink ŋgut na pgarandër, nawutan kalënk. Iko mënŋ iwo yi kawo ji umundu ubi udo kaba. Kës umundu uşë wo uunwo kaba wal mënŋ. »

¹⁰ Aji na baka wal mënŋ: « Utaak unaŋa ugut na utaak ulonŋ, pşih pagut na plonŋ. ¹¹ Mboş manşinŋar maakan, mmaak mwuŋaan na ubon ŋawo ŋi ŋmbanŋ ŋlonŋ, iko iyibanaan iwo, iko inkwoonunŋ baŋi iwinana.

¹² « Kës ji iko yaŋ bti ibi ido kadolana, bamoban kahajanan, kañooŋan *uruha du itoh iñehanaani, kawatan ukalabuş, kañooŋan uruha du kadun ki başih na bantunŋa ŋiki

nafiyaarën. ¹³ Iko yaŋ bti ikdolunŋ naŋup baka uko wi nameenŋ ŋi nji. ¹⁴ Nameen kës naannuma pla uko wi nakyaanŋ kaŋup kayeŋanaan ŋleefan : ¹⁵ dlunŋ kawulan uŋup untunŋa wi başooradan bakwoonŋ baankhil ppok kës kelaŋ. ¹⁶ Başinan na baninan, babak başinan, bayitan na banohan, badoo lunŋ kakeşsaan, bafinŋ batum ŋi an. ¹⁷ Bañaanŋ bti başooran ŋiki nafiyaarën. ¹⁸ Kës bkow nin baanklunŋ kade'u. ¹⁹ Natamaan maakan, hënŋ di naklunŋ kakaana ubida wi manjoonan.

Utoka Yerutalem

(Maci 24.15-22; Markut 13.14-20)

²⁰ « Woli nalunŋ awin kës bangoli bafooy Yerutalem, nameen kës daban ŋi ptokana. ²¹ Banwoonŋ ŋi utaak wi *Yuda wal mënŋ baŋiin bamena du inkunŋ iweek, banwoonŋ ŋi Yerutalem meetŋ baŋiin bapën, banwoonŋ du ŋteeh wal mënŋ bawutan kaneej ubeeka, ²² ŋiki ŋnuur mënŋ ŋawo ŋi Naşibaŋi akkobunŋ bañaanŋ biki nul banjubanulunŋ, ŋnuur ŋi iko impiitaniinŋ bti ikdolaniinŋ. ²³ ŋnuur mënŋ, baŋ bankwoonŋ na iyinŋ, na bankbootanunŋ bawuŋan! Pjuuk pweek pawo ŋi utaak wi, udeeb wi Naşibaŋi ubot uwala ŋi bañaanŋ. ²⁴ Bafinŋ baka na ikej, kamob baka kaya katuh du ŋtaak bti, banwoonŋ baamme Naşibaŋi balunŋ kapoş Yerutalem katok tokan da te wi ŋwal ŋi baka ŋakbaanŋ.

*Yetu aŋup jibi Abuk Ñiinŋ aklunŋ kabi
ŋi umundu*

(Maci 24.29-31; Markut 13.24-27)

²⁵ « Iko inkyuujunŋ kës *Abuk Ñiinŋ abi iwinana ŋi unuur, ŋi pli, na ŋi ŋjah. Kës ŋi mboş, bañaanŋ balunŋ ka-haajala, kayewla phomp pi bdëk na pi ŋmaaronŋ. ²⁶ Bañaanŋ balunŋ kakeŋ palënk, wi bakşalunŋ iko inklunŋ kajotna umundu wi bañaanŋ bafëŋunŋ, iko yi baŋi ilunŋ kaşinŋar. ²⁷ Wal mënŋ wi wi bakwinunŋ Abuk Ñiinŋ awuj na mn-hina na mndëm mnweek ŋi kanfëluŋ. ²⁸ Woli iko mënŋ ijunŋ pwinana, nahet kakat kës, ŋiki mbuur mi nan maññogi. »

*Uhoñ wi bjaak**(Maci 24.32-35; Markut 13.28-32)*

²⁹ Yetu akak ahoñ na baka aji : « Natenan bjaak na mnko bti. ³⁰ Woli manjuna jun pteefñ, naji wonçi naten ma nabi me me kë pti pañogi. ³¹ Kë hënk woli naluj awin iko yanj kë ibani, nameen kë *Pşih pi Naşibaţi pa-ban ti pbi. ³² Na manjoonan, dţupan, kawuun ki kaankţep bë iko mënţ bti iinwinanaa. ³³ Baţi na mboş naba, kë nţup ni naan njaşë wo njaankba. »

*Nawoon bten**(Maci 24.36-51; Markut 13.33-37)*

³⁴ Yetu akak aji : « Nalipariin, nakwut nhaaş ni nan njaduka ti unoh uweek, na ukuj, na manţaaf mi umundu, nado kaţi unuur mënţ ukur kur ujutni'an ³⁵ ji bridiya, ţiki unuur mënţ uban ti bañaan bti biki umundu. ³⁶ Nawoon bten keeri, nado kañehan Naşibaţi wal undoli, nahilna nabuur ti iko inwoon yi pbi bti, nabot nahilna nanaţ ti kadun ki *Abuk Ńiint. »

Nnuur nbaañşaa ni Yetu

³⁷ Na pnak, Yetu aji wo du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi kajukan, na utejan aşë ya kafër du pnkuņ pi bajaan bado « Pnkuņ pi Mnoliwera. » ³⁸ Wal wi nfa mambanan ban, bañaan bti kaşë bi du Katoh Kaweek ki Naşibaţi pa ptiinka.

22*Baţenan baweek na bajukan Bgah batiinkar pa pfiņ Yetu**(Maci 26.1-5,14-16; Markut 14.1-2,10-11)*

¹ Ufettu wi ipoom indaţ wi bajaan bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal mënţ. ² *Baţenan baweek na *bajukan Bgah banal pfiņ Yetu, aşë ti uko wi bañaan bakbiin kado, ukaanj kë bakla jibi bakdoli kadoo kafina.

³ Kë uşal wi *Fatana uşë neej ti Yudaţ, i bajaan bado Itkariyot, anwoon alonj ti *banjañan iñeen na batëb. ⁴ Aya du baţenan baweek na baweek biki bangoli bayen *Katoh Kaweek ki

Naşibaţi, atiinkar na baka jibi akwuli baka Yetu. ⁵ Balilan fuţ aşë dinan pwula itaka. ⁶ Kë ul, aşë la wal wi akwulunj baka'a, bë pntuk pi bañaan paankmaar.

*Yetu abomandër na banjañan pa ufettu wi Mnjeeh**(Maci 26.17-25; Markut 14.12-21; natenan ti Yowan 13.21-30)*

⁷ Ţi wal wi *ufettu wi ipoom indaţ, unuur wi bajaan bafin nkaneeł pţenanaan *ufettu wi mnjeeh ubani. ⁸ Kë Yetu aşë yil Fimonj Piyeer na *Yowan aji na baka : « Nayaan najun un kañah ki ufettu. »

⁹ Kë başë hepar a aji : « Ţun di di inaluņ njuņnu ka? »

¹⁰ Kë aşë teem baka aji : « Natenan, woli naneej ti ubeeka, nayit na ñiint alonj ankuņinj pdunk pi meel. Naţaşana, du katoh ki akyaan kaneej, ¹¹ naji na ajug katoh : “Najukan aji : Ţun di meeţ di akdeenunj pde pi ufettu na baţaşarul dawoon?” ¹² Ayuujan du bko duuţ, meeţ dhaan danwoon na iko yi naknumiin bti. Dul di di nakyaan kabomanun nñhilna nde pde pi ufettu. »

¹³ Kë bayaa, aya awin iko bti jibi Yetu ajakuņ na baka, aşë jun pde.

*Kañah kabaañşaa ni**(Maci 26.20,26-29; Markut 14.17,22-25; 1 Korint 11.23-26)*

¹⁴ Wi wal wi pde ubanuņ, kë Yetu aşë  o ti umeeşa na *banjañanul. ¹⁵ Wi wi aşaanj aji na baka : « Dnal maakan kade pde pi ufettu* wi na anj i ndo kaneej ti mnhaj. ¹⁶ Dţupan, mënkek ade pa te wal wi uko wi pde pi pakţenanunj ukdolaniin du *Pşih pi Naşibaţi. »

¹⁷ Ajej pnkalame plonj, abeeb Naşibaţi aşë ji : « Nayeenkan pa, nafaaşir ; ¹⁸ dţupan, mënkek adaan poot te wal wi *Pşih pi Naşibaţi pakbiin. »

¹⁹ Wi abaanj, aşë jej kapoom, abeeb Naşibaţi, akitëş ka awul baka aşë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Naluņiin nado kado hënk, uwo mnleşan mi naan. » ²⁰ Wi babaan

* 22:15 Pde mënţ paji paleşan wal wi Naşibaţi abuuranuņ bayuday pjuuk du Ejiptu.

pde, akak ado han na pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaaak pi naan pantulun pa an, pi Naşibaţi aţenanaanun bhonar bhalu. »

Yetu aţup aji alon ţi banjañanul akwaapulun

(Maci 26.21-25; Markut 14.18-21)

²¹ « Natenan, ñaan anwoon i kawaapen aţo na nji ţi umeeşa wi. ²² Na manjoonan, *Abuk Ñiint awo kakeţ jibi Naşibaţi ajakuñ, ke ñaan anşaan awaapa aşe wuţan! » ²³ Wal menţ, ke *banjañan başe wo ţi pla ñaan ahonţ ţi baka akdolun uko wan.

In awoonun naweek?

(Maci 20.24-28; 19.28; Markut 10.41-45)

²⁴ Blaţar bapen ţi *banjañan ke banjal kame i bahilanun kaji awoonun naweek ţi baka. ²⁵ Ke Yetu aşe ji na baka : « Başih biki nţaaak baji banotna biki başihun, ke banşihun bado ke baji badu baka "bado bnuura" ²⁶ Ke uşe paţ pa an, anwoonun naweek ţi an awo kaţep ţep kawo ji anwoonun nampoţi, ke ankwulun uworda awo kaţep ţep kawo ji ankdolun uko wi uworda ujakuñ. ²⁷ In ademnun ba? Anţoon ţi umeeşa keme ankyişulun pde? Menţ anţoon ţi umeeş a i? Nji ke nşe wo ţi ptoofan, ji anklemparun bañaan! »

Uko wi Yetu ahonun banjañan

(Maci 19.28)

²⁸ « An nawo na nji wal wi nwoon ţi mnhaj bti, ²⁹ ke jibi Paapa awulun pşih, henk di di nkaan awulan pa. ³⁰ Nalun kade kabot kadaan na nji du pşih pi naan, kabot kaţo ţi itij yi pşih, kawayeş kntaali iñeen na ktëb ki *Itrayel. »

Yetu aţup aji Fimon Piyeer alun kapok pme'a

(Maci 26.31-35; Markut 14.27-31; natenan ţi Yowan 13.36-38)

³¹ Ke Yetu akak aji : « Fimon, Fimon, *Fatana añehan pa phil kaşint şintanan ji ndeey ţi kajeţ. ³² Ke nji, nşe ñehan Naşibaţi pa iwi, ihilna inaţ iliint ţi pfiyaar. Woli ilun akak ţi nji, ktëñţen

batënţu. » ³³ Ke Fimon Piyeer aşe ji na a : « Ajugun, woli uwo pya ukalabuş keme woli udoo wo pkeţ na iwi, nji wi. » ³⁴ Ke Yetu aji na a : « Fimon Piyeer, dţupu, ji uguk udo kahaan nţa di, ipok pme'en nyaaş njwanţ. »

Umbooţu, umañ na kej

³⁵ Ke Yetu aşe hepar *banjañan aji : « Wi mbiin ayilan be naantij nin umbooţu, nin umañ, nin işapaat, nawaan uko ulon i? » Ke bateem aji : « Nin ukoolan. » ³⁶ Wi wi aşaan aji na baka : « Ke henkun, ankaan umbooţu awo kajej wa, na ankaan umañ, ke anwoon aanka kej, awo kawaap umanta wi nul, kanug ka. ³⁷ Dţupan, uko wi Ulibra wi Naşibaţi uţupun uwo kadolana ţi nji : "Baţu'a na bado buţaan." » ³⁸ Baţaşarul bajaka wal menţ : « Ajugun, ikej itëb yii yi. » Ke ateem baka aji : « Ukëşi. »

Yetu añehan Naşibaţi du pnkun pi mnoliwera

(Maci 26.36-46; Markut 14.32-42)

³⁹ Yetu apen aya du Pnkun pi Mno-liwera jibi ajonun kado. Baţaşarul ke baya na a. ⁴⁰ Wi abanun du dko menţ aşe ji na baka : « Nadoon kañehan Naşibaţi nawutna kajot ţi kaguuru. » ⁴¹ Wi wi aşaan aduk baka btiişu aşe njup añehan Naşibaţi ⁴² aji : « Paap, woli injali, klowanaan mnhaj mi. Ke menţ unjal wi naan uşaan awo kadolana, wi nu wa. » ⁴³ [Wal menţ, ke *uwanjut wi Naşibaţi ulon uşe pen ţi kadunul pa ptëñţena. ⁴⁴ Yetu ahaajala maakan, aşe ñehan Naşibaţi maakan. Uyikaj wi nul udoo kak ji pñaaak ajat.]

⁴⁵ Wi Yetu añehanun Naşibaţi aba, aşe naţa, akak du baţaşarul, aţenk baka ke baknoyënt, banoor maakan ţiki bajooţani. ⁴⁶ Ke aşe ji na baka : « we ukaan ke naknoyënt ba? Nanañin nañehan Naşibaţi, nawutna kajot ţi kaguuru. »

Bamob Yetu

(Maci 26.47-56; Markut 14.43-49; natenan ţi Yowan 18.3-11)

⁴⁷ Yetu ahum kañiini, ke pntuk pi bañaan paşe wuj. Yudat, alon ţi *banjañan iñeen na batëb ke awo ţi kadun

ki baka. Abi aňog Yetu pa pmooka. ⁴⁸ Kë Yetu ašë ji na a : « Yudat, imook mook *Abuk Ńiint kawulna'a! » ⁴⁹ Wi banwoon na Yetu bawinun uko unkbomandërun ašë ji na a : « Ajugun, ntib baka na ikej? » ⁵⁰ Kë alon ti baka apënan kej atib afal kabať kadeenu ki nalempar *naših i baťenan. ⁵¹ Kë Yetu ašë tiini na baka aji : « Naťañaan. » Wi wi ašaan aban kabať ki Ńiint un ajeban ka.

⁵² Yetu aťiini wal mënt na *baťenan baweek, na baweek biki bayen *Katoh Kaweek ki Našibaťi na bantohi bambiin pmoba aji : « Dwo nado buťaan i, kë nado bi pmobën na ikej na induk? » ⁵³ Dji kawo na an njuur bti du Katoh ki Našibaťi, kë naando na pmobën. Kë wal wi ušë wo wi nan, wi baťaan biki utejan bajaan banaťa. »

Fimon Piyeer apok aji aamme Yetu
(Maci 26.57-58,69-75; Markut 14.53-54,66-72; natenan ti Yowan 18.12-18,25-27)

⁵⁴ Bamob Yetu wal mënt ašë Ńooťa aneejan du katoh ki *naših i baťenan. Fimon Piyeer kë ašë low du kafet aťaša. ⁵⁵ Batehan bdoo ti ptoof pi blay kë baťaan baťo afooy ba atëma, kë Fimon Piyeer akak aťo da. ⁵⁶ Ńaať nalemp alon awina kë aťo aňog bdoo ; kë ašë tena bnuura ašë ji : « Ńiint i kak awo na a! »

⁵⁷ Kë Fimon Piyeer ašë laťa aji : « Ńaaťu, mëmme'a » ⁵⁸ Baťo btišu, kë Ńiint alon akak awina, aji : « Iwi kak iwo alon ti baka! »

Kë Fimon Piyeer ateema aji : « A-a, mënwo na baka. » ⁵⁹ Baťo uko ji uwoori, kë alon akak aťup aji : « Natenan, manjoonan ma, Ńiint i awo na a, adoo wo i *Galilay. »

⁶⁰ Kë Fimon Piyeer ateem aji : « Iwi, mëmme uko wi ikjakun. » Ti dko mënt, wi akťiiniin, kë uguk ušë haan. ⁶¹ Kë Ajugun ašë kok aten Fimon Piyeer. Wi wi ašaan aleš uťup wi Ajugun abiin aťupa : « Fimon Piyeer, dťupu, ji uguk udo kahaan nťa di, ipok pme'ën nťaaš nťawanť. » ⁶² Wi wi Fimon Piyeer ašaan apën bdig, awooni maakan.

Bakob Yetu abot akara
(Maci 26.67-68; Markut 14.65)

⁶³ Bankyenun Yetu bawo ti pbenä, abot akoba. ⁶⁴ Baji bawuna kës kašë hepara kaji : « In akobiin? Iwi *Naťupar Našibaťi, řupan Ńaan anko-biin! » ⁶⁵ Bakak akara, ikar itum ilon kak.

Baňooť Yetu uruha wi bayuday

⁶⁶ Wi unuur ujintun, bantohi *bayuday, *baťenan baweek na *bajukan Bgah kë bašë yitiir. Bado kë baťij Yetu ti kadun ki baka, ⁶⁷ ašë ji na a : « Woli iwo Krittü, kťupun. »

Kë ateem baka aji : « Woli dťupan, naankfiyaar, ⁶⁸ kë woli dheparan uko ulon, naankteemën. ⁶⁹ Kë hënkun *Abuk Ńiint ašë řo du kañen kadeenu ki Našibaťi anhiniin iko bti! »

⁷⁰ Wal mënt, kë bukal bti bašë ji : « Iwoon Abuk Našibaťi keeri? »

Kë ateem baka aji : « Naťupi, dwo a. »

⁷¹ Kë bašë ji : « Nkak anuma alon aťupun i? Un ti ibaťun nťiinkna wa ti mntumul! »

23

Baňooť Yetu du Pilat
(Maci 27.1-2,11-14; Markut 15.1-5; natenan ti Yowan 18.28-38)

¹ Wi wi baťaan bti banťoon *uruha wi *bayuday bašaan anaťa, aňooť Yetu du kadun ki *Pilat. ² Bajun pťapara aji : « Nťenk Ńiint i kë awo ti pyewlën baťaan biki utaak ; aji ji na baka bawut pluk *Fetar naših najeenkal daaša, abot aji ul ti uleeful awoon *Krittü, naših. » ³ Kë Pilat ašë hepar Yetu aji : « Iwi, iwoon naših i bayuday i? » Kë Yetu ateema aji : « Iwi, Ijakun haň. » ⁴ Kë Pilat ašë ji na *baťenan baweek, na pntuk pi baťaan : « Mënwin uko ulon unkkään nji Ńiint i aduknaanaa. »

⁵ Kë bašë taman maakan aji na a : Awuuk baťaan bapataťa na pjukan pinul, ajunna du *Galilay, aťëpna Yuda, ašë bi hënkun te ti. ⁶ Wi Pilat atiinkun uko wan ašë hepar aji : « Ńiint i awo i Galilay i? » ⁷ Kë wi ameen kë awo i utaak wi *Herod ašihun, kë ašë do kë

bañoofa Herod anwoonj ti Yerutalem tunj nnuur mēntan nuj.

Bañoof Yetu du kadun ki Herod

⁸ Wi *Herod awinunj Yetu aşē lilan maakan, anjal undiimaan pwin Yetu, tiki atiink kē baktiiniyaan iko yi adolun, abot anjal kawina ado mlagre mlonj. ⁹ Herod awo ti phepar Yetu iko itum, kē apok pteema. ¹⁰ Wal mēntj kē *baņeņan baweek na *bajukan Bgah başē huuran iko yi baktaparulun. ¹¹ Wi wi Herod na bangoli biki nul bajunuj pbeņ Yetu akowandēna, aşē woharēna kamişa ki naşih. Bakakana du Pilat. ¹² Herod na *Pilat bambiinj aşoorad, kē bakak unuur mēntj banoh.

Baņaanj baji na Pilat awutan Barabaat

¹³ *Pilat ado kē badu *baņeņan baweek, baweek biki *bayuday na baņaanj bti, ¹⁴ aşē ji na baka : « Naņijēn űiintj i, aji awo ti pyewlēn utaak, kē nhepara ti kadunan, awo mēnwīn nin uko ulonj ti iko yi nataparulun. ¹⁵ *Herod kak aanwin nin uko ulonj wi adoonj, wi akakanunj nja a. Nawini, űiintj i aando do nin uko ulonj unkēşunj akeņ. ¹⁶ Ddo bakoba başē bawutana. » ¹⁷ [Ufettu undoli *Pilat aji wo i pwutan pa baka nakalabuş alonj.]

¹⁸ Kē başē huuran bukal bti aji afiņ Yetu aşē wutan Barabaat! ¹⁹ Barabaat awo wal mēntj ukalabuş tiki ayewlēn ubeeka abot afiņ űaanj.

²⁰ Kē Pilat anjalunj pwutan Yetu akak aņiini na baka. ²¹ Kē bakhu-uranaara huuran aji : « Paņana! Paņana! » ²² Kē akak aņiini na baka uyaaş uwajantēn aji : « we wi űiintj i adolunj uwuņaan ba? Mēnwīn nin uko ulonj unkēşunj bafiņa, ddo bakoba kaşē kawutana. » ²³ Kē bukal başē huuranaara huuran maakan ahepar bapaņa, kē pņaat pakdēma dēm ²⁴ te kē Pilat adoo dinan baka uko wi baheparunj. ²⁵ Awutan űiintj i bakheparulun, i bawatunj ukalabuş tiki ayewlēn utaak abot afiņ űaanj. Wi wi aşaanj

awutar baka Yetu badola uko wi baņalunj.

Yetu awo ti bgah bi mnhaj

²⁶ Wi bakyaan na Yetu, bamob űiintj alonj i katim ki Timonj, i ubeeka wi Kuren anwooni uņeeh, aņu'a pkuņa krut ti kafetj ki Yetu. ²⁷ Pntuk pweek paņaşa, na baat balonj bankunjiin űiēn abot aņēga. ²⁸ Kē Yetu aşē kok aji na baka : « An baat biki Yerutalem, nawutan kawooni pa nji! Nadoon kawooni pa űleefan na babukan! ²⁹ Nnuur űabi űi baklunj kado kaji : “Banuurandēni, baat banwoonj baan-hil pbuk, na iyin inwoonj iimbuki, na mnwil manwoonj maambootani!” ³⁰ Wal mēntj baņaanj bado kaji na inkunj iweek ijotna baka, kaji na inkunj impoņi imoy baka! » ³¹ Woli bado bmul bņow hēnk, hum di di baklunj kado na bkay*? » ³² Baņij kak bado buņaan batēb pa pya kafiņ na Yetu.

Yetu apaņanaa

³³ Wi babanunj du dko di bajaan bado « Kaheem ki bkow » aşē paņ Yetu da, ul na bado buņaan batēb bukunj, alonj ti kaņenul kadeenu, alonj ti kamayu. ³⁴ [Kē Yetu aşē ji : « Paap, miirēn baka : baamme uko wi bakdolunj. » Bangoli bafaasıir imişa yi nul wi badolunj kanunj na mnlaak katenna uko wi andoli akyi-tanaanunj.]

Babeņ Yetu abot akara wi awoonj ti krut

³⁵ Baņaanj babi anaņ bten. Kē baweek biki baka, başē beņa aji : « Abuuran balonj, abuuraaan uleeful, woli awo *Krittu i Naşibaņi adatunj! » ³⁶ Bangoli kak babeņa : baji baņoga kawula poot ptaakņaan, ³⁷ kaşē ji na a : « Woli iwo naşih i *bayuday, buuraaan uleefu! » ³⁸ Bapiit ti bkowul duuņ ti krut aji : « I, AWOONJ NAŞIH I BAYUDAY. »

³⁹ Alonj ti bado buņaan i bapaņunj ti krut awo ti pkar Yetu aji na a : « Iinwo Krittu i? Buuraaan uleefu ikuņ ibuurun. » ⁴⁰ Kē natēbantēn aşē

☆ 23:30 Hotey 10.8. * 23:31 Başal aji Yetu awoonj bmul bņow, kē banwoonj ti pjuban bawoonj bmul bkay.

noman na atênṭul unṭ aji na a : « Iindo ji kṭi Naşibaṭi, te bawo ṭi pdolu uko unnaamunṭ na wi bakdolulunṭ! ⁴¹ Ulinṭ liṭ pa un, ṭwo ṭi pluk buṭaan bi ṭdolunṭ ; kē ul aşē wo aando nin buṭaan blonṭ. » ⁴² Wi wi aşaanṭ aji : « Yetu, luṭi ileşēn, woli ilunṭ abi na pşih pi nu. » ⁴³ Kē Yetu aşē teema aji : « Na manjoonan, dṭupu, nṭa di, iwo na nji du baṭi. »

Pkeṭ pi Yetu
(Maci 27.45-56; Markut 15.33-41; natenan ṭi Yowan 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Ṭi udiinṭ unuur, unuur umara mara awunana, kē bdēm bawala ṭi umundu bṭi, ado ṭwoori ṭwajanṭ. Wi wi blaañ bkēm maakan banjaanṭ baneenan bañaanṭ pneej du *dko dyimanaan maakan di Katoh Kaweek ki Naşibaṭi batowiiṭ ṭi ptoof. ⁴⁶ Kē Yetu aşē do pdiim pweek aji : « Paap, dkakan uhaaş wi naan ṭi iñen yi nu. » Wi ajakuṭ haṭ, aşē jēmşā. ⁴⁷ Naşih i bangoli iñeen-week baromeṭ awin uko unṭepunṭ aşē dēman Naşibaṭi aji : « Na manjoonan, ṭiiniṭ i awo natool! » ⁴⁸ Wi Bañaanṭ baṭum bambiinṭ pten bawinunṭ uko unṭepunṭ, baṭiisṭ, aşē kuṭa iñen. ⁴⁹ Banoh Yetu bṭi na baatṭ bangakandēranunṭ na a du *Galilay banaṭ alow aten.

Umoy wi Yetu
(Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; natenan ṭi Yowan 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ṭiiniṭ alonṭ i katim kawoonṭ *Yotef, anwoonṭ i ubeeka wi *bayuday wi bajaanṭ bado Arimati, awo da wal mēnṭ, awo ṭnaanṭ najoob bkow, natool. Awo ṭi pyoonk ubi wi Pşih pi Naşibaṭi. Awo ṭi bañaanṭ banjaanṭ baṭo kawayēş du *uruha wi bayuday aşē wo aandinanṭ ṭi uko wi bawayēş bandukiinṭ badinanunṭ abot ado. ⁵² Yotef aya du Pilat, ahepara puum pi Yetu. ⁵³ Awalān puum ṭi kruṭ, abooṭan pa na blaañ bi ifaal aşē neejan pa ṭi bhēr blonṭ bi bajipunṭ ṭi kabaṭ ki plaak, bhēr bi bawoonṭ baambaanṭ kamoya nin ṭnaanṭ. ⁵⁴ Unuur wi pbomandēr wa, ṭiki *unuur wi pnoorfēn wi bayuday uṭogi. ⁵⁵ Kē baatṭ banwoonunṭ *Galilay na Yetu başē ṭaş Yotef, baya, aten bhēr,

awin jibi babēkani puum. ⁵⁶ Wi wi bakakuṭ ubeeka pboman ukēra na ukēra ujuṭ ulil pṭekēñ wi bayuday bajaanṭ bakēr ṭi puum. Ṭi *unuur wi pnoorfēn wi bayuday, kē banoorfēni, ṭiki hēnk di bgah bajakuṭ.

24

Yetu anaṭa ṭi pkeṭ
(Maci 28.1-10; Markut 16.1-8; natenan ṭi Yowan 20.1-10)

¹ Na nfa kub, ṭi unuur unṭaşunṭ *unuur wi pnoorfēn, baatṭ baya du bhēr, aṭij ukēra wi babomanunṭ na ukēra ujuṭ ulil pṭekēñ. ² Baṭēnk kē plaak pweek maakan pandētnunṭ plēman pi bhēr kē pakēlanaa, awo ṭi kabaṭ. ³ Baneej, aşē wo baantēnk puum pi Yetu Ajugun da. ⁴ Bañoṭar, baamme uko wi bakdolunṭ, kē biinṭ batēb banwohariinṭ imişa inknuurunṭ başē pēn awinana ṭi kadun ki baka. ⁵ Balēnk maakan, aşē juṭ, kē biinṭ bukuṭ başē ji na baka : « Nabaa la we ṭnaanṭ najeb ṭi bankeṭunṭ ba? ⁶ [Aanwo ṭi, Naşibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ.] Naleşan uko wi abiinṭ ajakan wi ahumunṭ du *Galilay. ⁷ Aṭiini na an aji *Abuk Ṭiiniṭ awo i kawulana du bado buṭaan, kapaṭana ṭi kruṭ, kaşē kanaṭa ṭi pkeṭ unuur uwajanṭēn. » ⁸ Kē başē leş ṭṭup ṭi Yetu.

Banjañan bapok pfiyaar uko wi baatṭ baṭupunṭ baka

⁹ Wi baatṭ bawoonunṭ bhēr, bakakalēş iko mēnṭ bṭi *banjañan iñeen na alonṭ na bandukiinṭ bṭi. ¹⁰ Baatṭ mēnṭ bawoonṭ *Mariya i ubeeka wi Magdala, Yowana, na Mariya anin Yakob. Baatṭ bangakandērunṭ na baka bakak aṭup wa banjañan ; ¹¹ kē bukal başē nunṭ kē babura ṭupa ṭup, baanfiyaar baka.

¹² [Kē Fimonṭ Piyeer aşē naṭa wal mēnṭ aṭi te du bhēr. Ajiṭ aten, aşē winaara ilaañ ṭañ, wi wi akakuṭ katohul añoṭar ṭi uko unṭepunṭ.]

Baṭaşar Yetu batēb bankyaanṭ untanka wi Emayut
(Markut 16.12-13)

13 Ƨi unuur mēntan, baṭaṣar Yetu batēb batool pya untanka wi Emayut unlowiirun na Yerutalem uko ji nwoori ntēb ni poṣ. 14 Bawo Ƨi p̄iiniyaan iko inṭepun. 15 Wi bak̄iiniin, alaṭar, kē Yetu Ƨi uleeful aṣē ñog baka agakandēr na baka, 16 kē uko ulon uṣē neenan baka pyikrēna. 17 Yetu kē aṣē ji na baka : « we wi nabaan aṭiiniyaan hēnk wi nakpoṣun ba? »

Kē banaṭ, ajooṭan. 18 Alon Ƨi baka anwoon katim ki Kleyofat kē aṣē Ƨiini na a aji : « Unaam iwoha aloolan, anwoon Ƨi Yerutalem anwoon aamme uko unṭepun Ƨi nnuur ni! » 19 Kē ateem baka aji : « We ula ba? » Kē baji na a : « Uko wi Yetu i ubeeka wi *Nataret! Abi wo *Naṭupar Naṣibaṭi anhiniin, Ƨi udo na uṭup Ƨi kadun ki Naṣibaṭi na ki baṅaan bti. 20 *Baṭeṅan baweeek biki nun, na baweeek biki nun bawula kē baṭu'a pkeṭ, apana Ƨi krut. 21 Nbi haṭ aji ul awoon i kabuuran *Itrayel, kē iko yan bti iṣē do hēnkun nnuur nwanṭ Ƨi iṭēpi. 22 Baaṭ balon banwoon na un, kē baṣē ñoṅarēnun maakan na manjoonan. Baya na nfa kub du bhēr, 23 kē wi bawoon baanwin puum pi nul, aṣē wugṣa. Bajakun aji nwanṭ nado pēn awinana Ƨi kadun ki baka aji awo najeb. 24 Balon Ƨi un baya du bhēr, aṭēnk kē bawo jibi baaṭ baṭupun baka ; kē ul, baṣē wo baanwina! »

25 Wal mēnt kē Yetu aṣē ji na baka : « An bawaan nṣal, naji nanoom Ƨi pfiyaar iko bti yi baṭupar Naṣibaṭi bajakun! 26 *Krittu aanwo i lah kahaj hēnk i, ji abi ado kaneej du mndēm? » 27 Wi wi aṣaan ajunna Ƨi uko wi *Moyit apiitun, aṭiiniyaan uko wi Baṭupar Naṣibaṭi bti, aṭēpna Ƨi Ulibra wi Naṣibaṭi apiban baka uko wi baṭupun Ƨi a.

28 Wi baṅoṅun ufēṭ wi bawoon i pya, kē Yetu aṣē awo ji ṅaan ankyaan na bgahul. 29 Kē baṣē dabēra aji na a : « Ƨoon na un, unuur uyobi, utejan udobi ban ban. » Kē aneej aṭo na baka. 30 Wi wi aṣaan aṭo Ƨi umeeṣa na baka, ajeṅ kapoom, abeeb Naṣibaṭi, aṣē kitēṣ ka awul baka. 31 Wal mēnt kē kēṣ kaṣē haabṣa na baka kē bayikrēna,

wi wi aṣaan ayon Ƨi kadun ki baka. 32 Kē baṣē Ƨiini bukal bukal aji : « Nēntiink lah mnlilan Ƨi iṭēbun i, wi ak̄iiniin na un du bgah abot apibanun Ulibra wi Naṣibaṭi? »

33 Banaṭa Ƨi dko mēnt akak Yerutalem. Baya ṭēnk da *banjaṅan iṅeen na alon banwoyi da na batēnt baka, 34 kē bak̄iini aji : « Ajugun anaṭa Ƨi pkeṭ na manjoonan, apēn awinana Ƨi kadun ki Ƨimon! » 35 Kē bukal baṣē kakalēṣ uko unṭepun Ƨi bgah na jibi bayikrēnun Yetu wal wi akitēṣun kapoom.

Yetu apēn awinana Ƨi kadun ki banjaṅan

(Maci 28.16-20; Markut 16.14-18; natenan Ƨi Yowan 20.19-23; Ulemp wi Banjaṅan 1.6-8)

36 Bahum kaṭiini, kē Yetu Ƨi uleeful aṣē pēn Ƨi ptoof pi baka aji : « Bnuura bawo na an. » 37 Balēnk maakan, Ƨiki baṣal aji bawin ujurte. 38 Kē Yetu aṣē ji na baka : « we ukaan kē nayewlaa ba? We ukaan kē nawo na nṣal ntēb Ƨi iṭēb yi nan ba? 39 Natenan iṅeen na ihoṭ yi naan : Nji a na manjoonan! Nabanaan, naten, ujurte uunji uka uleef utēnt wi, upaṭ na nji, jibi nahilanun kawin. » 40 [Aṭiini han aṣē diiman baka iṅeen na ihoṭ yi nul.] 41 Kē jibi bawoon Ƨi mnlilan abot aṅoṅar, ukaan kē baanhilan afiyyaar, kē aṣē hepar baka aji : « Nawo na uko ude Ƨi i? » 42 Kē bawula uṭēb wi batoowun. 43 Ajeṅ wa, ade Ƨi kadun ki baka.

44 Wi wi aṣaan aji na baka : « Wi nhumun na an, nṭup ni, ni ni nṭupanaṅ: Uko wi Ulibra wi Naṣibaṭi ujakun Ƨi nji Ƨi dko di *Moyit apiitun, na di *baṭupar Naṣibaṭi bapiitun, na Ƨi Iyeeh yi p̄naamarēn Naṣibaṭi, iko mēnt bti iwo yi kadolana. »

45 Wal mēnt kē aṣē haabēṣ baka nṣal bahilna bayikrēn uṭup wi Ulibra wi Naṣibaṭi. 46 Aji na baka : « Uko wi bapiitun wii wi : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaṭa Ƨi pkeṭ unuur uwajanṭen. 47 Baṅaan bawo kaṭup Ƨi katim ki nul Ƨi baṅaan biki nṭaak bti, kajunna Ƨi Yerutalem, kaji na baka

bawut pjuban, baṭëlëş ɲbida, Naşibaṭi ahilna amiir baka ipekadu. ⁴⁸ Nawo bamaar biki iko mēntṭ bti. ⁴⁹ Kē nji ṭi uleef naan, nşē luṅ kawulan uko wi Paapa ahoṅuṅ. An, nadukiin ṭi ubeeka te wal wi naktumuṅ na phina panwoonuṅ baṭi. »

Yetu apaya baṭi
(*Markuṭ 16.19-20; natenan ṭi Ulemp wi Banjañan 1.9-11*)

⁵⁰ Wi wi Yetu aşaaṅ aya na baṭaşarul te ufēṭ wi Betani, aşē tar iñen, añehan Naşibaṭi awul baka bnuura bi nul. ⁵¹ Wi akdoluṅ haṅ, aşē duk baka, adeeṅana du baṭi. ⁵² Bukal, kē başē dēmana, aşē kak Yerutalem, atum na mnlilan. ⁵³ Baji babi duka duka kadēman Naşibaṭi du katoh kaweeek ki nul.

Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Aṭup ṭi ulibra wi uko wi Yetu adolon ṭi mboṣ na uko wi ajukanun bañaan, na pkeṭul na pnaṭa ṭi pkeṭ pi nul. Yetu aṭup bañaan na mnhina, ajeban bamaakal, adook nṭaayi akuṭ ado iko itum maakan iñoṅarënaan ṭi kadun ki bañaan. Ulibra wi Yowan apiitun uunaam maakan na ṅi bi Maci, Markuṭ na Luk. Yowan aṣal kë bañaan biki apiitun ulibra wi bame ṅlibra mënṭ na iko yi Yetu aṭupun da na iko yi adolon. Uko mënṭ ukaan kë aampiit iko yi bi Maci, Markuṭ na Luk bapiitun.

Yowan aṭup ṭi ujuni wi ulibra wi nul ñaan i Yetu awoon. Aṭup aji Uṭup wi Naṣibaṭi ubiin ṭi umundu wi akak ñaan najën. Yetu ado iko iñoṅarënaan itum bañaan bahilna bayikrën kë ul awoon Naṣih i Naṣibaṭi atarun adat aji ul akbuuranun bañaan. Uko unkaan kë Uṭup Ulil Unuura wi Yowan upaṭ na ṅi bandukiin wii wi : « Yowan akakalëṣ iko ilon yi Yetu aṭupun inkdi-imanun kë awo i Naṣibaṭi : Yetu aṭup aji ul awoon bjeehi bi umundu, pde panjaan pawul ubida, meel manjaan manwul ubida, plëman pi ṅkaneel ṅmpoṭi ṅakṭëpnun, nayafan nanuura, bko bdolni ubiñu. Aji kak ul awoon bgah, manjoonan na ubida, kë aji naṭan bañaan ṭi pkeṭ kawul baka ubida.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pdëman Uṭup (1.1-18)
2. Yowan Nabattaar aṭup uko unklun kabi (1.19-34)
3. Yetu adat baṭaṣarul bateek (1.35-51)
4. Yetu ado nyaas paaj na ulon iko iññoṅarënun bañaan (2.1-12.50)

5. Kanëm kabaañsaani ki Yetu ṭi mboṣ: pwayëṣ pi bawayëṣulun na pkeṭul (12.1-19.42)

6. Yetu anaṭa ṭi pkeṭ (20.1-10)

7. Yetu apën awinana ṭi kadun ki baṭaṣarul (20.11-21.25)

¹ Du ujuni anwoon Uṭup ado bi wo'a wo, awo du Naṣibaṭi abot awo Naṣibaṭi. ² Anwoon Uṭup awo na Naṣibaṭi du ujuni.

³ Naṣibaṭi aṭëpna ṭi a aṭak iko bti ; ṭi iko bti inṭakaniin nin kalon kaanṭakana bë kaanṭëpna ṭi a. ⁴ Ṭi ul di di ubida upënnun, kë ubida mënṭ uwo bjeehi pa bañaan. ⁵ Bjeehi bajeehan du bdëm, kë bdëm baanwun* ba.

⁶ Ubi ka ñiint alon i Naṣibaṭi ayilun ; katimul kawo Yowan†. ⁷ Abi kaṭup uko wi ameen bti ṭi bjeehi, bañaan bti baṭëpna ṭi a bafiyaar. ⁸ Mënṭ Yowan ṭi uleeful awoon bjeehi ; abi bi ṭaṅ kaṭup uko wi ameen ṭi bjeehi. ⁹ Bjeehi mënṭ bawoon na manjoonan bjeehi bambiin ṭi mboṣ kajeehan bañaan bti.

¹⁰ Anwoon Uṭup adobi wo'a wo ṭi mboṣ, kë Naṣibaṭi abot aṭëpna ṭi a aṭak ma, kë bañaan biki mboṣ baṣë wo'a wo baamme'a. ¹¹ Abi ṭi katoḥ ki nul, kë bañaan biki nul baṣë wo baandi'a. ¹² Kë bañaan bti banṣaan adi'a, aṭiyaara, aṭen baka kë bahinan pwo babak Naṣibaṭi. ¹³ Mënṭ ṭi pñaak këme ṭi ñiint na ñaṭ këme ṭi uko wi ñiint aṅalun wi wi bawoonun babak Naṣibaṭi. Naṣibaṭi ul ṭi uleeful adolon kë bawo babakul.

¹⁴ Anwoon Uṭup akak ñaan najën abi afëṭ na nja, kë ṅṣë win mndëm mi nul, aṭum na bnuura abot aṭum manjoonan. Aṣin awululun mndëm mënṭ ul anwoon aloolan i abukun ṭaṅ. ¹⁵ Yowan aṭiiniyaan uko wi nul aji : « Ul i i ṅi njakun aji : “Ankm-biin ṭi kafëṭ naan, ajotën kadun ṭiki, ji mbi ndo kawo, ado bi wo'a wo.” » ¹⁶ Na manjoonan nja bti ṅji ṅyeenkayeenk ṭi bnuura bṭum banwoon ṭi a. ¹⁷ ṅyeenkna bgah ṭi *Moyit, kë bnuura na manjoonan manṣë biina

* 1:5 Kë bdëm baanwun ba : Balon baṣal aji kë dko di daji : kë bdëm baandi ba, këme kë bdëm baanyikrën ba. † 1:6 Yowan : Baṭiiniyaan ṭi Yowan Nabattaar.

ti Yetu Krittu. ¹⁸ Nin ñaan aambaan kawina Naşibaŋi. Abukul i akaan anwoon Naşibaŋi, ankabun ŋi Aşin, ameeŋanulun.

Uko wi Yowan nabattaar aŋupun ŋi bkowul
(Maci 3.1-12; Markut 1.1-8; Luk 3.1-18)

¹⁹ Uko wi Yowan ajakun wii wi, wi baweeb biki bayuday banwoon Yerutalem bayilun baŋen Naşibaŋi na baŋaan balon banjaan balemp du *Katoŋ Kaweeb ki Naşibaŋi kē baya hepara ñaan i awo i. ²⁰ Aampok pteem baka, abi ŋup ŋup baka ajinŋan aji : « Mēnŋ nji dwoon Krittu. »

²¹ Kē bateema aji : « Iwo in keeri? Iwo *Eli i? »

Kē aji na baka : « Mēnwo Eli. »

Kē bakak ajaka : « Iwoon *Naŋupar Naşibaŋi i? »

Kē aji : « A-a. »

²² Kē başē ji na a : « ŋupun keeri ñaan i iwoon ŋhilna ŋya ŋŋup banyilun un. We wi wi iŋŋupun ŋi iwi? »

²³ Kē ateem na ŋŋup ŋi *Itayi Naŋupar Naşibaŋi aji : « Nji, dwoon: *pdiim pankhuuranun du *pndiiş aji : “Nadolan bgah bi Ajugun bawo btool.”* »[☆]

²⁴ Bayili bukun bawo *bafaritay. ²⁵ Bakak ahepar Yowan kak aji : « Kē we ukaan kē ikbattaar wi iwoon iinwo Krittu, iinwo Eli, iinkak awo Naŋupar Naşibaŋi? »

²⁶ Kē ateem baka aji : « Nji dbattaar na meel, kē alon aşē wo ŋi ptoofan i nawoon naammee, ²⁷ ankmbiin ŋi kafet naan, i nji ndoon awo mēññoom kaŋup pfēnşa işapaat. »

²⁸ Uko mēnŋ utēpna du Betani du plut pi bdēk bi Yordan, dul di Yowan akbattaaraanun.

Uko wi Yowan Nabattaar aŋupun ŋi Yetu
(Maci 3.13-17; Markut 1.9-11; Luk 3.21-22)

²⁹ Wi unuur ujintun, Yowan awin Yetu kē akbi, kē aşē ji : « Anwoon

unkaneel wi bŋen wi Naşibaŋi un-kmpēnanun pekadu di umundu awi.

³⁰ Uko wi nul wi wi nji kaŋiiniyaanun wi njakun: “Ñiint ankmbiin ŋi kafet naan ajotēn kadun, ŋiki, ji mbi ndo kawo, adobi wohawo.” ³¹ Nji ŋi uleef naan, mēmbi me'a, kē pdola ameeŋana ŋi baŋaan biki Itrayel, pakaan kē mbi abattar na meel. »

³² Yowan aŋup ji ñaan namaar aji : « Dwin *Uhaaş wi Naşibaŋi kē uwala ŋi a awo ji ubalab ufaatal abi aŋo ŋi a. ³³ Mēmbi me'a, kē anşaan ayilēn aji mbattaar na meel aşē jakēn aji : “Ñaan i ikwinun Uhaaş wi naan uwala ŋi a ubot uŋo ŋi a, un mēnŋan akbattaaranun na Uhaaş wi naan.” ³⁴ Kē nji nşē win abot aŋup kē i mēnŋ awo Abuk Naşibaŋi. »

Baŋaşar Yetu bateek

³⁵ Wi unuur ujintun, Yowan akak awo da na batēb ŋi baŋaşarul. ³⁶ Awin kē Yetu akŋep kē aşē ji : « Anwoon unkaneel wi bŋen wi Naşibaŋi i i. » ³⁷ Baŋaşarul batēb bukun batiink uko wi ajakun aşē ŋaş Yetu. ³⁸ Yetu akok awin kē bakŋaşa aşē ji na baka : « We wi naklaan ba? »

Kē bateem aji : « Rabi, ŋun di di iwoon ba? » Rabi dawoon najukan.

³⁹ Kē aji na baka : « Nabiin naşē nawin. » Kē baya ame dko di awoon, aŋo na a unuur mēnŋ. Nwoori ŋbaakē ŋi utaakal ŋakyaan pban wal mēnŋ.

⁴⁰ Andre aŋa Timon Piyeer awo alon ŋi batēb bantiinkun uko wi Yowan ajakun aşē ŋaş Yetu. ⁴¹ Adun awin Timon naweeb kul aji na a : « Nwin Meşuwa. » Meşuwa dawoon Krittu. ⁴² Añooŋa du Yetu. Yetu ajabana kēş aşē ji : « Iwoon Timon abuk Yowan, hēnkun ido kadu'ana Kefat. » Kefat dawoon Piyeer‡.

⁴³ Wi unuur ujintun, Yetu aŋu na pya utaak wi *Galilay. Aya awin da Filip aji na a : « ŋaşaan! » ⁴⁴ Filip awo i Bettayida, ubeeka wi bi Andre na Piyeer. ⁴⁵ Kē Filip aya awin Natanayel aji na a : « Nwin ñaan i Moyit aŋiiniyaanun

☆ 1:23 Itayi 40.3. † 1:42 Kefat, Piyeer : ŋi uŋup wi baramayen Kefat dawoon plaak ; ŋi uŋup wi bagrek Piyeer dawoon kak plaak.

ti Ulibra wi Bgah, i baɥpar Naŝibaɥi bandukiin bakaan aɥiiniyaan! Yetu i Nataret a, abuk Yotef. »

⁴⁶ Kē Natanayel aŝe hepara aji : « Uko ulon unuura uhil kapenna du Nataret i? »

Kē Filip ateema aji : « Biini, iwin. »

⁴⁷ Yetu awin kē Natanayel akbi ti a, aŝe ji : « Abuk Itrayel na manjoonan akbiin hēnk, aamme kalagare. »

⁴⁸ Natanayel kē aŝe hepara aji : « ɥun di imeennun ba? »

Kē Yetu ateema aji : « Ji Filip abi ado kadu'u, wi iwoon du bfig uɥeeh, dwinu. »

⁴⁹ Kē Natanayel aŝe ji na a : « Rabi, iwo Abuk Naŝibaɥi, iwo naŝih i *Itrayel. »

⁵⁰ Kē Yetu ateema aji : « Ifiyaar tiki djaku dwinu wi iwoon du bko uɥeeh. Ilun kawin iko indemun apel yi iwinun nɥa. »

⁵¹ Wi wi aŝaan aji : « Na manjoonan, dɥupan, nalun kawin baɥi bahaabēŝa, nwanjuɥ nɥabot nɥado kapaya, kawala ti *Abuk Ńiinɥ. »

2

Bniim du Kana

¹ Unuur uwajanɥen bniim blon bawo du ubeeka wi Kana du *Galilay, kē anin Yetu awo da. ² Yetu kak awo ti biki baduun babi bniim, ul na baɥaŝarul. ³ Poot pabaa, kē anin Yetu aŝe bi aji na a : « Baankak aka poot. »

⁴ Kē aŝe ji na a : « Abuk ņaaɥ, we ukaan kē ikɥupēn uko wanɥ? Unuur wi naan uundobi ban. »

⁵ Kē anin aŝe ji na balemp : « Uko wi akjakarananɥ, nadolan wa. »

⁶ Kdunk paaj ki mnlak kawo da ki bayuday bajaan baɥuuna meel mi bajaan badolna baņow. Pdunk paji pado uko ji nliɥru iņeen-week. ⁷ Kē Yetu aji na balemp : « Natumaan idunk yi na meel. » Kē baɥuman ya.

⁸ Wi babaan kē aŝe ji na baka : « Naliikan hēnkun naņooɥ najaņan iko. » Kē baliik aņooɥ.

⁹ Ankjaņananɥ aņemi, kē uŝe wo ubiņu. Aamme dko di uwoonun,

kē balemp baŝe me, bukal banliikun meel. Adu naniim, ¹⁰ aji na a : « Ńaan aji dun kawul poot panlilnun, wal wi baņaan bakujun, kē baa pēnan panwoon paanlil maakan. Iwi, kē iŝe hank plil te hēnkun! »

¹¹ Uko wanɥ uwoonɥ ujuni wi iko iņonarēnaan yi Yetu ajaan ado baņaan bahilna bame uko wi awoonɥ. Ado wa du Kana di Galilay, adiiman mndem mi nul kē baɥaŝarul bafiyaara.

¹² Wi abaan, aŝe ya ubeeka wi Kapernawum, ul, na anin na babuk aŝin na baɥaŝarul, ado da nnuur nɥntiinku.

Yetu na bawaap du Katoh Kaweek ki Naŝibaɥi

(Maci 21.12-13; Markuɥ 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uņogi, kē Yetu aŝe ya Yeruɥalem.

¹⁴ Aɥenk du *Katoh Kaweek ki Naŝibaɥi bawaap nɥgit na nkaneeɥ na nɥbalab ; batorkaar itaka bakak aɥoo da. ¹⁵ Ajeɥ wal mēnɥ ital aboman btintēɥ aŝe dook baka bti ti Katoh ki Naŝibaɥi bukal na nkaneeɥ na nɥgit ; afeɥ itaka yi batorkaar abot awat nmeeŝa ni baka.

¹⁶ Aji na bawaap nɥbalab : « Napēnaan nko ni ti. Nawutan kakakan katoh ki Paapa dko dwaapi. » ¹⁷ Baɥaŝarul baleŝ wal mēnɥ uko umpiitaniinɥ ti Ulibra wi Naŝibaɥi : *Uņal uweek wi nkaan pa Katohu ukfiɥnun.*^{*}

¹⁸ Wal mēnɥ, kē baweek biki bayuday baŝe ji na a : « Dolan uko ulon unkyuujun kē ihilan kado kado uko wi ikdolun hēnk. »

¹⁹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafomle Katoh ki Naŝibaɥi ki, kanaɥan ka ti nnuur nɥwanɥ. »

²⁰ Kē baŝe ji na a : « Bado nŝubal iņeen nbaakēɥ na nŝubal paaj pa pniw katoh ki mēnɥ, kē iwi iŝe ji iniw ka ti nnuur nɥwanɥ? » ²¹ Kē Yetu wal mēnɥ aŝe tiiniyaan tiiniyaan uleeful. ²² Kē hēnk, wi abiin anaɥa ti pkeɥ, baɥaŝarul baleŝ kē abi ji hanɥ, aŝe fiyaar uko umpiitunɥ ti Ulibra wi Naŝibaɥi na uɥup wi Yetu abiin aɥup.

^{*} 2:17 Kaņaam 69.10.

23 Jibi Yetu awoon du Yerutalem ti wal wi Ufettu wi Mbuur, baŋaan batum bafiyaara wi bawinun iko iŋonarënaan yi akdolun. 24 Kë ul ašë wo aanfiyaar baka, ŋiki ame baŋaan bti, 25 abot awo aannuma ŋaan aŋupa jibi ŋaan awoori ŋiki ul ti bkowul ame uko unwoon ŋi uhaaš wi ŋaan.

3

Yetu na Nikodem

1 Uka ŋfa ŋi *bafaritay ŋiinŋ alon i kamtim kawoon Nikodem. Awo ŋi baweek biki bayuday. 2 Aya du Yetu na utejan aji na a : « Najukan, ŋme kë iwo najukan i Našibaŋi ayilun, ŋiki nin ŋaan alon aanhil pdo iko iŋonarënaan yi ikdolun woli Našibaŋi aanwo na a. »

3 Kë Yetu ašë teema aji : « Na manjooonan dŋupu, nin ŋaan aanhilan kawin *Pših pi Našibaŋi bë aankak abuka buka* . »

4 Kë ašë ji na a : « Hum di di ŋaan ahiniin kabuka kak wi adoon abi ŋaf? Ahinan kakak du kayin ki anin kabuka kak i? »

5 Kë ateema aji : « Na manjooonan dŋupu, ŋaan anwoon aankak abuka ŋi meel na Uhaaš wi Našibaŋi aanhil kaneej du Pših pi Našibaŋi. 6 Uleef uji ubuk uleef, kë uhaaš uji ubuk uhaaš. 7 Wutan kaŋonar woli djaku, nawo kabuka kak. 8 Uyook uji ufuuŋ dko di unali. Iji ktiink wa ufuuŋ bë iinji këme dko di uwoonun këme dko di ukyaan. Kë hënk di uwoon kak pa baŋaan bambukiin ŋi Uhaaš wi Našibaŋi. »

9 Kë Nikodem ašë ji na a : « Hum di di uko mëntŋ uhilun kadolana? »

10 Kë ateema aji : « Hum di ihilun kawo najukan ŋi Itrayel ašë wo iimme iko yan? 11 Dŋupu na manjooonan, ŋji ŋŋiiniyaan uko wi ŋmeen kabot kaŋup wi ŋwinun, kë an našë wo naanji nadinan pfiyaar uko wi njakuŋ. 12 Woli naanfiyaar wi ŋji kaŋiiniyaanun iko yi mboš, hum di di nakluŋ kafiyaar woli dlun aŋiiniyaan iko yi baŋi ba? 13 Nin ŋaan alon aampaya baŋi *Abuk ŋiinŋ ŋaŋ [anwoon du baŋi] awaliin.

14 Kë jibi *Moyit adeenun upula unŋak du *pndiiš*, hënk di Abuk ŋiinŋ akdeenaniin, 15 ŋaan anfiyaarulun ahilna aka ubida wi mnŋo.

16 « Našibaŋi aŋal baŋaan maakan adoo wul Abukul aloolan ŋaŋ i akaan, ŋaan anfiyaarulun awutna kakeŋ, ašë ka ubida wi mnŋo. 17 Našibaŋi aanyil yil Abukul abi aji na baŋaan kë baduknaana awo i pkeŋ, ayila yil baŋaan baŋepna ŋi a babuur. 18 ŋaan anfiyaarulun aankduknaana, anwoon aanfiyaara ado bi duknaana duknaana, ŋiki aanfiyaar ŋi Abuk Našibaŋi aloolan ŋaŋ i akaan. 19 Kë uko wi, ukŋuun baji baduknaana : bjeehi babi ŋi umundu kë baŋaan bašë magan bdëm apel bjeehi ŋiki iko yi baŋaan bakdolun iwuŋ maakan. 20 ŋaan ankdolun buŋaan apok bjeehi ; un mëntan aankya du bjeehi, kaŋi iko iwuŋaan yi adolun iwinana. 21 Kë ŋaan anjaan aŋaš manjooonan aji ya du bjeehi, kahilna kadiiman kë iko yi akdolun iwoona du Našibaŋi. »

Yetu na Yowan Nabattaar

22 Wi iko yan iŋepun, Yetu aya na baŋašarul du uŋaak wi Yuda, aŋo da na baka abattaar. 23 Yowan kak awo ŋi pbattaar du Aenon kaŋog Falim ŋiki meel mantum da, kë baŋaan babot abi'abi ŋi a pyeenk batitmu. 24 Baandobi wata wal mëntŋ ukalabuš. 25 Unuur ulon kë bŋup bašë pën ŋi baŋašar Yowan na nayuday alon ŋi uko wi baŋow. 26 Babi ŋi Yowan aji na a : « Najukan, ŋaan ambiiŋ awo na iwi du plut pi Yordan, i ibiin aŋiiniyaan uko wi nul awun du abattaar kë baŋaan bti bakya du a. »

27 Kë Yowan ateem baka aji : « Nin ŋaan aanhil kayeenk uko ulon bë unwoona du baŋi. 28 An ŋi uleefan namaar kë nŋiini aji : “Mënwo Krittü kë bašë yilën ŋi kadunul.” 29 Naniim akaan naniima, kë nanoh naniim anwoon da aji lilan woli atiink pdiim pi naniim. Mnlilan mi, manwoon mi

* 3:3 Bë aankak abuka buka : Baŋiiniyaan ŋi kak pbuknaana baŋi. ✧ 3:14 Natenan ŋi Mnŋën 21.19.

taan mandëm maakan keeri. ³⁰ Ul awo kado kadëm, nji nşë ndo kawala.

³¹ « Anwoonun bați apel bañaan bti ; anwoon i mboş, awo i mboş abot aji tşup iko yi mboş. Anwoonun bați [apel bañaan bti] ³² aji tşup uko wi awinun akuş atiink kë nin alon aşë wo aanji di ptiink uşup wi nul. ³³ Anfiyaarun uşup wi nul adiiman kë adinan kë uko wi Naşibați ajakuş uwo manjoo-nan ; ³⁴ Naşibați aji wul ñaan i ayilun Uhaaşul kakëşan aşë kaşup uşup wi Naşibați. ³⁵ Naşibați Aşin anjal Abukul, akuş awula iko bti. ³⁶ Anfiyaarun Abukul aka ubida wi mnto ; anwoon aandi ptiinka aanka ubida mënt ; udeeb wi Naşibați uji uwo ti a. »

4

Yetu na ñaaş i utaak wi Famariya

¹ Bafaritay batiink kë baji başaşar Yetu batum adoo pel biki Yowan kë abot aji battaar bañaan bampelun biki Yowan akbattaarun. ² Yetu ul ti uleeful aanji battaar, başaşarul bajaan battaar. ³ Wi atiinkun uko mënt, apen du Yuda akak Galilay. ⁴ Awo i kammur utaak wi *Famariya.

⁵ Kë hënk di ayaan aban du ubeeka ulon wi Famariya wi bajaan badu Fikar kaşog uşeeh wi *Yakob abiin aşen *Yotef abukul. ⁶ Ti dko mënt di di pliiik pi Yakob pawoon. Yetu apoş anoor aşë ya aşo du kaşog pliiik mënt. Unuur udiin wal mënt.

⁷ Kë ñaaş alon i Famariya aşë bi pliiik. Kë Yetu aşë ji na a : « Tenaan meel ddaan. » ⁸ Başaşarul baya wal mënt ubeeka pla uko ude.

⁹ Kë ñaaş aji na a : « Hum di iwi, inwoon nayuday ihilun kañehanaan meel, nji nwoon i Famariya? » (Bayuday baanji banaakiir na bañaan biki Famariya.)

¹⁰ Kë ateema aji : « Woli ime lah uko wi Naşibați ajaan aşen abot ame ñaan anjakiin itena adaan, iwi ti uleefu ikñehanulun aşë tşenu meel manjaan manwul bañaan ubida. »

¹¹ Kë aşë ji na a : « Naweeek, iinwo na nin ukoolan uliikni kë pliiik pabaa

diil maakan. Tşun di di ibaan aliiikna meel manjaan manwul bañaan ubida ba? ¹² Idëm apel Yakob ateem nja anwulun nja pliiik pi i? Ul andaanun ti pa abot awul babukul na nntaam nji nul kë ñadaani? »

¹³ Kë Yetu aşë teema aji : « Ñaan andaanun meel mi, udaan ukak aşıja ; ¹⁴ kë ñaan anşaan adaan meel mi nji kalun kawula nin udaan uunkak aşıja, meel mi nji kawululun mankak ukumpëş unkwulun ubida wi mnto. »

¹⁵ Kë ñaaş aşë ji na a : « Naweeek, tşenaan meel mënt, udaan uwutna kakak kaşijën ndoo nwo i pbi pliiik ti. »

¹⁶ Kë aji na a : « Yaan idu ayinu işë ikak na a ti. »

¹⁷ Kë ateema aji : « Mëniimaa. »

Kë Yetu aşë ji na a : « Işup manjoo-nan wi ijakuş iinniimaa, ¹⁸ tşiki ibi niima nyaaş kañeen, kë i iwoonaanun hënkun aanwo ayinu. Ifan ti wan. »

¹⁹ Kë ñaaş kë aşë ji na a : « Naweeek, dwin kë iwo *Naşupar Naşibați na manjoo-nan. ²⁰ Bateemun badëman Naşibați ti pnkun pi, kë an bayuday naşë ji du Yerutalem di di bañaan bawoon i kado kadëmana. »

²¹ Kë aşë ji na a : « Abuk ñaaş, fiyaarën, wal ulon ubi wi mënt ti pnkun pi këme du Yerutalem tañ di bakdoon kadëmanaan Naşibați Aşin nja. ²² An, naji nadëman uko wi nawoon naammee. Un nji ndëman uko wi nmeen tşiki ti bayuday di di Naşibați aşepnun abuuran bañaan. ²³ Kë wal uşë bi, wii wi, udo bi ban ban, wi banjaan badëman Naşibați Aşin nja bakme'ulun na manjoo-nan kado kadëmana na uhaaş ; bukal bawoon banjaan badëman Naşibați Aşin nja, bukal biki aklaan. ²⁴ Naşibați awo uhaaş kë banjaan badëmana bawo i kame'a na manjoo-nan kadëmana na uhaaş. »

²⁵ Kë ñaaş aşë ji na a : « Dme kë Ñaan i Naşibați adatun, i bajaan bado *Krittu abi. Woli alun abi, aşup nja iko bti jibi iwoori. »

²⁶ Kë Yetu aji na a : « Nji nkañiiniin na iwi, dwoon aŋ mēnt. »

²⁷ Wal wi añiiniin haŋ kë başaşarul başē wuj, ašē ñoŋar wi bawinuluŋ kë akñiini na ñaaŋ. Kë nin alon ði baka ašē wo aanhepara uko wi aklaaŋ këme uko wi akñiiniin na ñaaŋ.

²⁸ Wal mēnt ñaaŋ aduk pdunk pi nul, aya du ubeeka aji na bañaan: ²⁹ « Nabiin nawin ñiint alon anŋupnuŋ iko yi ndoluŋ bti. Woon Krittü a i? »

³⁰ Bapēn ði ubeeka aya du a.

³¹ Wal mēnt başaşarul bawo ði pkooŋa aji na a : « Najukan, deeni. »

³² Kë ašē teem baka aji : « Dka pde pi nawoon naammee. »

³³ Başaşarul bawo ði pşal aji me alon aŋija ŋij uko ude. ³⁴ Kë Yetu ašē ji na baka : « Pde pi naan pawoon pdo uko wi anyilnuŋ ajaknuŋ ndo na pbaañēş ulempul. ³⁵ Jēm naji naji : “uduka kli kbaakēr kakit kaşē kabi” i? Dŋupan, nakatan kēş naten ŋteeh, ŋado bi kay kay pa kakit. ³⁶ Kë nakit ado bi jun jun pyeenk baluk bi nul abot akit ŋdeey pa ubida wi mnŋo, najaar na nakit bahilna balilan bukal batēb bti. ³⁷ ði uko mēnt, uko wi bajakuŋ uwo manjoonan : Alon aji jaar, alon kakit. ³⁸ Nji dyilan naya nakit uko wi nawoon naanjaari. Balon bado ulemp untamnuŋ, kë an naşē yeenk ulemp wi ujēnk wi baka. »

³⁹ ði ubeeka wi mēnt bañaan biki Famariya batum bafiyaar Yetu wi batiinkuŋ uko wi ñaaŋ aŋupuŋ ði a aji : « Aŋupēn iko yi ndoluŋ bti. » ⁴⁰ Hēnk, wi bañaan babiin du a, bakooŋa aji aŋo na baka ; kë aŋo da ŋnuur ŋtēb. ⁴¹ Nŋup ŋi nul ŋado kë bañaan batum maakan kak bafiyaara ; ⁴² baji na ñaaŋ: « Mēnt uko wi iŋupuŋ ŋañ ukaaŋ kë ŋfiyaara ; un ði ŋleefun ŋtiinka abot ame kë ul na manjoonan awoon Nabuuran bañaan bti. »

⁴³ Wi Yetu aŋoon ŋnuur ŋtēb du Famariya, ašē pēn da aya *Galilay. ⁴⁴ Abi ŋup aji kë *Naŋupar Naşibaŋi aanji tiinkana du uŋaak wi nul. ⁴⁵ Kë wi aŋaaŋ aban du Galilay, bañaan bamēbana

bnuura ŋiki wi bayaan *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem bawin iko bti yi adoluŋ da.

Pjeban pi abuk nalempar naşih

⁴⁶ Yetu akak ubeeka wi Kana du *Galilay di abiiŋ akakanaan meel ubiñu. Kë wal mēnt alon ði balempar naşih baweek alon i abukul amaakuŋ ašē wo du Kapernawum. ⁴⁷ Wi atiinkuŋ kë Yetu awoona Yuda aban ði Galilay, aya du a, akooŋa aya ajeban abukul ŋiki amaak aŋogan pkeŋ. ⁴⁸ Kë Yetu ašē ji na a : « Woli naanwin mlagre na iko iñoŋarēnaan naanji nafiyaarēn. »

⁴⁹ Kë nalempar naşih ašē ji na a : « Naweek, biin ji abuk naan abi akeŋ. »

⁵⁰ Kë aji na a : « Yaani, abuku awo najeb. »

Kë ñiint aŋiyaar uko wi Yetu ajakuluŋ, aŋool pya katohul. ⁵¹ Ahum nwo ði bgah, kë balemparul başē bi ayit na a aji na a abukul ajebi. ⁵² Ahepar baka wal wi amatrēnuŋ. Kë baji na a : « Takal da, uko ji uwoori uloolan wi pnak wi wi uleef ukakuŋ ajoobēt na a. » ⁵³ Aşin napoŋ aleş kë wal mēnt wi wi Yetu ajakuluŋ: « Abuku awo najeb. » Wi wi aŋaaŋ aŋiyaar Yetu ul na biki katohul bti.

⁵⁴ Uko waŋ uwoon uko uñoŋarēnaan utēbantēn wi Yetu adoluŋ ði Galilay. Ado wa wi apēnnuŋ Yuda.

5

Pjeb pi naŋakmaan du Bettata

¹ Wi iko yaŋ iŋepuŋ, ufettu ulon wi bayuday uwoo, kë Yetu ašē ya Yerutalem. ² Kë du Yerutalem ði kaŋog « plēman pi ŋkaneel » uşē ka, dko dlon dñownaani danwoon na irakan kañeen di bajaan bado ði uŋup uhebērē Bettata*. ³ ŋuŋ irakan mēnt, bamaakal batum maakan : bakuul, banknjiinkuŋ, na bambiinkniin, baji bapiint da kayoonk meel manşinŋar ; ⁴ uwanjuŋ ulon wi Ajugun uji ubanle ŋuŋ ubi kawala da, meel manşē kaşinŋar ; anneejuŋ uteek wi meel manşinŋaruŋ pmaak pi akahaŋ paji

* 5:2 Bettata : Balon bapiit Betetda.

pabi jeb jeb. ⁵ Uka da wal mēnt̄ ñiint̄ alon̄ andoli n̄şubal iñeen-n̄wajan̄ na bakren̄ n̄i aṭakmi. ⁶ Yetu awina kē apiint̄ da abot ame kē ujon wi aṭakmi aanhinan poş aşē ji na a : « Injal kajeb i? »

⁷ Kē ñiint̄ naṭakmaan ateema aji : « Naweeek, mēnka nin alon̄ anhilun̄ kaṭēnkēn n̄wala du dko dñownaani woli meel manşint̄ar, kē ji mbi ndo kaban, alon̄ aji do bi banēn da uteek. »

⁸ Kē aşē ji na a : « Naṭiin, jejan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş. » ⁹ Ṭi dko mēnt̄, kē ñiint̄ abi jeb jeb ajej iko yi apiint̄nuṅ apoş.

Kē unuur mēnt̄ uşē wo *unuur wi pnoorfēn wi bayuday. ¹⁰ Baweek biki bayuday baji na ñiint̄ i babaan̄ ajeban jeban : « Unuur wi pnoorfēn uwo nṭa, bgah bi nja baneenan̄ ikuṅa. »

¹¹ Kē ateem baka aji : « Anjebanaanun̄ ajakēn : “Jegan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş.” »

¹² Kē başē hepar aji : « Ñaan̄ ahon̄ ajakiin̄ jejan iko yi ipiint̄nuṅ ipoş ba? » ¹³ Kē i bajebanun̄ aşē wo aamme ñaan̄ mēnt̄an, kē Yetu abot aneem ṭi pntuk.

¹⁴ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, Yetu ayit na ñiint̄ i ajebanun̄ du *Katoh Kaweeek ki Naşibaṭi aşē ji na a : « Hēnkun̄ ijebi, ṭañaanun̄ pjuban ji uko untamun̄ apel umbiin̄ adolu umobu. »

¹⁵ Ñiint̄ aya wal mēnt̄ aṭup baweek biki bayuday aji Yetu ajebanulun̄.

¹⁶ Kē baweek biki bayuday başē jun phajan Yetu, ṭiki aji do iko mēnt̄ ṭi unuur wi pnoorfēn. ¹⁷ Kē aşē ji na baka : « Paapa aji lempa lemp̄ n̄nuur bti, kē nji kak mbot alemp. » ¹⁸ Uko waṅ ukaan̄ kē baweek biki bayuday batamanaara taman ala pfiṅa ; baji baji mēnt̄ uko wi bgah baneenanun̄ ṭi unuur wi pnoorfēn ṭañ wi wi ajaan̄ ado, abot aji ji Naşibaṭi awoon̄ aşin̄ kalin̄an uleeful na Naşibaṭi.

Mnhina mi Abuk Naşibaṭi

¹⁹ Yetu akak ayeenk̄ bṭup aji na baka : « Na manjoonan̄ dṭupan, Abuk Naşibaṭi aanhil̄ pdo nin uko ulon̄ bdidi'ul bē aanwin̄ Aşin̄ kē ado

wa. Uko wi Aşin̄ adolon̄, Abukul akak aji do wa. ²⁰ Naşibaṭi anjal Abukul abot aji diimana iko yi ajaan̄ ado ; alon̄ kadiimana iko indēmun̄ apel yi, inkṭuun̄ nañon̄ar. ²¹ Kē jibi Naşibaṭi ajaan̄ anaṭan̄ bañaan̄ ṭi pkeṭ kabot kawul baka ubida, hēnk̄ kak di di Abukul ajaan̄ awul ñaan̄ i adaton̄ ubida. ²² Hēnk̄ kak, Naşibaṭi aankwayēş nin̄ ñaan̄ alon̄, awutar uko mēnt̄ bti Abukul, ²³ bañaan̄ bti bahilna badēman̄ Abukul jibi bajaan̄ badēmana. Ñaan̄ anwoon̄ aanji dēman̄ Abukul, aanji dēman̄ Naşibaṭi anyilulun̄. ²⁴ Na manjoonan̄ dṭupan, ñaan̄ anktiinkun̄ nṭup n̄i naan̄ abot afiyaar Naşibaṭi anyilnun̄, aka ubida wi mnṭo. Ñaan̄ mēnt̄ aankduknaana, apēnna du pkeṭ abi ṭi ubida.

²⁵ « Na manjoonan̄ dṭupan, wal ubi, hēnkun̄ da, wi banwoon̄ du pkeṭ baktiinkun̄ pdiim̄ pi Abuk Naşibaṭi, bankntiinkun̄ pa abi du a, baka ubida. ²⁶ Jibi Naşibaṭi awoon̄ anjaan̄ awul ubida, hēnk̄ kak di di aṭenun̄ Abukul ado kawul ubida. ²⁷ Akak awula mnhina mi pwayēş ṭiki awo *Abuk Ñiint̄. ²⁸ Nawutan̄ kañon̄ar ṭi uko mēnt̄ ṭiki wal ubi wi banwoon̄ du ihēr meet̄ baktiinkun̄ pdiimul. ²⁹ Bandolon̄ bnuura bapēn̄ kayeenk̄ ubida, bandolon̄ buṭaan̄ başē bapēn̄ pa Naşibaṭi aji baduknaana awo i pkeṭ. ³⁰ Nji ṭi uleef̄ naan̄, mēnhil̄ pdo nin̄ uko ulon̄, pwayēş pi naan̄ paji pawo ptool, ṭiki ṭi uleef̄ naan̄, mēnji kado uko wi nji nṅalon̄, dji kawayēş jibi anyilnun̄ ajaknun̄. »

Uko wi baṭupun̄ ṭi Yetu

³¹ Yetu akak aji : « Woli nji ṭañ kaṭuparun̄ bkow naan̄ uhinan̄ kawo uunkwo manjoonan̄ ṭi an. ³² Kē alon̄ aşē aṭup ṭi uko wi naan̄, dme kē uko wi akṭupun̄ ṭi nji uwo manjoonan̄. ³³ Nayil̄ bañaan̄ du *Yowan, kē aṭupan̄ uko unwoon̄ manjoonan̄ ṭi uko wi naan̄. ³⁴ Kē nşē wo mēnuma ñaan̄ aṭuparaan̄, dṭup ṭup haṅ nahilna nabuur.

³⁵ « Yowan̄ abi wo unkaniya unktērun̄ ajeehan̄ dko, kē nadat̄ n̄wal

nlon pwo ti bjeehi na mnlilan wi naktiinkun uko wi atupanan. ³⁶ Nji, dka uko unkyuujun uko wi nwoon apel wi Yowan atupanan: iko yi Paapa atu'enuj pdo, yi nji kadolun, idi-iman ke Paapa ayilnuj. ³⁷ Ke Paapa anyilnuj ul ti uleeful atup ti uko wi naan. Naambaanj katiinka pdiimul, keme kame jibi anaami. ³⁸ Ke jibi nawoon naanfiyaar i ayilun, nadi-iman ke naambaanj kamebanaara utup wi nul. ³⁹ Naji najuk Ulibra wi Nasibati bnuura, tiki nasal ke ti wa di di nakkaanun ubida wi mnto. Ke Ulibra wi Nasibati ment utupun uko wi taan. ⁴⁰ Ke an nase wo naanjal pbi ti nji kakaana ubida.

⁴¹ « Menkyeenkna mndem ti bañaan. ⁴² Dme an, naanjal Nasibati na manjoonan. ⁴³ Dbi ti katim ki Paapa, ke naanyeenken ; alon abile bdidi'ul, nayeenka. ⁴⁴ Hum di di nahilun kafiyaaren, an nanjaan nademan nleefan kase wo naanji nala mndem mi Nasibati anwoon alookan? ⁴⁵ Nawutan kasal kaji dlun kakeešaran du Paapa. Moyit i nahaŋun akkeešaranan. ⁴⁶ Woli nafiyaar lah *Moyit, nakak kafiyaaren, tiki apiit piit uko wi naan. ⁴⁷ Be woli naanfiyaar uko wi apiitun, hum di di nakfiyaarun uko wi nji kaŋupun? »

6

Pntuk pweek pi Yetu ade de'anun
(Maci 14.13-21; Markut 6.30-44;
Luk 9.10-17)

¹ Wi iko yan itepun, Yetu amuur *bdék bi Galilay (bul bi bajaanj bado kak bdék bi Tiberiyad). ² Bañaan batum bawo ti ptaša wi bawinun iko iñonarënaan yi akdolun ti bamaakal. ³ Aya apaya du pnkun ato da na baŋašarul. ⁴ Ufettu wi bayuday wi bajaanj bado *Ufettu wi Mbuur uñog wal ment.

⁵ Yetu akat keš, awin bañaan batum ke bakbi du a, aše ji na Filip : « Ťun di di nkyaan kanugna ipoom kawul bañaan biki bti bade? » ⁶ Atup han

katenna Filip, tiki ul ti uleeful ame uko wi akdolun. ⁷ Filip ateema aji : « Baluk bi kli bakren baandoo keš pa ñaan andoli ayeenk bndun. »

⁸ Andre, naŋašarul alon anwoon abuk ašin Timon Piyeer aji na a : ⁹ « Napoŋ alon awo ti na ipoom* kañeen na nteb nteb ; iko ment ikēš uko ulon pa bañaan biki bti i? »

¹⁰ Ke Yetu aše ji na baka : « Nadolan bañaan baŋo bnuura. » Pjaagal patum ti dko ment, ke bañaan baŋoo. Biint bawo uko ji iñeen-week nyaaš iñeen-kañeen (5000). ¹¹ Yetu aje ipoom, abeeb Nasibati aše faaš ya bañaan abot ado han kak na nteb. Ñaan andoli aji yeenk uko wi akdeen.

¹² Wi badeen bti ayok, ke aše ji na baŋašarul : « Naŋonkaan iko indukiin, nin uko ulon uwut katoka. »

¹³ Baŋonkan iko bti indukiin, ke itum kkaar iñeen na kteb. Iko ment bti ipenna ti ipoom kañeen yun.

¹⁴ Wi bañaan bawinun uko uñonarënaan wi adolon, aše ji : « Na manjoonan i awoon *Naŋupar Nasibati anwoon i pbi ti mboš. » ¹⁵ Wal ment ke Yetu aše yikren ke baŋal kamoba kadola awo naših, aše ti aya agaag du pnkun.

Yetu apoš ti bdék

(Maci 14.13; Markut 6.45-52)

¹⁶ Wi utaakal ubanun, baŋašar Yetu baya bdék, ¹⁷ bapaya ti bteem, atool pya du plut du Kapernawum. Unuur udo bi yob yob, ke Yetu akak awo aando bi du baka. ¹⁸ Baya aban ŋun ke ukēk uše unaŋa, ke bdék baŋuunki. ¹⁹ Wi bapaatun uko ji nkilometēr kañeen keme paaj, aše win Yetu ke akpoš ti meel duuŋ abi du bteem bi bawoon, balenk wal ment. ²⁰ Ke aše ji na baka : « Nji a, nawutan kalenk. » ²¹ Baŋal pdo apaya ti bteem, aše kur aban du pkay.

Yetu, pde panjaan pawul ubida

(Natenan ti Maci 14.34-36; Markut 6.53-56)

* 6:9 Ipoom ment bado ya na uko unnaamun na maaj ; yul iyojnun preeš ti ipoom bti.

22 Na nfa, pntuk pi bañaan panwoon du bdëk umbaan wundu paleş kē bteem bloodan bawohan da takal abot ame kē Yetu aampaya ti bteem na başaşarul, bukal tañ bayaan. 23 Kē wal mēnt kak, iṭeem ilon kē işē bi du dko di bañaan babin adeena ipoom wi Yetu Ajugun abeebuñ Naşibaṭi. 24 Wi bañaan bawinun kē Yetu aanwo da, başaşarul kak kē baanwo da, bapaya ti iṭeem aya praba du Kapernawum.

25 Wi bayaan awina du plut aşē ji na a : « Najukan, lum di di ibanun ti ba? »

26 Kē Yetu ateem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, mēnt pdo na pyikrēn iko iñojarēnaan yi nawinun pakaan kē nakla'ēn, nala'ēn la ṭiki nade ipoom ayok. 27 Nawutan kado kalemp pa pde pankmbaan, nadoon kalemp pa pde panjaan pawul ubida wi mnṭo, pi *Abuk Niinṭ aklun kawulan. Naşibaṭi Aşin adiimanan bnuura kē ul awoona du a. »

28 Wal mēnt kē başē hepara aji : « we wi ṅwoon kado kado, kahilna kawo ti uko wi Naşibaṭi aṅaluñ? »

29 Kē Yetu ateem baka aji : « Pdo uko wi Naşibaṭi aṅaluñ pawo pfiyaar ṅaan i ayilun. »

30 Wi wi başaan aji na a : « Dolan uko unkyuujun kē ṅwo i kafiyaaru. We wi ibaan ado? 31 Bateem nja bade uko wi bajaan bado “Mana” du *pndiiş, jibi upiitaniin ṭi Ulibra wi Naşibaṭi aji : “Awul baka kē bade pde panwoonun baṭi.”* »

32 Kē Yetu aşē teem baka aji : « Na manjoonan dṭupan, *Moyit aanwulan pde panwoonun baṭi, Paapa akwulan pde panwoonun baṭi na manjoonan. 33 Pde pi Naşibaṭi pawo anwalnaaniin baṭi abot awul umundu ubida. »

34 Kē başē ji na a : « Naweeek, wulun pde mēnt unuur unwoon. »

35 Kē aji na baka : « Nji, dwoon pde panjaan pawul ubida. ṅaan ankmbiin ṭi nji, nin ubon uunkak ade'a, kē ṅaan anfiyaarnun, nin udaan uunkak

aṭija. 36 Kē nşē ṭupan, nawinēn aşē wo naanfiyaarēn. 37 Kē bañaan bti biki Paapa akwulun balun kabi ṭi nji, kē ṅaan ankmbiin ṭi nji, nin mēnkdooka. 38 Mēnwalnaana du baṭi pa pdo uko unlilnun, dbi bi pdo uko wi anyilnun aṅaluñ ndo. 39 Kē uko wi anyilnun aṅaluñ, uwo nwut kaneemandēn nin alon ṭi biki awulun, nşē naṭan baka ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañsaani. 40 Uko wi Paapa aṅaluñ wii wi : ṅaan andekun keş ṭi nji Abukul abot afiyaaraan aka ubida wi mnṭo, nşē naṭana ṭi unuur ubaañsaani. »

41 Wi ajakun hañ, kē bayuday balon banwoon da başē ṅur ṅuran ṭiki aji ul awoon pde panwoonun baṭi. 42 Bawo ṭi pṭiini aji : « I mēnt, aanwo Yetu abuk Yotef i? ṅme aşin na anin bnuura. Hum di ahiniin hēnkun kaji awoona baṭi ba? »

43 Kē Yetu aşē teem baka aji : « Naṭaṅaan pdo kañur ṅuran. 44 Nin alon aanhilan pbi ṭi nji bē mēnt Paapa anyilnun aṭijulun, kē nji nşē lun kanaṭana ṭi unuur ubaañsaani. 45 *Naṭupar Naşibaṭi apiit aji : “Naşibaṭi alun kajukan baka bukal bti.”* ṅaan anktiinkun Paapa abot amēban pjukan pi nul, abi du nji. 46 Nin ṅaan aambaan kawin Naşibaṭi Paapa bē mēnt anwoonun du a ; ul tañ awinun Aşin. 47 Dṭupan na manjoonan, ṅaan anfiyaarnun aka ubida wi mnṭo. 48 Nji dwoon pde panjaan pawul ubida. 49 Başinan bade pde pi bajaan bado Mana du pndiiş abaa keṭa keṭ. 50 Kē pde panwoonun baṭi, pi ṅaan akdeen kaşē kawo aankkeṭ paşē wo pii pi. 51 Nji dwoon pde panwoon na ubida, panwalnaaniin baṭi. Woli ṅaan ade pde mēnt, aka ubida wi mnṭo. Pde mēnt pawoon uleef naan wi nji kalun kawul, umundu ukaana ubida. »

52 Bayuday balon bawo wal mēnt ṭi plaṭar aji : « Hum di di ahilun kawulun uleeful ṅde? »

53 Kē Yetu aşē ji na baka : « Na manjoonan dṭupan, woli naande uleef

wi *Abuk Ñiint̄ akuṭ awo naandaan pñaakul, naankwo na ubida. ⁵⁴ Ñaañ ankdeen̄ uleef naan kakuṭ kadaan pñaak pi naan aka ubida wi mn̄to, nš̄e naṭana ṭi pkeṭ ṭi unuur ubaañsaani. ⁵⁵ Uleef naan uwo pde na manjoo-nan, kē pñaak pi naan pawo poot na manjoo-nan. ⁵⁶ Ñaañ ankdeen̄ uleef naan kakuṭ kadaan pñaak pi naan amēbandēr na nji mbot nwo na a. ⁵⁷ Paapa anwoon̄ ukumpēs̄ wi ubida ayilnuṅ kē mbot akaana ubida ṭi a. Hēnk di di ñaañ ankde'ēnuṅ akṭēpnun̄ ṭi nji kaka ubida. ⁵⁸ Pde panwoonun̄ baṭi pii pi ; paanwo ji pi baṣinan babiin̄ ade abaa keṭa keṭ. Ñaañ ankdeen̄ pde pi alun̄ kaka ubida wi mn̄to. »

⁵⁹ Yetu aṭup uko wañ wi akjukanun̄ du *katoh kañehanaani du Kaper-nawum.

⁶⁰ Baṭaṣar Yetu batum, wi batiinkun̄ uṭup wañ, aš̄e ji : « Uṭup wi udiṭi! Ñaañ aanhilan ptiink wa? »

⁶¹ Yetu, ame ṭi uleeful kē baṭaṣarul bawo ṭi pn̄ur n̄uran ṭi uko wi aṭupun̄ aš̄e ji na baka : « Uko wañ udolan naṭañan pfiyaar i? ⁶² Kē woli nalun̄ awin *Abuk Ñiint̄ kē akpaya pkak du baṭi bi awoonun̄, nabaa do hum? ⁶³ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan̄ uwul ubida, ñaañ najēn̄ aanwo nin ukoolan. Nṭup n̄i n̄i nṭupanañ n̄ado Uhaaṣ wi Naṣibaṭi na ubida n̄abi ṭi an. ⁶⁴ Kē uš̄e ka ṭi an bañaañ balon̄ banwoon̄ baanfiyaarēn. » Yetu ado bi meha me du ujuni banwoon̄ baankfiyaara abot ame anklun̄ kawaapa. ⁶⁵ Aji na baka kak : « Uko wañ ukaan̄ kē njakan nin ñaañ aanhil kabi du n̄i bē mēnt̄ Paapa aṭenulun̄ uko mēnt̄. »

⁶⁶ Ṭi wal mēnt̄ kē baṭaṣar Yetu batum baš̄e deka kafet̄, baankak aṭaṣa. ⁶⁷ Kē aš̄e ji na baṭaṣarul iñeen na batēb : « An kak naya kadukēn i? »

⁶⁸ Fimon̄ Piyeer aṭeema aji na a : « Ajugun kabaa kaya du in ba? Iwoon̄ na nṭup n̄anjaan̄ n̄awul ubida wi mn̄to. ⁶⁹ Nfiyaaru abot ame kē iwi iwoon̄ ñaañ nayimanaan i Naṣibaṭi ayilun̄. »

⁷⁰ Kē Yetu aš̄e ji na baka : « Mēnt̄ n̄i ddatanañ an baṭaṣar naan iñeen na batēb i? Kē alon̄ ṭi an aš̄e wo untaayi. » ⁷¹ Aṭiiniyaan wal mēnt̄ Yuda abuk Fimon̄ Itkariyot, anwoon̄ alon̄ ṭi baṭaṣarul iñeen na batēb, aš̄e lun̄ kawaapa.

7

Yetu du Ufettu wi iloona

¹ Wi iko yan̄ iṭēpun̄, Yetu awo ṭi pñaay na utaak wi Galilay, aanjal pdo kañaañ na utaak wi Yuda ṭiki bala pfiña. ² Ufettu wi *bayuday wi baa-jaan̄ bado *ufettu wi iloona uñog wal mēnt̄. ³ Kē baṭa'ul baš̄e ji na a : « Wutan kaduka ṭi, yaan Yuda baṭaṣaru bahilna kak bawin iko yi ijaan̄ kdo. ⁴ Ñaañ aanji mena woli aṅal iko yi akdolun̄ iwinana. Jibi ikdolun̄ iko yan̄, pēnan iwinana ṭi bañaañ. » ⁵ Baṭiini hañ ṭiki baanfiyaara.

⁶ Kē Yetu aš̄e ji na baka : « Wal wi naan uundo bi ban, kē n̄wal bti n̄aš̄e nuura pa an, nado uko wi nañalun̄. ⁷ Bañaañ biki umundu baanhilan ppokan, kē n̄i baš̄e pokēn̄ ṭiki dji kaṭup kaji iko yi bakdolun̄ iwuṭi. ⁸ An, nayaan ufettu, n̄i mēnkya, ṭiki wal wi naan uundo bi ban. »

⁹ Wi ajakuñ hañ aš̄e duka du Galilay. ¹⁰ Kē wi baṭa'ul bayaan̄ du ufettu, kē aš̄e naṭa aya da bē nin ñaañ aammee. ¹¹ Baweek biki bayuday bawo ṭi pla'a ṭi wal wi ufettu aš̄e ji : « Awo ṭun̄ ba? » ¹² Ṭi pntuk pi bañaañ pambiin̄ ufettu bhoopaṭēr batum maakan ṭi uko wi nul. Balon̄ baji baji awo ñaañ nado bnuura, balon̄ kaji aji fēl bañaañ. ¹³ Kē nin alon̄ kakṣa aš̄e wo aanṭiiniyaan uko wi nul kē bañaañ batee, ṭiki baṭi baweek biki baka.

¹⁴ Bañaañ baya ado ban ṭi ptoof pi kanēm ki ufettu, kē Yetu aš̄e ya du *Kato-h Kaweek ki Naṣibaṭi awo ṭi pjukan. ¹⁵ Bayuday bañon̄ar aš̄e hepar aji : « Hum di di ameen̄ iko yi bē aanjuki? »

¹⁶ Kē Yetu aš̄e teem baka aji : « Pjukan pi naan paampēnna ṭi n̄i, pa-woona du anyilnuṅ. ¹⁷ Woli ñaañ aṅal

pdo uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, ayikrën me pjukan pi naan pawoona du a, këme uko wi nji kaţupuŋ uwoona ti nji ʒań. ¹⁸ Woli uwoona ti nji nawin kë dla la mndëm mi uleef naan, kë woli dla mndëm mi anyilnuŋ, kawo űaaŋ i manjoonan, anwoon natool. ¹⁹ *Moyit aanwulan *Bgah i? Kë nin alon ti an aşë wo aanji do uko bti wi bajakuŋ. We ukaaŋ kë nakdo na pfiŋën ba? »

²⁰ Kë baűaaŋ başë teema aji : « Iwo na untaayi. In aklaaŋ pfiŋu ba? »

²¹ Kë Yetu ateem baka aji : « Ddola mlagre mlolan, kë naşë űoŋar. ²² Moyit aţu'an pwala katëmp kë paşë wo paanwoona du a, pawoona du bateem nja, kë naşë ji nawalan űaaŋ katëmp ti unuur wi pnoorfën. ²³ Hënkun, naji nawalan űaaŋ katëmp ti unuur wi pnoorfën kë uunwo uko wi Bgah bi Moyit baneenanuŋ. Kë hum di di nahilanuŋ kadeebaţëraan ţiki djeban űaaŋ bti ti unuur wi pnoorfën? ²⁴ Nawutan kado kawayëş jibi nawinaruŋ uko, nadoon kawayëş na manjoonan. »

Yetu awoha Krittü i?

²⁵ Wal mënt ʒaűaaŋ balon biki Yeruţalem bawo ti phepar aji : « Mënt i i baklaaŋ pfiŋ i? ²⁶ Kë aşë wo awi, aţup ti kadun ki baűaaŋ, baanjaka nin uko ulon. Om baweek biki nja başal aji awo *Krittü na manjoonan? ²⁷ Kë un nşë me dko di űaaŋ i awoonuŋ ; woli Krittü abi, nin alon aankme dko di awoonuŋ. »

²⁸ Kë Yetu, anhumuŋ du *Katoŋ Kaweek ki Naşibaţi aşë huuran aji : « Naji name'ën abot ame dko di nwoonuŋ. Nji mëmbi bi bdidi naan, anwoon manjoonan ayilnuŋ. Naamme'a, ²⁹ kë nji nşë me'a ţiki dwoona du a, kë ul ayilnuŋ. »

³⁰ Bado na pmoba wal mënt, kë nin alon aşë wo aambana ban ţiki wal wi nul uundobi ban.

³¹ Kë ti baűaaŋ banwoon da, batum bafiyaar Yetu aşë tiini aji : « Woli *Krittü aluŋ abi, adola iko iűűoŋarënuŋ impeli yi i akdolun i? »

³² Bafaritay batiink kë baűaaŋ bakŋur űuran uko mënt ti Yetu, kë baţeŋan baweek na bafaritay başë yil bayeŋ bamoba.

³³ Kë Yetu aşë ji : « Dwo na an űwal űntiinku kak, kaşë kakak du anyilnuŋ.

³⁴ Naluŋ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon, naankhil pbi da. »

³⁵ Bayuday bahepar ti ptoof pi baka aji : « Ţuŋ di di akyaan kë űënkwinä? Aya du bayiţ nja banwayşëruŋ du banwoon baanwo bayuday kaşë kajukan banwoon baanwo bayuday i?

³⁶ We wi aŋaluŋ pţup hënk wi ajakuŋ: “Naluŋ kado kala'ën bë naankwinën ; kë dko di nji kawoon naankhil pbi da.” »

Meel manjaan manwul ubida

³⁷ Ţi unuur ubaaűsaani unwoon unuur uweek wi ufettu, Yetu anaţ aşë huuran aji : « Woli udaan uţij űaaŋ, abiin ti nji, űaaŋ anfiyaarnuŋ, ³⁸ adaanan. *Ulibra wi Naşibaţi uji : “Meel mntum manjaan manwul ubida manluŋ kado kapëna ti a ji ukumpëş.” »

³⁹ Yetu aţiiniyaan tiiniyaan wal mënt Uhaaş wi Naşibaţi wi banfiyaarulun bawoon biki kabi kayeenk. Naşibaţi aandobi wul Uhaaşul wal mënt ţiki aando bi dëman Yetu.

Blaţar ti uko wi Yetu

⁴⁰ Baűaaŋ balon ti pntuk, wi batiinkuŋ uko wi Yetu ajakuŋ aşë ji : « Na manjoonan űaaŋ i awoon *Naţupar Naşibaţi! » ⁴¹ Balon baji : « Awo *Krittü! » Kë balon bakji : « Krittü awo i kapëna *Galilay i? ⁴² Baampiit ti *Ulibra wi Naşibaţi aji Krittü awo i pntaali pi *Dayiţ kapëna Betleyem ubeeka wi Dayiţ i? »

⁴³ Wal mënt kë baűaaŋ başë wo ti plaţar ti uko wi Yetu. ⁴⁴ Balon ti baka baŋal pmoba, kë nin alon aşë wo aampafa paf kaűen.

⁴⁵ Bayeŋ bakak du baţeŋan baweek na bafaritay, kë bukuŋ başë hepar baka uko unkayi kë baantij Yetu.

⁴⁶ Kë bateem baka aji : « Nin űaaŋ aambaan kaţiiniyaara ji a. »

⁴⁷ Kë bafaritay başë ji na baka : « Nañal kaji aguuran an kak? ⁴⁸ Alonj ti baweek biki nja këme ti bafaritay afiyaara i? ⁴⁹ Kë pntuk pi bañaan panktaşulunj pašë wo paamme *Bgah bi Moyit, pafëpanaa. »

⁵⁰ Wal mëntj kë alonj ti bafaritay i katim kawoonj Nikodem ambiinj aya du Yetu aşë ji na baka : ⁵¹ « Bgah bi nja badinan baji ñaanj aduknaana bë baandun atiinka kame uko wi adolonj i? »

⁵² Kë bateema aji : « Iwi kak iwo i Galilay i? Tenan bnuura, iwin kë mëntj du Galilay di di *Naşupar Naşibaţi akpënnunj. » [⁵³ Kë başë tiiş andoli du kato hul.]

8

Yetu na ñaaţ anjubanunj pjuban pi piinj

[¹ Kë Yetu aşë ya du Pnkunj pi Mno-liwera *. ² Na nfa kub kë aşë kak du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, kë bañaan bti bakbi'a bi du a. Aţo, aşë jun pjukan baka. ³ Kë *bajukan Bgah na *bafaritay başë tija ñaaţ alonj i bamobunj kë akpiinj na ñiinj anwoonj aanwo ayinul. Babi anaţana ti ptoof pi bañaan, ⁴ aşë ji na Yetu : « Najukan, bamob ñaaţ i kë akpiinj na ñiinj anwoonj aanwo ayinul. ⁵ Kë *Moyit aşë ji na nja ti *Bgah aji baaţ mëntj bawo katap baka mnlaak badoo bakeţ. Kë iwi, we wi işalunj ti uko mëntj? » ⁶ Baţiini tiini hanj kaţaawanaana, kahilna kaka uko wi baktaparuli bţup.

Kë Yetu aşë juţ apiit ti mboş na pkoñ. ⁷ Jibi bakheparaarulunj hepar, kë Yetu aşë het aji na baka : « Anwoonj aambaan kajubanaara ti an, atapana plaak uteek. » ⁸ Wi ajakunj hanj aşë kak ajuţ apiit ti mboş.

⁹ Wi bañaan bukunj batiinkunj uţup wanj bajun abuyëşana aloolan aloolan, ajunna bantohi. Yetu kë aduka aloolan na ñaaţ tañ, kë anaţ ti kadunul. ¹⁰ Yetu ahet wal mëntj aşë ji na a : « Bantjiiinj ti bawo ţunj ba? Nin alonj aanji iwo i kakeţ? »

¹¹ Kë ateem aji : « Nin alonj Naweek. »
Kë Yetu akak aji na a : « Nji kak, mënki kë iwo i kakeţ. Yaan na bgahu, işë iţañan pjuban. »]

Yetu bjeehi bi umundu

¹² Yetu akak aţiini na bañaan aji na baka : « Nji, dwoonj bjeehi bi umundu, ñaanj anktaşnunj, aankdo kapoş ti bdëm, aka bjeehi banjaan bawul ubida. »

¹³ Kë bafaritay başë ji na a : « Iwi, iji kţupar uleefu, nĕnhinan kadinan kë uko wi iktupunj uwo manjoonan. »

¹⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddoo ţupar uleef naan, uko wi nji kaţupunj ujoonani, nji dme dko di nwoonunj abot ame di nji kayaan, kë an naşë wo naamme dko di nwoonunj na di nji kayaan. ¹⁵ An, naji nawayëş ji bañaan bajën, nji, mënji kawayëş nin ñaanj. ¹⁶ Kë woli dbi wo i kawayëş, pwayëş pi naan paji pajoonan, ţiki mëntj nji tañ nji kawayëşun, Paapa anyilnunj awo na nji.

¹⁷ « Bapiit ti *Ulibra wi Bgah bi nan aji banuma bañaan batëb kadi-imanaan kë uko unţupunj ujoonani. ¹⁸ Nji dţupar uleef naan, kë Paapa anyilnunj abot aji ţuparaan. »

¹⁹ Bahepara wal mëntj aji : « Şaaş awo ţunj ba? »

Kë ateem baka aji : « Naamme'en abot awo naamme Paapa! Woli name'en lah, name kak Paapa. »

²⁰ Yetu aţiini hanj wi akjukanunj bañaan du dko di *Katoh Kaweek ki Naşibaţi di bajaan bawatna itaka. Kë nin alonj aammoba, ţiki wal wi nul uundobi ban.

²¹ Yetu akak aji na baka : « Dya, kë naşë lunj kado kala'en, nalunj kakeţ na ipekadu yi nan. Naanhil pya dko di nji kayaan. »

²² Kë başë ji wal mëntj : « Wom anjal kafinj uleeful wi ajakunj dko di akyaan nĕnhil kaya da. »

²³ Kë Yetu aşë ji na baka : « An nawo biki mboş, kë nji nşë wo i baţi. Nawo biki umundu wi, nji kë nşë wo mënwo

* **8:1** Pnkunj pi Mnoliwera : "Mont des Oliviers, Monti de Oliveira, Mount of Olives."

i wa. ²⁴ Uko waŋ ukaaŋ kē nji na an, nakeŋ na ipekadu yi nan. Dɔɔpan, woli naanfiyaar kē nji dwoon, Anwoon[☆], nakeŋ na ipekadu yi nan. »

²⁵ Kē bašē hepara aji : « Iwo in ba? »

Kē ateem baka aji : « Dwo ñaaŋ i nji kajakanan undiimaan aji dwoo[†].

²⁶ Dka iko itum yi pɔɔp ɔi an inkɔuun nji naduknaanaa. Uko wi njaan kaɔup bañaan dɔiinkna wa du anyilnuŋ, ul anwoon ñaaŋ i manjoonan. »

²⁷ Baanyikrēn wal mēnt kē aɔiiniyaan ɔiiniyaan Ašin. ²⁸ Akak aji na baka : « Woli nalun adeen *Abuk Ñiint, našē me kē nji dwoon anwoon abot awo mēnji kado nin uko ulon bdidi naan, dji kaɔup uko wi Paapa ajukanaanun. ²⁹ Kē anyilnuŋ abot awo na nji, aanwutēn kē nwo aloolan. Dji kado uko wi aŋaluŋ unuur unjinti. » ³⁰ Wi Yetu akɔupun haŋ kē bañaan baɔum bašē fiyaara.

Banwoon babuk Abraham na manjoonan

³¹ Yetu aji na *bayuday banjakuŋ bafiyaara : « Woli namēban uko wi nɔɔpanaŋ bnuura, nawo baɔaŋar naan na manjoonan. ³² Nalun kame manjoonan, manjoonan mēnt manklun kabuuranan. »

³³ Kē bateema aji : « Nwo biki pntaali pi *Abraham, kē nin ñaaŋ aambaan kajuukntēnun. Hum di di ihilun kaji nluŋ kabuur? »

³⁴ Kē ašē teem baka aji : « Dɔɔpan na manjoonan, ñaaŋ anjaan ado buɔaan, pekadu daji dakakana awo nalempar da kabot kajuukntēna. ³⁵ Nalempaanji wo ɔi katoh te mnto, abuk ka ajaan awo da te mnto. ³⁶ Woli Abuk Našibaɔi abuuranan, nabuur na manjoonan. ³⁷ Dme kē nawo biki pntaali pi *Abraham, kē našē la pfiŋēn, ɔiki nɔɔp ni naan njaanhil pban du iɔēban. ³⁸ Dji kaɔup uko wi nwinun du Paapa, kē an nakdo uko wi natiinknuŋ du ašinan. »

³⁹ Kē bašē teema aji : « Abraham awoon ašinin. »

Kē aji na baka : « Woli nawo lah babuk Abraham, nado kado iko yi ajaan ado. ⁴⁰ Hēnkuŋ kē našē njaŋ pfiŋēn nji nwoon ñaaŋ ankɔupanaŋ manjoonan mi ntiinknuŋ du Našibaɔi, Abraham aando haŋ. ⁴¹ Kē an, našē ji nado iko yi ašinan akdolun. »

Kē baji na a : « Un, aninun aanwo naɔuunk, ašinin awoha aloolan : Našibaɔi a. »

⁴² Kē ateem aji : « Woli Našibaɔi awoon lah ašinan, naŋalēn ɔiki dwoona du a abi, mēmbi bi bdidi naan, ul ayilnuŋ. ⁴³ We ukaan kē naanji nate nɔɔp ni naan ba? Naanhil hil ptiink uko wi nɔɔpanaŋ. ⁴⁴ Nawo babuk *Untaayi Uweek kē iko yi ašinan aŋaluŋ yi yi najaan naŋal kado kado. Du ujuni adobi woha wo nafiŋ bañaan, nin aanji ɔup manjoonan, ɔiki manjoonan maanwo ɔi a. Woli aɔilan aji do uko wi awoon, ɔiki awo naɔilan abot awo ašin baɔilan. ⁴⁵ Nji dji kaɔupan manjoonan ukaan naanfiyaarēn. ⁴⁶ Ahoŋ ɔi an ahilanun hilan kadiiman kē dɔubani? Kē woli dɔup manjoonan, we ukaan kē naanfiyarēn ba? ⁴⁷ Ñaaŋ anwoon i Našibaɔi aji tiink nɔɔp ni nul ; naanji natiink na, ɔiki naanwo biki Našibaɔi. »

⁴⁸ Kē *bayuday bašē teem Yetu aji : « Njēnfaŋun i, wi njakuŋ aji iwo i utaak wi *Tamariya akuɔ aji iwo na untaayi i? »

⁴⁹ Kē ateem baka aji : « Mēnwo na untaayi, dji kadēman Paapa, kē an našē la pkowandēnēn. ⁵⁰ Mēnkla mndēm pa uleef naan, aloŋ aklaan ma pa nji, ul akluŋ kayuuj uko wi ñaaŋ andoli awoon na manjoonan. ⁵¹ Dɔɔpan na manjoonan, woli ñaaŋ amēban uɔup wi naan nin aankkeɔ. »

⁵² Kē *bayuday bašē ji na a : « Nyikrēn hēnkuŋ na manjoonan kē iwo na untaayi. *Abraham akeɔi, kē *baɔupar Našibaɔi bakak akeɔ, kē iɔē ji : “Woli ñaaŋ amēban uɔup wi naan, aankkeɔ nin.” ⁵³ Idēm apel Abraham ašin nja ankeɔun i na baɔupar Našibaɔi bankaŋ akeɔ? Iɔal aji iwo in ba? »

☆ 8:24 Natenan ɔi Ppēn 3.14-15. † 8:25 Balon bapiit aji : « We ukaan kē nwo i kado kaɔiini na an. »

⁵⁴ Kë Yetu aşë teem baka aji : « Woli ddëman dëman lah bkw naan nji ti uleef naan, mndëm mi naan maankwo nin ukoolan. Paapa akdëmanaanuñ, ul i najaan nañiiniyaan kaji awo Naşibañi inan, ⁵⁵ aşë wo naamme'a. Nji, kë nşë me'a. Woli dji lah mëmme'a kawo nañilan ji an. Kë nşë me'a abot amëban uñup wi nul. ⁵⁶ Abraham aşinan alilan maakan wi aşaluñ kë aluñ kawin unuur wi naan. Awin wa aşë wo ti mnlilan. »

⁵⁷ Kë bayuday başë ji na a wal mënt; « Iindo ka ka nşubal iñeen kañeen aşë ji iwi iwinuñ Abraham! »

⁵⁸ Kë aji na baka : « Dñupan na man-joonan, ji Abraham abi ado kawo, nji dwoo. »

⁵⁹ Bajej wal mënt mnlak katapa, kë aşë mena apën ti *Katoh Kaweek ki Naşibañi.

9

Pjeb pi nakuul i kabuka

¹ Yetu awo ti bgah aşë win ñiint alon ambukiin awo nakuul. ² Kë bañaşaral başë hepara aji : « Najukan, we ukaañ kë ñiint i abuka awo nakuul ba? In ajubanuñ ba? Ul a këme bajugul? »

³ Kë Yetu ateem aji : « Mënt pjuban pi nul pa këme pi bajugul, uko mënt uwo wo, iko inuura yi Naşibañi ajaañ ado ihilna iwinana ti a. ⁴ Wi unuur uhumuñ, ñwo i kado ulemp wi anyilnuñ, utejan ubi wi nin ñaan awoon aankhil ulemp. ⁵ Jibi nhumuñ ti umundu, dwo bjeehi bi wa. »

⁶ Wi Yetu ajakuñ hañ, aşë tëfjër mboş anag akër ti kës ki nakuul, ⁷ aşë ji na a : « Yaan iñowa du dko di meel di badoluñ du Filowe. » (Filowe dawoon nayili.) Kë nakuul ayaa, aya añowa, aşë wugşa, abi kawin win bnuura.

⁸ Bakinñul na bañaan banjonuñ kawina kë aji ñehan baji wal mënt; « Mënt i ajaañ aña bñehan du i? »

⁹ Balon baji : « Ul a. »

Kë balon baji : « Mënt ul a, anaama naam. »

Ul kë aşë ji : « Nji a. »

¹⁰ Kë başë hepara aji : « Ido do hum adoo kak awin ba? »

¹¹ Kë ateem aji : « Ñiint i bajaan bado Yetu añowanuñ mboş na işuuñ akërën ti kës aşë ji na nji nya nñowa du Filowe, kë nya añowa, aşë bi kawin win. »

¹² Kë başë ji na a : « Ñiint mënt awo tuñ? »

Kë ateem aji : « Mëmmee. »

¹³ Bajej wal mënt ñiint añaot du *bafaritay. ¹⁴ Kë unuur wi Yetu aşaan añowan mboş na işuuñ ajebanaan nakuul kë uşë wo *unuur wi pnoorfën wi bayuday. ¹⁵ Uko wañ ukaañ kë bafaritay bahepar ñiint uko wi adoluñ adoo win hënkun. Kë ateem aji : « Akërën mboş ti kës, kë nya añowa abi kawin win. »

¹⁶ Bafaritay balon kë başë ji : « Ñaan andoluñ uko wi aanwo i Naşibañi ñiki aanji taş uko wi bgah bajakuñ ti uko wi unuur wi pnoorfën. »

Kë balon baji : « Hum di di ñaan nado buñaan ahilanuñ kado iko iñonarënaan mënt. » Baankak atiinkar wal mënt. ¹⁷ Wi wi başaan aji kak na nakuul i bajebanuñ : « Kë iwi, we wi işaluñ aji awoo, wi adoluñ kë ikak awin? »

Kë aji na baka : « Awo *Naşupar Naşibañi. »

¹⁸ Baanfiyaar kë abi wo nakuul aşë win hënkun. Uko wañ ukaañ kë badu bajugul. ¹⁹ Bahepar baka aji : « I awo abukan i? Ujoonan kë abuka buka awo nakuul i? Hum di di ahilanuñ keeri awin? »

²⁰ Kë bajugul bateem aji : « Njme kë awo abukun, akuñ ame kë abuka buka awo nakuul. ²¹ Kë jibi adoli ado win hënkun, na anjebanuluñ, ñëmmee. Naheparëna, awo naweek, añupan bdidi'ul. » ²² Bajugul bañiini hañ ñiki bañi baweek biki baka, bantiinkaruñ aji badook ñaan ankjakun kaji Yetu awoon *Krittu, ti *katoh kañehanaani. ²³ Uko wañ ukaañ kë bajugul baji : « Awo naweek, naheparëna. »

²⁴ Bafaritay bakak adu ñiint ambiin awo nakuul aji na a : « Dëmaan

Naşibaŋi, iŋup manjoonan! Un, ŋme kē ŋiint̄ mēnt̄ awo nado buŋaan. »

²⁵ Kē ašē teem baka aji : « Mēmme me awo nado buŋaan, dmeha uko uloolan : dbi wo nakuul, ašē win hēnkuŋ. »

²⁶ Kē bašē hepara aji : « we wi adoliin? Hum di di adoluŋ kē ido kak awin? »

²⁷ Kē ateem baka aji : « Ddo bi ŋupan kē naandi ptiinkēn. We ukaan kē nakak aŋal katiink? Wom nakak aŋal kakak baŋaŋarul? »

²⁸ Kē bašē jun pkara aji : « Iwi iwoon naŋaŋar ŋiint̄ mēnt̄ ; un, ŋwo baŋaŋar *Moyit. ²⁹ Un ŋme kē Naşibaŋi aŋiini na Moyit ; kē i, ŋēmme dko di awoonun. »

³⁰ Kē ateem baka aji : « Uko waŋ uŋoŋarēni : naamme dko di awoonun, kē ašē dolēn kē nkak awin! ³¹ ŋme kē Naşibaŋi aanji tiink bado buŋaan, kē woli ŋaan aji dēmana abot ado uko wi aŋaluŋ aji tiink uŋ mēnt̄an. ³² Nin ŋaan aambaan katiinka kē baji ŋaan alon ajeban nakuul i kabuka. ³³ Woli ŋiint̄ mēnt̄ aanwo lah i Naşibaŋi, aankhil pdo nin uko ulon. »

³⁴ Kē bafaritay bašē ji na a : « Ibuka abi wo wo bti ŋi buŋaan ašē ji ijukanun. » Wi wi baŋaan adooka kē apēn ŋi katoh kaŋehanaani.

³⁵ Yetu atiink kē badooka. Aya awina ašē hepara aji : « Ifiyaar *Abuk ŋiint̄ i? »

³⁶ Kē ateema aji : « Naweeek, in awoon Abuk ŋiint̄ nhilna nfiyaara? »

³⁷ Kē aji na a : « Iwina, ul akŋiiniin na iwi hēnk. »

³⁸ Wal mēnt̄ kē ŋiint̄ ašē ji : « Aju-gun, dfiyaari » ašē ŋup adēmana.

³⁹ Yetu akak aji : « Nji dbi bi ŋi mboŋ pa pwayēŋ, banwoon baankwin bahilna bado kawin, bankwinun bakak bakuul. » ⁴⁰ Bafaritay balon banwoon na a batiink uko wi aŋupuŋ ašē hepara aji : « Un kak, ŋwo bakuul i? »

⁴¹ Kē ateem baka aji : « Woli nawo lah bakuul, baankji naduknaanaa ; kē jibi najakuŋ aji nawin, nakeer nhum nduknaana. »

10

Uhoñ wi Nayafan na batani bi nul

¹ Yetu akak aŋiini aji : « Na manjoonan dŋupan, ŋaan anwoon aaneejna plēman pi kampen ašē lutna umbaŋ ulon awo nakiiŋ, nalat. ² Anneejnuŋ plēman kē ašē wo nayafan i ŋkaneel. ³ Nayeŋ aji haabēŋa plēman, ŋkaneel ŋabot katiinka, aji du undoli ŋi katim ki wa kapēnan bdig. ⁴ Woli apēnan ŋkaneel bti ŋanwoon ŋi nul, aji jot ŋa kadun, ŋašē kaŋaŋa ŋiki ŋayikrēn pdiim pi nul. ⁵ ŋkaneel mēnt̄ ŋaankŋaŋ nin ŋaan nampaŋi, ŋaji ŋaŋēp ŋēp kaŋi'a ŋiki ŋaanyikrēn pdiimul. » ⁶ Yetu ahoñ na baka haŋ kē bašē wo baamme uko wi aŋaluŋ pŋup baka.

⁷ Wi wi akaan aŋiini na baka aji : « Na manjoonan, dŋupan ŋi dwoon plēman pi ŋkaneel ŋakŋēpnuŋ. ⁸ Banjotnuŋ kadun bti bawo bakiiŋ, na balat, kē ŋkaneel ŋaanktiink baka. ⁹ Nji dwo plēman. Woli ŋaan aŋēpna ŋi ŋi aluŋ kabuur, aluŋ kado kaneej kakak kapēn kašē kaka uko ude. ¹⁰ Nakiiŋ abi bi ŋañ pa pkiiŋ, kafaal, kabot katok tokan. Nji dbi pa baŋaan baka ubida, bakak batum na wa.

¹¹ « Nji dwo nayafan nanuura, anjaan awul ubida wi nul pa ŋkaneel ŋi tul. ¹² ŋaan i balukuŋ luk kē abi byafan, anwoon aanwo ajug ŋkaneel, awinle uŋiin aji ŋi kaduk ŋa, uŋiin kamob ŋlon kawayēŋ batani. ¹³ Aji do haŋ ŋiki awo ŋaan i balukuŋ luk pa abi alemp, aanji ŋaaf ŋkaneel. ¹⁴ Nji dwo nayafan nanuura, ame ŋkaneel ŋi naan, kē ŋabot ame'en ¹⁵ jibi Paapa ame'enun kē mbot ame'a. Dwul ubida wi naan pa ŋkaneel ŋi naan. ¹⁶ Dka ŋkaneel ŋlon ŋanwoon ŋaanwo ŋi kampen ki. ŋaŋ mēnt̄ kak dwo i kaŋiŋ ŋa, ŋaluŋ katiink pdiim pi naan. Batani bašē bawo bloolan, nayafan abot awo aloolan. ¹⁷ Paapa aŋalēn ŋiki dwul ubida wi naan ; ašē luŋ kayeenk wa. ¹⁸ Nin ŋaan aanji yeenkēn ubida, ŋi ŋi uleef naan djaan kawul wa. Dka mnhina mi pwul wa, kakut̄ kayeenk wa. Uko waŋ wi wi Paapa aŋu'enun pdo. »

¹⁹ Ntup ni Yetu atupun n̄atu k̄e bayu-day baankak atiinkar. ²⁰ Batum baji : « Awo na untaayi, ayilaa. We ukaan̄ k̄e naktiinka ba? »

²¹ K̄e balon̄ baji : « Ntup ni n̄aanwo n̄i n̄aan̄ anwoon̄ na untaayi. K̄e untaayi, uhil kahaab̄es̄ bakuul k̄es̄ i? »

N̄aan̄ i Yetu awoon̄ na manjoonan̄

²² Ufettu unjaan̄ uleşan̄ unuur wi *Katoh Kaweek ki Naşibaţi kakaan̄ akak ayiman̄ uwo wal m̄ent̄ du Yerutalem. Uwo ti wal wi ujon̄t̄. ²³ Yetu añaay na Katoh Kaweek ki Naşibaţi du dko di bajaan̄ bado Uşaalaa wi *Falomon̄. ²⁴ Bayuday babi afooya aş̄e ji na a : « Ibaa do kanooranun te lum ba? Woli iwo *Krittu, ktupun bañaan̄ bti kame. »

²⁵ K̄e Yetu ateem baka aji : « D̄tupan̄ k̄e naanfiyaar̄en. Iko yi n̄i kadolon̄ pa Paapa iyuūj k̄e dwo a ; ²⁶ k̄e an naş̄e wo naanfiyaar̄en t̄iki naanwo n̄kaneel ni naan. ²⁷ N̄kaneel ni naan n̄aji n̄atiink̄ pdiim pi naan ; dme n̄a k̄e n̄abot aji n̄aşaş̄en. ²⁸ Dwul n̄a ubida wi m̄nt̄o, n̄aankket̄ nin k̄e nin alon̄ aankteh̄en n̄a. ²⁹ Paapa an̄tenuun̄ iko m̄ent̄ ad̄em apel iko bti. Nin alon̄ aanhil kateh̄ uko ulon̄ ti iñen yi nul. ³⁰ N̄ji na Paapa n̄wo n̄aan̄ aloolan. »

³¹ Wal m̄ent̄ k̄e bayuday baş̄e kak at̄ij m̄nlaak p̄tapa. ³² K̄e aş̄e ji na baka : « Ddo iko inuura itum k̄e nawini, iko m̄ent̄ iwoona du Paapa, kahon̄ ti ya kakaan̄ k̄e nan̄al p̄tap̄en̄ m̄nlaak ba? »

³³ K̄e baş̄e teema aji : « M̄ent̄ uko unuura ukaan̄ k̄e n̄ktapu m̄nlaak, ikar kar Naşibaţi ukaan̄, iwo n̄aan̄ naj̄en̄ t̄añ aş̄e jej bkowu at̄u Naşibaţi. »

³⁴ K̄e Yetu aş̄e teem baka aji : « J̄em Naşibaţi aji ti ulibra wi nul : “D̄ji : Nawo başibaţi?”* ³⁵ N̄me k̄e n̄aan̄ aanhil plaţ uko umpiitaniin̄ ti Ulibra wi Naşibaţi. K̄e wi aduun̄ biki utup wi nul uk̄tiiniyaanun̄ aji başibaţi, ³⁶ we ukaan̄ k̄e naj̄i dkar Naşibaţi Paapa wi njakun̄ aji dwo Abukul, n̄ji i adatuñ ayil ti umundu. ³⁷ Woli m̄enk̄do iko yi Paapa ajaan̄ ado, nawutan kafiyaar̄en. ³⁸ K̄e woli ddo ya, woli naando fiyaar̄en,

nafiyaaran̄ iko yi n̄jaan̄ kado, nahilna nayikr̄en uloolan̄ k̄e Paapa awo ti n̄ji, k̄e n̄ji m̄bot awo ti Paapa. »

³⁹ Bakak ado na pmob Yetu, k̄e aş̄e buur baka.

⁴⁰ Akak aya du plut pi bd̄ek bi Yordan, du dko di *Yowan abiin̄ abattaaraan, at̄o da. ⁴¹ Bañaan̄ batum babi du a aji : « Yowan aandiiman̄ nin uko ulon̄ uñon̄ar̄enaan, k̄e uko bti wi atupun̄ ti n̄iint̄ i uş̄e joonan. »

⁴² Bañaan̄ batum bafiyaara ti dko di awoon̄ m̄ent̄.

11

Pket̄ pi Lataar

¹ Ubi ka n̄iint̄ alon̄ ammaakun̄ i katim kawoon̄ Lataar. Abi wo du uf̄et̄ wi Betani ul na Mariya na Marta baweekul baaţ. ² Mariya abiin̄ ajeeş̄ uk̄era ulil p̄t̄ek̄eñ̄ ti ihoţ̄ yi Ajugun abot awent̄ ya na uwel wi nul. Lataar at̄a Mariya m̄ent̄ amaakun̄ h̄enk. ³ Baaţ bat̄eb̄ ban̄taaruñ bukuñ bayil alon̄ du Yetu, k̄e aya ji na a : « Naweek, nanohu i imaganun̄ amaaki. »

⁴ Wi Yetu atiinkun̄ uko m̄ent̄ aş̄e ji : « Pmaak pi Lataar paankfiña, amaak maak bañaan̄ bahilna bawin m̄nd̄em mi Naşibaţi, na mi Abukul. » ⁵ Yetu amagan bi Marta, Mariya, na Lataar at̄a baka. ⁶ K̄e wi aş̄aan̄ atiink̄ pmaak pi Lataar, at̄o dko di awoon̄ n̄nuur n̄t̄eb̄ kak, ⁷ abaa ji na baţaş̄arul : « Najoh n̄kak utaak wi Yuda. »

⁸ K̄e baş̄e teema aji : « Najukan, du n̄nuur n̄an̄t̄epun̄, bayuday ban̄al katapu m̄nlaak kafin̄, k̄e iş̄e n̄al pkak da. »

⁹ K̄e aş̄e ji na baka : « Kap̄ena nfa te utaakal n̄woori n̄aanwo iñeen na n̄t̄eb̄ i? Ankpoş̄un̄ na pnak aanji hubta ti uko ulon̄ t̄iki aji win bjeehi bi umundu wi. ¹⁰ K̄e an̄ş̄aan̄ aji poş̄ na utejan, aji hubta t̄iki bjeehi baanwo ti a. »

¹¹ Wi Yetu atupun̄ baka uko wun̄ aş̄e kak aji : « Lataar nanohun̄ an̄oȳent̄i, k̄e nş̄e ya kahuma. »

¹² Baţaş̄arul k̄e bateema aji : « Ajugun, jibi ak̄n̄oȳent̄un̄ n̄oȳent̄ t̄añ, akeer ajeb. »

* 10:34 Kañaam 82.6.

13 Yetu aṭiiniyaan uko wi pkeṭ pi Lataar kē bašē nuṅ kē aji Lataar anjoyēnt̄ njoyēnt̄. 14 Kē ašē jint̄lēs̄ baka bṭup aji na baka « Lataar akeṭi. 15 Dliilan pa an, wi nwoon̄ mēmmaar pkeṭ pi nul, nahilna nafiyaarēn. Nabiin̄ nya du a. »

16 Kē Toma, i bajaan̄ badu kbet, ašē ji na baṭašar Yetu bandukiin̄: « Nabiin̄ kak nya, ṅhilna ṅkeṭ na najukan i nja. »

Yetu awoon̄ pnaṭa ṭi pkeṭ

17 Wi Yetu abanuṅ, aṭēnk̄ kē udo bi do ṅnuur ṅbaak̄er wi bamoyuṅ Lataar. 18 Ufēṭ wi Betani uunlowiir na Yerutalem, uya pban ṅkilomet̄er ṅwajanṭ̄; 19 kē bayuday batum bašē bi pwin bi Marta na Mariya na puum pi aṭa baka kabot katēṅṭēn̄ baka. 20 Wi Marta atiinkuṅ kē Yetu aṅogi, ašē naṭa kaya kayit na a, kē Mariya ašē duka aṭo du katoh.

21 Marta aji na Yetu : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankeṭ! 22 Kē nšē me kē ṭi dko di ṅwoon̄ di hēnkuṅ, uko bti wi ik̄nehanuṅ Našibaṭi, awulu wa. »

23 Kē aji na a : « Aṭa'u anaṭa ṭi pkeṭ. »

24 Kē akak aji na a : « Dme kē ṭi uba umundu, wal wi baṅaan̄ bti baknaṭiin̄ ṭi pkeṭ, ul kak anaṭa ṭi pa. »

25 Kē akak aji na a : « Nji dwoon̄ pnaṭa ṭi pkeṭ, nji kak dwoon̄ ubida. Anfiyaarnuṅ, woli adoo keṭ, aluṅ kaka ubida. 26 Kē ṅnaan̄ ankaan̄ ubida abot aṅfiyaarēn nin aankeṭ. Ifiyaar uko waṅ i? »

27 Kē ateema aji : « Aa Ajugun, dfiyaar kē iwoon̄ *Krittu Abuk Našibaṭi, anwoon̄ i pbi ṭi umundu wi. »

Nwooni ṅi Yetu

28 Wi Marta aṭiiniin̄ haṅ, ašē ya du Mariya i baṭaarun̄ ahoopaṭa aji : « Najukan abii, adu'u. » 29 Wi Mariya atiinkuṅ uko waṅ ašē naṭa ataran apēn aya du Yetu. 30 Kē Yetu ašē wo aando bi neej du ufēṭ ahum du dko di ayitiiraanuṅ na Marta. 31 Wi bambiin̄ awo ṭi katoh na Mariya atēṅṭēna baw-inuluṅ kē ataran apēn, baṭaša anuṅ kē aya ṅwooni du bhēr.

32 Wi Mariya abanuṅ du dko di Yetu awoon̄, awina, ašē jot ṭi ihoṭul aji na a : « Ajugun, woli iwo lah ṭi, aṭa naan aankeṭ. »

33 Yetu awina kē akwooni ul na baṅaan̄ bangakandēruṅ na a kē uko mēnt̄ ušē de'a maakan. 34 Ahepar baka dko di bamoyuṅ Lataar, kē baji na a : « Ajugun ṭašun, nya kayuuju da. » 35 Kē Yetu ašē wooni.

36 Baṅaan̄ baloṅ kē bašē ji : « Nate-nan jibi aṅaluli. »

37 Baloṅ ṭi baka kē bašē ji : « Ul anje-banuṅ nakuul, aanhil lah kaneenan Lataar akeṭ i? »

Pnaṭa ṭi pkeṭ pi Lataar

38 Uko mēnt̄ ukak ade Yetu maakan kē ašē ya du bhēr, bajēl jēl bhēr mēnt̄ ṭi pnkuṅ, kē plaak padētnuṅ ba. 39 Yetu aji : « Napēnaan̄ plaak. »

Marta naweek Lataar kē ašē ji na a : « Ajugun, ajun pṭēkēñ, udobi do ṅnuur ṅbaak̄er ṅi amoynaani. »

40 Kē ateema aji : « Mēnjaku aji woli ifiyaari kwin mndēm mi Našibaṭi i? »

41 Bapēnan̄ plaak, kē Yetu ašē kat kēš du baṭi aji : « Paap, dbeebu wi itiinknuṅ. 42 Dme kē ṅnuur bti iji ktiinkēn, kē nšē ṭiini haṅ pa baṅaan̄ banfooynuṅ bahil bafiyaar kē iwi iyilnuṅ. »

43 Wi aṭiiniin̄ haṅ ašē huuran maakan aji : « Lataar, pēnan! »

44 Kē ankeṭuṅ apēn kē ihoṭ na iṅen itaayana na ilēmēt, kē bkow babooṭan na blaañ. Yetu aji na baka : « Nataayēšana, našē nawuta aya. »

45 Bayuday batum bambiin̄ du uko Mariya abot awin uko wi Yetu adoluṅ, bafiyaara. 46 Baloṅ kē bašē ya du *bafaritay pṭup baka uko wi adoluṅ.

47 Kē Baṭeṅan̄ baweek na bafaritay bašē duur du uruha wi baka ašē ji : « we wi ṅbaan̄ ado ba? ṅiint̄ i aji do iko iṅoṅarēnaan̄ itum. 48 Woli ṅwuta kē akdo iko yi akdoluṅ yi, baṅaan̄ bti kafiyaara, baromeṅ babi tok dko dyimanaan̄ di nun na utaak wi nja. »

49 Alon̄ ṭi baka i katim kawoon̄ Kayif anwoon̄ ušubal mēnt̄ naših i baṭeṅan̄ aji na baka : « Naamme nin

uko ulonj! ⁵⁰ Naanwin kë uko mēnt uwo unuura pa an i? Ñaan aloolan akeṭar bañaan bti. Hēnk baṣē bawut ptook utaak bti. » ⁵¹ Uko wi Kayif akṭupun uumpēna ṭi a ; kë jibi awoon uṣubal mēnt naṣih i baṭejan, aṭup ji Naṭupar Naṣibaṭi kë Yetu akeṭar bayuday bti. ⁵² Mēnt pa bukal ṭañ baka, ma pyitrēn babak Naṣibaṭi bti banwayṣerun bawo baloolan.

⁵³ Unuur mēnt wi wi baweek biki bayuday bajunun pla pfiṅ Yetu. ⁵⁴ Ukaan kë aṭañan pdo kaya kabi ṭi ptoof pi bayuday. Aya du utaak ulonj uñnogun *pndiiṣ du ubeeka wi Efrayim, aṭo da na baṭaṣarul.

⁵⁵ *Ufettu wi Mbuur wi bayuday uñogi kë bañaan baṭum baṣē woona nṣēt ṅi baka abi ṭi Yerutalem kado bañow ji ufettu ubi uban. ⁵⁶ Bala Yetu, kë wi bawoon du *Katoḥ Kaweek ki Naṣibaṭi andoli aji hepar atēntul me aṣal kë abi ṭi ufettu. ⁵⁷ Kë *baṭejan baweek na *bafaritay baṣē ji ñaan awinle Yetu awo i kaṭup baka bahilna bamoba.

12

Du Betani
(Maci 26.6-13; Markuṭ 14.3-9)

¹ Wi *Ufettu wi Mbuur udukiin ṅnuur paaj, Yetu aban Betani, di Lataar i abiiṅ anaṭan ṭi pkeṭ afēṭun. ² Badu da Yetu pyoban, Marta awo ṭi ulemp, kë Lataar ṭi uleeful aṭo na Yetu. ³ Mariya ajej ptoof pi ulitru wi ukēra ulonj ulil pṭēkēñ untamun maakan*, akēr ihoṭ yi Yetu abot awent ya na uwel wi nul. Kë pṭēkēñ plil pun paniink katoḥ.

⁴ Kë Yuda Itkariyot, anwoon alonj ṭi baṭaṣar Yetu, ankbiin kawaapa, aṣē ji : ⁵ « we ukaan kë baanjej ukēra utam maakan wi awaap, unwoon itaka itum†, awul ya bajuuk ba? »

⁶ Aankṭiini ṭiini haṅ ṭiki aṅal bajuuk, aṭiini ṭiini ṭiki awo nakiiṅ. Kë jibi awoon nahank itaka yi bi Yetu na baṭaṣarul, aṭaal pdo kajej itaka yi

baṭu'u luṅ phank kalempaṣaana. ⁷ Yetu kë aṣē ji na a : « Wutana : ado do haṅ pa unuur wi bakluṅ kaṭu'ēn du bhēr. ⁸ Bajuuk bawo na an ṅnuur bti, kë nji kë nṣē wo mēnkwo na an ṅnuur bti. »

⁹ Wal mēnt bañaan baṭum babi, wi batiinkunj kë Yetu awo da. Baambi ṭañ pa pwin Yetu, bakak aṅal kawin Lataar i anaṭanun ṭi pkeṭ. ¹⁰ Kë *baṭejan baweek baṣē tiinkar aji bafin Lataar kak, ¹¹ ul akaan kë bayuday baṭum babak aṣiyaar Yetu aduk baṭejan baweek.

Uneej wi Yetu du Yerutalem ji naṣih
(Maci 21.1-9; Markuṭ 11.7-10; Luk 19.35-38)

¹² Wi unuur ujinṭun, bañaan baṭum maakan bambiin *Ufettu wi Mbuur du Yerutalem batiink kë baji Yetu abi ufettu. ¹³ Bajej ikēn yi mnjaak aṣē pēn abi pkita, ahuuran aji :

« *Hotana!*
Bnuura nuura ṭi ankmbiin ṭi katim ki
Ajugun,
naṣih i Itrayel.* »

¹⁴ Yetu awin ubuuru umpoṭi aṣē dapa wa, jibi upiitaniin aji :

¹⁵ « *Nawutan kalēnk, an babak *Fiyon:*
Tenan, naṣih i nan abi awi,
adapa ubuuru umpoṭi. »*

¹⁶ Uko mēnt baṭaṣarul baanyikrēn wa wal mēnt. Kë wal wi mndēm mi Yetu bambiin awinana kë baṣē leṣ kë iko mēnt bti ipiitana ṭi a ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kë babot adola ya.

¹⁷ Bañaan bambiin awo na Yetu wi abiiṅ adu Lataar du bhēr anaṭana ṭi pkeṭ bawo ṭi pkakalēṣ uko wi bawinun. ¹⁸ Bañaan baṭum batiink uko uñoṅarēnaan wi adolonj, ukaan kë babi pwina. ¹⁹ *Bafaritay bawo ṭi phoopaṭēr wal mēnt aji : « Nawin kë ṅēnhilan da nin uko ulonj: bañaan bti bawo ṭi pṭaṣa. »

Bagrek banṅalun pwin Yetu

²⁰ Banwoon baanwo bayuday‡ balon bawo wal mēnt ṭi bambiin

* **12:3** Ukēra ulonj: Baji badu ukēra mēnt nardu, uwo ukēra ulil maakan wi bapēnanaanun ṭi bko blonj.

† **12:5** Itaka itum : Ilin na baluk bi uṣubal. ✱ **12:13** Kañaam 118.25-26. ✱ **12:15** Fakariya 9.9.

‡ **12:20** Banwoon baanwo bayuday : Bañaan biki baktiiniyaanun ṭi bawo bagrek.

pdëman Naşibaţi  i wal wi *ufettu wi mnjeeh. ²¹ Baya du Filip anwoon i ubeeka wi Bettayida du utaak wi Galilay a e ji na a : « Nawweek,  jal kawin Yetu. » ²² Filip aya a up Andre, k  bukal bat b baya a up Yetu.

²³ K  Yetu a e ji : « Wal ubani, wi baklu  kawin mnd m mi *Abuk  iint. ²⁴ Na manjoonan, d upan, woli pbuk pi maaj panjotun  i mbo  paanke i, pa o ploolan ; b  woli pake i paji pawul mbuk mnt m. ²⁵  naan anjalun ubida wi nul awaan wa, k  anwoon aankd man ubida wi nul  i mbo  alun kaka ubida unwoon uunkba. ²⁶ Woli  naan anjal plemparaan, awo i ka a en ; h nk, dko di nji kawoon, ul kak alun kawo da. Woli  naan alemparaan, Paapa kad mana.

²⁷ « H nku  uhaa  wi naan u ela  elaa, k  we wi nji kaku ? Dwo i kaji na Paapa abuuranaan  i wal wi i? A-a, uko wan ukaan k  mbii. ²⁸ Paap, dolan ba aan bawin k  katimu kad mi! »

K  pdiim pa e p nna ba i aji : « Ddo bi d man ka akak alun kad man ka. » ²⁹  i ba aan ba um banwoon da atiink pdiim, balon baji batiink kamparantant, k  balon baji uwanju  u iini  na Yetu.

³⁰ K  Yetu a e kak a iini na baka aji : « M nt  ji dkaan k  pdiim pa  patiinkanaa, an baka. ³¹ H nku  wal wi Na iba i akyuun umundu wi k  uduknaanaa ubani, h nku  bawalan *Fatana, na ih i umundu wi af la bdig. ³² K  nji, wal wi nji kadeenaniin , dpul ba aan bti babi  i nji. » ³³ Yetu a up  up wal m nt jibi akbiin kake . ³⁴ Ba aan bateema aji : « Njuk  i Ulibra wi Na iba i k  *Krittu a o te mnto. Hum di di ihilanun kaji *Abuk  iint awo i kadeenana? In awoon Abuk  iint ba? »

³⁵ K  Yetu aji na baka : « Bjeehi bahum nwo na an  wal  ntiinku. Nadoon kapo  wi nahumu  nwo na

bjeehi, ka i bd m babi bawunan : Ankpo un  i bd m aanji me dko di akyaan. ³⁶ Wi nahumu  nwo na bjeehi, nafiyaar n ba nahilna nawo ba aan biki bjeehi. » H nk di di Yetu a iini  a e ya na bgahul, aya amena baka.

Ppok pfiyaar Yetu

³⁷ Yetu ado iko itum i onjar naan  i kadun ki ba aan, k  bawoha wo baanfiyaara. ³⁸ K  h nk di uko wi *Itayi *Na upar Na iba i ajaku  udolaniin, a iini aji :

« *Ajugun, in afiyaarun u up wi nun? In i Ajugun adiimanun mnhina mi nul?* »^{*}

³⁹ Itayi akak a up uko unkayi k  ba aan m nt baanhil pfiyaar. Aji :

⁴⁰ « *Na iba i ad t baka k  *

ad n tan baka  haa 

k   ki baka kahilna kawo kaankwin,

 haa   i baka  awut kayikr n.

H nk baankkak  i nji njeban baka. »^{*}

⁴¹ Itayi a up han  iki awin mnd m mi Yetu abot a iiniyaan uko wi nul.

⁴² K   i wal m nt kak ba um  i baweeek biki bayuday bafiyaar Yetu, k  bafaritay ba aan aka k  baanyuuj wa, bawutna kadook baka du *katoh ka ehanaani. ⁴³ Bahokan pwinana bnuura  i ba aan apel pwinana bnuura du Na iba i.

⁴⁴ Yetu ahuuran aji : «  naan anfiyaarnun, m nt  i uleef naan  a  i i afiyaarun, afiyaar kak anyilnun.

⁴⁵ K   naan anwinnun awin anyilnun.

⁴⁶ Dbi  i umundu ji bjeehi,  naan anfiyaarnun awutna kaduka du bd m.

⁴⁷ « Woli  naan atiink   up  i naan a e wo aamm ban  a, m nt  ji kaku  aduknaanaa. M mbi bi pway   umundu kaji uduknaanaa, dbi bi pbuuran wa. ⁴⁸ K   naan ampoknun awo aandi p iink   up  i naan a e duknaana :   up  i nji   upun  alun kadiiman k  aduknaanaa  i unuur ubaa saani. ⁴⁹ M nt  ji uleef naan d upun, Paapa anyilnun a upun uko wi nwoon ka up na jibi nwoon ka up

  12:32 Wal wi nji kadeenaniin uwoon: Wal wi nji kadeenaniin  i Krut. Natenan kak  i Yowan 3.14-15.

  12:38 Itayi 53.1.   12:40 Itayi 6.9-10.

wa. ⁵⁰ Dme kë uko wi ațuun pdo uji uñoof ñaan du ubida wi mn̄to. Hēnk, uko wi nji kațiiinyaanun, dji kațup wa jibi Paapa ajaknuŋ n̄tiinyaan wa. »

13

Yetu añow ihoț yi bațasarul

¹ *Ufettu wi Mbuur uñogi, kë Yetu ame kë wal wi pduk umundu wi kakak du Nașibați Așin ubani. Kë jibi aňaluŋ bațasarul banwoon ți umundu, hēnk di aňalaŋ baka te wal ubaañsaani.

² Yetu na bațasarul bawo ți pde kaňah, kë Untaayi Uweek ușe do bi neej ți *Yuda, abuk Fimonț Itkariyot, kë akten jibi akdolun kadoo kawaap Yetu. ³ Yetu ame kë Așin ațu iko bti ți iñen yi nul, abot ame kë awoona du Nașibați akuț akak du a. ⁴ Wi wi așaan anața, awohēs kamișa, atan blaañ ț blank, ⁵ ajej meel ațu ț ubaaldu așe jun pñow ihoț yi bațasarul awent ya na blaañ bi atanun ț blank.

⁶ Abi aban ț Fimonț Piyeer, kë un așe jaka aji : « Ajugun, iwi, kaňowen ihoț? »

⁷ Kë ateema aji : « Uko wi nji kadolon hēnk, iimme wa, ilun kame wa. »

⁸ Kë ateema aji : « Nin iinkñowen ihoț! »

Kë aji na a : « Woli mēññowu ihoț, iinkwo ț banwoon biki naan. »

⁹ Kë așe ji na a : « Ajugun, kwut kaňowen ihoț țañ, ñowaan kak iñen na bkow! »

¹⁰ Kë ateema aji : « Aññowiiŋ aankak anuma kaňowa ; awo najinț bti. Ihoț țañ yi yi awoon kaňow. An kak nawo bajinț, așe wo mēnt an bti baka. »

¹¹ Na manjoonan Yetu ame ankmbiiŋ kawaapa, ukaaŋ kë aji mēnt bukal bti bajințun.

¹² Wi abaaŋ pñow baka ihoț, akak awohara kamișa ațo așe ji na baka : « Name uko wi ndolanaŋ hēnk i? »

¹³ Naji nadu'en kaji Najukan kaji Ajugun ; nafaŋi, dwo a. ¹⁴ Woli nji Ajugan na Najukan dñowan ihoț, an kak nawo i kado kaňowar ihoț. ¹⁵ Ddo

do haŋ adiimanaanan, an kak nado kado jibi ndolanaŋ. ¹⁶ Na manjoonan, dțupan, nalemp aambaan kapel i aklemparuŋ, kë nayili aampel anyilulun. ¹⁷ Name hēnkun iko yaŋ, woli nado ya, nawo ț mnlilan. ¹⁸ Mēnt an bti biki nji kațiiinyaanun. Dme biki nji ndatuŋ bnuura, kë uko umpiitaniŋ ț Ulibra wi Nașibați ușe wo i kadolana :

Ñaan anțoon na nji ade

akak așoorēn. ☆

¹⁹ « Dțupan hēnkun ji uko mēnt ubi udolana, nahilna woli uko mēnt ulun adolana name kë nji *dwoon anwoon. ²⁰ Na manjoonan, dțupan, anyeenkun ñaan i nji nyilun, ayeenkēn ; kë anyeenkun, ayeenk anyilun. »

Pneej pi Fatana ț Yudat

(Maci 26.20-25; Markut 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Wi Yetu ațiiiniŋ haŋ aba, ușalul uțela țela maakan kë așe ji : « Dțupan, na manjoonan, alon ț an alun kawaapēn. » ²² Bațasarul bawo ț ptenar țiki baamme ahon ț baka i i ajakuŋ. ²³ Alon ț bațasarul, i amaganun ațo akab ț a. ²⁴ Fimonț Piyeer ado na kañen aji na a ahepara ñaan mēnt. ²⁵ Kë un ajuț ț Yetu așe hepara aji : « Ajugun, in ul a ba? »

²⁶ Kë ateem aji : « I nji kawulun kapoom ki nji katoopun ț pot a. » Ajej wal mēnt kapoom atoop ț pot awul *Yudat, abuk Fimonț Itkariyot. ²⁷ Wi ayeenkun ka, kë *Fatana așe neej ț a. Wi wi Yetu așaan aji na a : « Uko wi iwoon i pdo, țaraan ido wa. » ²⁸ Kë nin alon ț banwoon da așe wo aamme uko unkayi kë ajaka haŋ. ²⁹ Jibi Yudat awoon anjaan ahank itaka, bațum bașal aji aji ji na a aya anug iko yi banumiŋ pa ufettu, këme awul bajuuk uko ulon. ³⁰ Wi ayeenkun kapoom kun așe pēn ; utejan uban wal mēnt.

Uko uhalu wi pdo

³¹ Wi Yudat apēnun kë Yetu așe ji : « Hēnkun mndēm mi *Abuk Niinț manwinana, kë mndēm mi Nașibați mankak awinana ț a. ³² [Kë woli

☆ 13:18 Kaňaam 41.9.

mndëm mi Naşibaţi manwinana  i a,] Naşibaţi akak adiiman ul  i uleeful mndëm mi Abukul, ado uko mën  hënkuŋ. » ³³ An babuk naan, dwo na an  wal  ntiinku  a . Naluŋ kado kala'ën, k  n    upan uko wi n upun bayuday bandukiin: naanhil pya dko di nji kayaan. ³⁴ D upan uko uhalu wi nawoon i kado kado : Na aladan, aa, jibi nji n alanaŋ, na aladan haŋ. ³⁵ Woli na aladi, ba aaŋ bti bayikr n wal m n  k  nawo ba a araan. »

³⁶ Fimon  iyeer aji na a wal m n : « Ajugun, iya  uŋ ba? »

K  ateema aji : « Dko di nji kayaan, iinhil ka a  n da h nkuŋ, iluŋ kabi da. »

³⁷ K  a   ji na a : « Ajugun, we ukaan k  m nhil p a u da h nkuŋ ba? Woli udoo wo nke  pa uko wi nu, nji wi! »

³⁸ K  ateema aji : « K  iji iluŋ kake  pa uko wi naan? D upu na manjoonan : Ji uguk udo kahaan n a, ipok  yaa   wajan  kaji iimme' n. »

14

Yetu : Bgah banjaan ba ij du A in

¹ Yetu akak aji na ba a arul : « Nawutan kahaajala. Nafiyaar n Na ibaţi naku  nafiyaar n. ² Du katoh ki Paapa, dko dawo da ad m. Dya kabomanan dko da. Woli uunjoonan lah, m nk upan wa. ³ K  woli dbi ya abomanan da dko, ka   kakaran ka jan na og n nahilna, dko di nwoon, nawo da kak. ⁴ K  dko di nji kayaan, name bgah byaani da. »

⁵ K  Tooma a   ji na a : « Nawweek, wi  woon   mme dko di ikyaan, hum di di  kmeen bgah byaani da ba? »

⁶ K  Yetu ateema aji : « Nji, dwoon bgah, manjoonan na ubida. Nin  aaŋ aankya du Na ibaţi Paapa b  aant pna  i nji. ⁷ Woli name' n, naluŋ kame Na ibaţi Paapa kak ; nado me'a h nkuŋ aku  awina. »

⁸ K  Filip a   ji na a : « Ajugun, diimanun Na ibaţi A in nja, uko m n  uk  un. »

⁹ K  aji na a : « Filip, djon na an  i maakan, k  i   wo iimme' n

te h nkuŋ.  aaŋ anwinnuŋ, awin Na ibaţi Paapa. Hum di di ihilul kaji : « Diimanun Na ibaţi A in nja? » ¹⁰ Infiyaar k  dwo  i Paapa, k  abot awo  i nji i? N up  i nji ka upuŋ  aanwoona  i nji, Paapa anwoon  i nji akdolun ulemp wi nul. ¹¹ Nafiyaaraan woli d upan aji : « Dwo  i Paapa k  Paapa aku  awo  i nji. » K me nafiyaaraan  iki nawin iko yi nji kadoluŋ. ¹² Na manjoonan d upan,  aaŋ anfiyaarnuŋ, aluŋ kado kak iko yi nji kadoluŋ. Adoo luŋ kado ind muŋ apel ya  iki dya du Paapa. ¹³ K  uko wi nakluŋ ka ehan  i katim ki naan, ddo wa. H nk  i iko yi Abukul akdolun mnd m mi Naşibaţi Paapa manhilna manwinana. ¹⁴ Woli na ehan uko ulon  i katim ki naan, kaluŋ kado wa. »

Kahon ki ubi wi Uhaa  wi Naşibaţi

¹⁵ Yetu akak aji : « Woli na al n, naluŋ kam ban iko yi njakanan nado kado. ¹⁶ Nji n   luŋ  ehan Paapa awulan Na  nkar alon ahilna awo na an te m no : ¹⁷ aŋ m n an awoon Uhaa  wi Manjoonan wi umundu uwoon uunhil pyeenk  iki uunwin wa abot awo uunyikr n wa. An, name wa  iki u ogon aku  aluŋ kawo  i an. »

¹⁸ « M nkdukan bajin , dluŋ kabi du an. ¹⁹ Uduka ntiinku, umundu u   uwo uunkak awin n. K  an na   luŋ kawin n. Dka ubida, ukaan k  an kak nakluŋ kaka wa. ²⁰ Unuur m n , nayikr n k  dwo  i Paapa, k  an nawo  i nji, k  nku  awo  i an. ²¹  aaŋ amm banuŋ iko yi njakuŋ abot ado ya, uŋ m n an a alnuŋ. K  an aan a al n, Paapa aluŋ ka ala ; nji kak mbot n ala, n   ndo ame' n. »

²² Yuda  k  a   ji na a (m n  Yuda  Itkariyot ak iiniin  i): « Nawweek, we ukaan k  ikdo un  a   me'u, k  umundu u   wo uunkme'u? »

²³ K  Yetu ateema aji : « Woli  aaŋ a al n, am ban   up  i naan, Paapa akak ka ala, n   bi du a, kaku  ka o du a. ²⁴  aaŋ anwoon a  al n, aankm ban   up  i naan ; k  u up wi naan u   wo uunwoona

du nji, uwoona du Paapa anyilnuŋ.
²⁵ Dɕupan uko wi, wi nhumuŋ na an.
²⁶ Kë Naŋenkar, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi wi
 akluŋ kayil ɕi katim ki naan, uluŋ
 kajukanan iko bti kabot kaleŋanan iko
 yi nɕupanuŋ bti. ²⁷ Dɕukuran bnuura,
 bnuura bi naan bi bi nji kawulanaŋ.
 Bnuura bi njaan kawul baanknaam
 na bi umundu ujaan uwul. Uhaaŋ wi
 nan uwutan kahaajala këme kalënk.

²⁸ « Natiink uko wi njakanan: dya,
 dluŋ kakak ɕi an. Woli naŋalën,
 naluŋ kalilan ɕi pya pi naan du Paapa,
 ɕiki Paapa adëm apelën. ²⁹ Dɕupan
 uko mënɕ hënkun ɕi ubi udo kaban,
 nahilna woli ubii nafiyaar. ³⁰ Mënkak
 aɕiini iko itum na an, ɕiki *naŋih i
 umundu wi abi. Aanhilanaan nin
 uko uluŋ, ³¹ kë umundu uŋë wo i
 kame kë dɕal Paapa abot aji kado jibi
 Paapa ajaknuŋ ndo kado. Nanaɕiin,
 nawulan nya na bgah bi nja. »

15

Bko banjaan badolna ubiñu

¹ Yetu akak aji : « Nji dwoon bko
 bi mbuk manjaan mandolna ubiñu
 na manjoonan, kë Paapa ajaan alemp
 ɕi uwoorta. ² Kanah kanwoon ɕi
 nji aŋë wo kaambuki, aji fal ka,
 kë kambukuŋ, aji heent ka bnuura
 kahilna kabuk kak maakan. ³ Uɕup
 wi nji nɕupanaŋ udo bi jintanan jintan
 ɕi kanah ki baheentuŋ. ⁴ Namëbanaan
 jibi mmëbananaŋ. Jibi kanah kajaan
 kawo kaanji kahil pbuk woli kaanwo
 ɕi bko, hënk di di nawoon kak naanhi-
 lan kawul mbuk woli naammëbanaan.

⁵ « Nji dwoon bko banjaan badolna
 ubiñu ; an kë naŋë wo inah. Ñaan
 ammëbanaanuŋ, kë mbot amëbana,
 an mënɕan aji wul mbuk mntum.
 Nalowënle naankhinan pdo nin uko
 uluŋ. ⁶ Woli ñaan aanwo na nji, aji
 fëlana ɕi kanah, kaji kakay. Inah itënɕ
 kuŋ mënɕ baji bajey ya kafël du bdoo,
 iyik.

⁷ « Woli namëbanaan abot amëban
 nɕup nji naan nahil kahepar uko wi
 naŋaluŋ kaka wa. ⁸ Woli nawul mbuk

mntum, nawo baŋaŋaraan na man-
 joonan, uko mënɕ uyuuŋ mndëm mi
 Paapa.

⁹ « Jibi Paapa aŋalnuŋ, hënk di di
 nkaan aŋalan. Nadukiin nnuur bti
 ɕi uŋal wi naan. ¹⁰ Woli nado iko
 yi njakanan nado, nawo ɕi uŋal wi
 naan, jibi nji ndoluŋ iko yi Paapa
 ajaknuŋ awo ɕi uŋal wi nul. ¹¹ Dɕupan
 uko wi, mnlilan mi naan manhilna
 manwo ɕi an, hënk mnlilan mi nan
 manwo mnweek maakan. ¹² Uko wi
 nji kajakanan nado wii wi : Naŋaladan
 jibi nji nŋalanaŋ. ¹³ Uŋal undëmnun
 uwo pwul ubida wi ñaan pa banohul.
¹⁴ Nawo banoh naan woli nado uko
 wi njakanan nado.

¹⁵ « Mënkak ado kadolan balem-
 par naan, nalemp aanji me uko wi
 ajugul ajaan ado. Kë nŋë du'an banoh
 naan ukaan kë nji kaɕupan uko bti
 wi ntiinknuŋ du Paapa. ¹⁶ Mënɕ an
 nadatnuŋ ; nji ddatanaŋ abot aɕu'an
 ulemp wi pya pɕup Uɕup Ulil Unuura
 kabot kawul mbuk mntum, mbuk
 mënɕ mambot manɕo. Wal mënɕ, uko
 wi nakluŋ kahepar Paapa ɕi katim
 naan, awulan wa. ¹⁷ Uko wi nji
 kaɕu'anaŋ pdo uwo naŋalad. »

Pŋoor pi umundu uŋooruŋ Yetu na baŋaŋarul

¹⁸ Yetu akak aji na baŋaŋarul : « Woli
 umundu uŋooran, nameen kë uŋoorën
 ɕi ubi udo kaŋooran. ¹⁹ Woli nawo
 lah biki umundu, uŋalan ɕiki nawo
 biki wa ; kë naŋë wo naanwo biki
 umundu ɕiki ddatanaŋ apënan ɕi wa,
 ukaan kë umundu uŋooran. ²⁰ Naleŋan
 uko wi mbiin aɕupan : “Nalemp aam-
 baan kapela i aklemparuŋ.” Woli ba-
 hajanaan, an kak baluŋ kahajanan
 ; woli batiink uɕup wi naan, bakak
 katiink uɕup wi nan.

²¹ « Iko mënɕ bti nji kaɕuun badolan
 ya, ɕiki baamme anyilnuŋ. ²² Woli
 mëmbi lah, awo mënɕiini na baka,
 baankduknaana, kë baŋë wo hënkun
 baanka uko uɕup ɕi pekadu di baka.
²³ Ñaan anŋoorunuŋ akak aŋoor Paapa.
²⁴ Woli mëndo lah ɕi ptoof pi baka iko
 yi nin ñaan awoon aambaan kado,

baankduknaana ; kë hênkuṅ başë win akuṭ aşoorun nji na Paapa. ²⁵ Kë hênk di uko umpiitaniin ṭi Ulibra wi Naşibaṭi udolaniin: “*Babubara aşoorën*.”^{*}

²⁶ « Dluṅ kayil Naṭênkar alon, anwoon Uhaaş wi manjoonan unwoon du Naşibaṭi Paapa. Woli ubii, uluṅ kaṭup uko wi umeen ṭi nji. ²⁷ An kak, naluṅ kaṭup uko wi nameen ṭi nji ṭiki du ujuni di di nawoon na nji. »

16

¹ Yetu akak aji : « Dṭupan iko yaṅ bti nawutna kaṭañan pfiyaar. ² Baluṅ kadookan du itoh iñehanaani ; wal uluṅ kaban wi bafiṅan bakdoon kaji başal kaji bado do uko wi Naşibaṭi aṅaluṅ.

³ Baluṅ kado iko yaṅ ṭiki baamme Paapa abot awo baamme'en. ⁴ Kë nşë ṭupan uko waṅ nahilna woli wal ubani naleş kë dṭupan wa. Mënṭupan wa du kateeku ṭiki dhum nwo na an.

Uko wi Uhaaş wi Naşibaṭi ukluṅ kado

⁵ Yetu akak aṭiini na baka aji : « Kë nşë kak hênkuṅ du anyilnuṅ, kë nin alon ṭi an aanheparaan dko di nji kayaan. ⁶ Dwin bnuura kë uko wi nṭupanaṅ ukaan kë najooṭan maakan hênk. ⁷ Kë nşë ṭupan manjoonan, uwo bnuura pa an nji nya. Woli mënயaa, Anwoon i Kaṭênkan aankbi ṭi an, nşale ya kayila ṭi an. ⁸ Wi akluṅ kabi, ayuuṅ kë bañaan biki umundu baneem ṭi uko wi pekadu, ṭi uko wi pwo natool na ṭi uko wi pwayëş. ⁹ Umundu uneem ṭi uko wi pekadu ṭiki na manjoonan pekadu dawoon ppok pfiyaarën ; ¹⁰ uneem ṭi uko wi ptool ṭiki bawin kë dya du Paapa kë naankak awinën ; ¹¹ aneem ṭi uko wi pwayëş ṭiki bawayëş *Fatana naşih i umundu wi kaji aduknaanaa.

¹² « Dka iko itum kak yi nwoon i pṭupan, kë işë wo iinhil kajinṭ ṭi ikowan hênkuṅ. ¹³ Woli aluṅ abi, ul anwoon Uhaaş wi Manjoonan, aṭonṅan kado name manjoonan bti.

Aankluṅ kaṭiiniyaan uleeful, uko wi atiinkuṅ ṭañ wi wi akdoon kaṭup kabot kapibanan iko inkluṅ kabi. ¹⁴ Ul aluṅ kadëmanaan, aluṅ kayeenk ṭi nji uko unwoon wi naan kadolan name wa. ¹⁵ Uko bti wi Paapa akaan uwo wi naan, ukaan kë nji ayeenk ṭi uko unwoon wi naan kadolan name wa.

¹⁶ « Uduka ntiinku naankak awinën, naṭole ntiinku nakak kawinën. »

¹⁷ Baṭaşarul bahoopaṭër aji : « We wi akjakuṅ hênk ba wi ajakuṅ uduka ntiinku nṅenkak awina ṅkale ṭo ntiinku ṅkak kawina? We ukaan kë abot aji aya du Aşin? »

¹⁸ Bawo ṭi pṭiini aji : « we wi aṅaluṅ pṭup wi ajakuṅ “ntiinku”? Nṅenyikrën uṭup wi aktupun. »

¹⁹ Yetu ame kë başal kahepara uko wi akṭiiniyaanuṅ aşë ji na baka : « Nawo ṭi phepar uko wi njakuṅ: “Uduka ntiinku naankak awinën, nakale ṭo ntiinku nakak kawinën.”

²⁰ « Na manjoonan dṭupan, naluṅ kawooni, kabot kaṭëga, bañaan biki umundu başë balilan. Naluṅ kajooṭan, kë pjooṭan mënṭ paşë luṅ kakak mnlilan. ²¹ Woli ñaaṭ aya kabuk, uleef uji ude'a ṭiki wal wi mnhaj mi nul ubani ; aşale buk aankak aji leş mnhaj, aji lilan uko wi aṭijun napoṭ ṭi umundu. ²² Kë hênk di uwoon pa an : najooṭan hênkuṅ, kë nşë luṅ kawinan kak naşë nawo na mnlilan ṭi ṅhaaş, mnlilan mënṭ nin ñaan alon aankhil ppënanan ma. ²³ Unuur mënṭ, naankheparaan nin uko ulon.

« Na manjoonan dṭupan uko wi nakluṅ kañehan Paapa ṭi katim ki naan aluṅ kawulan wa. ²⁴ Te hênkuṅ naanñehan nin uko ulon ṭi katim ki naan. Nañehaan, naluṅ kayeenk, mnlilan mi nan manşë mandëm maakan.

²⁵ « Dhoñ hoñ aṭupnan iko mënṭ bti. Kë wal uşë bi wi nwoon mënkkak ado kahoñ, dṭupan uko wi Paapa na ṅṭup ṅjinṭ piş. ²⁶ Unuur mënṭ naluṅ kañehan Paapa ṭi katim ki naan, kë nşë wo mënṅṭo kañehandëran a,

^{*} 15:25 Kañaam 35.19; 69.4.

²⁷ Naşibaŋi Paapa ŋi uleeful aŋalan, ŋiki naŋalën akuŋ afiyaar kē dwoona du a.

²⁸ Dwoona du Paapa abi ŋi umundu wi, hēnkuŋ dduk umundu wi kaya du Paapa. »

²⁹ Kē baŋaŋarul başē ji na a : « Iwini, iinkak ahoñ, iŋup hēnkuŋ na ŋŋup ŋjint piş! ³⁰ Nme hēnkuŋ kē ime iko bti abot aji kēme iko yi ŋaaŋ aŋaluŋ pheparu. Uko mēntŋ ukaaŋ kē ŋfiyaar kē iwoona du Naşibaŋi. »

³¹ Kē Yetu ateem baka aji : « Nafiyaar hēnkuŋ? ³² Kē wal uşē ubi, udo bi ban ban wi nakwayşeruŋ an bti, kaji andoli aya na bgahul, nadukēn aloolan. Kē nşē wo mēnwō aloolan, Paapa awo na nji. ³³ Dŋupan iko yi, ŋhaaş ŋi nan ŋahilna ŋaŋoora wi nawooŋ baloolan na nji. Umundu uluŋ kanooran an, natamaan, dwat wa. »

17

Yetu aŋehandēr baŋaŋarul

¹ Wi Yetu aŋiniin haŋ aşē kat kēş du baŋi aji : « Paap, wal ubani. Di-imaan mndēm mi Abuku, ahilna adi-iman mndēm mi nu. ² Iwula mnhina mi aşih baŋaaŋ bti ahilna awul biki iwululuŋ bti ubida wi mnŋo. ³ Pka ubida wi mnŋo, pawo pme'u iwi inwoon Naşibaŋi na manjoonan, abot awo aloolan ŋaŋ, na pme'ēn nji Yetu Krittū i iyilun. ⁴ Ddiiman mndēm mi nu ŋi mboş wi ndoluŋ ulemp bti wi iŋuunuŋ. ⁵ Kē hēnkuŋ Paap, du dko di iwoon, dēmanaan ŋi kadunu, wulaan mndēm mi mbiin aka wi nwoon na iwi ji umundu ubi udo kapaşana.

⁶ « Ddo baŋaaŋ biki idatuŋ ŋi umundu awulēn, kē bame'u. Babi wo biki nu kē işē wulēn baka ; bamēban uŋup wi nu. ⁷ Hēnkuŋ bayikrēn kē iko bti yi iwulnuŋ ipēna du iwi. ⁸ Dwul baka ŋŋup ŋi iwulnuŋ, kē bayeenk ŋa, ayikrēn kē dpēna du iwi na manjoonan, afiyaar kē iwi iyilnuŋ. ⁹ Bukal biki nji kaŋehandēruŋ. Mēntŋ umundu wi nji kaŋehandēruŋ, biki iwulnuŋ baka ŋiki bawo biki nu. ¹⁰ Uko bti unwoon wi naan uwo wi nu, jibi uko bti unwoon wi nu

uwoon wi naan. Mndēm mi naan manwinana ŋi baka. ¹¹ Hēnkuŋ dbi du iwi, mēnkak awo ŋi umundu, kē bukal başē woha wo ŋi umundu. Paap iwi inyimanuŋ, mēbaan baka na mnhina mi katimu ki iwulnuŋ bahilna bakak ŋaaŋ aloolan jibi nji na iwi ŋwoon. ¹² Wi nwoon na baka dmēban baka ŋi katim ki iwulnuŋ abot ayeŋ baka kē nin aloŋ ŋi baka aanneemi, woli mēntŋ anwoon i kaneem a. Hēnk di uko umpiitaniin ŋi Ulibra wi Naşibaŋi ukdolaniin. ¹³ Hēnkuŋ dbi du iwi, aşē ŋup ŋŋup ŋi ŋi umundu bahilna bawo na mnlilan mnweek maakan mi nwoon-aanuŋ. ¹⁴ Dwul baka uŋup wi nu kē umundu uşē ŋoor baka, ŋiki baanwo biki umundu jibi nwoon mēnwō i umundu. ¹⁵ Mēnkŋehanu ipēnan baka ŋi umundu, dŋehanu ŋehān ido kayeŋ baka, *Ajug Buŋaan awut kaban baka. ¹⁶ Baanwo biki umundu jibi nwoon mēnwō i umundu. ¹⁷ Uŋup wi nu uwo manjoonan, keer iŋēpna ŋi manjoonan ido baka bawulu ikow yi baka. ¹⁸ Jibi iyilnuŋ ŋi umundu, dyil baka kak ŋi umundu. ¹⁹ Dwulu bkow naan bti pa baka, bukal bahilna baŋēpna ŋi manjoonan bawulu ikow yi baka.

²⁰ « Mēntŋ bukal biki nji kaŋehandēruŋ ŋaŋ, dŋehandēr kak biki ŋŋup ŋi baka ŋakdoluŋ bafiyaarēn. ²¹ Hēnk bukal bti bahil kawo ji ŋaaŋ aloolan. Jibi iwi Paapa iwoon ŋi nji kē mbot awo ŋi iwi, bukal kak bamēbandēran na nja, umundu uhilna ufiyaar kē iyilnuŋ. ²² Dwul baka mndēm mi iwulnuŋ, bahilna bawo ji ŋaaŋ aloolan jibi ŋwoon ŋaaŋ aloolan. ²³ Nji dmēbandēr na baka, kē iwi imēbandēr na nji. Hēnk bahil kawo ji ŋaaŋ aloolan na manjoonan, umundu ubot ume kē iyilnuŋ abot aŋal baka jibi iŋalnuŋ. ²⁴ Paap, dŋal dko bti di nwohaŋ, biki iwulnuŋ bawo da na nji. Hēnk bawin mndēm mi naan. Mndēm mēntŋ iwulēn ma ŋiki iŋalēn ji umundu ubi udo kapaşana. ²⁵ Paap, iwi inwoon natool, umundu uumme'u, kē nji nşē me'u kē biki babot ayikrēn kē iyilnuŋ. ²⁶ Ddo baka kē bame'u abot aluŋ kado bame'u kak, bahilna bado kaŋal jibi

injalnuṅ, nji ṭi uleef naan mbot nwo ṭi baka. »

18

Yetu amobanaa

¹ Wi Yetu abaan pñehan, aya na baṭaṣarul, kē bamuur katant ki Fedroṅ. Uwoorta uloṅ uwo du plut, kē du wa di di ayaan aneej na baṭaṣarul.

² Kē Yuda, ankwaapulun aṣē me dko mēnt, ṭiki Yetu ajon kayit da na baṭaṣarul. ³ Aya du uwoorta mēnt aṭij pntuk pi bangoli na bayeṅ biki *baṭeṅan baweek na *bafaritay bawululun; bawo na ṅkaniya na ifiṭi akuṭ awo na ikej. ⁴ Yetu, ammeen uko unwoon i pdola bti, apēn aṣē hepar baka aji : « In i naklaan ba? »

⁵ Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

Kē aji na baka : « Nji a » Kē Yuda ankwaapulun aṣē naṭ na baka. ⁶ Wi Yetu ajakuṅ na baka : « Nji a. » Kē baṣē kak ufeṭ, ajot ṭi mboṣ.

⁷ Kē akak ahepar baka aji : « Naji in i naklaan ba? »

Kē bateem aji : « Yetu i Nataret. »

⁸ Kē aji na baka : « Djakan aji nji a. Woli nji i naklaan, nawutan biki baya. » ⁹ Hēnk di di uko wi abiin aji na Naṣibaṭi wi akñehanulun udolaniin; « Mēnneemandēn nin aloṅ ṭi biki iwulun. »

¹⁰ Wal mēnt, kē Timoṅ Piyeer anwoon na kakej aṣē toot ka, atuh nalempar *naṣih i baṭeṅan afala kabaṭ kadeenu. Katim ki nalemp mēnt kawo Malkuṭ. ¹¹ Kē Yetu aṣē ji na Piyeer : « Kakaan kakej ki nu ṭi kabeel! Iṣal aji mēnkdaan pnkalame pi Paapa awulun, panwoon pi mnhaj? »

Bañoṭ Yetu du kadun ki Anat naṣih i baṭeṅan

(*Maci 26.57-58; Markuṭ 14.53-54; Luk 22.54*)

¹² Wal mēnt kē bangoli na naweek i baka na bayeṅ biki baweek biki bayuday kē baṣē mob Yetu atan.

¹³ Bañoṭa duna du Anat*, aṣin ahar

Kayif. Kayif awoon naṣih i baṭeṅan ṭi uṣubal mēnt. ¹⁴ Ul abiin awul bayuday uṣal aji : « Uhokan ñaan aloolan aket pa bañaan bti. »

Ppok pi Piyeer

(*Maci 26.69-70; Markuṭ 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵ Timoṅ Piyeer na naṭaṣar Yetu aloṅ bawo ṭi pṭaṣ Yetu. Naṣih i baṭeṅan ame naṭaṣarul anwoon na Piyeer. Kē naṭaṣarul mēnt aṣē neej na Yetu du blay bi *naṣih i baṭeṅan. ¹⁶ Kē Piyeer aṣē naṭ du bdig aṅog plēman. Naṭaṣar Yetu i naṣih i baṭeṅan ameen, apēn aṭiini na ñaaṭ ankyeṅun plēman, ado Piyeer kē aneeji.

¹⁷ Ñaaṭ nayeṅ plēman aji na Piyeer wal mēnt: « Iwi iinwo kak aloṅ ṭi baṭaṣar ñiint i i? »

Kē aji na a : « Mēnwo a. »

¹⁸ Balemp na bayeṅ batehan bdoō afooy ba atēma ṭiki ujoṅ uwoo. Piyeer awo da kak na baka atēma.

Naṣih i baṭeṅan na Yetu

(*Maci 26.59-66; Markuṭ 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Naṣih i baṭeṅan ahepar Yetu ṭi uko wi baṭaṣarul na ṭi iko yi akjukanun. ²⁰ Kē Yetu ateema aji : « Na pnak di di nṭiiniin na bañaan bti. Djon kajukan du *itoh iñehanaani na du *Katoṭ Kaweek ki Naṣibaṭi, di bayuday bti bajaan bayitna. Mēmbaan kamena uko uloṅ. ²¹ We ukaan kē ikheparaan ba? Heparan bantiinkun uko wi njukanun baka; bukal bame uko wi nji nṭupun. »

²² Wi ateemun haṅ, kē aloṅ ṭi bayeṅ annaṭun da aṣē koba kañen ṭi kajeem aji na a : « Hēnk di di ikteemun Naṣih i baṭeṅan? »

²³ Kē Yetu aṣē ji na a : « Woli dṭup buṭaan, kdiiman jibi nṭupi buṭaan; bē woli dṭup bnuura, we ukaan kē ikobēn? »

²⁴ Kē Anat aṣē do kē bañoṭa du Kayif Naṣih i baṭeṅan. Iñenul itanana wal mēnt.

* **18:13** Anat abiin awo naṣih i baṭeṅan, kē wi baromeṅ bayeenkun utaak aṣē do kē Kayif ayeenkṣa; kē bayuday batum baṣē ṭu'a ṭu kē Anat awoon naṣih i baṭeṅan.

25 Kë Piyeer ašë wo du blay atëma, baji na a : « Iwi kak, jëm iwo alon ɲi baɲašar ñiintɲ i i? »

Kë apok aji : « A-a, mënwo a. »

26 Wal mënɲ, nalempar Naših i baɲeɲan alon, ayiɲ i Piyeer abiinɲ afal kabaɲ aji na a : « Mënwinu lah du uwoorta na a i? » 27 Kë Piyeer akak apok. ɲi dko mënɲ kë uguk ušë haan.

*Yetu du kadun ki Pilat
(Maci 27.1-2,11-14; Marku 15.1-5;
Luk 23.1-5)*

28 Bapëna wal mënɲ du uko Kayif, ajej Yetu ayaanaan du katoh kawee ki *Pilat nantuɲa anwoonɲ i Rom. Nfa mamban wal mënɲ. Kë bayuday bašë wo baanneej du katoh, baɲal kawo bajinɲ kahilna kade pde pi *Ufettu wi Mbuur. 29 Waɲ ukaanɲ kë Pilat apën du bdig abi du baka ašë hepar baka aji : « we wi ñiintɲ i adolonɲ ba? »

30 Kë bateema aji : « Woli aanwo lah nado buɲaan, ɲënktɲi a. »

31 Kë Pilat aji na baka : « Najejana nawayëš bdidid'an jibi bgah bi nan bajakuɲ. »

Kë bateema aji : « An baromeɲ naandinan ɲji ɲfiɲ ñaanɲ. » 32 Hënɲ di di uɲup wi Yetu abiinɲ aɲup jibi akkeɲari udolaniinɲ.

33 Pilat aneej wal mënɲ du katoh ašë du Yetu aji na a : « Iwi, iwo naših i bayuday i? »

34 Kë ateema aji : « Iwi ɲi uleefu ijakuɲ uko waɲ këme balonɲ baɲupunɲ haɲ ɲi nji? »

35 Kë aji na a : « Nji, dwo nayuday i? Biki utaaku, *baših biki baɲeɲan baɲjiinɲ ɲi nji. We wi idolunɲ ba? »

36 Kë ateema aji : « Pših pi naan paanwo pi umundu wi. Woli pawo lah pi umundu wi, balempar naan bagutan kaneenan bayuday pmobën. Kë pših pi naan pašë wo paanwo pi mboš. »

37 Kë Pilat ašë ji na a : « Ikeer awo naših? »

Kë ateema aji : « Ijakuɲ haɲ: dwo naših. Dbuka abot abi ɲi umundu pa pdiiman uko unwoonɲ manjoonan.

Ñaan anwoonɲ i manjoonan aji tiink pdiim pi naan. »

38 Pilat aji na a : « we uwoonɲ manjoonan? »

Wi ajakuɲ haɲ, ašë kak apën aya du bayuday aji na baka : « Mënwin ɲi a nin uko ulonɲ unkkaanɲ nji aduknaanaa. 39 Kë jibi njaan kawutanan nakalabuš alonɲ ɲi wal wi Ufettu wi Mbuur, naɲal nwutanan "Naših i Bayuday" i? »

40 Kë bašë huuran aji : « A-a, mënɲ ul a. Barabaat i i ɲɲaluɲ iwutan. » Kë Barabaat mënɲ ašë wo natal nawee.

19

1 *Pilat ajej wal mënɲ Yetu ado kë bakoba na itintël. 2 Bangoli bašiiir iyiw ado ukël afuuɲana, akak ajej kamiša kajeenkal awoharana. 3 Baji babi kañoga kašë ji na a : « Nwulu mboš, iwi naših i bayuday! » Wi bajakuɲ haɲ, bašë koba ɲi kaara.

4 Pilat akak apën aji na bayuday : « Natenan, dɲija ɲi an ɲi, kaɲupan kë mënwin nin uko ulonɲ unkkaanɲ nji aduknaanaa. » 5 Wi Yetu apënuɲ awo na iyiw ɲi bkow na kamiša kajeenkal, kë ašë ji na baka : « Ñaan mënɲ awi. » 6 Wi baɲeɲan bawee na bayeɲ biki baka bawinaarulunɲ win ašë huuran aji : « Paɲana ɲi krut! Paɲana! »

Kë Pilat aji na baka : « An najejana naya napanɲ. Nji mënwin nin uko ulonɲ unkkaanɲ nji aduknaanaa. »

7 Kë bašë teema aji : « Nka bgah, kë ɲi bgah mënɲ awo i pkeɲ ɲiki aji awo Abuk Našibaɲi. »

8 Wi Pilat atiinkunɲ uko mënɲ ašë lënɲ kak maakan. 9 Aya aneej du katoh ašë hepar Yetu aji : « Iwoona ɲunɲ ba? » Kë Yetu aanteema. 10 Pilat aji na a wal mënɲ: « Iinɲal pteemën? Imme kë dka mnhina mi pwutanu na mi ppaɲu i? »

11 Kë ateema aji : « Woli iinyeenkna lah mnhina mënɲ du baɲi iinkhinanaan nin uko ulonɲ ; ukaanɲ kë anɲijnunɲ ɲi iwi aka pekadu dandëmunɲ apel di nu. »

12 Kë dul di Pilat ajunnun pla jibi akdoli kadoo kawutan Yetu. Kë bayuday başë huuran aji : « Woli iwutana, iinwo nanoh *Tetar. Ñaan anjakun aji awo naşih aanwo naşoorad Tetar naşih najeenkal i? » 13 Wi Pilat atiinkun uko waş aşë pënan Yetu bdig aşë ʒo du pʒij pi ajaan awayëşaan du dko di bajaan bado « Gabata » ʒi uşup uhebëre, uwoon blay bi babomanun na mnlaak. 14 Unuur wi bakbomanderun pa *Ufettu wi Mbuur wa, ʒi mndiin unuur, kë Pilat aşë ʒi na bayuday : « Naşih i nan awi. »

15 Kë bukal başë huuran aji : « Fişana! Fişana! Paşana ʒi krut. »

Kë Pilat aji na baka : « Kë nwo i kapan naşih i nan? »

Kë başenan baweek bateema aji : « Nkaha naşih alookan, Tetar a. »

16 Wal mënʒ kë Pilat aşë awutar baka Yetu baya bapan. Kë bangoli bajeja ayaanaan.

Pkeʒ pi Yetu ʒi krut
(Maci 27.32-44; Markut 15.21-32; Luk 23.26-43)

17 Bado Yetu kë apën akuna krut ul ʒi uleeful aya du dko di bajaan bado Golgota na uşup uhebëre uwoon kaheem ki bkow. 18 Bapaşana da na biinʒ batëb balon, alon ʒi kañen kamayu, alon ʒi kadeenu. 19 *Pilat ado kë baboman kampiñu kalon apan ʒi krut duuʒ. Bapiit ʒi ka aji : « Yetu i Nataret naşih i bayuday. » 20 Uko mënʒ bayuday batum baleyiir wa ʒiki dko di bapanulun dañog ubeeka kë uko mënʒ ubot apiitana ʒi uşup uhebëre, uromen na ugrek. 21 Kë *başenan baweek başë ya aji na *Pilat : « Kpiit kaji naşih i bayuday, piitan iji ñiinʒ i aji awoon naşih i bayuday. »

22 Kë Pilat atem baka aji : « Uko wi mpiitun, dpiit wa. »

23 Wi bangoli bapanun Yetu du krut, bajej imişa yi awohariin ado ifah ibaaker, bangoli baji andoli ayeenk kalon. Kë kamişa kameeʒ kaşë wo kaanwo na ulëtna, kaʒijna kaʒuʒ te

uʒeeh, ukaan kë 24 balaşar aji : « Nwut katow ka. Nabiin ʒdo kanun na mnlaak ʒten ankyeenkun ka. » Hënk, kë uko umpiitun ʒi Ulibra wi Naşibaʒi udolanaa, upiitana aji :

« Bafaasiir imişa yi naan

akuʒ ado kanun na mnlaak

katen ankjejun kamişa naan. »*

Uko waş wi wi bangoli badolon.

25 Anin Yetu na aşan anin, na Mariya ahar Klopat na Mariya i uşak wi Magdala banaʒ añog krut. 26 Yetu awin anin, akak awin naşarul i amaganun kë anaʒ añog ʒi a aşë ʒi na anin : « Abuk ñaaʒ, abuku awun. » 27 Akak aji na naşarul : « Naan awun. » Kapëna unuur mënʒ kë naşarul un aşë jej Mariya du katohul.

28 Wi uko waş uşepun, Yetu ame kë uko uba bti hënkun aşë ʒi : « Udaan uşijën. » Hënk di uko umpiitaniin ʒi Ulibra wi Naşibaʒi udolaniin. 29 Pdunk plon pawo da wal mënʒ pantumi poot ptaakşaan, hënk kë bajej kalëmënt kalon atan ʒi pmul atoop ʒi pa aşë ñoor ʒi mntum mi Yetu. 30 Wi añemun poot ptaakşaan pun aşë ʒi : « Uko mënʒ ubaa. » Wi wi aşaan ayoont bkow aşë jëmşa.

31 Uwo ʒi unuur wi bakbomanderun pa *unuur wi pnoorfën wi bayuday ; unuur wi pnoorfën mënʒ uwo unuur unyimani maakan, kë baweek biki bayuday başë wo başal muum manwo ʒi ikrut unuur mënʒ. Bañehan Pilat aji : « Dolan bakit baka ihoʒ* batarna bakeʒ başë bawalan muum! » 32 Bangoli babi añog biinʒ biki bapanun na Yetu, akit ihoʒ yi nateek, akak akit yi natëbantën. 33 Wi babanun ʒi Yetu aşë ʒënk kë ado bi keʒ, kë hënk di di bawoon baankita ihoʒ. 34 Kë Nangoli alon aşë ajej bjan alofa ʒi kantaagan. ʒi dko mënʒ, kë pñaaak na meel işë pën. 35 Ñaan ankşupanaş uko wi awo namaar, kë uko wi akşupun ubot awo manjoonan. Ame kë uko wi akşupun ujoonani, aşup iko waş an kak nahilna nafiyaar. 36 Hënk di uko wi

* 19:24 Kañaaam 22.18.

* 19:31 Baji bakit biki bapanun ihoʒ batarna bakeʒ ʒiki baji banaşna ʒi ya

kahilna kahefëñ.

Ulibra wi Naşibaţi ujakun udolaniin, upiit aji : « *Nin kamoh kalon ki nul kaanklun kakita.* » ³⁷ Ukak apiitana ti Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Balun kado katen ñaan i balunanun kantaagan.* »

Umoy wi Yetu
(*Maci 27.57-61; Markut 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Yotef i utaak wi Arimati awo naşarar Yetu aşe wo aandiiman wa tiki aţi bawee biki bayuday. Wi Yetu akeţun, aya ahepar *Pilata me ahil kayeenk puum kaya kamoy. Ke Pilata adinani. Yotef abi aje puum ayaanaan. ³⁹ Nikodem kak awo na a. Ul abiin aya du Yetu na utejan. Aţij bko blil ptekên bi bajaan bamoyna. Bko menţ baņog űkil iűeen űwajanţ. ⁴⁰ Bajej puum ataay na ilaañ na bko bun jibi bayuday bajaan bado. ⁴¹ Du dko di bapanun Yetu uwoorta ulon uwo da, ke bher blon bhalu banwoyi baambi moynaara ñaan ke bawo da. ⁴² Uwo ti unuur wi bayuday bakbomanderun pa unuur wi pnoorfên ke bher babot awo baanlowi, ukaan ke bamoy Yetu da.

20

Bher bawo bjint
(*Maci 28.1-8; Markut 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Ti unuur unţaşun *unuur wi pnoorfên*, bdem bahumi ke Mariya i ubeeka wi Magdala aşe ya du dko di bher. Aţenk ke plaak pweek maakan pandetnun plēman pi bher ke papēni. ² Aţi wal menţ aya du bi Fimon Piyeer na naşarar Yetu undu, i Yetu amaganun, aşe ji na baka : « Bapēnan Ajugun du bher, ke űemme dko di baţu'u li. »

³ Ke Piyeer apen na naşarar Yetu undu, ke bakya du dko di bher. ⁴ Baţi bti batēb ; ke naşarar undu aşe tar apel Piyeer, ajota kadun, abana uteek du bher. ⁵ Ajuunknaa awin ilaañ yi babin ataayna puum, aşe wo aanneeji. ⁶ Wal menţ, ke Fimon Piyeer aşe

ban ; aneej du bher, aten ilaañ. ⁷ Akak aten blaañ bambootanaanun bkow ke babekan bnuura awo mpaţ. ⁸ Wi wi naşarar undu ambanun uteek abaan aneej. Awin akuţ afiyaar. ⁹ Na manjoonan te wal menţ baando bi me ke jibi bapiitun ti Ulibra wi Naşibaţi, Yetu awo i kanaţa ti pkeţ. ¹⁰ Baţarar bakak wal menţ du katoh ki baka.

Pwinana pi Yetu ti kadun ki Mariya i Magdala

¹¹ Mariya anaţ du kaņog bher du bdig, awooni. Wi akwooniin, aşe juţ aten du bher meet. ¹² Awin űwanjut űtēb űanwohi imişa ifaatal ke űaţo ti dko di puum pi Yetu pabin abekan, ulon du bkow, ulon du ihoţ. ¹³ űwanjut űun űaji na a : « Abuk ñaaţ, we wi ikwooniin ba? »

Ke aji na űa : « Dwooni tiki bapēnan Ajug naan, ke mēme dko di baţu'u li. »

¹⁴ Wi ajakun han aşe kok, awin Yetu ke anaţi, ke aşe wo aamme ke ul a. ¹⁵ Ke Yetu aşe ji na a : « Abuk ñaaţ, we wi ikwooniin ba? In i iklaan ba? »

Mariya aji me nalemp i uwoorta a, aşe ji na a : « Nawee, woli iwi iyaan na a, kţupen dko di iţu'uli, dya kajeja. »

¹⁶ Ke aji na a : « Mariya! »

Ke aşe kok aji na a ti uţup uhebere : « Rabuni! » uwoon najukan.

¹⁷ Ke aji na a : « Kmēbanaan, mēdo bi paya du Paapa. Yaan iwin bayit naan iji na baka dpaya du Paapa, anwoon kak Aşin baka, du Naşibaţi, anwoon kak Naşibaţi i baka. »

¹⁸ Ke Mariya i ubeeka wi Magdala aşe ya aji na başarar Yetu : « Dwin Ajugun. » Ke henk di di akakalēşun baka uko wi ajakulun.

Yetu apen awinana ti kadun ki başarar

¹⁹ Ti utaakal wi unuur unţaşun unuur wi pnoorfên başarar Yetu bayit du katoh kalon anigan ilēman bti tiki baţi bawee biki bayuday, ke Yetu aşe bi anaţ ti ptoof pi baka aji :

☆ 19:36 Ppēn 12.46; Mnfēn 9.12; Kañaam 34.20.

☆ 19:37 Fakariya 12.10.

* 20:1 Unuur unţaşun unuur wi pnoorfên : “dimanche, Sunday, domingo.”

« Bnuura bawo na an! » ²⁰ Wi ajakuŋ haŋ, ašë diiman baka iñen na kantaagan. Baťašarul balilan maakan wi bawinuŋ Ajugun. ²¹ Akak aji na baka : « Bnuura bawo na an. Jibi Paapa ayilnuŋ, hënk di di nkaan ayilan. » ²² Wi ajakuŋ haŋ, ašë fuuŋ ti baka aji : « Nayeekan Uhaaş wi Naşıbaŋi. ²³ Bañaan biki nakmiiruŋ ipekadu, Naşıbaŋi amiir baka ya ; kē biki nawoon naankmiir ya, Naşıbaŋi aankmiir baka ya. »

²⁴ Kē Tooma, alon ti baťašar Yetu iñeen na batēb i bajaan bado kbet ašë wo aanwo da wi Yetu abiin du baka. ²⁵ Kē baťašar Yetu bandukiin bašë bi aji na a : « Nwin Ajugun! »

Kē ašë ji na baka : « Woli mēnwin ti iñen yi nul dko di bapanuŋ ireegu, kē woli mēntu pkoñ pi naan ti da, woli mēntu kañen ti kantaagan ki nul, nin mēnkfiyaar. »

²⁶ Wi kanēm kaŋepuŋ, baťašar Yetu bakak ayitiir du meet, kē Tooma awo na baka. Ilēman iniigani kē Yetu ašë pēn, abi anaŋ ti ptoof pi baka ašë ji : « Bnuura bawo na an. »

²⁷ Wi wi ašaan aji na Tooma : « Iñen yi naan yii yi, ŋuun pkoñ ti ; ŋuun kañen ti kantaagan ki naan. Wutan katam bkow, fiyaarēn. »

²⁸ Kē ašë ji : « Ajugun, Naşıbaŋi i naan! »

²⁹ Kē aji na a : « Iwinēn ukaan kē ifiyaari. Banwoon baanwin ašë fiyaar banuurandēni. »

³⁰ Yetu akak ado ti kadun ki baťašarul iko iñoŋarēnaan itum inwoon iimpiitana ti ulibra wi. ³¹ Iko impiitaniin ti, ipiitana piitana, nahilna nafiyaar kē Yetu awoon *Krittu, Abuk Naşıbaŋi, nakuŋ nahilna naka ubida ti a woli nafiyaari.

21

Pwinana pi Yetu du bdëk bi Tiberiyad

¹ Wi uko waŋ uŋepuŋ, Yetu akak apēn awinana ti kadun ki baťašarul du kabaŋ ki bdëk bi Tiberiyad. Hënk di di apēnuŋ awinana ti kadun ki baka.

² Fimonŋ Piyeer, na Tooma i bajaan bado kbet na Natanayel anwoon i ubeeka wi Kana du Galilay na babuk Febede na baťašar Yetu balon batēb bawoon da. ³ Kē Fimonŋ Piyeer ašë ji na baka : « Dya btuh. »

Kē baji na a : « Nbi na iwi. » Bapēn, apaya ti bteem, kē utejan mēnt baammob nin uŋeb.

⁴ Wi nfa mambanuŋ, Yetu anaŋ du kabaŋ ki bdëk ; kē baťašarul baamme kē ul a. ⁵ Kē ašë ji na baka : « Babuk naan, namob nŋeb i? »

Kē bateema aji : « A-a. »

⁶ Kē ašë ji na baka : « Nafēlan bridiya ti kañenan kadeenu, namob. » Bafēl bridiya ašë wo baankak ahinan ba ppul ŋiki batum nŋeb. ⁷ Kē naťašar Yetu i amaganuŋ ašë ji na Piyeer : « Ajugun a! » Wi Fimonŋ Piyeer atiinkuŋ uko waŋ ašë woh imiŋa yi nul ŋiki aanwoharaa, ašë tēfa du meel. ⁸ Baťašarul bandukiin ti bteem bapul bridiya apēnan, baanlow pkay, bawo uko ji nmetēr iñeen-week di pa.

⁹ Wi bawaliin du pkay, bawin bdoo kē batehan da, kē nŋeb nŋapaf ti ba duuŋ. Kapoom kabēkan da. ¹⁰ Kē Yetu ašë ji na baka : « Naŋijan nŋeb ŋi nabaan amob mob nŋuŋ. » ¹¹ Wal mēnt kē Fimonŋ Piyeer ašë paya ti bteem kē bapul bridiya mon pkay. Batum nŋeb nweek : nŋawo iñeen week na iñeen kañeen na nŋwajanŋ (153), kē bridiya bašë wo baammara mar. ¹² Kē Yetu ašë ji na baka : « Nabiin nade. » Nin alon ti baťašarul aañnoom kahepara ñaan i awo'i. Bame kē Ajugun a. ¹³ Wal mēnt abi, ajej kapoom awul baka, aŋu na nŋeb. ¹⁴ Waŋ uwoon uyaaŋ uwajanŋtēn wi Yetu apēnuŋ awinana ti kadun ki baťašarul wi anaŋin ti pkeŋ.

Yetu na Fimonŋ Piyeer

¹⁵ Wi badeen aba, kē Yetu ašë ji na Fimonŋ Piyeer : « Fimonŋ abuk Yowan, iŋalēn apel biki i? »

Kē ateema aji : « Ajugun, aa, ime kē dnalu. »

Kē aji na a : « Doon kayeŋ batani bi naan. »

¹⁶ Akak ahepara uyaaş utëbantën aji na a : « Timon abuk Yowan, injalën i? »

Kë atëem aji : « Ajugun, aa, ime kë dñalu. »

Kë aji na a : « Doon kayafan batani bi naan. »

¹⁷ Akak ahepara uyaaş uwajantën aji na a : « Timon abuk Yowan, injalën i? »

Piyeer ajooñan wal mënt̄ ði uko wi akheparun̄ uyaaş uwajantën me añalaara aşë ji na a : « Ajugun, ime iko bti, ime bnuura kë dñalu. »

Kë aji na a : « Doon kayen̄ batani bi naan. ¹⁸ Na manjoonan d̄tupu : wi ihojun, iji ktan katëlu bdidi'u, kaya dko di injalun̄. Kë wi iklun̄ kañaf, ilun̄ kadeen̄ iñen, alon̄ atanu katël, añooñu dko di iwoon̄ iinñali. »

¹⁹ Añup ðup han̄ pkeñ pi Piyeer ak-lun̄ kakeñ kadëmanan Naşibañi. Wi ajakun̄ han̄ aşë ji na a : « Ťaşaan. »

²⁰ Piyeer akok aşë win nañaşar Yetu i amaganun̄ kë akñaş baka ; ul awoon̄ ambiin̄ ajun̄ ði bjent̄ bi Yetu wi bakdeen̄ ahepara ankwaapulun̄.

²¹ Piyeer awina aşë ji na Yetu : « Ajugun, kë i? »

²² Kë atëema : « Woli dñal año te ubi'ën, utenu i? Iwi, ðaşaan. »

²³ Banfiyaarun̄ Yetu banaña wal mënt̄ añup aji baji nañaşarul mënt̄ aankket̄. Kë Yetu aşë wo aanji aankket̄, aji : « Woli dñal año te ubi'ën, utenu i? »

²⁴ Nañaşarul mënt̄ ði uleeful amaarun̄ iko mënt̄ bti akuñ apiit̄ ya, kë ñbot ame kë uko wi añupun̄ ujoonani.

²⁵ Uka iko ilon̄ itum kak yi Yetu adolon̄. Woli ñaan̄ añal ppiit̄ ya bti, dñal aji umundu bti uunkkëş pñuuna ñlibra ñankpiitun̄.

Ulibra wi Ulemp wi Banjañan

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon unkkakalēṣun iko yi banjañan biki Yetu badoluṅ. Uwoon utēbantēn wi Luk apiitun pa Teofil nanohul. Luk ul ṭi uleeful awo nakuraar. Kē aṣē ji bi kagakandēr na Pawulu na dko pṭup Uṭup Ulil Unuura. Ṭi ulibra wi, Luk aṭup iko yi baṭaṣar Yetu badoluṅ na jibi baniinkani Uṭup Ulil Unuura ṭi umundu bṭi. Ñaan ahinan kawin ṭi ulibra wi, ulemp wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udoluṅ. Uwala ṭi banjañan, awul baka mnhina mi pṭup Uṭup Ulil Unuura. Bañaan baṭum bakak aṣiyaar ajunna Yerutalem aya Yuda na Famariya na ṅmbaṅ ṅtum ṭi umundu. Iko iṭēp jibi Yetu abiin aṭup aji iluṅ kawo ṭi Ulibra wi 1.8: « kē naṣē luṅ kayeenk phina woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Naluṅ kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi Yuda bṭi, na ṭi utaak wi Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. » Ulibra wi uṭup jibi bhoṅar bi Naṣibaṭi adoluṅ na bañaan babanuṅ du bañaan bṭi biki mboṣ. Du Iṭrayel, baṭaṣar Yetu badunna aṭup bayuday Uṭup Ulil Unuura abaa ya du ṅtaak ṅi banwoon baanwo bayuday, na du bañaan bṭi. Du dko bṭi di baṭupun Uṭup Ulil Unuura bañaan baloṅ bafiyaari kē baloṅ baanfiyaar wa. Bañaan baṭum babi ṣoor banjañan, kē bukal baṣē tamanaara aṭup baka iko itum bahilna baliint ṭi pfiyaar.

1 Teofil, ṭi ulibra wi naan uteek, dṭiiniyaan iko bṭi yi Yetu adoluṅ abot ajukan du ujuni, 2 te unuur wi adeenaniin du baṭi. Ji abi ado kadeenana du baṭi, aṭēpna ṭi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi aṭup *banjañan biki adatuṅ, uko wi pdo. 3 Wi akeṭun, ṭi kadun ki baka di di akaan apēn awinana najeb. Ado iko itum ṭi ṅnuur

iñeen na ṅbaakēr, adiiman baka kē awo najeb na manjoonan, aji pēn kawinana ṭi kadun ki baka kabot kaṭup baka uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi.

4 Unuur uloṅ wi akdeen na baka, aṣē ji na baka bawut kapēn ṭi Yerutalem, baṭo da bayoonk kahoṅ ki Aṣin, ki batiinknuṅ ṭi mntum mi nul : 5 « *Yowan *abattaar an na meel, kē an, ṭi ṅnuur ṅankmbiin ṅi naluṅ kayeenk *batitmu bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. »

Yetu apaya baṭi

6 Wi wi *banjañan bayitiirun, aṣē hepar Yetu aji : « Ajugun! Woon hēnkuṅ di di ikkakanuṅ *Iṭrayel pṣih i? » 7 Kē aṣē teem baka aji : « Naanka na pme unuur kēme wal wi Aṣinun adatuṅ ṭi mnhina mi nul, 8 kē naṣē luṅ kayeenk phina woli *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi an. Naluṅ kawo bamaar biki naan ṭi Yerutalem na ṭi utaak wi *Yuda bṭi, na ṭi utaak wi *Famariya te kaban kabaṅ ki umundu. »

9 Wi Yetu ajakuṅ haṅ, aṣē deenana du baṭi, kē baktena. Wi wi kanfēluṅ kaṣaan abi awuna, baankak awina. 10 Jibi bahumuṅ katen baṭi bi apayiin, kē biinṭ batēb, banwohariin imiṣa ifaatal baṣē mara mara awinana. 11 Baji na baka : « An biinṭ biki *Galilay, nabaa naṭ we aten baṭi ba? Yetu i, ampayiin baṭi ṭi kadunan, aluṅ kabiha, jibi nawinuluṅ hēnk, kē apaya baṭi. »

Bahoṅ Matiyat ṭi Banjañan

12 *Banjañan bapēnna wal mēnt du Pnkuṅ pi Mnoliwera* aṣē kak Yerutalem danwoon daanlowiir maakan na pnkuṅ mēntan, datool pdo ukilometēr. 13 Wi bakakuṅ, baya aneej ṭi katoṅ, du meet di bko duuṭ, di bi Fimoṅ Piyeer, na Yowan, na *Yakob na Andre na Filip na Tooma, Bartelemi na Maci, Yakob abuk Alfe, Fimoṅ nagutar utaak, na *Yudaṭ abuk Yakob bajonuṅ kayitiiraan. 14 Batiinkar bukal bṭi na baṭ baloṅ

* 1:12 Pnkuṅ pi Mnoliwera : Dawoon katim ki pnkuṅ pi bajaan bado na umbaabu “Mont des Oliviers, Monti di Olivera, Mount of Olives.”

na *Mariya anin Yetu, na baṭa Yetu, añehan Naṣibaṭi.

15 Ṭi ṅnuur mēnṭan banfiyaaruṅ Yetu, baya pban iñeen-week na iñeen ṅtēb, kē Fimoṅ Piyeer aṣē naṭa ṭi ptoof aji na baka : 16 « An bayiṭ naan uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ubiṅ aṭēpna ṭi mntum mi *Dayiṭ, aṭup ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi ṭi uko wi nawo Yudaṭ, ambiṅ aṭij bammobuṅ Yetu, uwo wo wi kabi kadolana. » 17 Abi wo alon ṭi un, ayeenk kafah ki ulemp ji un. 18 Kē ṅiint mēnṭan aṣē bi nug uṭeeh na ktaka ki buṭaan bi adoluṅ buṅ: Ajot afēṭa amay, kē ipēṣ itatadiiri. 19 Uṭup waṅ uniink Yerutalem bti, ukaaṅ kē bakak ado uṭeeh mēnṭan aji « HAKELDAMA » uwoon ṭi uṭup wi baka « uṭeeh wi pñaak. »

20 Fimoṅ Piyeer akak aji na baka : « Kē baṣē piit ṭi Ulibra wi Pñaamarēn Naṣibaṭi ṭi uko wi Yudaṭ aji :

*“Katohul kaduka kajinṭ,
nin alon aankwo da.”*✧

Akak aji :

“Alon ayeenk ulemp wi nul.”✧

21-22 Piyeer aji kak : « Kē bañaan balon baṣē jon nwo na un, undiimaan, wi Yetu Ajugun awoon na nja aneej apēn, du unuur wi *Yowan abattaaruluṅ te unuur wi abiṅ adeeṅana du baṭi ṭi kadun un. Keeri alon ṭi baka awo i kabi na un, kayuuj kē bawin Yetu wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. » 23 Wi wi baṣaan aṭij batēb ṭi baka, *Yotef anṭu'aniṅ katim ki Bartabaat, kē baṣē duuna ki Yuttuṭ, na alon anwoon katim ki Matiyat. 24 Kē baṣē ñehan Naṣibaṭi aji : « Iwi Ajugun, inmeen ñaan na uṣalul, yuujun i idatuṅ ṭi batēb biki, 25 awo nanjañanu, ayeenk ulemp wi Yudaṭ adukuṅ, aya di awoon i kaya. » 26 Bado kanuṅ na mnlaak, kē Matiyat adatanaa, ahoṭan ṭi banjañan iñeen na alon bukuṅ.

2

Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwala ṭi banfiyaaruṅ Yetu

✧ 1:20 Kañaam 69.26. ✧ 1:20 Kañaam 69.26.

1 Bayitiir bti ṭi unuur wi *Pentakot. 2 Ṭi dko mēnṭ, kē baṣē tiink pñaat panwoonuṅ baṭi anaam na ukēk kē pabi aneej ṭi katoh ki bawoon atum ka. 3 Kē baṣē win iko ilon ji indemēnt yi bdoo. Iko mēnṭ igarandēri, aji kandoli kaya kaṭo ṭi alon. 4 *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneej atum ṭi baka bti, kē bakak aṭup ṅṭup ṅyaanṭ, andoli jibi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭu'uli pṭup.

5 Ṭi wal mēnṭan kē *bayuday balon banjaan badēman Naṣibaṭi banwoonuṅ ṅtaak bti ṅi umundu, baṣē wo ṭi Yerutalem. 6 Wi batiinkuṅ pñaat, pntuk payitiir aṣē ñoṅar maakan ṭiki andoli aji tiink baṭup uṭup wi tul. 7 Bañoṅar adiwaṣa, aṣē ji : « Bañaan bankṭiiniṅ hēnk baanwo biki *Galilay i? 8 Kē hum di di andoli ṭi un, ajaki tiink bakṭup ṭi uṭup wi nul? 9 Nwoona Part, na Med na Elamit, na Metopotamiya, na Yuda, na Kapadoṣiya, na Pont na Atiya. 10 Balon bawoona Frigiya na Pamfli, na Ejiptu na ṅfēt ṅi Libiya ṅanñoṅuṅ Kuren, balon kē bawoona Rom. 11 Balon kē bawo bayuday biki kabuka aṭu na bankakuṅ baka, biki Kret, na Barab. Kē andoli ṭi un aṣē ji tiinka baka baṭup ṭi uṭup wi nul iko inuura yi Naṣibaṭi adoluṅ. » 12 Bañaan bañoṅar fuṭ, baamme uko wi pdo, andoli kaji na atēnṭul : « We uwoon uko wi? » 13 Kē balon baṣē beṅ baka, aji : « Biki baka pdaan poot. »

Fimoṅ Piyeer aṭiini na bañaan

14 Kē Fimoṅ Piyeer aṣē naṭa na *banjañan iñeen na alon bukuṅ aṣē huuran atem baka aji : « An *bayuday na an bti nanfēṭuṅ ṭi Yerutalem, an bti nawatan ibaṭ natiink nabot nate uko wi ṅji kaṭupanaṅ. 15 Nin, bañaan biki baankuji, jibi naṣaluṅ. Nhum ṭi nfa mpoṭi. 16 Uko wi *Naṭupar Naṣibaṭi i bajaan bado Yowel abiṅ aṭup uṭēpuṅ ṭēp adolana hēnk.

17 Naṣibaṭi aji :

“Ṭi ṅnuur ṅbaañsaani, dbi kawalan Uhaaṣ wi naan ṭi bañaan bti.

*Babukan biint̄ na baat̄ baluŋ kawo
baŋupar biki naan,
bapoŋ na bantohi biki nan baluŋ
kado kaŋaafi iko inkwoonuŋ du
nji,
kawin iko inwoon̄yi pbi.*

18 *Ēnhēn, dluŋ kawalan ŋi ŋnuur mēnt̄
Uhaaŋ wi naan ŋi balempar
naan biint̄ na baat̄,
baŋē bawo baŋupar biki naan.*

19 *Dluŋ kado iko iŋoŋarēnaan du baŋi
duuŋ
kakak kadiiman iko iweek ŋi
mboŋ.
Pŋaak, bdoo, na udu iluŋ kawo.*

20 *Unuur uluŋ kakak bdēm,
pli pakak ji pŋaak,
ji unuur uweek unuura wi Ajugun
ubi udo kaban.*

21 *Hēnk, ŋaan̄ anklun̄iŋ kahaŋ ŋi katim
ki Ajugun abuur.”* ✧ »

22 *Fimon̄ Piyeer akak aji na baka
: « An baŋaan̄ biki *Itrayel natiinkan
bnuura uko wi nji kaŋupuŋ: Naŋibaŋi
ayil Yetu i *Nataret ayuujna ŋi a mlagre
na iko iŋoŋarēnaan itum, indiimanuŋ
phina pi nul jibi nameen̄ wa an ŋi
ŋleefan. 23 ŋiint̄ an̄, bawulan a, jibi
Naŋibaŋi adoon̄ abi me wa akak an̄al
uwo, nafiŋa, wi nadoluŋ kē banwoon̄
baanfiyaari bapaŋa. 24 Kē Naŋibaŋi
aŋē naŋana ŋi pkeŋ, abuurana mnhaŋ
mi pkeŋ, pkeŋ paanhilan amēbana.*

25 **Dayiŋ aŋiiniyaana aji :
“Wal undoli dji kawin Ajugun ŋi kadun
ki naan,
iŋogēn ukaan̄ kē nnaŋ aliint̄.*

26 *Ukaan̄ kē nllan maakan̄ akuŋ ayeeh
mnlilan mi naan.
Kē uleefubi wo wo ŋi mnhaŋ*

27 *ŋiki iinkwutan uhaaŋ wi naan uya
ufēŋ du mnkeŋ,
akak awo iinkwutēn, nji ŋaan̄
nalemparu naweek mpuŋ.*

28 *Iyuujēn bgah bankŋijun̄ du ubida,
iluŋ katumanaan na mnlilan ŋiki
iŋogēn.”* ✧

29 *« An bayiŋ naan, dhilan kaŋupan
uko wi na mntēŋ: Atemun Dayiŋ akeŋi,
amoya, kē bhēr bi nul bawoha ŋi utaak*

wi nun. 30 *Abi wo Naŋupar Naŋibaŋi
aŋē me kē Naŋibaŋi abi hon̄a uko ulon̄,
amehna ŋi kadunul,
“aji aluŋ kaŋu alon̄ i pŋini pi nul ŋi pŋih.”* ✧

31 *« Kē wi wi Dayiŋ ataruŋ awin
kē *Krittu aluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ, aŋē
ŋiiniyaan wa aji : “Naŋibaŋi aanwuta
kē aŋo du mnkeŋ kē uleeful ukak awo
uumpuŋi.”* ✧ 32 *Yetu mēnt̄an, Naŋibaŋi
anaŋana ŋi pkeŋ, kē ŋwo bti bamaar.
33 Naŋibaŋi adeen̄a ŋi kadeenu ki nul,
kē ayeenk du Aŋin nja *Uhaaŋ wi
Naŋibaŋi, wi ahon̄uluŋ ŋfa, aniinkan wa
ŋi baŋaan̄, jibi nakwinuŋ akuŋ atiink
hēnk. 34 ŋiki Dayiŋ ul, andoon̄ awo
aampaya baŋi aŋiini aji :*

*“Naŋibaŋi Ajugun aji na Ajugun :
ŋoon ŋi kaŋen naan kadeenu*

35 *te ndo nŋooran baŋooradu,
ido kapafna baka ihoŋ.”* ✧

36 *Fimon̄ Piyeer abaaŋēŋ bŋup aji
: « Baŋaan̄ biki *Itrayel bti, nameen
bnuura keeri : Yetu i napaŋuŋ ŋi kruŋ,
Naŋibaŋi adola kē awo Ajugun akuŋ
awo Krittu. »*

Bateek banfiyaaruŋ

37 *Wi baŋaan̄ batiinkuŋ uŋup waŋ
aŋē ŋēla ŋēla, ahepar Fimon̄ Piyeer na
*banjaŋan̄ bukundi aji : « Bayiŋun,
kē ŋbaa do do hum ba? » 38 Fimon̄
Piyeer ateem baka aji « Nawutan
pjuban, naŋēlēŋ ŋbida, andoli ŋi an aji
yeenk *batit̄mu ŋi katim ki Yetu Krittu,
Naŋibaŋi ahilna amiiran ipekadu.
Naŋibaŋi aluŋ kawulan Uhaaŋ wi
nul. 39 Kahon̄ ki nul kawo ki nan,
na babukan, na banlowuŋ bti, na
biki Naŋibaŋi Ajugun aklun̄ kadu'ara.
» 40 Fimon̄ Piyeer akak aŋiini na
baka pa bate abot akooŋ baka aji
: « Nalowan baŋaan̄ bawuŋaan̄ biki
nahilna nabuuran ŋleef ŋi nan.
» 41 Bandinanuŋ uŋup wuŋ, bado
batit̄mu, kē baŋaan̄ banŋogun̄ iŋeen-
week ŋyaaŋ iŋeen ŋwajan̄ŋ (3000),
bahoŋana unuur mēnt̄an ŋi pntuk pi
banfiyaaruŋ Yetu.*

Pntuk pteek pi banfiyaaruŋ

✧ 2:21 Yowel 3.1-5. ✧ 2:28 Kaŋaam 16.8-11.

✧ 2:35 Kaŋaam 110.1.

✧ 2:30 Kaŋaam 132.11. ✧ 2:31 Kaŋaam 16.10.

⁴² Bañaan bakak amëban bnuura pjukan pi *banjaan, amëban ti utok na bboofar, ti pfaašiiir kapoom* na pñehan Našibați. ⁴³ Bañaan bti bawo na palënk ti ñleef ni baka, tiki banjaan baji bado mlagre na iko iñonarënaan itum. ⁴⁴ Banfiyaaruñ Yetu bti bakak ațok iko yi bakaan bti. ⁴⁵ Baji bawaap itoh na bka bi baka, kafašiiir, andoli ayeenk kaliñan na kanuma ki nul. ⁴⁶ Unuur unjinți baji bayitiir du *Katoh Kaweek ki Našibați, kafašëer ipoom ti itoh yi baka, kade na mnlilan na uhaaș ujint. ⁴⁷ Baji badëman Našibați, kë bañaan bti babot amagan baka. Ajugun, kë așë ji do unuur unjinți, ahoțan ti pntuk puñ biki aburanuñ.

3

Fimoñ Piyeer na Yowan bajeban ñiint anțakmuñ

¹ Fimoñ Piyeer na *Yowan baya unuur uloñ du *Katoh Kaweek ki Našibați wi ñwoori ñwajanț ni utaakal ñakobuñ, tiki uwoon uwoori wi pñehan Našibați. ² Kë bañaan baloñ bașë țij da ñiint aloñ anțakmi ti kabuka. Unuur unwoon, baji bațija kațooran ti plëman pi Katoh ki Našibați pi bajaan badu Plëman Pnuura. Aji țo da pñehan bañaan banjaan babi pneej ti Katoh ki Našibați. ³ Wi awinuñ Fimoñ Piyeer na Yowan kë bakbi pneej, kë așë ñehan baka itaka. ⁴ Kë Fimoñ Piyeer na Yowan bașë tena bnuura, wi wi Fimoñ Piyeer așaan aji na a : « Tenun » ⁵ Ñiint ajaban baka kęș anuñ aji bawula ukoolan. ⁶ Kë Fimoñ Piyeer așë ji na a : « Mënwo na untaam, mënwo na uwuuru, așë wulu uko wi nwoonaanuñ: Ți katim ki Yetu *Krittu i *Nataret, poșan! »

⁷ Fimoñ Piyeer ațijana wal mënt ți kañen kadeenu așë dola kë anațaa. Ți dko mënt, ñiint atiink ihoț kë iliint na a. ⁸ Kë abi lut lut anaț abi kapoș poș. Aneej na baka ti Katoh ki Našibați,

apoș, alut, așë beeb Našibați. ⁹ Bañaan bti bawina kë akpoș așë beeb Našibați. ¹⁰ Bayikreña așë ji : « Ñiint i, mënt ul ajaan ațo bñehan du Plëman Pnuura i? » Kë bañaan bașë ñonar fuț akuț alënk ti uko unțepuñ.

Fimoñ Piyeer ațiiini na bañaan

¹¹ Ñiint un aankak adi pwutan bi Fimoñ Piyeer na Yowan, kë bañaan bti bașë ñonar, ați aya du baka, du ușaala wi bajaan bado Ușaala wi *Falomon*. ¹² Wi Fimoñ Piyeer awinuñ bañaan bukuñ, așë țiini na baka aji : « An bañaan biki *Itrayel ; nabaa ñonar we ti uko unțepuñ ba? Nabaa tenun hum hënk ba? Nașal aji phina pi nun na pdëman pi njaan ñdëman Našibați pakaan kë ñiint i apoși i? ¹³ Yetu i nawuluñ bașih biki nan, i napokuñ ți kadun ki *Pilata andoon abi șal pwutana, Našibați i *Abraham, i *Itaak na i *Yakob na i bașinun adiiman pdëm pi Yetu nalemparul mënt. ¹⁴ Ñiint, anwoon najint natool, ul i i napokuñ așë ñehan bawutan nafiñ bañaan. ¹⁵ Hënk, kë nafiñ napaș ubida. Kë Našibați așë națana ti pkeț, kë ñwo bamaar. ¹⁶ Pfiyaar ti katim ki Yetu pakaan kë ñiint națakmaan, i nakwinuñ abot ame'a i ajebi. Eñhën, pfiyaar ti Yetu pajebanuluñ bnuura hënk jibi nakwinuñ an bti.

¹⁷ « An bayit naan kë nșë me kë uko wi nadoluñ, an na bașihan, nado do wa na kapaam. ¹⁸ Našibați ul, adobi țupa țup undiimaan ti mntum mi bațuparul bti aji *Krittu aluñ kahaj kakeț, kë wañ wi adolañ. ¹⁹ Keeri nawutan pjuban, nakak du Našibați ipekadu yi nan ihilna ipën. ²⁰ Ajugun aluñ kawulun ñwal ni mnjeeh, kabot kayil Yetu Krittu, i adatuñ undiimaan pa an. ²¹ Yetu mënt, awo i kațo bați te wal wi iko bti ikkakuñ ihalu, jibi Našibați abiin ațup ti mntum mi bațuparul bayimanaan biki țfa. ²² Na manjoonan *Moyit ațup aji :

* 2:42 Banfiyaaruñ Yetu baji woli bade baji bafašiiir kapoom kaleșna kañah kabaañșaani ki badeen na a. * 3:11 Ușaala wi Falomon: Dko mënt dapațëșaanuñ dko di banwoon baanwo bayuday bahilun kanaț na dko di bayuday țañ bahilun kanaț.

Naşibaţi Ajugun aluŋ kayil naşuparul ji nji, pa an, anwoonj i pntaali pi nan. Nawo i katiink iko bti yi akluŋ kaşupan.

²³ *Ñaaŋ anwoonj aantiinka aluŋ kapën ti pntaali pi Naşibaţi, kaşë kakeş.*✧

²⁴ Kë *başupar Naşibaţi bti, ajunna ti Famiyel na bambiinŋ abi ti kafetuŋ, başiiŋyaan andoli iko yi ŋkwinuŋ nşa yi. ²⁵ Uko wi Naşibaţi aşupun aşepna ti başuparul uwo wi nan. Enhën, *bhoŋar bi Naşibaţi adoluŋ na başinan bawo kak pa an, wi ajakuŋ şfa na Abraham aji : *Dbi kaşepna ti kabuka ki nu kawulna umundu bti bnuura.*✧

²⁶ Ukaanŋ kë Naşibaţi apënan Yetu kë awo nalemparul aşë yila ti an duna, kahilna kawulan bnuura bi nul, wi akpënanananŋ ti buşaan bi nakdolunŋ. »

4

Başij Fimonj Piyeer na Yowan uruha uweek

¹ Fimonj Piyeer awo na *Yowan, ahum kaşiiŋi na başaaŋ, kë başenjan balonŋ, na naweek i bayeŋ biki *Katoh Kaweek ki Naşibaţi, na *bataduk balonŋ başë bi, aŋog baka. ² Badeebaş ŋiki *banjaŋan batëb bukuŋ bajukan başaaŋ aji Yetu anaşa ti pkeş, kë waŋ ukyuuŋ kë banketuŋ bahilan kanaşa ti pa. ³ Hënk, kë bado kë bamob baka awat ukalabuş ayoonkna mnjinŋ, ŋiki unuur udobi yob yob wal mënş. ⁴ Kë başaaŋ batum ti banktiinkuŋ uşup wi banjaŋan, bafiyaar ti Yetu. Wal mënş banfiyaaruŋ bti başogan iŋeen-week ŋyaaş iŋeen kaşeen (5000).

⁵ Wi unuur uşinşunŋ kë baweek biki *bayuday, bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit başë yitiir du Yerutalem.

⁶ Başo na Anat, *naşenjan naweek, anwoonŋ na Kayif na *Yowan na Alektandër na biki mnşini mi *başenjan baweek bti, ayitiir. ⁷ Başij Fimonj Piyeer na *Yowan ti kadun ki baka aşë jun phepar baka aji : « Ťi phina këme ti katim ki in ki ki najebanuŋ ŋiinŋ anşakmuŋ? »

⁸ Fimonj Piyeer, i *Uhaaş wi Naşibaţi uneejuŋ akëş, kë aşë tem baka aji

: « An baweek biki nun na bantohi, ⁹ nadu'un nşa *uruha ŋiki ŋdo ŋaaŋ anşakmuŋ bnuura, aşë heparun jibi ŋhili hil ado jeban ŋiinŋ i. ¹⁰ Nawoon bame, an bti, na başaaŋ bti biki *İtrayel bandukiinŋ kë ti katim ki Yetu i *Nataret ki ki ŋiinŋ annaşunŋ uŋ ajebnuŋ. Yetu i napaşunŋ, kë Naşibaţi aşë naşana ti pkeş, ul akaanŋ kë ŋiinŋ i akak najeb ahil anaş ti kadunan. ¹¹ Kë ul Yetu i i Ulibra wi Naşibaţi uşakuŋ aji :

“Awoonj pnduba pi an baniw napokuŋ, pnduba mënşan puŋ pakakuŋ amëban katoh.”✧

¹² Ul şaŋ ahilanuŋ pbuuran başaaŋ. Enhën, ti umundu bti Naşibaţi aanwul wul nin ŋaaŋ alonŋ kak ahilanuŋ pbuuranun. »

¹³ Banşoonŋ uruha başoŋar wi bawinuŋ Fimonj Piyeer na *Yowan banwoonŋ baando juŋ juŋ, jibi baktupi kë nin baantëp ado lënk lënk. Bayikrën wal mënş kë biki mënş babi wo bagakandër na Yetu. ¹⁴ Wi bakaanŋ awin ŋiinŋ anjebuŋ uŋ kë anaş akab ti baka kë başë waanŋ uşup. ¹⁵ Hënk, kë bado kë bapënan baka ti dko di uruha, aşë jun pşiiŋi bukal bukal, katen jibi bakdoli. ¹⁶ Bahepar aji : « Ŋbaa do do hum na başaaŋ biki ba? Babaanŋ ado mlagre mnjinŋ piş mii mi, kë başaaŋ bti banşetuŋ ti Yerutalem bamee, ŋënhilanuŋ kapok wa. ¹⁷ Kë ŋşë wo kado uko uwut kameeşana kapel hënk. Ŋbëg baka keeri başaaŋan pşiiŋi na nin ŋaaŋ alonŋ hënkunŋ ti katim ki Yetu. »

¹⁸ Wi wi banşoonŋ ti uruha başaaŋ adu baka kë bakak ti wa, aşë bëg baka maakan başaaŋna pşiiŋiyaan na pjukan ti katim ki Yetu. ¹⁹ Kë Fimonj Piyeer na Yowan başë tem baka aji : « we unuurnaaniinŋ ti kadun ki Naşibaţi ba? Pşiiŋka këme pşiiŋkan? Uduka ti an! ²⁰ Un daan ŋënhilanuŋ kayomp na uko wi ŋwinuŋ akuş atiink. »

²¹ Bakak abëg baka bnuura, aşë wutan baka kë bayaa. Baanka uko unooranaan baka wi başaaŋ bti bawoonŋ

✧ 3:23 Pleşan 18.15,18,19. ✧ 3:25 Ujuni 22.18.

✧ 4:11 Kaşaaŋ 118.22.

ti pdëman Naşibaţi ti mlagre mi baw-
inun. ²² Niiñt anjebnun na mlagre un,
adobi pel pel nşubal iñeen nbaakër.

*Banfiyaarun bañehan Naşibaţi, wi
bawo i ti mnhaj*

²³ Wi bawutanaarun wutan Fimon
Piyeer na *Yowan, kè başë wugşa,
akak du batënt baka aya kakalës
iko bti yi *baţenjan baweek na ban-
tohi bajakun na baka. ²⁴ Bañaan
batiink baka aşë ñehan Naşibaţi ti
pdiim ploolan aji : « Ajugun, iwi
ipaşun baţi, mboş, na bdëk na iko bti
inwoon da! ²⁵ Iwi iţëpnan ti Uhaaşu
aţup ti mntum mi *Dayiţ ateemun
nalemparu wi ajakun aji :

*“We ukaan kè bañaan biki ntaak
babubara şınţar*

*kè bañaan bti babubara anaat
anooran nleef?”*

²⁶ *We ukaan kè başih biki mboş bakbo-
mandër ugut,*

*kè baweek batiinkar aji bagut na
*Yawe Nawat Kabuka na Krittu
i akërun?”*

²⁷ Aa wo! Herod na Pont *Pi-
lat bayitiir ti ubeeka wi, na ban-
woon baanwo bayuday, na *bayu-
day, anaţara Yetu nalemparu nay-
imanaan, i idatun aji awo Krittu.

²⁸ Bado hënk iko yi bti ti mnhina
mi nu na jibi ijakun ilun kadolana.

²⁹ Ajugun, hënkun, watan kabaţ
ti kabëgare ki baka işë itenun un
balemparu, ndo kaţup Uţup wi nu
na mntëñ mnweek. ³⁰ Taran kañen
ki nu ijeban bañaan, ido mlagre
na iko iñonarënaan ti katim ki Yetu,
Nalemparu Nayimanaan. »

³¹ Wi bañehanun Naşibaţi aba, kè
dko di bawoon daşë şınţar kè *Uhaaş
wi Naşibaţi uşë neej ti baka bti kè
bakţup Uţup wi Naşibaţi na mntëñ.

Banfiyaarun baţok iko yi bakaan bti

³² Banfiyaarun bti bakak hënkun
awo uşal na uhaaş uloolan. Kè nin
alon aanji şal şal, kaji nji aloolan
dkaan wi, keme wundu. Baji ba-
naakrën bka bi baka bti. ³³ Phina
pweek pawinanaa, wi *banjañan
baktiiniyaanun pnaţa ti pkeţ pi Yetu

Ajugun, kè bnuura bweek bi Naşibaţi
batum ti bukal bti. ³⁴ Nin alon ti baka
aanwinana winana bwaan. Bankaan
mboş keme itoh baji bawaap ya kaţij
itaka yun ³⁵ kabi wul banjañan. Baji
bafaş itaka andoli ayeenk kafah
kanliñun na kanuma ki nul.

³⁶⁻³⁷ Kè hënk di Yotef, ñiiñt alon i
pşini pi Lewi, anwoonun unjiw wi
Kiprut, i banjañan bajaan bado Barn-
abat (uwoon ñaan anjaan atëñtën) kè
aşë ka tfa uţeeh ulon. Awaap wa aţij
itaka abi awul banjañan.

5

Ananiyat na Tafira

¹ Kè ñiiñt alon i bajaan bado
Ananiyat na Tafira aharul başë waap
mboş mlon, atiinkar, ² amen itaka
ilon, aşë tiñ indukiin, awul *banjañan.

³ Kè Fimon Piyeer aşë hepara aji
: « Ananiyat, we ukaan kè *Fatana
aneeju uhaaş, kè ido la pguur *Uhaaş
wi Naşibaţi, ajej itaka ilon ti yi iwaap-
nun mboş, amen? ⁴ Ihilan lah, kawut
pwaap mboş mënt, keme kajej itaka
yi iwaapnun ma bti, kadolna uko wi
inumiiñ? Hum di di uşal wañ udoli
do, adoo neej ti iwi ba? Mënt bañaan
biki ikdoon na pguur hënk, Naşibaţi
a. » ⁵ Wi Ananiyat atiinkan tiink uko
wañ, aşë jot ti dko mënt, abi keţ keţ, kè
bañaan bantiinkun uko wañ bti balënk
maakan. ⁶ Baţaşaba babi, abooţan puum
apënan aya amoy.

⁷ Uko ji nwoori nwanjanţ uţëpi, ahar
Ananiyat kè aşë bi aneej bë aamme
uko unţëpun. ⁸ Kè Fimon Piyeer aşë
du'a aji na a : « Tupaan! Preeş pi, pi
pi nawaaparun mboş i? » Kè ateema
aji : « Aa, preeş pañ pa. »

⁹ Kè Fimon Piyeer aşë kak aji na
a : « Nabaa şal şal hum adoo ji
naguur Uhaaş wi Naşibaţi ba? Tenan,
banaan amoy ayinu banaţun ti
plëman hënk, bakak ańooţu, kaya
kamoy. »

¹⁰ Ti dko mënt, kè abi jot jot ti ihoţ
yi Fimon Piyeer aşë ba. Wi baţaşaba
banejun, baţënka kè aketi akak ańooţu
pya kamoy du kańog ayinul.

11 Palënk pweek paneej banfiyaaruḡ bti, aṡu na bañaanḡ bti bantiinkuḡ uko unṡepuḡ.

Banjañan bajeban bañaanḡ batum

12 *Banjañan bado wal mënṡ mla-gre na iko iñoḡarënaan itum ṡi ptoof pi bañaanḡ. Banfiyaaruḡ baji bayitiir bti du uṡaala wi bajaanḡ bado Uṡaala wi *Falomonḡ. 13 Nin alonḡ aanji ñoom pnaakiir na baka, aṡë maganaara baka. 14 Kë pntuk pankdëmuḡ dëm pya pi biinṡ na baatḡ pafiyaar Ajugun abot abi ahoṡana ṡi baka. 15 Bado kak kak aji bapënan bamaakal ṡi igah, kaṡu baka ṡi iliṡa këme ijiiñ, Fimonḡ Piyeer wal wi aktëpuḡ ulimënṡ wi nul uban alonḡ ṡi baka. 16 Pntuk pi bañaanḡ paji paṡiina kak ḡbeeka ḡanñoḡuḡ Yerutalem, kaṡij bamaakal na biki ḡntaayi ḡakyewlënuḡ, kë bukal bti bajeḡi.

Bahajan Banjañan

17 Kë *naṡih i baṡeḡan na batënṡul - bukal biki bajaanḡ bado pntuk pi *bataduk - baṡë kuj *banjañan maakan, anaṡara baka 18 Bado kë bamob baka, awat ukalabuṡ. 19 Kë na utejan mënṡan, *uwanjuṡ wi Ajugun uṡë bi, ahaabëṡ ilëman yi ukalabuṡ apënan baka aṡë ji na baka : 20 « Nayaan *Katoḡ Kaweek ki Naṡibaṡi nado kaṡup uṡup wi ubida uhalu. »

21 Banjañan batiink uwanjuṡ wuḡ, kë wi unuur ujintaḡ jintaḡ, kë baṡë ya Katoḡ ki Naṡibaṡi, aṡo ajukan. Naṡih i baṡeḡan na batënṡul bado kë badu *uruha uweek wi biki *Itrayel, wi bajaanḡ bado Pntuk pi bawayëṡ bṡup *bayuday aṡë yil baya baṡij banjañan banwoonḡ du ukalabuṡ. 22 Wi bayili biki naṡeḡan naweek bayaḡ aban, baanṡënk banjañan du ukalabuṡ, aṡë kak du uruha aya kakalëṡ aji : 23 « Wal wi nyaanḡ du ukalabuṡ, ḡṡënk kë udët bnuura, kë bayeḡ banaṡ ṡi plëman. Kë wi ḡhaabëṡuḡ bgah, aṡë ṡënk dko kë dawo djintaḡ. » 24 Wi naweek i bayeḡ biki Katoḡ Kaweek ki Naṡibaṡi na baṡeḡan baweek batiinkuḡ uko waḡ, bañoḡar, aṡë la na ḡṡal uko unṡepuḡ.

25 Wal mënṡ, kë ñiinṡ alonḡ aṡë bi aji na baka : « Natenan! Biinṡ biki nawatuḡ ukalabuṡ, buk bukundi, ajukan bañaanḡ du Katoḡ ki Naṡibaṡi. » 26 Kë naweek i bayeḡ biki Katoḡ ki Naṡibaṡi aṡë tool, na bangoli biki nul ayaarad banjañan. Baando btam na baka, ṡiki baṡi pntuk pi bañaanḡ puḡ, pabi patap baka mḡlaak.

27 Kë baṡij baka, aneejan du uruha. Naṡih i baṡeḡan kë aṡë hepar baka aji : 28 « Nënneenan neenan pjukan ka-tim kaḡ i? Kë Yerutalem bti daṡë bi kak kak ṡi bgah bi nan, naḡal kataparun pkeṡ pi ñiinṡ i. »

29 Kë Fimonḡ Piyeer na banjañan bandukiinḡ baṡë teem aji : « Nḡo i kaṡaṡ Naṡibaṡi, mënṡ bañaanḡ biki ḡwoonḡ kaṡaṡ. 30 Naṡibaṡi i baṡinun apënan ṡi pkeṡ Yetu i nadoluḡ kë bafiḡi, wi napaḡuluḡ ṡi krut. 31 Ul i i Naṡibaṡi adëmanuḡ ṡi kadeenu ki nul, awoona Naṡih akuṡ awo *Nabuuran Bañaanḡ, bayuday bahilna baṡëlëṡ ḡbida, ipekadu ibot ipën ṡi baka. 32 Nḡwoonḡ bankṡupuḡ uko unṡepuḡ, un, na *Uhaaṡ wi Naṡibaṡi, unwoonḡ uko wi Naṡibaṡi awuluḡ bankṡaṡuluḡ. »

33 Wi banṡoonḡ *uruha batiinkuḡ uko waḡ, badeebaṡ maakan, aṡë ji bado bafiḡ banjañan. 34 Kë ñiinṡ alonḡ i bajaanḡ bado Gamaliyel aṡë naṡa ṡi uruha. Awo *nafariṡay *na-jukan Bgah, i bañaanḡ bamaganuḡ bnuura. Aji na baka bapënan banjañan bdiḡ btiinku, 35 aṡë ṡup na baka aji : « An bañaanḡ biki *Itrayel nalipariin ṡi uko wi naḡaluḡ pdo bañaanḡ biki. 36 Du ḡnuur ḡundu, ḡwina win, kë Tewdat awuji, ahomp na dko aji awo ñaanḡ naweek, kë bañaanḡ banñoḡanuḡ iñeen-week ḡyaaṡ ḡbaakër (400) baṡaṡa. Ul ṡi uleeful kë bafiḡa, kë bankṡaṡuluḡ bawayṡëri, nin ukoolan uunduka. 37 Kë nawo *Yudat i *Galilay akak abi, ṡi wal wi mnfën mi bañaanḡ akuḡa pntuk ; ul kak akeṡi, kë baṡaṡarul bti bawayṡëri. 38 Ukaanḡ kë njakan napënan iñen ṡi bañaanḡ biki, nawut baka baya! Woli ulemp wi baka na ḡṡal ḡi baka ḡawo ḡi bañaanḡ bajën ḡaluḡ kaba'aara bdiḡi

ɲa ; ³⁹ ɲaɣale wo ɲi Naɣibaɣi, naankluɲ kahilan pneenan ɲa. Naɣaafaraan kala pgut na Naɣibaɣi de. »

⁴⁰ Banɣoon uruha, kɛ baɣiink uɣup wi Gamaliyel. Bado kɛ badu banjaɲan, ado kɛ bakob baka itintɛl, aɣɛ ji na baka baɣaɲna pɣiiniyaan katim ki Yetu, abaa wutan baka kɛ bayaa.

⁴¹ Banjaɲan bapɛn ɣi uruha, aɣɛ lilan maakan jibi Naɣibaɣi awinun aji bataaɲ na phaj ɣi katim ki Yetu.

⁴² Unuur unjintɣi, du Katoh Kaweek ki Naɣibaɣi kɛme du itoh yi baɲaaɲ, baji bajukanaara jukan, kakuɣ kaɣup *Uɣup Ulil Unuura unyuujun kɛ Yetu awoon Krittu.

6

Banfiyaaruɲ badat baɲaaɲ paaj na alon bado kaɣɛnk banjaɲan

¹ Wal mɛnɣan baɲaaɲ banfiyaaruɲ Yetu batuma tum pya. *Bayuday banjaaɲ baɣiini *ugrek, banaɣa pɲom na banjaaɲ baɣiini uɣup uhebɛrɛ, ɣiki baji baɣilma unuur undoli baɣ bankɛɣandɛnuɲ bayin baka ɣi wal wi pfah uko ude. ² Kɛ *banjaɲan iɲeen na batɛb baɣɛ du banfiyaaruɲ bti aji na baka : « Un ɲɛnwɔ i kaduk ulemp wi pjukan Uɣup wi Naɣibaɣi, kabi pfaaɣ uko ude. ³ An bayitun, nadatan ɣi an baɲaaɲ paaj na alon banwoon baɣool ɣi kɛɣ ki an bti, banɣumuɲ na *Uhaaɣ wi Naɣibaɣi na uɣal unɣa, ɲɣu baka ɣi ulemp mɛnɣan. ⁴ Un ɲɣɛ ɲbi ɲduka duka ɣi pɲehan Naɣibaɣi, na ulemp wi pjukan Uɣup wi nul. »

⁵ Banfiyaaruɲ bti badinan uko wi banjaɲan bajakuɲ: Kɛ badat Fefan anfiyaari Ajugun maakan akuɣ atum na Uhaaɣ wi Naɣibaɣi, na Filip, na Prokoor, na Nikanoor, na Timon, na Parmenaɣ, na Nikola (ankakuɲ nayuday, awo i ubeeka wi Antiyoka) ⁶ Baɣij baka ɣi kadun ki banjaɲan, kɛ baɲehandɛr baka Naɣibaɣi abot apaf baka iɲen ɣi ikow.

⁷ Uɣup wi Naɣibaɣi umeɣana meeɣana pya, banfiyaaruɲ ɣi Yerutalem kɛ baktuma tum pya, kɛ

batum ɣi baɣɛnan badoo kak aɣaɣ bgah bi Yetu.

Bamob Fefan

⁸ Fefan antumi na bnuura bi Naɣibaɣi na mnhina mi Naɣibaɣi aji do iko iɲonɣarɛnaan na mlagre mnweek ɣi baɲaaɲ. ⁹ Kɛ ɣi wal mɛnɣ baɲaaɲ balon biki *katoh kaɲehanaani ki bayuday ki bajaan bado ki « Bajuuk ɣi Ulemp biki Bawutanun » baneej blaɣar na Fefan. ɣi baɲaaɲ bakan mɛnɣan balon bawo biki Kuren, kɛ balon bawo biki Alektandriya, balon kɛ bawo biki Filitiya kɛ balon bawo biki Atiya. ¹⁰ ɣi blaɣar bi baka baanhilan apɛnan uɣup ujintɣ utool wi Fefan, ɣiki aɣiini na uɣal unɣa wi *Uhaaɣ wi Naɣibaɣi uwulu-lun. ¹¹ Ukaaɲ kɛ baluk baɲaaɲ balon, kɛ baji : « Nɣiink ɲiintɣ i, kɛ akɣup uko uwuɣaan ɣi *Bgah bi Moyit na ɣi Naɣibaɣi. » ¹² Baya awuuk baɲaaɲ bti, na bantohi na *bajukan Bgah bi Moyit, kɛ badɛpa ɣi Fefan amob ayaanaan du *uruha. ¹³ Baɣij baɲaaɲ balon, kɛ badaar aji bawoon bamaar, aɣɛ ji : « Nɣiintɣ annaɣun i aji ɣupa ɣup buɣaan ɣi uko wi *dko dyimanaan di, na ɣi Bgah bi Moyit. ¹⁴ Nɣiinka kɛ aji Yetu i *Nataret i alun kafom dko di, kabot kaɣɛɣ udolade wi *Moyit awulun un. » ¹⁵ Baɲaaɲ bti banwoon ɣi uruha bajabana kɛɣ, aɣɛ win kaara di nul kɛ dajeeh ji di *uwanjuɣ.

7

Fefan aɣiini ɣi kadun ki uruha

¹ Kɛ *naɣih i baɣɛnan aɣɛ hepar Fefan aji : « Uko wi baɣupuɲ ɣi iwi uwoha manjoonan i? »

² Kɛ Fefan aɣɛ teem aji : « An batɛnɣ naan na baɣin naan, natiinkan. *Abraham ateemun awo ɣfa du utaak wi Metopotamiya, ji abi ado kafɛɣ du ubeeka wi Haran. Naɣibaɣi i mndɛm apɛn awinana da ɣi kadunul, ³ aji na a : “Dukan utaak wi nu, na biki katohu, iya utaak wi ɲji kalun kayuuju.”^{*}

⁴ Wi wi Abraham apɛnuɲ du utaak wi bakaldeyɛn, aya afɛɣ du Haran. Kɛ dul di Naɣibaɣi adolnuluɲ, wal wi

* 7:3 Ujuni 12.1.

aşin aneemun, kë apên abi ti utaak wi nafêtuŋ nta wi. ⁵ Aanwula nin ufêtuŋ, nin dko dpaf kahoŋ du utaak mênŋ, aşê hoŋa aji aluŋ kawo ajug utaak mênŋ ul na pntaali pi nul. Wal wi Naşibaŋi akdoŋ kahon mênŋ, Abraham ahum aandobi buk. ⁶ Kê hênk di di Naşibaŋi aŋiiniŋ aji : “*Pntaali pi nul paluŋ kaya pyaanŋ, baluŋ kajuuknŋtên pa ti ulemp, kahajan pa nşubal iŋeen week ŋbaakêr (400).* ⁷ *Kê nji Naşibaŋi nşê luŋ kawayêş babuk utaak unŋuŋ baka ti pjuuk, ti buŋaan bi badoŋ. Waŋ utêple, bapên da kabi kadêmanaan ti utaak wi rhoŋiŋ wi.*”^{*} ⁸ Wal mênŋan wi wi adoluŋ *bhoŋar bi na Abraham, aŋeŋanaan ba pwala *katêmp, ukaan kë wi abukuŋ *Itaak, kë awalana katêmp wi akaan ŋnuur bakreŋ. Kê hênk di di *Itaak adolaŋ wi abiŋ abuk *Yakob, kë Yakob adola haŋ na babukul banwoŋ bateemun iŋeen na batêb bammeetaniŋ*.

⁹ « Bateemun bammeetaniŋ bakuj *Yotef aŋa baka wal mênŋ aşê waapa, kë bannuguluŋ baya na a Ejiptu. Kê Naşibaŋi aşê wo na a. ¹⁰ Apênana ti unoor wi nul bti, aşê ŋena kë awo na uşal unŋuŋa, abot adola kë atiinkana du Farawuna naşih i Ejiptu. Farawuna adola kë awo nanŋuŋa i Ejiptu bti na i katoh ki nul bti. ¹¹ Wal mênŋan, kë ubon uweek uşê wo ti Ejiptu bti na ti utaak wi *Kanaan ; baŋaan kë banoor maakan, kë bateemun baankak aka uko ude. ¹² Wi Yakob atiinkuŋ kë baji uko ude uwo du Ejiptu, aşê yil da uyaaş uteek, bateemun. ¹³ Uyaaş utêbantên, wi bakakuŋ, kë *Yotef abi meetana ti babuk aşin. Hênk, kë Farawuna aşê me kabuka ki Yotef. ¹⁴ Wi wi Yotef aŋaan ado kë bayaarad Yakob aşin na bayiŋul bti. Bukal bti bawo iŋeen paaj na ulon na kaŋeen (75). ¹⁵ Kê hênk di Yakob ayaan du Ejiptu, kë dul di di ayaan akeŋna ul na bateemun bammeetaniŋ. ¹⁶ Bajej baka wal mênŋ aŋooŋ du ubeeka wi Fikem, aya moy du dko dlon di Abraham abiŋ anug na itaka ti babuk

Emor du Fikem.

¹⁷ « Kê wal wi uko wi Naşibaŋi ahoŋuŋ Abraham ubanuŋ ti pdolana, pntaali pi nun patumi, aşê ŋuma tum pya ti Ejiptu. ¹⁸ Hênk di naşih alon abiŋ aneejan pşih, anwoŋ aantênkbêr atiink kë baŋiiniyaan uko wi Yotef. ¹⁹ Naşih mênŋ aŋu mntit mi nul bti ti phajan pntaali pi nun, kadoo ŋu baka bafêl bapoŋ bambaan abuka buka bakeŋna. ²⁰ Wal mênŋan wi wi *Moyit abukiŋ, kë Naşibaŋi aşê ŋala. Aboot kli kwajanŋ du katoh baka. ²¹ Wi baŋaan aŋooŋa afêl, abuk Farawuna ŋaaf kë aşê jeja, akuş ji abukul ²² Moyit ajuk bnuura pme pi baŋaan biki Ejiptu, abot awo ŋaan naweek ti uko wi ajaan ado na wi ajaan aŋup.

²³ « Wi Moyit akaan nşubal iŋeen ŋbaakêr, kë uşal wi pya pwin bayiŋul baitrayel kë uşê bi ti a. ²⁴ Wi akyaan, awin ŋiintŋ alon i utaak wi Ejiptu kë akhajan ayiŋul, kë ayeenkara, afiŋ ŋiintŋ i Ejiptu, alukandêra. ²⁵ Aşal kë bayiŋul bame kë Naşibaŋi aŋêpna ti a, aŋij baka mbuur, kë başê wo baammee. ²⁶ Wi unuur uŋiŋuŋ, awin baitrayel batêb kë bakgut aşê neej pwayêş ado na pkakan baka ti ploolan aji na baka : “An biki, nabootuŋ abaa ŋom we ba?” ²⁷ Kê anwoŋ ti phajan atênŋul uŋ aşê wuuk Moyit aji na a : “In aŋu'iŋ pwo naşih na nawayêş ti un ba? ²⁸ Om iŋal kafinên jibi ifiŋuŋ ŋiintŋ i Ejiptu takal?” ²⁹ Wal wi Moyit atiinkuŋ uko waŋ, aşê ti, aya pyaanŋ du utaak wi Madiyan, di abiŋ akaana bapoŋ biintŋ batêb.

³⁰ « Wi aŋoon da, ado nşubal iŋeen ŋbaakêr, kë *uwanjut, uşê pên awinana ti bdoo blon bankyiki ti bgof du bnkan banŋogun pnkuŋ pi Finayi. ³¹ Moyit aŋoŋar ti uko wi awinuŋ aşê ŋog pten bnuura, kë pdiim pi Ajugun paşê tiinkana aji : ³² “Nji dwoŋ Naşibaŋi i bateemu, Naşibaŋi i Abraham, i Itaak na i Yakob.” Moyit alênk wal mênŋ akat kat aankak aŋoom pten. ³³ Kê Ajugun aşê jaka : “Wohşên iŋapaat, dko

^{*} 7:7 Ujuni 15.13-14. * 7:8 Bawoon babuk Yakob iŋeen na batêb, bampaşun kşini ki Itrayel.

di inaṭuṅ duṅ dayimani. ³⁴ Aa, dwin mnhaṅ mi pntaali pi naan du Ejiptu, atiink mnṭëḡ mi baka, aṣë wala pbuuran baka. Hënkuṅ biini, dṅal kayilu du Ejiptu.”*

³⁵ « Moyit mënṭ i baitrayel babiin apok aji na a : “In aṭu’iinṅ pwo naṣih na nawayëṣ? Ul i Naṣibaṭi akaan ayil awo naṣih na nabuuran i baka. Naṣibaṭi aṭëpna ṭi uwanjuṭ wi awinuṅ ṭi bgof bankyikuṅ ayilna a. ³⁶ Kë ul akaan apënan baka du Ejiptu. Ado mlagre mweek na iko iṅonjarënaan du utaak mënṭ, na wi bakmuuruṅ *bdëk bjeenkäl na du bnkan, ṅṣubal iṅeen ṅbaakër. ³⁷ Ul Moyit ajakuṅ na baitrayel aji : “Naṣibaṭi aluṅ kapënan ṭi bayitan naṭuparul alonṅ ji ṅji pa an.” ³⁸ Wi bateemun bayituṅ du bnkan ul kak abananuṅ baka uṭup wi uwanjuṭ uṭiiniṅ na a du pnkuṅ pi Finayi. Aa, ul ayeenkuṅ ṅṭup ṅi ubida, awulun.

³⁹ « Kë bateemun baṣë bi wo baandi ptiinka, apoka, aṣë ṅal pkak du utaak wi Ejiptu. ⁴⁰ Baji na *Aaron : “Ṭakun baṣibaṭi bankdoonṅ kapoṣ ṭi kadunun, Moyit i ampënanuṅ un du Ejiptu, ṅnaan aamme jibi aṭëpi.” ⁴¹ Ṭuṅ ṅnuur mënṭ, kë baṣë ṭak ubay, ado pa wa pgur, aṣë lilandër ulemp wi iṅeen yi baka maakan. ⁴² Kë Naṣibaṭi aṣë dek baka feṭ awut baka kë bakdëman ṅjah ṅi baṭi, jibi *baṭupar Naṣibaṭi bajakuṅ:

“An baṅnaanṅ biki *Iṭrayel, ṅji i i nafiṅaruṅ abot ado bṭeṅan
bi pntuni pi ṅntaam ṅṣubal iṅeen ṅbaakër du *pndiis i?

⁴³ Kaduṅ ki Molok naṣibaṭi i nan ki nakuṅiṅ ka,
na ptu pi Refan naṣibaṭi i nan anaamuṅ ujah
yul yi naṭakuṅ abot akak adëman.

Ukaanṅ kë ṅji kadolan naya pjuuk dko dlow
danṭëpuṅ utaak wi Babilon.”

⁴⁴ « Hënkuṅ ṭi uko wi *kaloona kanaanṅ kadiiman kë Naṣibaṭi awo da, kul ki bateemun bammeetaniṅ babiin awoonaan du bnkan : Moyit ado kë

baboman ka jibi Naṣibaṭi ajakuṅ, aji na a ado ka kanaam ji ki awinuṅ. ⁴⁵ Wi babuk baka bayeenkuṅ ka, aṣë ya na ka aneejan du ṅṭaak ṅi bayeenkuṅ wal wi Yotuwa awoonṅ ṭi pṣih, wi Naṣibaṭi adookuṅ baṅnaanṅ biki ṅṭaak mënṭ ṭi kadun ki baka. Kë kaloona mënṭ kawo da te wal wi *Dayiṭ abiiṅ aneejan pṣih. ⁴⁶ Dayiṭ aṅalana ṭi kadun ki Naṣibaṭi, aṣë ṅnehan aji aṅal pdo baniwa katoh pa a, ul Naṣibaṭi i Yakob. ⁴⁷ Kë *Falomonṅ aṣaanṅ abi niwa katoh mënṭ.

⁴⁸ « *Andëmuṅ Maakan kë aṣaanṅ awo aanji feṭ ṭi itoh yi iṅeen yi baṅnaanṅ bajën ibomanuṅ. Jibi *Naṭupar Naṣibaṭi ajakuṅ:

⁴⁹ “Baṭi bawoonṅ pbuuṣiin pi naan
Kë mboṣ manwo di mnpafni ihoṭ
yi naan

Ajugun aji : Katoh kanaam hum ki ki
nakniwnuṅ ba,

kë ṭuṅ dakwoonṅ dko dnoorfënaani
di naan ba?

⁵⁰ Mënṭ kaṅen ki naan kapaṣuṅ iko yi bṭi
i?” »

⁵¹ Tefan akak aji na baka : « An batam ikow, badënëṭ ṅhaaṣ, nadënëmi,† akuṭ apok *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, nawoha ji bateeman. ⁵² Ahoṅ ṭi baṭupar Naṣibaṭi i i bateeman bawoonṅ baanhajani ba? Badoo fiṅ bambiinṅ aṭup ubi wi ṅnaanṅ Natool. An nawul ṅnaanṅ Natool mënṭ kë bafiṅji. ⁵³ An nanyeenkuṅ Bgah bi Naṣibaṭi bantëpnuṅ ṭi ṅwanjuṭ, napok pṭaṣ ba. »

Batap Tefan mnlak afiṅ

⁵⁴ Wi baṅnaanṅ biki *uruha batiinkuṅ haṅ, aṣë deebaṭër Tefan bnuura ado dumrën iṅiṅ. ⁵⁵ Kë Tefan ul, i *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneejuṅ, atum, aṣë jaban këṣ du baṭi, awin pdëm pweek pi Naṣibaṭi, kë Yetu anaṭ ṭi kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi. ⁵⁶ Kë aji : « Natenan dwin baṭi, kë bawo bhaab, kë *Abuk ṅiintṅ aṣë naṭ ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. »

⁵⁷ Wal mënṭ kë baṣë huuran maakan anëṭ ibaṭ yi baka. Wi wi

* 7:34 Ppën 3.1-10. † 7:51 Bapiit aji baṅnaanṅ « baanwalan ṅhaaṣ na ibaṭ katëmp » bawo ji banwoonṅ baanfiyaari, baanji batiink Naṣibaṭi.

başaan adëpa ti a bukal bti, ⁵⁸ apul pulan apënan ti ubeeka, ajun ptapa mnlak. Bankntapulun mnlak mënğan bahankan imişa yi baka naşaşalon anwoon katim ki Fawul. ⁵⁹ Wi baktapulun mnlak hënk, kë Tefan aşë nêhan Naşibaţi aji : « Yetu Ajugun, yeenkan uhaaş wi naan. » ⁶⁰ Wi wi aşaan aņup aşë huuh maakan aji : « Ajugun, kto kafën baka pjuban pi badolun pi. » Wi akjakun han aşë jëmşa.

8

¹ Kë *Fawul adinan ti uko wi bafinun Tefan.

Uyaaş uteek wi bahajanun banfiyaarun

Unuur mënğan, bajun phajan maakan banfëţun Yerutalem afiyaar Yetu, kë bukal bti bawayşër ti ntaak ni *Yuda na *Famariya kë *banjañan tañ badukiin. ² Bañaan balon banjañ badëman Naşibaţi kë bamoy Tefan, aşë tēja ti pkeţul. ³ Kë *Fawul ul, aşë wo ti phajan maakan pntuk pi banfiyaarun bti, aji neej ti itoh, kamob biinţ na baat kawat ukalabuş.

⁴ Kë banwayşërun bukun başë ñaay na utaak, aņup Uţup Ulil Unuura.

Filip aņup Uţup Ulil Unuura du Famariya

⁵ Kë Filip, aya du ubeeka ulon, ti utaak wi *Famariya, aşë jun pţup bañaan uko wi *Krittu. ⁶ Wi bañaan bti batiinkun iko iñonjarënaan yi Filip adolun abot awin ya, bamëban uko wi akţupun. ⁷ Kë hënk di di ntaayi nţum napënuţ ti bañaan biki nanejun, awuuh maakan, banţakmun na bankjiinkun batum kë bajebi. ⁸ Ti ubeeka mënţ bañaan balilan maakan.

⁹ Niinţ alon i bajañ bado Fimon anjonun ti ubeeka mënţ awo da. Ulempul uwo pdo kado dayaamu, aji do bañaan kañonar maakan. Ahomp aji awo ñaan naweek, ¹⁰ kë bañaan batum baktiinka, bampoţi na baweek. Baji baji : « Niinţ i awo mnhina mi Naşibaţi, mi bajañ bado mnweek. »

¹¹ Bañaan batiinka, ţiki ajon kañonarën

baka na dayaamu di ajañ ado. ¹² Kë hënkun bañaan başë fiyaar Filip anjañ aņup *Uţup Ulil Unuura wi *Pşih pi Naşibaţi na wi Yetu Krittu. Banfiyaarun bti, biinţ na baat, badolan *batitmu. ¹³ Kë Fimon ul ti uleeful akak afiyaar, adolan batitmu abot abi duka duka ti ptaş Filip. Wi awinun iko iñonjarënaan na iko yi mnhina inkdolaniin, añonari.

¹⁴ Wi *banjañan du Yerutalem batiinkun kë baji bañaan biki Famariya bayeenk Uţup wi Naşibaţi, bayil da *Yowan na Fimon Piyeer. ¹⁵ Wi babanun, bañehan Naşibaţi pa banfiyaarun, *Uhaaş wi Naşibaţi uhilna uwala ti baka, ¹⁶ ţiki uundobi wala ti nin alon ti baka. Badolan tañ batitmu ti katim ki Yetu Ajugun. ¹⁷ Wi wi Fimon Piyeer na Yowan başaan apaf baka iñen ti ikow, kë Uhaaş wi Naşibaţi uwala ti batamari.

¹⁸ Wi Fimon aşaan awin kë Naşibaţi awul Uhaaş wi nul bañaan wi banjañan bapafun baka iñen, aņij itaka aşë ji na baka : ¹⁹ « Naţënaan nji kak phina mënţ nkak nhilna ñaan i nji mpafun iñen, ayeenk Uhaaş wi Naşibaţi. » ²⁰ Kë Fimon Piyeer aşë teema aji : « Tëpan iya ikeţ du, iwi na itaka yi nu, wi şalun aji ihilan kanug na itaka uko wi Naşibaţi ajañ aņen ten. ²¹ Iinka nin kafah ti uko unktëpun ti, uhaaş wi nu uunjinţ ti kadun ki Naşibaţi. ²² Tañaan mnnot mi nu, iñehan Ajugun : Ahinan kalun kamiiru uşal uwuţaan umbiin ti iwi wun. ²³ Dwin kë iwo na bkujar na uhaaş wi buţaan akuţ ahot ti pekadu! » ²⁴ Kë Fimon aşë ji na bi Fimon Piyeer na Yowan : « Nañhandëraan Ajugun an ti nlefan, iko yi najakun yan iwutna kabanën. »

²⁵ Wi Fimon Piyeer na Yowan baņupun uko wi bameen ti Ajugun, wi baktupun uţup wi nul, aşë kak Yerutalem. Ti bgah, baņup Uţup Ulil Unuura ti nfeţ nţum ni Famariya.

Filip na namali i naşih ñaaf i Itiyopiya

²⁶ *Uwanjut wi Naşibaţi uţiini na Filip, aji na a : « Yaan umban

wi btammañu, du bgah banjaan bawoona Yerutalem kawala Gata, nin alon aanwo ti ba » ²⁷ Kë Filip ašë tool. Wi wi ayitun na ñiint alon i Itiyopiya anwoon namali i Kandaki naših ñaaŋ i utaak mënŋ*. Niint mënŋ awoona Yerutalem di ayaan pyaanŋ pi pdëman Našibaŋi, ²⁸ aŋiŋ. Aŋo ti ukaaru wi nul wi ñmpëlënt ñakpuluñ ašë leyiir uko wi Itayi *Naŋupar Našibaŋi apiitun.

²⁹ *Uhaaŋ wi Našibaŋi kë ušë ji na Filip : « Yaan imob ukaaru wundu. » ³⁰ Kë Filip aŋi, aŋog wa, ašë tiink namali kë akleyiir uko wi Itayi Naŋupar Našibaŋi apiitun, ašë hepara : « Imeha uko wi ikleyiirun hënk i? » ³¹ Kë ašë teema aji : « Dbaa do do hum kado kame, woli baampibanaan wa. » Wi wi aŋaan ado kë Filip apaya ti ukaaru aŋo, aŋoga. ³² Dko di Ulibra wi Našibaŋi di akleyiirun dii di, daji :

« *Ji unkaneel wi bakñooŋun pya kafin*
Ji unkaneel umpoŋi ti kadun ki napuunk wa,†
Hënk di di ajaan ayompan mntum.
³³ *Baneenana unwoon wi nul, ti pwalan bkowul.*
Ubida wi nul upën ti umundu wi
In akluñ kakakalëŋ pntaali pi nul?
 »

³⁴ Kë namali ašë hepar Filip aji : « Dkooŋu kooŋ tupaan ñaañ i Naŋupar Našibaŋi aŋiiniyaanun hënk? Ul ti uleeful a këme alon? » ³⁵ Kë Filip ašë tēpna ti umpiitun wun, aŋupa *Uŋup Ulil Unuura wi Yetu. ³⁶ Wi bakyaan na bgah, ašë ban ti dko di meel, kë namali ašë ji na a : « Meel mii mi, we uneenanun ndolan *batitmu ba? » [³⁷ Filip aji : « Woli ifiyaar na uhaaŋ wi nu bti, ihilan kayeenk batitmu. » Kë namali ašë teem aji : « Aa, dfiyaar kë Yetu *Krittü awo abuk Našibaŋi. »]

³⁸ Namali ado kë banaŋan ukaaru, kë bawala bukal batëb bti ti meel, kë Filip adola batitmu. ³⁹ Wi bapënuñ ti meel, kë Uhaaŋ wi Ajugun ušë jej Filip, kë namali aankak awina. Namali aya na bgahul alilan maakan.

⁴⁰ Kë ul Filip, ašë winana du ubeeka wi Atot ašë tūp Uŋup Ulil Unuura ti ñbeeka bti ñi aŋëpnuñ te adoo ban wi Kaytaraya.

9

Fawul afiyaar hënkun Yetu Krittü

¹ Wal mënŋan, kë *Fawul ašë bi duka duka ti pbëg baŋaŋar Yetu, abot ala pfiñ baka. ² Aya ahepar *naših i baŋan kë awula uworda umpiitun pa baweeb biki *katoŋ kañehanaani du Damat. Fawul aŋal kaya kaŋenk baŋaŋ bgah bi Yetu du Damat, biint këme baat, kamob baka kañooŋ Yerutalem.

³ Wi akyaan ti bgah ado ten Damat, ti dko mënŋ bjeehi bweek banwoonun baŋi kë bašë mara mara agura, ajeehana. ⁴ Kë ašë jot ti mboŋ ašë tiink pdiim ploñ kë pakjaka aji : « Fawul, Fawul, we ukaan kë ikhajanaan ba? » ⁵ Fawul kë ašë hepar aji : « Iwi in ula ba, Ajugun? » Kë ašë teema aji : « Nji Yetu a, ikhajanun. ⁶ Kë nšë ji inaŋa, ineej ubeeka baya kaŋupu uko wi iwoon kado. »

⁷ Bangakandërun bayaaŋ na a banaŋ, baanhilan bŋup tiki balënk maakan : baji batiink pdiim, bë baanji bawin nin ñaañ alon. ⁸ Fawul anaŋa ti mboŋ ahaabëŋ këŋ ašë wo aankak awin nin ukoolan, batëntul baŋijana tjan aneejanaan Damat, ⁹ kë aŋo da ñnuur ñwajanŋ aandee, aandaani akuŋ aduka nakuul.

¹⁰ Kë ušë ka ñiint alon naŋaŋar Yetu i bajaan bado Ananiyat anwoon du Damat. Aka mnwin, awin Ajugun, kë aji na a : « Ananiyat! » kë ahepni'a aji : ¹¹ « Ajugun, nji wi. » Kë Ajugun ašë ji na a « Yaan du bgah bi katim ki Bgah Btool, ihepar du katoŋ ki Yudat, ñaañ i bajaan bado Fawul, awo i utaak wi Tartut. Awo da aňehan Našibaŋi, ¹² ašë ka mnwin awin, ñaañ alon i katim ki Ananiyat, ambiyi apafa iñen akakna ado kawin. » ¹³ Ananiyat ateema aji : « Ajugun, dtiink kë bañaañ batum bakŋiiniyaan buŋaan bi adolon »

* **8:27** Ti ugrek awo ñaañ i bakaŋun, baji bakaŋ wal mënŋ banjaan balempar naših ñaaŋ. Ankaŋaniin aanhil pkak ti bgah bi bayuday. † **8:32** Baji bapuunk ñkaneel, kajej pfaal kaŋirma ilaañ.

bañaan banfiyaaruḡ du Yerutalem. ¹⁴ Kē ṭi Damat ṭi, *baṭeḡan baweek bawula du Yerutalem uworda umpiituḡ, wi ahilni kamob bañaan bti bankdēmanuḡ uko wi tu. » ¹⁵ Kē Ajugun aṣē jaka : « Yaani, ddat ṇiintḡ mēṭan uḡ, pa adolēn mmeṭana ṭi banwoonḡ baanwo bayuday, ṭi baṣih biki baka, na ṭi *bayuday. ¹⁶ Dluḡ kadiimana bdidi naan mnhaj mi awoonḡ i kahaj bti pa nji. » ¹⁷ Kē Ananiyat aṣē ya wal mēṭ, aneej du katoh, apafa iṇen aṣē ji : « Fawul ayiṭ naan, Ajugun Yetu, ampēnuḡ ṭi kadunu du bgah bi iktēpnunḡ, ayilnuḡ, ikakna ido kawin, ikuṭ itum na *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. » ¹⁸ Ṭi dko mēṭ iko ji ipepat ikaṣa ṭi kēṣ ki nul ajot, kē akak awin bnuura. Wi wi anaṭiḡ ayeenk *batitmu. ¹⁹ Wi adeeḡ, kē uleef ukak na a.

Fawul aṭup Uṭup Ulil Unuura du Damat

*Fawul aṭo na baṭaṣar Yetu biki Damat ḡnuur ḡloḡ. ²⁰ Aandoo kak ayoonk aṣē neeṭ ṭi *katoh kañehanaani ki bayuday aṭup aji Yetu awoonḡ Abuk Naṣibaṭi. ²¹ Bañaanḡ bti banktiinkuluḡ baḡoḡar aṣē ji : « Mēṭ ul ṭi uleeful awoonḡ du Yerutalem ado na bañaanḡ bti bankdēmanuḡ Yetu mēṭ i? Aambi bi pmob baka kaḡooṭ du *baṭeḡan baweek i? » ²² Kē Fawul aṣē tamanaara taman ṭi pdiiman *bayuday biki Damat banwoonḡ baanhilana pnēṭ, kē Yetu awoonḡ Krittu. ²³ Wi ḡnuur ḡloḡ ḡaṭēpuḡ, kē bayuday baloḡ baṣē tiinkar pa pfiḡ Fawul. ²⁴ Kē aṣē me uko unkbomanderuḡ. Badoo kak kak aji bayeḡ ilēman yi ubeeka, pnak na utejan kahilna kafiḡa. ²⁵ Unuur uloḡ na utejan baṭaṣar Yetu kē baṭu'a ṭi pkaar pweek*, aṭēpana ṭi bhēr blonḡ banwoonḡ ṭi uniw, awalana uniw unfooyuḡ ubeeka. Wi wi aṣaanḡ atool pya Yerutalem.

Fawul akak Yerutalem

²⁶ Wi *Fawul abanuḡ Yerutalem, ado na pnaakiir na baṭaṣar Yetu kē bañaanḡ

mēṭ baṣē ṭi a, ṭiki baanfiyaar aji akak aṭaṣ Yetu na manjoonan. ²⁷ Kē Barnabat aṣē yeenka wal mēṭ, adiimana *banjañan. Wi wi abaanḡ akakalēṣ baka jibi Fawul ayiti na Ajugun ṭi bgah, kē aṭiini na a, na jibi aṭupuḡ na mntēḡ uṭup wi Yetu du Damat. ²⁸ Wal mēṭ kē aṣē bi duka duka ṭi pñaaḡ na baka ṭi Yerutalem aṭup na mntēḡ uṭup wi Ajugun. ²⁹ Aji ṭiini na *bayuday banjaanḡ baṭup *ugrek, kateḡ na baka, kē bukuḡ baṣē do na pba na a. ³⁰ Wi baṭaṣar Yetu bameeḡ uko waḡ aṣē ḡooṭa ubeeka wi Kaytaraya, kē dul di di bayaanḡ adolna kē aya ubeeka wi Tarṭut.

³¹ Pntuk pi banfiyaaruḡ Yetu pawo wal mēṭ ṭi bnuura ṭi utaak wi *Yuda bti, ṭi *Galilay na ṭi *Tamariya. Payaha ya kadun ṭi ptiink Ajugun. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi utēḡṭēn banfiyaaruḡ Yetu, kē baktiink Ajugun, abot atuma tum na ḡnuur nuur.

Fimoḡ Piyeer ajeban Ayne du ufēṭ wi Luda

³² Kē wal mēṭ, Fimoḡ Piyeer, jibi ajaanḡ añaay na bañaanḡ, aṣē wala du banfiyaaruḡ Yetu banfēṭuḡ du Luda. ³³ Aṭēnk da ṇiintḡ aloḡ i bajaanḡ bado Ayne anṭakmi awo ṭi kaliṣa ḡṣubal bakreḡ. ³⁴ Kē Fimoḡ Piyeer aṣē jaka : « Ayne, Yetu ajebanu, naṭiḡn iboman kaliṣa ki nu bdidi'u! » kē anaṭa ṭi dko mēṭ. ³⁵ Bañaanḡ bti biki Luda na biki ufēṭ wi Faroḡ wi bawinuluḡ, aṣē fiyaar Ajugun.

Fimoḡ Piyeer anaṭan Tabita ṭi pkeṭ du ubeeka wi Yope

³⁶ ḡnaaṭ aloḡ naṭaṣar Yetu i bajaanḡ bado Tabita (katim kaḡ kawoonḡ ṭi uṭup *ugrek Dorkat: dawoonḡ ubata) awo du ubeeka wi Yope. Awo ḡnaaṭ anjoobi bkow, aji ṭēnka ṭēnk bajuuk, kado bnuura. ³⁷ Amaak ṭi ḡnuur mēṭ akeṭ. Wi baḡowuḡ puum aṣē jej pa apayan du meeṭ di bko duuṭ†. ³⁸ Jibi Luda daḡoḡuḡ na Yope, baṭaṣar Yetu kē batiink kē Fimoḡ Piyeer awo da, aṣē yil da biintḡ batēb aji na baka baya baji

* 9:25 Pkaar pawo kakah kaweeḡ. † 9:37 Wal mēṭan, baji baniw itoh, kapaf, imeeṭ ilonḡ kawo bko duuṭ.

na a abi hênkuñ. ³⁹ Anaña ò dko mênò aya na baka. Wi abanuñ, badola kè apaya bko duuò. Baaò bayoò bti banaò ò kadunul awooni abot ayuuñ imiña yi Tabita abiin alèt wi ahojun na baka. ⁴⁰ Fimoñ Piyeer ado kè bapènan bañaan bti, ašè ñup añehan Našibaò. Wi awugšiiñ ataañ na puum ašè ji : « Tabita nañiin. » Ahaabèš kèš, kè wi awinuñ Fimoñ Piyeer, ašè naña ašo. ⁴¹ Fimoñ Piyeer kè ašè wula kañen ašenka pnaña, ašè du baaò bayoò, na banfiyaaruñ bandukiin adiiman baka kè awo najeb. ⁴² Bañaan bti ò Yope batiink uko unòpuñ, kè batum bakak afiyaar Ajugun Yetu. ⁴³ Fimoñ Piyeer afèt du Yope ajon du uko ñiinò alon nalemp injan anwoon katim ki Fimoñ.

10

Korneliyut awin uwanjut du Kaytaraya

¹ Ñiinò alon i bajaan bado Korneliyut, awo òfa du ubeeka wi Kaytaraya, awo naweek i bangoli iñeen-week du pntuk pandu'aniin Itali. ² Ñiinò an aji dèman akuò afiyaar Našibaò ul na biki kato hul bti. Aji òenk bajuuk *bayuday abot aji ñehan Našibaò unuur undoli. ³ Unuur ulon na pnak, kaya ñwoori ñwajanò, Našibaò ahaabša kèš kè awin bnuura *uwanjut wi Našibaò ulon kè ubi aneej du kato hul ašè ji na a : « Korneliyut! » ⁴ Kè Korneliyut ašè jaban uwanjut kèš, alènk ašè teem wa aji : « Ajugun we wa ba? » Kè uwanjut ušè teema aji : « Našibaò atiink pñehan pi nu akuò awin bnuura bi ijaan kdo bajuuk, aanòilmi'u. » ⁵ Hênkuñ yilan biinò balon du Yope ido ñiinò anwoon Fimoñ andu'aniin Piyeer, abi. ⁶ Awo nayaant i ñiinò alon anwoon Fimoñ kak ašè wo nalemp injan, anfètun du kakab bdèk. »

⁷ Wi uwanjut unòiniin na a uyahan ya, kè ašè du balemp batèb biki kato hul na nangoli alon ò biki ašihuñ anfiyaaruñ Našibaò maakan, abot aji

lemp du uko Korneliyut. ⁸ Ašup baka uko unòpuñ bti ašè yil baka kè baya Yope.

⁹ Wi unuur ujinòun, kè bayili bakya na bgah, adoo ñog Yope. Fimoñ Piyeer apaya wal mènò ò ušan* añehan Našibaò, wal mènò unuur udiinò. ¹⁰ Kè ubon ušè de a kè anjal pde. Wi bawoon ò pjuña, Našibaò ahaabèša kèš kè ašè mara mara awin ¹¹ baò kè bawo bhaab, kè uko ulon ušè wala ò mboš, unnaami kaloona kaweek kantaniin ò imbiint ibaakèr. ¹² Nntaam ñi kato hul na ñi ušèeh bti, ñankpuliin na ñankyiun, ñawo ò ka meet. ¹³ Kè ašè tiink pdiim plon kè pakjaka aji : « Fimoñ Piyeer, nañiin, fiñan ña, ide. » ¹⁴ Kè ašè teem aji : « Ajugun, nin! Wi mbuknaaniin, mèmbaan kadeha uko wi *Bgah baneenanun kème uko ušon ulon. » ¹⁵ Kè pdiim pakak ajaka : « Uko wi Našibaò adinanun ñaan ade, mènò iwi iwoon kaji ušopi. » ¹⁶ Pdiim pañiini na a han ñyaaš ñwajanò, kè kako kašè pula, akak baò.

¹⁷ Ahum kašal uko wi Našibaò analan kašupa, kè bayili biki Korneliyut bankrabun uko Fimoñ nalemp injan bašè wuj ò plèman. ¹⁸ Bahuuran kameena me Fimoñ andu'aniin Piyeer awoha nayaant i kato hul mènò.

¹⁹ Fimoñ Piyeer ahum kašal uko wi awinuñ, kè *Uhaaš wi Našibaò ušè ji na a : « Biinò bawajanò buk bukuñ ala'u. » ²⁰ Waliin hênkuñ igakandèr na baka naya, išè iwut kašaañ nin ukoolan, òiki ñi dyilun baka. ²¹ Kè Fimoñ Piyeer awala ayit na bañaan mènò. Aji na baka : « Nji wi. Dwoon ñaan i naklaan. We ušijanan? » ²² Bateema aji : « Naweek i bangoli, Korneliyut, ñaan nato ol, anfiyaaruñ Našibaò, kè bayuday bti bamagana, ayilun un. Uwanjut wi Našibaò ulon ujakuñ na a aji awo kadu'u du kato hul katiinku itupa uko wi iwoon kašupa. » ²³ Fimoñ Piyeer aneejan baka ò kato hul, ado baka kè bawo bayaant biki nul.

* **10:9** Itoh iji iwo na dko dlon du bko duuò, dandaanun, di ñaan ahiniin kaò, kème kapinò.

Wi nfa mambanuŋ, kē Fimonŋ Piyeer ašē gakandēr na baka, ul na bañaanŋ balonŋ biki Yope banfiyaaruŋ Yetu. ²⁴ Aban Kaytaraya na baka ŋi unuur utēbantēn. Korneliyut adu bayiŋul na banohul biki kaŋēb, kē baŋo pyoonk baka. ²⁵ Wi Fimonŋ Piyeer abanuŋ ŋi katoŋ, Korneliyut kē ašē naŋa ŋi dko mēntŋ aya ayit na a, ajot ŋi ihoŋul, adēmana. ²⁶ Fimonŋ Piyeer ajaka : « Naŋiin » ašē ŋēnka kē anaŋaa, abaa ji na a : « Nji dwo ŋnaanŋ najēn ji iwi. » ²⁷ Aŋiini na a, ašē neej, awin bañaanŋ baŋum baŋtoonŋ ašē ji na baka : ²⁸ « Name kē pnaakiir na banwoonŋ baanwo bayuday, kēme pŋo na baka paneenan ŋi nja bayuday. » Kē Naŋibaŋi ašē dolēn nji ŋi uleef wi naan, kē nyikrēn kē pnaakiir na ŋnaan anwoonŋ aanwo bayuday paanwuŋi.

²⁹ Ukaanŋ kē wi idu'ēnuŋ, kē mbi kabi bi, bē mēntaaf ŋaaf nin ukoolan. Dŋal hēnkuŋ kame uko wi iduurni. ³⁰ Korneliyut kē ašē teema aji : « Udo ŋnuur ŋwajanŋ, ji woori wi nji kaŋupunŋ na iwi hēnk, kaŋog ŋwoori ŋwajanŋ ŋi pnak, dŋo aŋehan Naŋibaŋi du katoŋ ki naan. Kē ŋnaanŋ alonŋ anknuuruŋ ašē mara mara apēn ŋi kadun ki naan ³¹ ajakēn : “Korneliyut, Naŋibaŋi aŋiinku akuŋ aleŋ jibi ijaanŋ kŋēnk ba-juuk. ³² Yilan keeri du Yope baya bado ŋiintŋ anwoonŋ Fimonŋ andu'aniinŋ Piyeer abi ŋi. Awo nayaantŋ i katoŋ ki Fimonŋ nalemp injan anŋēŋuŋ du kakab bdēk.” ³³ ŋi dko mēntŋ, kē nyil kē badu'u, kē idinan abi aŋēnkun ŋi. Hēnkuŋ ŋŋo ŋi kadun ki Naŋibaŋi un bŋi, katiink iko bŋi yi Ajugun ajakuŋ ibi iŋupun. »

Fimonŋ Piyeer aŋup Korneliyut na bayiŋul Uŋup Ulil Unuura

³⁴ Kē Fimonŋ Piyeer ašē ŋiini na bañaanŋ aji : « Dbaanŋ ayikrēn kē Naŋibaŋi aanji paŋŋēr. ³⁵ Kē ŋi utaak undoli woli ŋnaanŋ aŋiyaara akuŋ aŋaŋ bgahul aji wo na a. ³⁶ Awul uŋup wi nul bañaanŋ biki *Itrayel : *Uŋup Ulil Unuura wi mnjeeh ŋi Yetu *Krittū, ul anwoonŋ Ajug bañaanŋ bŋi. ³⁷ Name iko inŋēpun bŋi ŋi *Yuda ; ijunna *Galilay,

wi *Yowan aŋiiniyaanuŋ *batitmu aba. ³⁸ Name Yetu mēntŋ ampēnnuŋ *Nataret, nawin jibi Naŋibaŋi adatuluŋ awula *Uhaaŋ wi nul na phina. Name kak kē aŋaay na dko bŋi ado bnuura, ajeban bañaanŋ biki *Untaayi Uweek uknooranuŋ, ŋiki Naŋibaŋi awo na a. ³⁹ Kē nja ŋwo bamaar biki uko wi adoluŋ bŋi ŋi Yerutalem na utaak wi *bayuday bŋi. Ul, i bafiŋuŋ wi bapaŋuluŋ ŋi pmul. ⁴⁰ Ul, Naŋibaŋi anaŋana ŋi pkeŋ ŋi unuur uwajanŋtēn ašē diimana bañaanŋ. ⁴¹ Mēntŋ bañaanŋ bŋi bawinuluŋ, un ŋaŋ biki Naŋibaŋi ajonuŋ ndati, aji ŋwo bamaar, un ŋndaanuŋ akuŋ ade na a, wi anaŋiŋ ŋi pkeŋ. ⁴² Kē ašē ji na un ŋŋup bañaanŋ uko wi ŋmaaruŋ: Ul kak i i Naŋibaŋi adatuŋ aji awo nawayēŋ bŋup i bañaanŋ bajeb na bankēŋuŋ. ⁴³ Ul kak Yetu i i *baŋupar Naŋibaŋi bŋi baktiiniyaanuŋ wi bajakuŋ: ŋnaanŋ anfiyaaruŋ, ŋi mnhina mi Yetu mēntŋ ipekadu yi nul iji ipēn bŋi. »

Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwala ŋi banwoonŋ baanwo bayuday

⁴⁴ Fimonŋ Piyeer ahum kakakalēŋ iko yuŋ, kē *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ušē wala ŋi bañaanŋ bŋi banktiinkuŋ uŋup wi nul. ⁴⁵ *Bayuday banfiyaaruŋ baŋŋooŋanuluŋ baŋoŋar maakan, wi bawinuŋ kē Naŋibaŋi adoo ŋen banwoonŋ baanwo bayuday Uhaaŋ wi nul, ŋiki ⁴⁶ batiink baka, kē baktup ŋŋup ŋmpaŋi akuŋ adēman Naŋibaŋi. Fimonŋ Piyeer akak aŋiini na baka aji : ⁴⁷ « ŋnaanŋ alonŋ akak ahinan kaneenan bado bañaanŋ biki *batitmu i? Bukal banyeenuŋ Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ji nja. » ⁴⁸ Piyeer ado kē bado baka batitmu ŋi katim ki Yetu, kē bañaanŋ bakak aŋehana aji aŋo da ŋnuur ŋlonŋ.

11

Fimonŋ Piyeer akakalēŋ biki Yerutalem uko wi awinuŋ

¹ *Banjaŋan na banfiyaaruŋ Yetu bŋi banwoonŋ ŋi *Yuda batiink kē banwoonŋ baanwo bayuday badoo kak aŋiyaar Uŋup wi Naŋibaŋi. ² Wi Fimonŋ Piyeer akakuŋ ubeeka wi Yerutalem,

*bayuday banfiyaaruŋ kē bašë noman na a aji : ³ « Ibaa do do hum adoo neej ti itoh yi banwoonŋ baanwo bayuday, ade na baka ba? »

⁴ Kē Timonŋ Piyeer ašë jun pkakalëš baka bnuura iko jibi itëparuŋ du ujuni. ⁵ « Dbi wo du ubeeka wi Yope añehan Našibaŋi, kē ašë haabšaan kēš kē nwin uko ulonŋ kē uwalnaana baŋi, uwo wo ji kaloona kaweeek kantaniinŋ ti imbiint ibaakër, kē kabi awala aban ti nji. ⁶ Djaban ka kēš, ašë win ti ka meetŋ nntaam ni katoh na ni uŋeeh bti, njanjaanŋ nŋapula na njanjaanŋ nŋayiŋ, ⁷ ašë tiink pdiim plonŋ kē pakji na nji : “Timonŋ Piyeer, naŋiin, fiŋan nŋa, ide!” ⁸ Kē nteem pa aji : “Ajugun, nin! Wi mbuknaaniinŋ, uko wi bgah baneenanuŋ kēme uko uŋop ulonŋ uumbaŋ kaneejarën mntum.” ⁹ Kē pdiim pakak apënna baŋi aji : “Uko wi Našibaŋi adinanuŋ pde, mēntŋ iwi iwoonŋ kaji uŋopi.” ¹⁰ Udo haŋ nŋyaaš nŋwajanŋ, kē iko bti išë kak baŋi. ¹¹ Ti dko mēntŋ, kē biinŋ bawajanŋ balonŋ biki bayilnuŋ ubeeka wi Kaytaraya bašë ban ti katoh ki nŋwoonŋ. ¹² *Uhaaš wi Našibaŋi kē ušë jakën wutan kaŋaaf nin ukoolan, yaan na baka. Bañaanŋ banfiyaaruŋ paaj kē bagakandër na nji kē nŋa du uko Korneliyuŋ. ¹³ Kē ašë kakalëšun jibi awinari *uwanjuŋt kē ubi aneej du katohul ašë ji na a : “Yilan ñaanŋ alonŋ du Yope ido Timonŋ andu'aniinŋ Piyeer abi ti, ¹⁴ aluŋ kaŋupu nŋŋup nŋankluŋ kabuuranu iwi na biki katohu.” ¹⁵ Djaka jak djun bŋup, kē Uhaaš wi Našibaŋi ušë wala ti baka jibi ubiinŋ awala ti un du kateeku. ¹⁶ Kē nšë leš wal mēntŋ uŋup wi Ajugun, wi abiinŋ aŋup aji : “Yowan abattaar na meel, kē an, našë luŋ kayeenk *batitmu bi Uhaaš wi Našibaŋi.” ¹⁷ Woli Našibaŋi aŋen bañaanŋ biki aliŋan na un wi nŋkakunŋ ŋfa aŋiyaar Yetu *Krittu Aju-gun, woon nji nandayanaan i, dhi-lanuŋ kaneenan Našibaŋi ado uko wi ašaluŋ? »

¹⁸ Wi batiinkuŋ haŋ ašë walan nŋhaaš, adëman Našibaŋi aji : « Man-joonan ma keeri, banwoonŋ baanwo

bayuday bahil kakak du Našibaŋi kakuŋ kaka ubida wi manjoonan, Našibaŋi aŋenuŋ baka wa. »

Kabuka ki pntuk pi banfiyaaruŋ du Antiyoka

¹⁹ Wi Tefan akeŋuŋ kē bašë kak aha-jan banfiyaaruŋ, kē bawayšëri. Balonŋ baya ado ban utaak wi Feniti, kē balonŋ baya te unjiw wi Kipruŋ, kē balonŋ baya kak te ubeeka wi Antiyoka, ašë jukanaara *bayuday ŋañ *Uŋup Ulil Unuura. ²⁰ Kē banfiyaaruŋ balonŋ banwoonuŋ Kipruŋ na Kuren bašë ya Antiyoka aŋup banwoonŋ baanwo bayuday kak Uŋup Ulil Unuura. ²¹ Mnhina mi Ajugun mantënk baka kē bañaanŋ batum bafiyaar akuŋ akak du Ajugun.

²² Wal wi biki pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem batiinkuŋ iko yaŋ, kē bašë do Barnabat kē aya Antiyoka. ²³ Wi abanuŋ, alilan maakan ŋiki awin bnuura bi Našibaŋi ti bañaanŋ biki ubeeka mēntŋ ašë ji na baka bataman ti pfiyaar Ajugun ti itëb yi baka.

²⁴ Barnabat awo ñaanŋ najoob bkw antumuŋ na *Uhaaš wi Našibaŋi, akuŋ aŋiyaar Ajugun, kē bañaanŋ batum bafiyaar akuŋ akak ti Ajugun.

²⁵ Barnabat aya wal mēntŋ Tartut pla Fawul. ²⁶ Wal wi awinuluŋ ašë kak na a ti Antiyoka. Wi wi bašaanŋ aŋo ti pntuk pi banfiyaaruŋ mēntan puŋ ušubal upëb bukal batëb ajukan bañaanŋ batum. Kē ti Antiyoka mēntŋ di di bajunnuŋ pdu baŋašar Yetu aji « barittonŋ. »

²⁷ Ti nnuur mēntan nŋuŋ, kē *baŋupar Našibaŋi balonŋ bawoona Yerutalem aya Antiyoka. ²⁸ Alonŋ ti baka i ka-tim ki Agabuŋ, i Uhaaš wi Našibaŋi uneejuŋ kē ašë naŋa, aŋup baka aji ubon uweek uluŋ kawo ti umundu bti (kē wul ubiinŋ awoha ti wal wi pših pi Klodiyuŋ). ²⁹ Wal mēntan kē baŋašar Yetu biki Antiyoka bašë tiinkar aji andoluŋ awul uko wi ahilanuŋ kaŋënkna banfiyaaruŋ biki utaak wi Yuda. ³⁰ Kē hënk di di badoluŋ, Barnabat na *Fawul kē baya wul baweeek

biki pntuk pi banfiyaaruŋ itaka yi bajúntuŋ.

12

Herod Naşih ahajan banfiyaaruŋ Yetu

¹ Wal mēnt *Herod naşih akak ƚi phajan banfiyaaruŋ Yetu baloŋ. ² Ado kē bafin *Yakob naweek *Yowan na kakej. ³ Wi awinuŋ kē waŋ ulil *bayuday aşē taman, ado kē bamob Fimoŋ Piyeer (uwo ƚi wal wi *ufettu wi ipoom indaƚ). ⁴ Wi amobuŋ Fimoŋ Piyeer, ado kē bawata ukalabuş aşē ƚu bangoli, kē baji baluţşar babaakēr babaakēr pyeŋa. Aŋal karuhnaana Fimoŋ Piyeer ƚi kadun ki baŋaŋ bti woli *ufettu wi mnjeeh uƚēpi. ⁵ Hēnk, kē batuh Fimoŋ Piyeer ayeŋa bnuura. Wal mēnt kē banfiyaaruŋ başē ŋehan maakan Naşibaƚi pa a.

⁶ ƚi utejan unƚaanuŋ unuur wi Herod aƚuun pluŋ kado *uruha wi Fimoŋ Piyeer, kē awo ƚi ptoof pi bangoli batēb aŋoyēnt. Batana na mnkorentu, kē bayeŋ baloŋ bakak anaƚ ƚi plēman pi ukalabuş. ⁷ ƚi dko mēnt, kē *uwanjuƚ wi Ajugun uşē bi, kē ukalabuş ukak ajeeh maakan. Uwanjuƚ ukob koban Fimoŋ Piyeer ƚi kantaagan ahuma aşē ji na a : « Faraan inaƚa! » ƚi wal mēnt, kē mnkorentu manşē pēna ƚi iŋen yi Fimoŋ Piyeer ajot. ⁸ Uwanjuƚ kē uşē ji na a : « Naşiin ibomandēr! » kē Fimoŋ Piyeer ado jibi ujakuŋ. Kē uwanjuƚ ukak ajaka : « Jejan bayeti bi nu, iƚaşēn. » ⁹ Bapēn ƚi ukalabuş kē Fimoŋ Piyeer akƚaş uwanjuƚ aamme aji uko unktēpuŋ hēnk, uwo manjoonan, aşal aji aƚaafi ƚaafi. ¹⁰ Hēnk kē baƚēp bayeŋ bateek, aƚēp batēbantēn, aşē ban du plēman pweek pntak panwujuŋ du ubeeka. Plēman pahaabşa bdidi pa, ƚi kadun ki baka. Bapēn aƚēp na bgah bloŋ ; ƚi dko mēnt, kē uwanjuƚ uşē neem.

¹¹ Wal mēnt, kē uhaaş uşē kak na Fimoŋ Piyeer kē aşē ji : « Dbaan ayikrēn hēnkuŋ, manjoonan ma. Aju-gun ayil uwanjuƚ wi nul, abuuranaan

ƚi phina pi Herod, na ƚi iko iwuƚaan bti yi bayuday başaluŋ pdolēn. »

¹² Wi Fimoŋ Piyeer aşalntēnuŋ uko mēnt, aşē tool aya du uko *Mariya anin Yowan andu'aniin Markuƚ. Baŋaŋ batum bayit da aŋehan Naşibaƚi. ¹³ Akob ƚi plēman, kē nalemp ŋaaf alon andu'aniin Rode aşē ŋog, ahepar ŋaŋ ankobuŋ. ¹⁴ Ayikrēn pdiim pi Fimoŋ Piyeer aşē lilan maakan, aando haabēş plēman, aƚi akak meet aji na baŋaŋ : « Fimoŋ Piyeer a! Awoon du plēman, du bdiŋ. » ¹⁵ Kē başē teema aji : « Iwi iyilaa » kē ul aşē mēbana ƚi uƚup wi nul, kē başē kak ajaka : « Om uwanjuƚ wi nul wa? »

¹⁶ Wal waŋ bti, Fimoŋ Piyeer awo ƚi pkob ƚi plēman. Banfiyaaruŋ Yetu bahaabēş, awina aşē ŋoŋar maakan bukal bti. ¹⁷ Anēƚ baka kaŋen bayompna, aşē kakalēş baka jibi Aju-gun adoluŋ te kē adoo pēn du ukalabuş. Aşē ji na baka « Nayaan naƚup uko mēnt Yakob, na banfiyaaruŋ bukindu. » Wi abaan, aşē kak aya dko dmpaƚi.

¹⁸ Wal wi unuur ujintuŋ, bangoli baŋoŋar maakan aşē hepar dko di Fimoŋ Piyeer abaan aya ya? ¹⁹ Herod aƚu baŋaŋ pla'a, kē nin alon aanwina win. Wi aheparuŋ bayeŋ, aşē do kē bafin baka. Wi uko waŋ uƚēpuŋ, kē Herod aşē pēn du utaak wi *Yuda aya ado ŋnuur ŋloŋ du ubeeka wi Kayƚaraya.

Pkeƚ pi Herod Naşih

²⁰ *Herod adeebaƚēr bnuura wal mēnt baŋaŋ biki ŋbeeka ŋi Tir na Fidoŋ, kē başē tiinkar aji baya kawina. Bajunna aƚiini na Blattut, nalempar Herod alon i ahaƚuŋ, awat ƚi ploolan na a. Wi babaŋ aşē ya du Herod, akooƚa aba na udeeb, bateer. Uko ude wi baka uji uwoona du utaak wi Herod Naşih.

²¹ ƚi unuur wi Herod adatuŋ, ul ƚi uleeful, awohara imişa yi pşih aƚo ƚi pƚiŋ pi pşih, aşē ƚiini na baŋaŋ, jibi ajonuŋ kado. ²² Baŋaŋ kē başē maa-gatēna maakan aji : « Mēnt ŋaŋ najēn

aktiiniin hënk, naşibaţi nampoţi a! »
²³ Ți dko mënţ kē *uwanjut wi Ajugun
 uşē koba, Țiki aandēman Naşibaţi. Nkuf
 ŋajota kayiŋ, kē akeţi.

²⁴ Kē baŋaŋ banfiyaaruŋ Uţup wi
 Naşibaţi akuţ atiink wa başē Țuma
 Țum pya. ²⁵ Wi bi Barnabat na
 *Fawul, babaŋ ulemp wi babiin pdo
 Ți ubeeka wi Yerutaalem, bapēn da, aşē
 ya na *Yowan andu'aniin Markut.

13

Barnabat na Fawul baya kayili

¹ Du Antiyoka, uka Țfa Ți pntuk
 pi banfiyaaruŋ, *baţupar Naşibaţi na
 *bajukan Bgah : Barnabat, Timeyon
 andu'aniin najēnal, Lutiyuţ i Kuren,
 Manayeen nanoh i kpoţ i *Herod
 Naşih i *Galilay, na *Fawul. ² Unuur
 uloŋ wi bawooŋ Ți pdēman Naşibaţi
 abot ayiman, *Uhaaş wi Naşibaţi kē
 uşē ji na baka : « Nadatan Barnabat
 na Fawul babi bawo wo Ți ulemp Țaŋ
 unkaŋ kē ndu baka. » ³ Wi bayi-
 manuŋ akuţ aŋehan Naşibaţi, aşē paf
 baka iŋen Ți ikow, awutan baka kē
 bayaa.

Barnabat na Fawul baţup Uţup Ulil Unuura du unjiw wi Kiprut

⁴ Jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uyiluŋ
 baka hënk, Barnabat na *Fawul baya
 du ubeeka undu'aniin Feluka, dul di di
 bajenuŋ ulantu, aya unjiw wi Kiprut.
⁵ Wi babanuŋ ubeeka wi Falamina
 aşē jun pjukan Uţup wi Naşibaţi Ți
 *itoh iŋehanaani yi bayuday. Bawo na
 *Yowan Markut, kē akţēnk baka.

⁶ Kē wi bamuuruŋ unjiw bti, adoo
 ban ubeeka wi Pafot, aşē yit da na
 ŋaŋ nayaamu i bajaŋ bado Bar-
 Yetu, awo nayuday aşē ji homp kaji
 ul awo *Naţupar Naşibaţi. ⁷ Ŋiint
 mēntan uŋ awo du uko Fergiyut Pawu-
 lut nantuŋa i unjiw anwooŋ ŋaŋ
 natit. Nantuŋa uŋ ado kē badu Barn-
 abat na Fawul Țiki aŋal ptiink Uţup
 wi Naşibaţi. ⁸ Kē Elimaat nayaamu
 (hënk dawooŋ katimul Ți *ugrek) aşē
 pok uko mēnt wuŋ, aannal nantuŋa
 awugēş uşal. ⁹ Kē Uhaaş wi Naşibaţi
 uşē neej wal mēnt atum Ți Fawul -

i bakaŋ aji bado *Pawulu ; - aja-
 ban Elimaat kēş, aşē jaka : ¹⁰ « Iwi,
 iwo ŋaŋ antumuŋ kaguuru na mn-
 lafrēn, abuk *Unţaayi Uweek! An-
 wooŋ aannal pţep Ți bgah, lum di
 di ibaŋ aţaŋan Țaŋan pdo kapēnan
 baŋaŋ Ți bgah btool bi Ajugun ba?
¹¹ Tenan hënkun Ajugun aşaaŋ akobu,
 ikak nakuul, iinkak awin bnuur te
 ŋnuur ŋloŋ ŋadoo ŋaţep. » Ți dko mēnt,
 kēş kafēl na Elimaat, kē akfooy na dko
 ala ŋaŋ naŋooţa. ¹² Nantuŋa i unjiw
 aŋiyaar Yetu wi awinuŋ uko unţepuŋ,
 akak aŋoŋar maakan Ți pjukan pi uko
 wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat bajukan Uţup Ulil Unuura du Antiyoka di Pitidi

¹³ *Pawulu na batēntul bajej ulantu
 du ubeeka wi Pafot, pya ubeeka wi
 Perga unwooŋ du utaak wi Pam-
 fili. *Yowan Markut aduk baka da
 awugşa akak Yerutaalem. ¹⁴ Kē bukal
 başē juţa Ți bgah bi baka. Bamuur
 Perga aya aban ubeeka wi Antiyoka
 du utaak wi Pitidi. Ți *unuur wi
 pnoorfēn wi bayuday, kē başē neej
 du *katoŋ kaŋehanaani aţo. ¹⁵ Wi
 baleyiiruŋ ŋlibra ŋi *Bgah bi Moyit, na
 ŋţup ŋi *baţupar Naşibaţi, kē baweek
 biki katoŋ kaŋehanaani başē do kē ba-
 hepar baka aji : « Batēnt naan, nakale
 uko uţup unhilanuŋ katēŋtēn baŋaŋ
 biki bti, naŋog katiinkana. » ¹⁶ Pawulu
 kē aşē naţa, anēţ baka kaŋen, aşē
 ji : « An baŋaŋ biki *Itrayel na an
 bti nandēmanuŋ Naşibaţi, natiinkan.
¹⁷ Naşibaţi i pntaali pi nun, pi Itrayel,
 adat başinun, adēman pntaali pi baka,
 wi bawooŋ bayaant du utaak wi
 Ejiptu. Apēnan pa du Ejiptu kak Ți
 mnhina mi nul. ¹⁸ Awo na başinun du
 *pndiiş ŋşubal iŋeen ŋbaakēr, alemp
 na baka. ¹⁹ Awet ŋraaşa paaj na uloŋ
 Ți utaak wi Kanaan, ajej mboş awul
 babukul biki Itrayel, ²⁰ uko waŋ udo
 ŋşubal iŋeen-week ŋyaaş ŋbaakēr na
 iŋeen kaŋeen (450).

« Wi waŋ uţepuŋ, kē aşē wul baka
 baweek te wal wi Famiyel Naţupar
 Naşibaţi abiin abi. ²¹ Wi wi başaaŋ
 ahepar Famiyel pka naşih, kē Naşibaţi

awul baka *Fawul abuk Kit i pşini pi Benyamin, kë aşih baka nşubal iñeen nbaakër. ²² Wi abiin apënan Fawul, aşë tu *Dayiţ şi pşih. Ul Dayiţ mënţ, hënk di di Naşibaţi aţiiniin uko wi nul, aji :

“Dwin şi Dayiţ abuk Yete, ñaan i uhaaş naan unaluŋ,

dme kë ahil kaluŋ kado unal wi naan bti.”

²³ Ţi pşini pi nul pi pi Naşibaţi awulun Ţrayel Yetu, *Nabuuran Bañaan, jibi abiin ahoŋ tfa. ²⁴ Yowan, ambiin Yetu uteek, ajukan şi Ţrayel bti pwut pjuban na pyeenk *batitmu. ²⁵ Yowan ji abi ado kaba ulemp wi nul, aji na baka : “Naşal aji dwo in ba? Nji mënwo ñaan i naşaluŋ aji dwo, natenan, aloŋ aluŋ kabi şi kafet ki naan, i mpoţuŋ maakan pŋup kafënëşa işapaat.”

²⁶ « An batënt naan, an biki pntaali pi *Abraham na an bti, nandëmanuŋ Naşibaţi : nja biki Naşibaţi awuluŋ uţup wi mbuur. ²⁷ Bañaan banfëţuŋ du Yerutalem na baweeek biki baka, baamme kë Yetu awoon Nabuuran Bañaan. Kë baankak ate nţup ŋi baţupar Naşibaţi ŋi bajaan bapiban baka şi unuur undoli wi pnoorfën, aşë baañşaan pdo jibi ujakuŋ wi baţuun pbi kafin Yetu. ²⁸ Baanka uko utapara aşë ji na *Pilata ado bafina. ²⁹ Wi baţëpanuŋ iko bti impiitaniin şi a, bawalana şi kruţ, ahetana du bhër. ³⁰ Kë Naşibaţi aşë naţana şi pkeţ. ³¹ Yetu ado ŋnuur nţum ŋi ajaki pën kawinana şi bañaan bangakandëruŋ na a undiimaan, du utaak wi *Galilay te du ubeeka wi Yerutalem ; kë bukuŋ mënţan bawoon hënkun bamaar biki nul şi bañaan biki Ţrayel. ³²⁻³³ Kë un nşë bi bi pţijan *Uţup Ulil Unuura : uko wi Naşibaţi abiin ahoŋ başinun tfa ado wa hënkun pa nja, ŋnwoon babuk baka, wi anaţanuŋ Yetu şi pkeţ. Hënk di di bapiitun şi ulibra wi pñaamarën, aţup şi kañaam katëbantën aji :

“*Iwi iwoon Abuk naan ;
Nta di, dkak Şaaş.*”

³⁴ Naşibaţi atar aţup kë aluŋ kanaţana şi pkeţ, nin aankluŋ kawuta apuţ. Aţup aji hënk :

“*Dluŋ kawulan na manjoonan iko inuura inyimanuŋ,*

yi nhoŋuŋ Dayiţ.”

³⁵ Ukaan kë bapiit kak aji :

“*Iinklun kawut ñaan nayimanaan i nu apuţ.*”

³⁶ Dayiţ ul şi wal wi nul, wi adoluŋ unal wi Naşibaţi aşë piinţ akeţ, kë bamoya na başin kë apuţi. ³⁷ Bë i Naşibaţi anaţanuŋ şi pkeţ, aampuţi. ³⁸ An bayiţ naan ŋbi bi pţupan name kë Yetu akaan kë ipekadu ihil kapën. Ţi katim ki Yetu ki ki baţupanaŋ pbuur şi ipekadu ; ³⁹ şi katim ki nul ki ki ñaan anhaţuŋ akbuurnuŋ şi ipekadu bti yi *Bgah bi Moyit bawoon baanhilan aburanaan. ⁴⁰ Nalipariin, uko wi baţupar Naşibaţi bajakuŋ uluŋ udolan, baji :

⁴¹ “*Natenan an babeeh iko,
nañonarën, naşoşa, naba.*

*Ţiki, şi ŋnuur ŋi nawoon ŋi, dluŋ kado uko uweek
wi nameen woli baţup ţup ñaan wa,
aankfiyaar.*”

⁴² Wi Pawulu na Barnabat bakpënuŋ şi katoh kañehanaani, bañaan bukuŋ bakooţ baka baluŋ bakak, şi unuur wi pnoorfën unkm-biin baţiiniyaan kak uko wi baţupuŋ. ⁴³ Wi bañaan bawayşëruŋ, baţum şi baka, bayuday na balon bankakuŋ şi Bgah bi Moyit, baţaş Pawulu na Barnabat. Kë bukal başë Ţiini na baka atëŋtën pa bajuţa şi bnuura bi Naşibaţi.

Pawulu na Barnabat bajukan bawoon baanwo bayuday

⁴⁴ Wi *unuur wi pnoorfën ukaan aban, ubeeka bti ubi ayit atiink uţup wi Ajugun. ⁴⁵ *Bayuday bakuj baka wi bawinuŋ pntuk pi bañaan puŋ, aşë laţ uko wi *Pawulu akjakuŋ, akak akara. ⁴⁶ Pawulu na Barnabat kë başë taman maakan ajukan na mntëŋ aji : « An biki bañaan bawoon lah kajukan Uţup wi Naşibaţi duna. Kë wi naşaan

apok wa, ašal aji naantaan na pka ubida wi mnto, nwtan tuŋ kaya du banwoon baanwo bayuday. ⁴⁷ Uko waŋ wi wi Ajugun ajakuŋ nwo i kado :

“Ddolu kē iwo bjeehi bi banwoon baanwo bayuday,
ihilna iŋij umundu bti du mbuur.”
»[☆]

⁴⁸ Wi banwoon baanwo bayuday, batiinkuŋ uko mēnt, balilani, abot adēman uŋup wi Ajugun. Kē biki Našibaŋi adatuŋ bti pa ubida wi mnto, bafiyaari. ⁴⁹ Uŋup wi Ajugun umeeŋana ŋi uŋaak wuŋ bti. ⁵⁰ Bayuday kē bašē wuuk wal mēnt baat bayok baloŋ bandēmanuŋ Našibaŋi, na bantohi biki ubeeka, kē baklat Pawulu na Barnabat. Kē bawuuk baŋaan kē bakak ahajan baka, adoo dook baka ŋi uŋaak. ⁵¹ Kē Pawulu na Barnabat bašē dan danan pdēpalēn ŋi ihoŋ yi baka adimanaan udeeb wi baka, ašē tool aya ubeeka wi Ikoniyom. ⁵² Banfiyaaruŋ biki Antiyoka kē bašē tum wal mēnt na mnlilan na *Uhaaš wi Našibaŋi.

14

Pawulu na Barnabat baŋup baŋaan biki Ikoniyom Uŋup Ulil Unuura

¹ Du ubeeka wi Ikoniyom kak bi *Pawulu na Barnabat baya, aneej du *katoŋ kaŋehanaani ki bayuday aŋiiniyaan uŋup wi Našibaŋi bnuura, jibi babiin ado ; kē baŋaan batum, *bayuday na banwoon baanwo bayuday, bafiyaari.

² Bayuday bampokuŋ pfiyaar Yetu kē bašē kak awuuk banwoon baanwo bayuday kē babot ašoor banfiyaaruŋ. ³ Uko mēnt uunneenan bi Pawulu na Barnabat baŋo da nnuur ntum bado kaŋup uko wi Ajugun na mntēŋ mi awuluŋ baka, kē ul akak adiman kē uŋup wi baka untaanun na bnuura bi nul ujoonani, wi awuluŋ baka phina pi pdo iko iŋoŋarēnaan na mlagre. ⁴ Baŋaan biki ubeeka bti bakak apaŋ,

baloŋ bawo na bayuday kē baloŋ bawo na *banjaŋan.

⁵ Kē banwoon baanwo bayuday na bayuday, na baweek biki baka bašē tiinkar aji bahajan banjaŋan katap baka mmlaak kafin. ⁶ Wi banjaŋan bameeŋ ušal wi baka, baŋi aya Littra na Derbe, nbeeka ŋi uŋaak wi bajaan bado Likanoya, na nŋeŋ njanŋoŋuŋ da, ⁷ aya aŋupa ŋup da *Uŋup Ulil Unuura.

Pawulu na Barnabat baŋup Uŋup Ulil Unuura du Littra na Derbe

⁸ Niinŋ aloŋ awo ŋfa du Littra anŋakmi ihoŋ, aji bi wo wo ŋi dko dloolan, aambaan kapoša, ŋiki abuka buka haŋ ; ⁹ aŋo atiink *Pawulu. Kē Pawulu ašē jabana kēš, awin kē afiyaar pfiyaar panhinanuŋ kaje-bana. ¹⁰ Wi wi adoluŋ pdiim pweek adu'a aji na a : « Naŋiin inaŋ iliinŋ ŋi ihoŋ! » Kē niinŋ alut anaŋ: abi kapoŋ poŋ.

¹¹ Wi baŋaan bawinuŋ uko wi Pawulu adoluŋ, kē bašē huuran na uŋup wi baka wi Likanoya aji : « Bašibaŋi biki nun bakak baŋaan bajēn, awala ŋi un » ¹² Wal mēnt, kē bašē ŋu Barnabat katim ki Diya, ašē ŋu Pawulu ki Hermet* ŋiki ul ajaan aŋupar Barnabat. ¹³ Natul i Diya, awoon aloŋ ŋi bašibaŋi biki baka, i kaduŋ kawoon ŋi uneej ubeeka, aya aŋij nŋit njanŋeŋuŋ na itoh. Ul na pntuk pi baŋaan puŋ baŋal pdo *banjaŋan pŋur. ¹⁴ Wi bi Barnabat na Pawulu batiinkuŋ uko wi baŋaluŋ kado, batow imiša yi baka adimanaan kē baandii, ašē ŋi aneej ŋi ptoof pi baŋaan ahuuran aji : ¹⁵ « Babuk biinŋ we ukaan kē nakdo hēnk ba? Nwo baŋaan bajēn ji an! Nbi bi ŋi, pŋupan *Uŋup Ulil Unuura, napēna ŋi iko inaaf yi nakdoluŋ yuŋ, našē nakak du Našibaŋi najeb, anŋakuŋ baŋi, aŋak mboŋ, na bdēk, na iko bti inwoon da. ¹⁶ Du kateeku, awut baŋaan, andoli kē aji ŋaš bgah bi aŋaluŋ. ¹⁷ Kē ašē wo anŋaŋan pdiiman baka kē awoha da, na iko inuura yi akdoluŋ: awulan ušubal unwoonuŋ

☆ 13:47 Itayi 49.6. * 14:12 Diya na Hermet bawoon baloŋ ŋi bašibaŋi bampoti biki baŋaan bukuŋ. Diya awoon naweek kē Hermet ašē ji ŋupar a.

baŋi na ɲdeey ɲtɔm ʒi wal wi kanjalɛn, awulan uko ude, aʒu mnlilan mntɔm ʒi ɲhaaʒ ɲi nan. » ¹⁸ Baʒup anoor abaa bi hilan aneenan pgur mɛntɔ.

¹⁹ *Bayuday balon banwoonun Antiyoka di Pitidi, na Ikoniom kɛ baʒɛ bi bi, abot ado baɲaan kɛ bakak du baka, atap Pawulu mnlak, apula, afɛl du bɔɔg bi ubeeka ʒiki baʒal aji akeʒi. ²⁰ Kɛ wi banfiyaarun baʒaan afooya, kɛ aʒɛ naʒa akak du ubeeka. Unuur utɛbantɛn ul na Barnabat kɛ baʒɛ ya Derbe.

Pawulu na Barnabat bakak Antiyoka di Firi

²¹ *Pawulu na Barnabat baʒup *Uʒup Ulil Unuura du ubeeka wi Derbe, kɛ baɲaan batum baʒaʒ baka aŋiyaar Ajugun. Kɛ baʒɛ kak wal mɛntɔ Litra, aʒɛpna Ikoniom, abaa ya Antiyoka di Pitidi. ²² Batɛntɛn banfiyaarun, aʒu ʒi ɲʒal ɲi baka kɛ bawo kataman ʒi pfiyaar, abot aji na baka : « ɲwo kahaj bnuura bnuura kabaa kaneej du *Pʒih pi Naʒibaʒi. »

²³ ʒi pntuk pi banfiyaarun pandoli, baji badat bantohi, kaɲehan Naʒibaʒi kayiman kaʒɛ duk baka ʒi iɲen yi Ajugun, i bafiyaarun.

²⁴ Bamuur utaak wi Pitidi aʒɛ ban Pamfili. ²⁵ Baʒup Uʒup Ulil Unuura du Perga abaa ban du ubeeka wi Ataliya. ²⁶ Dul di di bajejnun ulantu pkak Antiyoka di Firi, dko di babiin awutanaan baka ʒi iɲen yi Naʒibaʒi, aji baya pdo ulemp wi badolon ɲʒa hɛnk.

²⁷ Wi babanun Antiyoka aʒɛ yitrɛn banfiyaarun bti. Baʒup baka jibi Naʒibaʒi alempun na baka, akuʒ aʒup baka jibi ayuuji banwoon baanwo bayuday bgah bfiyaaraanuli. ²⁸ Pawulu na Barnabaat baʒo da ajon na banfiyaarun Yetu.

15

Pɲom padɛm du Antiyoka ʒi uko wi pwala katɛmp

¹ Baɲaan balon bawoona utaak wi *Yuda, abi aban Antiyoka, aʒɛ wo ʒi pjukan banfiyaarun aji : « Naanhilan kabuur, woli naanya *katɛmp jibi

*Bgah bi Moyit bajakun. » ² *Pawulu na Barnabat balaʒ baka, kɛ pɲom pweek paʒɛ wo. Baɲaan kɛ baʒɛ tiinkar aji na Pawulu na Barnabat, na baɲaan balon biki Antiyoka, baya Yerutalem, baʒiiniyaan uko mɛntɔ na *banjaɲan na bantohi.

³ Kɛ banfiyaarun baʒɛ ʒɛnk baka ʒi uko uyaani bayaaʒ, kɛ bamuur Feniti na *Tamariya, aʒup jibi banwoon baanwo bayuday bakakun du Ajugun, uʒup uhalu wan, uʒu banfiyaarun bti ʒi mnlilan mweek. ⁴ Wi babanun Yerutalem, banfiyaarun, na banjaɲan na bantohi, babi akit baka, kɛ baʒɛ kakalɛʒ baka jibi Naʒibaʒi aʒɛpnun ʒi baka, ado iko itum.

⁵ Kɛ balon ʒi pntuk pi *bafaritay banfiyaarun Yetu baʒɛ teem aji : « Bawo biki kawalan katɛmp banfiyaarun banwoon baanwo bayuday, kabot kaji na baka baʒaʒ Bgah bi Moyit. »

Fimon Piyeer aʒiini na baɲaan

⁶ *Banjaɲan na bantohi, kɛ baʒɛ yitiir pʒiiniyaan uko mɛntɔ. ⁷ Wi baʒɛlʒɛrun ajon, kɛ Fimon Piyeer aʒɛ naʒa aji na baka : « An bayiʒ naan, name kɛ Naʒibaʒi adatnun undiimaan ʒi an, aji ɲʒup banwoon baanwo bayuday *Uʒup Ulil Unuura, baʒiinkna, babot bafiyaar. ⁸ Kɛ Naʒibaʒi ammeen ɲʒal ɲi baɲaan, aʒɛ diimanun kɛ aɲal banwoon baanwo bayuday, wal wi akaan awul baka *Uhaaʒ wi nul jibi awulun un. ⁹ Aampaʒɛsun nin na baka, apɛnan baka ipekadu, ʒiki bafiyaari. ¹⁰ Kɛ we uʒaan awo hɛnkun pla Naʒibaʒi bʒup paɲ ba? Wal wi naɲalun pkunjan baɲaan baʒaʒ bgah bdaaj bi nja na bateem nja bajon bti, ɲwoon ɲɛmbi hinan akuɲa? ¹¹ ɲbaa ʒɛp ʒɛp aŋiyaar aji bnuura bi Ajugun Yetu, babuuranun ji baka. »

¹² Kɛ baɲaan bti bayomp atiink Barnabat na Pawulu, kɛ bakkakalɛʒ iko iɲonarɛnaan na mlagre yi Naʒibaʒi aʒɛpnun ʒi baka ado du ɲʒaak ɲi banwoon baanwo bayuday. ¹³ Wi baʒiiniin adoo ba, kɛ *Yakob aʒɛ yeenk, aji : « An bayiʒ naan,

natiinkaan. ¹⁴ Fimeyoŋ akakalëş jibi Naşibaŋi aya i tfa du banwoon baanwo bayuday, adatna ti baka bañaan bankwoon biki nul. ¹⁵ Kë nŋup ni *baŋpar Naşibaŋi ŋakak ataŋ na uŋup waŋ, bapiit uko wi Naşibaŋi ajakuŋ aji :

¹⁶ “*Dluŋ kakak woli iko yaŋ bti iŋepi, pnaŋan katoh ki *Dayiŋ kambiiŋ ajot;*

dluŋ kanaŋan ka

kabot kaboman ka.

¹⁷ *Hënk, bañaan bti bandukiin, baluŋ kado kala Ajugun,*

ënhëŋ, ŋtaak bti, ni nji ndatuŋ aji ŋawo ni naan.

Hënk di di Ajugun ajakuŋ.

¹⁸ Ul anŋupuŋ undiimaan,

*uko wi akluŋ kado.” »**

¹⁹ Yakob akak ahoŋalëş aji :

« Ukaŋ kë nşal ti uleef naan aji nŋenwo kanooran banwoon baanwo bayuday, bankakuŋ aŋiyaar Naşibaŋi.

²⁰ Kë nawulën npiit baka, nji na baka bawut kado kade uyemaŋ unneenanuŋ, ji wi mngur ; bawut pjuban pi piinŋ ; bawut pde uyemaŋ wi ŋntaam ŋankeŋuŋ kë pñaak paantula. ²¹ Bañaan bajukan undiimaan *Bgah bi Moyit ti ŋbeeka bti akak aleyiir ba ti itoh iñehanaani yi bayuday, *ŋnuur ni pnoorfën bti. »

Uko umpiitun pa banwoon baanwo bayuday

²² Ukaŋ kë *banjañan, na baweek na banfiyaaruŋ bti, başë wat ti ploolan, adat baloŋ ti baka, kë bagakandër na *Pawulu na Barnabat, aya kayili du Antiyoka. Badat *Yudat, andu'aniin Bartabaat, na Filat, biinŋ bantiinkaniin ti banfiyaaruŋ.

²³ Bawul baka uko umpiitun aji :

« Un, banjañan, na bantohi, na batënŋan bti banwoon ti, ŋwulan mboş, an banfiyaaruŋ nanwoon naanwo bayuday, nanfëtuŋ ti ubeeka wi Antiyoka, ti ŋtaak ni Firi na Filitiya.

²⁴ Ntiink kë baji bañaan baloŋ biki nun babi du an, ayewlënan akuŋ atokan nşal na nŋup ni baka. Bañaan mënŋ, un nŋenyil baka. ²⁵ Ukaŋ kë nŋyitiir awat ti

ploolan, adat bañaan baloŋ babi du an. Bañooŋan Barnabat na Pawulu banwoon bañaan biki ŋmaganuŋ maakan, ²⁶ biinŋ banŋuun ubida wi baka bti ti ulemp wi Yetu *Krittu Ajugun. ²⁷ Ukaŋ kë ŋdo Yudat na Filat, babi baŋupan bdidi baka uko wi npiitanaŋ wi. ²⁸ Un na *Uhaaş wi Naşibaŋi, nji nŋenkto kanooran na nin bkuŋ bloŋ, woli uunwo uko wi bgah bajakuŋ: ²⁹ Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, nawutan kade ŋntaam ŋankeŋuŋ kë pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piinŋ. Nadole haŋ nado bnuura. Nbeeban. »

³⁰ Bado Yudat na Filat, kë baya Antiyoka, kë baya yitrën banfiyaaruŋ, aşë wul baka uko umpiitun.

³¹ Wi bañaan bukuŋ baleyiiruŋ wa, balilani, ŋiki uhoŋan baka mntëŋ.

³² Yuda na Filat, bankaŋ awo *baŋpar Naşibaŋi baŋiini na banfiyaaruŋ ajon, ahoŋan baka mntëŋ maakan.

³³ Wi baŋoŋ da ŋnuur ŋloŋ, kë banfiyaaruŋ başë ñehandër baka bayaaş bnuura, aşë wutan baka kë bakak du banyiluŋ baka. [³⁴ Kë Filat aşë ji aduka da.]

³⁵ Pawulu na Barnabat kë başë duka ŋnuur ŋloŋ du Antiyoka, awo na bañaan batum ajukan abot aŋup baka Uŋup wi Ajugun.

Pawulu na Barnabat baŋom agar

³⁶ Wi ŋnuur ŋloŋ nŋaŋepuŋ, kë *Pawulu aşë ji na Barnabat: « Wulan ŋkak pwin banfiyaaruŋ biki ŋbeeka bti ni nŋëpuŋ aŋup Uŋup wi Ajugun, nŋen jibi baduki ado. »

³⁷ Barnabat aŋal baya na *Yowan andu'aniin Markut, ³⁸ kë Pawulu aşë pok, aji baanwo kaŋija, ŋiki ado bi duk baka uyaaş uloŋ du utaak wi Pamfili, kë aanyoonk babaañëş uko wi bakdolun.

³⁹ Kë başë ŋom wal mënŋ bnuura, ado gar. Barnabat aya na Markut, kë bajej ulantu aya unjiw wi Kiprut, ⁴⁰ kë Pawulu aşë dat Filat. Wi banfiyaaruŋ bawutanuŋ baka ti bnuura bi Aju-

gun, kë başë ya. ⁴¹ Pawulu añaay

na n̄taak n̄i Firi na Filitiya, atēn̄tēn̄ banfiyaaruṅ.

16

Pawulu na Filat baya na Timote

¹ *Pawulu aban ubeeka wi Derbe akak aya Littra ; di naṭaṣar Yetu alon̄ i bajaan̄ bado Timote afēṭuṅ. Anin̄ awo *nayuday ankakuṅ afiyyaar Yetu, kē aṣin̄ aṣē wo nagrek. ² Banfiyaaruṅ banwoon̄ Littra na Ikoniyyom, baṭiiniyyaan̄ uko unuura ṭi katimul. ³ Pawulu, kē aṣē ṅal agakandēr na a, aṣē do kē bawalana *katēmp, ṭiki bayuday banfēṭuṅ da, bame kē aṣin̄ awo nagrek*. ⁴ Wi bakyaan̄, baṭup na ṅbeeka abot aji na banfiyaaruṅ bado kado uko wi *banjañan̄ na bantohi du Yerutalem bajakuṅ. ⁵ Ukaan̄ kē banfiyaaruṅ, bakya'a ya kadun̄ ṭi pfiyyaar, abot atuma ṭum pya na ṅnuur.

Pawulu adu'ana du Matedoniya

⁶ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uneenan̄ *Pawulu na biki agakandēraanuṅ pṭup Uṭup wi Naṣibaṭi du uṭaak wi Atiya, ukaan̄ kē bamuur aya n̄taak n̄i Frigiya na Galatiya. ⁷ Wi bañogun̄ uṭaak wi Mitiya, aṣē do na pneej Bitiniya, kē Uhaaṣ wi Yetu uṣē wo uundinan̄ baka. ⁸ Wi wi bamuuruṅ Mitiya, aya aban̄ pkēṅ pi Trowat. ⁹ Na utejan, Naṣibaṭi ahaabēṣa kēṣ kē awin̄ ṅiint̄ alon̄ i Matedoniya, kē anaṭi, aṣē ji na a : « Biin̄ Matedoniya, ṭēnkun̄! » ¹⁰ Wi uko waṅ uṭēpaṅ ṭēp, kē ṅṣē bi bomandēr bomandēr pya, ṭiki ṅṣal aji Naṣibaṭi adu'un̄ du, ṅya ṅṭup biki Matedoniya *Uṭup Ulil Unuura.

Du ubeeka wi Filip, Liidi afiyyaar hēnkuṅ Yetu

¹¹ Kē ṅjiinaana ulantu ṭi Trowat, abi ya ya uṭool du unjiw wi Famotrat. Wi nfa mambanuṅ, kē ṅṣē ya aban̄ ubeeka wi Newopolit. ¹² Dul di di ṅpēnnuṅ aya ubeeka ulon̄ ṭi uṭaak uteek wi Matedoniya unwoon̄ katim ki

Filip. Ubeeka mēnt̄ uwo ṭi pṣih pi Rom†. N̄ṭo da ṅnuur ṅlon̄.

¹³ ṭi *unuur wi pnoorfēn̄ wi bayuday, kē ṅṣē pēn̄ aya umban̄ wi kaban̄ ki katant̄, di ṅṣaluṅ aji, ṅya kawin̄ da dko dñehanaani Naṣibaṭi. N̄ṭo da aṭiini na baat̄ banyituṅ da. ¹⁴ Alon̄ ṭi baka, katimul kawo Liidi ; awo ṅnaat̄ andēmanuṅ Naṣibaṭi, i ubeeka wi Tiyatira, aji waap̄ ilaañ̄ ijeenk̄al intamun̄. Awo ṭi pṭiinkun̄, kē Ajugun̄ aṣē haabēṣa uhaaṣ, afiyyaraan̄ uko wi *Pawulu akṭupuṅ. ¹⁵ ṅnaat̄ an̄ ayeenk̄ *batit̄mu, ul na biki katohul, wi abaan̄, aṣē ṅhehanun̄ aji : « Woli naṣal aji dfiyyaar hēnkuṅ Ajugun̄ na manjoonan̄, nabi kawala ṭi katoh ki naan. » Akooṭun̄, kē ṅdinani.

Bawat bi Pawulu na Filat ukalabuṣ

¹⁶ Unuur ulon̄, wi ṅkyaan̄ dko dñehanaani Naṣibaṭi, aṣē yit̄ na poonu alon̄ najuuk anwoon̄ na unṭaayi unjaan̄ udola aṭup uko unklun̄ kabi. Aji ṭij banka'ulun̄ itaka itum, ṭi mn̄ṭoori mi ajaan̄ ado. ¹⁷ Poonu mēnt̄ awo ṭi pṭaṣ *Pawulu na un, aṣē huuran̄ aji : « Bañaan̄ biki bawo balempar Naṣibaṭi ampeluṅ bañaan̄ bti, badiimanan̄ bgah bankñooṭanan̄ du mbuur. » ¹⁸ Wi wi awoon̄ ṭi pdo haṅ ṅnuur ṅṭum, kē Pawulu adobi deebaṭ, akok aji na unṭaayi, « ṭi katim ki Yetu Krittu, dji ipēn̄ ṭi a! » ṭi dko mēnt̄, kē unṭaayi ubi pēn̄ pēn̄ ṭi poonu.

¹⁹ Wi banknjuukn̄ṭēnuṅ poonu un̄ bawinuṅ kē uko udeeni wi baka utokaa, kē baṣē mob bi Pawulu na Filat, apul pulan, aṅooṭ du ufeeru, baya bado baka *uruha. ²⁰ Baṭij baka du bawayēṣ bṭup baromeṅ, aji na baka : « Bañaan̄ biki, bawo ṭi pyewlēn̄ ubeeka wi nun, bawo *bayuday, ²¹ aṣē wo ṭi pjukan̄ bgah bhalu, kē un baromeṅ ṅṣē wo ṅēnwo kadinan̄ ba kēme kaṭaṣ ba. »

²² Kē pntuk pi bañaan̄ pajun̄ pkob bi Pawulu na Filat. Bawayēṣ bṭup baromeṅ bado kē bawohēṣ baka, afud̄ itintēl. ²³ Wi bakobuṅ baka

* 16:3 Bagrek baan̄ji baya katēmp, ṭi bayuday woli iinya katēmp baji baji injint̄i, iinkhil̄ pwo na baka.

† 16:12 Bañaan̄ banfēṭuṅ ṭi Filip balin̄ lin̄ na baromeṅ.

bnuura, ašë wat baka ukalabuš, aji na bayaŋ bado katen baka bnuura. ²⁴ Wi bajakaŋ jak haŋ na nayeŋ, kē ašë bi jej jej baka atuh du meet dbaaŋšaani di ukalabuš, akiin.

²⁵ Wi utejan mnjel uŋoŋ, kē bi Pawulu na Filat bašë wo ti pñehan akuŋ ayeeh, adëman Našibaŋi. Bakalabuš bandukiin, kē baktiink baka. ²⁶ Ti dko mēnt, kē mboš manšë šintar maakan, kē ŋniw ŋi ukalabuš ŋaklëk. Ti dko mēnt kak, kē ilëman yi ukalabuš bti išë haabša, mnkorentu kē manfēnša ti bakalabuš. ²⁷ Nayeŋ i ukalabuš anaŋaa, awin kē ilëman yi ukalabuš iwo bhaab, ašë toot kej, aŋal pfiŋ uleeful, ŋiki ašal kē bakalabuš babuuri. ²⁸ Pawulu kē ašë ŋajar maakan aji na a : « Kfiŋ uleefu! Nwo ti un bti. »

²⁹ Nayeŋ ado kē batehan bdoo, alënk akat kat ašë ti ajot ti ihoŋ yi bi Pawulu na Filat. ³⁰ Wi abaaŋ, ašë pënan baka bdig, ahepar baka aji : « Baweek, we wi nhiniin kado, kabuurna? » ³¹ Kē bašë teema aji : « fiyaarën Ajuŋun Yetu, iluŋ kabuur, iwi na biki katohu. » ³² Wi wi bašaŋ aŋup baka, ul na biki katohu bti, Uŋup wi Ajuŋun. ³³ Wal mēntan wuŋ, na utejan mnjel, kē nayeŋ aya na baka, aŋow baka ijën. Kē ti dko mēnt, kē nayeŋ adolan *batitmu ul na biki katohu bti. ³⁴ Aneejan baka katohu, awul baka pde, nayeŋ aŋaŋ ul na biki katohu bti, ŋiki bafiyaar hënkun Našibaŋi.

³⁵ Wi nfa mambanuŋ, kē bawayëš bŋup baromeŋ bašë yil bangoli baya baji na nayeŋ awutan bi Pawulu na Filat. ³⁶ Kē nayeŋ ašë ji na Pawulu : « Bawayëš bŋup baji ŋwutanan iwi na Filat, nayaan na bnuura. » ³⁷ Pawulu kē ašë ji na bangoli : « We? Bakobun ti kadun ki baŋaaŋ, un ŋnwoŋ baŋaaŋ banliuŋ na baromeŋ, bē baandolun *uruha, ajejun awat ukalabuš ašë ŋal bŋup baba hënk, na byompan? Nin! Babiin bdidi baka bapënanun » ³⁸ Kē bangoli bakak, aya akakalëš bawayëš bŋup baromeŋ, kē bašë haajala, wi bameeŋ kē Pawulu na Filat bawo

baŋaaŋ banliuŋ na baromeŋ. ³⁹ Wi wi bayaŋ akooŋ baka bamiir baka, apënan baka ti ukalabuš, ašë ñehan baka bapën ti ubeeka. ⁴⁰ Pawulu na Filat bapën du ukalabuš ašë ya du uko Liidi. Wi bayaŋ awin banfiyaaruŋ, atëŋtën baka ašë tool aya.

17

Bahajan bi Pawulu na Filat du Tetalonika

¹ Bi *Pawulu na Filat baŋëpna ŋbeeka ŋi Anfipolit, na Apoloniya, ašë ban du ubeeka wi Tetalonika. *Katoh kañehanaani ki bayuday kalon kawo da. ² Pawulu aya aneej da, jibi ajonuŋ kado. Ado inëm iwajaŋt yi ajaki ya du katoh kañehanaani, ti *unuur wi pnoorfën kaŋëlšër na baka. Aji ŋëpna ti Ulibra wi Našibaŋi, ³ kajukan baka kakuŋ kadiiman kē : *Krittu awo i kahaj, kabot kanaŋa ti pkeŋ. Pawulu akak aji na baka : « Kē Krittu, awoŋ Yetu i ŋji kaŋupanaŋ hënk. » ⁴ Bayuday balon badinan uko wi baktupuŋ ašë ŋaš bi Pawulu na Filat. Kē bagrek baŋum banjaŋ badëman Našibaŋi, baŋaš baka aŋu na baat bammeëŋaniin baŋum.

⁵ Kē bayuday balon bašë kuj baka maakan. Wi wi bayaŋ, ayitrën bawaŋ udooni balon banwoŋ ti igah yi ubeeka, kē banaakiir ado pntuk, ayewlën ubeeka. Baya aneej du uko Yaton, ado na pmob bi Pawulu na Filat kaŋij moŋ pntuk, du bdig. ⁶ Wi bayaŋ awo baanwin baka ašë mob Yaton na banfiyaaruŋ balon, apul pulan, aŋooŋ du bawayëš bŋup ašë huran aji : « Baŋaaŋ biki bayewlën umundu bti, ašë ban hënkun ti, ⁷ awo bayaŋt biki Yaton. Bawo ti plaŋ bgah bi naŋih najeenkal, aji naŋih alon awoŋ, anwoyi katim ki Yetu. » ⁸ Wi baŋupuŋ haŋ, kē pntuk na bawayëš bŋup bašë yewla. ⁹ Bawayëš bŋup baŋu Yaton na baka pluk, abaa wutan baka.

Pawulu na Filat baya Bereya

¹⁰ Wi utejan ubanaŋ ban, kē banfiyaaruŋ bašë do bi *Pawulu na Filat kē baya ubeeka wi Bereya.

Wi babanuŋ da, ašë ya du *katoh kañehanaani ki bayuday. ¹¹ Bañaan biki Bereya bajoob ikow apel biki Tetalonika, ŋiki baji baŋiink Uŋup wi Naŋibaŋi bnuura, kakak kajuk Ulibra wi Naŋibaŋi unuur undoli, katenna me uko wi Pawulu aŋupun ujoonani. ¹² Batum ŋi baka, na ŋi bagrek, baat bammeetaniin na biint, bafiyaar hënkun.

¹³ Wi *bayuday biki Tetalonika baŋiinkun kë baji Pawulu awo ŋi pjukan Uŋup wi Naŋibaŋi du Bereya, kë bakak aya da, ajun pyewlën abot awuuk pntuk. ¹⁴ ŋi dko mënt, banfiyaarun bado Pawulu kë aya umban wi bdëk bweek, bi Filat na Timote kë bašë duka Bereya. ¹⁵ Baññoŋanun Pawulu, baya na a te Atenay, ašë kak na kakuran ki Filat na Timote bataran baya baŋenka du Atenay.

Pawulu aŋiini na bañaan biki Atenay

¹⁶ Wi *Pawulu awoon ŋi pyoonk bi Filat na Timote du Atenay, anoor ŋi kës, ŋiki awin jibi ubeeka utumun iduun. ¹⁷ Ukaan kë aji teŋ du *katoh kañehanaani na *bayuday biki kabuka, na bankakun bayuday bandëmanun Naŋibaŋi, akak aji teŋ bŋup na bañaan bankŋëpnun du ufeeru ŋnuur bti. ¹⁸ Kë pntuk pi bame baweeb balon biki bajaan bado bapikureyen* na battoyik† bašë neej blaŋar na a. Balon kë baji : « We wi nahomp i akdolun na pŋup ba? » Kë balon baji : « Awo wo ji aŋiiniyaan ŋnton ŋyaanŋ. » Baŋup han ŋiki baŋiinka kë aŋiiniyaan Yetu, na pnaŋa ŋi pkeŋ.

¹⁹ Ukaan kë baŋij Pawulu, aŋooŋ du dko di bajaan bado « Ayeropagut‡ » di bawayëš bŋup baweeb bawoon, ašë ji na a : « Nhinan kame pjukan phalu pi ikŋiiniyaanun pan i? ²⁰ Iko ilon yi ikjukanun iwo iyaanŋ ŋi un, kë ŋŋal kame iko yi ijakun. » ²¹ Bañaan biki

Atenay na bayaanŋ banfëŋun da, babi wo wo ŋaŋ ŋi pkakalës na ptiink uko uhalu unwoon.

Pawulu aŋiini na bañaan du uruha uweek

²² *Pawulu anaŋa anaŋ ŋi kadun ki bawayëš bŋup, ašë ji na baka : « An bañaan biki Atenay! Dyikrën kë nawo bañaan banfiyaarun bnuura, baŋibaŋi batum. ²³ Wi ŋji kapoŋun na ubeeka, dten bnuura iko yi najaan nadëman, adoo win *umeeša wi mngur§ wi badolun aji wi naŋibaŋi anwoon aammeŋanaa, i nadëmanun ašë wo naamme'a, ul i i ŋji kaŋupanaŋ. ²⁴ Naŋibaŋi anŋakun umundu na iko bti inwoon ŋi wa, awoon Ajug baŋi na mboš, aanji fëŋ ŋi iduun yi ŋaan najën abomanun. ²⁵ Akak awo aanji yeenk nin uko ulon unwoonun ŋi ŋaan najën, kawo ji anuma numa wa, ŋiki ul ajaan awul bañaan bti ubida, uhefënt, na iko bti. ²⁶ Aŋëpna ŋi ŋaan aloolan, aŋak bañaan biki ŋraaša bti, aji bafëŋ umundu. Awul andoli ŋnuurul, na dko di aklunŋi kafëŋ. ²⁷ Naŋibaŋi ado han, bañaan bado kalaana'a, ulome bawina woli bamap mapan, babana bahilan kabi kawina. Kë ašë woha awii wi aanlow low nin alon. ²⁸ “ŋi ul i i nyeenknun uhefënt, apoš, awo.” Nwo biki pntaali pi nul jibi bayeeh biki nan bajakun. ²⁹ Kë wi ŋšaan awo biki pntaali pi Naŋibaŋi, ŋënwo kaŋal kë Naŋibaŋi anaam ji ptu pi uwuuru, këme untaam, këme plaak, iko yi ŋaan apaŋun ŋi uŋal wi nul. ³⁰ Naŋibaŋi aanŋo aten iko yi badolun ŋfa ŋi kapaam, ašë ji hënkun, bañaan bti, dko di bawohan, bawut pjuban. ³¹ ŋiki adat unuur ulon, wi aklunŋi kado ŋiint i adatuŋ, abi awayëš umundu, pwayëš panjinŋun piš. Adiimanun kë wan uwo manjoonan wi anaŋanulun ŋi pkeŋ. »

* **17:18** Bapikureyen baanfiyaar baŋibaŋi bampoŋi, baŋal aji bnuura bi ŋaan bawoona ŋi pmëban uleef, kawo ŋaan anwoon aantum unoh. Bañaan bakak hënkun ŋi kapaam, aŋu baŋal unoh na pjuban pi piint, katim ki Bapikureyen. † **17:18** Battoyik bukal, baŋal aji mbuur mi ŋaan, manwoona ŋi uŋal, unjaan uŋon umundu, ukaan kë bawo bañaan banlowun iko itum intaanun na unoh këme iko inaf. ‡ **17:19** Aeropagut: Dawoon bayiti bweek, bi bawayëš bŋup baweeb bajaan baŋo, kateŋ, kakut kajukan bgah.

§ **17:23** Umeeša wi mngur :Baji bafinŋa untaam wi pgr ŋi umeeša.

³² Wi batiinkuŋ kē aṭiiniyaan uko wi pnaṭa ṭi pkeṭ, baloŋ babeŋa, kē bandukiin bahepar pluŋ katiinka byaaṣ bloŋ aji na a « Nŋal kaluŋ katiinku ṭi uṭup waŋ, byaaṣ bloŋ. » ³³ Hēnk di Pawulu apēnuŋ ṭi *uruha uweek. ³⁴ Bañaan baloŋ baṭaṣa, akak afiyaara. Diyonitiyut, aloŋ ṭi bawayeṣ bṭup, awo ṭi bakaŋ mēntan, na ŋaaṭ aloŋ kak i bajaan bado Damarit, na bañaan baloŋ kak.

18

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka wi Korint

¹ Wi uko waŋ uṭepuŋ, kē *Pawulu aṣē pēn du Atenay, aya ubeeka wi Korint. ² Aya aṭenk da ŋiint aloŋ *nayuday i bajaan bado *Akila. Awo abuk utaak wi Pont, aṣē baa woona woona Itali, ul na Pritiliya aharul, ṭiki Klodiyut naṣih najeenkal aji bayuday bti bapēn du Rom. Pawulu aya, awin baka, ³ jibi awoon naboman iloona ji baka, afēṭ na baka kē baji balemp. ⁴ *Unuur wi pnoorfēn bti, aji ṭeṣṣer na bañaan du *katoh kañehanaani ki bayuday, kado na pdo bayuday na bagrek, bafiyaar Yetu.

⁵ Wi Filat na Timote bawoonuŋ Matedoniya, kē Pawulu aṣē bi duka duka ṭi pjukan Uṭup wi Naṣibaṭi, adiman bayuday kē Yetu awoon *Krittu na manjoonan. ⁶ Wi bayuday bajunuŋ plaṭa abot akara, kē Pawulu aṣē wentara, aṣē ji na baka : « Dba na an, nakdukiin kame, nji dwo najint piṣ, hēnkun dya du banwoon baanwo bayuday. »

⁷ Wal mēntan, kē Pawulu aṣē pēn da, aya du uko ŋiint aloŋ anjaan adēman Naṣibaṭi, i bajaan bado Titiyut Yuttut. Katohul kañog katoh kañehanaani ki bayuday. ⁸ Naweek i katoh mēnt, i katim kawoon Kriṭput, afiyaar hēnkun Ajugun ul na biki katohul. Bañaan biki Korint batum, banktiinkuŋ Pawulu, bafiyaar hēnkun abot adolan *batitmu.

* **18:18** Woli ŋaan aneej bhoŋar na Naṣibaṭi, iji kmehna, kayiman iko ilon kabot kawo iinkpuunka te ibale ba pyiman. Pawulu abi neej bhoŋar bi plempar Naṣibaṭi, uwoon kē aampuunka wal mēnt bti, aṣē ba hēnkun ahinan kapuunka.

⁹ Unuur ulon, na utejan, Ajugun ahaabēṣ Pawulu kēṣ kē awina kē aji na a : « Wutan kalēnk, doon kaṭiini, kyomp, ¹⁰ nji dwo na iwi, nin aloŋ aankdolu do buṭaan, bañaan batum biki ubeeka wi bawo biki naan. » ¹¹ Pawulu aṭo da uṣubal na kli paaj ajukan bañaan Uṭup wi Naṣibaṭi.

Bayuday baṭij Pawulu uruha

¹² Wi Galiyon awoon nantuŋa i utaak wi Akayi, kē *bayuday baṣe wat ṭi plooman, anaṭara *Pawulu, aṣoṭ *uruha, ¹³ aṣē ji : « ŋiint i, ado na pkakan bañaan ṭi pdēman Naṣibaṭi pampaṭuŋ na bgah bi nun. »

¹⁴ Pawulu aji ahaab kateem, kē Galiyon aṣē ji na bayuday : « Woli an bayuday, nabi bi lah, akeṣaar pa buṭaan bloŋ kēme kalat ki ŋiint i adoluŋ, kaka na pṭo katiinkan. ¹⁵ Kē wi uṣaan akak wi blaṭar, na nṭup, na itim, na bgah bi nan, nameen. Nji, kawayeṣ iko yaŋ, mēnkdo wa. » ¹⁶ Wi wi aṣaan ado kē bapēnan baka du uruha. ¹⁷ Kē baṣe kak wal mēnt bukall bti, adēpa ṭi Toten, naweek i *katoh kañehanaani, akoba ṭi kadun ki uruha. Kē Galiyon aṭoha ṭuŋ ayompan mntumul.

Pawulu akak Antiyoka

¹⁸ *Pawulu aṭo du Korint ajon, abaa duk banfiyaaruŋ, agakandēr na *Pritiliya na Akila, kē bajej ulantu aya utaak wi Firi. Ado kē bapuunka bkow du pkēŋ pi Kenēray, ṭiki abi hoŋ amehna ṭfa*, ji abi ado kajej ulantu. ¹⁹ Bawala du ubeeka wi Efet, kē dul di Pawulu aduknuŋ Pritiliya na Akaliyat, aya du *katoh kañehanaani ki bayuday, aṭeṣṣer na baka. ²⁰ Balon bañehana aṭo da ajon, kē aandinani. ²¹ Kē wi aṣaan aya, aṣē ji na baka : « Ulille Naṣibaṭi, kaluŋ kabi ṭi an ṭi, byaaṣ bloŋ. » Wi wi aṣaan ajejj ulantu du Efet. ²² Aya awala du Kaytaraya, aya Yerutalem, awul pntuk pi banfiyaaruŋ mboṣ abaa ya Antiyoka.

²³ Wi aṭoon da ṅnuur ṅlon, aṣe tool, añaay na utaak wi Galatiya, abaa ya wi Frigiya, atēṅṅen banfiyaaruṅ bti ṭi ṅtaak mēnṅan.

Apolot ajukan Uṭup wi Naṣibaṭi du Efet na Korint

²⁴ Wal mēnṅan, ke *nayuday alon i bajaṅ bado Apolot abuk ubeeka wi Alektandriya aṣe bi, aban ṭi Efet. Awo ṅiinṅ anjaki ṭiini bnuura, ammeen bnuura Ulibra wi Naṣibaṭi. ²⁵ Bajukana pṭaṣ bgah bi Ajugun bnuura. Aji ṭup na kaṭeb ki nul bti kabot kajukan uko wi Yetu unjinṅun abot atool, aṣe meha *batitmu bi *Yowan ṭañ. ²⁶ Ajun pṭup na mntēṅ ṭi *katoḥ kañehanaani ki bayuday, ke wi bi *Pritiliya na Akila batiinkuluṅ, aṣe du'a du katoḥ ki baka, ajukana bgah bi Naṣibaṭi, ajinṅana ba bnuura.

²⁷ Wi Apolot abiiṅ aṅal pya Akayi, banfiyaaruṅ batēṅṅena, aṣe piit baṭaṣ bgah, aji na baka baṭijana bnuura. Wi abanuṅ da, alemp maakan na bankakuṅ ṭi bnuura bi Naṣibaṭi, aṣiyaar. ²⁸ Hēnk, aji laṭ bayuday bnuura ṭi kadun ki bañaan, aji ṭepna ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi kadiiman ke Yetu awoon Krittū.

19

Pawulu ajukan Uṭup Ulil Unuura du Efet

¹ Wi Apolot awoon ubeeka wi Korint, *Pawulu aṭepna bgah bi inkun duuṭ, aban Efet. Aṭenk da banfiyaaruṅ balon ² aṣe hepar baka aji : « Nayeenkaara *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi i wal wi nafiyaaruṅ? » Ke baṣe teema aji : « A-a, ṅendo me me aji Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ulon uwoo. » ³ Ke Pawulu aṣe hepar baka aji : « Ke *batitmu bhoṅ bi bi nayeenkun ba? » Ke bateema aji : « Batitmu bi *Yowan. » ⁴ Ke Pawulu aṣe ji : « Batitmu bi Yowan, bawo bi banjalun pwut pjuban na pṭelēṣ ubida. Aji na bañaan bafiyaar alon anklun kabi ṭi kafetul, awoon Yetu. » ⁵ Wi batiinkun uko waṅ, banfiyaaruṅ bayeenk batitmu ṭi katim ki Yetu Ajugun. ⁶ Wi Pawulu apafun baka iṅen

ṭi ikow ke Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣe wala ṭi baka. Ke bukuṅ mēnṅ bajun pṭiini ṅṭup ṅanwoon ṅaammeṭanaa abot aṭup ṅṭup ṅi Naṣibaṭi ajakuṅ. ⁷ Bañaan mēnṅan baban iṅeen na batēb.

Kabuka ki Pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet

⁸ *Pawulu ado kli kwajanṅ ki ajaan aya kaneej du *katoḥ kañehanaani ki bayuday, kaṭup na mntēṅ uko wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Ado na pyuuj banktiinkuluṅ ke manjoonan mi mi akṭupuṅ. ⁹ Ke balon ṭi baka baṣe tam ikow, apok pfiyaar abot aben bgah bi Yetu, ṭi kadun ki bañaan. Ukaan ke Pawulu awut baka, aṣe du banfiyaaruṅ mpaṭ, aji ṭelṣer na baka ṅnuur bti du Fkoola di ṅiinṅ alon i katim ki Tiranut. ¹⁰ Ado haṅ, ajukan ṅṣubal ṅṭeb, ukaan ke bañaan bti biki utaak wi Atiya, *bayuday na bagrek, bahil atiink uṭup wi Ajugun.

Babuk Fēkewa

¹¹ Naṣibaṭi aṭepna ṭi *Pawulu ado mlagre mnweek. ¹² Udoo kak kak aji woli bajej ilēmēt keme ilaañ yi abanuṅ, aṅooṭ abanan bamaakal, baji babi jeb jeb, ṅntaayi ṅatota ṭi baka. ¹³ *Bayuday balon baji bañaay na dko, kapēnan bamaakal ṅntaayi, aṣe do na pdo uko mēnṅ ṭi katim ki Yetu Ajugun. Baji baji : « Ṭi katim ki Yetu, i Pawulu akṭupuṅ dji napēn! Napēnan! » ¹⁴ Naṅenṅan naweeṅ alon nayuday, i katim kawoon Fēkewa aka babukul paaj na alon banjayi bado haṅ.

¹⁵ [Unuur ulon], ke unṭaayi uṣe teem baka aji : « Dme Yetu abot ame Pawulu, ke an, nawo bahon ba? » ¹⁶ Wal mēnṅan, ke ṅiinṅ anneejiṅ unṭaayi aṣe rēta ṭi baka, awat. Akob baka, ke bamatkabaari, aṭi apēn ṭi katoḥ byiṣu. ¹⁷ Wi bayuday na bagrek banfētun du Efet batiinkun uko waṅ, aṣe lēnk maakan, abot adēman katim ki Yetu Ajugun. ¹⁸ Bañaan baṭum bafiyaar, abi apeet buṭaan bi badolon ṭi kadun ki bañaan. ¹⁹ Ke baṭum bambiiṅ ado dayaamu, baṭij ṅlibra ṅi baka aṭonkrēn, atēr ṭi kadun ki bañaan. Wi batenuṅ preeṣ pi ṅlibra mēnṅ, ke pawo

itaka itum itum. ²⁰ Kë hënk di di, ti mnhina mi Ajugun, Uṭup wi Naṣibaṭi kë ukmeetana meetana pya kë banfiyaarun babot atum tum.

Pnjom pweek panwoon du Efet

²¹ Wi iko yan iṭepun, kë *Pawulu aṣë ṣal aṭu na pya Yerutalem, kaṭepna Matedoniya na Akayi. Aṣë ṣal aji : « Woli dluṅ aya, aban Yerutalem, kawo kaya ubeeka wi Rom. » ²² Wi wi aṣaan ayil du utaak wi Matedoniya, batëb ti banjaan baṭënka, Timote na Erattut, kë ul aṣë duka kak nṅuur nṅon ti utaak wi Atiya.

²³ Wal mënṅan wi wi bgah bi Yetu baṭijun pjom pweek. ²⁴ Kë ñiinṅ alon naṭak i katim ki Demetriyut, aṣë wo wal mënṅ da, aji ṭak iduun impoṭi yi unṭaam, innaamun ptu pi naṣibaṭi ñaaṭ anwoon Artemit. Ñiinṅ mënṅ aji wul baṭak batum ulemp kë baji badeena bnuura. ²⁵ Demetriyut adu baka bti, na baṅaan balon banklempun ulemp utënṅ wi nul, aṣë ji : « Babuk bi-inṅ, name kë ulemp wi njaan nṅdo wi, uwoon pyok pi nun. ²⁶ Kë naṣë win abot atiink uko unṅṭepun, Pawulu un aji baṣibaṭi banṭaknaaniin iñen yi baṅaan baanwo baṣibaṭi na manjoo-nan. Ahinan akakan ti udolade wi nul pntuk pi baṅaan, mënṅ ti Efet ti ṭañ da, ma ti kaya pba utaak wi Atiya bti. ²⁷ Ahinan katokun ulemp, kabot kapoṭan kadun ki naṣibaṭi ñaaṭ naweek, katiinkṭën pdëm pi nul. Ul i baṅaan bti biki Atiya na biki umundu bti bajaan badëman. »

²⁸ Wi baṅaan bukuṅ batiinkun uko wan, aṣë deebaṭ ajun phuuran aji : « Artemit i nja biki Efet adëmi. » ²⁹ Uundo jon, kë ubeeka bti uṣë wo pñaat njaat. Kë badëpa ti bi Gayut na Arittarkut, bamatedoniya bankyaanṅun na Pawulu, aṅooṭ du bayiti bweek bi utaak. ³⁰ Pawulu aṅal pneej kaṭiini na baka, kë banfiyaarun Yetu baṣë neenana. ³¹ Banoh Pawulu balon, balempar naṣih baweek du Atiya, bado yil yil aji bajaka awut kado na pwinana du bayiti.

³² Wal mënṅ baṅaan bti du bayiti bayewlaa, kë pñaat patumi. Balon bahuuran wi, kë balon bakhuuran ulon. Kë batum, baando me me uko unṅijun baka. ³³ *Bayuday kë baṣë wuukar ñiinṅ alon, i katim ki Alektandër, kadun, kë balon baṭupa uko wi akyaan kakakalës. Alektandër ado kë baṅaan bayompi, ahilna aṭup. ³⁴ Baṅaan bayikrën kë awo nayuday, aṣë huuran bti aji : « Artemit i nja biki Efet, adëmi. » Bahuuran han ado nṅwoori nṅëb.

³⁵ Nantunja i ubeeka ado baṅaan wal mënṅ kë bayompi, aṣë ji na baka : « An baṅaan biki Efet, jëm umundu bti ume kë ubeeka wi Efet ujaan uyeṅ kadun ki Artemit naweek na ptu pi nul panwoonun baṭi i? ³⁶ Kë wi nameen kë ñaan aanhinanun plaṭ uko wan, nawo kaṭoora, kaṣal bnuura ji nabi nado kado ukoolan. ³⁷ Naṭij biinṅ biki, bë baambaan kakiijan du kadun, këme akar naṣibaṭi ñaaṭ i nun. ³⁸ Hënkun, woli Demetriyut na baṭak batënṅul baka ka uko wi bak-keeṣaari, *uruha wii wi, kë bawayëṣ bṭup biki biki. Bayaan bakeeṣaar baka. ³⁹ Woli nanuma pkeeṣaar uko ulon kak, uruha uweek uwo da, un-jaan ujinṅan bṭup. ⁴⁰ Name'aara kë bahinan nṅa di kataparun na manjoo-nan, kaji nṅpataṅaa, kabot kafan ti uko unṅepun nṅa di i? Nënhinanun kaṭup uko unkayi kë nja nyit bti hënk. » Wi nantunja aṭiiniin aba, aṣë do baṅaan kë bawayṣëri.

20

Pawulu aya Matedoniya na Gret

¹ Wi pñaat paṭañun, kë *Pawulu aṣë do kë bayitrën banfiyaarun ti Yetu, atëṅṅën baka. Wi wi aṣaan aduk baka, aṣë tool pya, ajej bgah bi Matedoniya. ² Amuur utaak mënṅ, atëṅṅën banfiyaarun, abot aṭiini na baka ajon abaa bi ban Gret. ³ Pawulu aṭo du Gret kli kwajanṅ. Wi atoolun pjej ulantu, kaya utaak wi Firi, kë baṣë ṭupa aji *bayuday babomandër pdola buṭaan. Kë aṣë guban, akakna

Matedoniya. ⁴ Pawulu agakandër na Fopater, abuk Pirut i ubeeka wi Bereya, na Arittarkut na Tekundut biki ubeeka wi Tetalonika, Gayut i ubeeka wi Derbe, na Timote, na Tihik, na Trofim biki utaak wi Atiya. ⁵ Biinṭ bukuṅ mēnṭan, bajotun kadun, ayoonkun du Trowat. ⁶ Kē un, nṣē jej ulantu du pkēṅ pi ubeeka wi Filip, wi *ufettu wi ipoom indaṭ uṭēpuṅ. Wi ṅnuur kañeen ṅaṭēpuṅ, kē ṅya ṭēnk baka du Trowat aṭo da kanēm kapēb.

Pawulu anaṭan ṅaaṅ ankeṭuṅ du Trowat

⁷ Unuur uteek wi kanēm, kē nṣē yi-tiir pa pfaaṣiir kapoom*. Kē *Pawulu aṣē ṭup na bañaaṅ, te mnjel ṭiki aṭu na pya na nfa. ⁸ ṅkaniya ṅtum ṅatehan wal mēnṭ du meṭ di bko duuṭ, di ṅyitiiraanuṅ. ⁹ Kē nduba alon aṣē wo da, i bajaṅ bado Ewutikuṭ, anṭoon ṭi ujaneel ulon atiink Pawulu. Kē Pawulu aṣē ṭiini, ajon maakan ṭi bṭup, kē nduba adobi yinṅēt. Wi anoyēnṭuṅ, adoo ront, aṣē buurna du uṣobra uwajanṭēn ajot. Wi bawaliin atena, ado na pnaṭana, aṣē ṭēnk kē adobi keṭ. ¹⁰ Kē Pawulu aṣē wala, anṅup ṭi napot, amooka aṣē ji na bañaaṅ: « Nawutan kalēnk, awo najeb. » ¹¹ Wi wi akakuṅ bko duuṭ, afaaṣiir ipoom na baka, kē badee. Wi aṭiiniṅ te mnjinṭ, aṣē ya. ¹² Kē bañaaṅ baṣē ṭiis na nduba najeb un, alilan bnuura.

Pawulu awoona Trowat aya Milet

¹³ Wi wi ṅṣaaṅ ajot kadun, ajej ulantu, pya Atot, di ṅwoon i pya kajijna *Pawulu, ṭiki apoṣ poṣ aya da. ¹⁴ Wi ṅyitun du Atot, aṣē jija ṭi ulantu, atool pya ubeeka wi Mitilena. ¹⁵ Wi ṅbanun da, akak aṭēp na ulantu, kē wi unuur ujintun kē nṣē ṅog unjiw wi Hiyot, aban unjiw wi Tamot ṭi unuur utēbantēn, ṭi uwajanṭēn kē ṅban ubeeka wi Milet. ¹⁶ Pawulu aji aṭēp ṭēp Efet aankpant ṭiki aannal pjon ṭi utaak wi Atiya. Ataran pban Yerutalem woli ahinani ji unuur wi ufettu wi *Pentakot udo kaban.

* 20:7 Natenan ṭi Ulemp 2.42.

Pawulu aṭiini uyaani na bantohi biki banfiyaaruṅ biki Efet

¹⁷ *Pawulu awo ṭi Milet, aṣē yil, kē badu bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ pi Efet. ¹⁸ Wi babanuṅ, kē aṣē ji na baka : « Nawin jibi ṅṭo'i na an du unuur uteek wi ntapnuṅ kahoṭ ṭi utaak wi Atiya. ¹⁹ Dlempar Ajugun, awalan uleef naan awooni, ahaj ṭiki *bayuday balon babomandēr pdolēn buṭaan. ²⁰ Mēmmanan nin ukoolan, uko wi nawoon i pme bṭi, dṭup abot ajukanan wa, ṭi kadun ki bañaaṅ na du itohan. ²¹ Dṭup bayuday na banwoon baanwo bayuday aji bawut pjuban, bakak ṭi Naṣibaṭi, bafiyaar Yetu Ajugun. ²² Kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṣē wuukēn hēnkuṅ pya Yerutalem, bē mēmme, uko wi nji kayaaṅ kaṭēnk da. ²³ Dbubara me kē ubeeka wi nji kayahaṅ, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uleṣanarēn, kē ukalabuṣ na mhaj mawo da ayoonkēn. ²⁴ Kē nṣē ṣal aji mnwo mi naan, manwo mndaayanaan, bubara ndo ulemp bṭi wi Yetu Ajugun ajakuṅ ndo te uba, unwoon pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi bnuura bi Naṣibaṭi.

²⁵ « Dbi ṭi an ṭi, aṭiiniyaan *Pṣih pi Naṣibaṭi, aṣē me kē naankak aluṅ kawin keṣ ki naan. ²⁶ Ukaṅ kē nṭupan ṅṭa hēnk : Ddo wi nhilanun bṭi pa an, woli naanduk ate pjukan pi naan faan, dwent iñen yi naan. ²⁷ Dṭupan iko bṭi yi Naṣibaṭi ajakuṅ mbi nṭupan bē mēnduk duk nin ulon. ²⁸ Nalipariin ṅlefan, na batani bṭi bi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulanaṅ, aji nado kayen. Namēbaan banfiyaaruṅ Naṣibaṭi biki bnuura. Yetu atul pñaaṅul, pbuuranaan pntuk pi nul. ²⁹ Dme kē woli dyaa bañaaṅ banjooṭun ji ṅwuṭ baluṅ kabi pdo batani buṭaan. ³⁰ Balon ṭi an badoo luṅ kawo ṭi ṅṭilan, kado kawuuk banfiyaaruṅ Yetu balon baṭaṣ baka. ³¹ Nakeerin nawo bten! Nakak naleṣ uko wi : Ddo ṅṣubal ṅwajanṭ, aji kaleṣanan pnak na utejan, kadoo kawooni.

³² « Hēnkuṅ ddukan ṭi iñen yi Naṣibaṭi, uṭup wi bnuura wi nul

ubot uwo na an. Uṭup mēnt uhinan kaṭijan pntuk pi banfiyaaruṅ. Ṭi uṭup mēnt kak, Naṣibaṭi ahinan kawul iko inuura yi ahankuṅ pa banwoon biki nul. ³³ Wi nwoon ṭi, mēññebar untaam wi ñaaṅ alon, kēme uwuuru, kēme imiṣa. ³⁴ Name bnuura, dlemp lemp na iñen yi naan, kē ṅklempaṣaana nji na biki ngakandëraanuṅ. ³⁵ Ddiimanan na ṅnuur bti na dko bti : Hēnk di di ñaaṅ ajaṅ alemp, kaṭēnkna bajuuk. Kē nakak awo i kaleṣ uko wi Ajugun Yetu ajakuṅ ul ṭi uleeful : “Mnlilan manwoona ṭi pṭen, apel ṭi pyeenk.” »

³⁶ Wi Pawulu aṭiiniṅ aba, aṣē ṅup na baka, aṅehan Naṣibaṭi. ³⁷ Kē bañaṅ bti baṣē wooni, amook Pawulu ṭi pwayṣēr na a. ³⁸ Uko unkaṅ kē bajooṭan maakan, uwoon wi ajakuṅ na baka : « Naankak aluṅ kawin kēṣ ki naan. » Wi wi baṣaaṅ aṅooṭana te du ulantu.

21

Pawulu aya Yerutalem

¹ Wi ṅdukuṅ bantohi biki Efet ṭuṅ, aṣē ya utool na ulantu, te unjiw wi Kot. Unuur utēbantēn, kē ṅban pkēṅ pi Rodet, awoona da, aya ubeeka wi Patara. ² Wi ṅbanuṅ da, ṅṭēnk ulantu undeki na utaak wi Feniti, kē njej wa aya. ³ Nya adoo ten unjiw wi Kiprut, aṣē duk wa ṭi kañen kamayu ki nun aya umbaṅ wi utaak wi Firi. Nwala du pkēṅ pi Tir, ṭiki dul di di ulantu ukjiṣaanuṅ iko yi ujijuṅ. ⁴ Du Tir nya ṭēnk banfiyaaruṅ Yetu, aṭo na baka kanēm kapēb. *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwuuk baka, kē baṣē ji na *Pawulu : « Kya Yerutalem. » ⁵ Wi ṅṭēpanuṅ kanēm, aṣē ṭool na bgahun. Bañaṅ bti kē baṅooṭanun, aṭu na baaṭ na bapoṭ, aṭēpan ubeeka. Wi wi ṅṣaaṅ aṅup ṭi kabaṅ ki bdēk bweek aṅehan Naṣibaṭi. ⁶ Wi ṅbaaṅ, aṣē wayṣēr na baka, apaya ṭi ulantu, kē banfiyaaruṅ Yetu bukuṅ bakak itoh yi baka.

⁷ Nbaañṣaan pyaanṭ pi nun na ulantu wi ṅwoonuṅ ubeeka wi Tir,

aban ubeeka wi Ptolemayit. Wi ṅbanuṅ da, nya wul banfiyaaruṅ Yetu mboṣ, aṭo unuur upēb na baka. ⁸ Wal wi unuur ujintuṅ, kē ṅṣē ṭool aya, aban ubeeka wi Kayṭaraya. Nya wala du uko Filip, naṭup *Uṭup Ulil Unuura. Filip mēnt awo alon ṭi biki babiṅ adat du Yerutalem, bado kaṭēnk *banjañan*. ⁹ Awo na beegani babaakēr, banwoon baaniimaa, banjaki *baṭupar Naṣibaṭi. ¹⁰ Wi ṅwoon da ado ṅnuur, kē Naṭupar Naṣibaṭi alon andu'aniṅ Agabuṭ aṣē wooka Yuda, aban da. ¹¹ Agabuṭ mēnt abi awinun, aṣē jej katēl ki Pawulu, atan ihoṭul na iñenul na ka, aṣē ji : « Uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ wii wi : Hēnk di di *bayuday du Yerutalem bakluṅ katan ajug katēl ki. Baluṅ kawula banwoon baanwo bayuday. »

¹² Wi ṅṭiinkuṅ uko waṅ, un na banfiyaaruṅ biki Kayṭaraya, ṅkooṭ Pawulu awut kaya Yerutalem. ¹³ Kē Pawulu aṣē teemun aji : « we wi nabaṅ awooni ba, atokēn uṣal? Nji, katim ki Yetu Ajugun kakēṣ nwut batanēn bafiṅ du Yerutalem. » ¹⁴ Wi ṅwoon ṅñhilan pneenana, aṣē wuta, aji : « Uwoon jibi Ajugun ajakuṅ! »

¹⁵ Wal wi ṅṭēpanuṅ ṅnuur ṅlon, aṣē bomandēr, aṭool pya Yerutalem. ¹⁶ Banfiyaaruṅ Yetu baloṅ biki ubeeka wi Kayṭaraya kē baṅooṭanun. Baṅooṭanun du uko ñiint alon anjoni nfiyaar Yetu, i katim ki Mnatoṅ, anwoon i unjiw wi Kiprut. Kē du katohul di di ṅfērnuṅ.

Pawulu ayit na bantohi biki Yerutalem

¹⁷ Wi ṅbanuṅ Yerutalem, banfiyaaruṅ babi akitun na mnlilan. ¹⁸ Unuur utēbantēn, kē *Pawulu aṣē bi na un, kē nya uko Yakob. Dul di di bantohi biki pntuk pi banfiyaaruṅ bti bayituṅ. ¹⁹ Pawulu awul baka mboṣ, aṣē ṭup baka bnuura iko bti yi Naṣibaṭi aṭēpnun ṭi a ado du banwoon baanwo bayuday. ²⁰ Wi bantohi batiinkuṅ uko waṅ, badēman Naṣibaṭi aṣē ji na Pawulu : « Ayiṭun iwini, *bayuday

✧ 21:8 Ulemp 6.5; 8.5-40.

batum batum bafiyaar hënkun Yetu Ajugun, akuŋ aŋaŋ bti *Bgah bi Moyit bnuura. ²¹ Kë wi baktupun baka ti iwi wii wi : baji iwi iji kjukan bayuday bti banwoon du nŋaak nmpaŋi aji bawut pŋaŋ Bgah bi Moyit. Baji iji kji na baka, bawut pwalan bapoŋ *katëmp, bawut pŋaŋ bgah bi bayuday. ²² Kë nbaa do do hum ba? Bamehaara me kë iwo ti. ²³ Dolan uko wi nŋekjakiin: Nwo ti na biinŋ babaakër banhoon amehna*. ²⁴ Yaan na baka, iya idolan bañow, ilukar baka, baŋe bahilan bapuunk ikow. Hënk bañaan bti bameena kë iko yi baktupun ti iwi bti iinwo manjoonan, baŋe bawin kë iwi kak iji kŋaŋ *Bgah bi Moyit. ²⁵ Kë banwoon baanwo bayuday aŋe fiyaar hënkun Yetu, npiit baka uko wi ndinanun: Nawutan kade uyemaŋ wi mngur, nŋtaam nkankeŋun kë pñaak paantulaa. Nawutan pjuban pi piinŋ. »

²⁶ Unuur utëbantën Pawulu kë aŋe ya na biinŋ babaakër bukun, ajun bañow na baka. Aŋe ya du *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi. Aŋup unuur wi baklun kayit kaji andoli kado bŋenan bi nul, woli bañow baŋepi.

Bañaan biki Rom bamob Pawulu du Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi

²⁷ Wi nnuur paaj na ulon ni bañow nŋanoganun pba, kë *bayuday balon biki utaak wi Atiya baŋe win *Pawulu du *Katoh Kaweek ki Naŋibaŋi, aŋe naakrëna na pntuk pi bañaan bti, kë bamoba. ²⁸ Wi bamobulun aŋe huran aji : « An bañaan biki *Itrayel naŋënkun! Niiinŋ anjaan aŋup wi nja uwuŋaan ti bañaan na dko, ti *Bgah bi Moyit na ti Katoh ki Naŋibaŋi ki, awi. Adoo beeh beeh aŋij balon banwoon baanwo bayuday ti katoh ki, aŋopan dko dyimanaan di. » ²⁹ Baŋup hanŋ ŋiki bawin Trofim i Efet, kë agakandër na Pawulu ti ubeeka, aŋe ŋal aji Pawulu aneej na a du Katoh ki Naŋibaŋi.

³⁰ Kë phomp paniink ubeeka bti, bañaan kë babi pntuk, abi añaan

Pawulu, apul pulan apënana bdig aŋe dët ilëman. ³¹ Kë balon banŋal pfiŋa. Wal mënt kë baŋe yil du naŋih i bangoli† biki Rom, aji na a ubeeka wi Yerutalem bti uyewlaa. ³² Ti dko mënt, kë naŋih adu bangoli balon baweek na balon ŋun, aŋe mintar pntuk mënt. Wi bañaan bawinulun na bangoli, aŋe ŋaŋan pkoba. ³³ Kë naŋih i bangoli aŋe bi ti Pawulu, amëbana, aŋe do kë batana na ktal ktëb ki mnkorentu aliintan. Wi wi aŋaan ahepar aji : « Niiinŋ i awo ahon ba? Abaa do do we ba? » ³⁴ Balon ti pntuk baji bahuuran wi, bukundi kahuuran wi mon. Bañaan baŋaat pŋaat pan kë naŋih i bangoli aanhilan ame uko unŋepun na manjoonan, aŋe ji baŋija du katoh kaweek kambigun na pmboŋ pkëm. ³⁵ Bado na ppayan Pawulu ajeja jej ahilna abuur pntuk pankŋookulun. ³⁶ Bañaan bti bataŋa aŋe huuran aji : « Nfiŋa! »

Pawulu aŋup bañaan aji aanjubani

³⁷ Wi bangoli bakñooŋun *Pawulu du pŋih, kë aŋe hepar naŋih i baka, aji : « Dhil kaŋupu uko ulon i? » Kë ateema aji : « Mbeeh! Ite uŋup *ugrek i? » ³⁸ Mënt iwi keeri iwoon niiinŋ i Ejiptu ampataŋinŋ ti nnuur nlon ŋun, aŋep du *pndiiŋ na balat iñeen week nŋyaŋ iñeen nbaakër (4000). » ³⁹ Kë Pawulu aŋe teema aji « Nji dwo *nayuday abuk ubeeka wi Tartuŋ, du utaak wi Filitiya. Dwo abuk ubeeka ummeetaniinŋ. Dkooŋu kooŋ, ŋenaan nŋiini na bañaan. » ⁴⁰ Wi naŋih i bangoli adinanun, kë Pawulu aŋe naŋ du bko duuŋ atar baka kañen. Wi bañaan bayompun bti, kë aŋe ŋiini na baka na uŋup *uhebërë aji :

22

¹ « An batënt naan na baŋin naan, natiinkan uko wi nji kaŋupun pa pyenan uleef naan. » ² Wi batiinkun kë aŋiini na baka na uŋup *uhebërë, kë baŋe yomp juk, atiinka. Kë *Pawulu

* **21:23** Woli ñaan amehna, iji khon Naŋibaŋi uko ulon, hënk di di bajaan babeeb ŋfa Naŋibaŋi këme woli ñaan aŋal pñehan Naŋibaŋi uko ulon, iji kdo hanŋ kak. † **21:31** Naŋih mënt aŋih bangoli iñeen week nŋyaŋ iñeen (1000).

aşë ji : ³ « Nji, dwo *nayuday, ambuknaaniin ubeeka wi Tartut, du utaak wi Filitiya, aşë kuşnaana ti ubeeka wi. Gamaliyel ajukanaanun bnuura bgah bi başınun, ajinţan. Dbi wo űaaű aűalun maakan uko wi Naşibaţi ji an bti nţa hënk. ⁴ Dbi ji kahajan banjaan baţaş bgah bi Yetu, te kadoo fiű, kamob biinţ na baat kawat ukalabuş ⁵ kę *naşih i baţenjan na biki pntuk pi bantohi bawo bamaar. Ddoo yeenkna yeenkna du baka, uworda umpiitun pa bayuday biki Damat, kaya da kamob banfiyaarun Yetu, kaţij ti *uruha ti Yerutalem ti, pa bakob baka. »

Pawulu akakalęş jibi akakun ti bgah bi Yetu

⁶ « Unuur ulon, kaya mndiin unuur, wi nji kayaan adoo űog Damat, ti dko męnt, kę bjeehi blon bweek banwoonun baţi başë bi aguręn, ajeehanaan. ⁷ Kę njot ti mboş aşë tiink pdiim plon kę pakji na nji : “*Fawul! Fawul! we ukaan kę ikhajanaan ba?” ⁸ Kę nşë teem aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kę pdiim pateem aji : “Dwo Yetu i *Nataret, i ikhajanun.” ⁹ Baűaaű biki űkyaanun bawin bjeehi bnuura, aşë wo baantiink pdiim panktiiniin na nji. ¹⁰ Kę nşë hepara aji : “Ajugun, kę we wi nşaaű awo i kado ba?” Ajugun kę aji : “Naţiin ineej Damat, baya kaţupu da uko wi Naşibaţi ajakun ido.” ¹¹ Batęnt naan bamębanaan męban ti kaűen, aneejanaan Damat, űiki bjeehi bweek batokęn kęş. »

¹² « Niinţ alon anwoon Ananiyat kę aşë wo da. Awo űaaű anjaan aţaş Naşibaţi na bgah bnuura, i *bayuday bti banfętun da bamaganun. ¹³ Ananiyat abi pwinęn, aşë ji : “Fawul ayiţ naan kakan ido kawin.” Ti dko męnt, kę nkak awin, abot awina. ¹⁴ Kę Ananiyat aşë ji na nji : “Naşibaţi i başınun, adobi datu dat pa ime kanuma ki nul, iwin űaaű Natool, ibot itiink uţup umpęnnun ti mntumul. ¹⁵ Iwi ikwoon namaar i nul ti kadun

ki baűaaű bti ti uko wi iwinun abot atiink. ¹⁶ Ibaa yoonk we hęnkun ba? Naţiin iyeenk *batitmu, ipekadu yi nu ipęnna woli itimana.”

Naşibaţi ayil Pawulu du banwoon baanwo bayuday

¹⁷ « Wi nkakun Yerutalem, awo du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi aűehana, kę Naşibaţi aşë haabęşaan kęş ¹⁸ kę nwin Ajugun, kę akji na nji : “Faraan! Pęnan ti Yerutalem hęnkun, űiki baankdi ptiink uko wi imaarun abot awin unţaaűun na nji.” ¹⁹ Kę nşë teema aji : “Ajugun, baűaaű biki bame bnuura kę dji kaűaaű na *itoh iűehanaani, kawat baűaaű banfiyaarun Yetu ukalabuş, kabot kado bakob baka. ²⁰ Kę wi pűaaű pi Tefan ankeţariin patuliin kę nji mmaar da adinan wa abot ayen imişa yi banfiűulun.” ²¹ Wi wi Ajugun aşaaű ajakęn : “Yaani, dyilu dko dlow, du banwoon baanwo bayuday.” »

Pawulu na naşih i bangoli

²² Wi *bayuday batiinkun *Pawulu kę adoo űup uko waű, kę başë huuran maakan aji : « Nabiin űfiű űaaű i, aanwo i kawo ti dko. » ²³ Wi bakhuuranun, afęl iyeti yi baka bko duuţ* abot akuyęş pdępalęn, ²⁴ kę naşih i bangoli aşë do kę baűooţa du katoh kaweek kambigun na pmbos pkęm. Aji bakoba na itintęl, aţupna uko un-kayi kę baűaaű bakhuura hęnk. ²⁵ Wi bapiinţanun Pawulu kakob, kę aşë ji na naweek i bangoli iűeen-week anaűun da : « Naşal aji pmob űaaű anliűun na baromeű kakob na itintęl bę aandobi dolan uruha uwo ti bgah i? » ²⁶ Wi naweek i bangoli atiinkun uko waű aşë ya du naşih i bangoli, akakalęşa wa. Aşë jaka aji : « Iwin uko wi inaluű lah pdo? űiinţ i aliű na baromeű. » ²⁷ Kę naşih i bangoli aşë ya du Pawulu, ahepara aji : « űupan, iwi iliű na baromeű i? » Kę ateema aji : « Hęnk da na manjoonan. » Naşih i bangoli kę aşë jaka : ²⁸ «

* **22:23** Ti bayuday pűel bayeti kęme kamişa bko duuţ pajaan payuuj kę unwoon kęme uko ulon wi űaaű adolon uţęp uţup.

Nji, dluk luk itaka itum, abaa hil alin na baromeŋ. » Kë Pawulu ateema aji : « Kë nji, nşë buka buka alin na baromeŋ. » ²⁹ Banwoon biki pkoba pa aŋiini balowa ŋi dko mēnt, kë naşih i bangoli aşë lēnk wi ameeŋ kë Pawulu i atanuŋ hēnk, alin na baromeŋ.

Baŋij Pawulu du uruha uweek

³⁰ Wi nfa mambanuŋ, kë naşih i bangoli aşë do kë bafēnēş *Pawulu aşë du *baŋeŋan baweek na pntuk pi bawayēş bŋup *bayuday, ŋiki aŋal kame na manjoonan uko wi baŋaan baktaparuluŋ. Wi wi aŋaan adola kë abi anaŋ ŋi kadun ki baka.

23

¹ Wi wi *Pawulu aŋaan ajaban bawayēş bŋup *bayuday kēş aşë ji : « An bayiŋ naan, uhaaş uwo ujint na nji ŋi mnwo mi naan ŋi kadun ki Naşibaŋi te nŋa di. » ² Kë *naşih i baŋeŋan anwoon katim ki Ananiyat aşë ji na bannaŋuŋ ŋi kadunul bakoba ŋi mntum. ³ Kë Pawulu aşë ji na a : « Iwi nataaki i*, Naşibaŋi aluŋ kakobu na manjoonan. Iŋo ŋuŋ aji iwayēş jibi Bgah bajakuŋ, abaa kak aji na baka bakobēn. »

⁴ Biint bannaŋuŋ aŋog Pawulu kë başë jaka : « Ikar kar naşih i baŋeŋan Naşibaŋi! » ⁵ Kë Pawulu aşë teem aji : « Babuk biint mēmme aji awoon naşih i baŋeŋan. Baŋup ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji : “*Ŋaan aanwo kaŋiiniyaan uko wi naşih i utaak wi nul buŋaan.*” »

⁶ Wi Pawulu awinuŋ kë baloŋ ŋi pntuk pi bawayēş baweek bawo *bataduk, kë baloŋ bawo *bafaritay, kë aşë huuh aji : « An bayiŋ naan! Dwo nafaritay, abuk bafaritay. Baŋijēn *uruha ŋi, ŋiki dhaŋ aji bankeŋuŋ baluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ. » ⁷ Wi ajakan jak haŋ, kë bafaritay na bataduk başë jun pŋom, abot apaŋşēr. ⁸ (Bataduk başal aji bankeŋuŋ baankluŋ kanaŋa ŋi pkeŋ, kë ŋwanjuŋ na ŋntoŋ ŋaanwoo, kë bafaritay başal aji iko mēnt iwoo.) ⁹ Pŋaat kë pabi dēma dēm, kë *bajukan

Bgah bafaritay baloŋ banaŋa aŋoman aji : « Ŋēnka nin uko utapar ŋiint i. Om untoŋ kēme *uwanjuŋ udoo ŋiini na a. »

¹⁰ Pŋom padēm pdēm paŋ, kë naşih i bangoli adoo ŋi babi bakit kitan Pawulu, aşë ji na bangoli bawala baya bapēnana ŋi ptoof pi baka, baŋija katoh kaweeek kanyeŋaniin.

¹¹ Utejan mēnt, kë Ajugun aşë naŋ ŋi kadun ki Pawulu aji na a : « Mēbaan iliint! Iŋiiniyaan katim ki naan ŋi Yerutalem ŋi aşë wo kak i kado haŋ du Rom. »

Bayuday baŋal pfiŋ Pawulu

¹² Wi unuur ujintuŋ, kë *bayuday baloŋ başë tiinkar. Bahoŋ amehna aji baankde baankdaan bē baanfiŋ *Pawulu. ¹³ Bantiinkaruŋ haŋ bapel iŋeen ŋbaakēr. ¹⁴ Wi wi baŋaan aya du *baŋeŋan baweek na bantohi aji na baka : « Ŋhoŋ amehna aji ŋēnkde nin ukoolan te wi ŋkfiŋaŋ Pawulu. ¹⁵ Hēnkuŋ an ŋi katim ki pntuk pi bawayēş bŋup baweek, nayilan du naşih i bangoli naji na a aŋijan Pawulu, nadaar naji naŋal kame bnuura uko wi adoluŋ. Kë un, ŋdobi bomandēr bomandēr pa pfiŋa ji abi ado kaban ŋi. »

¹⁶ Wi naŋaşa aloŋ ayimi Pawulu atiinkuŋ uko waŋ, aşë ya du katoh kaweeek kambiguŋ na pmoş pkēm, aneej da aŋupa. ¹⁷ Wi wi Pawulu aŋaan adu naweeek aloŋ i bangoli iŋeen-week, aji na a : « Ŋoŋtan naŋaşa i du naşih i bangoli, aka uko uloŋ wi pŋupa. » ¹⁸ Kë naweeek i bangoli aŋoŋ naŋaşa du naşih i baka, aşë ji na a : « Pawulu nakalabuş adu'ēn akooŋēn aji nŋiju naŋaşa i, aka uko uloŋ wi pŋupa. » ¹⁹ Kë naşih i bangoli aşë mēbana ŋi kaŋen apēn na a kë багаagi aşë jaka : « We wi inaluŋ pŋupēn? » ²⁰ Kë naŋaşa aşë jaka : « Bayuday baŋiinkar aji babi pheparu iŋij Pawulu faan du pntuk pi bawayēş bŋup baweek, baji baŋal kadaar kaji baŋal kame uko wi adoluŋ. ²¹ Kdinan baka uko waŋ,

* **23:3** Pawulu ahoŋ ajaka « iwi uniw ufaaŋŋaan wuŋ » uwo wo ji aŋal kadiimanaan baŋaan kë Ananiyat aji daar kala pwo nanuura ŋi bdiŋ aşë wuŋ du kaŋēb meeŋ, awo kataaki.

ṭiki bañaanṭ bampelunṭ iñeen ṇbaakër bamena dko dlonṭ, ayoonka. Ba-
hoṇ amehna aji baankde nin kadaan
bë baanfinṭ Pawulu. Babomandër
hënkunṭ aba, ayoonk yoonk idinan. »
²² Kë naṣih i bangoli aṣë jaka awut
kaṭup nin alonṭ kaji aṭupa uko mëntṭ,
aṣë wutan naṭaṣa kë ayaa.

Bañoṭ Pawulu du ubeeka wi Kaytaraya

²³ Wi wi naṣih i bangoli aṣaanṭ adu
baweek batëb biki bangoli iñeen-week
aji na baka : « Nabomandëran na
bangoli iñeen-week ṇyaaṣ ṇtëb (200),
na bajug ṇmpëlënt iñeen paaj na ulonṭ
(70), na bangoli iñeen-week ṇyaaṣ ṇtëb
(200) biki ijan, naya Kaytaraya ṇṭa di
woli ṇwoori kañeen kalonṭ ṇi utaakal
ṇakobi. » ²⁴ Nabomaan ṇmpëlënt
nañoṭna *Pawulu, ahilna aban najeb
du Felit nantunṭa. ²⁵ Hënk kë naṣih i
bangoli aṣë piit Felit aji :

²⁶ « Iwi Felit nantunṭa naweek, ṇji,
Klodiyyut Litiyyat dpiitunṭ awulu mboṣ.
²⁷ *Bayuday bamob ṇiintṭ i anjal pfiṇa,
kë nṣë bi na bangoli naan abuurana,
ṭiki baṭupën aji alinṭ na baromeṇ. ²⁸ Wi
ṇṇalunṭ pme uko wi ajubanuṇṭ aṣë
ṇnoṭa pntuk pi bawayëṣ bṭup baweek
pi baka. ²⁹ Wi wi ṇṣaanṭ ayikrën kë
uko wi baktaparulunṭ utaṇṭ na bgah
bi baka, bë baanka ka nin uko ulonṭ
utapara unkëṣunṭ bafiṇa këme batuha.
³⁰ Wi mmeenṭ kë balonṭ batiinkar pfiṇa,
kë nṣë yil ṭi dko mëntṭ aji baṭiju a.
Dkak ado bantaparulunṭ bṭup babi ṭi
iwi baṭup uko wi adolonṭ baka. »

³¹ Na utejan, bangoli bado uko wi
naṣih i baka ajakunṭ, ajej Pawulu,
aya na a te ubeeka wi Antipatrit.
³² Wi unuur ujinṭunṭ kë bangoli bukunṭ
baṣë kak du katoh kaweek, awut
bajug ṇmpëlënt kë baya na Pawulu.
³³ Wi babanuṇṭ Kaytaraya aṣë wul Felit
nantunṭa uko wi Klodiyyut apiitunṭ, aṣë
dukara Pawulu. ³⁴ Wi nantunṭa aleyi-
irunṭ uko umpiitunṭ aṣë hepar Pawulu
utaak wi awoonunṭ. Wi ameenṭ kë awo
i utaak wi Filitiya†, ³⁵ aṣë ji na a : «

Dluṇ katiinku woli bantapariinṭ bṭup
babani. » Kë aṣë do kë bahank
Pawulu du katoh ki pṣih ki *Herod
abiinṭ aniw, ayeṇa.

24

Bayuday bakeeṣaar Pawulu du Felit

¹ Wi ṇnuur kañeen ṇaṭëpunṭ, kë
Ananiyyat *naṣih i baṭeṇan aṣë ya na
balonṭ ṭi bantohi na naṭupar bañaanṭ, i
katim ki Tertulot du Kaytaraya. Babi
ṭi kadun ki Felit nantunṭa, akeeṣaar
*Pawulu. ²⁻³ Wi baduunṭ Pawulu, kë
Tertulot aṣë jun pṭapara iko aji : «
Iwi Felit nantunṭa naweek, ṇjon ṇṭo
ṭi awo bnuura ṭi pṣih pi nu, kë mntit
mi nu mankak aṭij iko inuura ihalu
ṭi utaak. Kë ṇji ṇlilandëru maakan,
kabot kataanṭaru, ṇnuur bti na dko bti.
⁴ Nënṭo kanooranu na bṭup bṭum,
aṣë ṇal itiinkunṭ btiṣu. ⁵ ṇiintṭ i awo
ñaanṭ anwuṭunṭ maakan, anwoonṭ ṭi
pyewlën *bayuday ṭi dko bti, abot
awo i pntuk pi banatarenṭ. ⁶ Adoo do do
na pṭopan *Katoh Kaweek ki Naṣibaṭi,
ukaṇṭ kë ṇmoba. [ṇṇal pwayëṣa bṭup
jibi bgah bi nun bajakunṭ ⁷ kë Litiyyat
naṣih i bangoli aṣë bi na kmëni atehun
a ṭi iñen, ⁸ ado bantaparunṭ Pawulu
bṭup babi ṭi iwi.] Woli ihepara
bnuura, atiinka, këme bdiidi'u iko yi
ṇktaparulunṭ. » ⁹ Kë bayuday baṭok na
a, ṭi uko wi ataparulunṭ aji ujoonani.

Pawulu aṭup ṭi kadun ki Felit nantunṭa

¹⁰ Wi Felit nantunṭa adekunṭ
*Pawulu kañen aji ateem, kë aṣë
yeenk bṭup aji : « Dme kë ido ṇṣubal
ṇṭum, aji kwayëṣ ṭi utaak wi, ukaṇṭ kë
nlilan maakan kabi kaṭupu kayeṇan
uleef naan. ¹¹ Ihinan kahepar
bnuura baṭupu kë uundo pel ṇnuur
iñeen na ṇtëb wi nyanṭ Yerutalem
pdëman Naṣibaṭi. ¹² Bambiinṭ
akeeṣaarën baantënkën kë ṇji kaṇom
na nin ñaanṭ alonṭ du *Katoh Kaweek
ki Naṣibaṭi këme anaṭan pntuk pi
bañaanṭ ṭi itoh iñehanaani, këme ṭi
ubeeka. ¹³ Baankak ahinan kadiiman

† 23:34 Felit awoonṭ i pwayëṣ Pawulu ṭiki Pawulu awoona Filitiya danwoonṭ ṭi pṣih pi nul.

kë uko wi baktaparaanun hênkun uwo manjoonan. ¹⁴ Kë nşë dinan ti kadunu aji dji kadëman Naşibați i başinun, wi njaan kaşaş Bgah bi bukal bajakun aji bawo bwuţaan. Dfiyaar iko bti inţaanun na Bgah, na yi *baţupar Naşibați bapiitun, ¹⁵ abot ahaţ pnaţa ti pkeţ pi batool na bado buţaan ji bańaan biki bantaparaanun bţup. ¹⁶ Ukaan kë nji kadoonaan nnuur bti pwo na uhaaş ujint ti kadun ki Naşibați, na ki bańaan. »

¹⁷ « Kë wal wi ndolun nşubal du bdig, aşë kak ti Yerutalem aţij itaka pţênkna bańaan bajuuk biki pntaali pi naan, kabot kado iţenan yi Naşibați. ¹⁸ Wi wi başaan aţênkën du Katoh ki Naşibați kë nji kabaańëş bţenan bjintan uhaaş. Mënwo na nin pntuk ploń abot awo mënţij nin pńaat. ¹⁹ Kë *bayuday balon biki Aţiya bawoon lah kabi kanaţ ti kaţup uko wi bakaan na nji, ²⁰ këme banwoon ti baţup uko wi bawinun uwuţaan ti nji wi nnaţun ti kadun ki baka du pntuk pi bawayëş bţup baweek pi bayuday. ²¹ Këme uwohan kak uko wi nhuuranun ti kadun ki baka aji : “Uţup wi pnaţa ti pkeţ, ukaan kë mbi nţa bawayëşaan ti kadunan?” »

²² Kë Felit nantunja, ammeen bnuura uko wi bgah bi Ajugun, aşë lutan pwayëş te unuur ulon, aji na baka : « Dluń kawayëş uko wi nan woli Litiyat naşih i bangoli abii. »

²³ Wal mënţ kë aşë ji na naweek i bangoli ińeen-week alon, ahank Pawulu du ukalabuş, bawut kado kanoorana babot bawut bayiţul bado kaţênka.

Pawulu aţiini na nantunja na aharul

²⁴ Wi nnuur nlon nşëpun, kë Felit aşë bi na aharul anwoon *nayuday i katim ki Drutiliya. Felit ado kë badu *Pawulu, aşë tiinka kë akţiiniyaan pfiyaar Yetu Krittü. ²⁵ Kë jibi Pawulu akţupun adoo jun pban ti iko yi pwo nńaan natool, yi pţijan uleef, na yi unuur wi Naşibați akluń kawayëş bańaan, kë Felit aşë yewla, aji na a : « Ţańaan ba hênk nţa, ihinan kaya, woli

dbi jeeh kayil pdu'u. » ²⁶ Ahaţ wal mënţ aji Pawulu awula itaka, ukaan kë aji du'ara du, kaţiini na a.

²⁷ Wi nşubal nţëb nşëpun, kë Portiyut Fettut aşë yeenkëş Felit ti pntunja, anwutun Pawulu du ukalabuş, pdolna bayuday balilan.

25

Baţij Pawulu uruha ti kadun ki Fettut nantunja

¹ Wi Fettut abanun ti utaak ado nnuur nwanţ, aşë penna Kaytaraya, aya Yerutalem. ² *Baţenan baweek na bantohi baweek *bayuday kë başë bi anaţ ti kadunul, akeeşaar *Pawulu. ³ Kë başë nńehan Fettut aţênk ţenk baka, ado Pawulu aya Yerutalem, ţiki babop ayoonka ti bgah, kahilna kaba na a. ⁴ Kë Fettut aşë teem baka aji : « Pawulu awo ukalabuş du Kaytaraya, kë nji ti uleef naan, nkak awo i kaya da ti nnuur nji. ⁵ Nadolan baweek biki nan, balun babi na nji, woli nńiint an mënţan ado buţaan bloń baya keeşaaara. »

⁶ Fettut ado du Yerutalem nnuur bakren kaya ińeen ţań na baka, aşë ya Kaytaraya. Wi unuur ujintun, kë aşë ŧo du uruha, ado kë baţij Pawulu ti kadunul. ⁷ Wal wi Pawulu abiin, kë bayuday banwoonun Yerutalem, başë bi anaţ afooya, atapara iko itum iwuţaan maakan, yi bawoon baanhinan adiiman kë ijoonanii. ⁸ Kë Pawulu aşë yeńan uleeful aji : « Mëndo do nin ukoolan unwuţun ti bgah bi bayuday, këme ti *Katoh Kaweek ki Naşibați, këme aţup buţaan ti *Fetar naşih najeenkal i Rom. »

⁹ Kë Fettut, anşaan anjal bayuday balilandëra, kë aşë hepara aji : « Iinjal kabi Yerutalem, nya nwayëşu ti uko wi batapariin i? » ¹⁰ Kë Pawulu aşë teema aji : « Dwo ti uruha wi Fetar ti, awo i kawayëşaaana ti. Mëndo bayuday nin ukoolan, kë iwo name iwi ti uleefu. ¹¹ Bë woli djuban na manjoonan, woli ddo uko ulon uwuţaan unkëşun nkeţ, mênkpok

pa. Aşë wo kakşa woli iko yi bata-
paraanuj iinjoonani, nin alonj aanka
na pwulën du bayuday. Dnuma Fetar
awayësaan! » ¹² Wi Fettut awinarun
na balemparul baññogulun, aşë teema
aji : « Inuma pwayëş pi Fetar, ikeer
aya du kadun ki Fetar. »

Fettut aþiini na Agripa naşih

¹³ Wi nnuur nlonj njaþepun, kę Agripa
naşih na Berenit aþa'ul ñaaþ başë bi þi
Kaytaraya, pwul Fettut mboş. ¹⁴ Jibi
bawoonj biki pdo da nnuur nlonj, kę
Fettut aşë þiini na Agripa naşih þi
uko wi *Pawulu aji na a : « Þiiniþ
alonj awo þi, i Felit awutunj du ukal-
abuş. ¹⁵ Wi nwoonj du Yerutalem,
kę *baþenan baweek na bantohi biki
*bayuday başë bi atapar þiiniþ i bþup
aşë ñehanaan, aji nji aduknaanaa.
¹⁶ Kę nşë teem baka aji baromej
baanþaal pmob ñaanj katuh bę aannaþ
þi kadun ki bantaparulunj bþup ayejan
uleeful. ¹⁷ Wi wi baþaanj abi na nji
þi, kę męndo þo ajon, aşë þo du uruha
wi unuur ujintunj, aşë do kę baþij þiiniþ
męnt. ¹⁸ Kę wi baþijun bankeęaarulunj
þi kadunul, baanþup þup nin uko ulonj
þi iko iwuþaan yi nji nşalunj aji ul adoo.
¹⁹ Pñom pi bakaanj na a pawoona þañ
þi bgah banwoonj bi baka, na þi ñaanj
alonj ankeþun i bajaanj bado Yetu, i
Pawulu akjakunj awo najeb. ²⁰ Kę nşë
yewla, męmme hum di nji kawayëşunj
iko yanj, aşë hepara me añal kaya
Yerutalem baya bawayëşana þi iko
męnt. ²¹ Kę wi Pawulu aþaanj hepar aji
añal pwayëş pi *Fetar naşih najeenkal,
kę ndo kę badęta, te wal wi nji kalunj
kado bañooþa du Fetar. » ²² Kę Agripa
aşë teem Fettut aji : « Nji kak dñal
katiink þiiniþ męntan. » Kę aji na a : «
Ilunj katiinka faan. »

Baþij Pawulu þi kadun ki Agripa na Berenit

²³ Wi nfa mambanunj, kę Agripa na
Berenit, başë bi na pkępaþer pweek,
aneej du dko di uruha, kę başih ban-
goli na bantohi baweek biki ubeeka
kę bafooy baka. Wi wi Fettut adolonj
wal męnt kę baþij *Pawulu. ²⁴ Aşë
þiini na bañaanj aji : « Iwi Agripa naşih

na an bti nanwoonj þi na un, nawin
ñiint i. Ul akaanj kę *bayuday bti babi
du nji, du Yerutalem na þi, añoman
maakan aşë huur aji, aantaanj na pwo
najeb. ²⁵ Kę nji kę nşë win nji þi uleef
naan, kę aando nin uko ulonj unkęşunj
akeþ. Wi aþaanj añehan aji añal pya du
naşih najeenkal aya awayëşa, kę nşë
ji ddola aya du a. ²⁶ Aşë wo męnka
nin uko ulonj unkęşunj ppiit naşih na-
jeenkal þi ñiint i. Ukaanj kę nþija þi
kadun ki nan na ki iwi Agripa naşih
þi uleefu. Hęnk, woli nahepara, kaşë
ka uko upiit naşih najeenkal. ²⁷ Þaanj
aanhilanunj kabubara kañooþ nakal-
abuş du naşih najeenkal bę iintup uko
wi adolonj. »

26

Pawulu aþiini þi kadun ki Agripa naşih

¹ Hęnk, kę Agripa aşë ji na *Pawulu
: « Ihinan kaþup, kayenan uleefu. »
Pawulu adeenj kañen, aşë yejan ulee-
ful aji : ² « Iwi Agripa naşih, dlilan
nþa, wi nnaþunj þi kadunu, kateem
þi iko yi bayit naan *bayuday bata-
paraanunj bti. ³ Dkak alilan maakan,
þiki ime udolade wi baka bnuura akak
ame bnuura iko yi bajaanj banomna.
Ukaanj kę nji kakooþu kooþ itiinkęn
bnuura.

⁴ « Bayuday bti bame jibi nþoori þi
kpoþ. Bame kak bti jibi þi kateeku
nþoori du utaak wi naan, na du
Yerutalem. ⁵ Bame'ęn undiimaan, ahi-
lan kaþup woli banjali kę dji kaþaş bgah
bi pntuk pi *bafaritay bantamnunj þi
bgah bi nun. ⁶ Kę hęnkunj, uko unkaanj
kę bakwayşaan þi, uwoonj kę: Dhaþ uko
wi Naşibaþi abiinj ahonj başinun. ⁷ Kę
kşini iñeen na ktęb ki pntaali pi nun,
kahonj męntan ki ki kahaþunj pyeenk,
wi kadęmanunj Naşibaþi na nþaaş nji
baka nfa na utaakal. Iwi Agripa
naşih, mnhaþ manj mankahanj kę
bayuday baþijęn uruha. ⁸ We ukaanj
kę an bayuday naşal aji nęnhinan
kafiyaar kę Naşibaþi aji naþan bañaanj
þi pkeþ ba? » ⁹ « Kę nji þi uleef naan
hęnk, kę ndun aşal aji dwo kado uko

wi nhinanun bti katokna katim ki Yetu i *Nataret. ¹⁰ Kë hënk di di ndolan du Yerutalem, amob banfiyaarun Yetu batum awat ukalabuş. *Baţenjan baweeek badinanaan pdo hañ, aji wonti baţu baka pkeţ dji kawo ţi bandinanun. ¹¹ Dji kañaay na itoh iñehanaani bti, kahajan banfiyaarun Yetu, kawuuk baka pkar katim ki nul. Ddeebaţër baka maakan, adoo ji kaya nbeeka nmpaţi prab baka kahajan.

Pawulu akak akakalëş jibi aţëpun adoo fiyaar Yetu

¹² « Kë hënk di ntoolun unuur ulon pya ubeeka wi Damat, pdo ulemp mënţ awo na uworda wi *baţenjan baweeek. ¹³ Kaya pban mndiin unuur, djaku iwi, naşih, kë nşë wo ţi bgah, aşë win bjeehi blon banwoonun baţi aşë jeehan apel unuur, kë babi agurën nji na bankyaanţun na nji. ¹⁴ Hënk, kë npën bti ajot ţi mboş. Kë nşë tiink pdiim ploñ kë pakţiini na nji na uţup *uheberë aji : “*Fawul, Fawul, we ukaan kë ikhajanaan ba? Ibaa noor we atootar ji upatar wi ajug wa akwuukun na pfeeru pjul.” ¹⁵ Kë nşë hepar aji : “Iwi in ula ba, Ajugun?” Kë Ajugun aşë teem aji : “Nji Yetu a, ikhajanun. ¹⁶ Naţiin iwo bnaţ, dpën awinana ţi kadunu, kakakanaanu nalempar naan. Iwo kaţup bandukiin uko wi iwinun nţa ţi nji, na wi nji kalun kadiimanu. ¹⁷ Dluñ kayeñu, ţi *bayuday na banwoon baanwo bayuday biki nji kayiliin iya. ¹⁸ Iwoyi kahaabëş baka këş, kapënan baka ţi bdëm, kaţij mon bjeehi, kapënan baka ţi mnhina mi uweek wi nntaayi, kaţij du Naşibaţi. Hënk bahilna woli bafiyaarën, bapënan baka ipekadu bahil kawo ţi biki Naşibaţi adaturun aji bawo pntaali pi nul.”

Pawulu aţup jibi alemparun Yetu

¹⁹ « Ukaan, Agripa naşih, kë ntaş uko wi Naşibaţi aţupnun wi ahaabëşaanun këş. ²⁰ Djunna Damat na Yerutalem, abaañşaan nřëţ nji *Yuda bti na nji banwoon baanwo bayuday. Aţup baka aji bawut pjuban bakak du Naşibaţi, bado kado iko

inkyuujun kë bawut pjuban. ²¹ Uko wan ukaan kë *bayuday bamobën wi nwoon du *Katoh Kaweeek ki Naşibaţi anjal pñjën. ²² Kë Naşibaţi aşë wo na nji te unuur wi nţa wi, kë ndoo naţ ţi kadun ki bañaan bti, bampoţi na baweeek aţup uko wi mmaarun. Uko wi nji kaţupun unwo wo ulon umpaţi na wi *baţupar Naşibaţi na *Moyit bajakun ţfa aji ubi kadolana, ²³ *Krittü alun kahaj kaşë kawo nateek anknaţiin ţi pkeţ kaţup bayuday na banwoon baanwo bayuday, bjeehi bi mbuur. »

Pawulu ado na pkakan Agripa naşih ţi bgah bi Yetu

²⁴ Wi *Pawulu akyejanun uleful hañ, kë Fettut aşë huuh aji : « Iwi iyilaa! Pjuk pweek pi ijukun pajun pfooyanu bkow! » ²⁵ Kë Pawulu aşë teema aji : « Iwi Naweeek maakan, mënyilaa, uko wi nji kaţupun ujoonan akuţ aţëp ţi bgah. ²⁶ Agripa naşih, dñoom kaţup na a na mntëñ ţiki dme kë aampaam iko mënţ bti, iindolana du bñot, dme kë ame ya bti aba. ²⁷ Iwi Agripa naşih, ifiyaar uko wi *baţupar Naşibaţi bajakun i? Dme kë ifiyaar wa. » ²⁸ Kë Agripa aşë teem Pawulu aji : « Injal kakakanaan naritton ubaa kaţo'un ţi! » ²⁹ Kë Pawulu akak ateem aji : « Mëmme me utar këme ujon, uko wi nji kañehanun Naşibaţi uwoon iwi na banktiinkun bti nţa di, nakak nawo ji nji, aşë wo mënjal natana mnkorentu ji nji. »

³⁰ Hënk kë naşih, na nantuña i utaak, na Berenit, na bañaan bti banwoon na baka başë naţa. ³¹ Wi bapënuñ aşë ţiini bukal bukal aji : « Nñint i aando do uko ulon unkëşun akeţ këme aya ukalabuş. » ³² Kë Agripa aşë ji na Fettut: « Nhinan lah kawutana, kë aşaan ahepar pwayëşana du naşih najeenkal. »

27

Batool pñooţ Pawulu du Rom

¹ Wi ukakun wi pjej ulantu kaya Itali, kë başë wul *Pawulu na bakalabuş balon Yuliyut, anwoon naweeeki

bangoli iñeen-week baromeŋ du pntuk pi bangoli pi bajaŋ bado Pntuk pi Naših najeenkal. ² Kë njeŋ ulantu du pkëŋ pi Adramitiyum unwoon wi pya Aŋiya, atool pya. Arittarkuŋ i Tetalonika du Matedoniya kë abi na un. ³ Wi unuur ujintuŋ kë nšë ban Fidoŋ. Yuliyut awo na Pawulu bnuura, awuta kë aji ya kawin banohul, baŋena iko yi anumiin. ⁴ Nwoona du Fidoŋ, kë jibi uyook ukkobuŋ adek na un, kë nfooy na umbaŋ wi unjiw wi Kiprut wi uwoon uunkkob. ⁵ Kë wi wi nmuuruŋ bdëk bañnoguŋ ntaak ni Filitiya, na Pamfili aban Mire du utaak wi Likiya. ⁶ Wi nbanuŋ da, kë naweek i bangoli ašë win ulantu ulon unwoonuŋ Alektandriya, atool pya Itali, ašë dolun kë njeŋ wa.

⁷ Ndo nnuur ntum aya ya btišu, ŋiki uyook uwoo, nŋaj maakan abaa ban kañog ubeeka wi Kënidut. Uyook uneeenanun pya na btool, kë nduk ubeeka wi Falmome ŋi kañen kadeenu, afooy unjiw wi Kret. ⁸ Ntaš taš ukab, aŋaj maakan abaa ban dko di bajaŋ bado Ikëŋ Inuura, dañnoguŋ ubeeka wi Lataya.

⁹ Nto du Lataya ajon, kë pya kadun pado kak anooran, ŋiki unuur wi pyiman wi *bayuday* udobi tšep, kë pya na bdëk wal mënŋ pahil kapënan unguun. Hënk, kë Pawulu ašë tšup uko wi ašaluŋ aji na baka : ¹⁰ « Babuk biint, dwin kë bgah bi nun bi baya kawuŋ, ulantu utoka dko dweek na iko yi ujijuŋ bti, bañaŋ badoo hilan kakeŋ da. » ¹¹ Kë naweek i bangoli ašë mëban ŋi wi naweek i baŋon ulantu na ajug wa bajakuŋ, apok ptiink Pawulu. ¹² Pkëŋ paannuura ptepanaan nnuur ni ujonŋ na ukëk uweek, kë baŋum ŋi baka baŋal nneŋ ŋi bdëk, ndoonaan pban pkëŋ pi Fonika woli nŋinani. Pkëŋ pi Fonika pawo du unjiw wi Kret, pataaŋ na kayoba ajeŋ ŋi btammaŋu na btamšanka, kë bahilan kaŋëpan da nnuur ni ujonŋ na ukëk.

Ukëk unaŋa du ptoof pi bdëk bweek

* **27:9** Ulibra wi Bgah 16.29 upiit aji : ŋi pli ppajantŋen na plon, ŋi unuur uñeenantŋen, nayiman, naankdo nin ulemp ulon, an babak utaak na bayaantŋ bti.

¹³ Uyook umpoŋi unaŋnaana btammaŋu ajun pyook, kë bañaŋ baŋal aji bahinan kado uko wi baŋaluŋ, afëneŋ ulantu, atool akab kab na kabaŋ ki unjiw wi Kret. ¹⁴ Uundo jon, kë ukëk uweek unwoon katim ki btamšanka umayar unuur ušë naŋnaana unjiw akëk. ¹⁵ Ukëk wuŋ ubi akob ŋi ulantu, kë nñenkak ahilan wa ptiŋan, ašë wut kë uyook ukya na un. ¹⁶ Wi ntepnun btammaŋu bi unjiw umpoŋi unwoon katim ki Kawuda, ašë tu kamenkla uyook btišu. Ndoonaan te adoo kakan bteem bmpoŋi bbuurni bantaŋu ŋi kafetŋ ki ulantu. ¹⁷ Hënk, kë balemp biki ulantu bajeŋ ital atanren wa uwutna katoka. Baŋi wal mënŋ uyook ufël baka ŋi pyiw pwuŋan pi bdëk bweek du Libiya. Wi wi bañaŋ aŋuj iloona, ašë wut uyook kë ukya na baka. ¹⁸ Unuur utëbantŋen, kë ukëk ukkëka këk maakan, kë bajeŋ iko injijuŋ afël du bdëk. ¹⁹ Unuur uwajantŋen, bajeŋ iloona na iko yi ulantu afël du bdëk na iñen yi baka. ²⁰ Ndo nnuur ntum, nñenwin bnuur këme nŋah, kë uyook ukkoba kob maakan, kë nbi jiji wi nun ubaa.

²¹ Ndo nnuur, nñende de nin ukoolan, kë *Pawulu ašë naŋa, aji na bañaŋ: « Babuk biint, nawo i lah katiink uko wi njakanaŋ, kawut kapën du Kret, naŋšaŋ kabuur ptoka toka pi. ²² Kë nšë kooŋan kooŋ hënkun, namëbaan naliint! Nin alon ŋi an aankket, ulantu tañ uktokiin. ²³ Takal na utejan, *uwanjuŋ wi Naŋibaŋi anka'ënuŋ, i njaŋ kadëman ubi ŋi nji, ²⁴ ajakën : “Pawulu, klënk! Iwo i kawayëša ŋi kadun ki naŋih najeenkal, kë Naŋibaŋi ŋi bnuura bi nul, akdo bañaŋ bti bankyaanŋuŋ na iwi babuur.” ²⁵ Babuk biint, natëntënen, ŋiki dhaŋ ŋi Naŋibaŋi ame kë uwo jibi ajakaaruŋ. ²⁶ Kë uyook ušë ya kafëluŋ du unjiw ulon. »

²⁷ Ndobi wo wo ŋi utejan unteknun iñeen na nbaakër ŋi meel, kë ukëk uhuma kaya na un ŋi bdëk bi ka-

tim ki Adiriyatik. Kaban mnjel, kë balemp biki ulantu başë njuur aji nñoğ pkay. ²⁸ Wi wi batanuñ pko plon na ptal awalan katenna kadiilade, awin kë kawo nmetër iñeen n̄wajan̄ na paaj na ulon̄, akak aban tuñ aten, awin kë kawo nmetër iñeen n̄tëb na bakren̄. ²⁹ Bañi wal mēnt̄ uyook ufēlun du mnlaak, atan klaar kdiñ̄ kbaakër du kafet̄ ki ulantu awalan ti meel kahilna kamēban wa, ašë bi kataran taran unuur ujint̄. ³⁰ Balemp biki ulantu bado wal mēnt̄ na ppēn̄ ti wa kabuur. Bawalan b̄teem bbuurni ašë daar aji bañal ptan ilaar idiñ̄ ilon̄ ti kadun ki ulantu. ³¹ Kë Pawulu ašë ji na naweek i bangoli na bangoli bandukiin̄ aji : « Woli balemp biki ulantu biki baant̄o ti wa, naankhilan kabuur. » ³² Ukaan̄ kë bangoli bafal ital int̄janaan̄ b̄teem bbuurni, awutan ba, kë bakyaak.

³³ Wi bakyoonkuñ mnjint̄ unuur, kë Pawulu ašë ji na baka bade aji na baka : « Naño njuur iñeen na n̄baakër kë n̄haaş n̄awo bnañ na an, naande nin ukoolan. ³⁴ Nabiin nade, nanuma pde kahilna kawo bajeb, nin kawel kalon̄ kaankjot ti n̄naan̄. » ³⁵ Wi wi ašaan̄ ajej ipoom abeeb Naşibañi ak-itēş ya, ašë jun pde. ³⁶ Kë wi wi bañaan̄ bti bakakanuñ n̄haaş, ade nti-inku. ³⁷ N̄wo wal mēnt̄ bañaan̄ iñeen-week n̄yaaş n̄tëb na iñeen paaj na ulon̄ na paaj (276) ti ulantu. ³⁸ Wi bañaan̄ bti badeen̄ ayok, kë başë fēl n̄deey n̄anwoon̄ ti ulantu du bdëk awiişanaan wa.

Ulan̄tu ujiiri

³⁹ Wi unuur ujint̄uñ, bañon̄ ulantu baanyikrēn̄ pkay pi bakwinuñ, ašë win pkay plon̄ panwoon̄ na pyiw, aji baya kakaban ulantu ti pa woli bahinani. ⁴⁰ Kë wi wi bafaluñ ital int̄annuñ ilaar idiñ̄ int̄januñ ulantu ašë wutan ya kë iya bdëk. Wi wi başaan̄ afēnēş ital yi batannuñ n̄paat n̄anjaan̄ n̄añoñna ulantu, atan kaloona ti kadun ki wa, uyook uhilna uwuukar wa kadun, ašë tool pya pkay. ⁴¹ Kë uşë ya wal mēnt̄ abina ti pyiw pwuñaan pi

bdëk, kë kadun ki wa kajiiri, uunkak ahilan pya, kafet̄ kë kaşë rumpadiir fuñ̄ tiki n̄maaron̄ n̄jakob bnuura.

⁴² Bangoli kë başë n̄al wal mēnt̄ kafin̄ bakalabuş, bawutna kalam kabuur. ⁴³ Kë naweek i bangoli ašë n̄al *Pawulu abuur pkeñ̄, ašë ji na baka bawut kafin̄ bakalabuş. Abaa t̄ep̄ t̄ep̄ aji na baka, banhiluñ plam bti badunna bajot bdëk balam baban pkay, ⁴⁴ bandukiin̄ baji n̄naan̄ andoluñ alanka ti kampiñu kayaakna pya këme iko ilon̄ ti inkitiin̄ ti ulantu, kaşaşna bukundu. Kë hēnk di di badoluñ, aban bti pkay abuur.

28

Pawulu aban unjiw wi Malita

¹ Wi n̄buuruñ bti, ašë baa me kë unjiw uwo katim ki Malita. ² Bañaan̄ banfēt̄uñ da bañjan un bnuura. Batehan bdoo, adu'un kë n̄to atēma tiki uşbal ujun pşub, kë ujon̄t̄ uwoo. ³ *Pawulu ajej wal mēnt̄ imul ikay afēl du bdoo, kë upula ulon̄ uşë pēn̄ ti ya, añi bdoo buñ. Ulut alabari'a ti kañen. ⁴ Wi bañaan̄ banfēt̄uñ ti unjiw bawinuñ upula ti kañen ki Pawulu, ašë hoopat̄er aji : « N̄iint̄ i aka pwo nafiñ̄ bañaan̄, tiki ajaka jak abuur pkeñ̄ du bdëk, kë naşibañi alon̄ andu'aniin̄ « naşibañi anjaan̄ aluk » ašë wo aandinan̄ awo najeb. » ⁵ Kë Pawulu ul, ašë lēt̄ upula awat du bdoo, nin ukoolan uundola do. ⁶ Kë bañaan̄ banuñ aji ajun pwur këme kajot kakeñ̄ ti dko mēnt̄. Wal wi bayoonkuñ ajon̄ baanwin ukoolan, ašë wugēş n̄şal aji awo alon̄ ti başibañi.

⁷ Ufēt̄ wi naweek i unjiw anwoon̄ katim ki Publiyut uñog da. Añjanun kë n̄wo bayaan̄t̄ biki nul n̄juur n̄wajan̄, ji banohul. ⁸ Aşin̄ Publiyut amaa wal mēnt̄ awo na ptool kë uleef ubot ayik na a. Pawulu aya awina, ašë n̄ehan Naşibañi, apafa iñen ti bkow, aje-bana. ⁹ Kë wi wi bamaakal biki unjiw bandukiin̄ bti babiin̄ ti Pawulu, kë ajeban baka. ¹⁰ Bañaan̄ bamaganun maakan, wi n̄kyaan̄, kë başë pēnan

iko yi nkyaan kanuma bti du bgah byaanṭaani awulun.

Pawulu na batēntul bawoona Malita atool pya Rom

¹¹ Wal wi ṅdolun kli kwajanṭ, aṣē jija ṭi ulantu ulon wi ubeeka wi Alektandriya, unṭēpanun wal wi ujonṭ ṭi unjiw unwoon katim ki kbet*. ¹² Nya awala du Firakuta, ado da ṅnuur ṅwajanṭ. ¹³ Wi ṅwoonun da, aṣē ṭaṣ kaban ki bdēk, adoo ban ubeeka wi Regiyum. Na mnjinṭ, kē uyook unwoonun btammaṅu uṣē jun pkob, kē ṅdo ṅnuur ṅtēb, aṣē ban pkēṅ pi Putewoli. ¹⁴ Wal wi ṅbanun ubeeka mēnt, ṅtēnk da balon banfiyaarun, kē bamēbanun kē ṅto da kanēm kapēb. Wi wi ṅṣaan aban Rom. ¹⁵ Banfiyaarun biki Rom batiink kē baji ṅwo ṭi bgah, aṣē bi te Ufeeru wi Apiyut na du dko di bajaan bado Itoh yi Bayaanṭ Iwajanṭ pkitun. Wi *Pawulu awinun baka, abeeb Naṣibaṭi, aṣē kak atēṅ maakan.

Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura du Rom

¹⁶ Wi ṅbanun Rom, badinan *Pawulu kē agaag ufēṭ wi nul aṣē do nangoli alon kē akyeṅa. ¹⁷ Wal wi aṭoon ṅnuur ṅwajanṭ, aṣē du bantohi *bayuday babi bayit na a. Wi babiṅ ayit, kē aṣē ji na baka : « An bayit naan, nji, nwoon mēndo baṅaan biki pntaali pi nun ukoolan, kēme ṭi udolade wi baṣinun, bamobēn du Yerutalem awul baromeṅ. ¹⁸ Baheparaan bnuura uko unṭepun, aṣal pwutanaan ṭiki baanwin win nin ukoolan ṭi nji unkēṣun bafiṅēn. ¹⁹ Kē wi bayuday baṣaan apok uko mēnt, kē nwoyi kahepar pwayēṣ pi naṣih najeenkal, ahepar pa. Aṣē wo kakṣa mēnka nin uko ulon utapar pntaali pi naan. ²⁰ Wan ukaan kē ndu'an, kawinan, kaṭiini na an, ṭiki batanēn na mnkorentu mi ṭi katim ki ṅaan i biki *Itrayel bahaṭun. »

²¹ Wi wi bateemulun aji : « Nṅyeeenk nin uko ulon umpiitun ṭi iwi unwoonun *Yuda kē bayitun banwoon da baambi ṭi aṭup ukoolan uwuṭaan ṭi iwi. ²² Kē ṅṣē ṅala katiink uṣalu, ṭiki baṅaan ṭi dko bti balaṭ pntuk pi iwoon. »

²³ Hēnk, kē bamēban unuur na Pawulu, kē baṅaan batum ṭi baka balun abi du dko di Pawulu awaliṅ. Aṭiini na baka nfa te utaakal uṭup wi *Pṣih pi Naṣibaṭi. Ado na pdo baka bayikrēn uko wi Yetu, aṭēpna ṭi *Bgah bi Moyit, na uko wi *baṭupar Naṣibaṭi bapiitun. ²⁴ Balon ṭi baka bafiyaar uko wi aṭupun, kē balon baanfiyaari. ²⁵ Wi bawoon biki pwayṣēr bahumaara baantiinkari. Kē Pawulu aṣē ji na baka ṭaṅ : « Ni! *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unṭiini bnuura, wi uṭepnun ṭi mntum mi *Itayi, Naṭupar Naṣibaṭi. ²⁶ Aṭiini aji :

*“Yaan du baṅaan mēntan, iji na baka :
Woli nadoo wat wat ibaṭ atiink oo,
naankteha te.
Woli nadoo haabēs haabēs kēs
bnuura oo, naankwina win.*

²⁷ ṭiki ṅhaaṣ ṅakak adēnēt na baṅaan biki,
*banēt ibaṭ yi baka,
adēt kēs ki baka,
Kahilna kawo baankwin na kēs ki
baka,
Kabot kawo baanktiink na ibaṭ yi
baka,*

*Nṣal ṅi baka ṅawutna kate,
bahilna bawut pkak du nji.*

Nhilna nwut kajeban baka.” ✧ »

²⁸ Kē Pawulu aṣē baaṅēs bṭup aji na baka « Nawo i kame keeri, kē Naṣibaṭi, banwoon baanwo bayuday biki awulun Uṭup wi mbuur. Bukal balun katiink wa! » [²⁹ Wi Pawulu aṭupun haṅ kē bayuday baṣē ya, aṅom.]

³⁰ Pawulu aṭo da ṅṣubal ṅtēb du katoh kalon ki aklukun luk bdidi'ul, aji yeenk banjaan babi bti pwina. ³¹ Aṭo da aṭup uko wi Pṣih pi Naṣibaṭi, abot ajukan uko wi Yetu Ajugun na mntēṅ abot awo najeeh.

* **28:11** Kēme Kattor na Polut: Bawo ṭi unjon wi bagrek baṣibaṭi bampoṭi banwoon kbet, aṣē meeṭana bnuura ṭiki baya bdēk biki ṭfa bafiyaar aji kbet kun kaji kayeṅ baṭon ṅlantu. ✧ **28:27** Itayi 6.9-10.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du uṭaak wi Rom

Uṭup ujuni

Pawulu ampiitun kakaarta ki awo nayuday. Abuknaana Firi, du untanka wi bajaan badu Tartut. Kē asē kuṣnaana du ubeeka wi Yerutalem, dul di di ajuknuṅ. Pawulu abi me udolade wi bayuday bnuura. Abi wo ṅaan anhajanun maakan baṅaan bateek banfiyaarun Krittū. Kē Yetu Krittū aṣē bi pēn awinana ṭi kadunul adu'a awo namaar ṭi kadun ki banwoon baanwo bayuday. Aṭup Uṭup Ulil Unuura du dko bti di pṣih pi Rom. Wi Pawulu apiitun uṭup wi awo du ubeeka wi Korint du nṣubal nṭēnk iṅeen kaṅeen na paaj na ulon (57) wi Krittū abukiin kaya nṣubal iṅeen kaṅeen na bakrej (58). Abi ṅal pya Yerutalem akak aṅal kaya pṣih pi Rom. Apiit kakaarta ki baṅaan banfētun du Rom kaṭup baka kē aṅal kaya du baka kajukan baka Uṭup wi Naṣibaṭi katēṅṅēnaan baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu aṭup Uṭup Ulil Unuura (1.1-17)
2. Baṅaan bajen bti bajubanun (1.18-3.20)
3. Hum di di Naṣibaṭi ajakun aji baṅaan bajen bawo batool ṭi kēṣ ki nul (3.21-4.25)
4. Baṅaan biki Naṣibaṭi balun kaka ubida uhalu (5.1-8.39)
5. Naṣibaṭi awutan Itrayel kē uṣē wo unwo wi mṅo (9.1-11.36)
6. Ubida uhalu unwoon na unṅal (12.1-15.13)
7. Uko wi Pawulu ajakun aji ado na pwul mboṣ (15.14-16.27)

¹ Nji Pawulu nalempar Yetu *Krittū dpiitun. Naṣibaṭi adu'ēn pwo *nanjaṅan, adatēn aṭu'ēn pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi nul ² Uṭup mēnt, Naṣibaṭi aṭēpna undiimaan ṭi *baṭuparul ahon wa ṭi Ulibra wi nul. ³ Uṭup mēnt

uṭiiniyaan uko wi Abukul, ampēnnun ṭi kabuka ki *Dayiṭ naṣih. ⁴ Kē *Uhaaṣ Uyimanaan wi Naṣibaṭi uṣē diiman na mnhina mnweek kē awo Abuk Naṣibaṭi, wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. Ul awo Yetu Krittū Ajugun. ⁵ ṭi ul i i Naṣibaṭi aṭēpnuṅ awulēn bnuura ado kē nwo nanjaṅan. Hēnk, katim ki nul kameeṭana, nhilna ndo baṅaan biki nṭaak bti bafiyaara bakuṭ bado katiinka. ⁶ An kak nawo ṭi bakan mēntan, an biki Naṣibaṭi aduun pa nawo biki Yetu Krittū. ⁷ An bti nanwoon du Rom, biki Naṣibaṭi aṅalun abot adu'an nawo baṅaan biki nul, dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Ajugun Yetu Krittū bawulan bnuura babot bajoobṭēnan nṅhaaṣ.

Pṅal pya pwin baṅaan biki Rom

⁸ Dṅal duna kaṭēpna ṭi Yetu Krittū kabeeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nan bti ṭiki baṅaan biki umundu bti batiink kē nafiyaar Krittū. ⁹ Naṣibaṭi i njaan kadēman na uhaaṣ wi naan bti wi njaan kaṭup *Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan Abukul ame kē dṭup manjoonan wi njakun aji dji kaṣalan wal undoli ¹⁰ wi njaan kaṅehan Naṣibaṭi. Dji kaṅehana woli uwo uko wi aṅalun, adolēn nhilan mbi du an. ¹¹ Dṅal maakan pwinan, kahilna kafaasēr na an uko wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭennun pa utēṅṅēnan. ¹² Dṅal kawo ṭi ptoofan, pfiyaar pi nan, na pfiyaar pi naan patēṅṅēn nja bti.

¹³ Bayiṭ naan, dṅal name kē djon ṅal pbi du an, kē Naṣibaṭi aṣē wo aandinanaan te hēnkun. Dṅal kalemp ṭi ptoofan kawin ulemp mēnt uwul uko unuura, jibi udoon abi wo du nṭaak ṅlon. ¹⁴ Dwo i pya du baṅaan biki nṅbeeka na du biki nṅeeh, du banjukun na du banwoon baanjuki. ¹⁵ Uko mēnt ukaan kē nṅal pṭupan an kak nanfētun du Rom *Uṭup Ulil Unuura.

¹⁶ Mēnji kakowa pṭup *Uṭup Ulil Unuura : uwo na manjoonan mnhina mi Naṣibaṭi pa mbuur mi baṅaan bti banfiyaarun, kajunna duna du bayuday te du banwoon baanwo bayuday. ¹⁷ Uṭup ulil unuura mēnt uyuuj nja jibi

Naşibaŋi ajaan ado nja nwo batool ŋi kęsul. ŋi pfiyaar ƚań di di pwo natool pawoonuń. Ulibra wi Naşibaŋi uji : “ŋi pfiyaar pi pi ńaań natool ajaan akaana ubida.”✧

Bańaań bti bajubanun

18 Naşibaŋi aji diimanaan du baŋi udeeb wi nul ŋi bańaań bti ŋiki baanji badęmana abot aji bado iko inwoon iinwo itool kamenna manjoonan. 19 Kę uko wi ńaań ahilun pme ŋi Naşibaŋi uşę wo ujint piş pa bańaań bti : Naşibaŋi ŋi uleeful adiiman wa baka. 20 Nin ńaań aambaan kawina Naşibaŋi, kę du wal wi apaşnuń umundu te hęnkun, woli bańaań baten iko yi apaşun, bawin mndęm mi nul manwoon maankba kabot kame kę awoon Naşibaŋi na manjoonan. Bańaań bajęn baanhilan kafan ŋiki baankdęman Naşibaŋi abot ado iko inwoon iinwo itool. 21 Bame Naşibaŋi bnuura aşę wo baanji badęmana ji Naşibaŋi abot awo baanji babeeba jibi bawoon i kado kabeeba. Babaa ƚęp ƚęp awo na nşal nęn kę nşal ni baka ndah naya du bdęm. 22 Başal aji batiti aşę wo bayila : 23 bapok mndęm mi Naşibaŋi anwoon aankeŋ akak ŋi pdęman itu yi ńaań najęn ankeŋun, yi nkat, yi ntaam na yi nko ni uŋeeh.

24 Uko męnt ukaan kę Naşibaŋi awut baka kę bawo ŋi iko itop jibi nhaaş ni baka njanaluń ya, kę baktopan nleef ni baka. 25 Baję manjoonan mi Naşibaŋi aŋęŋ na nşilan, apok pdęman napaş iko i bawoon i pdęman te mnęo, awo ŋi pdęman uko umpaşaniin. Uwo han.

26 Uko męnt ukaan kę Naşibaŋi awut baka ŋi iko injaan ipoŋan ńaań: bahar baka baankak aji bapiint na biint awo ŋi ppiint na baat batęnt baka. 27 Kę biint bakak aduk ppiint na baat ayenar biint batęnt baka, baji bado iko ikowandęnaan na biint batęnt baka, hęnk bayenk bukal ŋi nleef ni baka kakob kantaanun na pneem pi baneemun.

28 Başal aji baanwo i kame Naşibaŋi, ukaan kę awut baka ŋi nşal ni baka

ndah, kę hęnk, bakdo iko yi bawoon baanwo i kado. 29 Batum na iko bti inwoon iinwo itool, buŋaan, pńeebar iko, na mnęot. Batum na bkujar, bfińar, pńom, kaguuru, babi duka duka ŋi iko iwuŋaan. Baji batapar bańaań bŋup na nşilan, 30 abot akuutar, awo başoorad Naşibaŋi, bakarad, bapiitar, bahomp. Baji babi ƚu ƚu nhaaş ŋi pla iko iwuŋaan ihalu, baanji batiink bajug baka. 31 Baantiti, baanji bado uko wi bajakun aji bado, bajęn nhaaş abot awo baanji bańaga batęnt baka. 32 Bame bnuura pwayęş pi Naşibaŋi ŋi iko męnt: banjaan bado han bataan na pkeŋ. Kę başę duki'aara duka ŋi iko męnt, badoo beeh beeh aji bamagan banjaan bado iko męnt.

2

Pwayęş ptool pi Naşibaŋi

1 Iwi, ńaań i iwohan, iinfańi woli iji kşal kę bańaań balon baduknaanaa. Na manjoonan woli iji baduknaanaa aşę do ji baka, iji kdiiman iwi ŋi uleefu kę iduknaanaa. 2 Kę nşę me kę woli Naşibaŋi awayęş bańaań banjaan bado iko yan, awayęş na manjoonan. 3 Işal aji iwi inkjakun kę balon baduknaanaa aşę do iko yi bakdolun ilun kabuur kakob ki Naşibaŋi i? 4 Kęme ibeeh bnuura bweek bi Naşibaŋi, kamiir ki nul, pjoob bkw pi nul? Imme me kę bnuura męnt bawo kadolu iwut pjuban ibot itęlęş mnwo mi nu i?

5 Kę işę wo iinji knal kate, iindi pwut pjuban ukaan kę iji kla kakob kaweeck wal wi Naşibaŋi akdiimanun udeeb uweek wi nul na pwayęş ptool pi nul. 6 Alun kawayęş andoli ŋi uko wi adolun. 7 Bańaań bantamanun ŋi pdo bnuura, banklaan pdęm na mndęm na iko inwoon iinktoka yi Naşibaŋi ajaan awul, awul baka ubida wi mnęo. 8 Kę bańaań bampokulun ado uko unlilun baka ƚań, bampokun ptaş manjoonan abot aŋaş iko inwoon iinwo itool, alun kadiiman baka udeeb uweek wi nul. 9 Kę pwuŋan na phaajala nşęş kob bańaań

✧ 1:17 Habakuk 2.4.

bti bankdolun buṭaan, bayuday, na banwoon baanwo bayuday kak. ¹⁰ Kē Naṣibaṭi aṣē luṅ kawul bankdolun bnuura pdēm na mndēm, kajoobṭēn baka nḥaaṣ, bayuday na banwoon baanwo bayuday kak. ¹¹ Na manjoonan, Naṣibaṭi aanji paṭṣēr.

¹² Bañaan banjaan bajuban balun kaya bti infernu, badole wo baamme *bgah bi Moyit ; kē banṣaan ajuban bti aṣē me bgah bi Moyit, aṭēpna ṭi bgah mēntṭ kawayēṣ baka. ¹³ Na manjoonan, mēntṭ bañaan banjaan baliṅ ṭi ptiink uko wi bgah bi Moyit bajakuṅ bawoon baṭool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, banjaan bado uko wi bajakuṅ bakluṅ kawo baṭool ṭi kēṣ ki nul. ¹⁴ Na manjoonan, woli banwoon baanwo bayuday, banwoon baamme bgah bi Moyit, bado uko wi bgah bajakuṅ bdiidi baka, baji badiiman kē bawo na bgah mēntṭ ṭi nḥaaṣ ni baka. ¹⁵ Baji badiiman hēnk kē uko wi bgah bi Moyit bajakuṅ upiitana ṭi baka meet, nḥaaṣ ni baka nḥaji nḥaṭup baka me uko wi badolun uwuṭi kēme uwo unuura. Nṣal ni baka kak nḥaji nḥaṭup baka uko me uwuṭi kēme unuura. ¹⁶ Hēnk, uko mēntṭ uluṅ kapēn wal wi Naṣibaṭi aktēpnun ṭi Yetu Krittū jibi nṭupun ṭi *Uṭup Ulil Unuura, kawayēṣ bañaan bti ṭi iko yi ameerun baka.

Bayuday na Bgah bi Moyit

¹⁷ Kē iwi, injakuṅ aji iwo nayuday, anahna *bgah bi Moyit, ahompna Naṣibaṭi, ¹⁸ iji ime uko wi aṅaluṅ, apaṭēṣ bnuura na buṭaan ṭiki bgah bi Moyit bayuuju wa. ¹⁹ Ifiyaar kē iwoon kado kaṭon nakuul abot awo unkaniya pa bañaan banwoon ṭi bdēm. ²⁰ Iṣal aji ime apel bandukiin, iwo kajukan baka, ṭiki iṣal kē ṭi bgah ime iko bti, ime manjoonan. ²¹ Kē wi iṣaan ajukan bandukiin, we ukaan kē iinkjukan uleefu ba? Iji kji na bukundi bawut kakiiṅ aṣē ji kkiiṅ! ²² Iji kneenan pjuban pi piintṭ aṣē ji kjuban pjuban pi piintṭ! Ipok bado kadēman itu aṣē ji kya du dko di iwoon kajej da

bṭijar! ²³ Iji knahna bgah aṣē ji kwalan Naṣibaṭi wal ijaan kwo iinji kṭaṣ ba! ²⁴ Na manjoonan Ulibra wi Naṣibaṭi uji : *“Naji nado banwoon baanwo bayuday bakar katim ki Naṣibaṭi.”*[☆]

²⁵ Woli ido uko wi *bgah bi Moyit bajakuṅ, pwala katēmp pi nu paka udooni. Kē woli iinkdo uko wi bgah bajakuṅ, iwo ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi ji anwoon aanwala katēmp anwoon aanwo nayuday*. ²⁶ Kē woli banwoon baanwala katēmp baṭaṣ uko wi bgah bajakuṅ, bawo ji banwaliin katēmp ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ²⁷ Anwoon aanya katēmp aṣē do uko wi bgah bajakuṅ aluṅ kadiiman kē iduknaanaa, iwi inwoon iinji kṭaṣ bgah mēntṭ wi badoon apiit ba awulu kē ibot awala katēmp. ²⁸ Mēntṭ pwala katēmp pakkaan nḥaan awo nayuday na manjoonan, kē katēmp kaanwo uko unkwinaniin ṭi kaara. ²⁹ A-a, nayuday na manjoonan awo nḥaan i uhaaṣ wi nul uwoon ṭi Naṣibaṭi. Kē pwala katēmp na manjoonan paanwo pfal kantomntēn jibi bapiitun ṭi bgah pawo pṭelēṣ uhaaṣ pi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaan udo. Nḥaan anwoon haṅ aji yeenkna kabeeb du Naṣibaṭi, mēntṭ ṭi bañaan biki ajaan ayeenkna ka.

3

Pjuban pi bañaan bti

¹ Kē ṭun keeri di di nayuday apelnun bandukiin? Pwala katēmp paka udooni i? ² Pwo nayuday panuura maakan ; bukai biki Naṣibaṭi ahankanun iko yi aṭupun. ³ Kē hēnkun? Woli balon ṭi baka baanfiyaara, uko mēntṭ kado Naṣibaṭi awo aankdo uko wi ajakuṅ i? ⁴ Nin, bañaan bti bawo i kame kē Naṣibaṭi aji do uko unjoonanun, kē nḥaan najēn andoli awo na nṭilan. Hēnk di di *Dayitṭ aṭiiniin na Naṣibaṭi aji : *« Imeeṭana pwo natool ṭi iko yi iṭupun kafarṅna woli blaṭar bawoo.»*[☆] ⁵ Kē woli buṭaan di ṅdolun dayuuj bnuura kē Naṣibaṭi awo natool, we uwoon

☆ 2:24 Natenan ṭi Itayi 52.5. * 2:25 Pwala katēmp pajaan padiiman kē nḥaan awo nayuday. ☆ 3:4 Kañaam 51.6.

wi p̄tup ba? Woli Naşibaŋi adiiman nja udeebul, aankp̄en ŋi pwo natool i? K̄e nşaaŋ aŋiini jibi ŋaaŋ naj̄en ajaan aşal. ⁶ Name k̄e m̄enŋ h̄enk da! Woli aanwo natool, hum di akhilanun̄ keeri kawaȳeş umundu? ⁷ K̄e wi n̄tilan naan n̄kaan̄ k̄e manjoonan mi Naşibaŋi manwinanaa abot adiiman mnd̄em mi nul, we ukaan̄ keeri k̄e nduknaanaa wi njubanun̄? ⁸ Keeri we ukaan̄ k̄e n̄enhil kaji : « Nawulan n̄do buŋaan, bnuura baş̄e babi? » Aa, baŋaaŋ balon̄ badiih̄en aji n̄ji djukanun̄ uko m̄enŋ. Bakaŋ m̄enŋan balun̄ kakoba kakob ki bataan̄janaanun̄.

Nin alon̄ aanwo natool

⁹ K̄e we wa keeri? Nja bayuday n̄pel bandukiin̄ i? Nin! Na manjoonan, ddo bi diiman k̄e baŋaaŋ bti, bayuday na banwoon̄ baanwo bayuday, bawo bti baŋaaŋ banjaan̄ bajuban.

¹⁰ Upiitana ŋi Ulibra wi Naşibaŋi aji :

« *Nin ŋaaŋ natool aanwoo, nin alon̄.*

¹¹ *Nin ŋaaŋ alon̄ aanwo na uşal, nin ŋaaŋ alon̄ aankla Naşibaŋi.*

¹² *Baŋaaŋ bti badek Naşibaŋi kafet, bagakand̄er aneem.*

Nin alon̄ ŋi aanji do bnuura aandoo wo wo aloolan.

¹³ *Kaŋuŋ ki baka kawo ji btuur bi ba-haab̄eşun̄, p̄ndem̄ent pi baka paŋum na kaguru,*

bawo na bnunk bi upula ŋi iduuj.

¹⁴ *M̄ntum mi baka mantum na bkarad na n̄ŋup n̄jooŋ*

¹⁵ *bat̄ar ŋi p̄fiŋ ŋaaŋ.*

¹⁶ *Baji batok kabot kaduk p̄wuŋan dko di baŋep̄an.*

¹⁷ *Baamme jibi bakdoli kawoona ŋi btiinkar.*

¹⁸ *Baŋoom Naşibaŋi bnuura »**

¹⁹ K̄e nş̄e me bnuura uko bti wi bgah* bajakun̄, baŋup na banwoon̄ i kaŋaş ba, baŋaaŋ bti bahilna bayomp baş̄e bayikr̄en k̄e baduknaana bti ŋi kadun ki Naşibaŋi. ²⁰ Ukaan̄ k̄e nin ŋaaŋ aanhil kawo natool ŋi kadun ki

Naşibaŋi ŋi p̄taş bgah ŋaŋ: na manjoonan, bgah bado ŋaŋ ŋaaŋ ame k̄e aji juban.

Pkak natool ŋi k̄eş ki Naşibaŋi

²¹ K̄e h̄enkun̄ Naşibaŋi aş̄e diiman nja jibi akdolun̄ nja n̄wo batool ŋi kadun ki nul, b̄e aankt̄epna ŋi *bgah bi Moyit ; ahon̄ nja uko waŋ undiimaan ŋi n̄libra n̄i bgah na n̄i baŋuparul. ²² Naşibaŋi aji do baŋaaŋ bawo batool ŋi kadunul wi bafiyaarun̄ Yetu *Krittu. Aji do haŋ pa baŋaaŋ bti banfiyaarun̄ Krittu bawo baloolan ŋi kadunul. ²³ Na manjoonan, baŋaaŋ bti bajubani, alow Naşibaŋi awaaŋ mnd̄em mi nul. ²⁴ Naşibaŋi awul baŋaaŋ bnuura wi akakanun̄ baka batool ŋi kadunul b̄e baanluki. Aŋepna ŋi Yetu Krittu abuuran baka ŋi pekadu. ²⁵⁻²⁶ Ayil Yetu k̄e atul p̄naakul ayeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. H̄enk, Naşibaŋi adiiman baŋaaŋ bti k̄e awo natool wi amiirun̄, awo aankob bambiin̄ ajuban ŋfa. Akak adiiman baŋaaŋ bti pwaȳeş p̄tool pi nul h̄enkun̄ wi awoon̄ natool abot ado k̄e banfiyaarun̄ Yetu bti bawo batool.

²⁷ N̄wo keeri kado kahomp h̄enkun̄ i? Nin! we ukaan̄? ŋiki m̄enŋ p̄taş bgah pakaan̄ k̄e n̄buuri, p̄fiyaar pi n̄fiyaarun̄ *Krittu pa. ²⁸ H̄enk n̄win k̄e ŋaaŋ aji wo natool ŋi kadun ki Naşibaŋi woli afiyaari, m̄enŋ p̄taş bgah pakaan̄. ²⁹ K̄e nş̄e hepar, Naşibaŋi awo Naşibaŋi i bayuday ŋaŋ i? Aanwo kak Naşibaŋi i banwoon̄ baanwo bayuday i? Aa, awo kak Naşibaŋi i banwoon̄ baanwo bayuday. ³⁰ Naşibaŋi awoha aloolan, k̄e uko uloolan ŋaŋ uwoon̄ wi pdo kawoona natool ŋi kadunul. Baŋaaŋ baji bawo batool ŋi kadunul woli bafiyaari, bawole bayuday k̄eme woli baanwo bayuday. ³¹ K̄e h̄enkun̄, woli n̄diiman k̄e p̄fiyaar pawoonun̄, n̄wo biki kaŋilma *bgah bi Moyit i? Nin! Woli n̄fiyaar na manjoonan, wi wi n̄jaan̄ n̄taş bgah na manjoonan.

☆ **3:18** Natenan ŋi Kaŋaam 36.2.

* **3:19** Bgah : Bgah ŋi baŋiiniyaan iko bti inwoon̄ ŋi kafah kajon ki Ulibra wi Naşibaŋi.

4

Pfiyaar pi Abraham afiyaarun

¹ Kë hënkun, we wi ñkjakuñ keeri ti *Abraham i ñwoonun ti kabuka? We wi Naşibaţi ayuujulun ti pwo natool pi nul? ² Woli iko yi Abraham adolun ikaan lah kë awo natool ti kës ki Naşibaţi, ahinan kahomp. Kë uşë wo uunwo han. ³ Na manjoonan *Ulibra wi Naşibaţi upiit aji : « *Abraham ahaţ ti Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* » ⁴ Ñaan aemple, baluk bi ajaan ayeenk baanwo wo uţen : aleep lemp ayeenkna baluk mënţ. ⁵ Kë ñaan aşë wo aanhinan kado Naşibaţi aji awo natool tiki aleep uko ulon ţań. Naşibaţi aji dinan kë bańaan bambiin apoka bawo batool wal wi bafiyaarulun ţań. ⁶ *Dayiţ kak aţiiniyaanun mnlilan mi ñaan i Naşibaţi ajakuñ aji awo natool ti kadunul bë aanten iko yi adolun, aji :

⁷ « *Banuurandëni biki Naşibaţi amiirun pjuban pi baka, apënan ipekadu yi baka.* »

⁸ *Anuurandëni, ñaan i Naşibaţi awoon aanten pekadu di adolun.* »✧

⁹ Kë pnuurandën mënţ, pawo pa banwaliin katëmp këme pawo kak pa banwoon baanwala ka? Jëm ñbaa ji ji ti kë *Abraham ahaţ Naşibaţi ukaan kë Naşibaţi aji awo natool ti kadunul. ¹⁰ Kë lum di di Naşibaţi ajakuñ aji awo natool ti kadunul ba? Wi awaliin katëmp wa, këme ji abi ado kawala katëmp? Ji abi ado kawala katëmp Naşibaţi aji awo natool. ¹¹ Ayeenk pwala katëmp kë pawo uko ulon unkyuujun kë Naşibaţi adobi dolaara do kë awo natool ti kadunul wi afiyaarulun. Kë hënk di akakuñ aşin bańaan bti banwoon baanya katëmp aşë fiyaar Naşibaţi, Naşibaţi aji bawo batool ti kadunul. ¹² Awo kak aşin banwaliin katëmp, banwoon baanlin ti pwala katëmp ţań bakak aţaş pfiyaar pi Abraham aşin nja afiyaarun ji abi ado kawala katëmp.

¹³ Naşibaţi ahonţ  fa *Abraham na pntaali pi nul aji balun kayeenk umundu. Mënţ p aş *bgah pakaan kë Naşibaţi ahon a, pfiyaar pi afiyaarulun pakaan kë adinan aji awo natool ti kës ki nul. ¹⁴ Woli p aş bgah ţań pak uun ñaan ayeenk iko inuura yi Naşibaţi ahonun, pfiyaar pawaan keeri udooni, kahon ki Naşibaţi kakuţ kawaan udooni. ¹⁵ Kë uşë wo uunwo han, bgah baji bado Naşibaţi adeeba er ñaan jibi awoon aantaş ba, kë bgah başale wo baanwoo, pjuban paankak aji pawo.

¹⁶ Hënk, ti pfiyaar di di ñaan ajaan ayeenkna kahon ki Naşibaţi. Kahon mënţ kawo uţen unkwon pa bampënnun ti *Abraham bti, mënţ pa bank aşun *bgah ţań, uwo pa banfiyaarun bti jibi Abraham afiyaarun. Abraham awo aşin nja bti. ¹⁷ Naşibaţi aji na Abraham ti Ulibra wi nul : « *Ddolu iwo aşin kntaali ki  taak  tum.* » Awo aşin nja ti kadun ki Naşibaţi i afiyaarun, Naşibaţi anjaan awul banketun ubida, kado uko unwoon uunwoo, uwo.

¹⁸ Abraham ahaţ wal wi mnhaţ manwoon maankak awo, afiyaar aşë kak aşin kntaali ktum jibi Naşibaţi abiin a upa aji : « *Jibi  jah  atumun, hënk di babuku bakluñ katum.* »

¹⁹ Aya pka nşubal ińeen-week aşë fiyaaraara fiyaar Naşibaţi bë aanwutan nin wi atenuñ uleeful undoon abi kaya ya pkeţ akuţ aten Faara aharul anwoon aankak ahil kabuk ; ²⁰ amëban ti uko wi Naşibaţi ahonulun, aanwo na nşal  tëb ; abaa ţep ţep afiyaara maakan, adëmana. ²¹ Afiyaar na manjoonan kë uko wi Naşibaţi ahonun bti, aka mnhina mi pdo wa. ²² Uko mënţ ukaan kë *Naşibaţi aji awo natool ti kadunul.* ²³ Kë woli *Ulibra wi Naşibaţi uji Naşibaţi aji awo natool, mënţ pa ul aloolan a ţań ; ²⁴   up mënţ  awo pa nja kak,  nfiyaarun kë Naşibaţi anaţanun Yetu ti pkeţ ukaan kë aji  wo batool ti kës ki nul. ²⁵ Yetu mënţ

awulaniin pa ipekadu yi nja, anaṭa ṭi pkeṭ ṅhilna ṅwo batool.

5

Mnjeeh na mnlilan

¹ Kē hēnk keeri, wi pfiyaar pi nja padoluṅ kē ṅwo batool ṭi kadun ki Naṣibaṭi, ṅṭēpna ṭi Ajugun Yetu *Krittu awo ṭi mnjeeh na Naṣibaṭi. ² Nfiyaar Yetu Krittu ukaaṅ kē Naṣibaṭi awul nja bnuura bi nul bi ṅmēbanuṅ ali-int. Nlilan ṭiki ṅme kē ṅyeenk kafah ṭi mndēm mi Naṣibaṭi. ³ Nḍoo ji ṅlilan woli ṅwo ṭi unoor ṭiki ṅme kē unoor uji uṭij kamiir, ⁴ kamiir mēntṅ kaji kaṭij pmēban kaliintan ṭi unoor, kē pmēban mēntan paṭi paṭij mnhaṭ. ⁵ Mnhaṭ maanji manguur ṅaaṅ nin. Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Uhaaṣ wi nul wi awuluṅ nja, atuman uṅalul ṭi ṅhaaṣ ṅi nja.

⁶ Na manjoonan, wi ṅwoon ṅēndobi hinan pbuuran ṅleef ṅi nja, wi wi *Krittu akeṭaruṅ nja ṅmpokuṅ Naṣibaṭi, ṭi wal wi Naṣibaṭi adatuṅ. ⁷ Utam maakan pkeṭar ṅaaṅ, adole wo natool. Kē ṅaaṅ aṣē hinan katēṅ pkeṭar ṅaaṅ anwoon nanuura na manjoonan. ⁸ Uko unkyuujuṅ kē Naṣibaṭi aṅal nja maakan uwoon kē wi ṅhumuṅ ṭi pekadu, Krittu akeṭ pa nja. ⁹ Krittu atul pṅaaṅ pi nul pa nja ukaaṅ kē Naṣibaṭi aji ṅwo batool ṭi kēṣ ki nul, abaa do do hum kado kawo aankluṅ kalowan nja udeeb wi Naṣibaṭi? ¹⁰ Woli wi ṅbiin awo baṣoorad Naṣibaṭi, akak ṭi ploodan na nja wi Abukul akeṭuṅ pa nja, hum di di akwoon aankbuuran nja wi anaṭiṅ ṭi pkeṭ. ¹¹ Kē uṣē wo uunliṅ ṭi waṅ, Naṣibaṭi ado nja kē ṅlilani ṭiki Ajugun Yetu Krittu ado nja kē ṅwo hēnkunṅ ṭi ploodan na Naṣibaṭi.

Adam na Yetu Krittu

¹² Name kē pjuban pi ṅaaṅ aloolan, *Adam, paṭij pekadu ṭi umundu, kē pekadu mēntṅ daṭij pkeṭ. Hēnkunṅ baṅaaṅ bti bajubani, awo i kakeṭ bukal bti. ¹³ Pjuban pawo ṭi umundu ji *bgah bi Moyit babi bado kawo. Kē jibi bawoon baando bi wo, Naṣibaṭi aanji mēban pjuban. ¹⁴ Kē du wal wi

Adam te wal wi *Moyit, pkeṭ papeli, padoo diiman mnhina mi pa ṭi banwoon baanjuban ji Adam ampokuṅ pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuluṅ.

*Adam awo wo ji anwoon i pbi, Yetu. ¹⁵ Kē pjuban pi Adam paṣē wo paanhilan kanaamntēn na uṭen wi Naṣibaṭi aṭenuṅ. Na manjoonan pjuban pi ṅaaṅ aloolan paṭu kē baṅaaṅ batum bakeṭi ; kē bnuura bi Naṣibaṭi baṣē dēm apel uko mēntṅ. Uṭen wi aṭēpnuṅ ṭi ṅaaṅ aloolan, Yetu *Krittu aṭen baṅaaṅ udēm apel. ¹⁶ Pjuban pi Adam papaṭ maakan na uṭen wi Naṣibaṭi. Naṣibaṭi awayēṣ pekadu dlolan, kē pwayēṣ mēntṅ paṣē ṭij kakob. Kē uṭen wi Naṣibaṭi uṣē do kē amiir ipekadu itum. ¹⁷ Pjuban pi ṅaaṅ aloolan pado kē mnhina mi pkeṭ manwinanaa, na manjoonan ṅaaṅ aloolan mēntṅ uṅ akaaṅ. Kē ṭi Yetu Krittu aloolan kak ṅṣē yeenk apelan : baṅaaṅ bti banyeenkuṅ bnuura bweek maakan bi Naṣibaṭi ado baka kē bawo batool. Krittu ado baka kē bawat pkeṭ kakaana ubida wi mnṅo.

¹⁸ Hēnk, pjuban ploodan pi Adam pado kē baṅaaṅ bti baduknaanaa ; kē hēnk kak di di udo uṭool uloolan wi Krittu adoluṅ uṭijuṅ baṅaaṅ ubida, kē bawo batool. ¹⁹ ṭi ppok ptiink pi ṅaaṅ aloolan, baṅaaṅ batum baneej ṭi pekadu ; kē ṭi ptiink Naṣibaṭi pi ṅaaṅ aloolan, baṅaaṅ batum bakak batool ṭi kadun ki Naṣibaṭi. ²⁰ *Bgah babii, hēnk kē pekadu daṣē tuma tum, kē dko di pekadu datumuṅ, bnuura babi atum apel. ²¹ Hēnk, jibi pjuban padimanuṅ mnhina mi pkeṭ, hēnk kak di di Naṣibaṭi aṭēpnuṅ ṭi Yetu Krittu Ajugun awul nja bnuura bi nul, ṅhilna ṅwo batool ṭi kadunul, ṅwat pekadu ṅkaana ubida wi mnṅo.

6

Ubida na Krittu

¹ Kē we wi ṅkjakuṅ keeri? Nṅwo kaduka ṭi pjuban kayeenkna bnuura btum bi Naṣibaṭi i? ² Nin! Nkeṭ pa pjuban pi nja, hum di di ṅhinanuṅ keeri kaduka ṭi pjuban? ³ Naamme kē nja bti ṅnyeenkuṅ batitmu ṭi Yetu

*Krittu, nyeenk yeenk batitmu ti pkeṭ pi nul i? ⁴ Wi nyeenkun batitmu, nkeṭ amoya na a kahilna jibi anaṭiin ti pkeṭ ti mndēm mi Aṣin, nwo ti ubida uhalu.

⁵ Kē wi nkakun baloolan na Yetu ti pkeṭ pi nul, nluṅ kakak baloolan na a kak ti pnaṭa ti pkeṭ pi nul. ⁶ Nme kē ṅaan i nbiin awo apanana na a, uleef unwoon ti mnhina mi pekadu uhilna utoka, hēnk nwtuna kawo ti mnhina mēnt. ⁷ Nme kē ṅaan ankeṭun abuur pekadu. ⁸ Wi nkeṭun na *Krittu, nme bnuura kē nluṅ kaka ubida na a. ⁹ Nme kē Krittu annaṭiin ti pkeṭ, aankak akeṭ, pkeṭ paankak ahinana. ¹⁰ Wi Krittu akeṭun, akeṭ kapēnanaan pekadu byaaṣ bloolan ; kē hēnkun wi awoon najeb, aka ubida pa Naṣibaṭi. ¹¹ Kē an kak hēnk di nawoon kaṣal kaji nakeṭi, kē pekadu daankak aṭoṅan, naṭēpna ti Yetu Krittu aka ubida pa Naṣibaṭi.

¹² Nakwut keeri pekadu daṭoṅ uleefan, uleef unwoon i kalun kakeṭ ; nawutan kado kaṭaṣ iko iwuṭaan yi uleefan uṅaluṅ. ¹³ Nakwut nin dko dloṅ ti uleefan dawo ti pekadu, dado kado iko inwoon iinwo itool. Wi nanaṭiin ti pkeṭ aka ubida, naṭēpēn ṭēp nawul Naṣibaṭi nleefan. Nadolan uleefan bti udo kado uko unwoon utool ti kadun ki Naṣibaṭi. ¹⁴ Na manjoonan, pekadu daankak ahinan nin uko uloṅ ti an : naankak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit, nawo ti bnuura bi Naṣibaṭi.

Pdo uko unwoon utool

¹⁵ Kē we wi nwoon kado ba? Wi nwoon nēnwo ti mnhina mi *bgah bi Moyit awo ti bnuura bi Naṣibaṭi, nwo kaduka ti pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁶ Naamme kē woli nawutar uleefan ṅaan aloṅ kē awo naṣih i nan, naji nawo ti mnhina mi nul i? Woli pekadu di di nawutarun uleef, daji daṭij pkeṭ, woli Naṣibaṭi a, naji nawo baṭool. ¹⁷ Nawulēn nbeeb Naṣibaṭi : An nambiiṅ awo ti mnhina mi pekadu, nakak hēnkun aṭaṣ na nḥaaṣan bti pjukan pi nayeekun.

¹⁸ Hēnkun nabuur ti pekadu akak aji nado iko inwoon itool.

¹⁹ Mēnkhoñ na an ṭiki naando bi hil pyikrēn. Nawo ṭfa baṅaan banṭuun nḥaaṣ nji baka bti ti iko iṭop na pjuban, hēnk naji nabi pok pok pṭaṣ Naṣibaṭi ; kē hēnk kak di di nawoon hēnkun kaṭu nḥaaṣan bti ti pdo kado iko inwoon itool kakaana ubida uyimanaan. ²⁰ Wi nabiin awo ti mnhina mi pekadu, naando ji naṣal kaji nawo kado iko itool. ²¹ We wi nakaan wi nadoluṅ iko yi, yi nakkowariin hēnkun ba? Iko mēnt iṭij pkeṭ. ²² Hēnkun wi nabuurun pekadu akak alempar Naṣibaṭi na nḥaaṣan bti, uko wi nakkaan uwo ubida uyimanaan na pka ti ubaañsaani ubida wi mnṭo. ²³ Aa, pjuban paji paṭij pkeṭ, kē uko wi Naṣibaṭi aṣaan aji ṭen uṣe wo ubida wi mnṭo ti Yetu Krittu Ajugun.

7

Plempar Naṣibaṭi phalu

¹ An bayiṭ naan, dme kē name *bgah bi Moyit bnuura, name keeri kē bgah bawo pa ṅaan ado kaṭaṣ ba wal wi awoon aando bi keṭ.

² Nawulēn nten ti uko wi bniim : bgah baji ṅaaṭ awo kawo na ayinul te ukeṭul. Wal wi akkeṭun, awo najeeh, ³ ahilan kaniimar na ṅiint aloṅ. Aṣale ya na ṅiint aloṅ nampaṭi wal wi ayinul ahumuṅ najeb, aanwo ti bgah.

⁴ An bayiṭ naan, hēnk di uwoon pa an kak. Nawo hēnkun biki *Krittu, pkeṭ pi nul pabuuranan ti mnhina mi *bgah. Nawo bajeeh hēnkun ahinan kawo biki Krittu, annaṭiin ti pkeṭ, kahilna kalil Naṣibaṭi. ⁵ Wi nbiin aṭaṣ iko yi nleef nji nja nḥaṅaluṅ ṭaṅ, pekadu daji daṭēpna ti bgah kado nja nḥal pdo iko iwuṭaan itum injaan iṭij pkeṭ. ⁶ Kē nṣe wo nēnkak awo hēnkun ti mnhina mi bgah. Nwo ji baṅaan bankeṭun, kē bgah baankak aka mnhina ti nja. Uhaaṣ wi Naṣibaṭi udo kē nḥinan plempara ti udolade uhalu ; awo nēnkak awo ti mnhina mi *bgah bi Moyit ji ṭfa.

Pgut na pekadu

7 Kë we wi nwoon keeri kaji? *Bgah bi Moyit ti uleef wi ba bawo pekadu i? Nin! Mënt hënk da. Kë uşë wo woli mënt *bgah ba lah, mënkme uko unwoon pekadu. Woli mënt bgah bajakuñ lah *wutan kañeebar bka bi ñaañ*[☆], mënkme uko unwoon pñeebar uko wi ñaañ. 8 Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo adolën kë nji kañeebar iko itum impaţi. Woli bgah baanwoo, pekadu dakeţi. 9 Ji mbi ndo kame bgah, dwo najeb kë wi mmehañ me uko wi bgah bajakuñ, kë pekadu daşë buka, 10 kë nşë keţ. Hënk, bgah banwoon i kawulën ubida babaa ţëp ţëp aţijën pkeţ. 11 Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo aguurnën, kë uko mënt ukaañ kë nkeţi. 12 Kë hënk di bgah bayimanuñ, iko bti yi bgah bajakuñ kë iwo itool akuţ anuura. 13 Kë uko unnuuriin mënt, ukak hënkun uko unjaan ufiñ pa nji i? Nin! Mënt hënk da, pekadu datëpnuñ ti uko unuura afiñen kahilna kadiiman uko unwoon pekadu. Pekadu datëpna ti uko wi bgah baţuun pdo adiiman pyiban pi da.

14 Nme kë *bgah bawoona du Naşibaţi, kë nji nşë wo ñaañ najën awaapana kawo ti mnhina mi pekadu 15 Na manjoonan, mënji kame uko unkaañ kë nji kado iko yi njaan kado. Mënji kado iko yi njalun pdo, dji kado yi mpokuñ. 16 Kë woli mënjal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë dyikrën kë bgah banuura. 17 Aşë wo mënt nji ti uleef naan djaan kado hañ, pekadu danwoon ti nji meet da. 18 Dme kë bnuura baanwo ti nji, baanwo ti ñaañ najën i nwoon. Dji kañal pdo bnuura kaşë wo mënji kahinan. 19 Mënji kado bnuura bi njalun kabaa ţëp ţëp kado buţaan di nwoon mënjali. 20 Kë hënk, woli mënjal pdo iko yi nji kadolun, udiiman kë mënt nji dwoon ankadolun ya, pekadu danwoon ti nji meet da.

21 Nji njalun pdo bnuura bi *bgah bajakuñ, dwin uko wi : buţaan bi bi njaan kado. 22 Ddinan na uhaaş wi naan bti ti uko wi bgah bi Naşibaţi bajakuñ, 23 aşë wo ti uleef naan meet na uko ulon unjaan ugut na bgah bi mmeen aji bawo bnuura, kadolën nkak nakalabuş i pekadu danjaan daţonjen. 24 Ni nji nwuţeni! In akluñ kabuuranaan ti uleef wi, unwoon wi pkeţ? 25 Dbëeb Naşibaţi! Aţëpna ti Yetu *Krittu abuuranaan.

Hënk na uhaaş wi naan bti dji kaţaş bgah bi Naşibaţi, kë ti uleef wi naan nşë wo ti ptaş pekadu.

8

Ubida wi Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul

1 Woli iwo ti plooman na Yetu *Krittu, Naşibaţi aankluñ kaji keeri kë iduknaanaa. 2 Hënkun itaş *Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulu ubida, ubuuraniin pekadu na pkeţ*. 3 *Bgah bi Moyit baanhil pdo hañ, ţiki iko yi uleef wi nja unjalun ido kë bgah banka mnhina mañ. Kë Naşibaţi aşë buuran nja wi ayilun Abukul abi ji ñaañ najën abot awo bţenan pa pyeenkar nja kakob pa ipekadu yi nja. 4 Naşibaţi ado uko wañ, uko wi bgah bajakuñ uhilna udolana kadiimanaan kë Naşibaţi awo natool. Uko mënt uwo pa nja nёнktaşuñ Uhaaş wi nul awo nёнktaş iko yi uleef wi nja unjalun.

5 Bañaañ banjaan bataş iko yi nleef ni baka njanalun baji başal ikow yi baka tañ. Kë bañaañ banjaan bataş *Uhaaş wi Naşibaţi başë ji başal iko inwoon yi wa. 6 Woli nşal ni nja ntaş iko yi nleef ni nja njanalun, nluñ kakeţ. Kë nşal ni nja nşale taş Uhaaş wi Naşibaţi, nwo na ubida nhaaş ni nja nabot kaţoor. 7 Ptaş iko yi nleef ni nja njanalun pawo pgut na Naşibaţi ; uleef wi nja uunji utaş bgah bi Naşibaţi abot awo uundo hilan ptaş ba. 8 Woli ñaañ

☆ 7:7 Natenan ti Ppën 20.17; na ti Pleşan 5.21.

* 8:2 Nataş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulan ubida, ubuuranaan pkeţ; ti nlibra nlon bapiit aji dtaş Uhaaş wi Naşibaţi unjaan utëpna ti Yetu Krittu kawulën ubida, ubuuranaan pkeţ.

aṭaṣ iko yi uleeful uṅaluṅ aanhılan kalil Naṣibaṭi.

⁹ Hēnkuṅ naankak aṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ, naṭaṣ *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi, unwoon ṭi an. Bañaan banwoon baanwo na Uhaaṣ wi Yetu *Krittu, baanwo biki nul. ¹⁰ Kē Krittu aṣe wo ṭi an. Hēnk, wi ṅleefan ṅadoon awo ṅi pkeṭ ṭiki najubani, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uwulan ubida ṭiki nawo baṭool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. ¹¹ Kē woli uhaaṣ wi anaṭanaanuṅ Yetu ṭi pkeṭ uwo ṭi an, annaṭanuṅ Yetu ṭi pkeṭ aluṅ kaṭēpna ṭi uhaaṣul unwoon ṭi an kawul ṅleefan ṅanwoon ṅi pkeṭ ubida.

¹² An bayiṭ naan, ṅēnwo keeri kado kaṭaṣ iko yi ṅleefun ṅaṅaluṅ, ṅwo kado kaṭaṣ uko wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujakuṅ. ¹³ Woli naṭaṣ iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ naluṅ kakeṭ. Kē woli Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭēnkan kē napok pdo iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ naluṅ kaka ubida. ¹⁴ Bañaan biki Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ukṭoṅuṅ ṭaṅ bawoon babukul. ¹⁵ Uhaaṣ wi nayeenuṅ uunkdolan nawo bajuuk bankṭi'uluṅ. Udolan kē nawo babak Naṣibaṭi banjaan bahuuran kaji na a : « Abba†! Paap! » ¹⁶ Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭup nja ṭi ṅhaaṣ ṅi nja kē ṅwo babakul. ¹⁷ Wi ṅwoon babak Naṣibaṭi, ṅluṅ kayeenk uko wi ahoṅuṅ. Woli ṅhaj na Krittu, ṅluṅ kayeenk na a uko wi Naṣibaṭi ahoṅuṅ, kawo ṭi mndēm na a.

Mndēm manklun kabi

¹⁸ Dwin kē mnhaj mi ṅkhajuṅ hēnkuṅ maanhılan kalin na mndēm mi Naṣibaṭi aklun kayuuj ṭi nja. ¹⁹ Iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ iwo ṭi pyoonk maakan wal wi Naṣibaṭi akdiimanuṅ banwoon babakul. ²⁰ Umundu utaran atool pya katoka bē mēnt wul uṅaluṅ ṅal wa, Naṣibaṭi adoluṅ haṅ aṣe wul wa mnhaṭ ²¹ kē uluṅ kabuur pṭoka, kaneeṅ ṭi mnjeeh mi babakul bakluṅ kaka ṭiki bawo ṭi mndēm.

²² Nme kē te hēnkuṅ iko yi Naṣibaṭi apaṣuṅ bti iwooni awo ṭi mnhaj ji ṅaaṭ ankyaan kabuk. ²³ Mēnt umundu ṭaṅ ukhajuṅ, nja kak ṅnwoon na *Uhaaṣ

wi Naṣibaṭi kē uwo uṭen uteek wi nul, ṅwooni ṭi ṅhaaṣ ṅi nja meet wi ṅwoon maakan ṭi pyoonk Naṣibaṭi adiiman kē ṅwo babakul abot abuuran ṅleef ṅi nja. ²⁴ Mnhaṭ mi ṅwoonaanuṅ mando kē ṅme kē ṅbuuri. Kē woli ṅdo bi win uko wi ṅhaṭuṅ, mēnt mnhaṭ ma. In akhaṭuṅ uko wi adoon abi win? ²⁵ Kē ṅṣale wo ṅēnwin uko wi ṅhaṭuṅ ṅtaman ṭi pyoonk wa.

²⁶ Jibi ṅbiṣniin, *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uji uṭēnk nja ; wi ṅwoon ṅēmme uko wi ṅkṅehanuṅ Naṣibaṭi, Uhaaṣ uji uṅehan pa nja kaṣe wo uunji uṭēpna ṭi ṅṭup. ²⁷ Naṣibaṭi ammeen uko unwoon ṭi ṅhaaṣ ṅi nja bti, adinan ṭi uko wi uhaaṣ wi nul ujakuṅ ṭiki ujaan uṅehandēr bañaan biki Naṣibaṭi jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ. ²⁸ Nme kē Naṣibaṭi aji lemp ṭi uko undoli pa bnuura bi bañaan bti banṅaluluṅ, bawo biki adatuṅ pa uko wi aṅaluṅ pdo. ²⁹ Bañaan mēnt ado bi dat dat baka, adinan pdo baka bawo ji Abukul, hēnk, abukul aṣe wo bajeen i babakul baṭum. ³⁰ Naṣibaṭi adu keeri bañaan biki adoon abi dinan dinan aji adati ; biki aduṅ ado kē bawo baṭool ṭi kēṣ ki nul ; biki adoluṅ kē bawo baṭool adēman baka.

Pdēm pi unjal wi Naṣibaṭi

³¹ Kē we wi ṅwoon kaṭup ṭi uko mēnt bti? Woli Naṣibaṭi awo na nja, alon ahinan kaṣoor nja i? ³² Ul anwoon aanneenan Abukul tootēs, aṣe wula pa nja bti. Wal wi Naṣibaṭi adoon ado haṅ, hum di awoon aankṭen nja kak ṭi bnuura bi nul iko bti. ³³ Kē in aktaparun bṭup biki Naṣibaṭi adatuṅ? Nin ṅaaṅ alon na manjoonan aanhili. Naṣibaṭi ajakuṅ bawo baṭool, ³⁴ in ahilun keeri kaji baduknaanaa? Nin alon! *Krittu akeṭ kē Naṣibaṭi anaṭana ṭi pkeṭ, kē awo hēnkuṅ ṭi kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi aṭupar nja. ³⁵ Kē we ukpēnanuṅ nja unjal wi Krittu aṅaluṅ nja? Phaajala, mnhaj, unoor, kēme ubon, bwaan, kēme iko injaan ido buṭaan kēme bfiṅar? ³⁶ Hēnk di upiṭaniin ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

† 8:15 Abba :ṭi uṭup uaramayik dawoon Paap.

« Iwi ikaañ kē nji nñog pkeṭ nfa na utaakal.

Nwo ji nkaneel ni bakñooṭun pya kafin. »*³⁷

³⁷ Kē nṣē wat iko mēntṭ bti ṭiki *Krittu aṅal nja. ³⁸ Dwin kē nin uko ulon uunhil kapēnan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi aṅaluṅ nja : mēntṭ pkeṭ pa kēme ubida, ṅwanjut, kēme ṅntaayi, mēntṭ nṭa da kēme faan, kēme bankṣihun, ³⁹ mēntṭ iko yi bko duuṭ ya kēme yi mboṣ uṭeeh. Nin uko ulon umpaṣaniin uunhil kapēnan nja ṭi uṅal wi Naṣibaṭi aṅṭēpnun ṭi Yetu Krittu Ajugun aṅal nja.

9

Pdat pi Naṣibaṭi adatuṅ Itrayel

¹ *Krittu ame kē uko wi nji kabiin pṭup uwo manjoonan ; mēnkṭilan, kē *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nji udiiman kē uko wi nji kajakuṅ uwo manjoonan : ² uhaaṣ wi naan ujooṭan maakan kē mbot ahaj maakan. ³ Ddoo hokan hokan Naṣibaṭi afēpēn nji ṭi uleef wi naan mbot nlow Krittu pa bnuura bi bayiṭ naan, biki pntaali pi naan. ⁴ Bawo biki pntaali pi *Itrayel, akuṭ awo biki Naṣibaṭi adatuṅ bawo babukul. Naṣibaṭi adiiman baka mndēm mi nul. Ado *bhoṅar na baka abot awul baka bgah bi nul na idolade yi pdēmanaan Naṣibaṭi na iko bti yi ahoṅun. ⁵ Bawo biki pntaali pi bateem nja bammeeṭaniin. Kē ṭi pntaali mēntṭ pi pi Yetu apēnnun, ul ampeluṅ iko bti, awo Naṣibaṭi, awo na bnuura te mnto! Uwo haṅ.

⁶ Uko undoluṅ pntaali pi Itrayel kakṣa uunwo kē Naṣibaṭi aando uko wi ahoṅun. Uko unwoon uwo kē mēntṭ bañaan biki Itrayel bti bawoon biki pntaali pi Naṣibaṭi. ⁷ Bañaan bti biki pntaali pi *Abraham baanwo babukul na manjoonan. Hēnk di di Naṣibaṭi ajakuṅ na Abraham aji : « *Bankpēnnun ṭi Itaak ṭaṅ bakwoon pntaali pi nu.* »*⁸ Mēntṭ bampēnnun

ṭi Abraham bti keeri bawoon babuk Naṣibaṭi, biki Naṣibaṭi ahoṅun aji bawo pntaali pi nul bawoon babukul.

⁹ Uko wi ahoṅun Abraham wii wi, aji : « *Dluṅ kabi ṭi pkili ṭi wal wi ; uṭēnk wal mēntṭ Faara aharu abuk napoṭ ṅiint.* »*¹⁰

¹⁰ Kē uṣē wo uumbaṅ hēnk. Naṣalan *Rebeka : babukul batēb biki akaan na Itaak ateem nja bawo kbet. ¹¹⁻¹² Ji babi bado kabuka, ji babi bado kado uko unuura kēme uwuṭaan, Naṣibaṭi aji na Rebeka aji : « *Pntaali pi naweek pabi kado kalempar pi nampoṭi.* »* Naṣibaṭi aṭup haṅ kadiimanaan kē ul adatuṅ jibi aṅaluṅ, uunwo wo uko wi alon ṭi baka adoluṅ. ¹³ Kē hēnk kak di di Naṣibaṭi aṭiiniin ṭi Ulibra wi nul aji : « *Dṅal Yakob aṣē pok Etawu* »*¹⁴

¹⁴ Nṅal keeri kaji Naṣibaṭi aanwo natool i? ¹⁵ Nin! Aṭup Moyit aji : « *Dmiir ṅaaṅ i nṅaluṅ pmiir; kaṅaga i nṅaluṅ kaṅaga* »*¹⁶ Uko mēntṭ udiiman kē woli Naṣibaṭi adat ṅaaṅ, aanji ten ṭi uko wi ṅaaṅ mēntṭ kēme wi ahiluṅ kado, mṅaga mi nul mankaan kē aji data. ¹⁷ Ṭi Ulibra wi Naṣibaṭi, aji na *Farawuna naṣih i Ejiptu : « *Kē uko unkaan kē nṭu'u ṭi pṣih uwo kē dṅal kaṭēpna ṭi iwi kayuuj mnhina mi naan, katim naan kahilna kameeṭana ṭi umundu bti.* »*¹⁸ Iko bti iwoona ṭi uko wi Naṣibaṭi aṅaluṅ pdo, ahinan kaṅaga bañaan kēme kado baka batam ikow.

Udeeb na mṅaga mi Naṣibaṭi

¹⁹ ṅaaṅ alon ahinan keeri kahepar kaji : « *Hum di di Naṣibaṭi ahinanun kadeebaṭer nja wi ajaan ado nja ṅdo jibi aṅaluṅ ṅdo?* » ²⁰ Kē nṣē heparan an bayiṭ naan, naṣal aji nawo bahon kado kahepar Naṣibaṭi uko wi akdoluṅ ba? *Pṭukar paji pahepar ambomanuṅ pa uko unkayi kē aboman pa na jibi abomanderuṅ pa i*?* ²¹ Ambomanuṅ pa ahinan kaboman pṭukar pnuura na pṭukar pwuṭaan ṭi ufuus uloolan wi awoonaanun.

* 8:36 Kañaam 44.22. * 9:7 Ujuni 21.12. * 9:9 Natenan ṭi Ujuni 18.10. * 9:11-12 Ujuni 25.23.

* 9:13 Natenan ṭi Malaki 1.2-3. * 9:15 Natenan ṭi Eṭekiyel 33.19. * 9:17 Natenan ṭi Ppēn 9.16.

* 9:20 Natenan ṭi Itayi 29.16.

22 Kë hënk kak di di Naşibaţi abiin aŋal pdiiman udeeb wi nul kabot kadiiman mnhina mi nul bañaan bti bantaanun na pyeenk kakob. Aşë baa țep țep amiir baka. 23 Ado haŋ wi adiimanun jibi adëmun maakan wi añaŋiŋ bañaan biki adatuŋ pa bawo ți mndëm mi nul. 24 Nja ŋwoon biki Naşibaţi adatuŋ mënț, ŋënwo bayuday țañ, banwoon baanwo bayuday bawo ți bakaan mënțan. 25 Hënk di di Naşibaţi ajakuŋ na Hotea ți ulibra wi nul :

« *Bañaan banwoon baambi wo biki pntaali pi naan*
kë nşë do baka bawo biki pntaali pi naan.

Bañaan biki nwoon mëmbaan kaŋala
*kë nşë ŋal baka maakan. »**

26 Akak aji na a :

« *Dji na baka,*
naanwo biki pntaali pi naan
kë başë luŋ kadu'an
*babuk Naşibaţi ajug ubida. »**

27 Kë hënk di di *Itayi *Naşupar Naşibaţi ajakuŋ na babak İtrayel :

« *Babuk İtrayel batum ji pyiw panwoon du kaban ki bdëk,*
kë bantiinku ți baka țañ bakdukiin kabuur.

28 *Ajugun aluŋ kataran taran kado ți umundu*
*uko bti wi abiin ațup aji ado. »**

29 İtayi akak ațini aji :

« *Woli Ajugun *Anhiniin iko bti aandukar nja lah bañaan balon biki pntaali pi nja*
ŋwoha ji biki ubeeka wi Fodom
*kaba fuț jibi babaan biki ubeeka wi Gomora. »**

30 Kë we wi ŋwoon kate ți uko waŋ? Wii wi : bañaan banwoon baanwo bayuday banwoon baankla ța pwo batool ți kadun ki Naşibaţi, bakak batool ți kadunul ți bafiyaara.

31 Kë biki İtrayel banklaan pwo batool ți kadun ki Naşibaţi ațepna ți bgah bi Moyit başë wo baanhili. 32 Kë we ukaan ba? Başal aji ptaş bgah paktuun bawo batool ți kës ki Naşibaţi,

baanyikrën kë bawo i kafiyaara. Bajot ți plaak panjaan pado bañaan bahubta, 33 Hënk di di upiitaniin ți Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Tenan! Dțu plaak ploŋ du *Fiyon.†*
Plaak pa pdo bañaan bahubta babot bajot.

Kë banfiyaaruŋ plaak mënț
başë wo baankkowa nin. »

10

1 An bayiț naan, uko wi nji nŋaluŋ maakan ți uhaaş naan, uko wi nji kañehandëruŋ bayuday Naşibaţi, uwo babuur. 2 Dme kë baŋala maakan, kë uŋal wi baŋaluluŋ uşë wo uunwo na kame, 3 baanyikrën jibi ajaan ado ñaan awo natool ți kadunul. Bal-aana pwo batool ți kadunul na iko yi başaluŋ bukal ți ŋleef ŋi baka. Hënk, bapok udolade wi nul wi ajaan ațepna kado bañaan bawo batool ți kadunul. 4 Na manjoonan *bgah bi Moyit badolun hënkun kë ŋban du *Krittu, banfiyaaruŋ bti bawoona batool ți kadun ki Naşibaţi.

5 *Moyit ți uleeful adiiman ți ŋpiit ŋi nul jibi ñaan ajaan ațepna ți ptaş bgah kawo natool aji : « *Ñaan anktaşuŋ iko bti yi bajakuŋ, aka ubida unkwoonuŋ ți ba* »* 6 Kë uțup wi Naşibaţi ațupuŋ ți pwo natool panwoonuŋ du pfiyaar uşë ji : Kdo kaji ți uşalu : « *In aklun kapaya bați?* » Krittu aando bi wala wala ți ba i? 7 Kdo kaji kak : « *In aklun kawala du bnjiir?* » Krittu aando bi nața nața ți pkeț i? 8 Kë we wi ujakuŋ keeri? *Uțup wu wuŋ aŋogu, uwo ți mntumu, awo ți uhaaşu.** Uțup mënț uwoon uțup wi ŋkțupuŋ unjakuŋ aji ñaan awo i kafiyaar. 9 Woli ițup na mntumu aji Yetu awoon Ajugun abot afiyaar ți uhaaşu kë Naşibaţi anațana ți pkeț, klun kabuur. 10 Na manjoonan, pfiyaar du uhaaş meet pajaan pațij pwo natool, pțup na mntum kaji Yetu awoon Ajugun pați pațij mbuur. 11 Hënk di di *Ulibra wi Naşibaţi ujakuŋ: « *Bañaan bti banfiyaaruŋ*

* 9:25 Hotey 2.25. * 9:26 Hotey 2.1. * 9:28 İtayi 22.23. * 9:29 Natenan ți Ujuni 19.24-35.

† 9:33 Fiyon; Dawo katim kalon ki Yerutalem. * 10:5 Bgah 18.5. * 10:8 Pleşan 30.12-14.

baankkowa✧. » 12 Hënk, uunka nayuday këme anwoon aanwo nayuday : bukal bti baka Ajug baka aloolan, anjaan atuum bnuura bañaan bti banjuun mnhaŋ mi baka ŋi a. 13 Na manjoonan *anjuun mnhaŋ mi nul ŋi Ajugun aluŋ kabuur*✧.

14 Kë hum di di baktuun mnhaŋ mi baka ŋi Ajugun, wi bawoon baanfiyaara? Hum di bakfiyaarulun, wi bawoon baambaan kaŋiinka uko wi nul? Hum di baktiinkun uko wi nul, wi nin alon awoon aanjuŋ baka wa? 15 Kë hum di di ñaan aktupun baka wi bawoon baanyil nin alon? Kë hënk di di Ulibra wi Naŋibaŋi ujakuŋ: « *Natenan jibi unuuri pwin bañaan bankŋiŋ Uŋup Ulil Unuura!* »✧

16 Kë mënt bayuday bti baŋaan aŋaŋ *Uŋup Ulil Unuura. Hënk, *Itayi *Naŋupar Naŋibaŋi ahepar aji : « Ajugun, in aŋiŋaaruŋ uŋup wi ŋjuŋun? » 17 Pfiyaar paŋi pawoona ŋi uko wi ñaan atiinkun, kë uko wi ñaan atiinkun uwoona du uŋup wi *Krittu.

18 Kë nŋe hepar keeri, bayuday baantiink tiink i? Na manjoonan batiinki. Upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Pdiim patiinkana ŋi umundu bti, ŋjuŋ naban du kaban ki umundu.* »✧

19 Kë nkak ahepar, biki *Itrayel baantee i? *Moyit aŋeem ŋi uko waŋ wi ajakuŋ aji Naŋibaŋi aji :

« *Ddolan nakuj bañaan banwoon baanwo pntaali pi naan, ddolan nadeebaŋer bañaan banwoon baamme nin uko ulon ŋi nji.* »✧

20 *Itayi Naŋupar Naŋibaŋi adoo ñoom aji Naŋibaŋi aji :

« *Banwoon baankla'en bawinën, dwinana du banwoon baanheparaan.* »✧

21 Kë ŋi uko wi Itrayel aŋe ji : « *Nwal bti, ddek kañen bañaan banwoon baantiinkën abot atam ikow.* »✧

11

Mñaga mi Naŋibaŋi añaŋiŋ pntaali pi nul

1 Dhepar keeri : Naŋibaŋi apok pntaali pi nul i? Nin! Nji ŋi uleef naan dwo nayuday, i pntaali pi *Abraham, i pŋini pi *Benjamin. 2 Naŋibaŋi aampok pntaali pi nul pi adoon abi dat dat. Jëm name uko wi *Ulibra wi Naŋibaŋi upiitun ŋi dko di *Eli anomanun du Naŋibaŋi ŋi uko wi Itrayel? 3 Aji na a : « Ajugun, bafinŋ *baŋuparu akuŋ atok iliit yi mngur yi nu. Nji aloolan ddukiin kë bakak anjal kafinën. »

4 Kë Naŋibaŋi aŋe teema aji : « *Ddat baŋaŋar naan iñeen-week njaas iñeen paaj na ulon (7000) banwoon baandëman *Baal.* »✧ 5 Kë hënk di uwoon hënkun. Naŋibaŋi ŋi mñaga mi nul adat balon bantiinku kë bawo biki nul. 6 Adat baka ŋi mñaga mi nul, mënt iko yi badolon ikaan ; woli hënk da lah, mñaga mi Naŋibaŋi maankwo mi manjoonan.

7 Kë we wi nwoon kamëban ŋi uko waŋ? Pntaali pi Itrayel paanwin uko wi paklaan, biki Naŋibaŋi adatuŋ tañ bawinun wa. Kë bandukiin baŋe dënët njaas. 8 Hënk di di upiitaniin ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Te nŋa Naŋibaŋi ado njaas ni baka kë ñadënëti kës ki baka kaankak awin, ibaŋ yi baka iinktiink.* »✧

9 Kë *Dayiŋ naŋih akak aji : « *Pde pi baka pawoon bŋaaw, bahilna bajot, bakoba kakob ki bataananaanun.* »

10 Dolan kës ki baka kafël bado bakak bakuul
dolan baka bado kaŋiŋ nwal bti✧. »

11 Kë nŋe hepar keeri : biki Itrayel bajot pjot pi bawoon baanknaŋa nin i? Nin! Pjot pi baka pado banwoon baanwo bayuday bahilan babuur, kadoona bayuday bakuj baka. 12 Kë woli phubta pi bahubtiin pado kë

✧ 10:11 Natenan ŋi Itayi 28.16. ✧ 10:13 Natenan ŋi Yowel 3.5. ✧ 10:15 Natenan ŋi Itayi 52.7.
✧ 10:16 Natenan ŋi Itayi 53.1. ✧ 10:18 Kañam 19.5. ✧ 10:19 Natenan ŋi Pleŋan 32.21. ✧ 10:20
Natenan ŋi Itayi 65.1. ✧ 10:21 Natenan ŋi Itayi 65.2. ✧ 11:4 1 Baŋih 19.10,18. ✧ 11:8 Natenan ŋi
Pleŋan 29.3. ✧ 11:10 Pleŋan 29.3; Itayi 6.10; 29.10.

bañaan bti biki umundu bayeenk bnuura bweek, kë pjot pi baka pado kë ntaak bti nayeenk bnuura bweek, wel wi pkak baka bti ti mbuur pa-woon paanktij?

13 An nanwoon naanwo bayuday dɕupan hēnkun: nji dwoon *nanjañan i Naşibaŋi ayilun du an, dji kalilan maakan pdo ulemp unwoon wi naan, 14 ŋiki dnal pdo bañaan biki pntaali pi naan bakujan, balon ŋi baka bahilna babuur. 15 Wi Naşibaŋi apokun biki *Itrayel, bandukiin bahilan akak du a. Hēnk, woli Naşibaŋi akak atiinkar na biki Itrayel, uwo wo ji pwul ubida bankeŋun keŋ.

16 Woli bawul Naşibaŋi pde pteek, pde pandukiin bti payimani. Woli intaañ yi bko iyimani, bko bti bayiman kak. 17 Itrayel dawo ji bko bi mno-liwera bi batepiin bi Naşibaŋi afalun inah ilon ; aŋe ŋu iwi inwoon iinwo nayuday ŋi dko di bafalun ya, ihilna iyeenk pñaak pankwoonun du kantaañ ki bko. 18 Kē iŋe wo i kawut kaŋal kaji ipel inah infalaniin yun. Leŋan ŋaŋ kë mēnt iwi iŋjanun intaañ yi bko mēnt, yul iŋjaniin.

19 Dme kë iji inah mēnt ifalana falana ihilna iyeenk dko di yul ibiin awo. 20 Hēnk da. Inah ifalana falana ŋiki yaanfiyaari, kë iwi iŋe wo dko di iwoon ŋiki ifiyaari. Wutan keeri kado kahomp, ŋepan ŋep ido kalipara. 21 Woli Naşibaŋi apēnan inah inwoon yi nul, hum di awoon aanhil pdo haŋ kak na iwi ba?

22 Hēnkun iwin jibi Naşibaŋi ahiini kawul ñaan bnuura na jibi ahiini kakob ñaan. Aweŋan banjotun aŋe wulu bnuura. Ado kawulaaru wul bnuura woli itaman amēban bnuura bi nul. Woli iindo haŋ, apēnanu ŋi dko di iwoon. 23 Kē bukal, woli baanduka ŋi ppok pfiyaar bakak du di babin awo ŋfa, ŋiki Naşibaŋi aka mnhina mi pkakan baka da. 24 Iwi, iwo kanah ki bko bpaajal ki Naşibaŋi afalun abi ŋu ŋi bko bi nul bi atepiin. Kē bayuday, bawoon inah yi bko bi batepiin tepi

bun. Naşibaŋi ahilan keeri kakakan baka du bko banwoon bi baka.

Mbuur mi Itrayel

25 An bayiŋ naan, mēnjal an nawoon naanwo bayuday nado kahomp. Hēnk, dɕupan uko ummeniin unwoon ŋi uko undolon pntaali pi *Itrayel : balon ŋi baka bakak atam ikow, abot alun kaduka haŋ te wal wi an nanwoon naanwo bayuday biki Naşibaŋi adaton bti nakbuurun. 26 Hēnk, biki Itrayel babuur, hēnk di di Naşibaŋi ajakun ŋi ulibra wi nul :

« *Aloŋ alun kawoona *Tiyon pbuuran baka*

wal mēnt biki pntaali pi Yakob baŋe baŋaŋan ppokēn.

27 *Uko mēnt wi wi nhoŋun aji ddo,*

wal wi nkapēnanun pekadu di baka,

*ŋi bhoŋar bi nji kalun kado na baka. »**

28 Woli ñaan aten jibi bapokun ptaŋ *Uŋup Ulil Unuura, bawo baŋoorad Naşibaŋi, nahilna natiink wa. Kē baŋe wo ha biki Naşibaŋi adaton, aŋal baka ŋiki aten ŋi bhoŋar bi abiin ado na bateem baka. 29 Aanji teh uko wi adoon abi ŋen ŋen, aanji ŋilma bañaan biki adoon abi dat dat.

30 An nanwoon naanwo bayuday nabi pok ptaŋ Naşibaŋi, kë aŋe bi miiran wi bayuday babin apok ptaŋa. 31 Kē kamiir ki amiiranun, kado kë ahil kak kamiir bayuday bampokun ptaŋa. 32 Hēnk, Naşibaŋi ado kë bañaan bti baduka ŋi ppok ptiinka awo wo ji badētaa. Ado do haŋ kahilna kamiir bañaan bti.

33 In ahilanun kaniib pyok pi Naşibaŋi na uŋal unŋa wi nul na iko yi ameen? In ahilun kame uŋal wi nul, in ahilun kapiban uko wi akdolun?

34 Hēnk di di upiitaniin ŋi *Ulibra wi Naşibaŋi, aji :

« *In ahilanun kame uŋal wi Ajugun?*

In ahilun kawula uŋal? »

35 « *In aŋeŋanulun kadoo kayoonk baluk? »**

* 11:27 Natenan ŋi İtaŋi 59.20; na ŋi Kañaam 14.7.

* 11:35 Natenan ŋi Yob 41.3.

³⁶ Hënk di uwoon, iko bti iwoona du a, iko bti itëpna ti a, iko bti iwo pa a. Mndëm manwo ti Naşibaţi te mnţo! Uwo haņ.

12

Ubida uhalu ti Krittu

¹ An bayiţ naan, Naşibaţi adimanuņ nja kamiir ki nul, ukaaņ kē nji kakooţan kooţ keeri, nawul nleefan ŋawo bţeņan bjeb banwoon bi Naşibaţi abot alila. Waņ ukwoon pdëman pi nakdoon kadëmana ti ŋhaaşan. ² Nawutan pdo uko wi baņaaņ biki umundu wi bjaan bado, naţëpan ţëp nawut Naşibaţi aţëlsan ŋhaaş abot awulan ŋşal ŋhalu. Wal mēnt, nahilan kayikrën uko wi Naşibaţi aņaluņ; uko unwoon unuura, uko unliluņ, unwoon ujint piş.

³ Naşibaţi awulën bnuura, ukaaņ kē nji kaţupan an bti : « Nawutan kala pdëman nleefan. Andoli ti an aţëpnën ti pfiyaar pi afiyaaruņ Naşibaţi adolna uko wi aţu'uluņ pdo. ⁴ Ŋwo na uleef uloolan, unţumi na iko impaţi, kē iko mēnt bti işë paţ iko yi ijaan ilemp. ⁵ Kē hënk di uwoon pa nja : ŋţum maakan kē nja ŋnwoon biki *Krittu ŋşë wo uleef uloolan, andoli awo i bandukiin. ⁶ Naşibaţi ti bnuura bi nul aţen ŋaaņ andoli iko impaţi na yi atēntul yi awo i kado kalempna. Woli ŋwo i pdo kaţupar Naşibaţi, ŋdo wa na pfiyaar pi Naşibaţi aţenuņ nja. ⁷ Woli ŋwo i plempar batent nja, ŋlempar baka. Woli ŋwo i pjukan batent nja, ŋdo haņ. ⁸ Woli ŋwo i ptentën batent nja, ŋdo haņ. Woli ŋwo i pţen, ŋţen bē ŋënkoonk nin uko ulon. Woli Naşibaţi aţu nja ti pşih, ŋwo kataman. Woli iwo i ptenk najuuk, ţenkana na mnlilan.

⁹ Naņaladan na batentān na manjoonan. Nalowan iko bti inwoon iwuţaan, namëbaan bnuura uko unwoon unuura. ¹⁰ Naņaladan na batentān jibi naņaladuņ du katoh, andoli ji taman ti pdëman atēntul. ¹¹ Nawutan nin kawalan iñen. Naţuun kabaţ ti plempar Ajugun na uhaaş

wi nan bti. ¹² Nalilaan ti mnhaţ mi nahatuņ, namiiran ti mnhaj, nawut kaţaņan nin pñehan Naşibaţi. ¹³ Nadoon kaţënk baņaaņ biki Naşibaţi banwoon ti kanuma nabot nado kayeenk bayaant du itohan.

¹⁴ Nañehaan Naşibaţi awul bnuura baņaaņ bankhajananaņ ; nañehaana awul baka bnuura, awut kafëp baka. ¹⁵ Nalilaan na banwoon ti mnlilan, nawooni na banwoon ti ŋwooni. ¹⁶ Natiinkaran. Nakdo kala mndëm, naţëpën ţëp nawalan ikowan. Nawutan kaşal kaji natit apel bandukiin. ¹⁷ Nawutan kalukan ŋaaņ andolanaņ buţaan. Natamaan nado kado uko unuuriin ti kēş ki baņaaņ bti. ¹⁸ Natamaan nado jibi nahiluņ nawo bnuura na baņaaņ bti. ¹⁹ An bayiţ naan biki nņaluņ, naklukan nin, nawutan Naşibaţi awayëş. Hënk di di Ajugun ajakuņ ti ulibra wi nul : « *Nji dluņ kalukanan, nji dkluņ katuuman* »*²⁰ Akak aji :

« *Woli ubon ude başooradu,
wulan baka bade.
Kë woli udaan uţij baka,
wulan baka badaan.
Woli ido haņ,
ikuņan baka mnkow.* »*

²¹ Nakwut buţaan dawatan, naţëpan ţëp nawat da na bnuura bi najaan nado.

13

Pdo katiink baweek biki pşih

¹ Ŋaaņ andoli adoon katiink baweek banwoon ti pşih, ţiki pşih bti pawoona du Naşibaţi kē banwoon ti pşih, Naşibaţi aţuun baka ti pa. ² Hënk, ŋaaņ ampokuņ ptiink banwoon ti pşih apok ptaş uko wi Naşibaţi aţuun pdo. Bukuņ mēntān Naşibaţi akob baka. ³ Na manjoonan banwoon baando buţaan baanwo kado kalënk başih, bandoluņ buţaan bawoon kado kalënk baka. Kē woli iinņal keeri pdo kalënk banwoon ti pşih, dolan bnuura ţaņ, bataanaru ti uko waņ. ⁴ Na manjoonan bawo balempar Naşibaţi biki aţuun ti pşih pa

bnuura bi nu. Kë işale do buṭaan, iwo kado kalënk baka ṭiki baka mnhina mi pweṭan. Balempar lempar Naşibaṭi kadiiman udeeb wi nul bankdolun buṭaan. ⁵ Iwo keeri kado kaṭiink baka ṭiki ime kë uwo uko wi iwoon kado kado ; iinwo kado wa ṭiki iṭi udeeb wi Naşibaṭi ṭaṅ.

⁶ Ukaaṅ kak kë iwo kado kaluk daaşa. Na manjoonan bakobraar daaşa baji balempar lempar Naşibaṭi wi bakdolun haṅ. ⁷ Lukan ṅaaṅ andoli uko wi iwoon i pluka. Iwole kaluk daaşa, lukan da ; uko wi iwohaṅ pluk pşih, lukan wa. Kë hënk kak, iwole pṭiink ṅaaṅ, ṭiinkana bnuura ; iwole pdëman ṅaaṅ, dëmaana.

Bṅalad bi ṅṅaladuṅ

⁸ Nawutan kaṭeṭ nin ṅaaṅ alon. Baṭeṭ bi nan bi ṅnuur bṭi bawoon ṭaṅ bṅalad bi naṅaladuṅ: ṅaaṅ anṅaluṅ atëṅṭul ado uko wi *bgah bi Moyiṭ bajakuṅ bṭi. ⁹ Bgah baji : « Iinkpiinṭ na ahar ṅaaṅ », « Iinkfiṅ ṅaaṅ », « Iinkkiiṅ », « Iinkṅeebar bka bi atëṅṭu »* na iko ilon kak. Kë uṭup uloolan uşë ṭonkrën iko mënṭ bṭi yi bgah bajakuṅ, uwoon: « *Nalan atëṅṭu jibi iṅaluṅ uleefu.* »* ¹⁰ Pṅal atëṅṭul paanji paṭija nin buṭaan dlon ; pṅal atëṅṭul pawoon keeri pdo uko bṭi wi bgah bajakuṅ.

Pbomandër pa ubi wi Krittü

¹¹ Name wal wi ṅwoon hënkun: wal wi pnaṭa ṭi bṅoy ubani. Unuur wi mbuur uṅog nja hënkun apel wal wi ṅbaaṅ ajun jun pfiyaar. ¹² Utejan ulowi, nfa maṅogi. Nawulën ṅduk keeri iko injaaṅ idolana du bdëm, ṅjej iṅaanan yi pnak. ¹³ Nawulën ṅdo kado iko inwoon itool jibi ṅaaṅ ajaan ado na pnak. Nawulën ṅwut kande kaweeṅ, na ukuj na pjuban pi piinṭ na ubida uṭop na pṅom na bkujar. ¹⁴ Natamaan nanaam na Yetu *Krittü Ajugun ṭi mnwo mi nan, naṭaṅan pdo kaṭaş iko yi ṅleefan ṅaṅaluṅ kado kado.

14

Pwut kado kabeeh batëṅ nja

¹ Nayeenkan ṭi ptoofan anwoon aando bi liinṭ ṭi pfiyaar nawut kado kaṅom na a ṭi iko yi aşaluṅ. ² Alon afiyaar kë iko bṭi ihinan kade'ana ; kë alon anwoon aando bi liinṭ ṭi pfiyaar afiyaar kë aanwo kade nin uyemaṭ ulon. ³ Anjaaṅ ade uyemaṭ awutan kabeeh anwoon aanji de wa ; kë anwoon aanji de wa awutan kado kaji atëṅṭul mënṭ aduknaanaa, uṅ mënṭan awo kak i Naşibaṭi. ⁴ Iwo in ado ji nalempar ṅaaṅ alon alemp bnuura këme buṭaan? Woli alemp bnuura këme alemp buṭaan uten anṭu'uluṅ ulemp. Kë aşë luṅ kalemp bnuura ṭiki Ajugun aka mnhina mi pṭënka.

⁵ Alon aji dëman unuur ulon kapel ṅandukiin, kë balon baji baji ṅnuur bṭi ṅalinuṅ. Andoli aji wo i kamëban ṭi uko wi afiyaaruṅ. ⁶ Andëmanuṅ ṅnuur ṅlon, aji do haṅ pa Ajugun. Kë hënk di di anjaaṅ ade iko bṭi, ajaan ade ya pa Ajugun, kabot kabeeba ; kë anwoon aanji de iko bṭi aji do haṅ pa Ajugun kabot kabeeba. ⁷ Na manjoonan, woli ṅka ubida këme akeṭ, mënṭ nja ṅwoon bajug ubida wi nja. ⁸ Woli ṅka ubida, ṅka wa pa Ajugun, kë woli ṅkeṭi, ṅkeṭ pa Ajugun ; hënk, woli ṅwo bajeb këme akeṭ, ṅwo biki Ajugun. ⁹ Na manjoonan, Krittü akeṭ keṭ aşë naṭa ahilna awo Ajug bankeṭuṅ na Ajug banwoon bajeb. ¹⁰ Iwi, we ukaaṅ kë ikji atëṅṭu aduknaanaa ba? Kë iwi, we ukaaṅ kë ibeeh atëṅṭu ba? Nja bṭi Naşibaṭi alon kawayëş nja. ¹¹ Upiitana ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi

« *Nji Ajugan anwoon najeb dṭupan :
baṅaaṅ bṭi baluṅ kaṅup ṭi kadun naan,
bukal bṭi badëmanaan kadinan kë
nji dwoon Naşibaṭi* »*

¹² Hënk, andoli ṭi nja alon kahepna ṭi kadun ki Naşibaṭi pa uleeful.

Pwut pdo atëṅ nja ajuban

¹³ Nawulën ṅṭaṅan pdo kaji batëṅ nja baduknaanaa. Nabiin ṅṭëp ṭëp

* 13:9 Ppën 20.13-17; Pleşan 5.17-21; Maci 19.18.

* 13:9 Bgah 19.18. * 14:11 İtayi 49.18; 45.23.

n̄tu n̄şal ʔi pwo n̄enkdo uko unkt̄ijun p̄juban pi at̄en̄t̄ n̄ja. ¹⁴ Pfiyaar pi n̄fiyaarun̄ Yetu Ajugun padol̄en̄ k̄e m̄mee, akuʔ ayikr̄en̄ b̄nuura k̄e nin uko ulon̄ uunwo wo uʔop ; uji uwo uʔop ʔi n̄naan̄ an̄şalun̄ aji uwo uʔop. ¹⁵ Woli ide uko ulon̄ k̄e uʔu at̄en̄tu k̄e ajooʔan̄ pa iwi, iinkak̄ an̄şala. ʔaafaraan̄ uko wi ikdeen̄ utok uhaaş wi n̄naan̄ i *Krit̄tu akeʔarun̄. ¹⁶ Kwut keeri uko unwoon̄ unuura pa iwi ukak̄ uko unkdolun̄ bado kaʔiiniyaan̄ buʔaan̄ ʔi iwi. ¹⁷ Na manjoonan̄, *p̄s̄ih pi Naşibaʔi paanwo uko wi kande k̄eme pdaan̄, pawo pi pwo natool, b̄tiinkar na m̄nlilan̄ mi *Uhaaş wi Naşibaʔi ujaan̄ uwul. ¹⁸ N̄naan̄ anklemparun̄ Krit̄tu h̄enk, aji lil Naşibaʔi, bañaan̄ babot̄ kañala.

¹⁹ Nawul̄en̄ keeri n̄do kala pdo uko unjaan̄ uʔij b̄tiinkar na b̄t̄enkar ʔi pfiyaar. ²⁰ Kdo uko wi pde utok uko wi Naşibaʔi adolun̄. Na manjoonan̄ nin iko ide ilon̄ iinwo wo iʔop, aş̄e ji ikak̄ iko iʔop woli n̄naan̄ ade ya aş̄e do at̄en̄tu k̄e ajot ʔi pekadu. ²¹ Uko unuuriin̄ uwo pwut kade uyemaʔ, pdaan̄ poot kawut pdo uko b̄ti unkt̄uun̄ at̄en̄tu ajuban.

²² Uko wi ikşalun̄ ʔi uko m̄en̄t̄ han̄kan wa pa iwi na Naşibaʔi. N̄naan̄ anwoon̄ aanşal aji ajuban ʔi uko wi afiyaarun̄, anuurand̄eni. ²³ K̄e anşaan̄ aji wo na n̄şal n̄t̄eb̄ woli ade k̄eme adaan̄ uko ulon̄, Naşibaʔi aji ji aduknaana, ʔiki uko wi adolun̄ uunwoona ʔi pfiyaar pi nul. Uko b̄ti unwoon̄ uunwoona ʔi pfiyaar uwo pekadu.

15

Pdo bat̄en̄t̄ n̄ja b̄nuura

¹ N̄ja n̄nfiyaarun̄ aliint̄ ʔi *Krit̄tu n̄wo i kado kamiir banwoon̄ baanka m̄nhina m̄en̄t̄, kawut kado uko wi n̄ja n̄şalun̄ ʔañ. ² N̄naan̄ andoli awo i kado kala plil at̄en̄tu pa b̄nuura bi un̄ m̄en̄tan̄, kadolna'a ado kayaha ya kadun̄ ʔi pfiyaar pi nul. ³ Krit̄tu

ʔi uleeful aanla la uko unlilulun̄, udoo piitana ʔi *Ulibra wi Naşibaʔi aji : « *Ikar yi bankariin̄ ibi ʔi n̄ji.* »*
⁴ Iko b̄ti inwoon̄ ʔi Ulibra wi Naşibaʔi ipiitana piitana n̄hilna n̄me n̄bot̄ n̄t̄epna ʔi kamiir na m̄nt̄en̄ mi n̄piit̄ m̄en̄t̄ n̄akwulun̄ n̄kaana m̄nhaʔ.

⁵ D̄ñehan Naşibaʔi anwoon̄ ukump̄eş wi kamiir na m̄nt̄en̄ aʔenan̄ natiinkar nado kado ji Yetu *Krit̄tu. ⁶ H̄enk, an b̄ti nawo ʔi ploolan̄ kad̄eman̄ Naşibaʔi Aşin Ajugun Yetu Krit̄tu.

Pyeenk bat̄en̄tu

⁷ Nawo keeri kado kayeenk bat̄en̄tan̄ jibi *Krit̄tu ayeenkanan̄, m̄nd̄em̄ mi Naşibaʔi manhilna manwinana ʔi m̄nwo mi nan. ⁸ Na manjoonan̄ d̄t̄upan, Krit̄tu akak̄ nalempar bayuday kadolna uko wi Naşibaʔi ahon̄un̄ bateem baka kabot̄ kayuuj k̄e Naşibaʔi aji do uko wi ajakun̄. ⁹ Ado hañ banwoon̄ baanwo bayuday bahilna kak bado kad̄eman̄ Naşibaʔi ʔiki añaga baka. H̄enk di di upiitaniin̄ ʔi *Ulibra wi Naşibaʔi aji :

« *Ukaan̄ k̄e n̄ji kalun̄ kad̄emanu ʔi ptoof pi bañaan̄ biki n̄taak̄ b̄ti, d̄lun̄ kado kayeehu iyeeh yi p̄ñaamar̄en̄.* »*

¹⁰ Ukak̄ apiitana aji :

« *An n̄taak̄ b̄ti nawoon̄ ʔi m̄nlilan̄ na pntaali pi Ajugun.* »*

¹¹ Ukak̄ apiitana aji :

« *An n̄taak̄ b̄ti nadoon̄ kad̄eman̄ Ajugun, an kntaali b̄ti nadoon̄ kayeeh m̄nd̄em̄ mi nul.* »*

¹² *It̄ayi *Naʔupar Naşibaʔi akak̄ aʔiini ʔi uko m̄en̄t̄ aji :

« *Aloñ amp̄ennun̄ ʔi pntaali pi Yete* alun̄ kabi,*

ul aknaʔiin̄ kaşih n̄taak̄ b̄ti ; n̄aʔu m̄nhaʔ mi n̄a ʔi a. »*

¹³ D̄ñehan Naşibaʔi anwoon̄ ukump̄eş wi m̄nhaʔ atumanan̄ m̄nlilan̄ na m̄njeeh wi nafiyaarulun̄. H̄enk, *Uhaaş wi Naşibaʔi uwulan̄ m̄nhina, m̄nhaʔ mahilna mantum ʔi an.

Pʔup uko wi Pawulu aklempun̄

* 15:3 Kañam 69.9. * 15:9 Natenan ʔi 2 Famiyel 22.50; na ʔi Kañam 18.50. * 15:10 Pleşan 32.43.

* 15:11 Kañam 117.1. * 15:12 Yete awoon̄ aşin Dayiʔ naşih. * 15:12 It̄ayi 11.10.

¹⁴ An bayiṭ naan, dme ṭi bkow naan na manjoonan kē bnuura baṭum ṭi an, kē nawo bañaanṭ bammeenṭ akuṭ ahil kado kajukandēr. ¹⁵ Kē nṣē ṭupan nṭup nṭam ṭi nṭmbaṅ nṭlon ṭi kakaarta ki kaleṣanan iko yi nadoonṭ abi juk. Ddo haṅ ṭiki Naṣibaṭi ṭi bnuura bi nul ¹⁶ adolēn kē nji kalempar Yetu *Krittu ṭi kadun ki banwoonṭ baanwo bayuday. Dji kado ulemp uyimanaan wi pṭup *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi, bañaanṭ biki nṭaak bṭi bahilna bawo uṭen unṭilunṭ Naṣibaṭi wi *uhaaṣ wi nul udolonṭ kē uyimani.

¹⁷ Ukaanṭ kē wi nkakuṅ i Yetu *Krittu, dhinan kalilan maakan ṭi uko wi nji kalemparunṭ Naṣibaṭi. ¹⁸ Dñoom kado kaṭup na mntēṅ ṭi uko wi Krittu ṭañ, wi adolnuṅ kē ndo banwoonṭ baanwo bayuday kē bakṭaṣ Naṣibaṭi. Krittu ado haṅ aṭēpna ṭi nṭup na udo wi naan, ¹⁹ ṭi mnḥina mi mlagre na iko iñoṅarēnaan ṭi mnḥina mi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Kē hēnk di mpēnnunṭ Yeruṭalem ayaanṭ te du uṭaak wi Iliriya aṭup *Uṭup Ulil Unuura wi Krittu aba. ²⁰ Kē nṣē bi ṭu ṭu uhaaṣ naan bṭi ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura du nṭaak nṭanwoonṭ nṭaambaanṭ katiinka uko wi Krittu kawutna kaniw du dko di alon adoonṭ abi jun jun. ²¹ Hēnk di njaanṭ kado uko umpiitaniinṭ ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi :

« *Biki bawoonṭ baanṭup uko wi nul baluṅ kawina, banwoonṭ baantiink kē baṭiiniyaan uko wi nul baluṅ kate.* »✧

Pawulu aṅal pya Rom

²² Uko waṅ uneenanaanunṭ nṭyaaṣ nṭum pbi du an. ²³ Kē hēnkuṅ wi mbaanṭ ulemp wi naan du nṭaak mēntṭ abot ado nṣubal nṭum nṭi nṭjali pbi du an, ²⁴ dṅal kanuḥṣar na an. Dṣal woli dlunṭ aya Eṭpaña kapant kawinan naṣē naṭēnkēn nhilna mban uṭaak mēntṭ. ²⁵ Kē nṣē tool hēnkuṅ pya Yeruṭalem pṭēnk bañaanṭ biki Naṣibaṭi banwoonṭ da. ²⁶ Banfiyaarunṭ biki nṭaak nṭi Matedoniya na Akayi badinan pṭēnk bañaanṭ bawaanṭ mēntṭ. ²⁷ Aa,

badinan pdo haṅ, aṣē wo na manjoonan biki pṭēnk baka. Jibi bayuday banfiyaarunṭ Krittu baṭokuṅ iko inuura inwoonunṭ du baṭi yi bayeenkuṅ na banwoonṭ baanwo bayuday, hēnk kak di di bukal kak bawoonṭ kaṭok na bayuday iko yi umundu yi bakaanṭ. ²⁸ Wal wi nji kalunṭ kado kakuran mēntṭ kaba, awul baka iko bṭi yi baṭenuṅ baka, dṭēpna du an kaṭool pya Eṭpaña. ²⁹ Dme kē woli dbi du an Krittu kalilan maakan.

³⁰ An bayiṭ naan, kē nṣē kooṭan ṭi katim ki Yetu *Krittu Ajugun na uṅal wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ujaanṭ uwul nja : nabiin nṅutan, nṅēhan Naṣibaṭi pa nji. ³¹ Nañehaan nhil mbuur bayuday banwoonṭ baanfiyaar Krittu. Nañehaan kak iko yi nji kañooṭunṭ biki Naṣibaṭi banwoonṭ du Yeruṭalem iyeenkana bnuura. ³² Hēnk, nhilna woli ulil Naṣibaṭi kabi du an na mnlilan kanoorfēn ntiinku na an. ³³ Dñehan Naṣibaṭi anwoonṭ ukumpēṣ wi mnjeeh awo na an bṭi! Uwo haṅ.

16

Pwul mboṣ

¹ Dṅal nayeenk Febe ñaat i nja anjaanṭ alempar banfiyaarunṭ biki Kenēray. ² Nayeenkana ṭi pṭoofan jibi ñaanṭ ajaanṭ ayeenk bañaanṭ biki Naṣibaṭi ṭi katim ki Ajugun, naṭēnkana ṭi iko bṭi yi aklunṭ kanuma ṭiki ul ṭi uleeful aṭēnk bañaanṭ baṭum aṭu na nji ṭi uleef naan.

³ Dwul mboṣ *Pritiliya na Akila banjaanṭ bawo na nji ṭi plempar Yetu *Krittu, ⁴ bukal bambiinṭ anaṭ naṭ kawul iṭuṭ yi baka abuuranaanēn pkeṭ. Dbeeb baka, mēntṭ nji aloolan kabeebuṅ baka, banfiyaarunṭ banwoonṭ baanwo bayuday bṭi bakak abeeb baka. ⁵ Dkak awul mboṣ banfiyaarunṭ banjaanṭ bayit du katoh ki baka.

Dwul mboṣ Epenet i mmaganunṭ anwoonṭ nateek anfiyaarunṭ *Krittu du uṭaak wi Atiya.

⁶ Dwul mboṣ Mariya anhaahunṭ maakan na an.

✧ 15:21 Natenan ṭi Itayi 52.15.

⁷ Dwul mboş Andronika na Yuniya bayiṭ naan ṭi *Krittü bambiṭ awo na nji du ukalabuş. Bawo bañaan bantiinkaniṭ ṭi banjaan abot afiyaar *Krittü ji mbi ndo kafiyaara.

⁸ Dwul mboş Ampliyat i mma-ganuṭ bnuura ṭi katim ki Ajugun.

⁹ Dwul ma Urabanu anjaan alem-par *Krittü na un, na Titaku i mma-ganuṭ.

¹⁰ Dwul ma Apelet anyuujuṭ kē amēban *Krittü.

Dwul mboş biki katoh ki Arittobulu.

¹¹ Dwul mboş Herodiyon ayiṭ naan.

Dwul ma biki katoh ki Nartitu, ban-woon biki Ajugun.

¹² Dwul bi Trifena na Trifota mboş, bukal banhaahuṭ maakan ṭi plem-par Ajugun. Dwul mboş Peretida aṭalaniṭ abot ahaah bnuura pa Aju-gun.

¹³ Dwul mboş Rufu i Ajugun adatuṭ na anin ankaan awo ni.

¹⁴ Dwul ma Atenkritu na Flegon na Hermet na Patroba na Hermet na bayiṭ baka banwoon na baka.

¹⁵ Dwul mboş Filologu na Yuliya na Nereyu na aṭa'ul ñaaṭ, na Olimpiya na bañaan biki Naşibaṭi bti banwoon na baka.

¹⁶ Nawuladēn mboş an bti naboo-far bboofar banyimanuṭ. Kntuk ki banfiyaaruṭ *Krittü bti kawulan mboş.

Nṭup ṇlon ṇbaañṣaani

¹⁷ An bayiṭ naan, dkooṭan kooṭ, nali-pariin bañaan banjaan banaakrēn bañaan kakuṭ kaneemanan wi ba-jaan balaṭ pjukan pi bajukananaṭ. Nalowan baka! ¹⁸ Bañaan ji bukuṭ mēnṭan baanji balempar *Krittü Aju-gun, iyin yi baka yi yi bajaan balempar. Baji baguur na ṇṭup ṇṭaab ṇi baka ṇṭum bañaan banwoon kabaṭ kaloolan. ¹⁹ Na manjoonan pfiyaar pi nafiyaaruṭ Naşibaṭi pameeṭana ṭi dko bti, ukaan kē uwo mnlilan mi naan. Kē nṣē ṇal nawo na ṇṣal ṇṭuṇa, kadolna bnuura kaşē kabi kalow low buṭaan. ²⁰ Naşibaṭi anwoon ukumpēş wi mnjeeh awat hēnkuṭ Tatana ṭi ihoṭan.

Dñehan bnuura bi Yetu Ajugun bawo ṭi an.

²¹ Timote anjaan alem-p na nji awu-lan mboş, ul na Lutiyuṭ na Yaṭon na Totipater bayiṭ naan.

²² Nji Tertiyu mpiitaruṭ Pawulu kakaarta, dwulan mboş ṭi katim ki Ajugun.

²³ Gayuṭ anyeeknuṭ du katohul awulan mboş. Du katohul di di ban-fiyaaruṭ bti bajaan bayitiiraan.

Erattuṭ namali i ubeeka akak awu-lan mboş, na Kwartu ayiṭ nja.

²⁴ [Dñehan Yetu Krittü Ajugun awu-lan an bti bnuura. Uwo haṭ.]

Mndēm mi Naşibaṭi

²⁵ Nawulēn ṇdēman Naşibaṭi! Aka mnhina mi pdolan naliṭ ṭi pfiyaar. Uko waṇ wi wi nji njakuṭ wi nji kaṭupuṭ *Uṭup Ulil Unuura unṭiiniyaanuṭ uko wi Yetu *Krittü, kadiiman manjoonan mamme-naniṭ undiimaan. ²⁶ Hēnkuṭ kakşa manjoonan mēnṭ manṭēpna ṭi uko wi *baṭupar Naşibaṭi bapiiṭuṭ, uko wi Naşibaṭi anwoon aankba ajakuṭ aji udolana, apēn awinana ṭi kadun ki ṇṭaak bti ṇahilna ṇafiyaara ṇabot ṇado kaṭaşa. ²⁷ Nawulēn ṇdēman te mṇṭo Naşibaṭi anwoon aloolan anwoon na uşal unṭuṇa ṭi katim ki Yetu Krittü. Uwo haṭ.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Korint dawo ulon ṭi nḃeeka nḃandēmnuṅ nḃi utaak wi Akayi unwoon nṭa ṭi utaak wi Gret. Bañaan baṭum bambiin afēt ṭi ubeeka mēntḃi babi wo bañaan banwoon baanfiyaar Naṣibaṭi abot awo bado iko iwuṭaan. Pawulu ado uṣubal na kli paaj pa pṭooran pntuk pi banfiyaarun. Wi Pawulu apiitun kakaarta ki, awo du Aṭiya du ubeeka wi Efet. Bañaan balon biki pntuk pi banfiyaarun du Korint bapiituluṅ kahepara uko ulon wi baṅaluṅ pme. Ji ikaarta bṭi yi Pawulu, ado alon kē apiit akuṭ añooṭ kakaarta du biki apiitun ka. Kē ñaan i Pawulu ayilun katimul kawo Toten. Toten awo ñaan anfiyaarun Krittū kē bañaan baṣē wo baamme'a bnuura. Pawulu ado kakaarta ki apiitun ki ifah itēb. Ṭi kateek ñaan aji win kē banfiyaarun baṭup Pawulu iko itum inṭepun ṭi pntuk pi banfiyaarun mēntḃi. Kē Pawulu aṣē win iko iwajanṭ inkaan udooni : Bañaan baantiinkar ṭi pntuk pi banfiyaarun. Alon aya apiinṭ na ahar aṣin. Banfiyaarun baji bañooṭ batēntḃi baka banfiyaarun du uruha wi banwoon baanwo bayuday. Uko mēntḃi ukaan kē Pawulu ahepar baka me iko ikowandēnaan yi aktiinkun ijoonanaari. Ṭi kafah katēbantēn uṭup paaj na ulon te du uṭup iñeen na paaj Pawulu ateem ṭi iko yi baheparulun. Aṭiiniyaan bniim. Aji na baka balow nṭon. Aṭiiniyaan kak uko wi pyit pde panwoon paanji padēman Krittū. Aji na baka bala uṭen wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unjaan uṭenk pntuk pi banfiyaarun. Aji na baka bado kala bḃalad du uṭup iñeen na nṭēb te iñeen na nḃaakēr. Akak aṭiiniyaan pnaṭa ṭi pkeṭ. Ṭi uba kakaarta, Pawulu aṭup

aji aṅal kaya pwin baka kayeenkna iko yi baṭonkrēnuṅ kaṭenkna bajuuk biki Yerutalem.

1 Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittū, ṭiki aṅaluṅ uko mēntḃi, na Toten ayiṭ nja, nḃiitanan. 2 Nḃiitan, an banfiyaarun Naṣibaṭi nanwoon du Korint, nankakuṅ ayiman wi na-woon ṭi plooman na Yetu Krittū, an nandu'aniiiṅ pwo biki nul. Nḃiitun kak bañaan bṭi banjaan badēman katim ki Yetu Krittū Ajug nja, anwoon Ajugun akuṭ awo Ajug baka, du dko di bawohan. 3 Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan nḃhaaṣ.

4 Naṣibaṭi awulan bnuura wi na-woon ṭi plooman na Yetu *Krittū ukaan kē nji kabeeba wal undoli ṭi uko wi nan. 5 Ṭi pwo ṭi plooman na a pun, nawo bayok ṭi iko bṭi : Ṭi uṭup undoli na ṭi pme bṭi. 6 Na manjoonan, namēban bnuura uko wi nṭupanan ṭi Yetu Krittū, bado kē uneej ṭi an aṭoo aliint. 7 Hēnk, naankwaan nin uṭen ulon, wi nawoon ṭi pyoonk Yetu Krittū Ajugun apēn awinana. 8 Ul akluṅ kadolan namēban naliint te ubaañṣaani nahilna nawo bañaan biki nin ñaan awoon aanka uko uwuṭaan uṭup ṭi baka ṭi unuur wi akbiin. 9 Naṣibaṭi aji do uko bṭi wi ahoṅun, ul andatanan nawo ṭi plooman na Abukul Yetu Krittū Ajugun.

Uko wi bpulad ṭi ptoof pi banfiyaarun

10 An bayiṭ naan, dkooṭan ṭi katim ki Ajugun Yetu *Krittū nawo bṭi ṭi uṭup uloolan, bpulad baṭañ ṭi ptoofan, naṭēpēn ṭēp natiinkar nawo na uṣal uloolan na uṭup uloolan. 11 An bayiṭ naan, uko unkaan kē nji kaṭiini han uwo kē bañaan biki ufēt wi Kēlowe baṭupēn aji bpulad bawo ṭi ptoofan. 12 Dḃal kaji balon ṭi an baji baji : « Nji dwo na Pawulu, » alon kaji « Nji dwo na Apoloṭ, » alon kaji « Nji

* 1:12 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

dwo na Kefat*. Alon kak kaji « Nji dwo na Krittu. »¹³ Naşal aji Krittu afaaşıiri i? Nji Pawulu i i bapañuñ ti krut pa an i? Keme ti katim ki naan ki ki nayeeknuñ batitmu i?¹⁴ Dbeeb Naşibaţi ti uko wi nwoon mēmbattaar nin alon ti an bē mēnt Kritput na Gayut baka,¹⁵ hēnk nin alon aankhil kaji nabattaar ti katim ki naan.¹⁶ Yoow, dbaan aleş, dbattaar kak biki katoh ki Tefanaţ, aşē wo mēnkak aleş me mbattaar alon kak.¹⁷ Krittu aanyilēn yil mbi pbattaar, ayilēn yil mbi nţup *Uţup Ulil Unuura. Aanyilēn pţup wa na nţup ŋi mntit mi űaañ najēn, pkeţ pi Krittu ti krut pawutna kawaañ udooni.

Uşal unwoon untuņa na manjoonan

¹⁸ Uţup wi pkeţ pi *Krittu ti krut uwo ŋyila pa banneemuñ aşē wo pa nja ŋmbuuruñ mnhina mi Naşibaţi.¹⁹ Hēnk, Naşibaţi aţiini ti *Ulibra wi nul aji : « *Dluñ katok pntuņa pi banwoon na űşal űntuņa, katok mntit mi bantitun* ».*²⁰ In awoon na uşal untuņa ba? In awoon name? In awoon nalil mntum i umundu wi nţa wi? Naşibaţi adiiman kē uşal untuņa wi mboş uwo ŋyila.²¹ Naşibaţi na uşal untuņa wi nul ado kē umundu uumme'a na uşal untuņa wi wa. Ulila kē aţēpna ti uţup wi űkţupuñ abuuran banfiyaaruñ, uţup mēnt uwo wo ji ŋyila ti kēş ki bañaañ bajēn.²² Bayuday bañal kawin iko iñoñarēnaan kē banwoon baanwo bayuday bakla pwo na űşal űntuņa,²³ kē un űşē űup uko wi Krittu ampañaniin. Bayuday baji uko mēnt uwo pkar Naşibaţi, kē banwoon baanwo bayuday baji uwo ŋyila.²⁴ Kē ti bañaañ biki Naşibaţi adatuñ, bayuday na banwoon baanwo bayuday, Krittu ajaañ adiiman mnhina na uşal untuņa wi Naşibaţi.²⁵ Na manjoonan uko wi bajaañ bado ŋyila ŋi Naşibaţi upel űşal űntuņa ŋi bañaañ bajēn, kē pbiişna pi Naşibaţi papel mnhina mi bañaañ bajēn.

²⁶ An bayiţ naan, natenan jibi nabiin awo wi Naşibaţi adu'anañ:

☆ 1:19 İtayi 29.14. ☆ 1:31 Yeremiya 9.24.

bañaañ biki bajakuñ aji bawo na űşal űntuņa baantum ti an, kē bañaañ banwoon na mnhina baantum ti an kak, kē bañaañ baweek baantum ti an.²⁷ Bañaañ biki bajakuñ aji bawo bayila, Naşibaţi adat dat baka kakowandēnaan banwoon na űşal űntuņa. Bañaañ biki bajakuñ aji baanwo na mnhina, Naşibaţi adat baka kakowandēnaan bañaañ banwoon na ma.²⁸ Bañaañ bampoţi, bañaañ biki babeehuñ, ado baka ji bañaañ bawaañ udooni, Naşibaţi adat baka kadolna uko wi umundu uşaluñ aji uka udooni uwaañ udooni.²⁹ Hēnk nin alon aankhil kado kahomp ti kadun ki Naşibaţi.³⁰ Ul adoluñ kē nawo ti ploolan na Yetu *Krittu, kē ul Krittu awoon űaañ ankaañ kē űme uşal untuņa wi Naşibaţi. Akaañ kē űwo baţool ti kēş ki Naşibaţi, ayiman ti kadunul, ul abuuranuñ nja ti pekadu.³¹ Hēnk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Woli űaañ alon añal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adoluñ.* »*

2

Uţup wi Krittu ampañaniin ti krut

¹ An bayiţ naan, wi mbiin du an pţupan iko yi Naşibaţi imbiin amena mēnkla la naji dwo űaañ anliluñ mntum kēme űaañ anwoon na kame.² Dbaa ţēp ţēp aji mēnkţiiniyaan nin uko ulon umpaţi na wi Yetu *Krittu, ul i bapañuñ ti krut.³ Dbi du an na pbiişna na blal, alēnk akat kat.⁴ Pjukan pi naan na nţup ŋi nji kaţupanañ űaanwo nţup űlil ŋi name, mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaţi manwinaniin hēnk,⁵ kadolna pfiyaar pi nan pawut kanaţna ti uşal untuņa wi űaañ najēn paşē panaţna ti mnhina mi Naşibaţi.

Uşal untuņa wi Naşibaţi

⁶ Bañaañ banliintuñ ti pfiyaar kakşa, nţup baka nţup ŋi uşal untuņa, kē uşē wo uunwo wi umundu wi, wi başih biki wa, bandoon abi kaba ba.⁷ Uko wi űkţiiniyaanuñ uwo uşal

untuja wi Naşibaţi wi bañaan bawoon baamme, Naşibaţi adoluŋ k  uwoo, wi awoon aando bi paş umundu, kad manaan nja. ⁸ Nin naşih alon i umundu wi aamme uşal untuja m nt, woli bawo lah na wa, baankpaŋ Ajugun anwoon na mnd m. ⁹ H nk di di upiitaniin   Ulibra wi Naşibaţi aji :
 « Uko wi nin pk ş pawoon paanwini,
 uko wi nin kabaţ kawoon kaantiinki,
 uko wi nin uşal uwoon uunşali,
 wi wi Naşibaţi ahankuŋ pa banjaluluŋ.
 »[ ]

¹⁰ Nja biki Naşibaţi a  pnun  i *Uhaaşul adiiman uko m nt. Uhaaşul ujaan ujeehan iko b i kado ban du uşal wi nul unlownuŋ. ¹¹ In ameen uko unwoon  i uşal wi  naaŋ naj n b  m nt uhaaş unwoon  i a wa? K  h nk kak di di nin  naaŋ awoon aamme uko wi Naşibaţi b  m nt *Uhaaşul wa. ¹² Uhaaş wi nyeenkuŋ uunwo uhaaş wi umundu wi, uwo Uhaaş wi Naşibaţi  hilna  me iko inuura yi a enuŋ nja. ¹³ N nkt iniyaan uko m nt na   up  i  şal  ntuja  i bañaan baj n,   iiniyaan wa na   up  i Uhaaş wi Naşibaţi ujukanuŋ nja, a up iko yi wa bañaan banwoon na wa. ¹⁴ K   naaŋ anwoon aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi aanji hinan pyeenk iko yi wa,  iki iji iwo wo ji nyila  i a. Aanhinan kame ya,  iki  naaŋ aji me ya woli Uhaaş wi Naşibaţi uwo  i a  a . ¹⁵  naaŋ anwoon na Uhaaş wi Naşibaţi aji me iko b i, k  bandukiin baş  wo baanji bahil pme'a kadoo kahil ka up  i a. ¹⁶ Upiitana  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « In ameen uşal wi Ajugun kadoo kawuluŋ m ntan uşal? »[ ] K  nja  ş  me uşal wi *Krittu.

3

P om  i ptoof pi banfiyaaruŋ

¹ K  an bayi  naan, m ntiini na an ji bañaan biki, banjaan ba aş *Uhaaş wi Naşibaţi, d iini na an ji bañaan biki banjaan ba aş iko yi  leef  i baka  a aluŋ. Nahum nwo bapo  bampo i  i uko wi pfiyaar

*Krittu. ² Ukaaŋ k  nwulan mntow k  nadaani, m nwulan pde pantamuŋ, naando bi hil pde pa. Te h nkuŋ naando bi hilaŋ pde pa, ³  iki nahum nwo bañaan bank aşuŋ iko yi  leef  i baka  a aluŋ. Woli bkujar na p om pawo  i ptoofan, naanwo wo bañaan bank aşuŋ iko yi  leef  i baka  a aluŋ ado iko yi bañaan biki umundu bajaan bado i?

⁴ Woli alon aji : « Nji dwo na Pawulu, » k  alon kak aji : « Nji dwo na *Apolo , » naanwo wo b i bañaan biki umundu i? ⁵ In awoon Apolo ? K  in awoon Pawulu? Nwo balempar Naşibaţi biki na  pnun afiyaar ; andoli  i un Ajugun a u'uluŋ ulemp m nt. ⁶ Nji dtepiin bko, Apolo  k  atulan ba, k  Naşibaţi a aan ana an ba. ⁷ H nk, antepiin na antulanuŋ baanwo nin uko ulon, Naşibaţi anjaan ana an bko awoon uko ulon. ⁸ Antepiin na antulanuŋ bawo baloolan, k  andoli  i baka a   luŋ kayeenk baluk bi nul bankliuŋ na ulemp wi adoluŋ. ⁹ Nja  lemp lemp na Naşibaţi, k  an na   wo u eek wi nul, nawo katoh ki awoon  i pniw.

¹⁰  i bnuura bi Naşibaţi awulnuŋ, ji naniw nanuura dte  itap yi katoh k  alon a   niw katoh.  naaŋ andoli atenan bnuura jibi akniwi  i itap yuŋ duu . ¹¹ K  nin alon a   wo aanhil ka u itap ilon impa i b  m nt inwoon da ya ; itap m nt iwoon Yetu *Krittu. ¹²  naaŋ ahil kaniw na uwuru, untaam, mmlaak mnuura, imul, pjaagal. ¹³ Uko wi akjejaan pniwna, ulemp wi nul uluŋ kawinana  i unuur wi pway ş. Unuur m nt bdoo bado up n uwinana, buŋ m nt badiiman ulemp wi  naaŋ andoli adoon. ¹⁴ Woli uko wi aniwuŋ una  aliint, ayeenk katuum ; ¹⁵ uşale yik, awaanand n kaş  buura buur ji  naaŋ ambuuruŋ pyik.

¹⁶ Naamme k  nawo katoh ki Naşibaţi i, k  *uhaaş wi nul uwo  i an meet i? ¹⁷ Woli  naaŋ alon atok katoh ki Naşibaţi, un m ntan Naşibaţi atoka.

Katoh ki Naşibaţi kayimani, katoh mēnt kawoon an.

¹⁸ Nin űnaan awutan kaguur uleeful! Woli űnaan alon  i an a al aji awo na u al untu a wi umundu wi, akakan nayila ahilna akak űnaan anwoon na u al untu a na manjoonan. ¹⁹ U al untu a wi umundu wi uwo nyila  i kē  ki Naşibaţi. Hēnk di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Aji mob banjakun aji bawo na n sal n ntu a  i kaguuru ki baka.* »* ²⁰ Ukak apiitana aji : « *Ajugun ame n sal ni ba naan bantun a, ame k  n waa  udooni.* »* ²¹ Ukaan k  űnaan aanwo kado kahompna ba naan baj n ; an nakaan iko bti na ba naan bti : ²² uwole Pawulu, uwole Apolot, k me Kefat*, uwole umundu, uwole ubida, k me pke , k me uko wi n a na wi faan, an nakaan iko bti na ba naan bti. ²³ Te an Krittu aka'anan, k  Krittu ul, Naşibaţi aka'ulun.

4

Balempar Krittu

¹ K  un, nawo kajejun keeri ji balempar *Krittu, ba naan banwoon bamali biki Naşibaţi a uun pdiiman ba naan iko yi nul immeniin. ² Namali awo kado kalempar ajugul na uhaa  ujint. ³ K  nji n   wo m nto aten me naway saan k me uruha wi ba naan baj n uway saan, m nka kak na pway   uleef naan. ⁴ Uhaa  wi naan uunjak n aji djubani k  n   wo kak a m nji dwo natool ; Ajugun akway saanun ka up. ⁵ Ukaan k  naanwo i kataran pway  : nayoontan unuur wi Ajugun akbiin. Ul aklun kado iko immeniin yi bd m ip n iwinana, kadiiman iko inwoon  i n sal ni ba naan. Wal m nt Naşibaţi ad man űnaan andoli kali an na ulemp wi adolon.

⁶ An bayit naan nakaan k  n  pna  i uko wi Apolot na wi naan nahilna najukna  i un pwut kado umpati na uko wi bapiitun. H nk, nin alon  i an awutna kado kahomp kaji awo na

imon  i k me na undu. ⁷ Iwi, in adoliin k  ipel bandukiin ba? We wi ikaan, b  iinyeenk yeenk wa ba? K  wi iyeenkun wa, we uwoon pdo kahomp kawo ji baantenu  en wa ba?

⁸ Na al aji nado bi kaka uko wi nanumiin bti i? Na al aji nado bi wo wo bayok i? K  nakak ba ih adukun kafet i? Na manjoonan, d nehan nakak ba ih, n hilna n  h na an. ⁹ Naşibaţi awo wo ji a u un n nwoon banja an du kafet ji ba naan banjubanun ata an na pke . N kak bten bi umundu bti : nwanjut na ba naan baj n. ¹⁰ *Krittu aka n k  nwo bayila, k  an na    al aji Krittu aka n k  naji naji nawo na u al untu a. Un n bi naa, k  an na   wo na mnhina. Bad manan k  un ba   walanun. ¹¹ Te n a, nwo na ubon, udaan k  utijun, nwo byi u, nwo  i mnhaj, nwaan dko df t, nwo  i p naay na dko, ¹² nnoor  i ulemp wi i en yi nun. Woli űnaan akarun, nji n nehand ra bnuura ; ahajanun le, nmiir ; ¹³ woli űnaan a up bu aan  i un, nji n  p bnuura  i a. Te n a nwo uko unwu nun  i mbo  awo uko wi ba naan bti bagatun.

¹⁴ M mpiitan piit h nk nakownaana, dpiitan piit ji babak naan biki n alun maakan nahilna name. ¹⁵ Woli nado ka ba naan i een week nyaa  i een week (10 000) bankjukananan bgah bi *Krittu nakaha a inan aloolan : nakak babak naan  i Yetu Krittu wi n upanun *U up Ulil Unuura. ¹⁶ Dkoo an keeri, nadoonaan nado kado ji nji. ¹⁷ Uko wan ukaan k  nyil du an Timote anwoon abuk naan  i Ajugun i n alun maakan k  abot am banaan, alun kale anan mnwo mi naan wi nwoon  i ploolan na Krittu Yetu mantaanun na uko wi njaan kajukan banfiyaarun bti  i dko bti.

¹⁸ Balon badeen iganan awo  i phomp a al aji m nkak du an. ¹⁹ K  n   bi du an uunkjon woli ulil Ajugun katen bahomp m nt. Woli dlun aban, m nken n  p ni baka  a , dten me

* 3:19 Yob 5.13.

* 3:20 Ka aam 94.11.

* 3:22 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer.

baka mnhina na manjoonan. ²⁰ *Pşih pi Naşibaţi paanwo  i n up  a n, pawo  i mnhina. ²¹ We wi nahokanu  keeri? Na al mbi du an na pmul k eme mbi du an na u al na pjoob bkow?

5

Mnwo mnwu aan  i pntuk pi banfiyaaru 

¹ Na manjoonan, baji ba iiniyaan mnwo mnwu aan  i ptoof pi nan, mnwo mnwu aan mandoon awo maanwo du banwoon baanfiyaar Naşibaţi :  niin  alon adoo ya apiin  na ahar a in. ² K  naş  homp, nawo lah kawo ji ba aan banwoon na puum kado  niin  m n   i ptoofan. ³ Nji k  nş  wo m nwo da na an, uhaaş wi naan k  uş  wo da, ddo bi way ş way ş  niin  andolon uko m n  ji  naan anwoon da, amaar. ⁴ Ddo uko m n   i katim ki Yetu Ajugun. Aa, wal wi naklu  kayit, nş  wo  i ptoofan na uhaaş, mnhina mi Yetu Ajugun manwo da na nja, ⁵ naş  nawutar  niin  nawu aan m n  *Tatana, uleef wi nul utoknaana. H nk uhaaş wi nul uş  ulu  ubuur  i unuur wi Ajugun akway şu  ba aan.

⁶ Naanwo i kado kahomp nin! Naamme k  uko untiinku utaajanaan pşon ujaan una an pşon ptum i? ⁷ Nap naan uko utaajanaani pşon ujon, nakakna pşon phalu, ba aan bajin   i k ş ki Naşibaţi. Nado bi wo wo bajin . *Kritt  anwoon unkaneel wi *Ufettu wi Mbuur awul ka u ul pa nja. ⁸ Nawul n keeri  do ufettu,  wut kawo na mn ot na ipekadu ji ipoom inwoon na uko utaajanaani pşon ujon,  wo ba aan bajin   i k ş ki Naşibaţi, banjaan ba up manjoonan, banwoon ji pşon phalu.

⁹  i kakaarta kalon ki mpiitanan djakan aji nalow ba aan banwoon  i pjuban pi piin . ¹⁰ Wi njaku  ha , m n  bajuban  i piin  b i biki nji ka iiniyaanu , k eme ba eebar iko, k eme baguuru, k eme banjaan bad man  nton. Woli h nk di njaku 

lah, nap n  i umundu! ¹¹ Uko wi n alu  lah ka upan uwo nawut kanaakiir na  naan anjaku  aji awo i *Kritt  aş  wo  i pjuban pi piin  k eme a eebar iko, k eme ad man  nton, akuutar, akuj, k eme awo naguuru. Naando wo wo ka ok pde na  naan m n . ¹² Nji dkaan na pway ş ba aan banwoon baanwo biki Kritt  i? Nin! M n  banwoon biki Kritt  biki  woon i kaway ş i? ¹³ Naşibaţi aklu  kaway ş banwoon baanwo biki Kritt . Nadolan jibi *Ulibra wi Naşibaţi u u'ana  pdo : « *Nap naan  naan na ot  i ptoofan.* »*

6

 jom na uruha  i ptoof pi banfiyaaru 

¹ Woli alon  i an aka uhok na ayi ul  i *Kritt , hum di di ajaan a oom ka oo a pway ş du banwoon baamme uko unwoon utool  i kadun ki Naşibaţi, kawo aanji  oo a du banwoon biki Naşibaţi baway şa? ² Naamme k  ba aan biki Naşibaţi baklu  kaway ş umundu i? K  woli nawoon i kaway ş umundu, nabiişna pway ş iko impo i i? ³ Naamme k   lu  kaway ş  wanjut i? K  hum di di  woon   nhil kaway ş iko yi umundu wi ba? ⁴ An k  naş  ji naka uhok  i iko yi umundu wi kaş  ya du ba aan biki banfiyaaru  *Kritt  ba u  baway ş bawaan udooni. ⁵ D ini h nk nakownaana. Naanwo na  naan alon  i an anwoon na uşal un u a anhilu  kaway ş uhok  i ptoofan i? ⁶ K  naş  ji nado anfiyaaru  Kritt  aya na ayi ul  i Kritt  uruha, kabaa beeh ka oo a du kadun ki banwoon baanfiyaari.

⁷ Na manjoonan pdo kado uruha  i ptoofan pado bi diiman diiman k  najoti. We ukaan k  naambaa   p   p adinan badolan bu aan ba? We ukaan k  naankwut bakiijan ba? ⁸ K  naş  ji nabaa   p   p kado bu aan, kakiij bandukiin, kadoo do ha  na bayi an  i *Kritt . ⁹ Naamme k 

* 5:13 Pleşan 17.7.

banjaan bado buṭaan baankluṅ kawo du *Pših pi Našibaṭi i? Natiinkan bnuura : bañaan banjaan bajuban pjuban pi piintṅ, banjaan badëman ṅntoṅ, baṭupan, banjaan bapiintṅ na biintṅ ji baka, këme baaṭ ji baka, ¹⁰ bakiij, bajaan bañeebar iko, bakuj, bakuutar na baguuru baankwo du Pših pi Našibaṭi. ¹¹ Kë hënk di baloṅ ṭi an babiinṅ awo. Kë Našibaṭi i nja ašë ṭëpna ṭi Yetu Krittü Ajugun na *Uhaaš wi nul aṅow ipekadu yi nan, kë nakak ayiman, adolan kë nawo batool ṭi këš ki nul.

*Pmëban uleef ji dko di *Uhaaš wi Našibaṭi ufëṭuṅ*

¹² Baloṅ baji baji : « Nji, dhinan kado iko bti, » kë iko bti išë wo iinuura pa ñaan. Aa, dhinan kado iko bti, kë nšë wo mënkḍinan uko uloṅ udo kaṭoṅën. ¹³ Baloṅ ṭi an baji baji : « Uko ude uwo wi kayiṅ, kë kayiṅ kawo ki uko ude, » kë Našibaṭi ašë luṅ kaba na yul bti. Kë uleef ušë wo uunwo wo pdo kajubanaan pjuban pi piintṅ, uwo wi Ajugun, ul amëbanuṅ wa. ¹⁴ Kë Našibaṭi, annaṭanuṅ Ajugun ṭi pkeṭ, akak aluṅ kanaṭan nja ṭi pa na mnhina mi nul. ¹⁵ Naamme kë uleef wi nan uwo kafah kaloṅ ki uleef wi *Krittü i? Djeṅ keeri uleef wi Krittü kado uleef wi naṭuunk i? ¹⁶ Naamme kë ñaan anyaan anaakiir na ñaaṭ naṭuunk aji kak kawo ñaan aloolan na a i? Na manjoonan upiitana aji ṭi Ulibra wi Našibaṭi : « *Bukal batëb bakak ñaan aloolan.* »* ¹⁷ Kë hënk kak di di ñaan annakiiruṅ na Ajugun, ajaan akak uhaaš uloolan na a.

¹⁸ Nadoon kaṭi keeri pjuban pi piintṅ. Pekadu dloṅ dmpaṭi di ñaan adoluṅ dawo du uleef bḍig, kë anšaan ajuban pjuban pi piintṅ aji juban uleef. ¹⁹ Naamme me kë uleef wi nan uwoṅ dko dyimanaan di *Uhaaš wi Našibaṭi ufëṭuṅ i? Uwo ṭi an, Našibaṭi awulanaṅ wa. Mëntṅ an keeri nakaan uleefan. ²⁰ Našibaṭi anugan nug ṭi preeš pweek. Nadoon kadëmana keeri na uleefan mëntṅ.

* 6:16 Ujuni 2.24.

7

Bniim

¹ Hënkunṅ, dbi ṭi uko wi nabiiṅ ahep-araan aji me unuura ñiiṅṅ aṭo bë aankwo na ñaaṭ. ² Uko wi njakuṅ wi : jibi nameeṅ kë ñaan ahinan kajot ṭi pjuban pi piintṅ, dšal aji ñiiṅṅ andoli aji wo kawo na aharul, ñaaṭ andoli kak awo na ayinul. ³ Ñiiṅṅ adoon kado uko wi awoṅ i kado kado na aharul, ñaaṭ kak ado wi awoṅ kado. ⁴ Mëntṅ ñaaṭ akaanṅ uleeful, ayinul a ; kë hënk kak di di ñiiṅṅ awoṅ aanka uleeful, aharul akaanṅ wa. ⁵ Nawutan keeri kaneenandër ṅleefan bë naanṅo ṭo awat ṭi ppoolan kalowiir ṅwal ṅloṅ, kahilna kawo ṭi pñehan Našibaṭi. Woli nabaa, našë kak, kaṭi *Fatana abi ado na pguuran ṭiki naanji nahil pmëban ṅleefan.

⁶ Uko wi nṭupuṅ wi, mënjakan aji uwoṅ uko wi pdo kado, dji nahil kado wa. ⁷ Kë nšë hokan bañaanṅ bti bawo ji nji, bawut kaniim. Kë ñaan andoli ašë ji yeenkna du Našibaṭi uṭen umbaan kabi wo wo wi nul, aloṅ aji yeenk wi bniim, undu kayeenk wi pduka nayoṭ.

⁸ Kë nšë ji na biintṅ na baaṭ banwoṅ baanwo ṭi bniim, kë unuura baduka haṅ ji nji. ⁹ Bašale wo baanhil pmëban ṅleef ṅi baka, bawo kawo ṭi bniim. Uhokan ñaanṅ awo ṭi bniim kë di pkeṭ na uyen.

¹⁰ Kë banšaanṅ awo ṭi bniim, uko wi nṭuunṅ baka pdo wi, dbaa ji nji, uko wi Ajugun aṭuunṅ pdo wii wi : ñaaṭ anniimiinṅ aanwo kagar na ayinul. ¹¹ Kë woli agar na a, awo kaduka hënk këme kakak katiinkar na a. Kë hënk kak di di ñiiṅṅ awoṅ aanwo kagar na aharul.

¹² Kë nšë ṅal kaṭupan kak uko uloṅ, nji ṭi uleef naan djakuṅ, mëntṅ Ajugun a : ñiiṅṅ anfiyaaruṅ *Krittü awole na ñaaṭ kë awo anwoṅ aanfiyaara, kë ñaaṭ adinan pwo ṭi bniim, aanwo kagar na a. ¹³ Kë ñaaṭ anfiyaaruṅ Krittü awole na ñiiṅṅ anwoṅ aanfiyaara, kë adinan pwo na a, aanwo kagar na a. ¹⁴ Ñiiṅṅ anwoṅ aanfiyaari,

aharul mēnt̄ aji dola akak najint̄ ʈi kēs̄ ki Našibaʈi, kē ʈāaʈ anwoon̄ aanfiyaari, ayinul mēnt̄ aji dola akak najint̄. Woli mēnt̄ hēnk̄ da lah, babukan kawo baʈop̄ ʈi kēs̄ ki Našibaʈi, kē jibi uwoon̄ hēnk̄, bawo bajint̄. ¹⁵ Kē woli anwoon̄ aanfiyaar Kritt̄u aṅal pgar, agaran ; ʈiint̄ kēme ʈāaʈ anfiyaarun̄ aanwo katanana wal mēnt̄. Na manjoonan̄ Našibaʈi adu'an nawo ʈi mnjeeh. ¹⁶ Iwi ʈāaʈ, imehaara me iluṅ kabuuran ayinu i? Kē iwi ʈiint̄ imehaara me iluṅ kabuuran aharu i?

Pwo jibi Našibaʈi ajakuṅ ṅwo

¹⁷ Woli mēnt̄ uko wi nʈiiniyaanun̄ hēnkun̄ wa, ʈāaṅ andoli awo kawo jibi Ajugun aṅenuluṅ kē awoo, jibi abiiṅ awo wi Našibaʈi adu'uluṅ. Uko mēnt̄ wii wi njakuṅ na banfiyaarun̄ bti bado kaṭaṣ. ¹⁸ Woli ʈāaṅ alon̄ ʈi wal wi adu'aniin̄ awala katēmp, adukiin̄ haṅ. Woli aanwala katēmp wal wi adu'aniin̄, awutan kado bawalana katēmp. ¹⁹ Pwala katēmp paanwo nin uko ulon̄, kē pwo iinwala katēmp paanwo nin uko ulon̄ ; uko unkaaṅ udooni, uwo pṭaṣ iko yi Našibaʈi aṭuun̄ pdo kado. ²⁰ Aa, ʈāaṅ andoli adukiin̄ jibi abiiṅ awo wal wi Našibaʈi adu'uluṅ. ²¹ Woli iwo najuuk ʈi ulemp wal wi idu'aniin̄, kṭoo kaṭaaf uko ulon̄. Kē woli ihil kabuur, buuran. ²² Na manjoonan̄, ʈāaṅ i bakjuuknṭēnun̄ ʈi ulemp wi Ajugun adu'uluṅ, awo najeeh ʈi kēs̄ ki Ajugun, kē ʈāaṅ anwoon̄ najeeh wi adu'aniin̄ awo najuuk ʈi ulemp i *Kritt̄u. ²³ Našibaʈi anugan nug ʈi preeṣ pweek, nawutan keeri kakak bajuuk ʈi ulemp biki baṅaaṅ bajēn. ²⁴ An bayiṭ naan, dkak aṭupan : andoli ʈi an adukiin̄ ʈi kadun ki Našibaʈi jibi abiiṅ awo wal wi adu'aniin̄.

ʈi uko wi baṅaaṅ banwoon̄ baando bi wo ʈi bniim

²⁵ ʈi uko wi baṅaaṅ banwoon̄ baando bi wo ʈi bniim, Ajugun aanṭupēn uko wi pṭu'an nado kado, kē nṣē wulan uṣal naan. Našibaʈi awulun̄ mṅaga mi nul, ukaaṅ kē nawo katiinkēn. ²⁶ Jibi umundu utokiin̄

hēnkun̄ uko wi nṣaluṅ aji unuura uwo ʈāaṅ andoli aduka jibi awoon̄. ²⁷ Woli iniimi, wutan kala pgar na ʈāaṭ. Woli iiniimi, wutan kado kala bniim. ²⁸ Kē iṣale aniim, iinjubani ; woli neegani aniimaa, aanjubani ; kē baṅaaṅ bannimiin̄ baṣē luṅ kahaj, ukaaṅ kē nṅal kalowanan mnhaṅ mēnt̄.

²⁹ An bayiṭ naan, uko wi nṅaluṅ kajakan wii wi : uba umundu uṅogi. Hēnkun̄ banwoon̄ na baat̄ bawoon̄ ji baanwo na baka, ³⁰ bankwooniin̄ bawoon̄ ji baankwooni wooni, banwoon̄ ʈi mnlilan bawoon̄ ji baanlilan lilan, banknuguṅ bawoon̄ ji baanka ka, ³¹ banwoon̄ ʈi iko yi umundu wi badoon̄ ji banwoon̄ baanwo ʈi ya. Umundu jibi uwoon̄ hēnk̄ uba hēnkun̄.

³² Kē nṣē ṅal nawut kawo ʈi manṭaaf. ʈāaṅ anwoon̄ aanniimi aji ʈaaf iko yi Ajugun, aji ṣal jibi akliluli. ³³ Kē anniimun̄ aṣē ji ʈaaf iko yi umundu, aji ṣal jibi aklili aharul, ³⁴ wal mēnt̄ aji wo na nṣal ṅtēb. Kē hēnk̄ kak di di ʈāaṭ anwoon̄ aanniimaa, na ʈāaṭ anwoon̄ aando bi me ʈiint̄ bajaṅ baṭaaf iko yi Ajugun, kahilna kawo ʈi kēs̄ nul bajint̄ ʈi uleef na ʈi uhaaṣ. Kē anniimiin̄ aṣē ji ṣal iko yi umundu, aji ṣal jibi aklili ayinul. ³⁵ Dṭup uko mēnt̄ pa bnuura bi nan ; mēṅal ṅal pṭu'an pkuṅ pi nawoon̄ naanhinani. Dṅal nado uko unwoon̄ unuurnaaniin̄ naṣē namēban ʈi Ajugun naliint̄, naliṅ ʈi ul ʈāñ.

³⁶ Hēnkun̄, woli ʈiint̄ ajok ʈāaṭ, aṣē win kē aanhil pmēban uleeful, kē ʈāaṭ akēs̄ bniim, aniimana, mēnt̄ pekadu da. ³⁷ Bē woli ʈiint̄ aṣaluṅ bnuura du uhaaṣul meet̄, nin alon̄ aanwuuka wuuk, kē uwo uko wi aṅaluṅ, kē aji ayukana, aankpiint̄ na a, aankniima, uṅ mēnt̄an ado bnuura. ³⁸ Hēnk̄, ʈāaṅ anniimun̄ ʈāaṭ i ajokuṅ ado bnuura, kē anṣaaṅ awo aaniimi aṣē do bnuura kak apel. ³⁹ ʈāaṭ aji wo kawo na ayinul ṅwal bti wi awoon̄ najeb, kē woli ayinul abi akeṭ ahina kaniimar na ʈāaṅ i aṅaluṅ, bubara awo i Ajugun. ⁴⁰ Kē nṣē ṣal aji woli aduka jibi awoon̄,

anuurandën kapel. Nji kak dşal aji dwo na *Uhaaş wi Naşibaţi.

8

Ŧi uko wi pde uyemaţ wi mngur

¹ Hënkuŋ, dbi Ŧi uko wi uyemaţ wi mngur. Nme kē nja bti ŋwo na kame Ŧi uko mēnt. Kē kame kaşē ji kado ŋaan adeeŋ iganan kahomp, uŋal kē uşē ji udo baŋaan baya kadun. ² Woli ŋaan aşal aji ame uko uloŋ, aando bi me jibi awoon i kame. ³ Kē ŋaan aşale ŋal Naşibaţi, uŋ mēntan Naşibaţi aji me a.

⁴ Ŧi uko wi pde uyemaţ wi mngur keeri, ŋme kē iko yi baŋaan bajaan badēman kawo wo ji iwo Naşibaţi iinwo nin uko uloŋ Ŧi umundu, kē Naşibaţi awoha aloolan. ⁵ Na manjoonan udo ka iko itum du baţi na Ŧi mboş yi baŋaan bajaan badu Naşibaţi na Ajugun, ⁶ kē nja ŋşē fiyaar kē Naşibaţi awoha aloolan, Aşin nja a ; iko bti iwoona du a, kē ul akaan kē ŋka ubida. Kē Ajugun aloolan awohan, Yetu *Krittu a, iko bti itēpna Ŧi a, kē nja ŋkak aţēpna Ŧi a aka ubida.

⁷ Kē mēnt baŋaan bti başaan ame uko mēnt. Banfiyaaruŋ baloŋ banţaalun Ŧfa pdēman iko ilon yi bajaan badu Naşibaţi mēnt baji bade nyemaţ mēnt kaşē Ŧu Ŧi uşal te hënkuŋ kē bawo Ŧi bteŋan. Hënk, uşal wi baka unwoon uunliinti uşē kak kaţop. ⁸ Mēnt uko ude ukdolun nja ŋhil ŋnaţ Ŧi kadun ki Naşibaţi : woli ŋēndee, ŋënkwaan nin uko uloŋ ; woli ŋdee, ŋënkka nin uko uloŋ. ⁹ Naţaafaraan kakşa uko wi badinananan pdo wi nawoon banfiyaaruŋ udo bayitan Ŧi *Krittu mēnt biki ŋşal ŋawoon ŋaanliinti bajuban. ¹⁰ Woli ide du kadun ki iko yi bajaan badēman kadu Naşibaţi, iwi immeen kē ihil pdo wa, kē anfiyaaruŋ Krittu aloŋ i uşal uwoon uunliinti awinu, iinşal aji itēŋtēna ado kade nyemaţ ŋi mngur i? ¹¹ Hënk, ido na kame ki nu kē anwoon aanliint uşal kē aneemi, ayiţu mēnt i Krittu akeţaruŋ. ¹² Wal wi najubanuŋ han bayitan Ŧi Krittu, atok ŋşal ŋi baka

ŋanwoon ŋaanliinti, najuban juban Krittu. ¹³ Ukaan kē woli uko ude uloŋ ukaki kado ayiţ naan ajot, kahokan pwut kade wa kawutna kado ajot.

9

Uko wi nanjaŋan awoon i kado

¹ Jēm badinanaan pdo iko bti i? Mënwo *nanjaŋan i? Mënwin Yetu Ajugun i? Mēnt nji dţijanaŋ Ŧi bgah bi Ajugun i? ² Woli mënwo nanjaŋan Ŧi kēş ki baloŋ, dwo kawo a Ŧi kēş ki nan ; na manjoonan an najaan nadi- iman kē nji dwo nanjaŋan wi nawoon baloolan na Ajugun.

³ Uko wi nji kateemuŋ banklaţnuŋ wii wi : ⁴ ŋënka na pka uko ude na udaan Ŧi ulemp wi pţup *Uţup Ulil Unuura i? ⁵ ŋënka na pjeŋ ayiţun Ŧi *Krittu awo aharun jibi banjaŋan bandukiin na babak aşin Ajugun na Kefat* i? ⁶ Nji na Barnabat Ŧaŋ ŋwoon kado kak ulemp wi iŋen yi nun kadeena i? ⁷ Nabi tiinka kē baji nangoli aklukuŋ uko wi akdeen i? In ajaan ado uţeeh kaşē wo aanji deena wa? In ajaan ado batani kaşē wo iinji kdaan mntow mi batani mēnt ba?

⁸ Dţiiniyaan iko yi baŋaan bajën bajaan bado nahilna nayikrën, kē *Bgah bi Moyit bakak aţiiniyaan uko mēnt kak. ⁹ Na manjoonan, upiitana Ŧi Bgah bi Moyit aji : « *Inwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanuŋ.* »* Naşibaţi aji Ŧaaf ŋgit i? ¹⁰ Mēnt nja ŋkaan kē aţiini han i? Aa, nja ŋkaan kē uko mēnt upiitanaa. ŋaan anjaaruŋ na ankituŋ baji bahaţ kē baluŋ kayeenk kafah ki baka Ŧi uko wi bakituŋ. ¹¹ Kē un ŋntepiin iko inuura inwoonuŋ du Naşibaţi Ŧi an, naşal aji ŋënwo i pyeenk du an kapelan iko inuura yi umundu wi yi ŋnumiin i? ¹² Woli baŋaan baloŋ bampaţi bayeenk iko mēnt Ŧi an, un ŋënwo i kaţēp ţēp kayeenk ya kapelan i?

Kē ŋşē wo ŋënto aten uko mēnt, ŋbaa ţēp ţēp amiir iko bti kawutna kaneenan *Uţup Ulil Unuura wi *Krittu

* 9:5 Kefat: Katim kalon ki Kefat kawo Piyeer. ☆ 9:9 Pleşan 25.4.

uya kadun. ¹³ Naamme kë bañaan banjaan balemp du *Katoh Kaweek ki Naşibaţi baka na pdeena da i? Aa, banktejanun du *umeeşa wi mngur baka na pyeenk ti iko inţenanun da. ¹⁴ Kë h nk kak di di Ajugun ajakun na banktupun Uţup Ulil Unuura aji bawo kadeena pdo kaţup uţup m nt.

¹⁵ K  nji ti uleef naan nş  wo m nhepar iko m nt bti. M nkpiit piit kayeenkna iko m nt; na manjoonan, dhokan kakeţ! Uko wi nji kanahnun, nin  naan aanktok wa. ¹⁶ M nwo kado kahomp kaji dţup *Uţup Ulil Unuura, uwo uko wi Naşibaţi aţu' nun pdo. Woli m ntup wa, kawuţ n. ¹⁷ Woli uwo lah uko wi nji ti uleef naan njakun aji ddo, kaka baluk; k  uş  wo uunwo han, Naşibaţi aţu' nun pdo wa. ¹⁸ K  we uwoon baluk naan keeri? Uwoon ndo kaţup Uţup Ulil Unuura wi nji kaţupun, kawo m nklempeşaana wa.

¹⁹ Nin alon aanhil kaţu' n pdo uko ulon, k  nş  nal nal kalempar bañaan bti, kahilna kaţij bañaan batum maakan ti pfiyaar *Krittu. ²⁰ Woli dwo ti ptoof pi bayuday, dji kawo ji nayuday, kahilna kaţij baka ti pfiyaar Krittu. Woli dwo ti ptoof pi banktaşun Bgah bi Moyit, dji kawo ji  naan anktaşun ba kahilna kak kado baka bafiyaar Krittu, nji ndoon awo m nka na ptaş ba. ²¹ Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanktaş Bgah bi Moyit, dji kawo ji  naan anwoon aanktaş ba kahilna kado baka bafiyaar. K  nş  wo m nwo  naan anwoon aanji taş bgah bi Naşibaţi, wi njaan kaţaş bgah bi *Krittu. ²² Woli dwo ti ptoof pi banwoon baanliint ti pfiyaar, dwo ji banwoon baanliint ti pa. Dwo iko bti pa bañaan bti, kahilna kado jibi nhilanun, Krittu ahilna abuuran balon. ²³ *Uţup Ulil Unuura ukaan k  ndo iko m nt bti, kahilna kayeenk iko yi uhoonun.

²⁴ Naamme k  ti pti, batum baji baţi, aloolan kaş  jot bandukiin kadun kayeenk katuum i? Na iin

keeri nahilna nayeenk katuum. ²⁵ Bamp tar baji bawut iko bti kahilna kabomand r. K  baş  ji bado han kahilna kayeenk katuum. K  katuum m nt kaş  ji kaba. Nja k  nş  ji  do han kahilna kayeenk katuum kanwoon kaankba. ²⁶ Ukaan k  m mbubara aţi, m nji kabubara kagutan, dji kabi taman taman. ²⁷ Dji kamiir iko itum, kaţijan uleef, kaţi pţup bañaan *Uţup Ulil Unuura kaş  kawo m nkyeenk katuum ki uhoonun.

10

*Uko undolon bañaan biki *Itrayel du pndiis*

¹ An bayiţ naan, dnal naleş uko umbiin ado bateem nja. Wi bap nnun u aak wi *Ejptu na *Moyit bawo bti ti kanf lun u eeh, amuur *bd k bjeenkals. ² Uwo wo ji bukal bti babattaar ti kanf lun na bd k kawoona baloolan na Moyit. ³ Bukal bti bade pde pi Naşibaţi awulun, ⁴ adaan meel mi Naşibaţi adolon k  mamp nna ti plaak, k  plaak m nt pawoon *Krittu. ⁵ K  batum maakan ti baka baş  bi wo baanlil Naşibaţi, ukaan k  bakeţ k  muum manratan du *pndiis.

⁶ Iko yan, yi bateen nja badolon, idiiman nja k   wo i kawut kanal pdo iko iwu aan ji baka. ⁷ Nawutan kado kad man iko yi bajaan badu Naşibaţi ji balon ti baka. H nk di di upiitaniin ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Bañaan ba o ade, adaan aş  na a unoh* ». ⁸ Nawul n  wut pjuban pi piint ji balon ti baka, pul pakaan k  bañaan te i een it b na  wajanţ,  yaaş i een-week  yaaş i een-week (23 000) bakeţ ti unuur uloolan. ⁹ Nawul n  wut kado kadak *Krittu jibi balon ti baka babin adak Naşibaţi, uko m nt ukaan k   pula  afin baka. ¹⁰ Nawutan kado kanur  uran jibi balon ti baka babin ado, uko m nt ukaan k  uwanjut unjaan ufin uba na baka. ¹¹ Nja    ogun ti uba

  10:1 Natenan ti Pp n 13.21-22.   10:7 Pp n 32.6.   10:8 Natenan ti Mnf n 25.1-18.   10:9 Natenan ti Mnf n 21.5,6.

umundu, iko mēntan yuŋ bti, yi bateem nja badoluŋ, iwo wo ŋhilna ŋten ti ya abot apiitana ŋhilna ŋlipara. ¹² Hēnk keeri woli ŋaan aŋal aji anaŋi, alipariin kajot. ¹³ Mnhaŋ mi nahajaŋ, baloŋ bahaj ma. Kē Naŋibaŋi aŋe luŋ kado uko wi ajakuŋ, aankdinan iko mēnt iwuukan nado buŋaan bi nawooŋ naankhilan pbuur. Woli iko mēnt iwuukan nado buŋaan aji dolan nabuur kakuŋ kaŋijaŋ kaliint.

Pwut kadēman iko yi bajaŋ badu Naŋibaŋi

¹⁴ Ukaŋ keeri kē nji na an biki nŋaluŋ maakan nalowan iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi. ¹⁵ Nawo baŋaan bankaŋ ŋŋal, ukaŋ kē nŋal natiink bnuura uko wi nji kaŋupanaŋ. ¹⁶ Naŋalan pnkalame pandaannuŋ ti kaŋah kabaaŋŋaani ki *Krittu pankaŋ kē nji ŋbeeb Naŋibaŋi : woli ŋdaan ti pa, ŋēnji ŋwo ti ploolan na Krittu ti pŋaak pi atuluŋ i? Hēnk kak, kapoom ki njaŋ ŋpitēŋ kaanwo pwo baloolan na Krittu ti uleef wi nul wi awuluŋ i? ¹⁷ Nfaaŋiir nja bti kapoom kaloolan, uko mēnt udiiman kē ŋtum aŋe wohaleef uloolan. ¹⁸ Natenan baŋaan biki Itrayel : banjaŋ bade uyemaŋ unŋejanuŋ du *umeeŋa wi mngur wi Naŋibaŋi, baanwo ti ploolan na Naŋibaŋi i? ¹⁹ Kē we wi nŋaluŋ kaŋupan hēnk ba? Uyemaŋ unŋejanuŋ iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi uka udooni i? Iko mēnt yuŋ ika udooni i? ²⁰ Nin! Dji uko wi baŋejanuŋ, na manjoonan baŋejan wa ŋntoŋ, mēnt Naŋibaŋi i i baŋejanuŋ wa. Mēnŋal nawo ti ploolan na ŋntoŋ. ²¹ Naanhilan kadaan ti pnkalame pi Ajugun kakuŋ kadaan ti pi ŋntoŋ. Naanhilan kade du umeeŋa wi Ajugun kakuŋ kade du wi ŋntoŋ. ²² Woli ŋdo haŋ udeeb wi Ajugun uwala ti nja. Naŋal aji ŋhinan apela i?

Pdo iko bti pa pdēman Naŋibaŋi

²³ Dhinan kado iko bti, kē iko bti iŋe wo iinnuura pa ŋaan. Aa, dhinan kado iko bti kē mēnt iko bti iŋaan aji iŋu ŋaan aya kadun ti pfiyaar. ²⁴ Nin ŋaan awutan kado kaŋal uleeful ŋaŋ, adoon kaŋal atēntul. ²⁵ Nahinan kade iko bti inkwaapuŋ du ufeeru, kawut kaŋal uko uloŋ. ²⁶ Upiitana ti *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « *Ajugun akaŋ umundu na iko bti inwoŋ ti wa.* »^{*}

²⁷ Woli ŋaan anwoŋ aanfiyaar *Krittu adu'an pyoban kē naŋal pya da, nadeen iko bti yi akwulananaŋ, nawut kaŋal uko uloŋ. ²⁸ Bē woli ajakan aji uyemaŋ uwo wi baŋejananaŋ iko yi bajaŋ bado Naŋibaŋi, wutan kade ŋiki ibi katok uŋal. ²⁹ Wi njakuŋ uŋal, mēntiiniyaan ŋiiniyaan uŋal wi nan, dŋiiniyaan wi undu. We ukaŋ kē ŋaan anwoŋ aanliint ti uŋal, awo kado kaŋup ti uko wi nji nwoŋ kado? ³⁰ Nji, woli dbaab Naŋibaŋi ti uko wi nji kadeen, we ukaŋ kē bakji ddo buŋaan ti uko wi mbeebuŋ Naŋibaŋi ba? »

³¹ Hēnk, woli nade kēme adaan, kēme uko wi nakdolaruŋ, nadoon iko bti pa pdēman Naŋibaŋi. ³² Mnwo mi nan manwoon mnwo manwoŋ maankdo bayuday na banwoŋ baanwo bayuday na banfiyaaruŋ Krittu bajot. ³³ Hēnk di di njaŋ kado : dji kaŋal ti iko bti pdo uko unlilul baŋaan bti. Mēnji kaŋal uleef naan, dji kaŋal bandukiŋ, bahilna babuur.

11

¹ Nadoon kado ji nji, jibi njaŋ kado ji *Krittu.

Uko unyukuŋ pwohara pa ŋiint na ŋaŋ ti wal wi pŋehan Naŋibaŋi

² Dbaban ti uko wi najaŋ naleŋen ti iko bti abot amēban idolade yi nayeeknuŋ ti nji jibi njukananaŋ ya. ³ Kē nŋe ŋal name uko wi : ŋiint andoli awoona ti *Krittu ; kē ŋaŋ awoona ti ŋiint ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi*. ⁴ ŋiint andoli ankŋehanaŋ Naŋibaŋi

^{*} **10:26** Kaŋaam 24.1; 50.12; 89.12; Pleŋan 10.14. ^{*} **11:3** ŋiint andoli awoona ti Krittu ; kē ŋaŋ awoona ti ŋiint ; kē Krittu awoona ti Naŋibaŋi : baloŋ baji Krittu awo naweek ŋiint ; kē ŋiint awo naweek ŋaŋ ; kē Naŋibaŋi awo naweek Krittu. [†] **11:4** Aji walan Krittu : Bapiit aji aji walan bkowul.

këme aɕupara ašë gur bkow aji walan Krittut; ⁵ kë ñaaɕ anknëhanuɗ Našibaɕi këme aɕupara bë aangur bkow awalan ayinul‡: uwo wo ji awo ñaaɕ andoluɗ buɕaan kë bapuunkaŠ. ⁶ Woli ñaaɕ aangur bkow, apuunkiin keeri. Kë wi ukowandënuɗ ñaaɕ amata këme apuunka, aguran bkow. ⁷ Ñiintɗ aanwo kaguur bkow, anaam na Našibaɕi abot aji yuuj mndëm mi nul ; ñaaɕ ul, ajaan ayuuj mndëm mi ñiintɗ. ⁸ Na manjoonan, mëntɗ ñiintɗ apënnuɗ ɕi ñaaɕ, ñaaɕ apënnuɗ ɕi ñiintɗ. ⁹ Kë ñiintɗ awo aampašana pa ñaaɕ, ñaaɕ apašanaiiɗ pa ñiintɗ. ¹⁰ Uko wi nji nɕupuɗ, na ɗwanjut ɗakaan kë ñaaɕ awo kaɕu ɕi bkow uko unkdiiimanuɗ kë ahinan kañehan Našibaɕi. ¹¹ Kë ɕi këš ki Ajugun, ñaaɕ anuma ñiintɗ, kë ñiintɗ anuma ñaaɕ. ¹² Na manjoonan, jibi ñaaɕ apënnuɗ ɕi ñiintɗ, hënk di ñiintɗ abuknaaniin ɕi ñaaɕ ; kë bukal bti bašë woona du Našibaɕi.

¹³ Dɗal našal ɕi ɗleefan. Unuura ñaaɕ ado kañehan Našibaɕi bë aangur bkow i? ¹⁴ Jëm umundu ujukanan kë ukowandën ñiintɗ akujëntɗ uwel i? ¹⁵ Kë ñaaɕ ašale kujëntɗ uwel, mndëm mi nul ma. Uwel wi nul udo bi ñëga ñëg. ¹⁶ Kë woli ñaaɗ alon aji uko wi nɕupuɗ uunjoonani, dɗal kaɕupa uko wi ɕaɕ: ɗënka udolade ulon umpaɕi, kë banfiyaaruɗ Našibaɕi bti kak baanka udolade ulon.

Kañah ki Ajugun

¹⁷ Hënkun dɗal kaɕiiniyaan uko ulon wi najaan nado unwoon uunlilën : woli nayit pdëman *Krittut, byit mëntɗ baanji baɕijan bnuura, baji baɕëp ɕëp kaɕijan buɕaan. ¹⁸ Djunna atiink kë baji woli nayit, bpulad baji bawo ɕi ptoofan – kë nfiyaar uko mëntɗ ɕi umban ulon. ¹⁹ Kë bpulad bašë wo kawo ɕi ptoofan, banjaan bamëban kaliint bahilna bawinana. ²⁰ Woli nayit keeri, mëntɗ kañah ki Ajugun ki ki najaan nabi pde. ²¹ Na manjoonan, ɕi wal wi nakdeen andoli aji taran pde kayok, hënk alon aji wo na ubon, alon

kakuj. ²² Naanka itoh yi nakdeenun kabot kadaan i? Këme nabeeh bañaan biki Našibaɕi? Naɗal pkowandën banwoon baanka nin uko ulon i? We wi nwoon kajakan ba? Dwo i kabeeban i? Mënhil kabeeban ɕi uko mëntɗ.

²³ Na manjoonan, dyeenkna du Ajugun uko wi njukananan: Yetu Ajugun, ɕi utejan wi awoon i kawulana, ajej kapoom, ²⁴ abeeb Našibaɕi, apitëš ka awul baɕašarul ašë ji : « Uleef naan wii wi, unwulaniin pa an. Naluɗiin nado kado hënk uwo plešan pi naan. » ²⁵ Wi babaan pde, ajej pnkalame aji : « Poot pi pawoon pñaak pi naan pantuluɗ pa an, pi Našibaɕi aɕenanaanuɗ bhoɗar bhalu. Naluɗiin nado kado hënk wal undoli wi nakdaanuɗ pa, uwo plešan pi naan. » ²⁶ Na manjoonan, wal undoli wi nadeen kapoom mëntɗ abot adaan poot mëntɗ, naji naɕup ɕup pkeɕ pi Ajugun kayoonkna ubi wi nul.

²⁷ Ukaan kë ñaaɗ adele kapoom ki Ajugun këme adaan poot pi nul ɕi unoh, alon kahepna ɕi uleef wi Ajugun wi adeen na pñaakul pi adaanuɗ.

²⁸ Ñaaɗ andoli awo katen tenan uleeful keeri kabaa kade kapoom kakuj kadaan poot. ²⁹ Woli ñaaɗ ade kapoom, adaan poot bë aanɕu ɕi ušal kë uleef wi Ajugun wa, adu kakob ki Našibaɕi ɕi a. ³⁰ Uko wan ukaan kë utum ɕi ptoofan bamaakal, banɕakmuɗ, kë batum badoo piintɗ akeɕ. ³¹ Woli ɗten lah ɗleef ɗi nja, Našibaɕi aankkob nja. ³² Kë Ajugun ašë ji kob nja kakuj kaɕan nja ɗhilna ɗwut kaduknaana ji umundu.

³³ Hënk, an bayiɕ naan, woli nayitiir pde nayoonaarën. ³⁴ Woli ubon ude ñaaɗ, adeen du katohul, hënk Našibaɕi aankluɗ kakoban. Kë iko indukiin ɕi yi naheparuɗ, dluɗ kateeman ɕi ya wal wi nji kalon kaban du an.

12

Iko yi Uhaaš wi Našibaɕi ujaan uɕen

‡ **11:5** Aji awalan ayinul : Bapiit aji aji walan bkowul. § **11:5** Bapuunka : ɕfa du Korint ppuunka ɕi ñaaɕ paji padiiman kë awo nawuɕaan, nado pekadu, najuban pjuban pi piintɗ.

1 An bayiŋ naan ŋi *Krittu, hēnkun nabiin nŋiiniyaan iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen, mēnŋal nawo ŋi kapaam ŋi iko mēnt. 2 Name kē wi nawoon naando bi fiyaar Krittu, nabi dēman iko inwoon iinhil bŋup, kē ikŋon aneemanan. 3 Ukaaŋ kē nji nŋal kaŋupan kē nin nŋaan i Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ukŋonun aanhil kaji : « Yetu afēpanaa! » Kē nin nŋaan aanhil kaji : « Yetu awoon Ajugun » bē mēnt Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ukŋonun.

4 Iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen ipaŋi, kē wul ŋañ uŋaan aji uŋen ya bti. 5 Utum jibi nŋaan ahili kalempar Ajugun, kē ul ŋañ i i nklemparun. 6 Iko iŋonarēnaan itum maakan, kē Naŋibaŋi aŋē woha aloolan anjaan aŋēpna ŋi nja bti kado iko mēnt bti. 7 Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uji uwinana ŋi nŋaan anfiyaarun andoli ahilna aŋēnk banfiyaarun bti. 8 Uji uŋen alon uŋup unŋuŋa, kawul alon uŋup wi kame ; kē wul ŋañ uŋaan aji uŋen. 9 Uji uwul alon pfiyaar, kawul alon kak mnhina mi pjeban bamaakal ; kē wul ŋañ uŋaan aji uŋen. 10 Uhaaŋ mēnt uloolan ukaan aji uwul alon mnhina mi pdo mlagre, kawul alon mi pdo kaŋupar Naŋibaŋi, kabi wul alon mnhina mi ppaŋēŋ uko unwoonun du wa na unwoon unwoona da, kawul alon mnhina mi pŋup nŋup nji baŋi, kawul alon kak mnhina mi pŋolanaar nja. 11 Aa, Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ŋañ ujaan udo iko mēnt bti, andoli uwulu jibi unŋalun.

Uleef uloolan untumi na iko impaŋi

12 Uleef uwo uloolan aŋē wo na nmban nŋum, jibi nmban nji uleef nŋatumun aŋē woha ŋi uleef uloolan, hēnk di *Krittu awoon kak aloolan kē nja nwoon nmban nŋum nji nul. 13 Nja bti, bayuday na banwoon baanwo bayuday, balempar baŋaan na baweek biki baka, nyeenk nja bti batitmu ŋi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi kawoona uleef uloolan ; nyeenk nja bti uhaaŋ mēnt akēŋan.

14 Hēnk keeri, uleef uunwo umban uloolan, utum nmban. 15 Woli kahoŋ kaji lah : « Mēnwō kaŋen, mēnŋok keeri

ŋi uleef » kankwoha wo ŋi uleefi? 16 Kē woli kabaŋ kaji lah : « Mēnwō pkēŋ, mēnŋok keeri ŋi uleef » kankwoha wo ŋi uleef i? 17 Woli uleef bti uwo lah pkēŋ kēŋ, hum di di ukhilanun katiink? Kē woli uleef bti uwo lah kabaŋ baŋ, hum di ukhilun katiink pŋkēŋ? 18 Na manjoonan, Naŋibaŋi aŋu umban wi uleef wi aŋali ŋi dko di aŋalun. 19 Woli nmban bti nŋawo lah uko uloolan, uleef uunkwo? 20 Kē nmban nŋaŋē tum, uleef kē uwo uloolan. 21 Pkēŋ paanhinan kaji na kaŋen : « Mēnkak anumi'u » kē bkwō baankak ahil kaji na ihoŋ : « Mēnkak anumi'an. » 22 Nmban nji uleef nŋanŋēnŋaanun nŋanumanaa ; 23 kē nmban nji nbeehnun, nŋanwoon nŋanyuk pŋiiniyaan, nŋul nji njaan nŋboman bnuura ; 24 kē nŋanwoon nŋaanwo han, nŋaannuma pboman. Na manjoonan Naŋibaŋi aboman uleef adēman nmban nŋanwoon nŋandēmanaa. 25 Hēnk uleef uunfaaŋiiri, uwo wo uloolan, umban undoli uji uŋaaf nŋandukiin. 26 Woli umban ulon ŋi uleef ude, uleef bti ujaan uhaj na wa ; kē woli umban ulon ŋi uleef udēmanaa, nundu bti kak nŋaji nŋadēmana.

27 Kē an, nawoon uleef wi *Krittu, naŋok ŋi wa, andoli awo umban ulon. 28 Kē Naŋibaŋi aŋē duna ŋu ŋi kadun ki banfiyaarun Krittu banjaŋan, kē batēbantēn bawo baŋuparun, kē bawajantēn bawo bajukan aŋē ŋu na bankaŋ mnhina mi pdo mlagre, aŋu na bankaŋ mi pjeban bamaakal, mi pŋēnk baŋaan, mi pŋih na mi pŋup nŋup nji baŋi. 29 Baŋaan bti bawo banjaŋan i? Baŋaan bti bawo baŋupar Naŋibaŋi i? Baŋaan bti bawo bajukan i? 30 Baŋaan bti bayeenk mnhina mi pjeban bamaakal i? Baŋaan bti bahil pŋup nŋup nji baŋi i? Baŋaan bti bahilun pŋolanaar nja i? 31 Naŋalan uŋen undēmnuŋ, wi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uwul. Kē nŋē diimanan hēnkun bgah banuurnaaniin.

13

Unjal

¹ Woli d̄tiini n̄tup ni bañaan bajen adoo tiini ni n̄wanjut aš̄e wo m̄enwo na ujal, dwo wo ji untintan wi bakkobun k̄eme untinu. ² Woli dyeenk uŋen wi pdo kaŋupar Naŋibaŋi, abot ayeenk wi pme iko immeniin b̄ti na kame b̄ti, woli ddoo fiyaar Naŋibaŋi adoo hum b̄e m̄enwo na ujal, m̄enwo nin uko ulon. ³ Woli d̄ten iko yi nkaan b̄ti, woli ddoo wul uleef naan bat̄er aš̄e wo m̄enwo na ujal, m̄enka nin udooni.

⁴ Ŋaan awo le na ujal na manjoonan, aji wo na kamiir, aji joob bkow, aanji kuj ŋaan, aanji homp, aanji deen igaan, ⁵ aanji do uko unwoon uunyuki, aanji ŋal uleeful ŋaŋ, aanji deebaŋ k̄eme kahank ŋaan ŋi uhaaŋ. ⁶ Aanji lilander uko unwoon uunwo utool, kaŋe lilander manjoonan ; ⁷ aji miir ŋi iko b̄ti, aanji ŋaŋan pfiyaar, aanji ŋaŋan phaŋ ŋi Naŋibaŋi, kataman ŋi iko b̄ti.

⁸ Ujal uunji uba. Uŋen wi p̄tupar Naŋibaŋi ulun kaba, wi p̄tup n̄tup ni baŋi k̄e uklun kaba, wi kame k̄e uklun kaba. ⁹ Na manjoonan n̄endo bi me iko b̄ti, n̄endo bi ŋup n̄tup b̄ti ni Naŋibaŋi, ¹⁰ k̄e wal wi iko ikk̄eŋun kakuŋ kanuura b̄ti uklun kabi, uko unwoon uunk̄eŋ b̄ti uba.

¹¹ Wi m̄biin awo napoŋ, dji kaŋiini ji napoŋ kaŋal ji a, kawin iko ji a. K̄e h̄enkuŋ wi nwoon naweek, dp̄enan ŋi uŋal naan iko b̄ti yi kpoŋ. ¹² H̄enkuŋ n̄ji win ji ŋaan antenuŋ ŋi kawini kanfelun k̄e wal m̄ent̄ n̄ŋe lun kawin Naŋibaŋi bnuura katena ŋi k̄eŋ, h̄enkuŋ n̄emme Naŋibaŋi bnuura, k̄e wal m̄ent̄ n̄ŋe lun kame'a bnuura jibi ul ameen nja bnuura.

¹³ K̄e iko iwajant̄ iŋaan awo nin iinkba : pfiyaar, mnhaŋ na ujal ; k̄e ujal uŋaan apel yun m̄ent̄an b̄ti.

14

P̄tupar Naŋibaŋi na p̄tiini n̄tup ni baŋi

¹ Natamaan keeri nawo na ujal. Nadoon kala kak iko yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujaan uŋen, k̄e ŋun yun m̄ent̄an, wi pdo kaŋupar Naŋibaŋi wi wi nawoon kado kala maakan.

² Na manjoonan ŋaan anjaan aŋup n̄tup ni baŋi aanji tiini tiini na bañaan bajen, aji tiini na Naŋibaŋi ŋaŋ ; nin alon aanji te iko yi ajakuŋ, aji ŋup iko immeniin yi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwululun. ³ K̄e anŋaan aŋupar Naŋibaŋi aš̄e baa ŋep ŋep aŋiini na bañaan bajen ; n̄tup ni nul ŋaka mnhina mi pdo banfiyaarun baya kadun, kaŋan baka kabot kajoobŋen baka ŋhaaŋ. ⁴ Anjaan aŋup n̄tup ni baŋi, uleeful wi wi ajaan ado uya kadun, k̄e anjaan aŋupar Naŋibaŋi aš̄e ji do pntuk pi banfiyaarun b̄ti paya kadun.

⁵ D̄nal maakan nado kaŋup n̄tup ni baŋi, aš̄e hokan nado kaŋupar Naŋibaŋi. Anjaan aŋupar Naŋibaŋi apel ankaan mnhina mi p̄tup n̄tup ni baŋi. Woli anjaan aŋup n̄tup ni baŋi aji tolanaar ŋa kadolna pntuk pi banfiyaarun b̄ti paya kadun, aji wo ji anktuparun Naŋibaŋi. ⁶ K̄e h̄enkuŋ, an bayit̄ naan, dheparan : woli d̄bi lah du an aŋup n̄tup ni baŋi ŋaŋ, awo m̄endiimanan iko yi Naŋibaŋi immeniin, awo m̄endolan k̄e nawo na kame, awo m̄ent̄upar Naŋibaŋi akuŋ awo m̄enjukanan, udooni uhon wi wi nji kakaarun an ba?

⁷ Natenan kak, woli ŋaan alul k̄eme akob kora, aš̄e naakren ikobare hum di di bañaan bakmeen uko wi akkobun? ⁸ Woli nangoli alul pduuna bangoli bandukiin baya ugut aš̄e wo aanlul jibi bajaan balul, hum di di bakbomanderun pa pya ugut ba? ⁹ K̄e h̄enk di di uwoon kak pa an : woli naŋup n̄tup ni baŋi, n̄tup ŋanwoon ŋaanteetanaa, hum di di bañaan bakmeen uko wi nakjakun? Naŋiini tiini ŋi uyook.

¹⁰ N̄tup ŋanwoon ŋi umundu ŋatumi, k̄e undoli uŋe ji uteetana ŋi banktupun wa. ¹¹ Woli ŋaan aŋiini uŋup wi nwoon m̄entee, dji kawo ŋaan nayaanŋ ŋi kadunul, ul kakuŋ kawo nayaanŋ ŋi kadun naan. ¹² Ukaan k̄e wi naŋalun na ŋhaaŋan b̄ti *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋenan iko yi wa, nawo kabi kaŋu ŋu ŋhaaŋ ŋi pyeenk iko itum inkdolun banfiyaarun b̄ti baya kadun.

¹³ Ukaan keeri k̄e anhilun p̄tup n̄tup

ni baṭi awoon kado kañehan Naṣibaṭi aṭena ahil pdo katolanaar ṅa. ¹⁴ Woli dñehan na ṅṭup ni baṭi, uhaaṣ wi naan uji uwo ṭi pñehan, uṣal kaṣe wo uunji ulemp. ¹⁵ Kē we wi nwoon keeri kado? Dñehan Naṣibaṭi na uhaaṣ wi naan kabot kañehana na uṣal wi naan, dyeehara na uhaaṣ wi naan kabot kayeehara na uṣal naan. ¹⁶ Na manjoonan, wi ikdēmanuṅ Naṣibaṭi ṭi ṅṭup ni baṭi, hum di ñaan anwoon aante ṅṭup mēnt ahiniin kateem kaji uwo haṅ bē aante uko wi iṭupuṅ? ¹⁷ Uko wi iṭupuṅ udole wo unuura, ankntiinkiin aanji ṭepna ṭi wa kaya kadun. ¹⁸ Dbeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi njaan kaṭup ṅṭup ni baṭi, ddoo ṭup ṅa apel an, ¹⁹ kē nṣe ji nwole ṭi ptoof pi pntuk pi banfiyaaruṅ kahokan kaṭiini kdiim kañeen ki bateen kahilna kajukan baka kē di kdiim iñeen-week ṅyaaṣ iñeen-week (10 000) ki bawoon baankte.

²⁰ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, nawutan kawo bapoṭ ṭi uko wi uṣal, nawoon baka ṭi uko wi buṭaan, naṣe nawo bantohi ṭi uko wi najaan naṣal. ²¹ Hēnk di upiitaniin ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :
« *Dṭepna ṭi ṅṭup ni bañaan bayaanṭ,
kaṭepna ṭi mntum mi bayaanṭ,
kaṭiiniyaan na biki pntaali pi naan
te baandoo di di wal mēnt ptiinkēn.
Hēnk di *Yawe Nawat Kabuka ajakuṅ.*

»[☆]
²² Hēnk keeri woli Naṣibaṭi aṭepna ṭi ṅṭup ni bañaan bawoon baantee, uji uwo uko unjaan udiiman banwoon baanfiyaara kē adeebaṭer baka, uko mēnt uunwo pa banfiyaaruṅ ; kē woli Naṣibaṭi aṭepna ṭi *baṭuparul, aji ṭup ṭup na banfiyaaruṅ bahilna baya kadun, uko mēnt uunwo pa banwoon baanfiyaara. ²³ Natenan ten, woli banfiyaaruṅ *Krittu bti bayiṭ aṣe ṭiini bukal bti na ṅṭup ni baṭi, woli banwoon bayaanṭ banwoon baando bi fiyaar Krittu baneej ṭi dko mēnt, naṣal aji baankji nayilaa i? ²⁴ Kē bañaan bti baṣale ṭupar Naṣibaṭi woli anwoon nayaanṭ anwoon aando bi fiyaar aneej ṭi dko mēnt, uko wi

atiinkuṅ bti uji udola ayikrēn kē awo nado buṭaan, ṅṭup ṅuṅ ṅajaan ṅadola aṣalan uleeful. ²⁵ Wal mēnt, iko inmeniin ṭi uṣalul iji ipēn kawinana, aṣe jot kafet kaara ṭi mboṣ kadēman Naṣibaṭi kaṣe kaji : « Na manjoonan, Naṣibaṭi awo ṭi ptoofan! »

ṭi uko wi byit bi banfiyaaruṅ

²⁶ An bayiṭ naan ṭi *Krittu, kē we wi nawoon kado? Woli nayitiir pñehan Naṣibaṭi, kē alon aka kayeeh, kē alon aka uko wi pjukan, alon kē aka uṭup unwoonuṅ du Naṣibaṭi, alon kē aka uṭup wi baṭi wi pṭup, kē alon ahil ptoolanaar wa, iko mēnt bti iwo kado bañaan baya kadun. ²⁷ Woli balon baṅal pṭup ṅṭup ni baṭi, nadoon batēb kēme bawajanṭ baṭup, andoli ji ṭup kayewan atēntul, alon aṣe tolaanaar wa. ²⁸ Woli natolanaar wa aanwoo, bayompan, baṭiini na Naṣibaṭi du ṅhaaṣ ṅi baka meeṭ. ²⁹ Kē woli balon baṅal pṭupar Naṣibaṭi, batēb kēme bawajanṭ ṭi baka baṭiiniin bandukiin baṣe bado kaṣal ṭi uko wi baṭupuṅ. ³⁰ Woli alon awo ṭi pṭup kē Naṣibaṭi aṣe wul alon kak ṭi banwoon da uṭup, nateek ayompan awuta adiiman wa. ³¹ Na manjoonan, an bti nahilan kaṭupar Naṣibaṭi, aloolan aji ṭup kayewan atēntul, bañaan bti bahilna bajuk babot baṭan baka. ³² Banjaan baṭupar Naṣibaṭi baji bahil pmēban ṅleef ṅi baka. ³³ Naṣibaṭi aanwo i parēfa, ul ajaan aṭij mnjeeh ; ṭi byit bti bi banfiyaaruṅ uko waṅ uwoon kado kadolana.

³⁴ Woli nayitiir pdēman Naṣibaṭi, baat baji bawo kawut pṅaat, baandinan baka bado kahoopaṭer da. Jibi upiitaniin ṭi *Ulibra wi Bgah, bawo kado katiink tiink. ³⁵ Woli baṅal kame uko ulon, baheparan bayin baka du katoh. Uunuura ñaaṭ ado kaṅaat woli pntuk pi banfiyaaruṅ payit pñehan Naṣibaṭi.

³⁶ An biki Korint, naṣal aji uṭup wi Naṣibaṭi upēna du an i? An nawohan baloolan bantiinkuṅ wa i? ³⁷ Woli ñaan aṣal aji awo Naṭupar Naṣibaṭi

☆ 14:21 Itayi 28.11-12.

kême ñaan anwoon na *Uhaaş wi Naşibaţi, awo kayikrën k  uko wi mpiitanaŋ uwo uko wi Ajugun aţuun pdo kado. ³⁸ K  ñaan aşale pok pyikr n uko m nt, Naşibaţi apoka ul kak.

³⁹ An bayiţ naan  i *Kritt , nadoon kala keeri p upar Naşibaţi kaş  kawo naankneenan p up n up n i baţi. ⁴⁰ Iko m nt b i idolaniin na uşal ujij ibot i ep  i bgah.

15

Pnaţa  i pkeţ pi Yetu

¹ An bayiţ naan, d al kaleşanan *U up Ulil Unuura wi n upanaŋ, wi nayeenuŋ akuţ am ban  i wa aliint. ²  i u up m nt wi wi Naşibaţi a epnuŋ abuuranan, an nanjaan nam ban wa jibi n upanaŋ wa ; woli m nt h nk da, pfiyaar pi nan pawaan udooni.

³ Uko und mnuŋ  i iko yi n i ka upanaŋ uwoon wi nyeenuŋ n i kak unwoon k  *Kritt  akeţ ap nanaan ipekadu yi n a, jibi upiitaniin  i *Ulibra wi Naşibaţi. ⁴ Amoyaa a e naţa  i pkeţ  i unuur uwajant n, h nk kak di di upiitaniin  i Ulibra wi Naşibaţi. ⁵ Ap n awinana  i kadun ki Kefat*, aluŋ ap n awinana  i kadun ki banja nanul i een na bat b. ⁶ Akak aluŋ ap n awinana  i byaaş blookan  i kadun ki banfiyaarulun i een-week nyaaş ka een : bantumnun  i baka bahum bajeb k  baloŋ bake i. ⁷ Wi iko yaŋ i epun, akak ap n awinana  i kadun ki Yakob† na ki banja nan b i.

⁸ Abaa şaan ap n awinana  i kadun naan n i kak, k  nwo ji napo  ambukiin b  wal wi kabuka ki nul uundo bi ban. ⁹ N i dwoon ampo  taanuŋ  i banja nan biki nul ; na manjoonan m ndo  aan  aan na pdu'ana nanja nan  iki dbi hajan  fa ba aan biki Naşibaţi banfiyaaruŋ *Kritt . ¹⁰ K  Naşibaţi a e wul n bnuura bi nul ado k  nwo ñaan i

nwoon ; bnuura bi awulun baan-waan udooni, dbaa  ep  ep alemp apel banja nan bandukiin. M nt n i a  i uleef naan dwoon anlempun, Naşibaţi ajaan a epna  i n i kalemp  i bnuura bi awulun. ¹¹ H nk keeri, uwole n i k me banja nan bandukiin baktupun, *U up Ulil Unuura wi wi n ktupun, u up m nt wi wi nafiyaaruŋ.

Pnaţa pi ba aan  i pkeţ

¹² K  woli n upan aji *Kritt  anaţa  i pkeţ, hum di di baloŋ  i an bahilanun kaji ba aan baanknaţa  i pkeţ ba? ¹³ Woli ba aan baanknaţa  i pkeţ, Kritt  aannaţa keeri  i pa. ¹⁴ K  woli Kritt  aannaţa  i pkeţ, uko wi n upun ukeer awaan udooni, k  pfiyaar pi nan pawaan udooni. ¹⁵ Woli na manjoonan banke un baanknaţa  i pa, uwoon k  Naşibaţi aanna an Kritt   i pa. N keer awo ba ilan  i uko wi Naşibaţi, wi n upun aji ana an Kritt   i pkeţ. ¹⁶ Aa, woli banke un baannaţa  i pa, Kritt  kak aannaţa  i pa. ¹⁷ K  woli Kritt  aanna aa, pfiyaar pi nan pawaan udooni, nahum nwo  i pekadu, ¹⁸ k  banfiyaarulun banke un baankbuur. ¹⁹ Woli n haţ Kritt  abuuran n a  i mboş  a n, nwoon ban aganaanun.

²⁰ K  *Kritt  na manjoonan a e naţa  i pkeţ:  i banke un, Kritt  awoon nateek anna iin  i pa. ²¹  aan aloolan a iun pkeţ  i mboş h nk kak di di ñaan aloolan akdoluŋ ba aan banaţa  i pkeţ. ²² *Adam akaan k  ba aan b i bakke , h nk kak Kritt  akaan k  ba aan b i banwoon na a baknaţa  i pkeţ. ²³  i uko wi pnaţa  i pkeţ, Naşibaţi ado bi  up  up jibi uko m nt uk epun: Kritt  awoon nateek anna iin  i pkeţ, woli aluŋ abi, ba aan biki nul babaa naţa  i pa. ²⁴ Woli uko waŋ u epi, uba umundu u e bi, wal m nt atok ba ih b i, baweek b i na mnhina b i, kaş  kawul p ih Naşibaţi anwoon A in. ²⁵ Na manjoonan Kritt  aluŋ ka ih te wal wi Naşibaţi ak uun ba ooradul b i  i iho ul

* 15:5 Kefat: Kawo katim kalon ki Piyeer. † 15:7 Yakob : Yakob i awo abuk a in Yetu akuţ awo naweek i pntuk pi banfiyaaruŋ pi Yerutalem.

uʔeeh. ²⁶ Naʔooradul nabaañsaani i aktokuŋ awoon pkeʔ. ²⁷ *Ulibra wi Naʔibaʔi uji aʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh ; kē wi uʔakuŋ aji aʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh, ŋme kē Naʔibaʔi ʔi uleeful aanwo ʔi ihoʔul uʔeeh, ul aʔuun iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh. ²⁸ Wal wi Naʔibaʔi akluŋ kaʔu iko bti ʔi ihoʔ yi Krittʔ uʔeeh, wi wi ul, Abuk Naʔibaʔi, akwoon ʔi kafet ki nul, ul Naʔibaʔi, anklun kaʔu iko bti ʔi ihoʔul uʔeeh. Hēnk Naʔibaʔi alun kawo aloolan ʔaŋ anʔsihun, alun kaʔih ʔi iko bti.

²⁹ Naʔalan kak biki babattaarun ʔi katim ki bankeʔun: we wi ba-haʔun pyeenk ba? Woli ujoonan kē bankeʔun baanknaʔa ʔi pa, we ukaan kē babattaar ʔi katim ki baka ba? ³⁰ Kē nja, we ukaan kē unuur undoli ŋji ŋwo ʔi mntum mi pkeʔ ba? ³¹ An bayit naan, na manjoonan dji kawo ʔi mntum mi pkeʔ unuur undoli, kē ulon uʔe wo mnlilan mi naan uwoon wi nawoon ʔi ploolan na Yetu *Krittʔ Ajugun. ³² Woli uʔal wi bañaan bajen ʔaŋ ukaan kē ngutan na ŋko ŋi uʔeeh du Efeʔ, we wi nkaan da? Woli bankeʔun baanknaʔa ʔi pa, nabiin ŋde ŋbot ŋdaan ; ŋkeʔ faan. ³³ Naʔaafaraan : banoh bawuʔaan baji batok ñaan mnwo. ³⁴ Naʔelʔan ŋʔal ŋi nan, naʔaŋan pʔuban. Na manjoonan, balon ʔi an baamme Naʔibaʔi ; uwo mnkow pa an.

Uleef wi banknaʔiŋ ʔi pkeʔ

³⁵ Kē alon aʔe hilan kahepar kaji : « Hum di di bankeʔun baknaʔiŋ ʔi pa? Babi na uleef unaam hum ba? » ³⁶ Iwi iwo nawaan uʔal! Iimme kē woli itepii, udeey ulon uunji uhil kabuk bē uunkeʔ keʔ duna i? ³⁷ Kē uko wi itepiŋ uunwo uko umbukiŋ: uwo pbuk ʔaŋ, pi maaj kēme ŋdeey ŋlon. ³⁸ Wal mēnt, Naʔibaʔi kaʔe do wa ubuk bko bi aŋaluŋ, pbuk pandoli paji pabuk bko bi pawoon i kabuk.

³⁹ Ŋleef bti ŋaannaami, ulon uji uwo wi ñaan najen, ulon kawo wi ŋntaam, ulon kawo wi ŋkaʔ, ulon kawo wi ŋtēb. ⁴⁰ Uka kak iko inwoon du baʔi, na inwoon ʔi mboʔ ; kē kanuura ki

iko yi baʔi kapaʔ na ki iko yi mboʔ. ⁴¹ Kanuura ki bnuur kapaʔ na ki pli, kē ki njah kapaʔi ; ujah udo jji upaʔ kanuura na ujah utēnt wa.

⁴² Kē hēnk di di uwoon ʔi uko wi pnaʔa ʔi pkeʔ. Uko wi bamoyun ʔi mboʔ jji utepi, uwo uleef unkuʔun. Uʔale naʔa ʔi pkeʔ, uunkak ahil kapuʔ. ⁴³ Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwaanun udooni, kē woli unaʔa ʔi pkeʔ, uji utum na mndēm. Uko wi bajaan bamoy uwo uleef unwoon uunka mnhina, kē woli unaʔa ʔi pkeʔ, uji utum na mnhina ⁴⁴ Uleef wi bajaan bamoy uwo uleef wi ñaan najen, bē uʔale naʔa ʔi pkeʔ, *Uhaaʔ wi Naʔibaʔi uji uwul wa mnhina. Uka keeri uleef unwoon wi ñaan najen akuʔ aka uleef unjaan uyeenk Uhaaʔ wi Naʔibaʔi. ⁴⁵ Upiitana ʔi *Ulibra wi Naʔibaʔi aji : « *Ñiinʔ nateek, *Adam, awo ñaan najen i Naʔibaʔi awulun uhefēnt.* » Kē Adam natēbantēn anwoon Krittʔ, atum na Uhaaʔ wi Naʔibaʔi unjaan uwul ubida. ⁴⁶ Mēnt ñaan anyeenkun Uhaaʔ wi Naʔibaʔi ajaan abi uteek, ñaan najen a ; anyeenkun Uhaaʔ wi Naʔibaʔi abaa bi. ⁴⁷ Naʔibaʔi aboman ñaan nateek na ufuuʔ, awoona ʔi mboʔ ; kē natēbantēn aʔe woona baʔi. ⁴⁸ Bañaan biki mboʔ bawo wo jji i Naʔibaʔi abomanaanun ufuuʔ ; kē banwoon baʔi kē bawo jji anwoonun baʔi. ⁴⁹ Ŋjunna awo jji ñaan mēnt anwoonun ʔi mboʔ, aʔe lun kanaam anwoonun baʔi.

⁵⁰ An bayit naan ʔi *Krittʔ, uko wi ŋji ŋaluŋ kaʔupan uwoon kē ñaan najen aanhinan kaneej du *Pʔih pi Naʔibaʔi, kē uko unkuʔun uunhinan kaneej du dko di iko iwoon iinji ipuʔ.

⁵¹ Hēnkun dŋal kaʔupan uko ulon ummeniŋ: mēnt nja bti ŋklun kakeʔ, kē nja bti ŋʔe lun kaʔelʔa. ⁵² Uko mēnt utaran taran, kawo jji ñaan akompēʔun uyaʔ uloolan, ʔi wal wi plul pbaañsaani paklulun. Palun kalul, bañaan bankeʔun baʔe banaʔa bawo baankak akeʔ, wal mēnt nja bti ŋtēlʔa. ⁵³ Na manjoonan, uko unkuʔun uwo kakak uko unwoon uunkpuʔ, kē uko unkeʔun uwo

kayeenk ubida unwoon uunkba. ⁵⁴ Wal wi uko unkputuŋ ukkakuŋ uko unwoon uunji upuŋ, kē uko unkkeŋuŋ uyeenk ubida wi mnto, wal mēnt wi wi uŋup umbiin apiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi ukdolaniin: « Pkeŋ pawatanaa, pakobaa. ⁵⁵ Iwi pkeŋ, pwat pi nu pundu? Iwi pkeŋ, uko ufiŋi wi nu uwo ŋuŋ? »[☆] ⁵⁶ Uko wi pkeŋ pajaan pafiŋna uwo pekadu, kē uko unjaan uwul pekadu mnhina uwo *Bgah bi Moyit. ⁵⁷ Nabiin keeri nbeeb Naŋibaŋi anjaan aŋepna ŋi Ajugun Yetu *Krittu kado nja ŋwat. ⁵⁸ An bayiŋ naan ŋi *Krittu biki mmaganuŋ, namēbaan keeri naliint. Nadoon kataman unuur undoli ŋi plempar Ajugun. Name kē plempara paanwaan udooni.

16

Bajunt bŋenkni banfiyaaruŋ biki Yeruŋalem

¹ Hēnkuŋ dŋal kaŋupan uko ulon ŋi uko wi bajunt bŋenkni baŋaan biki Naŋibaŋi banwoon Yeruŋalem. Ddobi ŋup banfiyaaruŋ biki Galatiya uko wi bawoon i pdo. Dŋal an kak nado han. ² ŋi unuur uteek wi kanēm, andoli ŋi an ajejan ktaka kloŋ jibi ahinanuŋ aka, ahank du kato Hul, kawutna kayoonk mbi nabaa naneej bajunt. ³ Wal wi nji kabiin, dwul biki n-datuŋ ikaarta yi mpiituŋ baŋaan biki Yeruŋalem bameena uko unŋiŋuŋ baka, dyil baka baŋooŋ baka uko wi najuntuŋ kaŋenkna baka. ⁴ Woli uyoŋanaan nya da nji ŋi uleef naan, bado bayaaŋ na nji.

Pya bayaaŋ pi Pawulu

⁵ Dŋal pŋepna utaak wi Matedoniya kabaa kabi pwinan. ⁶ Ulome ndo du an ŋnuur ŋlon kēme nŋo da wal wi ujonŋ bti, hēnk naŋē nawulēn uko wi nnumiin pa bayaaŋ. ⁷ Mēnŋal ŋi byaaŋ bi kapant pant, dŋal pdo ŋnuur ŋlon na an woli ulil Ajugun. ⁸ Kē nŋē luŋ kaŋo du ubeeka wi Efet te ufettu wi *Pentakot, ⁹ ŋiki dwin kē dhil kado da

ulemp unuura wi ndoon abi jun pdo, kē baŋoorad nja baŋē tum da kakŋa.

¹⁰ Woli Timote abii, nadoonan kadola awo bnuura ŋi ptoofan. Awo na nji kē nji ŋlempar Ajugun, ¹¹ nin alon awutan keeri kabeeha. Naŋenkana aka uko wi anumiin pa bayaaŋ abiina te du nji. Nwo ŋi pyoonka, nji na banfiyaaruŋ banwoon na nji.

¹² Kē *Apolot ayiŋ nja ŋi *Krittu, ddabēra abi pwinan ul na bayiŋ nja bandukiin, kē aŋē wo aando bi ŋal pbi hēnkuŋ ; aluŋ kabi woli ahinani.

Iko ibaaŋŋaani yi pdo

¹³ Nawoon bten, namēban naliint ŋi pfiyaar pi nan, nawoon baŋaan batēŋ, nanaŋan naliint. ¹⁴ Uko wi nakdolun bti, nadolan wa na uŋal.

¹⁵ An bayiŋ naan, dkak aŋupan uko ulon. Name kē Tefanat na biki kato ki nul bawoon bateek bankakuŋ afiyaar *Krittu du utaak wi nan wi *Akayi, name kē baji balempar banfiyaaruŋ bandukiin. ¹⁶ Nadoon katiink keeri baŋaan ji bakan mēnŋan, na baŋaan bti bankdoonaanuŋ na baka.

¹⁷ Dilan ŋi uko wi Tefanat na Fortunatuŋ na Akayuŋ babiin pwinēn ; baŋenkēn wi nawoon naanwo da, ¹⁸ batēŋŋēnaan jibi batēŋŋēnanaŋ. Najukan pyikrēn bnuura bi baŋaan banwoon ji baka bajaan bado.

¹⁹ Banfiyaaruŋ *Krittu bti biki utaak wi Atiya bawulan mboŋ. *Akila na Pritiliya na banfiyaaruŋ banjaan bayiŋ du kato ki baka bawulan mboŋ ŋi katim ki Ajugun. ²⁰ Banfiyaaruŋ bti banwoon ŋi na nji bawulan mboŋ. An kak nawulandēn mboŋ naboofar na uŋal uyimanaan.

²¹ Nji Pawulu ŋi uleef naan dpiituŋ ŋi awulan mboŋ.

²² Woli ŋaan aannal Ajugun, afēpana.

Maranata* – Ajugun biini!

²³ Dŋehan Yetu Ajugun awulan bnuura.

²⁴ Dŋalan, an bti wi ŋwoon ŋi ploolan na Yetu *Krittu.

☆ 15:55 Itayi 25.8.

* 16:22 Maranata : ŋi uhebēre dawoon Ajugun, biini! kēme Ajugun abi.

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Korint

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Korint. Ƨi kakaarta ki nul kateek aṭup baka aji aṇal pya kawin baka. Abi ji na baka kak bajunt, bajunt mēntṭ batēnkna banfiyaarun biki Yerutalem, kē ul Ƨi uleeful akyaan kayeenk bajunt mēntṭ. Kē aṣē bi wo aanya da. Hēnk di di awoon aanya da : Timote awo Ƨi bgah pya Korint, aṣē me Ƨi bgah iko yi banfiyaarun biki da bakdoli. Kē uko mēntṭ uunlila. Atiink kē bayuday balon baya Korint ajukan da iko impaṭi na Uṭup Ulil Unuura wi Pawulu abiiṇ ajukan da. Baji baji na baka kē Pawulu aanwo nanjañan i Krittun na manjoonan. Wi wi Timote aṣaan aṭiis aṣē ṭup Pawulu, kē ajooṭan maakan. Uko mēntṭ ukaan kē apiit baka kaṭup uko wi aṣalun na uko un-kayi kē aanya du baka.

Pawulu aṭup Ƨi kakaarta ki kē awo nanjañan i Krittun aṣē paṭ jibi aklempi na bandukiin bajaan bajukan bgah. Uko mēntṭ ukaan kē baṣoora. Pawulu akak aṭēga aji aṇal ul na biki Korint bawo Ƨi ppoolan. Aji na baka bataman Ƨi bajunt batēnkna banfiyaarun biki Yerutalem. Akak aṭup aji aṇal kaya kawin baka kahilna kaṭup bañaan banwoon baanwut pjuban manjoonan. Woli Pawulu amēban aliint aji awo nanjañan aṇal ṇal bañaan bame Uṭup Ulil Unuura bakuṭ bame kē Yetu awoon Ajugun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awul baka mboṣ akut abeeb Naṣibaṭi (1.1-11)
2. Ulemp wi nanjañan du banfiyaarun (1.12-2.17)

3. Pṇal ñaan jibi Krittun aṇalun nja (3.1-7.16)
4. Pṭen bajuuk (8.1-9.15)
5. Pawulu aṭup aji awo nanjañan na manjoonan (10.1-13.10)
6. Pwul mboṣ pbaañsaani (13.11-13)

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aduun pa nwo nanjañan i Yetu *Krittun, Ƨiki aṇalun wa, na Timote ayiṭ nja, ṇpiitanan an banfiyaarun Krittun biki ubeeka wi Korint na bañaan biki Naṣibaṭi bti banwoon Ƨi utaak wi Akayi* bti. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṇhaaṣ.

Pawulu abeeb Naṣibaṭi

³ Nawulēn ṇbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittun Ajugun Ƨi uko wi añagiin nja abot atēṇṭēn nja. ⁴ Aji tēṇṭēn nja wal wi ṇjaan ṇwo Ƨi unoor undoli, kadolna nja ṇhil ṇdo katēṇṭēn bañaan banwoon Ƨi unoor undoli na pṭēṇṭēn pi Naṣibaṭi atēṇṭēnun nja. ⁵ Na manjoonan, Krittun akaan kē ṇkhaj maakan, kē hēnk di di akaan aji tēṇṭēn nja maakan. ⁶ Woli ṇwo Ƨi unoor, uwo wo pa pṭēṇṭēnan kabot kaṭijan mbuur ; woli Naṣibaṭi atēṇṭēnun, uwo pa pṭēṇṭēnan nahilna namiir mnhaj mi ṇhajun. ⁷ Uhaṭ wi ṇṭuun Ƨi an udēmi ; ṇme kē jibi nahajun ji un, hēnk kak di di Naṣibaṭi aktēṇṭēnanaṇ ji un.

⁸ An bayiṭun, ṇṇal name kē mnhaj mi ṇhajun du utaak wi Atiya mantēp uṭup†, kē ṇhaajala maakan adoo ṣal aji wi nun ubaa. ⁹ Na manjoonan ṇbi ji ji pkeṭ pi nun pabani, ukaan kē ṇēnkak ahaṭ ṇleef ṇi nun, ahaṭ Ƨi Naṣibaṭi anjaan anaṭan bañaan Ƨi pkeṭ. ¹⁰ Ul abuurun un pkeṭ mēntṭ, akak alun kabuurun. Aa, ṇṭu mnhaṭ mi nun Ƨi a, ame kē alun kabuurun kak. ¹¹ An naṭok Ƨi ulemp mēntṭ wi najaan nañehandērun ; hēnk, Naṣibaṭi atiink pñehan pi bañaan batun, kawulun bnuura, uko mēntṭ ukaan kē bañaan batun baji babeeba.

* 1:1 Akayi : Korint dawo Ƨi utaak wi Akayi, dawoon ubeeka unwoonun uweek da. † 1:8 Mnhaj mi ṇhajun du utaak wi Atiya : Ñaan aamme mnhaj mi aktiiniyaanun Ƨi. Manka pwo mnhaj mandēmun mi aṭiiniyaanun Ƨi ulibra wi Ulemp wi Banjañan 19.23-40.

Uko unkaañ kē Pawulu alutan bayaaş bi nul du Korint

¹² Hēnkuñ, uko wi uwoon mnlilan mi nun, uhaaş wi nun udiimanuñ un kē mnwo mi nun ʔi umundu wi na ʔi kadun ki nan manwo mnwo mntool akuʔ ajinʔ ʔi kadun ki Naşibaʔi. Uko mēnt uwoona du Naşibaʔi, mēnt uşal untuña wi bañaañ bajēn ubiin aʔonun, bnuura bi nul babiin aʔonun. ¹³ Na manjoonan, ʔi ikaarta yi npiitanan, nēmpiitan nin uko ulon umpaʔi na wi nahilun kaleyiir kakuʔ kate, kē nşē me kē unuur ulon nalun kate. ¹⁴ Uka uko ulon wi nadoon abi yikrēn : ʔi unuur wi Ajugun Yetu akbiin, nwo mnlilan mi nan nakuʔ nawo mnlilan mi nun.

¹⁵⁻¹⁶ Dfiyaar uko mēnt, ukaañ kē mbi nāl kaʔēpna duna du an, kabaa kaya Matedoniya di nji kawoonuñ kakak du an, kaşē kayeenk uko wi nji kanumiin pyaana bayaaş du *Yuda, hēnk nahilna nanuurandēn uyaaş utēbantēn. ¹⁷ Wi njakuñ aji ddo hañ, dbeñ beñ i? Woli dji ddo uko, dji kawo na uşal wi ñaañ najēn anwoon aanji ʔijan ʔi uʔup uloolan i? ¹⁸ Na manjoonan, ʔi katim ki Naşibaʔi, uʔup wi nun na an uunwo wi « aa » na « a-a. » ¹⁹ Uko wi Yetu *Krittu Abuk Naşibaʔi, wi nji na Filat na Timote nʔupanan, uunwo wi « aa » na « a-a » ubaa ʔēp ʔēp awo wi « aa » ʔañ. ²⁰ Yetu Krittu awoon « aa » mēnt, iko bti yi Naşibaʔi ahoñuñ idolana ʔi a. Kē ʔi ul i i nktēpnuñ kaji uwo hañ, kadēmanaana. ²¹ Naşibaʔi ajaañ atēñtēnun na an, nliint ʔi pfiyaar Krittu. Ul ʔi uleeful adatuñ nja, ²² adiiman kē nwo biki nul wi aʔuun uhaaş wi nul ʔi nja, wul uwoon uko ujuni ʔi iko yi ahoñuñ aji alun kawul nja.

²³ Uko wi nji kaʔupun uwo manjoonan, Naşibaʔi amee ; woli dʔilani afiñēn : mēnñal nāl pnooran, ukaañ kē mēnkak du Korint. ²⁴ Nēnñal pwo başih banktu'anañ uko wi nawoon i pfiyaar ; namēban aliint ʔi pfiyaar pi nan kē nşē nāl kaʔēnkan nawo na mnlilan.

2

¹ Dşal keeri aji mēnkak pwinan, nawutna kawo kak ʔi pjooʔan. ² Woli ddolan kē najooʔani, nin alon aankhil pdolēn nllan ʔiki an bti najooʔan. ³ Dpiit jibi mpiitun, kawutna kaban na pjooʔan du bañaañ banwoon kadolēn nllan. Dme na manjoonan kē mnlilan mi naan manwo mnlilan mi an bti. ⁴ Aa, dpiitan awo na mnkuul, ajooʔan, kē uleef ubeew na nji. Kē nşē wo mēmpiitan piit najooʔanaan, ddo hañ nameena jibi nñalanañ maakan.

Pawulu amiir anjubanuluñ

⁵ Ñaañ andolnuñ kē njooʔani, mēnt nji ʔañ i i adolun kē njooʔani, an bti biki adolun kē najooʔani. Dbaa ji an bti, batum ʔi an. ⁶ Uko wi bañaañ batum badiimanuluñ kē ajubani udo bi kēş kēş, ⁷ ukaañ kē nawo i kamiira hēnkuñ kabot katēñtēna awut kawo na pjooʔan pampeluluñ. ⁸ Dkooʔan keeri nadiimana kē nañala. ⁹ Dbi piitan kak katenna me natiink uko bti wi nʔupanan. ¹⁰ Kē ñaañ i naşaañ amiir, nji kak dji kamiira. Aa, woli dka uko ulon wi pmiir, dmiir miir pa an ʔi kadun ki *Krittu. ¹¹ Ddo hañ *Fatana awutna kaguur nja ; nme bnuura iko yi ajaañ añal pdo.

Pawulu ahaajala du Trowat

¹² Wi mbiin du ubeeka wi Trowat pʔup Uʔup Ulil Unuura wi *Krittu, dwin kē Ajugun aʔenēn kē nhinan pdo uko mēnt bnuura. ¹³ Kē uhaaş uşē ʔēla ʔēla na nji ʔiki mēntēnk da Tit ayiñ naan ʔi Krittu ; uko mēnt ukaañ kē nduk baka aya utaak wi Matedoniya.

Mbuur manjaañ manwoona ʔi Krittu

¹⁴ Nawulēn nbeeb Naşibaʔi. Adolun kē Krittu akob Fatana awat kē nʔok ʔi pwat pi awatuluñ. Aji ʔēpna ʔi nja kado *Krittu ameeʔana kaniink dko bti jibi ukēra ulil pʔēkēñ ujaañ uniink dko. ¹⁵ Na manjoonan, nwo pa Naşibaʔi pʔēkēñ plil pi Krittu ʔi ptoof pi bañaañ banwoon ʔi bgah bi mbuur na bañaañ banwoon kak ʔi bgah bi pkeʔ.

16 Ukëra mënŋ uji uwo ƚi banwoon ƚi bgah bi pkeŋ na pŋëkëñ panjaan paŋij pkeŋ, kawo ƚi bandukiin pŋëkëñ panjaan pawul ubida. Kë in aŋaan ahil pdo ulemp mënŋ? 17 Bañaan baŋum baji bado na plaana pyok ƚi uŋup wi Naŋibaŋi. Kë un nŋŋë ji nŋŋup uŋup wi Naŋibaŋi na nŋhaaŋ nŋjinŋ jibi aŋu'un un pdo. ƚi mnŋhina mi Kriŋtu, nŋji nŋŋup wa kë Naŋibaŋi amee.

3

Mndëm mi bhoŋar bhalu

1 Naŋal aji uko wi mbaan aŋup ŋup uwoon kë nŋhomp homp i? Nŋnuma ji balon pŋiimanan ikaarta inkdiimanun kë Naŋibaŋi ayilun un këme kaheparan ya i? 2 An ƚi nŋlefan nawoon kakaarta ki nun, kapiitana ƚi nŋhaaŋ nŋi nun, kë bañaan bŋi bame ka abot aleyiir ka. 3 Bañaan bame bnuura kë nawo kakaarta ki *Kriŋtu apiitun ahankanun. Kakaarta mënŋ kaampiitana na kañen ki ñaan najen kapiitana na *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi anwoon ukumpëŋ wi ubida, uko unwoon ƚi ka uumpiitana ƚi mnlaak*, upiitana ƚi nŋhaaŋ nŋi nan nŋanwoon nŋi bañaan bajen.

4 ƚi pwo ƚi ploolan na *Kriŋtu nŋhaŋ ƚi Naŋibaŋi, ukaan kë nŋkŋiini hën. 5 Na manjoonan, nŋenñoom kaji un nŋdolon ulemp mënŋ bdidi'un ; Naŋibaŋi awulun un mnŋhina mi pdo wa. 6 Ul awulun un mnŋhina mi pwo banklempun ƚi uko wi *bhoŋar bhalu, banwoon baanwo bi bgah bampiitaniin ƚi mnlaak* aŋë wo bi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi. Bgah bampiitaniin baji baŋij pkeŋ, kë Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋë ji uŋij ubida.

7 Nameen kë bgah mënŋ bampiitaniin ƚi klaak, bajaan baŋij pkeŋ aŋë wul *Moyit mndëm kakŋa, mul mambiin anuur ƚi kaara di nul ado kë biki *Itrayel baambi hil ptena, mndëm mënŋ kë manŋë wo maanjon. 8 Kë ulemp wi *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uŋë lun kawul mndëm mampelnun. 9 Aa, wi ulemp wi bgah banjaan

bado ñaan aduknaana, uwoon na mndëm, hum di di ulemp wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi unjaan udo ñaan awo naŋool ƚi këŋ ki nul uwoon uunkwo na mndëm mampelnun? 10 Hën, uko umbiin adëmana uunkak adëm, ƚiki mndëm mampelnun mambiin. 11 Na manjoonan, woli uko unkmbaan uwo na mndëm, hum di di unwoon uunkba uwoon uunkwo na mndëm mampelnun ba?

12 Hënkun, wi nŋhaŋun uko wan, nŋtum na mntën. 13 Nënŋdo ji *Moyit anjaan awun kaara kaneenanaan babak *Itrayel bawin mndëm manktoolun pba. 14 Kë nŋhaaŋ nŋi biki Itrayel nŋaŋë dënëŋa dënëŋ te hënkun, woli baleyiir ƚi kadun ki bañaan ulibra wi *bgah bi Moyit, baanji bahil pwin mndëm ; pwo ƚi *Kriŋtu ŋaŋ pakkaan bawin ma. 15 Te hënkun, woli baleyiir ulibra wi bgah bi Moyit, nŋhaaŋ nŋi baka nŋaji nŋawunana. 16 Kë woli ñaan aji aŋaŋ Ajugun, uko unneenanulun pwin uŋi upën. 17 Kë Ajugun na *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi baŋë wo baloolan, kë dko di Uhaaŋ wi Ajugun uwoon, dul di di mbuur manwoon. 18 Nja bŋi, nŋnhilun hënkun pwin mndëm mi Ajugun, mndëm mënŋ manji manwinana ƚi nja ; uhaaŋ wi Ajugun uwo ƚi pŋëlëŋ nja kë nŋkak anaam na Ajugun, mndëm mi nja kë mankdëma dëm pya.

4

Mndëm mammeniin

1 Naŋibaŋi ƚi mñaga mi nul awulun un ulemp mënŋ, ukaan kë nŋmëban alint. 2 Nŋpok iko yi bdëm ikowandënaan, nŋenji nŋwo ƚi kaguuru kaŋëlëŋ uŋup wi Naŋibaŋi. Nŋbaa ŋëp ŋëp aji nŋdiiman manjoonan, bañaan bŋi bawin kë nŋwo baŋool ƚi kadun ki Naŋibaŋi. 3 *Uŋup ulil unuura wi nŋŋupun, woli udoo wunana ƚi balon, uŋënk ŋënk kë bukun mënŋan bawo ƚi bgah bi pkeŋ. 4 Baanfiyaar uŋup mënŋ ƚiki Tatana naŋih i mboŋ atok baka uŋal, bawutna kawin bjeehi bi Uŋup Ulil Unuura

* 3:3 Uumpiitana ƚi mnlaak : Natenan ƚi Ppën 34 – Naŋibaŋi ado kë Moyit afej mnlaak, apiit bgah bi nul ƚi ma. * 3:6 Natenan ƚi Ppën 34.

banjaan badiiman mndëm mi *Krittu anjaan adiiman jibi Naşibaţi awoon. ⁵ Na manjoonan, mënţ uko wi nun ti nleefun wi wi nk̄tupanaŋ, uko wi Yetu Krittu Ajugun wi wi nk̄tupanaŋ, ul akaan k̄e nk̄lemparan. ⁶ Naşibaţi aţiini tfa aji : bjeehi bajeehaan ti bdëm. Ul akaan ajeehan nhaaş ni nja, nhilna nme bjeehi bi mndëm mi nul banjaan banuur ti kaara di Yetu Krittu.

⁷ Bjeehi mënţ bi Naşibaţi aţuun ti nja bawo wo ji uwuuru wi bajejun ahank ti uko undayanaan, ujintna ti k̄eş ki bañaan k̄e mnhina mnweek mi nwoonaanun mun manwoona du Naşibaţi, maanwoona ti nja. ⁸ Nwo ti unoor undoli aşë woha bnaţ, ahaajala aşë haţaara, ⁹ bahajanun, k̄e Naşibaţi aşë wo aankwutanun nin, bakobun awat k̄e nşë doonaanaara. ¹⁰ Na nnuur, nji tiink ti nleefun mnhaj mi Yetu ahajun adoo keţ, ubida wi nul uhilna uwinana ti un. ¹¹ Na manjoonan, un nwoon bajeb, uko wi Yetu uji udo nwo ti mntum mi pkeţ unuur undoli, ubida wi nul uhilna uwinana ti nleef ni nun nanwoon ni kakeţ. ¹² Hënk, nñog pkeţ nahilna naka ubida.

¹³ Upiitana ti *Ulibra wi Naşibaţi aji : « *Dfiyaari, ukaan k̄e ntupi.* »* Un kak, ti uhaaş wi pfiyaar mënţ, nfiyaar Naşibaţi, ukaan k̄e nk̄tup. ¹⁴ Nme k̄e Naşibaţi annaţanun Yetu Ajugun ti pkeţ alun kanaţanun na a, kadolun nwinana na an ti kadunul. ¹⁵ Uko wi nk̄hajun bti uwo keeri pa an, hënk, bnuura bi Naşibaţi baji bawo ti bañaan banjaan batuma tum pya, bañaan batum babeeba abot adëmanaara dëman maakan.

Phaţ iko yi baţi

¹⁶ Uko waŋ ukaan k̄e nmëban alint. Woli uleef wi nun udoo tafa taf pya na nnuur, uhaaşun uji uwoha wo uhalu na nnuur. ¹⁷ Unoor ni nknoorun hënkun unwoon uunkjon uwo uko umpoţi ti kadun ki mndëm mweek manwoon maankba mi unoor mënţ ukbomanun un. ¹⁸ Hënk, njeni ntu

nşal ti iko inkwinaniin, nji ntu na ti inwoon iinwinanaa ; iko injaan iwinana iinji ijon, k̄e inwoon iinwinanaa işë wo yi mnţo.

5

¹ Nme na manjoonan k̄e uleef wi nja wi umundu wi uwo wo ji kaloona : wal wi kakjotun, nka du baţi uleef ulon unwoon ji katoh ki Naşibaţi aniwun nja, kanwoon kaankjot nin. ² K̄e nşë wooni hënkun ti nhaaş ni nja meet, ti uleef wi nja wi umundu wi tiki nşal kawohara uleef wi nja wi baţi ; ³ nwohara wal mënţ, n̄enkwo byişu. ⁴ Aa, nleef ni nja n̄awo ji kaloona, nwooni ti nhaaş ni nja meet abot aţëga wi nwoon ti unoor hënkun. Nënşal nşal p̄fël uleef wi nja wi umundu wi, uko wi nşalun uwo pwohara uleef wi Naşibaţi akwulun nja, uleef wi nja unwoon wi pkeţ uhilna uţëlëşa ukak uleef unwoon uunkkeţ. ⁵ Naşibaţi ti uleeful apaşun nja pa uko mënţ, awul nja *Uhaaş wi nul adiimanaanun k̄e alun kawul nja ubida wi mnţo.

⁶ Hënkun keeri nji nt̄en maakan na nnuur. Nme k̄e nwole du kaloona kanwoon uleef wi nja, nlow Ajugun. ⁷ Na manjoonan, npoşna pfiyaar, n̄enkpoşna k̄eş. ⁸ Nt̄en maakan pduk uleef wi, kaya kawo na Ajugun. ⁹ Hënk, nbi tu tu nşal ti plila nwole ti uleef mënţ k̄eme woli n̄p̄en ti wa. ¹⁰ Nja bti nwo i kanaţ ti kadun ki *Krittu, awayëş nja wal mënţ, andoli aluka uko wi alempun na uleeful wi awoon ti mboş.

Plemp bañaan batiinkaraan na Naşibaţi

¹¹ Nme uko unwoon pdo kaţi Ajugun aşë do na pdo bañaan bandukiin bado kaţi a. Naşibaţi ame'un bnuura, k̄e nhaţ aji an name'un bnuura. ¹² N̄enkak aŋal kado nayikr̄enun, nşal kaţenan uko wi naknahni ti un, nahilna naka uko uteem banwoon baanknahna uko unwoon ti nhaaş ni bañaan aşë nahna iko inkwinaniin du bdig. ¹³ Na manjoonan, woli

* 4:13 kampiitaniin ti ulibra ujon wi bagrek. Kañaam 116.10.

ɲwaan ɲʂal, uwo wo pa Naʂibaʂi ; kē woli ɲwo na ɲʂal uwo wo pa an. ¹⁴ Uɲal wi *Krittu aɲaluɲ un uktoɲuɲ un. Nyikrēn bnuura kē ɲaan aloolan aketaruɲ baɲaan bti, baɲaan bti badobi keʂ keʂ keeri. ¹⁵ Akeʂar baɲaan bti, nja ɲnkaan ubida ɲwutna kaka wa pa ɲleef ɲi nja ʂaɲ, ɲka wa pa anketuɲ akuʂ anaʂa ʂi pkeʂ pa baka.

¹⁶ Hēnkuɲ keeri, ɲēnkak aji ɲten ɲaan jibi baɲaan bajēn bajaan batena. Hēnk, woli ɲdoo ten ʂfa *Krittu na kēʂ ki baɲaan bajēn, hēnkuɲ ɲēnkak atena haɲ. ¹⁷ Woli ɲaan awo ʂi ploolan na Krittu, aji bi kak kak ɲaan nahalu : iko yi ubida ujon ibaa, kē ihalu ibii. ¹⁸ Kē uko mēnt ʂi uʂē woona du Naʂibaʂi antēpnun ʂi Krittu adolun kē ɲtiinkar na a akuʂ awulun ulemp wi pdo baɲaan batiinkar na a. ¹⁹ Naʂibaʂi abiiɲ awo ʂi Krittu ado baɲaan kē batiinkar na ul Naʂibaʂi, aanʂo aten buʂaan bi badoluɲ aʂē ʂu'un pʂup uʂup wi btiinkar mēnt. ²⁰ Krittu ayilun yil keeri pʂupara, kē uwo wo keeri ji Naʂibaʂi ʂi uleeful aji ʂēpna ʂi un kaʂiini na an. ʂi katim ki Krittu ɲjakan nawuta adolan natiinkar na a. ²¹ Krittu aambaan kadola pekadu, kē Naʂibaʂi adola kē akoba pa pekadu di nja, ɲhilna ɲkak batool ʂi kēʂ ki Naʂibaʂi wi ɲwoon ʂi ploolan na Krittu.

6

¹ Hēnk, un ɲnklempuɲ na Naʂibaʂi ɲkooʂan kooʂ, nawutan kanohnaana bnuura bi nayeeknuɲ du a. ² Aʂiini aji :

« *Wi unuur ubanuɲ, dtiink pɲehan pi nu ;
ʂi unuur wi mbuur, dbi abuuranu.*
»[✧]

Hēnkuɲ unuur ubani, unuur wi mbuur uban hēnkuɲ.

³ Nēɲɲal kado uko ulon unkdoluɲ ɲaan alon aɲiib, ulemp wi nun uwutna katoka. ⁴ Nbaa ʂēp ʂēp adiiman ʂi iko bti kē ɲwo balempar Naʂibaʂi na manjoonan. Nji ɲtam kamiir ʂi mnhaj, unoor na phaajala. ⁵ Bakobun awat ukalabuʂ, ado baɲaan kē banaʂari'un,

aʂu'un ɲlemp ɲtam, aneenanun bɲoy aʂanun pde. ⁶ Kē ɲʂē diiman kē ɲwo balempar Naʂibaʂi ʂi pwo na uʂal ujint, ʂi pme, ʂi kamiir, ʂi pjoob bkow, ʂi pwo na *Uhaaʂ wi Naʂibaʂi, ʂi pɲal na uɲal unjoonanun. ⁷ Nji ɲdiiman kē ɲji ɲlempara ʂi pʂup manjoonan, kē mnhina mi nul manji mantēnkun. Iɲaanan yi nun iyeɲanaan ɲleefun na igutni iwoon pdo kado uko unwoon utool ʂi kēʂ ki Naʂibaʂi. ⁸ Badēmanun, akak apoʂētānun ; akarun akuʂ abeebun ; baʂu'un baʂilan te ɲwo baɲaan bankɲupun manjoonan ; ⁹ baʂu'un bayaant te ɲmeeʂana bnuura ; aʂu'un banɲoganun pkeʂ te ɲwo bajeb ; bakobun aʂē wo baanfiɲun ; ¹⁰ ɲji ɲwo ji ɲjooʂani kaʂē wo ʂi mnlilan ; ɲwo bawaan aʂē do baɲaan batum kē bawo bayok ; ɲwo ji baɲaan banwoon baanka ni uko ulon, aʂē ka iko bti.

¹¹ An bayitun biki Korint, ɲʂiini na an na uhaaʂ ujint, aʂu'an ʂi ɲhaaʂ ɲi nun. ¹² Ndiimanan kaara kē an naʂaan adēt dinan. ¹³ Kē ɲʂē ʂiini na an ji babak naan : an kak naʂu'un ʂi ɲhaaʂ ɲi nan.

Pdat uko unnuurnaaniɲ

¹⁴ Nawutan kawo ʂi kahoʂ kaloolan na banwoon baanfiyaar *Krittu. Hum di di uko unwoon utool uhiniɲ kanaakiir na unwoon uunwo ʂi bgah? Hum di di bjeehi bahiluɲ kanaakiir na bdēm? ¹⁵ Hum di di Krittu ahiluɲ katiinkar na *Fatana? We wi anfiyaaruluɲ ahiluɲ kaʂok na anwoon aanfiyaara? ¹⁶ Hum di di *Katoh ki Naʂibaʂi kahiluɲ kawo na ɲnton? Na manjoonan nja ɲwo dko dyimanaan di *Uhaaʂ wi Naʂibaʂi anwoon najeb ufētun. Hēnk di di Naʂibaʂi aʂiiniɲ ʂi *Ulibra wi nul aji :

« *Dluɲ kafēt ʂi ptoof pi baka kapoʂ na baka ;
dwo Naʂibaʂi i baka, baʂē bawo pntaali pi naan.* »[✧]

¹⁷ Ukaan kē Ajugun akak aʂiini aji :
« *Napēnan ʂi ptoof pi baɲaan mēnt,
nalowan baka.*
Nawutan nin kaban uko unʂopun,

*nji nşë nyeenkan du katoḥ naan.**

»
18 *Ajugun anhiniin iko bti akak aṭiini aji :

« *Dwo ji aṣinan,
an naşë nawo ji babak naan, biint
na baat.** »

7

1 An biki nḡaluḡ maakan, wi Naşibaṭi ahoḡuḡ nja iko mēnt, nabiin keeri ḡpēnan iko iṭop bti inwoon ṭi ḡleef ḡi nja na ḡhaaş ḡi nja, ḡdoonaan ḡwo baḡaan bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi, ḡbot ḡdo kaṭi'a.

Mnlilan mi Pawulu

2 Nawo kadiimanun kaara di nan. Nḡendo nin ḡnaan aloḡ buṭaan, ḡnlempaşaana uḡenk wi nin ḡnaan.

3 Mēntup ṭup kajina naduknaanaa, ddo bi ṭupan aji ḡṭu'an ṭi ḡhaaş ḡi nun ṭi ubida na ṭi pkeṭ. 4 Dhaṭ maakan ṭi an, alilan maakan ṭi uko wi nan. ṭi unoor wi nun bti dji kaṭum na mntēḡ kabot kalilan maakan.

5 Na manjoonan, wi ḡbanuḡ du Matedoniya, ḡḡendoo ṭēp anoorfēn noorfēn nin, awo ṭi unoor uweek : ugut du bdig, palēnk moḡ meet. 6 Kē Naşibaṭi anjaan atēḡṭēn biki bapoṭēnuḡ aşē tēḡṭēnun na ubi wi *Tit. 7 Mēnt pbi pi nul ṭaḡ paṭijun uko mēnt, aṭupun jibi an ṭi ḡleefan natēḡṭēnuluḡ. Aṭupun kak aji naḡal maakan kawinēn, aṭup jibi najooṭani na jibi najaan nayeenkaraan. Uko mēnt ukaan kē mnlilan mi naan mandēm apel.

8 Ukaan kē ṭi kakaarta ki mpiiṭanaḡ, woli ddoo ṭupan uko umbiin adolan kē najooṭani, mēndug umeli. Na manjoonan dbi dug umeli du kateeku wi nwinuḡ kē uko mēnt udolan kē najooṭan ḡwal ḡloḡ, 9 kē nşë lilan hēnkuḡ, mēnt ṭi uko wi najooṭanuḡ wa : dlilan ṭi uko wi pjoṭan mēnt padolanaḡ kē naṭelēş mnwo mi nan. Pjoṭan mēnt pawo jibi Naşibaṭi aḡaluḡ pawo, ḡḡendolan keeri nin uko uloḡ uwuṭaan. 10 Na manjoonan, pjoṭan pi Naşibaṭi ajaan aṭu ḡnaan paji pdola aṭelēş mnwo

mi nul, kadola abuur, aanji dug umeli. Kē pjoṭan pi uşal wi iko yi umundu paşë ji paṭij pkeṭ.

11 Natenan keeri uko wi pjoṭan pi Naşibaṭi aṭu'anaḡ padoluḡ ṭi an : natenan jibi najaan natar kanaṭ kaliint, jibi naḡehanuḡ aji Naşibaṭi amiiran, jibi nakowiin, jibi nakṭiin Naşibaṭi, jibi nanuhnuḡ na manjoonan, jibi naṭuuḡ ḡhaaş, jibi najaan naḡal pweṭan andoluḡ buṭaan. Nadiiman ṭi iko bti kē najint ṭi uko mēnt. 12 Woli dpiiṭan, mēnt anjubanuḡ akaan, kē mēnt i bajubanuḡ akaan: dḡal ḡal nadiiman ṭi kadun ki Naşibaṭi jibi nanaṭi aliint ṭi uko wi nun. 13 Uko mēntan utēḡṭēnuḡ un.

Nkak alilan maakan ṭi uko wi Tit alilandēranaḡ ; an bti najooṭēna uhaaş. 14 Mēnkowa wi nji ndiimanuḡ ṭi kadunul kē dlilan ṭi uko wi nan ; kē jibi ḡjonuḡ kaṭupan manjoonan, uko wi ḡlilandēruḡ ṭi kadun ki nul uwo uko unjoonanuḡ. 15 Kē hēnk, uḡal wi aḡalanaḡ uji udēma dēm pya woli aleş jibi an bti najaan natar ṭi pdo uko wi aṭu'anaḡ pdo na jibi nayeenkuluḡ akuṭ aṭiinka bnuura. 16 Dlilan ṭi uko wi nhiluḡ kahaṭ ṭi an ṭi iko bti.

8

Pṭen na uhaaş ujint

1 An bayiṭun ṭi *Krittu, dḡal name jibi Naşibaṭi awuli pntuk pi banfiyaaruḡ panwoon Matedoniya bnuura bi nul. 2 Bahaj maakan, kē mnlilan mi baka maşë dēm maakan kē badoo ṭen na uhaaş ujint, wi badoon awo bawaan. 3 Dwo namaar, baṭen jibi bahinanuḡ adoo ṭēp wi bahinanuḡ kē nin aloḡ aanṭu ṭu baka pdo haḡ. 4 Bakooṭun maakan aji ḡdinan baka baṭēnk baḡaan biki Naşibaṭi banwoon du Yerutalem. 5 Uko wi bawuluḡ udoṭ ṭēp uko wi ḡhaṭuḡ: badun awul Ajugun ḡhaaş ḡi baka akuṭ awulun ḡa, ado wal mēnt uko wi Naşibaṭi aḡaluḡ. 6 Uko mēnt ukaan kē ḡkooṭ Tit abi du an abaaḡēş ulemp

* 6:17 Itayi 52.11; Etekiyel 20.34,41. * 6:18 Natenan ṭi 2 Famiyel 7.14.

wi ptonkrën itaka yi bajunt jibi abiin ajun wa.

⁷ Nawo na iko bti atuman inwoon: pfiyaar, uŕup unuura, pme, na pnaŕ kaliint maakan ŕi iko aŕu na uŕal wi naŕaluŕ un. Ukaaŕ kē ŕŕal naŕu uŕal bnuura ŕi ulemp wi pŕēnk biki Yerutalem. ⁸ Mēnji nawo i kado uko mēnt. Dŕupan jibi bukundi banaŕuŕ aliint, nahilna nadiiman kē uŕal wi nan ujoonani. ⁹ Name jibi Ajugun Yetu *Krittu adolanaŕ bnuura : ul ambiin awo nayok, an nakaan kē adinan akak nawaan, kahilna kadolan nayokna bwaan bi nul.

¹⁰ Hēnk, dŕupan uko wi nŕaluŕ ŕi uko mēnt: an, nanwoon bane bateek banjuntuŕ akuŕ aŕal ŕal bajunt mēnt, unuura nataman ŕi uko mēnt. ¹¹ Hēnkun, jibi nabiin aŕu uŕal ŕi pjun uko mēnt, nabaañēŕan ulemp mēnt keeri jibi nahinani. ¹² Woli ñaan aŕen na uhaaŕ ujint, Naŕibaŕi aji yeenk uko wi ñaan mēnt aŕenuŕ, kaŕē katen ŕi uko wi akaan, kawo aanji ten ŕi wi awaanuŕ. ¹³ Unwo wo pa pŕu'an ŕi bwaan kabomanaan bukundi, uwo wo pa pdo baŕaan bti baliŕan liŕan. ¹⁴ ŕi wal wi ŕwoon wi, nawo bayok ahinan keeri kaŕēnk banwoon ŕi kanuma. Hēnk, woli nalun awo ŕi kanuma unuur ulon, uko wi bapelandēnuŕ uhil kaŕēnkan, naŕē liŕ wal mēnt. ¹⁵ Hēnk di di upiitaniin ŕi *Ulibra wi Naŕibaŕi aji : « Anjejēntuŕ atuman aanji pelan, kē anjejēntuŕ ntiinku aji kēŕan[☆]. »

Bañaan biki Pawulu ayilun du Korint

¹⁶ Nawulan ŕdēman Naŕibaŕi anŕuun ŕi uhaaŕ wi Tit pnaŕ kaliint ŕi plempanan ji un. ¹⁷ Adinan pdo uko wi ŕŕu'uluŕ pdo, ul ŕi uleeful adinanuŕ ataran ŕaran aji aya du an. ¹⁸ Ndo ayiŕ nja ŕi *Krittu kē agakandēr na a. Ayiŕun mēnt aji lempar *Uŕup Ulil Unuura bnuura, ukaan kē knŕuk bti ki banfiyaaruŕ bti kakedēmana. ¹⁹ Banfiyaaruŕ bakaan adata agakandēr na un ŕya ŕfaaŕ uko wi naŕenuŕ. Ndo ulemp unuura

mēnt Ajugun ahilna adēmana kabot kadiiman jibi ŕŕuun kabaŕ ŕi pdo wa. ²⁰ Nēnŕal baŕaan baŕiini buŕaan ŕi uko wi pjaŕan itaka itum injuntuŕ. ²¹ Nla pdo uko unnuuriin, mēnt ŕi kēŕ ki Ajugun ŕañ, ŕŕal kak pdo uko unnuuriin ŕi kēŕ ki baŕaan bajēn. ²² Nyil na baka ayiŕ nja ŕi Krittu i ŕjonuŕ nten ŕi iko itum, kē abot adiiman byaaŕ bi kak jibi anaŕuŕ aliint. Hēnkun, ahaŕan bnuura ukaan keeri kē aŕal maakan kado kalemparan ²³ Kē ŕi uko wi *Tit, dŕal kajakan kaji ajaan awo na nji kabot kalemp na nji ŕi uko wi nan. Kē bayiŕ nja ŕi Krittu bangakandēruŕ na a bandukiin, knŕuk ki banfiyaaruŕ kayiluŕ baka, baji balemp Krittu kadēmanaana. ²⁴ Nadiimaan baka keeri kē naŕal baka na manjoonan, banfiyaaruŕ bti bahilna bame kē ŕfaŕ wi ŕlilandēranaŕ.

9

Bajunt pa banfiyaaruŕ biki Yerutalem

¹ Hēnkun, mēnkak anuma ppiitan uko ulon ŕi bajunt bi najuntuŕ kaŕēnkna baŕaan biki Naŕibaŕi banwoon du Yerutalem. ² Na manjoonan, dwin jibi naŕuun ŕŕal ŕi bajunt mēnt, kē nji kanahna uko mēnt ŕi kadun ki biki Matedoniya kaji na baka kē an biki Akayi nado bi dinan dinan bane. Uhaaŕ wi naŕuun utēntēnuŕ baŕum ŕi baka. ³ Kē nŕē yil bayiŕ nja ŕi *Krittu mēnt, nahilna nabomandēr bnuura jibi njakuŕ. Hēnk, mnlilan mi ŕlilandēranaŕ manwutna kawaan udooni ŕi uko mēnt. ⁴ Mēnŕal woli biki Matedoniya bagakandēr na nji abi, baŕēnk kē naambomandēri. Uwole haŕ uwo mnkow mankwon kak mi nan. ⁵ Dŕal keeri kē dwo kakooŕ bayiŕun ŕi Krittu mēnt bajotun kadun du an babi bajaŕan uŕen wi nahonun. Hēnk, woli ŕbani, ŕŕēnk kē nabomandēri, uŕen mēnt uŕē uwinana ji uŕen unwoonuŕ du uhaaŕ meet, uunkwo uŕen wi mpit.

⁶ Dŕal naleŕ uko wi : ñaan antepiin untiinku aji kit untiinku, kē antepiin

[☆] 8:15 Ppēn 16.18.

utum aji kit utum. ⁷ N̄aan andoli ajaan aʒen jibi uhaaşul uwululun kawut kajooʒan k̄eme kaşal k̄e baʒu'a ʒu pdo wa ; Naşibaʒi aji ʒal n̄aan anjaan aʒen na uhaaş ujint̄. ⁸ K̄e aş̄e wo na mn̄hina mi pwulan iko itum inuura indoli, nahilna naka iko b̄ti nak̄eşan nadoo naduka na uko udo kaʒ̄enkna bañaan̄. ⁹ H̄enk di di upiitan̄iñ ʒi Ulibra wi Naşibaʒi aji : « N̄aan natool aji ʒen bawaan̄ iko utum ; awo natool te mn̄ʒo*. » ¹⁰ Naşibaʒi anjaan̄ awul najaar b̄tepi kabot kawul bañaan̄ ʒdeey ʒi bajaan̄ badeena, aluñ kawulan iko itum keeri, kat̄empl̄en ya, nahilna nawo baʒool ʒi k̄eş ki nul wi nakdoon̄ kaʒen. ¹¹ H̄enk, nawo bayok ʒi iko b̄ti, kahilna kado kaʒ̄enk bañaan̄ baʒum baş̄e babeeb Naşibaʒi ʒi uko wi nawulun̄ un aji ʒwul baka. ¹² Ulemp wi nakdolun̄ h̄enk uunji ulin̄ ʒi pwul biki Naşibaʒi uko wi bawaan̄uñ, uji udo kak bañaan̄ baʒum babeeb Naşibaʒi. ¹³ Bañaan̄ baʒum bawin ʒi ulemp wi nakdolun̄ wuñ k̄e nafiyaar abot atiink *Uʒup Ulil Unuura wi *Krittu aji naʒ̄enk baka bnuura kakuʒ̄ kaʒ̄enk bañaan̄ b̄ti, wal m̄ent̄ bad̄eman Naşibaʒi. ¹⁴ Bnuura bweek bi Naşibaʒi awulanan̄ ak̄eşan bado baluñ bado kañehand̄eran babot baʒalan. ¹⁵ Nawulan ʒbeeb Naşibaʒi bnuura pa uʒen uʒ̄ep uʒup wi aʒenuñ.

10

Pawulu ateem bankʒupun̄ buʒaan ʒi ulemp wi nul

¹⁻² Nji Pawulu i bajakuñ aji dji kawo nabooy woli dwo ʒi kadunan kaş̄e kaʒ̄iini na mnt̄eñ woli dlowan apiitan̄, dkooʒan ʒi katim ki *Krittu anjoobun̄ bkow abot awo bnuura : nawutan kadol̄en ndo m̄ʒoonk na mnt̄eñ wal wi nji kaluñ kakak du an jibi nşaluñ pdo ba na bañaan̄ balon̄ banşaluñ aji nji nʒaş iko yi ʒleef ʒi nja ʒaʒaluñ, ijaan̄ iʒonun. ³ Na manjoonan̄ ʒwo bañaan̄ baj̄en aş̄e wo ʒenji ʒgut̄an ji bañaan̄ baj̄en. ⁴ Injaanan̄ yi ʒjaan̄ ʒgutanaan̄

iinwo yi bañaan̄ baj̄en ; ʒgut̄an na mn̄hina manwoonun̄ du Naşibaʒi, manh̄iniin̄ pwat ʒniw ʒank̄emun̄. Nji ʒtok ʒşal ʒanjaan̄ ʒaneeman n̄aan̄, ⁵ uko undoli unnaʒ̄iin̄ aji uneenan̄ pme Naşibaʒi, ʒji ʒmob ʒşal b̄ti kado ʒa ʒado kaʒ̄aş Krittu. ⁶ ʒi wal wi nakbiin̄ kaʒ̄aş Krittu na ʒhaaşan̄ b̄ti, ʒbi kanaʒ̄ naʒ̄ kaliint̄ pa pkob n̄aan̄ anwoon̄ aan̄ji ʒaş̄a.

⁷ Nahaab̄eşan̄ k̄eş naten iko bnuura! Woli n̄aan̄ afiyaar na manjoonan̄ k̄e awo i *Krittu, ameen k̄e un kak ʒwo biki Krittu ji ul. ⁸ Ajugun̄ awulun̄ un mn̄hina manwoon̄ mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdolan natoka. Dnahna mn̄hina m̄ent̄, m̄enk̄kowara ma. ⁹ M̄en̄ʒal kawo wo ji db̄egan ʒi ikaarta yi mpiitan̄an̄. ¹⁰ Bañaan̄ balon̄ baji baʒup kaji uko wi nji Pawulu njaan̄ kaʒup ʒi ikaarta yi njaan̄ kapiit̄ ujooʒ̄ akuʒ̄ atam pʒaş, nşale wo ʒi kadun ki bañaan̄ dji kawo n̄aan̄ nañaat nawaan̄ uforta anwoon̄ aando hil b̄ʒup. ¹¹ N̄aan̄ anşaluñ hañ ameen k̄e uko wi ʒwoon̄ wi ʒlowanan̄ apiitan̄ ikaarta, wi wi ʒkluñ kawo ʒi udo wi nun wal wi ʒkluñ kawo ʒi p̄toofan.

¹² Na manjoonan̄, ʒen̄kluñ kañoom pl̄iñir na ptenar na banşaluñ aji bawo bañaan̄ bawweek. Bawaan̄ ʒşal wi baktenun̄ ʒleef ʒi baka na kaniibi kanwoon̄ ki baka. ¹³ K̄e un ʒş̄e wo ʒen̄khompna uko wi Naşibaʒi awoon̄ aan̄tu'un pdo, ʒliñ ʒi uko wi aʒu'un̄ un pdo, unʒuun̄ k̄e ʒbi aban te du an. ¹⁴ Woli ʒ̄embi lah adoo ban du an, ʒen̄kka na phomp ʒi uko wi nan. K̄e ʒş̄e wo bateek bambiin̄ du an aʒ̄ijan *Uʒup Ulil Unuura wi *Krittu. ¹⁵ H̄enk, woli ʒhomp ʒi uko wi nan, ʒen̄khomp kaji ʒdo ulemp wi balon̄ badolun̄ ; ʒbaa ʒ̄ep ʒ̄ep ahaʒ̄ k̄e pfiyaar pi nan pado kad̄em d̄em pya ʒş̄e ʒhil pdo ulemp unkdoon̄ kayaha ya kadun ʒi p̄toofan, kaş̄e kal̄iñara ʒi uko wi Naşibaʒi aʒu'un̄ un pdo. ¹⁶ Wal m̄ent̄, ʒhinan̄ kaʒup Uʒup Ulil Unuura du ʒtaak ʒanwoon̄ du kaf̄eʒ̄ ki wi nan, k̄e di pya du dko di bañaan̄ balon̄ badoon̄

* 9:9 Kañaaam 112.9.

abi lemp kawutna kahompna ulemp wi badolun. ¹⁷ Kë usë piitana ti *Uli-bra wi Naşibaţi aji : « *Woli ñaaŋ alon aŋal kahomp, adoon kahompna iko yi Ajugun adolun* »[☆] ¹⁸ Na manjoonan, mënŋ ñaaŋ ankdëmanun uleeful ajaan awinana bnuura ti kadun ki Ajugun ; anjaan awinana bnuura awoon i Ajugun ti uleeful adëmanun.

11

Pawulu na banjakun aji bawo banjañan

¹ Ni nji nŋali nawutën ndo nyila ntiinku! Aa, namiiraan! ² Dkujan bkujar banwoonun du Naşibaţi : djokaran ñiinŋ alookan pa bniim, kadolna an nanaŋ ti kadun ki *Krittu ji ñaaŋ najinŋ anwoon aando bi me ñiinŋ. ³ Dti mntit mi nan mantoka, maneenanan ptaş Krittu na nħaaşan bti jibi upula uguurun Ewa na mntit mi wa. ⁴ Na manjoonan woli alon abi aţupan uko wi Yetu alon ampaţun na i nţupanaŋ, naji nadi wa. Woli alon aţiiniyaan uhaaş ulon umpati na wi nayeekun naji nadi uko mënŋ. Woli alon abi aţup *Uţup Ulil Unuura umpati na wi nţupanaŋ, naji nabi dinan dinan. ⁵ Kë nşë fiyaar kë mëmpoţët nin apel banjakun haŋ aji bawo *banjañan baweeek maakan. ⁶ Ulome mënhil bţup bnuura, aşë me uko wi nji kaţiiniyaanun: nđiimanan uko mënŋ bnuura ti iko bti yi nkdolun.

⁷ Wi nţupanaŋ *Uţup Ulil Unuura mënhepar nin baluk, awalan bkow naan nahilna nadeeşana. Ddo wal mënŋ pekadu i? ⁸ Uwo wo ji dyeenk bka bi kntuk kloŋ ki banfiyaarun, kë bawo baluk bi naan, ahilna alem-paran. ⁹ Kë wi nwoon du an, awo ti kanuma, mënw ti iñen yi nin ñaaŋ, ŋiki bayişun ti *Krittu banwoonun Matedoniya bawulën uko wi nnumiin bti. Aa, ddoonaan awo mënw ti iñen yi nan, akak alun kadoonaanaara kado haŋ. ¹⁰ Dmehna ti manjoonan mi Krittu manwoon ti nji kë mënkđinan nin alon du ntaak nđi Akayi

bti aneenanaan pdo haŋ. Pdo haŋ pawoon mnlilan mi naan. ¹¹ We ukaan kë nji kado haŋ ba? Naşal kë mënşalan njal i? Naşibaţi ame kë dşalan.

¹² Kë uko wi ndolun, dkak alun kado wa, kawutna kaţen bankhompun aji baliŋ liŋ na un uko uţup. ¹³ Bañaan mënşan baanwo nin *banjañan na manjoonan, bawo balemp baguuru, banjaan badaar kaji bawo banjañan biki *Krittu. ¹⁴ Kë uko waŋ usë wo uunñonşarëni : *Fatana ti uleeful aji adaar kaji awo uwanjut wi bjeehi. ¹⁵ Uunñonşarën keeri baţaşarul badaar kaji bawo balempar bgah. Kë başë lun kayeenk baluk bi ulemp wi baka.

Mnhaj mi Pawulu ti pwo nanjañan

¹⁶ Dkak aţupan : nin ñaaŋ awutan kadolën ji nayila, kë nşë njal nadinanaan ndo nyila nhilna nhomp ntiinku. ¹⁷ Uko wi nji kabiiŋ pţup mënktup ţup wa jibi Ajugun aŋalun, dţup wa na nyila wi ukakun wi pdo kahomp. ¹⁸ Wi baţum bakhompun ji bañaan bajën, nji kak ddo kahomp. ¹⁹ An nanjakun aji naka uşal, naji natar ti pmiir bañaan banwoon bayila! ²⁰ Naji nadinan badolan bajuuk ti ulemp, kadeenkna an, kateh bka bi nan bti, kabeehan, kadoo koban ti kaara! ²¹ Dkowa pţup uko wi : nđiishnaa maakan, wi nwoon nşendo haŋ.

Kakşa, dko di balon bañoomun kahomp – dşini ji nayila – nji kak dñoom kahomp da. ²² Jëm bawo bahebërë i? Nji kak. Jëm bawo biki *Itrayel i? Nji kak. Jëm bawo biki pntaali pi *Abraham i? Nji kak. ²³ Jëm bawo balempar *Krittu i? Dşup ji nayila, nji dwo nalempar Krittu apel baka : ti ulemp utam, ti pya ukalabuş, ti kakob, ti pwo ti mntum mi pkeţ nyaaş nşum. ²⁴ Nyaaş kañeen bayuday bakobën kakob kandëmnun, bafudën itintël nyaaş iñeen nşwajanŋ na kañeen kalon ²⁵ baromen bakobën na panduk nyaaş nşwajanŋ, byaaş bloŋ kë batapën mn-laak, kë njiir nyaaş nşwajanŋ na ulantu,

☆ 10:17 Yeremiya 9.22; 1 Korint 1.31.

byaaş blon dduka utejan na unuur upëb du meel. ²⁶ Dyaanţ maakan apoş poş nyaaş nţum, amuur idëk, ayit na balat, ayit na bayiţ naan bayuday banjalun pdolën buţaan, ayit na banwoon baanwo bayuday, ayit na iko iyibanaan du nbeeka, du *pndiiş, du bdëk, ayit na banjaan badaar kaji bawo bayiţ naan  i Kritt . ²⁷ Ddo nlemp nţam, awo  i unoor, awaan bnoy nyaaş nţum, ubon k  ude'en, udaan uţij n, a o nnuur nţum awo m ndee, ujonţ k  uneej n k  nwo byi u. ²⁸ Uko wi nwoon m ndo bi  iiniyaan uwo k  dji kabi  u u al nnuur b i  i kntuk ki banfiyaarun b i. ²⁹ Woli  naa  abii naa, nji kak dji kabii na ; woli  naa  ap n  i bgah, dji kajoo an maakan.

³⁰ Woli dwo i phomp keeri, kado kahompna pbii na pi naan. ³¹ Na iba i, A in Yetu Ajugun i bajaan bad man te mnto ame k  m n ilani. ³² Wi mbiin awo du ubeeka wi Damat, namali i Aretat na ih ado k  bakye n ubeeka kamobn n, ³³ k  ba    u'en  i pkaar pweek , a  panaan  i bh r blon banwoon  i uniw, adol n k  nwala uniw unfooyun ubeeka .

12

Uko wi Na iba i adiimanun Pawulu

¹ Dwo kado kahomp i? Na manjoonan pawaan udooni. K  n   bubara ka iiniyaan iko yi Ajugun adiimananun na iko yi adolnun k  mmee. ² Dme  naa  alon i *Kritt , udo h nku  n subal i een na nbaak r, adeenana te du ba i. M mme me adeenana deenana na manjoonan k me akaka mnwin, Na iba i  a  amee .  naa  m n  adeenana te du ba i duu . ³⁻⁴ Aa, dme k   naa  m n  adeenana du ba i. M mme me adeenana deenana na manjoonan k me akaka mnwin, Na iba i  a  amee . K  atiink n up  i nin alon awoon aanhil p up, k  Na iba i aankak adinan nin  naa  alon akakal    a. ⁵ Dhinan kahomp  i

uko wi  naa  at n  un, a   wo m nhil kahomp  i uko wi naan, uko wi nhilun pdo  a  uwo pdo kahompna iko inkdiimanun pbii na pi naan. ⁶ Woli dnal lah phomp, m nkwo  naa  nawaan u al, ka up  up manjoonan. K  n   pok phomp ka i  naa  alon a u'en du dko dampelun uko wi awinun  i nji k me wi atiinknun k  n upi.

⁷ Na iba i adiimanan iko in  pun u up. K  a    u'en uko ulon  i uleef unknoranaanun, uwanjut ulon wi *Tatana unkkobnun, nwutna kado kadeen iganan. ⁸ D ehan Ajugun nyaaş nwanan ajaka alowanaan wa, ⁹ k  aji na nji : « Bnuura bi njaan kawulu baji bak   ; mnhina mi naan manji manwinana wal wi ibii niin. Ukaan k  nji ka  p   p kahompna pbii na pi naan, mnhina mi *Kritt  manhilna manwo  i nji nnuur b i. » ¹⁰ Uko wan ukaan k  nji kalilan wal wi p a  Kritt  pajaan pado mbii na, k  bakkar n, k  nwo  i unoor,  i mnhaj, ahaajala. Na manjoonan, wal wi mbii niin wi wi njaan kawo na mnhina.

Phaajala pi Pawulu  i uko wi ba aa  biki Korint

¹¹ D ini ji  naa  awoon nayila, k  an nakaan. An nadoon awo lah ka up  naa  i nwoon  iki m mpo  t  nin apel biki najaku  aji bawo banja an baweek, te m ndo wo wo nin uko ulon. ¹² Wi mbiin awo  i ptoofan, ddiiman na kamiir kawee  k  dwo *nanja an na manjoonan  i iko yi njaan kado,  i mlagre na iko i on ar naan. ¹³ We wi ndolun du banfiyaarun bandukiin k  m ndo wa du an? Uko uloolan wi nwoon m ndoo, uwo k  m ndinan awo  i içen yi nan! Namiiraan uko m n .

¹⁴ K  n aan abomand r pbi du an uyaaş uwajan n a   wo m nk nin nin kawo  i i en yi nan. Nhaa   i nan  i  i nji numiin, m n  itaka yi nan ya. M n  bapo  bajaan bawo i kala itaka kahankar bajug baka, bajug

  11:33 Natenan  i Ulemp 9.24-25.   11:33 Natenan  i Ulemp 9.24-25.

baka bakaan na pla itaka kahankar bapoṭ. ¹⁵ Kë nji nşë luṅ kalilan ṭi pwul bka bi naan bti kadoo kawul uleef naan nabuurna. Woli dñalan haṅ, hum di di nahiluṅ kapokën ba? ¹⁶ Name bnuura kë mënwo pkuṅ pa an. Kë baloṅ başë luṅ kaṭiini kaji dtit maakan, aguuran. ¹⁷ Dbi ṭëpna ṭi aloṅ ṭi biki nyiluṅ du an aguuran i? ¹⁸ Dkooṭ *Tit abi du an, ado kë agakandër na ayiṭ nja ṭi *Krittu i nameeṅ. Tit abi guuraaran i? Nin! Nji na a, ṅwo na uşal uloolan ado uko unwoon uloolan.

¹⁹ Om naşal undiimaan aji ṅwo wo ṭi pyeṅan ṅleefun ṭi kadunan undiimaan i? Ṭi kadun ki Naşibaṭi ki ki ṅkṭiiniin, jibi *Krittu aṅaluṅ. An biki ṅṅaluṅ maakan ṅdo uko mënṭ bti nahilna naya kadun. ²⁰ Uko wi nji kaṭiin uwoon pbi kaṭënk naanwo jibi ṅṅaluṅ. Uko wi nji kaṭiin uwoon woli dbi aban du an, kaṭënkawo jibi nwoon mënṅali nabot naṭënkën nwo jibi nawoon naanṅali. Mënṅal pñom, bkujar, udeeb, na kantenaruṅ, na bkarad na bkuutar, na phomp na parëfa iwo ṭi ptoofan. ²¹ Dṭi woli dluṅ abi du an, Naşibaṭi i naan adolën kakowari'an, nṭëga ṭi uko wi batum bahumuṅ ṭi pekadu ji ṭfa awo baampën ṭi iko iṭop, ṭi pjuban pi piinṭ na iko ilon iwuṭaan.

13

Pṭaṅ pbaaṅşaani

¹ Uyaaş uwajanṭën wii wi, wi nji kaluṅ kabi du an. *Ulibra wi Naşibaṭi uji : « Uhok undoli bawo kawayëş wa ṭi kadun ki bamaar batëb këme bampeluṅ batëb*. » ² Ddo bi ṭupan uyaaş utëbanṭën wi mbiin du an, kë hënkun wi nwoon mëndo wo na an, dkak aṭup bambiin awo ṭi pekadu na bandukiin bti : woli dluṅ abi pwinan, mënkkali nin ṅaan. ³ Naṅal kame me *Krittu aji ṭëpna ṭi mntum naan kaṭiini i? Name. Aambiişna ṭi kadunan, aşë ji diiman mnhina mi nul ṭi ptoof pi nan. ⁴ Na manjoonan, wi abiiṅ apaṅana ṭi

krut, abiişnaa ; kë mnhina mi Naşibaṭi manşë wula hënkun ubida. Un kak, ṅbiişna na a, aşë luṅ kaka ubida na a ṭi mnhina mi Naşibaṭi akwuluṅ un ṅhilna ṅdolan naya kadun.

⁵ Natenan ṅleefan nameena me nafiyaar *Krittu, naşalaan bnuura iko yi nakdoluṅ. Naanyikrën kë Yetu Krittu awo ṭi an i? Këme nawin kë naanfiyaari? ⁶ Kë nşë haṭ aji nayikrën kë ṅdiiman kë ṅfiyaari. ⁷ ṅwo ṭi pñehan Naşibaṭi nawut kado nin uko uloṅ uwuṭaan. ṅnṅal kadiiman kë ulemp wi nun ṭi ptoofan uwo unuura. Nin! Uko wi ṅṅaluṅ uwo nado bnuura, woli naando fiyaar kë ulemp wi nun uunnuuraa. ⁸ ṅnṅhinan kalaṭ manjoonan, uko wi ṅhiniin pdo ṭaṅ uwo pṭaş ma. ⁹ Woli pbiişna pi nun pakaan kë naka mnhina, ṅji ṅlilan ṭi uko mënṭ. Uko wi ṅjaan ṅñehan Naşibaṭi uwo nawo baṅaan banjintuṅ ṭi këş ki nul. ¹⁰ Uko unkaan kë mpiitan iko yi mpiitanan bti wi nlowanan wii wi : dñal woli dluṅ abi du an kawut kajooṭ na an ṭi mnhina mi Ajugun awuluṅ manwoon mi pdolan naya kadun awo maanwo mi pdo katokna.

¹¹ An bayiṭ naan, hënkun nawoon ṭi mnlilan! Nadoon kala pwo baṅaan bajinṭ ṭi këş ki Naşibaṭi, naboofaran, natiinkaran, nawoon ṭi mnjeeh, hënk di di Naşibaṭi anjaan awul uṅal na mnjeeh akwoon na an.

¹² Nawulandën mboş, naboofar bboofar banyimanuṅ. Baṅaan biki Naşibaṭi bti banwoon ṭi bawulan mboş.

¹³ Dñehan Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura an bti, Naşibaṭi adiimanan uṅal wi nul, *Uhaaş wi nul uşë udo nakak baloolan!

☆ 13:1 Pleşan 19.15; Maci 18.16.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Galatiya

Uṭup ujuni

Kakaarta ki kawo ki Pawulu apiitun banfiyaarun biki Galatiya. Abi ya da nyaas ntēb kaṭup baka Uṭup Ulil Unuura kē Bayuday na banwoon baanwo Bayuday baji batiinka kakak kafiyaar Yetu Krittu. Uko wi Pawulu ajukanun baka uwoon kē pfiyaar Yetu pahinan kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kadunul. Wi bayaan adoo jon kē Bayuday balon baṣē ya du Galatiya aji bantohi biki banfiyaarun biki Yerutalem badoo baka. Batok uko wi Pawulu ajukanun bti aji aanwo nanjañan na manjoonan, kē uko wi akjukanun uunwo manjoonan. Baji na baka kē jibi banwoon baanwo Bayuday bafiyaarun Yetu bawo kado kak uko wi bgah bi Moyit bajakun. Kē uko wi baṭijanun maakan uwo pwala katēmp. Baji pwala katēmp pahinanun kado Naṣibaṭi aji bawo batool ṭi kēṣ ki nul.

Biki Galatiya bakak ado hañ, kē Pawulu amee. Adeebaṭ maakan wal mēnt ṭiki mēnt pṭaṣ bgah bi Moyit pakdoon ñaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit biki Galatiya kadiiman baka kē Naṣibaṭi aanji hañ. Pwala katēmp pi bajakun pawo kē uṣal wi ñaan uwo kawo ujint piṣ. Aṭup baka aji Naṣibaṭi ado Abraham kē awo natool ṭi kadunul ji abi do kawala katēmp. Pfiyaar ṭañ pajaan pado ñaan awo natool ṭi kēṣ ki Naṣibaṭi, kē pul pakaan ahil kado ñaan aka ubida unlilun Naṣibaṭi.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pawulu awo nanjañan na manjoonan, uko wi akjukanun kak ujoonani (1.1-10)
2. Naṣibaṭi adatur Pawulu pa awo nanjañan (1.11-24)

3. We wi Uṭup Ulil Unuura ujakun na manjoonan (2.1-21)
4. Pfiyaar ṭañ pahilanun kado ñaan abuur (3.1-4.31)
5. Nawulēn nṅalad, nṅwut Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uṭelēṣ nja ubida (5.1-6.10)
6. Pwul mboṣ pbaañsaani (6.11-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu *nanjañan i Yetu kapiitanañ. Mēnt bañaan badu'ēnun pa nwo nanjañan. Kē pwo nanjañan pi naan paantēpēn ṭēpēn ṭi ñaan alon. Ṭi Yetu Krittu na Naṣibaṭi Aṣin annaṭanulun ṭi pkeṭ i i nwoonun nanjañan. ² Nji na bayiṭun ṭi Krittu bti banwoon na nji nṅwul banfiyaarun Yetu biki Galatiya bti mboṣ. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittu Ajugun ayuuj an bnuura na mnjeeh.

⁴ Jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṅalun, Krittu awul ubida wi nul kapēnanaan ipekadu yi nja nṅhilna nṅbuur ṭi umundu wi nṭa wi, untumun mnṅot. ⁵ Naṣibaṭi i i nṅwoon kadēman te mnṅo. Uwo hañ.

Ukaha Uṭup Ulil Unuura uloolan ṭañ

⁶ Dñonar jibi natarun ṭi pkokan Naṣibaṭi kafeṭ. Aṭēpna ṭi bnuura bi Krittu adu an, kē naṣē wo ṭi pṭaṣ uṭup umpaṭi wi bajakanan aji uwo Uṭup Ulil Unuura. ⁷ Na manjoonan, uunka nin Uṭup Ulil Unuura ulon umpaṭi. Kē bañaan balon baṣē wo ṭi atokan nṅal, abot aṅal pṭelēṣ Uṭup Ulil Unuura wi Krittu. ⁸ Kē woli un ṭi nleefun lah, kēme uwanjuṭ ulon umpēnnun baṭi, nṅbiin aṭupan uṭup umpaṭi na wi njukanun, Naṣibaṭi kafēpun. ⁹ Nṅbi ṭupan kē nkak akakalēṣ nṭa : woli alon aṭupan uṭup umpaṭun na wi nadoon abi yeenk, Naṣibaṭi kafēpa.

¹⁰ Hēnkun naṣal aji hum ba? Dla la pdēm ṭi bañaan oo kēme ṭi Naṣibaṭi? Dla la nṅalana ṭi bañaan i? Woli dla la lah nṅalana ṭi bañaan te hēnkun, mēnkwo nalempar Krittu.

Krittu aduun Pawulu pa awo nanjañan

11 Dɗal name, an bayiɗ naan, kɛ Uɗup Ulil Unuura wi nji kaɗupun uumpɛnna ɗi uɗal wi ɗaaɗ. 12 Nin mɛntɗ ɗaaɗ awulunɗ wa kɛme ajukanaanun wa, Yetu Krittun ul ɗi uleeful adiimanaanun wa. 13 Natiink bti jibi nwoon ɗfa wi nhumun mɛban bgah bi bayuday. Name jibi ntamanun maakan ɗi phajan banfiyaarun Yetu, banwoon pntaali pi Naɗibaɗi. Dla pgar baka. 14 Dbi pel biki kawuun naan batum ɗi pɗaɗ bgah bi bayuday, abot amɛban udolade wi bateem naan maakan apel baka. 15-16 Kɛ Naɗibaɗi, ɗi bnuura bi nul, aɗɛ datɛn apaɗɛɗ ji mbi ndo kabuka, adu'ɛn aji nwo nalemparul. Kɛ wi ulilulun, adiimanaan Abukul pa ndola ameeɗana ɗi banwoon baanwo bayuday. Wal mɛntɗ, mɛnwinar na nin ɗaaɗ alon. 17 Mɛndoo ya ya Yerutalem du banwo'ɛnun banjaɗan uteek, aɗɛ baa ɗɛp ɗɛp aya ɗi dko mɛntɗ utaak wi Arabiya. Dul di mpɛnnun akak ubeeka wi Damat.

18 Wi nɗubal nɗwajanɗ nɗaɗɛpun wi wi mbaan aya Yerutalem ameer na Piyeer, aɗo na a nɗuur iɗeen na kaɗeen. 19 ɗi banjaɗan, ul ɗaɗ i i nji nwinan, mɛnwɛn bandukiin. Dbot awin Yakob aɗa Ajugun. 20 Naɗibaɗi ame kɛ mɛnkɗilan wi nji kapiitanan uko wi. 21 Wi mpɛnnun Yerutalem aɗɛ ya nɗban nɗi Firi na Filitiya. 22 Kɛ banfiyaarun Krittun biki utaak wi Yuda baɗɛ wo baambaan kawinarɛn. 23 Batiinka tiink ɗaɗ kɛ bakɗup aji : « ɗaaɗ ambiin ahajan un ɗfa akak hɛnkun ajukan bgah bi abiin ado na pɗok. » 24 Kɛ baɗɛ wo ɗi pdɛman Naɗibaɗi ɗi uko wi naan.

2

Pawulu ayit du Yerutalem na banjaɗan bandukiin

1 Wi nɗubal iɗeen na nɗbaakɛr nɗaɗɛpun, kɛ nɗɛ kak Yerutalem, agakandɛr na Barnabat, kɛ nɗij

* 2:3 Aanwala katɛmp wi awoon napoɗ. Pwala katɛmp pajaan payuuj kɛ ɗaaɗ awo nayuday. † 2:7 ɗi ugrek bapiit aji : Banwoon baanwala katɛmp. ‡ 2:7 ɗi ugrek bapiit aji banwaliin katɛmp. § 2:9 Piyeer dawoon Kefat ɗi uaramayik, uwoon plaak. * 2:11 Piyeer dawoon Kefat ɗi uaramayik, uwoon plaak.

Tit. 2 Dya bayaaɗ mɛntɗ ɗiki Naɗibaɗi ayuujɛn kɛ dwo i pya da. Dyita ɗaɗ na baweek bantiinkaniin biki banfiyaarun, aɗɛ yuuj baka Uɗup Ulil Unuura wi nji kajukanun banwoon baanwo bayuday, ɗiki mɛnɗal ulemp wi naan unɗɛpun na unkmɛbiin uwaan udooni. 3 Kɛ baando ɗu Tit i ngakanderaanun pwala katɛmp ul anwoon nagrek*, 4 te udoo ka baɗaaɗ balon bandaarun aji bafiyaari banjaan bamena kaneeɗ ɗi un nɗfiyaarun kaɗal pwalan baɗaaɗ katɛmp. Baɗaaɗ bakan mɛnɗan babop aneeɗ ɗi un pa pten mnjeeh mi nɗyeenkun ɗi Yetu Krittun kaɗɛ kakakanun du pjuuk pi bgah bi Moyit. 5 Nɛndinan nin uyaaɗ uloolan uko wi bakɗupun, kahilna kamɛban pa an manjoonan, manwoon Uɗup Ulil Unuura.

6 Kɛ ɗi uko wi baweek bammeɗaniin – uko wi babin awo uunjakɛn nin uko ulon ɗiki Naɗibaɗi aanji paɗɗɛr – baɗaaɗ bammeɗaniin mɛnɗan baanhoɗan nin uko ulon ɗi pjukan pi naan. 7 Bado ɗɛp ɗɛp awin kɛ Naɗibaɗi aɗu'ɛn ɗi ulemp wi pjukan Uɗup Ulil Unuura banwoon baanwo bayuday† jibi aɗuun Piyeer ɗi ulemp wi pjukan wa bayuday‡. 8 Naɗibaɗi andolon Piyeer kɛ awo nanjaɗan i bayuday adolon kak kɛ nwo nanjaɗan i banwoon baanwo bayuday. 9 Kɛ Yakob, Piyeer§ na Yowan bantiinkaniin maakan ɗi banfiyaarun baɗɛ yikrɛn kɛ Naɗibaɗi awulun mnhina mi pdo ulemp mɛntɗ ; ukaan kɛ bawulɛn iɗeen nji na Barnabat ayuuj kɛ baɗok na un : un, nya du banwoon baanwo bayuday, bukal du bayuday. 10 Baɗu'un ɗaɗ pleɗ bajuuk, kɛ nji kado wa na mnlilan.

Pawulu alaɗ Piyeer du Antiyoka

11 Kɛ wal wi Piyeer* abiin Antiyoka, dlaɗa ɗi kadun ki baɗaaɗ bti, ɗiki aanfaɗi. 12 Uko wi adoli wii

wi : ji bañaan balon biki Yakob ay-ilun babi bado kaban, aji bi kade na bayiñun banwoon baanwo bayuday, kë wi bayili mēnt başaan aban, kë ašē low banwoon baanwo bayuday abot añaan pde na baka. Añi wal mēnt bayuday banjakun aji banfiyaarun bawo i kawala katēmp. ¹³ Bayuday bankakun afiyaar baṭaš Piyeer ñi kamena ki nul kë Barnabañ ñi uleeful adoo wut kë baneejana ñi kamena mēnt.

¹⁴ Wi nwinun kë baankpoš ataan na manjoonan manwoon Uṭup Ulil Unuura, dji na Piyeer ñi kadun ki bañaan bti : « Iwi inwoon nayuday i kabuka, ikdoon ji banwoon baanwo bayuday. Iinṭaš bgah bi bayuday. Kë hum di di injalun pwuuk banwoon baanwo bayuday bakak bado kado ji bayuday?

¹⁵ Un ṅwo bayuday biki kabuka, ṅenwo ji bañaan bandukiin biki bajaan baji bado buṭaan. ¹⁶ Kë ṅšē me kë ṅaan awoona ṭañ natool ñi kēš ki Našibañi ñi pfiyaar pi nul ñi Yetu Krittū, mēnt ñi pṭaš bgah bi *Moyit pa. Ukaan kë un ṅfiyaar Yetu kahilna kawo batool ñi kadun ki Našibañi. Mēnt ñi pṭaš bgah bi Moyit di ṅhilnun kawo hañ, ēnhēn, nin alon aankwo natool ñi kēš ki Našibañi ñi pṭaš bgah. ¹⁷ Kë woli ṅla pṭēpna ñi Yetu kawoona batool ñi kadun ki Našibañi, ṅwo wo ji biki bajaan baji bawo bado buṭaan. Uko wañ uyuuj kë Krittū aṭu'un ñi pdo pekadu i? Nin, mēnt hēnk da. ¹⁸ Woli dkak ñi bgah bi mbiin aduk, ddiiman wal mēnt kë djuban ñi ba. ¹⁹ Ñi uko wi bgah bi Moyit, dkeñi, pkeñ pampēnnun ñi bgah bi Moyit ñi uleef wi ba, pa ṅhilna nwo pa Našibañi. Dpañana na Krittū, ²⁰ kë hēnkun mēnt ṅji dwoon, Krittū awoon ñi ṅji. Mnwo mi naan ji ṅaan najēn manwo ñi pfiyaar Abuk Našibañi anjalnun adoo wul uleeful pa ṅji. ²¹ Hēnk, dpok pñel bnuura bi nyeenkun du Našibañi, hēnk di uwoon, woli pṭaš bgah pakṭuun lah ṅaan awo

natool ñi kēš ki Našibañi, pkeñ pi Krittū pakeer kawaan udooni.

3

Pṭaš bgah këme pfiyaar Yetu Krittū

¹ Mbeeh! An bañaan biki Galatiya nanwaan ṅṣal, in abaan aguuran ba? An biki bayuujun pkeñ pi Yetu Krittū ñi kruñ bnuura. ² Uko uloolan ṭañ wi wi ṅji kaheparanan. Nayeekna Uhaaš wi Našibañi ñi pṭaš bgah bi Moyit oo këme ñi pfiyaar uṭup wi natiinkun? ³ Hum di di nahilanun kawo bapēn hēnk? An nanjunun na ṅnhina mi Uhaaš wi Našibañi, kašē kabi kabaañsaan ñi udo wi uleefan. ⁴ Iko yi nawinun bti ibi diiṣ diiṣ i? Mēnfiyaar aji idiṣi. ⁵ Woli Našibañi awulan Uhaaš wi nul, abot ado mlagre ñi ptoofan, aji do do iko yañ bti ñiki naṭaš bgah këme nafiyaar uṭup wi natiinkun?

⁶ Natenan ñi Abraham di, *awoona ṭfa natool ñi kēš ki Našibañi, wi afiyaarun*ṣ. ⁷ Nameen uko wi keeri : banfiyaarun bawoon babak Abraham. ⁸ Udobi piitana piitana ṭfa ñi Ulibra wi Našibañi, aji : pfiyaar pi banwoon baanwo bayuday pakkaan Našibañi aṭu baka bawo batool ñi kēš ki nul. Hēnk di di Našibañi adoon abi ṭupa ṭup Abraham Uṭup Ulil Unuura wi aji : « *Dṭēpna ñi iwi kawulna ṅtaak bti bnuura bi naan.* »ṣ ⁹ Hēnk, banfiyaarun bti bayeenk bnuura bi Našibañi ji Abraham ṅiint anfiyaarun.

¹⁰ Bañaan bti banṣaan ahaṭ bgah bi Moyit bafēpana. Ulibra wi Našibañi uji : « *ṅnaan anwoon aankṭaš ṅnuur bti uko bti umpiitun ñi ulibra wi bgah bi Moyit afēpana.* »ṣ ¹¹ Umeetana bti kë nin alon aankṭēpna ṭēpēn ñi bgah kadoo kawo natool ñi kēš ki Našibañi. Ulibra wi Našibañi uji : « *ubida wi natool uwoona ñi pfiyaar.* »ṣ ¹² Kë bgah bi Moyit bašē paṭ na pfiyaar ; Ulibra wi Našibañi kë ušē ji « *ṅnaan ankṭašun iko yi bgah bajakun akaana ubida ñi iko mēnt.* »ṣ ¹³ Krittū aluk

ṣ 3:6 Ujuni 15.16. ṣ 3:8 Ujuni 12.3; 18.18; 22.18. ṣ 3:10 Plešan 27.26. ṣ 3:11 Habakuk 2.4.

ṣ 3:12 Bgah 18.5.

luk abuuranaan un ti pfëpa pi bgah, wi akunjiin pfëpana panwoon i kajotna un. Ulibra wi Naşibaţi uji : « *ñaan i puum patananiin ti bmul afëpa.* »* 14 Yetu Krittü ado hañ banwoon baanwo bayuday bayeenkna bnuura bi Naşibaţi awulun Abraham, nbot nyeenk un bti ti pfiyaar, Uhaaş wi ahonun.

Kahon ki Naşibaţi na bgah bi Moyit

15 Bayiţ naan natenan ti udolade wi bañaan. Woli ñaan ado kahon ti kadun ki bañaan, nin ñaan alon nampaţi aanhil kagar kahon mënţ keme kahoţan uko ulon ti ka. 16 Kë hënk di di uwoon kak pa Abraham, wi Naşibaţi adolulun kahon ul na pşini pi nul. Uumpiit aji : « Na bañaan biki pşini pi nul » ji aţiini tiini uko wi bañaan batum, upiit aji : « *na ñaan anwoon i pşini pi nul,* »* aţiini tiini uko wi ñaan aloolan. Ñaan mënţan awoon Krittü. 17 Uko wi nji naluñ kaţupan wii wi : Naşibaţi abi hon Abraham, kë bgah bambaan abi bi wi nşubal iñeen week nyaaş nbaakër na iñeen nwanjanţ (430) ntaţepun baanhilan pgar kahon mënţ, keme katok uko wi Naşibaţi ajakun. 18 Woli lah ti ptaş bgah di di nyeenknun phiiş, njenkyeenkna pa kak ti kahon. Na manjoonan Naşibaţi aţepna ti kahon awul bnuura bi nul Abraham.

Bgah badoona we ba?

19 Kë hënkun, woli uwo hañ, we ukaan kë bgah bawoo? Ipekadu iţuun kë Naşibaţi akak aţij bgah ayoonkna ñaan i pşini pi Abraham i Naşibaţi adolun kahon mënţ. Naşibaţi awul ba nwanjut, kë nahelan ba aşë do Moyit kë abanan ba bañaan. 20 Ñaan anwoon aloolan, aannuma ñaan alon abanana uko wi ul aţupun di. Kë Naşibaţi aşë wo aloolan tañ.

21 Kë bgah, balaţ kahon ki Naşibaţi i? Nin! Woli nyeenk lah bgah banhilun pwul un ubida wi manjoonan, pwo natool ti kęş ki Naşibaţi pawoona keeri ti ptaş bgah. 22 Kë Ulibra wi

Naşibaţi uşë ji kë bañaan na iko bti bawo ti pekadu. Hënk, banfiyaarun ti Yetu Krittü baţepna ti pfiyaar kayeenk uko wi Naşibaţi ahonun.

23 Ji pfiyaar Yetu pado kabi, ntuhanaa, awo ti kayen ki bgah ayoonkna pfiyaar pi Naşibaţi akyuujun un. 24 Bgah bayewi'un yewi tfa ayoonkna Krittü pa nñilna nwo batool ti kęş ki Naşibaţi, wi nfiyaarun Krittü. 25 Kë wi nfiyaarun hënkun, njenkak awo ti kayen ki bgah.

26 An bti nawo babak Naşibaţi tiki nafiyaar Yetu Krittü. 27 Enhën an bti nankakun baloolan na Krittü ti batitmu, nakak awo ji a ti kęş ki Naşibaţi. 28 Uunkak aka keeri nayuday keme anwoon aanwo nayuday, ñaan i bakjuukntënuñ keme ñaan najeesh, ñiint keme ñaaţ. Nawo ñaan aloolan ti Krittü. 29 Kë woli nawo i Krittü nawo keeri biki pşini pi Abraham, abot awo ti bankyeenkun uko wi Naşibaţi ahonun Abraham.

4

1 Uko wi, wi wi nñaluñ pţupan : nahiiş aşin woli ahum ti kpoţ, aanji paţ na i bakjuukntënuñ, woli ul adoon akaka iko bti. 2 Bañaan bajaan bakuşa, kabot kayen bka bi nul te unuur wi aşin adatun. 3 Hënk di uwoon tfa kak pa un, nwo wo ji bapoţ, kë udolade wi umundu* ukjuukntënun. 4 Kë wal wi Naşibaţi adatun ubanun, awalan Abukul ti kayin ki ñaaţ, kë aktaş *bgah bi Moyit, 5 ahilna abuuran bañaan biki bgah bajuukntënuñ nbot nñilna nwo babak Naşibaţi. 6 Pa pyuuj kë nawo babakul, Naşibaţi aţu ti nhaaş ni nun Uhaaş wi Abukul unjaan uhuuran kaji « Abba†, Paap! » 7 Iinwo keeri ñaan i bakjuukntënuñ, iwo abuk katoh ; ukaan kë ikluñ kahiiş iko yi Naşibaţi ahankun pa babakul.

Pawulu aşal banfiyaarun biki Galatiya

* 3:13 Pleşan 21.23. † 3:16 Ujuni 12.7. * 4:3 Udolade wi umundu : Iko bti inktonun bañaan; nntaayi, nnton, bgah bi bayuday, na igah ilon kak inktonun bañaan. † 4:6 Abba : Ti uţup uaramayik dawoon Paap.

8 Ƨfa wi nawoon naamme Naşibaŋi, najej iko ilonŋ ado ya Naşibaŋi, kē ikjuukntēnan. Na manjoonan iko mēnt iinwo Naşibaŋi. 9 Kē hēnkunŋ wi nameerunŋ na Naşibaŋi, kēme dwo kaji, hēnkunŋ wi Naşibaŋi ameerunŋ na an, hum di di nahilanunŋ akak du udolade udah uwaanŋ udooni wi, kakak kak baŋaanŋ biki bakjuukntēnunŋ ji unjon ba? 10 Naji nadēman ŋnuur ŋlonŋ, kli klonŋ, ŋwal ŋlonŋ, ŋşubal ŋlonŋ. 11 Dhaajalaa : ulemp wi nji nlempunŋ lemp pa an udiış diiș i?

12 An bayiŋ naan dkooŋan kooŋ, nakakan nanaamēn jibi nkakunŋ anaaman‡. Naandolēn do nin uko ulonŋ unde'ēnunŋ, wi mbiinŋ awo na an. 13 Naleş bnuura, pmaak pakaanŋ kē nŋo Ƨfa ajukanan uyaaş uteek Uŋup Ulil Unuura. 14 Pmaak pi naan panooranan maakan, kē naşē wo naambeehēn, kēme alowēn. Nabaa do Ƨēp Ƨēp ajejēn ji dwo uwanjuŋ wi Naşibaŋi kēme ji Yetu Krittunŋ Ƨi uleeful. 15 Mnlilan mi nan mi Ƨfa manwo Ƨunŋ ba? Dme bnuura, woli nahil Ƨfa nalookēş kēş ki nan kawulēn. 16 Kē hēnkunŋ, wi nŋupanaŋ manjoonan, dkak naşoorad inan i?

17 Baŋaanŋ balonŋ bado iko itum pa nakak Ƨi baka, kē ŋşal ŋi baka ŋaşē wo ŋwuŋaan, başal pgarēn na an, naşē nabi naduka duka na baka. 18 Unuura ŋaanŋ ado iko itum pa bnuura, ŋnuur bti, bē mēnt Ƨaŋ woli dwo na an. 19 An biki nŋalunŋ maakan, dhaj pa an uyaaş ulonŋ kak, ji ŋaaŋ anwoonŋ Ƨi kabuk, te wal wi Krittunŋ akjijunŋ Ƨi an. 20 Namele lah jibi nŋalunŋ pwo na an kahilna kaŋiini na an na pdiim pannuuriinŋ Ƨiki mēmme jibi nji kadoonŋ na an.

Uko wi Hagar na Faara

21 Naŋupaan, an nanŋalunŋ bgah bi Moyit bado kaŋonŋan, naanji natiink

‡ 4:12 Pawulu akak awo ji banwoonŋ baanwo bayuday, kē bagalat banwoonŋ baanwo bayuday başē la pwo ji bayuday. Pawulu aŋal bakak ji a, ul ankakunŋ awo ji banwoonŋ bawo bayuday. § 4:21 Moyit apiitunŋ ŋlibra kaŋēen ŋteek ŋi Ulibra wi Naşibaŋi, Ƨunŋ ŋlibra mēnt di di bgah bi bayuday bi Naşibaŋi awulunŋ Moyit bapiitaniinŋ, aŋu na iko inŋēpunŋ Ƨi bayuday. Uko wi Hagar na Faara uwo Ƨi ŋlibra mēnt Ƨi Ulibra ujuni 16, 17 na 21. * 4:26 Pawulu anaamntēn Faara na Yerutalem di baŋi duuŋ. † 4:27 Itayi 54.1; Itayi aŋiiniyaan Yerutalem Ƨi dko di.

uko wi Moyit apiitunŋ i?§ 22 Ulibra wi Naşibaŋi uji Abraham abi buk bapoŋ batēb biinŋ: alonŋ awo abuk Hagar, ŋaaŋ i bakjuukntēnunŋ, Kē alonŋ awo abuk Faara, i bawoonŋ baankjuukntēn. 23 Napoŋ i ŋaaŋ i bakjuukntēnunŋ abuka ji baŋaanŋ bti, kē i ŋaaŋ najeeh aşē buka Ƨiki Naşibaŋi ahonunŋ Abraham aji alunŋ kabuk napoŋ mēnt. 24 Uko wanŋ uyuuj uko wi : baaŋ batēb bukunŋ mēnt bayuuj ihonŋar itēb yi Naşibaŋi adoonŋ. Hagar ayuuj bhonŋar bi pnkunŋ pi Finayi, di Naşibaŋi awulunŋ Moyit bgah, bhonŋar mēnt bajaanŋ babak baŋaanŋ biki bakjuukntēnunŋ. 25 Hagar awoonŋ pnkunŋ pi Finayi, pawoonŋ du utaak wi Arabiya, ul awoonŋ kak Yerutalem di hēnkunŋ, dawoonŋ Ƨi pjuuk dul na babak da bti. 26 Kē baŋaanŋ biki Yerutalem di baŋi duuŋ başē wo bajeesh, dul dawoonŋ anin un* . 27 Upiit aji :

« *Lilaan, iwi ŋaaŋ inwoonŋ iinhil pbuk,*

Huuraan mnlilan mi nu,

iwi impaamunŋ unoor wi kabuk.

Ƨiki babak ŋaaŋ i badukunŋ

balunŋ katum kapel biki ŋaaŋ anwoonŋ na ŋiinŋ. »†

28 Kē an bayiŋ naan, nawo ji Itaak bapoŋ bambukiinŋ jibi Naşibaŋi ahonunŋ Abraham. 29 Ƨfa napoŋ ambukiinŋ ji baŋaanŋ bti, ajaanŋ aŋoonkna napoŋ ambukiinŋ Ƨi mnhina mi Uhaaş wi Naşibaŋi, hēnk di uwohanŋ kak nŋa di pa un. 30 Kē we wi Ulibra wi Naşibaŋi ujakuŋ ba? Uji : « *Dookan ŋaaŋ i bakjuukntēnunŋ na abukul, abuk ŋaaŋ i bakjuukntēnunŋ aanka kafah Ƨi phiij ji abuk ŋaaŋ najeeh.* » 31 Kē hēnk, an bayiŋ naan, ŋēnwo babak ŋaaŋ i bakjuukntēnunŋ, ŋwo babak ŋaaŋ najeeh.

5

Mnjeeh mi banfiyaarunŋ Krittunŋ

1 Krittu abuuran un ɲhilna ɲwo bajeeh na manjoonan. Namēbaan keeri naliint nawutna kakak ɲi pjuuk. 2 Natiinkan, nji Pawulu dɲup an, woli naɲal aji pdo bawalan an *katēmp pakɲuun ɲawo baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi, uko wi Krittu akeeri do uwaan udooni ɲi an. 3 Dkak akakalēɲ kaɲupan, ɲnaan anɲaluɲ aji awo i kawala katēmp awo i kaɲaɲ bgah bi Moyit bti. 4 An nankɲaɲun bgah bi Moyit alaana pwo baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi, nawayɲēr na Krittu, nawaan bnuura bi Naɲibaɲi. 5 Kē un, uko wi ɲhaɲun, uwo kē ɲwoona baɲool ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi ɲi pfiyaar. Uko wan, uwoon uko wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲēnkun un pyoonk. 6 ɲnaan anwoon ɲi Yetu Krittu, mēnt ɲwala katēmp kēme pwo iinkwala katēmp pakaan udooni, uko unkaan udooni uwo pfiyaar pangakanderun na bɲalad.

7 Wi najunun, naɲi bnuura, kē in abaan anaɲ naɲ ɲi bgah aneenanan pɲaɲ manjoonan ba? 8 Uko wi baɲupanaɲ kē nadoo naɲ, uunwoona du Naɲibaɲi andu'anaɲ. 9 Baɲnaan baji baji : « Uko umpooɲ ujaan utaajan pɲon bti. » 10 Nji dhaɲ ɲi Ajugun aji naankɲal uko ulon umpaɲi. Kē ɲnaan anktokun ɲɲal ɲi nan, udole wo in, Naɲibaɲi awayēsaara kaji aduknaanaa.

11 Kē nji, bayit naan, woli dhum lah kajukan aji baɲnaan bti bawo i ɲwala katēmp, babaa kahajanan we ba? Pkeɲ pi Krittu ɲi krut paankak adeebaɲan keeri nin ɲnaan alon. 12 Baɲnaan banktokanaɲ ɲɲal bayaan keeri bakaɲ ɲleef ɲi baka!

Nawutan kaɲaɲ ɲɲal ɲi nan, nawutan Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲon

13 An bayit naan, Naɲibaɲi adu'an pa nawo baɲnaan bambuurun, kē mbuur mēnt manɲē wo maanwo mi kaɲu'an nado kado uko wi uleef wi nan uɲaluɲ. Nabaa wo kaɲēp ɲēp kaɲalad kawo ɲi bɲēnkar. 14 Bgah bi Moyit bti baɲonkrēn ɲi uɲup uloolan ɲaɲ: « ɲalan atēntu jibi inaluɲ uleefu. »* 15 Kē naɲale wo ɲi bdumar na

bdohar, nalipariin : natokar. 16 Dɲupan keeri uko wi : nawutan Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲon ɲbida, naɲē nahil nawo naankdo kaɲaɲ uɲal wi nan unwoon uwuɲaan. 17 Uko wi uleef uɲaluɲ upaɲ na wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲaluɲ. Kē uko wi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi upaɲ na wi uleef uɲaluɲ. Iko yi uleef uɲaluɲ na yi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uɲaluɲ iji igut ɲi ɲnaan meet, ukaan kē naanhil pdo uko wi naɲaluɲ. 18 Kē naɲale wut kē Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲon, bgah bi Moyit baankak ahilanan nin uko ulon.

19 Iko yi uleef ujaan uɲal pdo imeetana bnuura, ilon ɲi iko mēnt yii yi : ipekadu yi piint, ubida uɲop, pɲuunk ; 20 pdēman ɲnton na pkaalam. Bɲoorad, pɲom, bkujar, udeeb uweek, bpulad, ppaɲɲēr, pdo baɲnaan bandoli baɲo du umbaɲ wi baka. 21 Pɲeebar uko wi ɲnaan ; ukuj ; kande, udaan, unoh wi piint ; na iko itēnt yun. Dkakalēɲ jibi ndoon abi ɲup an, baɲnaan banjaan bado iko mēntan yi baankneej du Pɲih pi Naɲibaɲi.

22 Kē iko yi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ujaan ubuk yii yi : bɲalad, mnlilan, mnjeeh, kamiir, pjoob bkow, pɲar ɲi pɲēnk, pwo ɲnaan i bakfiyaarun, 23 pwo ɲnaan i pɲaak pajaan paɲi, pɲijan uleef. Bgah baanneenan iko mēnt di! 24 Baɲnaan banwoon biki Krittu Yetu bapan iko iwuɲaan yi uleef ujaan uɲal pdo ɲi krut. 25 Jibi Uhaaɲ wi Naɲibaɲi uwulun un ubida, ɲwo kawut wa uɲonun. 26 Najoh ɲwut phomp : ɲwut kalaar bɲup, ɲwut kakujar.

6

Nadoon kaɲēnkar

1 Bayit naan, woli ɲnaan alon amobana awo ɲi pɲuban, an biki Uhaaɲ wi Naɲibaɲi ukɲonun, nakakaana ɲi manjoonan naɲē nawut kado btam na a. Andoli ɲi an alipariin kajot ɲi pɲuban. 2 Andoli adoon kaɲēnk atēntul pkuɲa bdaaj bi nul ; hēnk naɲaɲ bnuura bgah bi Krittu*. 3 Woli ɲnaan anun kē awo uko ulon bē aanwo nin

* 5:14 Bgah 19.18. ✱ 6:2 Natenan ɲi Galatiya 5.14.

uko ulonj adaar bkowul. ⁴ Andoli adoon kaşalan udo wi nul, woli aţenk  i wa uko wi mnlilan, alilaan pa bkowul  a n, a e wut kado katenar na bat entul, ⁵  iki andoli awo kajej pkuj pi nul.

⁶  naan i bakjukanuñ U up wi Na iba i awo ka ok bka bi nul bti na ankjukanulu . ⁷ Nawutan kaguur ikowan, nin  naan alonj aanji nohnaana Na iba i ; uko wi  naan atepiinj, wul wi aklu  kakit. ⁸  naan anktepiinj iko yi uleeful u alu  alu  kakit pke , pi iko yi uleeful u alu  pabuku . K   naan an aan atepi iko yi Uhaa  wi Na iba i u alu , alu  kakit ubida wi mn o wi Uhaa  wi Na iba i ukwulu . ⁹ Nwut kanoor  i pdo bnuura,  iki woli  enwat i en,  lu  kakit  i wal unuura,  deey  nuura. ¹⁰ Wi  humu  keeri nhinaa, najoh  do kalemp pa bnuura bi bayi un banfiyaaru  na pa bnuura bi ba aan bti.

Pjukan pbaa saani

¹¹ Natenan  piit  week  i nji kapiitana  na ka en ki naan. ¹² Ban alu  pwinana  i ba aan, bukal ban alu  p u'an pwala kat mp, kahilna  a n kawo baankhaj pa pke  pi Kritt   i krut. ¹³ Banjaku  aji nawo i kawala *kat mp, bukal  i  leef  i baka, baando ji ba a   a  bgah bi Moyit, a e  al nawala kat mp bahilna bado kahomp  i uko m nt. ¹⁴ Nji  i uleef naan, mnhina hina kad man bkow bi naan  i nin uko ulonj umpa i na krut ki Yetu Kritt  Ajugun.  i krut, iko yi umundu ipa ana pa nji k  nji nkak apa ana pa iko yi umundu. ¹⁵ Pwala kat mp k me pwo iinkwala kat mp paanwo nin uko ulonj. Uko unwoonj, uwo pkak  naan nahalu. ¹⁶ Mnjeeh na m naga mi Na iba i mawoon  i ba aan bti bank a u  uko wi mbaan a up  up, banwoonj pntaali pi Na iba i*.

¹⁷ Nin  naan alonj awutan kanooranaan h nku . Dwo na ij n yi mnhaj  i uleef naan,  i katim ki Yetu.

¹⁸ Bayi  naan, d nehan Na iba i awulan bnuura bi Yetu Kritt  Ajugun. Uwo hanj! Amen!

* **6:16**  i ugrek bapiit aji : Itrayel di Na iba i.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Efet

Uṭup Ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun banfiyaarun Krittun biki Efet. Kē aṣē wo aampiit wa pa bukal ṭaṅ ṭiki ṭi ṅlibra ṅteek baanṭu katim ki Efet du ujuni. Uhina kawo kē Pawulu apiit wa banfiyaarun biki ṅbeeka ṅtum ṭi Aṭiya bahil baji woli baleyiiri bawul bandukiin baleyiir. Apiit kakaarta ki wi awoon ukal-abuṣ du Rom. Efet dawoon ubeeka unlilnun ṭi ṅbeeka ṅi Rom daṣihun bṭi ṅanwoon ṭi Aṭiya. Baṅaan baṭum ṭi biki Efet bawo bawaap. Baniwar Artemit unton wi bajaan badēman katoh kanuura. Artemit mēnt awo ptu, awo ṅaaṭ. Ṭi katoh kanuura mēnt ki ki bajaan baya pdēmana. Baṅaan banwoon da bṭi baji badēman unton mēnt, Bayuday na banfiyaarun Krittun ṭaṅ bawoon baanji badēman wa. Uko wi Pawulu adiimanun ṭi kakaarta ki wii wi : Naṣibaṭi ado nja kē ṅme uko ummeniin wi adolon ṭi bnuura bi nul. Uwoon kē ado iko bṭi inwoon du baṭi duuṭ na ṭi mboṣ iwo ṭi pṣih pi Yetu Krittun. Akak aṭup aji banfiyaarun Krittun bawo katiinkar kawo ji banṭaarun. Uunka pdo kaji i awo nayuday kē undu aanwo nayuday. Naṣoorad baka bukal batēb bṭi awo aloolan, Fatana a. Bawo keeri kanaakiir kaṅehan Naṣibaṭi. Pawulu akak aṭup jibi ṅnaan awoon kaṭijan aharul, jibi bapoṭ bawoon kaṭijan baṣin baka na jibi bajuuk ṭi ulemp bawoon kaṭijan bankaṅ baka. Aji banfiyaarun Krittun bawo kawo ṭi ploolan na a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Krittun awul nja bnuura na Uhaaṣ wi Naṣibaṭi (1.3-3.21)
3. Pka ubida uhalu na Krittun. (4.1-6.20)
4. Pwul mboṣ pbaañṣaani (6.21-24)

Pwul mboṣ

¹ Nji *Pawulu, i Naṣibaṭi adolon kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittun, dwul mboṣ biki ubeeka wi Efet banwoon biki Naṣibaṭi abot aṣiyaar Yetu Krittun na manjoonan. ² Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Bnuura bi ṅkaan ṭi Krittun

³ Najoh ṅdēman Naṣibaṭi Aṣin Yetu *Krittun Ajugun, aṭēpna ṭi uhaaṣ wi nul awul nja iko bṭi inuura yi baṭi inkṅṅēnkun nja ṅdo kaṭaṣa, ṭiki ṅkak amēbandēr na Krittun. ⁴ Ji umundu ubi udo kapaṣana, Naṣibaṭi aṭēpna ṭi Krittun adat nja ṅhilna ṅwo ṭi kadunul baṅaan bajinṭ piṣ banwoon baanwo na nin buṭaan blon. Aṅal nja ukaan kē ⁵ aṭēpna ṭi Yetu Krittun ji ṅbi ṅdo kabuka ajeṅ nja kē ṅwo babukul. Uko waṅ wi wi aṅalun pa nja ṭi pjoob bkow pi nul. ⁶ Najoh keeri ṅyeeh mndēm mi nul na bnuura bweek bi aṭēpnun ṭi Krittun i amaganun, awul nja.

⁷ Krittun atul tul pṅaak pi nul ukaan kē ṅbuuri, kē ipekadu yi nja ibot apēn. Hēnk, Naṣibaṭi ayuuj pdēm pi bnuura bi nul. ⁸ Awul nja ba aṭuman wi awulun nja uṣal unṭuṅa na mntit bṭi ⁹ mi pme uko wi aṅalun pdo, wi ṅnaan awoon aambaan kame'aara. Naṣibaṭi ajon ṅṅal pdo uko mēnt ṭi Krittun. ¹⁰ Wi wal wi adatun ukbanun uko mēnt udolana : aṭonkrēn iko bṭi na baṅaan bṭi banwoon du baṭi na mboṣ kaṣē kaṭu Krittun awo naṣih.

¹¹ ṅkak ayeenk ṭi Krittun iko bṭi yi Naṣibaṭi ahoṅun. Ul anjaan ado iko bṭi jibi anumiin, adatun ji ṅdo kabuka, ¹² pa un ṅntarun ahaṭ ṭi Krittun ṅṭu bado kayeeh mndēm mi nul. ¹³ An kak namēbandēr na Krittun wi natiinkun uṭup wi manjoonan, Uṭup Ulil Unuura unkuburananan. Kē wi nafiyaarun, Naṣibaṭi awulan Uhaaṣ wi nul wi ahoṅun kadiiman kē nawo biki nul. ¹⁴ Uhaaṣ wi nul uwoon uko ujuni wi iko yi ahoṅun aji alun kawulan. Iko mēnt ṅyeenk ya wal wi Naṣibaṭi akbuuranun nja ṭi buṭaan bṭi. Najoh ṅyeeh mndēm mi nul.

Pawulu añehandër banfiyaaruŋ

¹⁵ Ukaan wi ntiinkuŋ kē baktiiniyaan pfiyaar pi nafiyaaruŋ Yetu Ajugun na jibi naŋaluŋ bañaan bti banwoon biki Naşibaŋi, ¹⁶ kē mbi duka duka ŋi pbeeb Naşibaŋi ŋi uko wi nan, kabot kaleşan wonŋi dñehana. ¹⁷ Dñehan Naşibaŋi i Yetu Krittu Ajugun, Aşin nja anwoon ajug mndēm awulan Uhaaş wi nul unktu'anaŋ nawo bañaan banwoon na uşal untuŋa ubot uyuujan Naşibaŋi bnuura nahilna name'a. ¹⁸ Dñehan kak Naşibaŋi ajeehanan nşal nahilna nayikrēn phaŋ pankaan kē adu'an, nabot name pdēm pi pyok pi ahoŋuŋ bañaan banwoon biki nul, ¹⁹ nabot nayikrēn pdēm pweek maakan pi mnhina mi adoluŋ kē manklempar nja, nfiyaaruŋ Krittu.

²⁰ Mnhina mēnt, adiiman ma bti ŋi Krittu wi anaŋanuluŋ ŋi pkeŋ abot aŋoorana ŋi kañen kadeenu ki nul du baŋi. ²¹ Adola kē apel bnuura başih bti, baweeb bti, mnhina bti, na bankşihuŋ bti. Ayeenk katim kampeluŋ itim bti yi bahilanuŋ katiman ŋi umundu wi na unkmbiin. ²² Naşibaŋi aŋu iko bti na bañaan bti ŋi ihoŋ yi Krittu uŋeeh pa aşih ya, abot adola kē awo naşih i banfiyaaruŋ bti ; ²³ bukal bawoon uleeful. Krittu aŋuŋ mnhina mi nul ŋi baka atuman, ul ajaan awul iko bti ŋi umundu ubida katuman.

2

Bnuura bi Naşibaŋi

¹ Ŧfa pjuban pi nan na ipekadu yi nan ibi ŋu'an kē nawo bañaan banketuŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi. ² Nabi yuuj kē naŋaş bgah bwuŋaan bi umundu, aŋaş Untaayi Uweek wi, unktuŋuŋ hēnkuŋ bañaan bampokuŋ ptiink Naşibaŋi. ³ Ŧfa, nja bti nwoha haŋ, nbi ji ndo iko bti kaŋaş uŋal wi uleef, kado uko bti wi uleef wi nja na uşal wi nja uŋaluŋ. Ipekadu ibi ŋu nja kē nwo biki kayeenk kakob ki Naşibaŋi ji bañaan bti bandukiin.

⁴ Kē Naşibaŋi aşē ñaga maakan, kē uŋal wi akaan pa nja ubot adēm maakan. ⁵ Wi pjuban pi nja paŋuŋ kē nkeŋ ŋi kēş ki Naşibaŋi, uŋal mēnt

ukaan kē awul nja ubida na Krittu. Bnuura bi Naşibaŋi baŋuŋ kē nabuuri. ⁶ Ŧi pwo baloolan na Yetu Krittu, Naşibaŋi anaŋan nja ŋi pkeŋ na a abot aŋooran nja du baŋi na a. ⁷ Ado haŋ pa pyuuj iwuŋuŋ bti mndēm mnweek maakan mi bnuura bi akaan pa nja ŋi Yetu Krittu. ⁸ Bnuura bi Naşibaŋi baŋuŋ kē nabuuri, wi nafiyaaruŋ. Uko mēnt uumpēna ŋi an, uwo uŋen wi Naşibaŋi. ⁹ Naando do uko ulon ahilna aka mbuur mēnt. Nin alon keeri awutan kadēman bkowul ŋi uko mēnt. ¹⁰ Uko wi nwoon hēnkuŋ uwo udo wi Naşibaŋi ŋiki ŋi pwo baloolan na Krittu, Naşibaŋi aŋak nja nşilna ndo iko inuura. Naşibaŋi aboman iko mēnt ji nbi ndo kabuka, nşilna woli nbi buka ndo kado ya.

Bañaan bti bakak baloolan ŋi Krittu

¹¹ An nanwoon naanwo bayuday, kē bayuday biki kabuka baji badu'an banwoon baanya katēmp kaşē ji bukal bawoon banyaan katēmp ŋiki nşleef nbi baka nşalanaa, naleşan uko wi nawoon ŋfa. ¹² Wal mēnt naamme Krittu, abot awo naanwo biki Itrayel, pntaali pi Naşibaŋi, aando bhonar na an, kē nabot awo naanwo biki kayeenk kahoŋ ki ahoŋuŋ banwoon biki pntaali pi nul. Naleşan kak kē nabi wo ŋi umundu awo naanka mnhaŋ abot awo naamme Naşibaŋi. ¹³ Kē hēnkuŋ ŋi pwo baloolan ŋi Yetu Krittu, an nanlowuŋ ŋfa Naşibaŋi, pkeŋ pi Krittu akeŋaranan paŋu kē nakak añoga.

¹⁴ Ul *Krittu na manjoonan awoon btiinkar bi ntiinkaruŋ: ado *bayuday na banwoon baanwo bayuday kē bakak baloolan. Awul ubida wi nul awatna uniw umbiin apaŋeş bañaan: uniw mēnt uwo bşoorad. ¹⁵ Apēnan ŋi *bgah bi Moyit udolade wi ba na iko yi pŋaş inwoon ŋi ba injaan ido bayuday na banwoon baanwo bayuday başoorad. Ado haŋ ahilna ajeş baka bukal batēb bti akakan baka kē bawo baloolan ŋi a, hēnk di di aŋiŋuŋ btiinkar. ¹⁶ Akakan baka kak bukal batēb bti ŋi ppoolan na Naşibaŋi, hēnk bakak uleef uloolan, wi pkeŋ pi nul ŋi krut

pawatuŋ uko untuun kë başooradi. ¹⁷ Abi pŋupan uŋup wi btiinkar, an nam-biin alow Naşibaŋi na bambiin aŋoga. ¹⁸ Ul aŋepnuŋ ŋi *Uhaaş wi Naşibaŋi un-woon uloolan aŋu kë un bayuday na banwoon baanwo bayuday ŋhil aban du Naşibaŋi Aşin nja.

¹⁹ Wul ukaan kë naankak awo bayaanŋ këme baŋaan bambiin bi phil, nawo kak baŋaan banwoon biki pntaali pi Naşibaŋi, nawo biki kato-hul. ²⁰ Naşibaŋi anaakrėnan ŋi pniw pi akniwuŋ, kë banjaŋan na baŋupar Naşibaŋi bawoon induba ijuni, Yetu Kritturu ul ŋi uleeful kë aŋe wo pkumel pankmėbanuŋ katoŋ bti. ²¹ Kritturu adoluŋ kë uniw bti unaŋ abot atool pa pwo katoŋ kayimanaan ki Naşibaŋi Ajugun. ²² Nawo baloolan na Kritturu, hėnk anaakrėnan kak ŋi uniw wi akni-wuŋ nahilna nawo *katoŋ ki Naşibaŋi, ki Uhaaş wi nul ukwoon.

3

Pawulu nanjaŋan i banwoon baanwo bayuday

¹ Uko waŋ ukaan kë nji Pawulu kaŋehan Naşibaŋi pa an. Uko wi ndoluŋ pa an nanwoon naanwo *bayuday, wi nji kalempuŋ pa Yetu *Kritturu, uŋuun kë nwo nakalabuş. ² Dfiyaar kë name ulemp wi Naşibaŋi aŋu'ėnuŋ ŋi bnuura bi nul aji ndo pa an. ³ Ul abiin ayuujėn uko wi aŋaluŋ pdo wi nin alon awoon aambaan kame'aara. ŋi uko waŋ wi wi mbiin apiitan btiuŋ. ⁴ Woli naleyiir uko mėnt, nawin kë dme bnuura uko wi Kritturu umbiin amena. ⁵ Naşibaŋi aando wa ŋfa kë umeetanaa ŋi baŋaan jibi aŋepnuŋ ŋi uhaaş wi nul ado wa kë umeetana hėnkuŋ ŋi banjaŋan na baŋuparul bayimanaan. ⁶ Uko umbiin amena wuŋ uwo kë banwoon baanwo bayuday bayeenk bnuura bi Naşibaŋi ji bayuday, banaakiir akak uleef uloolan, ayeenk bti uko wi Naşibaŋi ahoŋuŋ. Uko mėnt udolanaa ŋiki bakak baloolan ŋi Kritturu wi bafiyaaruŋ *Uŋup Ulil Unuura.

⁷ *Uŋup Ulil Unuura mėnt, Naşibaŋi aŋenėn ŋi bnuura bi nul mnhina mi nul ndo kaŋupna wa. ⁸ Nji mpoŋeŋaanuŋ ŋi baŋaan biki Naşibaŋi, awulėn bnuura bi pŋup banwoon baanwo bayuday bnuura bweek maakan bi ŋi *Kritturu. ⁹ Dwo i kayuuŋ, kajinŋan ŋi uşal wi ŋaan andoli, uko umbiin amena wi Naşibaŋi anŋakuŋ iko bti yi awoon aanyuuŋ nin alon ŋfa, dyuuŋan jibi akdoluŋ uko mėnt uhilna udolana. ¹⁰ Hėnk, hėnkuŋ banfiyaaruŋ bti baŋu mnşih na mn-hina manwoon du baŋi manhil mame jibi iko yi uşal untuŋa wi Naşibaŋi ujaan uwul itumuŋ abot apaŋ. ¹¹ Uko mėnt uwo jibi Naşibaŋi aŋaluŋ uwo du ujuni, aŋepna ŋi Yetu Kritturu Ajugun adolna wa. ¹² Ul aŋuun nja ŋhil pŋog Naşibaŋi na mntėn ŋiki ŋfiyaara. ¹³ Ukaan kë nji kakooŋan nawut kawut phaj pi bakhajanaanuŋ pa an padolan nawutandėr. Phaj mėnt paktijananuŋ mndėm.

¹⁴ Uko mėnt ukaan kë nji kaŋup ŋi kadun ki Aşin nja, ¹⁵ ankaan kë kşini bti du baŋi na mboş kawoo. ¹⁶ Dŋehana, jibi mndėm mi nul man-woon mnweek, awulan uhaaş wi nul udo katėnŋėnan, ¹⁷ *Kritturu ahilna awo ŋi ŋhaaş ŋi nan ŋiki nafiyaara. Dkak aŋehan, wi najabuŋ awo na in-taaŋ abot aliint ŋi uŋal, ¹⁸ name na banwoon biki Naşibaŋi bti jibi uŋal mėnt wi Kritturu udėmuŋ maakan adoo wo uunka dko di uŋaŋuŋ. ¹⁹ Ĕnhėn, dŋehan nahil name kë uŋal mėnt upel iko bti yi ŋaan ahilanuŋ kame, Naşibaŋi ahilna atumanan iko bti yi awoonaanuŋ.

²⁰⁻²¹ Mnhina mi Naşibaŋi manjaan manlemp ŋi nja, ukaan kë ahil pdo adoo pel maakan iko bti yi ŋhilanuŋ kaŋehan këme kadoo kaşal. Najoh ŋdo kadėmana te mnŋo, ŋi banfiyaaruŋ bti na ŋi Yetu *Kritturu. Uwo haŋ.

4

Pwo baloolan ŋi Kritturu

¹ Nji, i ulemp wi naan pa Aju-gun uŋuun kë nwo nakalabuş, dkooŋan

nado kayuuj ti mnwo mi nan kë nawo jibi Naşibaţi andu'anan aņalun nawo. ² Nawalaan ikow, nabot najoob ikow, nawut kado kataran. Nayujan kë naņaladi ti pdo kamiirad. ³ Namëbaan naliintan ti btiinkar na pwo ti plooman pi *Uhaaş wi Naşibaţi ujaan uwul. ⁴ Nwo uleef uloolan, kë Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ti nja ubot awo uloolan, hënk di di mnhaţ mi Naşibaţi aduuranan mankaan awo mloolan. ⁵ Ajugun awoha aloolan kë pfiyaar pi nja pakak awoha plooman jibi batitmu bi nkaan ayeenk bakaan awoha bloolan. ⁶ Naşibaţi Aşin bańaan bti awoha aloolan, ul anşihun iko bti na bańaan, ul kak ajaan alemp ti bańaan biki nul bti, kabot kawo ti baka.

⁷ Kë andoli ti nja aşë ji yeenk bnuura bi Naşibaţi kahilna kado ulemp wi Krittü aţu'ulun. ⁸ Hënk di di Ulibra wi Naşibaţi ujakun:

Wi akpayiin bko duuţ

aţij biki amobun,

*aţen bańaan biki nul iko ilon.**

⁹ Kë we uwoon apayaa? Uko mënt uyuuj kë aduna awala te ti mboş*. ¹⁰ Anwaliin ul akaan apaya aţep baţi bti kahilna kawul iko bti ti umundu ubida katuman. ¹¹ Kë iko yi aţenuj bańaan iwo : balon bawo banjańan, balon bawo *baţupar Naşibaţi balon bawo bańaan bankdoon kaţup *Uţup Ulil Unuura, balon bawo bayafan biki pntuk pi banfiyaaruń na bajukan bgah bi *Krittü. ¹² Ado han bańaan biki Naşibaţi bahilna babomandër pa ulemp wi ptëntën uleef wi Krittü unwoon bańaan biki Naşibaţi bti. ¹³ Hënk nbi kaya te kadoo kawo nja bti baloolan ti pfiyaar pi nkfiyaaruń na ti pme pi nkmeen Abuk Naşibaţi. Hënk, njij ti ptaş Krittü, kanaama bti. ¹⁴ Nënkak awo keeri bapoţ biki pjukan pi bańaan balon bantitun ti kaguuru pajaan pańoot du bdëm jibi nmaaron njaan naluń iţem, uyook kaya na ya. ¹⁵ Nbaa ţep ţep kado kaţup manjoonan na unal, kaşë kado kanaam naam

Krittü pya, ul anwoon bkow. ¹⁶ Aji ţepna ti dko bti di imoh ijaan iyitiiraan kaţon uleef, uko ktaan kabot kaya bnuura. Woli dandoli ti uleef dado ulemp wi da, uleef uji udëm bti kaka uforta ti bņalad.

Ubida uhalu ti Krittü

¹⁷ Uko wi, wi wi nji nņaluń kaţupan ti katim ki Ajugun : naţańaan pdo kapoş ji bańaan banwoon baamme Naşibaţi, banwoon na nşal nnaaf. ¹⁸ Nşal ni baka nwo ti bdëm ; kë babot awo baanka ubida wi Naşibaţi ajaan aţen ţiki bawo ti kapaam, kë nhaaş ni baka nabot adënët. ¹⁹ Pwaan mnkow pi bawaanun paţu kë bakjuban pjuban pi piint abot abi duka duka ti pdo iko iţop bti. ²⁰ Kë an, mënt uko wan wi wi najukun ti *Krittü. ²¹ Wi natiinkun uko wi Yetu, kë bajukanan uko unwoon manjoonan manwoon ti a, ²² nawo i kaduk iko yi nakdolun ţfa, kaţelëş mnwo mi nan mi ţfa. Unal wi uleef ujaan uguuran kadoo ţijan du pkeţ. ²³ Iţëb yi nan na nhaaş ni nan nwo ni kakak nhalu, ²⁴ naşë nakak bańaan bahalu biki Naşibaţi adolon kë banaama awo na ubida ujinţ utool wi manjoonan manjaan mambuk.

²⁵ Hënk, nawutan kaţilan : Andoli ti an adoon kaţup atëntul manjoonan ţiki nnaakiir awo nja bti uleef uloolan. ²⁶ Nadeebaţle nawutan kawut udeeb wi nan uţu'an pdo ipekadu. Nawutan kawo na udeeb te unuur udoo ugot. ²⁷ Nakţen *Untaayi Uweek dko dmëban. ²⁸ Nakiij aţańaan, aşë ţep ţep amëban ulemp wi nul, awo natool ti wa, ahilna aka uko wi akfaaşëruń na anwoon ti kanuma. ²⁹ Uţup uwuţaan uwutan kapën ti mntum mi nan, uţup unuura ţań unjaan uţenk kaboman kabot kado banktiinkun wa bnuura, uwoon kado kapën ti mntum mi nan. ³⁰ Nawutan kaţu *Uhaaş wi Naşibaţi ujootan ; Uhaaş wi nul wi aţu'anan wi wi aklun kayikreńanan ti unuur wi mbuur. ³¹ Napënaan ti ptoofan iko bti inwoon itënt phank nńaan ti uhaaş,

* 4:8 Kańaam 68.18. * 4:9 Aduna awala ti mboş: Balon baji : aduna aya mboş uţeeh du mnkeţ.

bşoorad, udeeb, pdeen pdiim, bkuutar na pdo kado iko bti yi mn̄ot. ³²Nawoon keeri na iṭēb inuura nabot nado kañaga batēn̄an. Nadoon kamirad jibi Naşibaṭi aṭēpnun̄ ṭi *Krittū amiiran.

5

¹ Nawo babak Naşibaṭi biki aṅaluṅ maakan ukaaṅ kē nawo biki kado katen ṭi a. ² Uṅal uwoon̄ kaṭon̄ ubida wi nan jibi uwoon̄ pa Krittū : aṅal nja adoo wul Naşibaṭi kaṭuṭ ki nul pa nja, kē kawo uṭen na untaam udolni bṭen̄an banliluṅ Naşibaṭi.

Nawoon ṭi bjeehi

³ Hēnkuṅ wi nawoon̄ biki Naşibaṭi, naankak awo biki kado kaṭiiniyaan ṭiiniyaan iko yi pjuban pi piint̄, ubida uṭop, na pñeebar iko. ⁴ Nin naanwo kado kaṭiiniyaan iko iṭop kēme iko inaaf kēme iko yi bawaan̄ mn̄kow bajaan̄ baṭiiniyaan. Iko mēnt̄ iinyuk nado kaṭiiniyaan. Naṭēpan ṭēp nado kabeeb Naşibaṭi. ⁵ Hēnk di uwoon̄, nameen wa bnuura, nin ñaan̄ anjaan̄ ajuban pjuban pi piint̄, kawo ṭi ubida uṭop aankluṅ kaneej du Pşih pi Krittū na Naşibaṭi. Ñaan̄ ankaan̄ aji ñeebar iko aankak aluṅ kaneej du pa, ṭiki aji dēman iko yuṅ kawo ji Naşibaṭi i i akdēmanuṅ.*

⁶ Nin ñaan̄ aloṅ awutan kaguuran na ṅṭup ṅwaan̄ udooni : uko mēnt̄ bti ujaan̄ uṭu Naşibaṭi adeebaṭēr banwoon̄ baandi pṭaşa. ⁷ Nawutan keeri kanaakiir na bañaan̄ batēnt̄ bukuṅ. ⁸ Ṭfa nabi wo bañaan̄ biki bdēm, kē hēnkuṅ naşē kak biki bjeehi wi nawoon̄ biki Ajugun. Nadoon kado ji bañaan̄ biki bjeehi. ⁹ Uko wi bjeehi bajaan̄ babak uwo bti unuura, uṭool abot awo wi manjoonan. ¹⁰ Nakeerin nado kala pme uko unliluṅ Ajugun. ¹¹ Nawutan kaka nin uko ulon̄ na udo uwaan̄ udooni wi bañaan̄ biki bdēm, naṭēpan ṭēp nado kayuuj kē iko mēnt̄ iwo iwuṭaan. ¹² Uko wi bañaan̄ mēnt̄

bajaan̄ bado ṭi kamena ukowandēn maakan pdo kaṭiiniyaan. ¹³ Iko bti impēnuṅ iji imeeṭana du bjeehi. Kē uko ummeeṭaniin̄ du bjeehi uji uwo bjeehi. ¹⁴ Hēnk di di upiitaniin̄ aji :

« *Naṭiin̄ iwi inkṅoyēnt̄uṅ,*

naṭiin̄ ṭi ptoof pi bankeṭuṅ,

*Krittū aṣē naṭan̄ bjeehi bi nul ṭi iwi. »†

¹⁵ Nalipariin̄ keeri ṭi mn̄wo mi nan mi ṅnuur bti. Nawutan kado kado ji bapēn ; nadoon kado ji banwoon̄ na ṅşal. ¹⁶ Nadoon kado bnuura ṅyaaş bti ṅi nahilanuṅ pdo ba, ṭiki wal wi ṅwoon̄ wi, uwo uwuṭaan. ¹⁷ Ukaan̄ kē naanwo kado bpēn, nadoon kala pme uko wi Ajugun aṅaluṅ nado. ¹⁸ Nawutan kadaan̄ poot kakuj, paji patokan ubida ; naṭēpēn ṭēp natum na *Uhaaş wi Naşibaṭi. ¹⁹ Nadoon katēnt̄ēn batēn̄an ṭi ptoofan na iyeeh yi pñaaamarēn Naşibaṭi, na yi pdēman *Krittū. Uhaaş wi nul uṭu'an iyeeh mēnt̄ ṭi bkow. Nadoon kayeeh kadēman Ajugun na ṅhaaş ṅi nan bti. ²⁰ Nadoon kabeeb wal undoli ṭi iko bti Naşibaṭi Aşin nja ṭi katim ki Yetu Krittū Ajugun.

Banniimarun̄

²¹ Andoli adoon̄ kaṭaş *Krittū ṭi pdo katiink batēnt̄ul. ²² An baat̄ nadoon katiink bayinan̄ jibi banfiyaaruṅ bajaan̄ batiink Ajugun. ²³ Ñiint̄ awoon̄ ajug katoh jibi Krittū awoon̄ ajug banfiyaaruṅ. Banfiyaaruṅ bawoon̄ uleef wi Krittū, kē ul ṭi uleeful ajaan̄ abuuran baka. ²⁴ Jibi banfiyaaruṅ bajaan̄ batiink Krittū, hēnk di di baat̄ bawoon̄ kado katiink bayin baka ṭi iko bti.

²⁵ Kē an biint̄ naṅalan baharan jibi *Krittū aṅaluṅ banfiyaaruṅ adoo wul uleeful aket̄ pa baka. ²⁶ Ado haṅ bahilna baṭēpna ṭi uṭup bawo biki Naşibaṭi, wi aṅowuṅ baka na meel, ²⁷ banfiyaaruṅ bahilna bapēn bawinana ṭi kadunul bawo na mndēm ji ñaaṭ ankniimiin̄ anwoon̄ nanuura, najint̄ piş kē kaara di nul daanlaatar i kēme awo na iko ilon̄ itēnt̄ yuṅ. Ado

* 5:5 Ampiit̄uṅ aşal kē ñaan̄ napit̄ aji dēman ṅnt̄on̄ ṭiki aji dēman iko pdēman pi awoon̄ kadēman ṭañ Naşibaṭi. Natenan ṭi Kolot 3.5. † 5:14 Bañaan̄ baamme ñaan̄ ampiit̄uṅ uṭup wi. Balon̄ başal kē uka pwoona ṭi kayeeh kalon̄.

haŋ banfiyaaruŋ bahilna bawo bajint, batool babot bado kado uko unuuriin tañ. ²⁸ Kë hënk di di biint ba-woon kaŋal bahar baka jibi baŋaluŋ ŋleef ŋi baka. Aŋŋaluŋ aharul, uleeful wi wi aŋaluŋ. ²⁹ Hënk di uwoon, nin ŋaan alon aambaan kapoka uleeful, aji t̄ep t̄ep kade de'an wa, kaboman wa. Krittu aji do haŋ kak na nja ŋnfiyaarulun, ³⁰ t̄iki ŋwo uleeful. ³¹ Ulibra wi Naŋibaŋi uji : « *Waŋ ukaan kë ŋiint̄ aklun kaduk aŋin na anin kanaakiir na aharul, bakak ŋaan aoolan* »^{*} ³² Manjoonan mnweek manwinana t̄i ŋt̄up ŋi. Nji dji uko waŋ uwo wi *Krittu na banfiyaaruŋ. ³³ ŋiint̄ kak akaan aŋal aharul ji uleeful, ŋaan ado katiink ayinul.

6

Bapoŋ na bajug baka

¹ An bapoŋ pfiyaar pi nafiyaaruŋ Ajugun paŋuun nado katiink bajugan, t̄iki uko mënŋ uwo utool. ² *Bgah baji : « *Mëbaan ŋaaŋ na naan bnuura* »^{*} uko mënŋ uwoon uteek t̄i iko yi Naŋibaŋi ajakuŋ t̄i Bgah ungakandëruŋ na ka-³ hon, uji : « *Ihilna iwo t̄i mnlilan ŋnuur ŋi nu ŋabot ŋatum t̄i mboŋ.* »^{*}

⁴ Kë an baŋin bapoŋ, nakbubara kado kadeebaŋan babukan ; nadoon kakuŋ baka, kajukan baka kabot kayuuj baka iko inlilun Ajugun.

Balemp na biki baklemparuŋ

⁵ An balemp nadoon katiink biki naklemparuŋ t̄i mboŋ t̄i, nahetan ikow nado kaŋaŋ baka na iŋëb ijint̄ ji nalempar lempar *Krittu. ⁶ Nawutan kaŋaŋ baka tañ woli batenan pa bajakna kë nawo balemp banuura ; nadoon kado haŋ ji balempar Krittu banjaan baŋu ŋhaaŋ ŋi baka bti t̄i pdo uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ. ⁷ Nawutan kaŋaŋ baka kaŋë kaŋal kë baŋaan tañ biki naklemparuŋ, nadoon kaŋaŋ baka na ŋhaaŋ ŋjint̄ ji naŋaŋ taŋ Ajugun. ⁸ Name kë Ajugun alun katuum ŋaan andoli t̄i uko unuura wi adolon awole nalemp këme i baklemparuŋ.

⁹ Kë an biki baklemparuŋ namëbaan banklemparanan na ŋhaaŋ ŋjint̄, nawut kabëg baka. Name kë Ajugan i baŋi awo aoolan pa an na bukal, abot awo aanji ten uko wi ŋaan awoon.

Iko iguti yi Naŋibaŋi awulanan

¹⁰ Dbaaŋŋaan b̄tup bi kaji na an, najejan phina pi nan t̄i mnwo mi nawoon na Ajugun, t̄i mn-hina mi nul mandëmuŋ maakan. ¹¹ Najejan iko iguti bti yi Naŋibaŋi awulanan, napokna kaguuru ki *Untaayi Uweek, ¹² mënŋ baŋaan bajën biki ŋkgutanaanun, ŋntaayi ŋanwoon du baŋi ŋa, na mnŋih na mn-hina mi bajug umundu wi, unwoon wi bdëm. ¹³ Najejan keeri iko iguti bti yi Naŋibaŋi. Hënk nanaŋna naliint̄ t̄i ugut t̄i unuur uwuŋaan, ubale nahum bnaŋ.

¹⁴ Namëbaan keeri naliint̄an : najejan manjoonan natan t̄i blank manwo katël ki nan, nawohariin kamiŋa ki ifeeru, kul kawoon pwo ŋaan natoool t̄i kës ki Naŋibaŋi. ¹⁵ Iŋapaat yi naktuun t̄i ihot̄ iwoon pbomandër pa pya p̄tup *Uŋup Ulil Unuura wi btiinkar wi Naŋibaŋi aŋenuŋ nja. ¹⁶ Najejan pfiyaar ŋwal bti pawo ubeel wi nan, nahilna najëmŋën iŋuuri inkyikuŋ yi *Naguuru. ¹⁷ Najejan mbuur manwoon t̄i *Krittu manwo pntuuru pntak pi ugut. Uŋup wi Naŋibaŋi uwo kakej ki *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi uwulanan.

¹⁸ Nadoon kaŋehan Naŋibaŋi kakoŋta ŋwal bti, *Uhaaŋ wi nul udo kaŋënk̄an t̄i uko mënŋ ; natamaan nawut kayoont iŋeen nin unuur uloolan t̄i pdo kaŋëhandër banwoon biki Naŋibaŋi bti. ¹⁹ Naŋëhandëraan kak, Naŋibaŋi aŋuuna uŋup wi nul t̄i mntum mi naan, hënk nhilna ndo kaŋup na mntëŋ uko umbiin amena wi *Uŋup Ulil Unuura ujaan udiiman. ²⁰ Dwo naŋupar wa, kë wul ukaan kë ntanana na mnkorentu awo ukalabuŋ. Naŋëhandëraan keeri pa ndo kaŋup na mntëŋ uko wi nwoon i kaŋup.

Uŋup ubaaŋŋaani

* 5:31 Ujuni 2.24. * 6:2 Ppën 20.12a. * 6:3 Ppën 20.12b.

²¹ Dɔal an kak name jibi nji nwoon, uko wi nji kadoon. Tişik, ayiṣ nja i nɔalun maakan ankaan awo nalem-par Ajugun na manjoonan, alun kaṣupan jibi iko bti iwoon. ²² Dyila yil du an pa aṣupan jibi nwoon abot atēnṣenan.

²³ Dñehan Naṣibaṣi Aṣin nja na Yetu *Krittu Ajugun bajoobṣen nḥaṣ nji banfiyaarulun bado kaṣalad babot bahoṣelēṣ pfiyaar pi baka. ²⁴ Bnuura bi Naṣibaṣi pa baṣalun bti Yetu Krittu Ajugun te mṣo.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Filip

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi bajaan badu Filip. Ți bayaas bi nul btēbantēn, abi ṭup Uṭup Ulil Unuura du ubeeka mēnt kē bañaan badoo fiyaar wa. Natenan Ți ulibra wi Ulemp wi Banjaan 16.11-40. Wi babiin awat Pawulu ukalabuș Țiki alempar Ajugun, bañaan biki ubeeka wi Filip bajunt itaka awul alon Ți baka i bajaan bado Epafrodit aňooȚa. Wal mēnt wi wi Pawulu apiitun baka kakaarta ki kabeebna baka. Aji na baka bamēban baliint Ți pfiyaar, bawut kadek NașibaȚi kafet, bawut katiink banjaan bajukan bañaan uko umpaṭun na NașibaȚi. Akak aleșan baka kē bawo Ți ploolan na Krittū, kē btiinkar bawoon kawo Ți ptoof pi baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonȚ:

1. Pwul mboș na pñehan (1.1-11)
2. Hum di di Pawulu awinarun ubida (1.12-30)
3. Pdo bañaan bado kado ji Krittū (2.1-18)
4. Bañaan banwoon Timote na Epafrodit
5. Ńaan najēn awo kalil NașibaȚi (3.1-4.9)
6. Pawulu abeeb bañaan biki Filip (4.10-20)
7. Pwul mboș pbaaňsaani (4.21-23)

Pwul mboș

¹ Nji *Pawulu na Timote, Țnwoon balempar Yetu *Krittū, Țwul mboș biki ubeeka wi Filip bti bammēbanun Yetu Krittū awo biki NașibaȚi na baweek biki baka na banjaan bațēnk baweek mēnt Ți ulemp. ² Dñehan NașibaȚi Așin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot ba-joobțēnan Țhaaș.

Pbeeb na pñehan NașibaȚi

³ Dji kabeeb NașibaȚi i njaan kadēman Ți uko winan, Țyaas bti Ți njaan kaleșan. ⁴ Woli dñehandēran an bti NașibaȚi, dji kawo Ți mnlilan. ⁵ Dji kawo na mnlilan Țiki du unuur uteek te hēnkun, naȚu iñeen yi nan Ți ulemp wi pdo kaṭup *Uṭup Ulil Unuura na iko bti yi najaan națēnkñēn. ⁶ Uko wi nfiyaarun wii wi : Anjunun ulemp unuura wi Ți an ado kalempa lemp te uba wa, Ți unuur wi Yetu *Krittū aklun kabi.

⁷ Unuura nwo na ușal utēnt waȚ pa an bti. Na manjoonan dȚu'an Ți uhaaș wi naan, woli dwo ukalabuș kēme awo Ți pğutar Uṭup Ulil Unuura, an bti naji națēnkēn Ți ulemp wi NașibaȚi awulun. ⁸ Aa, NașibaȚi ame kē dmēbanan an bti Ți uhaaș wi naan abot aňalan jibi Yetu Krittū aňalanaȚ.

⁹ Uko wi njaan kañehan NașibaȚi wii wi : Ado uňal wi nan udo kadēma dēm pya, te Țșal Ți nan Țadoo Țajeeh bnuura nabot nado kayikrēn uko bti wi NașibaȚi aňaluȚ. ¹⁰ Hēnk nahilna najoș uko unuurnaaniin nașē nawo bajint piș banwoon baanwo na nin buȚaan blon pa unuur wi *Krittū aklun kabi. ¹¹ Nawo kak bañaan bantumun na uko wi pwo baťool wi Yetu Krittū aȚuun Ți an. Hēnk nayuuȚ mndēm mi NașibaȚi, bañaan babot bado kadēmana.

Pawulu awo du ukalabuș

¹² BaiȚ naan dnal name kē uko undolnun ubaa țep țep ado kē *Uṭup Ulil Unuura ukmeēțana meețana pya. ¹³ Hēnk, bangoli bti biki nașih na-jeenkā na bañaan bti badoo me kē ulemp wi *Krittū uȚuun kē nwo ukalabuș. ¹⁴ Kē uko mēnt ukak aȚu kē baiȚ nja baťum bahaȚ Ți Ajugun, akak aȚup Uṭup wi NașibaȚi na mntēȚ nin baanȚi balēnk.

¹⁵ Uwo manjoonan kē balon baji baȚup uko wi *Krittū na ușal wi bpu-lad na wi bkujar, kē balon bașē ji baȚup wa na ușal unuura. ¹⁶ Banjaan baȚup uko wi Krittū na ușal unuura, uňal ujaan uȚu baka pdo han, Țiki

bame kë ulemp wi naan uwo wi pdo kagutar *Uṭup Ulil Unuura. ¹⁷ Kë bukundi, na uşal wi bpulad wi wi bajaan baṭupna uko wi Krittü. Mëntş uşal ujintş ujaanş uṭu baka banaṭa ; baji başal photoalëş mnhaj mi naan du ukalabuş. ¹⁸ Kë uko mëntş uşë wo uunwo nin uko ulonş. Uko unkaanş udooni uwoonş woli na uşal uwuṭaan këme na uşal unuura wa, baṭup uko wi Krittü. Dllilandër uko mëntş. Dkak ado kalilandër lilandër uko mëntş pya, ¹⁹ dme kë uṭij mbuur mi naan, ṭiki nañehandëraan, kë Uhaaş wi Yetu Krittü ubot aṭënkën. ²⁰ Uko wi nji kayoonkuñ abot ahaṭ na uhaaş wi naan bti uwo kë nin mënkowa, dbaa ṭëp ṭëp hënkunş kado jibi njaanş kado ṇnuur bti kayuuj na mntëñ mndëm mi Krittü ṭi uleef naan woli dwo najeb këme woli dkeṭi.

²¹ Woli dwo najeb *Krittü awoonş uhëfëntş wi naan, kë woli dkeṭi kanu-urandën. ²² Kë woli pwo ṭi mboş paṭu ulemp wi naan udo kaya bnuura, mëmme keeri uko udat. ²³ Dwo na nşal nṭëb : dnjal pya, kaya kawo na Krittü, wul wi ndoonş ahokan hokan. ²⁴ Kë uşë nuura pa an nwo ṭi mboş ṭi. ²⁵ Kë jibi nfiyaaruñ uko mëntş dme kë dṭo ṭi na an bti, nahilna nado kadëm nabot nawo na mnlilan ṭi pfiyaar pi nafiyaaruñ Krittü. ²⁶ Hënk woli dkek du an nahilna kaka uko ulonş unṭuunş natañar Yetu Krittü kak.

²⁷ Uko unkaanş udooni uwo nado kaṭonş ubida wi nan, uṭaanş na *Uṭup Ulil Unuura wi *Krittü. Hënk, woli dbi du an këme awo mënwö na an kaṭiink kë namëbandër aliintş awo ji ñaanş aloolan agutar na uhaaş uloolan pfiyaar panwoonş du Uṭup unuura uhalu. ²⁸ Nakwut nin uyaaş uloolan başooran balënkanaan ; uwo pa baka uko unkyuujunş pjot pi baka na unkyuujunş kë Naşibaṭi abuuranan. Uko mëntş upëna du Naşibaṭi. ²⁹ Hënk di uwoonş, ṭi uko wi Krittü : Naşibaṭi aṭenan kë nahil afiyaara abot aṭenan kë nahil phajara. ³⁰ Na manjoonan uko wi nakgutarunş uwoonş uloolan na wi nawinunş kë nji kagutar ;

dgutaraara gutar wa jibi nameenş.

2

Bṭiinkar na pwalan bkow

¹ Woli pwo baloolan ṭi Krittü paji patëntşënan, woli unşal wi akaanş pa an uji uṭañanan mntşëg, woli Uhaaş wi Naşibaṭi uṭu'an kë nakak baloolan, woli nañaladi abot añañiir, ² natiinkaran keeri, nañalad, nala pwo ṭi ploolan ṭi uhaaş na ṭi uşal. Hënk dlunş kalilan maakan. ³ Nawutan kado kado nin uko ulonş na uşal wi bpulad, këme kado kado uko ulonş kalaana pwinana. Naṭëpën ṭëp nawalan ikow nado katen batëntşan ji badëm apelan. ⁴ Andoli awutan kaşal uleeful ṭañ, adoon kaşal batëntşul.

⁵ Nawoon na uşal utëntş wi Yetu *Krittü ṭi ptoofan

⁶ Ul anwoonş ji Naşibaṭi

aşë wo aanṭo aten plinş pi alinunş na Naşibaṭi

⁷ abaa ṭëp ṭëp apok pdiiman mndëm mi nul

akak awo ji bañaanş bti, akakan uleeful nalempar bañaanş.

Kë bañaanş bti bawin kë awo ñaanş najën.

⁸ Awalan bkowul adoo wo

aampok pok pdo nin uko ulonş wi Naşibaṭi añalunş, adinan pkeṭş, adoo dinan pkeṭş ṭi kruṭ.

⁹ Ukaanş kë Naşibaṭi adeenş du bko duuṭş,

awula katim kandëmunş apel itim bti.

¹⁰ Hënk, banktiinkunş bti katim ki Yetu du baṭi na mboş, na du mnkeṭş bañup.

¹¹ Itum bti ibot ido kadëman Naşibaṭi Aşin nja

kaji Yetu awoonş Ajugun.

Ulemp wi baṭaşar Yetu

¹² An bayiṭş naan biki mmaganunş, dme kë naambaanş kaṭañanaara pdo kaṭaş Naşibaṭi. Nawutan kado kaṭaş keeri woli dwo na an ṭañ, nadoon kaṭaş kak maakan woli mënwö na an. Nadoon kalempar mbuur mi nan ṭi

pdo kawalan ikowan na ti pdo kaṭaṣ Naṣibaṭi na palenk. ¹³ Naṣibaṭi ul ajaan aṭu'an, kē naji naṅal pdo kabot kado uko wi aṅaluṅ.

¹⁴ Woli nawo i pdo uko ulonṅ nawutan kado kaṅur ṅuran, kēme kado kalaṭar. ¹⁵ Hēnk nahil kawo baṅaan bajinṅ piṣ biki bawoonṅ baankwin nin uko ulonṅ wi pṭup ṭi baka, babak Naṣibaṭi banwoonṅ baanwo na nin buṭaan blonṅ ṭi ptoof pi baṅaanṅ biki umundu wi banwoonṅ baṭilan na bado buṭaan. Nado kanuur wal mēntṅ ṭi umundu, ¹⁶ an namēbanuṅ Uṭup unjaanṅ uwul ubida. Hēnk, dluṅ kaṭaṅaran ṭi unuur wi *Krittu aklunṅ kabi, ṭiki pṭi pi naan na unoor wi naan ṅaankwaanṅ udooni. ¹⁷ Woli pṅaak pi naan padoo wo i ptula kawo uṅaakan wi bṅeṅan banwoonṅ pfiyaar pi nafiyaaruṅ, kalilanaara lilan kabot kaṭaṅ na an bṭi. ¹⁸ Hēnk kak nawo i kalilan kabot kaṭaṅ na nji.

Kayili ki bi Timote na Epafrodit

¹⁹ Dhaṭ ṭi Ajugun Yetu aji dyl ṭi ṅnuur ṅi Timote du an, ahilna ajoobṭēnēn udeeb nji kak, woli dtiink jibi nawoori. ²⁰ Mēnka nin ṅaanṅ alonṅ kak anjaanṅ aṭu uṣal ṭi an jji nji kala pme jibi nawoori na manjoonan. ²¹ Bukal bṭi ikow yi baka yi yi bajaanṅ balempar, baanji balempar Yetu *Krittu. ²² Kē ul, nawin an bṭi uko wi ahilunṅ pdo. Awo na nji alemp jibi napoṭ ajaanṅ awo na aṣin, kē ṅklemp un batēb bṭi aṭup *Uṭup Ulil Unuura. ²³ Ul i i nji ṅṅaluṅ pyil du an keeri, wi nji kamehanṅ me jibi uko wi nan uklunṅ kaṭēp. ²⁴ Nji kak dhaṭ ṭi Ajugun aji dbi kak du an hēnkuṅ uunkjon.

²⁵ Kē nṣē ten awin kē dwo i kayil Epafrodit kak, ayiṭ nja ṭi *Krittu, i ṅjaanṅ ṅgakandēr kalemp kabot kagutar *Uṭup Ulil Unuura. An nayilulunṅ ṭi nji ado kalemparaan wi nwoonṅ ṭi kanuma. ²⁶ Abi ṅal maakan pwinan an bṭi abot ahaajala, wi natiinkunṅ kē amaaki. ²⁷ Na manjoonan abi maak adoo ṅogan

pkeṭ, kē Naṣibaṭi aṣē ṅagi'a. Mēntṅ ul ṭaṅ i aṅagiinṅ, nji kak aṅagi'aan maakan, ado hanṅ nwutna woli dpēn ṭi mntṅēg mi, kaneej ṭi mlonṅ. ²⁸ Dkeer aṭaran kayila du an nahilna woli nawina nalilan, nji mbot nwo mēnkak ajootan maakan. ²⁹ Nayeenkana na mnlilan jji ṅaanṅ anwoonṅ i Ajugun, nabot namēban baṅaanṅ banwoonṅ jji a bnuura. ³⁰ Ul ankakuṅ i pkeṭ pa ulemp wi Krittu, ayeenkaran ado ulemp wi nawoonṅ naanhil pdo an ṭi ṅleefan pa nji adoo kak i pkeṭ.

3

Bnuura bi pme Yetu Krittu

¹ Kē hēnkuṅ an bayiṭ naan, nalilaan ṭi Ajugun. Nin uunwo unoor ṭi nji nkak mpiitan uko wi ndoonṅ abi piitan, uko mēntṅ utēṅṭēnan tēṅṭan.

² Nalipariin baṅaanṅ banwoonṅ jji ṅbuṣ*, bado buṭaan, bukal biki pwala katēmp pawoonṅ ṭaṅ pfal uleef. ³ Nja ṅjaanṅ ṅṭēpna ṭi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi kadēmana, nja ṅṅtuunṅ mndēm mi nja ṭi Yetu *Krittu, abot awo ṅēnhaṭ ṅleef ṅi nja, nja ṅwoonṅ banwaliinṅ katēmp na manjoonan.

⁴ Kē nji, ddoonṅ aka uko unhilunṅ kaṭu'ēn nhaṭ uleef naan. Woli alonṅ anuṅ kē ahil phaṭ uleeful, nji dhilunṅ kahaṭ uleef naan kapela. ⁵ Nji i bawalanunṅ katēmp wi mbukiinṅ ado ṅnuur bakreṅ, dwo i pntaali pi *Itrayel, i pṣini pi *Benjamin, dwo na hebērē abuk nahebērē. ṭi uko wi pṭaṣ *bgah dwo *nafaritay. ⁶ Dbi wo ṅaanṅ anṅaluṅ uko wi Naṣibaṭi maakan adoo nuṅ wi nji kahajanunṅ banfiyaaruṅ Yetu kē ddo do wa. Woli pṭaṣ uko bṭi wi bgah bajakuṅ aji uwo uṭool, nin ṅaanṅ alonṅ aanhil kajakēn uko ulonṅ.

⁷ Kē iko bṭi yi mbiinṅ aṣal kē iṭu'ēn nwinana bnuura ṭi kadun ki Naṣibaṭi, Krittu ado kē mme kē dbi neem na manjoonan. ⁸ Aa manjoonan ma, ntenle bnuura bweek maakan banwoonṅ ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun dji kawin kē dbi neem ṭi iko bṭi. Aṭu kē nwaanṅ iko bṭi yi mbiinṅ aka, kē nṣē

* 3:2 ṅbuṣ: Bayuday baji baji banwoonṅ baanwo bayuday bawo ṅbuṣ.

win kë iko bti iwo iwetar yi nwoonj i kafël du pyewël kahilna kaka Krittü. ⁹ Kë ti a di nwoonun natool ti kadun ki Naşibați, pwo natool pi ptaş bgah pawoon paanhil pwulën. Woli dfiyaar Yetu tañ di nhilun kawinana pwo natool ti kës ki Naşibați. ¹⁰ Uko wi njalun uwo pme Krittü. Pme'a pawoon pme mnhina mi pnața pi nul ti pkeț na phaj ji a kaşë kanaam na a ti pkeț pi nul. ¹¹ Kë hënk, dhaț kë Naşibați alun kanațanaan ti pkeț.

Pten kadun, kagutan pwo natool na manjoonan

¹² Mënji ddo bi ka ka uko mënț këme nwo ñaan anwoon aanwo na nin buțaan dlon, kë nşë taman katen me dmob uko mënț, țiki Krittü amobnun nji ti uleef naan. ¹³ An bayiț naan, dme kë mëndo bi mob wa. Kë uko uloolan tañ wi wi nwoonaanun ti uşal, uko mënț wii wi : pțilma iko bti yi ndoon abi do, kado katen kadun, ¹⁴ kagutandër uko mënț kahil kayeenk uko wi Naşibați aduurnun du bați duuț ațëpna ti Yetu Krittü.

¹⁵ Nja bti njijun ti pfiyaar Yetu, najoh keeri ntu uşal ti uko mënț. Woli nawo na nşal nteb ti uko ulon Naşibați kajintanan wa. ¹⁶ Kë ti dko di nbanun hënkun, najoh njwut kațañan ptaş bgah bi njejun.

¹⁷ Bayiț naan, an bti nadoon katen ti nji, nabot nado katen ti bañaan banjaan bațaş uko wi njakanan. ¹⁸ Bațum baji bado ji başoor kruț ki *Krittü jibi ndoon abi țupan akak ațupan hënkun na mnkuul ti kës. ¹⁹ Babaañşaan du bdoo. Mënț Naşibați i i bafiyaarun, iyin yi baka yi yi bafiyaarun. Baji bațanar uko unwoon kawo lah mnkow pa baka, bukal banțuun nħaaş ni baka bti ti iko yi mboş. ²⁰ Kë nja, njwo biki bați, dul di njyoonknun nabuuran i nja Yetu Krittü Ajugun. ²¹ Ul akțëlëşun njleef ni nja njanjaan nakeț, kakakan na nanaam na wi nul, unwoon uleef unwoon

na mndëm. Ațëlëş nja na mnhina mi ajaan aşihna iko bti.

4

¹ Hënk an bayiț naan biki mmaganun maakan, dnuhan maakan, an nawoon mnlilan mi naan, na uko unkyuujun kë nji dwatun ti kampëtar ki nji kapëtarun. An biki mmaganun, hënk di nawoon kamëban kaliint ti ptaş Ajugun.

Uko wi pdo

² An bi Ewodi na Funtic dkooțan kooț naten ti Ajugun nakak natiinkar. ³ Kë iwi injaan klemp ulemp wi njaan kalemp* na manjoonan, țenkan baăț batëb bukun ti uko mënț. Babi wo na nji agutar *Uțup Ulil Unuura, na Klement na banjaan balemp na nji bti, biki itim ipiitaniin ti *Ulibra wi Ubida.

⁴ Nalilaan njuur bti ti Ajugun ti uko bti. Aa, dkak akakalëş, nalilaan. ⁵ Pjoob bkow pi nan pawinaniin ti bañaan bti. Ajugun aanlowi. ⁶ Nawutan kațaaf nin uko ulon. Ti iko bti, nakooțan Naşibați nañehana uko wi nanumiin. Nabeebana woli nañehana uko ulon. ⁷ Hënk, ajoobțenan nħaaş udoo upel iko bti yi uşal uhilanun kaşal abot amëban itëb yi nan na nşal ni nan ti Yetu *Krittü. ⁸ Bayiț naan, uko wi nji kabaañşaanun wi : națuun nşal ti uko bti unwoon manjoonan, uko uwoon uunji uțu ñaan mnkow, unwoon utool, unwoon ujint piş awo uunwo na nin buțaan blon, unjaan uțu ñaan kañalana, uko unyukun ptiink, uko unuuriin maakan, uko unwoon wi pmëban na iñeen itëb. ⁹ Uko wi najukun ti nji, wi nayeekun abot atiink ti nji, wi nawinnun kë nji kado, iko mënț bti nadoon kado ya. Hënk, Naşibați anjaan ajoobțen nħaaş awo na an.

Pbeeb Naşibați ti uko wi ajaan ațen

¹⁰ Dlilan maakan ti Ajugun, wi nakaan ayuuj kë națu nşal ni nan ti

* **4:3** Injaan klemp ulemp wi njaan kalemp : Ti uțup ugrek bapiit aji « Futugot », uhinan kawo katim ki ñaan. Ti, balon baji katim ki ñaan ka.

nji. Mënji naambaan kaṭu'aara nṣal ṭi nji, naambi hil hil pyuujën uko mënṭ. ¹¹ Mënṭ kanuma kaṭu'ënuṅ kē nji kaṭiini hēnk, djuk plin ṭi uko wi nkaan. ¹² Dhil pwo ṭi bwaan abot ahil pwo ṭi pyok. Dko bti di nwoon na ṭi iko bti, Naṣibaṭi ado kē nhil kayok kēme kawo na ubon, kē nhil pwo woli dka maakan kēme awo ṭi kanuma. ¹³ Anjaan awulën mnhina adoluṅ kē nhilan pmiir iko bti. ¹⁴ Kē an naṣë do bnuura wi naṭēnknuṅ ṭi unoor wi naan.

¹⁵ An biki ubeeka wi Filip name bnuura, wi njunuṅ pṭup *Uṭup Ulil Unuura apēnna uṭaak wi nan wi Matedoniya, nin pntuk ploṅ pi banfiyaaruṅ Yetu paantēnkēn na itaka, yi nan ṭaṅ yi yi nji nyeenkuṅ. ¹⁶ Wi nwoon du ubeeka wi Tetalonika, mēnt uyaas uloolan ṭaṅ wi wi nayilbanaanuṅ uko wi nnumiin. ¹⁷ Mēnkla la nawulën uko ulon, uko wi nṣaluṅ uwo : uko wi nadolnuṅ uwo bnuura bi Naṣibaṭi akhoṭalēṣuṅ ṭi iko yi ahankanaṅ. ¹⁸ Dyeenk iko yi nnumiin bti, ido pel kanuma ki naan. Dṭumandēni, hēnkuṅ wi nyeenkuṅ iko bti yi nayiluṅ Epafrodit aṭijën. Iwo ji pṭekēñ plil pi bṭeṅan bi Naṣibaṭi adiin abot alilandēr. ¹⁹ Kē Naṣibaṭi i njaan kadēman aṣë hank ṭi Yetu *Krittu bnuura bweek maakan, aluṅ kaṭēpna ṭi ba kawulan uko bti wi nanumiin. ²⁰ Mndēm mweek manwo ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja te mnṭo! Uwo haṅ.

Pwul mboṣ pbaañṣaani

²¹ Nawulan mboṣ bañaan bti bammēbanuṅ Yetu *Krittu awo biki Naṣibaṭi. Bayiṭ nja banwoon ṭi na nji bawulan mboṣ. ²² Banwoon biki Naṣibaṭi bti awo ṭi na nji bawulan mboṣ ; banklemparuṅ *Tetar naṣih najeenkal ṭi baka bawulan mboṣ maakan.

²³ Ajugun Yetu *Krittu awulan bnuura bi nul an bti.

Uṭup wi Pawulu apiitun banfiyaarun banfētun du utaak wi Kolot

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Kolot. Aambaan kayaha da, aṣe tiink kē baji banfiyaarun Krittu banwoon da bamēban aliint ʔi pfiyaar pi baka. Epafrat anjaan agakandēr na Pawulu abiin aya da aṭup baka Uṭup Ulil Unuura. Wi nṣubal nlon nṭepun, kē baṅaṅ balon baṣe ya da ajukan baṅaṅ uko ulon umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi Epafrat abiin ajukan baka. Baṅaṅ mēnt baji na baka ṅaṅ anṅaluṅ Naṣibaṭi abuurana awo kadēman nwanjut na nnton nlon nampeluṅ baṅaṅ bajen. Baji na baka bawo kawala katēmp, kawo baankde nyemaṭ nlon. Kē Epafrat aṣe ya wal mēnt du Rom di Pawulu awoon ukalabuṣ aṭupa uko mēnt. Wi Pawulu atiinkun uko mēnt wi wi apiitun baka, kadiimanaan baka kē pfiyaar Krittu ṭaṅ pakkaṅ ṅaṅ abuur.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pñehan Naṣibaṭi kabeeba (1.3-14)
3. Pwo Naṣibaṭi pi Krittu na mndēm mi nul (1.5-2.19)
4. Ubida uhalu na Krittu (2.20-4.6)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (4.7-18)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu i Naṣibaṭi adolon kē nwo nanjaṅan i Yetu *Krittu na Timote ayiṅ nja nṅwul ² biki ubeeka wi Kolot banwoon biki Naṣibaṭi aṣiyaar Yetu Krittu na manjoonan mboṣ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja awulan bnuura abot ajoobṭēnēn nṅhaaṣ.

Pñehandēr biki Kolot Naṣibaṭi

³ Nñenji nṅaṅan pbeeb Naṣibaṭi, Aṣin Yetu *Krittu Ajugun woli nñehandēran.

⁴ Nṅtiink pfiyaar pi nafiyaarun Yetu Krittu na uṅal wi nakaan pa banwoon biki Naṣibaṭi bti. ⁵ Pfiyaar na uṅal mēnt nṅawoona ʔi phaṭ pyeenk iko yi Naṣibaṭi ahankanaṅ du baṭi. Nakaan phaṭ mēnt ʔi uṭup wi manjoonan, unwoon *Uṭup Ulil Unuura wi natiinkun. ⁶ Uṭup Ulil Unuura mēnt ubi ʔi an jibi ukaṅ abi ʔi mboṣ bti di ukdēman dēm pya abot aṭij iko inuura. Hēnk di uwoon kak pa an, du unuur uteek wi nayeekun wa, abot awin bnuura bi Naṣibaṭi na manjoonan. ⁷ Epafrat nanohun anjaan alemp na un ajukananaṅ, ul anwoon nalempar Krittu na manjoonan anklempun pa an*, ⁸ aṭupun jibi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi uklempun ʔi an kē nanjaladi.

Pñehandēr pntuk pi banfiyaarun

⁹ Ukaṅ, wi nṅmehaṅ me uko waṅ, aṣe bi duka duka ʔi pdo kañehandēran. Nñehan Naṣibaṭi ado *Uhaaṣ wi nul utumanan uṣal unṅa na mntit nahilna name bnuura uko wi aṅaluṅ. ¹⁰ Hēnk, ubida wi nan ulil Ajugun nabot nado kado iko bti yi aṅaluṅ. Nado kado iko inuura itum kabot kameha me Naṣibaṭi na manjoonan. ¹¹ Nñehan Naṣibaṭi aliintanan ʔi iko bti yi nakdolun na mnhina mi mndēm mi nul. Hēnk nado kataman kabot kamiir ʔi iko bti yi nakdolun, ¹² nabot nalilan, nabeeb Aṣin nja andolon kē nahil kaka uko wi ahonun baṅaṅ biki nul, bukal banwoon ʔi bjeehi. ¹³ Alēb nja ʔi phina pi bdēm aṅooṭ du pṣih pi Abukul i aṅaluṅ. ¹⁴ ʔi ul di di nṅbuurnun, kē Naṣibaṭi abot amiir nja ipekadu.

¹⁵ Nin ṅaṅ aambaṅ kawina Naṣibaṭi, ʔi mnwo mi abukul mēnt mi mi nṅwinulun. Ul awoon nateek, akṣihun iko bti impaṣaniin, ¹⁶ ʔiki ʔi a di di iko bti ipaṣaniin du baṭi na ʔi mboṣ, nko nṅwinaniin na nṅwoon nṅaanwinanaa : nnton nṅankṣihun, nṅwoon na mnhina, na nṅandukiin bti. Naṣibaṭi aṭepna ʔi a aṭak iko mēnt bti, iko mēnt bti aṭak ya pa a. ¹⁷ Ul awoo, wi nin kako kalon kawoon kaando

* 1:7 Anklempun pa an : Nlibra nlon nṅapiit aji : anklemparun un.

bi paşana, iko bti imëbandëraan ti a. ¹⁸ Banfiyaarulun bti bawoon uleeful, ul kaşë awo bkow. Ul awoon ujuni, nateek ti banknaŋiin ti pkeŋ, ahilna kawo nateek ti iko bti. ¹⁹ Ulil Naşibaŋi kē atumana iko bti inwoon ti a, ²⁰ abot aŋepna ti a akakan iko bti ti mboş na du baŋi ti ploodan na ul Naşibaŋi. Pñaak pi Abukul pantuliin ti krut paŋjun btiinkar mēnt. ²¹ An, nabi low Naşibaŋi, kē buŋaan bi najaan nado na bi najaan naşal kē bado kē naşoorad na a. ²² Hēnkuŋ uleef wi Abukul unwoon wi ŋaan najēn ukeŋi, pkeŋ mēnt paŋu kē nakak aŋiinkar na a. Hēnk nahil kanaŋ ti kadunul kawo bajinŋ piş, baŋaan banwoon baanwo na nin buŋaan dlon, biki bawoon baanhil pji nin uko ulon ti baka. ²³ Kē naşë awo i kamēban bnuura kaliint ti pfiyaar kawut kapēn ti phaŋ pi *Uŋup Ulil Unuura wi natiinkuŋ. Uŋup mēnt baŋup wa baŋaan bti ti mboş, wul wi nji Pawulu kalemparuŋ wi nji kaŋupuŋ wa.

Ulemp wi Pawulu

²⁴ Dwo ti phaj ti uleef naan ti phaj pi *Krittu pa bnuura bi banfiyaaruŋ banwoon uleeful. ²⁵ Pa an nanfiyaaruŋ bti biki Naşibaŋi aŋu'ēnuŋ pdo ulemp wi pŋup uŋup wi nul bti. ²⁶ Uko mēnt uwoon uko wi Naşibaŋi amenun baŋaan du wi umundu uwoonun, hēnkuŋ ameeŋan wa baŋaan banwoon biki nul. ²⁷ Anjal baŋaan biki nŋaak bti bame iko inuura na mndēm manwoon ti uko umbiin amena. Uko mēnt wii wi : *Krittu awo ti an, ul adoon kē nahaŋ kē nayeenk ti mndēm mi Naşibaŋi. ²⁸ Kē hēnk di di njaan nmeēŋan Krittu, kaŋup baŋaan bti balipara, kabot kajukan baka na uşal unŋuŋa bti, bahilna bawo ti Krittu bukal bti baŋaan banjijun ti pfiyaar. ²⁹ Uko mēnt ukaan kē nji kalemp, agutan na mnhina bti manwoon ti nji, mi Krittu awulunun.

2

¹ Dŋal name kē dwo ti pğutaran, an na biki ubeeka wi Lawoditiya, na

baŋaan bti banwoon baambaan kawinēn na kēş ki baka ; ugut mēnt utam maakan. ² Ddo han nahilna nawo na mntēŋ ti iŋēb yi nan nabot naŋalad nawo ji ŋaan aloolan ; natum na uşal unŋuŋa. Nahil wal mēnt kame uko umbiin amena wi Naşibaŋi. Uko mēnt uwoon *Krittu. ³ Ti a di di iko inuura maakan bti yi uşal unŋuŋa na injaan ihaabēş ŋaan uşal iwoon. ⁴ Dŋupan uko mēnt ŋaan alon awutna nin kadaaran na nŋup nŋil nŋi nul. ⁵ Uwo manjoonan kē dlowan, kē uşal wi naan uşë wo ti an, kē nlilan maakan wi nwinanan kē namēban bnuura abot anaŋ aliint ti pfiyaar pi nafiyaaruŋ Krittu.

Mnwo mi baŋaan banwoon biki Krittu

⁶ Hēnk wi nadinanuŋ Yetu *Krittu aji awo Ajugun, mnwo mi nan mandoon kayuuj kē awo na an. ⁷ Najab awo na intaaŋ ti a, kē ajejan aniwna katohul, abot adolan kē nakliint ti pfiyaar jibi bajukananan, mnwo mi nan mandoon kayuuj keeri kē Krittu awo na an ti ubeeb wi najaan nabeeb maakan Naşibaŋi nnuur bti.

⁸ Naŋafaraan balil mntum badaaran, nşal nŋi baka nŋawo nŋi baŋaan, nŋawaan udooni. Uşal utēnt wun uumpēna du Krittu, upēna du udolade wi baŋaan, na du mnhina manjaan manŋon umundu wi. ⁹ Ti ul ti uleeful di di iko bti inwoon ti Naşibaŋi iŋēŋun. ¹⁰ Kē ti a di di nayeeknuŋ iko atuman, ul anŋşihun başih bti na mnhina bti.

¹¹ Ti *Krittu nawala katēmp kanwoon kaanwo ki ŋaan awalananan. Katēmp mēnt kapēna du a, kul kajaan kakib pekadu danwoon ti uleefan kapēnan. ¹² Ti batitmu namoya na a, abot anaŋa ti pkeŋ wi nafiyaaruŋ mnhina mi Naşibaŋi manaŋanulun ti pkeŋ. ¹³ An biki pekadu di nan na pwo naanwala katēmp ŋiki naanwo bayuday, iŋuun kē nawo bakeŋ, Naşibaŋi awulan ubida na Krittu. Amiir nja ipekadu bti. ¹⁴ Dko di bapiitun aji nŋduknaanaa ŋiki nŋēnŋaş uko wi bgah bajakuŋ, Naşibaŋi atow da, aba na da wi apaŋun da

du krut ki Krittu. ¹⁵ Awohēs n̄nton n̄ankšihun̄ na n̄anwoon̄ na mn̄hina, apēnan̄ n̄a aṭij̄ ṭi kadun̄ ki bañaan̄, alaaṭ̄ laaṭēn̄ n̄a ṭi kafet̄ ki p̄ntuk̄ panlilanun̄ wi awatun̄ n̄a ṭi p̄ket̄ pi Krittu akeṭun̄ ṭi krut.

¹⁶ Keeri uko wi najaan̄ nade, wi najaan̄ nadaan̄, kēme uko wi n̄fettu n̄lon̄, na wi ufettu wi pli phalu na wi *unuur wi p̄noorfēn̄ wi bayuday uwutan̄ kaṭu nadinan̄ nin̄ ñaan̄ alon̄ aji naduknaanaa ṭi iko itēn̄ṭ̄ yun̄. ¹⁷ Iwo ṭañ̄ ulimēn̄ṭ̄ wi iko inwoon̄ i p̄bi. Kē uko unwoon̄ na manjoonan̄ ušē wo Krittu. ¹⁸ Banjaan̄ bahajan̄ ikow yi baka pa pwinana, kadēman̄ n̄wanjut̄, nakdinan̄ baka baji naduknaanaa. Baji babi ṭu ṭu n̄ṣal̄ n̄i baka b̄ti ṭi n̄wanjut̄ na iko impēnun̄ awinana ṭi kadun̄ ki baka. N̄ṣal̄ n̄i baka n̄aji n̄aṭu baka banah, n̄awo n̄i bañaan̄ bajēn̄, n̄awaan̄ udooni. ¹⁹ Baanji bamēban̄ ṭi Krittu anwoon̄ bkow. Ul ankaan̄ kē uleef b̄ti uji uka uko b̄ti wi unumiin̄, kamēbandēr b̄nuura ṭi dko di imoh̄ ijaan̄ iyitiiraan̄, kabot̄ kadēm̄ jibi Naṣibaṭi aṅalun̄.

Pket̄ na p̄kuṭ̄ kanaṭa ṭi pa na Krittu

²⁰ Wi nakeṭun̄ na *Krittu, kē mn̄hina mi umundu maankak ahilanan̄ nin̄ uko ulon̄, we ukaan̄ kē naji naṭaṣ udolade wi wa, ji wul umēbanun̄ ubida wi nan̄ ba? ²¹ Uji uji « Kjej uko wi, » « Kñem wun̄, » « Kban wundu. » ²² Uṭiiniyaan̄ iko injaan̄ ilun̄ katoka. Uko mēn̄ṭ̄ uwo udolade wi bañaan̄. ²³ Udolade mēn̄ṭ̄ uji uwo wo ji uwo na uṣal̄ untuṅa, ṭiki uji uṭiiniyaan̄ p̄ṭaṣ *Bgah, p̄walan̄ bkow na pdo kahajan̄ uleef, aṣē waan̄ udooni, uunji unēenan̄ uleef pdo uko wi uṅalun̄.

3

Pmēban̄ Ubida uhalu unwoon̄ ṭi Krittu

¹ Jibi nanaṭiin̄ ṭi p̄ket̄ na *Krittu, nadoon̄ kala iko yi baṭi keeri, di Krittu awoon̄ aṭo ṭi kadeenu ki Naṣibaṭi. ² Naṭuun̄ uṣal̄ wi nan̄ ṭi iko yi baṭi, nawut̄ yi mboṣ. ³ Hēnk̄ di uwoon̄, nakeṭi, kē ubida wi nan̄ umenana na

Krittu du Naṣibaṭi. ⁴ Krittu awoon̄ ubida wi nan̄ na manjoonan̄. Unuur wi akwinaniin̄, an kak napēn̄ kawinana na a ṭi m̄ndēm̄ mi nul.

⁵ Nafiṅan̄ keeri ṭi mn̄wo mi nan̄ iko yi mboṣ yi uleef uṅalun̄. Iko mēn̄ṭ̄ yii yi : pekadu di piin̄ṭ̄, ubida uṭop, p̄ṅal̄ iko iwuṭaan̄, p̄bi kaṭu ṭu uṣal̄ na uhaaṣ b̄ti ṭi uko, p̄ñeebar̄ iko, ṭiki ankaan̄ ado han̄ aji dēman̄ iko yun̄ ji Naṣibaṭi i i akdēmanun̄. ⁶ Iko itēn̄ṭ̄ yan̄ ijaan̄ iṭij̄ udeeb wi Naṣibaṭi [ṭi banjaan̄ bado ya]. ⁷ Iko yan̄ yi yi najaan̄ nado ṭfa, wi ikṭonun̄ n̄bida n̄i nan̄. ⁸ Kē hēn̄kun̄, napēnaan̄ iko yan̄ b̄ti ṭi ubida wi nan̄ ; nawutan̄ kado kadeebaṭ̄, kado kahank̄ ñaan̄ ṭi kaṭēb̄, kawo na b̄jooṭ̄ ; nawutan̄ kado kakarad, uṭup̄ ulon̄ ukowēndēnaan̄ uwutan̄ kapēn̄ ṭi m̄ntum̄ mi nan̄. ⁹ N̄ṭilan̄ n̄awutan̄ kawo ṭi p̄toofan̄, ṭiki nawo hēn̄kun̄ bañaan̄ bahalu banwohēṣun̄ ubida wi baka ujon̄ na iko iwuṭaan̄ yi wa. ¹⁰ Nawohara hēn̄kun̄ ubida uhalu, wi Naṣibaṭi awulanan̄ abot̄ aji ṭelēs̄ wa n̄yaaṣ̄ b̄ti kē nado naam̄ na a, ul anṭakanan̄, nahilna name'a b̄nuura. ¹¹ Hēn̄kun̄ uunkak̄ aka *nayuday na awoon̄ aanwo nayuday, anwaliin̄ *katēmp̄ na anwoon̄ aanwala ka, ñaan̄ i uṭeeh, kēme anwoon̄ aamme nin̄ uko ulon̄ ji bañaan̄ biki utaak̄ wi Tit, ñaan̄ i bakjuukn̄ṭēnun̄ ṭi ulemp̄ kēme ñaan̄ najeeh̄ ; *Krittu ṭañ̄ akaan̄ udooni abot̄ awo ṭi bañaan̄ banfiyaarulun̄ b̄ti.

¹² Wi Naṣibaṭi adatanan̄ kē nawo biki nul, kē abot̄ aṅalan̄, nadoon̄ kañaaḡa, nado kaṭēnkar, nabot̄ nado kawalan̄ ikow. Nawoon̄ bañaan̄ banjoobun̄ ikow banwoon̄ baanji bataran̄. ¹³ Nadoon̄ kamiirad, woli atēn̄ṭ̄an̄ alon̄ adolan̄ uko ulon̄, nawuladēn̄ iñeen, namiirad. Jibi Ajugun̄ amiiranan̄, an kak, nadoon̄ kamiirad. ¹⁴ Kē uko undēm̄nun̄ maakan̄ uwo naṅalad, uṅal̄ ujaan̄ udolan̄ namēbandēr b̄nuura. ¹⁵ B̄tiinkar̄ bi *Krittu aṭijun̄ ṭi an badoon̄ kaṭon̄an̄ n̄haaṣ. Naṣibaṭi aṭijan̄ ṭi b̄tiinkar̄ mēn̄ṭ̄ nahilna nawo uleef uloolan̄. Nadoon̄ kabeeb̄ Naṣibaṭi n̄nuur̄ b̄ti.

16 Uṭup wi Krittū utum ṭi an! Nadoon kajukandër, kaṭenkar kawutna kajot ṭi buṭaan. Nadoon kado haṅ na uṣal untuṅa bti, kayeeh Naṣibaṭi na iyeeh yi pñaamarën na iyeeh yi pdëman Krittū, *Uhaaṣ wi nul uṭu'an iyeeh mënṭ ṭi bkow. 17 Uko bti wi nahilanuṅ kaṭup këme kado, nadolan wa ṭi katim ki Yetu Ajugun. Naṭëpnan ṭi a nado kabeeb Naṣibaṭi Aṣin nja.

Mnwo mi banfiyaaruṅ

18 An baaṭ nadoon kaṭiink bayinan, ji bañaan banwoon biki Ajugun. 19 An biinṭ naṅalan baharan nawut kado kalëbar na baka.

20 An bapoṭ, nadoon kaṭiink bajugan ṭi iko bti ; uko mënṭ wi wi Ajugun aṅaluṅ. 21 An baṣin bapoṭ, nakbubara kado kadeebaṭan babukan ji babi bawutandër.

22 An balemp, nadoon kaṭiink ṭi iko bti biki naklemparuṅ ṭi mboṣ ṭi. Nawutan kado kado haṅ ṭiki batenan këme woli nala pwinana bnuura ṭi bañaan. Nadoon kado haṅ na uhaaṣ ujintṭ wi bañaan banwoon baañoom Ajugun. 23 Ulemp wi bahilanṭ kaṭu'an nadoon kado wa na uhaaṣ unuura ji nawo wo ṭi plempar Ajugun. 24 Nameen kë Ajugun atuuman na iko inuura yi ahankuṅ banwoon biki nul. Na manjoonan *Krittū Ajugun i i naklemparuṅ. 25 Kë ñaan ankdoluṅ buṭaan aluṅ kayeenk uko wi buṭaan mënṭ baktijun, kë nin bpaṭṣër baankwo da.

4

1 An biki baklemparuṅ, nawoon baṭool na banklemparanan nabot namëban baka bnuura. Nameen kë an kak, naka alon kë awo Ajugan du baṭi duuṭ.

Uko wi pdo

2 Namëbaan naliintṭ ṭi pñehan Naṣibaṭi, nawoon bten naṭu ibaṭ ṭi uko mënṭ, ṭi pdo kabeeba. 3 Woli nañehan, nañehandërun kak Naṣibaṭi ajeehan bgah bi ulemp wi pṭup Uṭup wi nul, nhilna ndo kaṭiiniyaan uko wi *Krittū umbiin amena unṭuun kë

nwo ukalabuṣ. 4 Nañehaan nhil ndo kameetan wa, jibi nwoon i kado.

5 Woli nawo na banwoon baanwo biki Krittū, uko bti wi nakdoluṅ nadoon kado wa na uṣal untuṅa, nyaaṣ bti wi nahilanuṅ. 6 Nṭup ṅi nan ṅawoon ṅnuura, ṅataab pnam, nabot nahil pteem andoli bnuura.

Pwul mboṣ pbaañsaani

7 Kë Tiṣik, ayiṭ nja i mmaganuṅ anwoon nalempar *Krittū na manjoonan, i njaan kagakandëraan kalempar Ajugun, aṭupan jibi nwoyi ṭi bti. 8 Dyila du an, ahilna aṭupan jibi ṅwo i ṭi abot atëṅṅenan. 9 Onetim kak, ayiṭun na manjoonan i mmaganuṅ ampënnuṅ du an agakandër na a. Baṭupan uko bti unṭëpuṅ ṭi.

10 Arittarkuṭ anwoon ṭi na nji ṭi ukalabuṣ, na Markuṭ ayiṭ Barnabat bawulan mboṣ. Name uko wi nawoon i kado woli Markuṭ abi du an : namëbaana bnuura. 11 Yetu i bajaan badu Yuttuṭ akak awulan mboṣ. Bukal bawajanṭ ṭaṅ ṭi bayuday banfiyaaruṅ *Krittū, bajaan balemp na nji pa *Pṣih pi Naṣibaṭi ; baji batëṅṅenën. 12 Epafrat anwoon i ubeeka wi nan akak awulan mboṣ. Awo nalempar Yetu Krittū abot aji bi taman taman ṭi pdo kañehandëran Naṣibaṭi nahilna namëban naliintṭ, najij ṭi pfiyaar, nabot nado kado uko bti wi Naṣibaṭi aṅaluṅ. 13 Dṭup aji dmaar uko wi : Aji noor maakan ṭi uko wi nan na wi biki ubeeka wi Lawoditiya na biki ubeeka wi Yerapolit. 14 Luk kak nakuraar i ṅmaganuṅ na Demat bawulan mboṣ.

15 Nawulan bayiṭ nja biki Lawoditiya mboṣ. Nawulan kak Ninfa na banfiyaaruṅ bti banjaan bayitiir du katohul mboṣ. 16 Woli najuk uko wi mpiitanan, nakaan nado banfiyaaruṅ banwoon Lawoditiya bajuk wa. An kak nakaan najuk uko wi nji kapiitun biki Lawoditiya.

17 Nakaan naji na Arkip amëban bnuura ulemp wi ayeenkun ṭi Ajugun.

¹⁸ Nji Pawulu kapiitanan na kañen
ki naan, dwulan mboş. Naleşan kë
dwo ukalabuş. Bnuura bi Naşibaţi
bawo ƙi an.

**Uṭup uteek wi Pawulu
apiitun
banfiyaarun banfētun du
utaak wi
Tetalonika**

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaarun panwoon du ubeeka wi Tetalonika. Pawulu abi ya da aṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū (natenan ṭi Ulibra wi Ulemp wi Banjañan 17.1-10). Bañaan banfētun da baṭaṣ Krittū. Wi ṅwal ṅlon ṅaṭepun, kē bañaan balon baṣē wuuk bañaan kē balaṭ Pawulu na nanohul. Anaṭara baka. Banfiyaarun Krittū bamen Pawulu na bangakanderun na a. Na utejan kē baṣē pēnan baka ṭi ubeeka kē baya Bereya. Wi ṅṣubal ṅtēb ṅaṭepun, Pawulu ayil Timote aya aten jibi banfiyaarun Krittū banwoon Tetalonika baduki awo. Wi ayaan abi, aṭup Pawulu aji bamēban te hēnkun, kē balon ṭi baka baṣē pok plemp kado kadeena. Baji baji Yetu abi hēnkun, kē baanuma plemp. Balon ṭi baka ṅhaaṣ ṅaanṭoora na baka ṭiki bayiṭ baka na banoh baka baṭum bakeṭi kē Yetu aambi. Uko mēnt ukaan kē Pawulu apiit baka katēṭṭēn baka abot aṭup jibi ubi wi Yetu uklun kawo na jibi akdolun na banfiyaarun. Hēnk, bahinan kahaṭ kē bawo na Ajugun unuur undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.2-3.13)
2. Pfiyaar pi bañaan biki Tetalonika bafiyaarun (1.2-3.13)
3. Ubida unlilun Krittū. (4.1-12)
4. Phaṭ kē Krittū abi (4.13-5.11)
5. Pṭaṅ na pwul mboṣ pbaañsaani (5.12-28)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanuṭ*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaarun nanwoon du Tetalonika amēban

* 1:1 Filwanuṭ: balon baji badu'a kak Filat.

Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Aju-gun. Nñehan baka bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

Mnwo na pfiyaar pi biki Tetalonika

² Nēnji ṅṭaṅna pbeeb Naṣibaṭi ṅwal bti pa an bti, wi ṅjaan ṅleṣan woli ṅñehana. ³ Na manjoonan ṅji ṅleṣ ṭi kadun ki Naṣibaṭi anwoon Aṣin nja jibi pfiyaar pi nan pawinaniin ṭi udo wi nan, jibi natamanun ṭi bñalad na jibi namēbanun aliintan ṭi mnhaṭ mi nahaṭun Yetu *Krittū Ajugun.

⁴ An bayiṭun biki Naṣibaṭi aṅalun, ṅme kē nadatanaa. ⁵ Na manjoonan, wi ṅbiin du an adiimanan Uṭup Ulil Unuura, ṅēndiimanan wa na mntum ṭaṅ, name wa kak na mnhina mi udo wi Uhaaṣ wi Naṣibaṭi. Nwin nja bti kē uṭup mēnt ujoonani. An name jibi ṅwoori ṭi ptoofan pa bnuura bi nan. ⁶ Kē an, nakak awo ṭi pdo ji un, na ji Ajugun. An nandoon awo ṭi unoor uweek, nayeenk uṭup wi Naṣibaṭi na mnlilan mi Uhaaṣ wi nul ujaan uwul. ⁷ Kē hēnk di di nakakuṅ awo bankdiimanun banfiyaarun biki ṅṭaak ṅi Matedoniya na Akayi bti, bgah bi pṭaṣ. ⁸ Du an na manjoonan di di uṭup wi Ajugun upēnnun, utiinkana du Matedoniya na Akayi. Mēnt dul da ṭaṅ, baṭup ṭi dko bti jibi nafiyaari Naṣibaṭi, kē ṅēndo ka uko uṭup. ⁹ Hēnk di uwoon, bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṭup jibi namēbanun un wi ṅbiin du an, jibi nayaan du Naṣibaṭi aduk ṅnton alem-par Naṣibaṭi anwoon najeb, anwoon Naṣibaṭi na manjoonan, ¹⁰ kayoonkna ubi wi Abukul Yetu anklun kawoona baṭi, i anaṭanun ṭi pkeṭ, ankbuuranun nja ṭi udeeb unkmbiin.

2

Ulemp wi bi Pawulu du ubeeka wi Tetalonika

¹ Na manjoonan an bayiṭun ṭi *Krittū, name an ṭi ṅleefan bnuura kē ubi wi nun du an uunwaan udooni. ² Name kak kē bahajanun akuṭ akarun du ubeeka wi Filip. Kē ṅṣē yeenkna ṭi Naṣibaṭi mntēṅ mi

ñhilni aɕupan Uɕup Ulil Unuura wi bañaan batum badoon adola do na un maakan. ³ Nɕup ɕi nun ɕaanwo ɕi mnlafren, abot awo ɕembi bi na uɕal uwuɕaan, ɕembi bi na kaguuru! ⁴ Naɕibaɕi atenun ten awin ke ɕhilani aɕe wulun Uɕup Ulil Unuura, ukaan ke ɕkɕup wa. Nɕnla la plil bañaan, Naɕibaɕi ammeen ɕhaaɕ ɕi nun i i ɕklaan plil. ⁵ Name ke ɕembaan kawoha na ɕɕup ɕtaab ɕi kaguuru, ke me aɕup ɕɕup kahilna kaka uko ulon ; Naɕibaɕi ame ke uwo manjoonan. ⁶ Nin ɕnla pdem ɕi ñaan, ɕi an ke me ɕi balon. ⁷ Ndo hilan lah kabi ji bañaan baweek, kayuujan ke ɕwo *banjaan biki Kritturu ; aɕe baa ɕep ɕep abi na pjoob bkow, awo jibi ñaaɕ ajaan aboof abukul. ⁸ Nɕalan ɕal maakan adoo hilan kawo ɕenkin lin ɕi pɕupan Uɕup Ulil Unuura wi Naɕibaɕi ɕaɕ, ma kakeɕaran, ɕiki nakak bañaan biki ɕmaganun maakan. ⁹ An bayitun, ɕfiyaar ke naleɕ bnuura ulemp na unoor wi nun : ɕlemp nfa na utaakal kawutna kawo pkuɕ pa nin ñaan alon wi ɕkɕupanan Uɕup Ulil Unuura wi Naɕibaɕi.

¹⁰ Nawin bti, ke Naɕibaɕi akak awin jibi ɕbiin awo na an nanfiyaarun: ɕwo bañaan bajinɕ batool, biki ñaan awoon aanhil pɕup uko uwuɕaan ɕi baka. ¹¹ Name bnuura ke ɕwo na an bti jibi aɕin napoɕ ajaan awo na abukul ; ¹² ɕji ɕtenɕenan, kajakan namiir, kajakan naɕu kabaɕ, nahilna ɕi mnwo mi nan nado kado iko yi Naɕibaɕi aɕalun, ul ankdu'anan ɕi pɕih pi nul nabot nawo na mndem mi nul.

Pfiyaar na kamiir ki banfiyaarun biki Tetalonika

¹³ Uko unkaan kak ke ɕnɕi ɕtaan pbeeb Naɕibaɕi wii wi : wi nayeenuɕ uɕup wi Naɕibaɕi wi ɕɕupanan, naanyeenk wa ji uwo uɕup wi ñaan najen, nayeenuk wa ji uwo uɕup wi Naɕibaɕi. Ke uwoha uɕup wi Naɕibaɕi na manjoonan, uɕup menɕ uklempun ɕi an nanfiyaarun. ¹⁴ An bayitun ɕi *Kritturu, henkun nawo ji banfiyaarun Yetu

Kritturu, bañaan biki Naɕibaɕi na manjoonan, banwoon du utaak wi Yuda : nahaj ɕi inen yi biki utaak wi nan jibi bahajun ɕi inen yi biki utaak wi baka. ¹⁵ Bañaan menɕ bado ke bafin Yetu Ajugun na *batupar Naɕibaɕi, un kak bahajanun. Baanji bado uko wi Naɕibaɕi aɕalun abot aɕoor bañaan bti. ¹⁶ Bado na pneenanun pɕup banwoon baanwo bayuday uɕup unkbuurun ; henk na ɕwal bti baji bahotalɕ ipekadu yi baka. Ke henk di udeeb wi Naɕibaɕi umobun baka henkun.

Pawulu aɕal pkak du biki Tetalonika

¹⁷ An bayitun ɕi *Kritturu, ɕbi wo i kadukan ɕwal ɕlon. Name bnuura ke ɕleef ɕaɕ ɕadukanan, ɕhaaɕ ɕi nun ɕaduka na an. Nnuhan maakan, aɕal maakan pwinan. ¹⁸ Ke henk, ɕal pbi du an, ɕji Pawulu ɕi uleef naan ɕyaaɕ ɕtum ddo na pbi du an, ke *Fatana aɕe neenanun. ¹⁹ Na manjoonan, an be menɕ nin ñaan alon, nawoon mnhaɕ na mnlilan mi nun, an nakdiimanun ke ulemp wi nun uwo unuura wal wi Yetu Kritturu Ajugun akunji kabi. ²⁰ Aa, nawoon mndem na mnlilan mi nun!

3

Timote nayili

¹⁻² Ukaan ke ɕenkak ahilan pyoonk, aɕe ɕal aji ɕyil Timote ayit nja ɕi *Kritturu du an kaɕe kaduka du ubeeka wi Atenay un bukal bukal. Timote menɕ aji lempar Naɕibaɕi na un ɕi pɕup Uɕup Ulil Unuura wi Kritturu. Nyila, abi du Tetalonika aɕenkan abot atenɕenan ɕi pfiyaar pi nan, ³ ɕhaaɕ ɕaɕoora na an bti nawole ɕi unoor wi ɕwoon wi. Name bnuura ke unoor menɕ uwoon kafah ki nun. ⁴ Wi ɕbiin awo na an, ɕɕupan ke ɕlun kado kahaj, ke mnhaɕ menɕ mambanun ɕa henk, ke namee. ⁵ Ukaan ke wi nwoon menkak ahilan pyoonk, ke nyil Timote du an, kahilna kame me nahuma nfiyaar Yetu Kritturu. Dbi lenk aji me *Untaayi Uweek uguuran katok ulemp wi nun!

Pbeeb Naɕibaɕi ɕi uɕup ulil wi ɕtiinkun

⁶ Kë hênkuŋ wi Timote awoonun du an, aŋupun uŋup ulil ti pfiyaar pi nan na ti bŋalad bi naŋaladuŋ. Akak ajakun aji naji naleŋ uko wi nun na mnlilan akuŋ anuhun jibi un ŋnuhanaŋ. ⁷ An bayiŋun ti *Krittu, pfiyaar pi nan patêŋtênun ti unoor na manŋaaf bti mi ŋwoon. ⁸ Nhefênt hênkuŋ wi namêbanuŋ ti Ajugun. ⁹ Kë hum di di ŋhilanuŋ kabeeb Naŋibaŋi kadoo kakêŋan ti uko wi nan? Nawulun mnlilan mnweek ti kadun ki nul. ¹⁰ Nfa na utaakal, ŋji ŋtaman kaŋehana, aŋenun ŋkak ŋwinan, ŋhilna ŋjukanan iko indukiinŋ kaliintanaan pfiyaar pi nan.

¹¹ Nŋehan Naŋibaŋi Aŋin nja ti uleeful, na Yetu Ajugun badolun ŋhil ŋbi du an. ¹² Nkak aŋehan Ajugun ado nado kaŋaladaara ŋalad pya, nabot naŋal baŋaan bti jibi un ŋŋalanaŋ. ¹³ Hênk nawo baŋaan banwoon baanwo na nin buŋaan dlon, baŋaan bajinŋ piŋ ti kadun ki Naŋibaŋi Aŋin nja, wal wi Yetu Ajugun aklunŋi kabi na baŋaan bti banwoon biki nul. [Uwo haŋ.]

4

Mnwo manliluŋ Naŋibaŋi

¹ An bayiŋun ti *Krittu, ŋbaaŋŋaan kaji na an, nado kajuk ti un jibi nawoon kado, kadoo kaŋalana du Naŋibaŋi. Nme na manjoonan kë nado bi kado haŋ, kë ŋŋê ŋehanan abot akooŋan ti katim ki Yetu Ajugun : nakaan nataman maakan ti pdo haŋ.

² Name iko yi ŋjakanan nado kado ti katim ki Yetu Ajugun. ³ Uko wi Naŋibaŋi aŋaluŋ uwo : nawo baŋaan bajinŋ piŋ, banwoon baanwo ti ubida uŋop. ⁴ Nŋaan andoli awo kame jibi akwoon na ŋnaaŋ, kamêban uleef ti pekadu di piinŋ*, awo i kawo ŋaan najinŋ piŋ, kabot kawo na a kë nin alon aankka uko ulon uŋup ti mnwo mi nul. ⁵ Aankwut uŋal uwuŋaan uyoha jibi banwoon baamme Naŋibaŋi bajaan bado. ⁶ Kë ti uko mênŋ alon

awutan kaguur atênŋul këme kadola uko unkde'uluŋ ŋiki Ajugun aji weŋan bankjubanuŋ haŋ, jibi ŋdoon abi ŋupan abot ayuujan bnuura. ⁷ Na manjoonan, Naŋibaŋi aandu nja pa ŋwo ti ubida uwuŋaan, adu nja pa ŋwo baŋaan bayimanaan, bajinŋ piŋ. ⁸ Ukaan kë ŋaan ampokuŋ pjukan pi, mênŋ ŋaan i i apokuŋ, Naŋibaŋi a, ul anwulanaŋ Uhaaŋ wi nul.

⁹ Naannuma bapiitan uko ulon ti bŋalad, ŋiki an ti ŋleefan najukna ba du Naŋibaŋi. ¹⁰ Nado bi kado do haŋ na bayiŋ nja bti ti utaak wi Matedoniya bti. Kë ŋŋê kooŋan nataman maakan kak. ¹¹ Naŋuun kabaŋ ti pwo bnuura katiinkar, kawut pdo kaneej ti iko yi baŋaan bampaŋi ; uko wi nanumiinŋ nayikajêran wa, jibi ŋjakanan. ¹² Woli nado haŋ, biki bdig bama-ganan nabot kawo naanknuma nin ŋaan alon aŋênkan.

Ubi wi Krittu

¹³ An bayiŋun ti Krittu, ŋŋal name manjoonan ti uko wi bankeŋun, nawutna kajooŋan ji banwoon baanka mnhaŋ. ¹⁴ Nfiyaar kë Yetu akeŋi, abot anaŋa ti pkeŋ, kë hênk di di ŋkaan afiyaar kë banfiyaarulun aŋê keŋ, Naŋibaŋi alun kanaŋan baka, bawo na Yetu te mnŋo. ¹⁵ Uko wi ŋkŋupanaŋ hênkuŋ uwo uŋup wi Ajugun : nja ŋkhumunŋ bajeb te wal wi Ajugun akbiinŋ ŋênkwo ti kadun ki baka. ¹⁶ Hênk di uwoon, wal wi Ajugun akdolun pdiim kaŋup kë wal ubani, wal wi pdiim pi uwanjut uweek paktiinkaniinŋ, wal wi plul pi Naŋibaŋi paktiinkaniinŋ, Ajugun ti uleeful awalnaana baŋi, bankeŋun afiyaar ul Krittu banaŋa duna ti pkeŋ. ¹⁷ Wal mênŋ un ŋnhumuŋ bajeb, ŋnaakiir na baka kadeenana du kanfêluŋ kaya kayit na Ajugun du bko duuŋ. Hênk ŋŋê ŋwo na a te mnŋo. ¹⁸ Nadoon katêŋtênen keeri batênŋan na uŋup mênŋ.

5

Pwo bten

* **4:4** Nŋaan andoluŋ awo kamêban uleef ti pekadu di piinŋ; balon baji ti kë Pawulu aji : Nŋaan andoluŋ awo kame jibi akwoori na aharul.

¹ An bayiṭun ṭi *Krittū, naannuma baṭupan wal wi uko mēntṭ ukdolaniin. ² Name bnuura an ṭi ṇleefan kē unuur wi Ajugun ubi jibi nakiiṭ ajaanṭ abi na utejan. ³ Wal wi bañaanṭ bakjakun: « Nḥaaṣ ṇi nja ṇaṭooraa, nin uko ulonṭ uunkdanṭ danṭ » wal mēntṭ wi wi pṭoka pweek pakkurunṭ kur kajotna baka, jibi mnḥaj manjaanṭ mambi ṭi ṇaaṭ anwoonṭ na kayinṭ. Nin ṇaanṭ aankbuur ṭi pṭoka mēntṭ.

⁴ Kē an bayiṭun, naṣē wo naanwo ṭi bdēm, unuur waṅ udoo ukuran kur ji nakiiṭ. ⁵ Na manjoonan, an bṭi nawo babak bjeehi, babak pnak. Nēnwo biki utejan, biki bdēm. ⁶ Nawulēn ṇwut kaṇoyēntṭ keeri ji bukundi ; nawulēn ṇwo bten, ṇwut kakuj. ⁷ Baṇoy, utejan wi wi bajaanṭ baṇoyēntṭ ; kē badaan, utejan wi wi bajaanṭ bakuj. ⁸ Kē nja, ṇnwoonṭ biki pnak, ṇēnwo kakuj ; nawulēn ṇjej pfiyaar na bṇalad ṇdo kamiṣa kanṭak ki bangoli, ṇjej mnḥaṭ mi ṇluṅ kabuur ṇdo utepi unṭak. ⁹ Na manjoonan, Naṣibaṭi aandat nja pa udeeb wi nul umob nja, adat nja ṇkaana mbuur ṭi Yetu Krittū Ajugun, ¹⁰ ankeṭarunṭ nja ṇhilna ṇwole bajeb kēme bakeṭ ṇwo bajeb na a. ¹¹ Ukaanṭ kē andolonṭ awo i katēṇṭēn atēṇṭul, kabot kaṭēnka jibi nadoonṭ abi kado do.

Pjukan pbaañṣaani na pwul mboṣ

¹² An bayiṭun ṭi *Krittū, ṇñehanan nado kado ḥaṅ, namēban bnuura baweeṭ biki Ajugun aṭuunṭ ṭi kadunan, banjaanṭ bahaaharan maakan kabot kaṭupan uko wi nawoonṭ i kado. ¹³ Ulemp wi baka ukaanṭ kē nawo biki kamēban baka kabot kaṅal baka bnuura. Natiinkaran an bṭi.

¹⁴ Nḥkooṭan an bayiṭun, nakakaan bañaanṭ banwoonṭ ṭi ubida uwuṭaan ṭi bgah, natēṇṭēnēn banjaanṭ balēnk, naṭēnkan bambiiṣniinṭ, nawo kado kamiir bañaanṭ bṭi. ¹⁵ Naṭaafaraan ṇaanṭ akakan buṭaan bi badolulunṭ ; nadoon kado bnuura unuur unjintṭi, nabot nado kado ba ṭi pṭoofan na ṭi bañaanṭ bṭi.

¹⁶ Najaan nawo ṭi mnlilan ṇnuur bṭi ; ¹⁷ nakṭañna pñehan Naṣibaṭi ; ¹⁸ nadoon kabeeba ṭi iko bṭi. Uko mēntṭ wi wi Naṣibaṭi aṅalonṭ pa an namēbanunṭ Yetu Krittū. ¹⁹ Nakneenan *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoonṭ ṭi an ulemp, ²⁰ nawutan kabeeḥ ṇṭup ṇi Naṣibaṭi awulunṭ bañaanṭ balonṭ ; ²¹ natenan bnuura ṇṭup bṭi : ṇanwoonṭ ṇnuura, namēban ṇa ; ²² nallowan uko bṭi unwoonṭ uwuṭaan.

²³ Dñehan Naṣibaṭi anjaanṭ aṭooran nja ṇhaaṣ, adolan nawo bañaanṭ bjinṭ piṣ, amēban bnuura ṇhaaṣ ṇi nan, ṇṣal ṇi nan, na ṇleef ṇi nan, nahilna unuur wi Yetu Krittū Ajugun akbiinṭ nawo bañaanṭ biki bawoonṭ baankwin nin buṭaan dlonṭ ṭi baka. ²⁴ Andu'ananṭ ado uko mēntṭ ; aji do uko wi ajakunṭ.

²⁵ An bayiṭun, an kak nañehandērun Naṣibaṭi. ²⁶ Najakan na bayiṭ nja bṭi kē ṇmook baka bnuura. ²⁷ Dkooṭan ṭi katim ki Ajugun, naleyiirēn bayiṭun bṭi uko wi ṇpiitunṭ wi.

²⁸ Dñehan Yetu Krittū Ajugun awulan bnuura bi nul.

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun banfiyaaruṅ banfētun du uṭaak wi Tetalonika

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon du Tetalonika. Akak aṭup baka kak ubi wi Krittun na jibi banwoon baanfiyaara bak-baañsaanun. Balon ṭi ubeeka mēntṭ baji Krittun adobi bi bi, kē balon baji kē uundobi wo, kē unuur uṣē ñog. Banjakun aji unuur uñogi baankak adi plemp, baji baannuma plemp wi Krittun akbiinṅ hēnkun. Kē baṣē ji baya kade du banjaan balemp. Uko mēntṭ ukaan kē Pawulu apiit baka kadiimanaan baka kē ñaan aji wo kadeena ujēnk wi nul. Akak aji na baka bamēban baliint woli bawo ṭi mnhaj babot bado kado bnuura wal undoli.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Ubi wi Krittun ukakan iko bti ṭi bgah (1.3-12)
3. Ajugun Yetu Krittun aandobi kak (2.1-12)
4. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (2.13-17)
4. Pñehan Naṣibaṭi na Ulemp (3.1-15)
5. Pwul mboṣ pbaañsaani (3.16-18)

¹ Nji *Pawulu, na Filwanut*, na Timote ṅkpiitanan, an banfiyaaruṅ nanwoon du Tetalonika amēban Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittun Ajugun. ² Nñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittun Ajugun bawulan bnuura babot baṭooranan ṅhaaṣ.

³ An bayiṭun ṭi Krittun, ṅwo i kado kabeeb Naṣibaṭi ṅwal bti ṭi uko wi nan. Utaanṅ na ṅdo han, ṭiki pfiyaar pi nan padēma dēm pya kē an bti nabot

aṅaladaara ṅalad maakan. ⁴ Uko mēntṭ uṭu kē ṅji ṅṭup uko wi nan ṭi kadun ki banfiyaaruṅ Naṣibaṭi bti na mnlilan. Nji ṅdo han ṭiki baji bahajanan kē an naṣē mēbanaara mēban aliintan ṭi pfiyaar pi nan aji namiir ṭi unoor bti. ⁵ Uko mēntṭ bti uyuuj kē pwayēṣ pi Naṣibaṭi pawo ptool : uwoo nahilna nawo bañaan bantaanun na pneej du pṣih pi Naṣibaṭi pi nakhajaruṅ hēnk. ⁶ Kē jibi Naṣibaṭi ajaan ado uko utool, aṭu bankhajananan mnhaj ; ⁷ an nankhajun hēnkun, nalun kanoorfēn na un. Uko mēntṭ udolana wal wi Yetu Ajugun akwinaniinṅ kapēnna baṭi na ṅwanjut ṅi nul ṅanwoon na mn-hina, ⁸ kawo ṭi bdoo bweek. Abi pweṭan banwoon baamme Naṣibaṭi abot awo baanji baṭaṣ Uṭup Ulil Un-uura wi Yetu Ajugun. ⁹ Bakoba kakob kanwoon kaankba, kalow kaara di Ajugun, kalow mndēm na mn-hina mi nul. ¹⁰ Wal wi akbiinṅ, ṭi un-uur mēntṭ, bañaan banwoon biki nul bti* badēmana, banfiyaaruṅ bti bamaṭa. An nawo ṭi bukun mēntṭan ṭiki nafiyaar uko wi ṅṭupanan ṭi a.

¹¹ Uko mēntṭ ukaan kē ṅji ṅñehandēran Naṣibaṭi ṅnuur bti, nahilna nawo bañaan bantaanun na mnwo mi adu'anan. Nji ṅñehan ado na mn-hina mi nul naṭum na uṣal wi pdo bnuura abot ado pfiyaar pi nan pawinana ṭi udo wi nan. ¹² Hēnk, nadēman Yetu Ajugun, abot adēmanan. Uko mēntṭ ukyuujun kē nayeenk bnuura bi Naṣibaṭi na bi Yetu Krittun Ajugun.

2

Ji ubi wi Ajugun

¹ An bayiṭun ṭi *Krittun, kē ṭi uko wi ubi wi Yetu Krittun Ajugun na jibi ṅkyitun kañoga, ṅkooṭan kooṭ, ² ṅṣal ṅi nan ṅawutan katar kagutla kēme nayewla woli alon ajakan unuur wi nul ubani. Nakfiyaar baka woli badoo ji Naṣibaṭi aṭupun baka, woli baṭup uko mēntṭ ṭi kadunan, kēme

* **1:1** Filwanut: Balon baji badu'a kak Filut. † **1:10** Bañaan banwoon biki nul : Balon baji baṭiiniyaan ṅwanjut.

baji n̄piitun baka, nakfiyaar baka. ³ Nakdi nin ñaan alon adaaran ti uko undoli. Ji unuur m̄ent̄ udo kaban, bañaan bapok Naşibaŋi kalowa, ñaan i buŋaan anwoon̄ i kayeenk kakob kaweeek abot ap̄en awinana. ⁴ Ñaan m̄ent̄ ajaan̄ anaŋara uko bti wi bajaan̄ bado Naşibaŋi k̄eme wi bajaan̄ bad̄eman. Adoo ya te kado kaŋo du *Katoh Kaweeek ki Naşibaŋi kaji ul awoon̄ Naşibaŋi.

⁵ Naleşan bnuura k̄e d̄tiiniyaan uko m̄ent̄ na an wi n̄humun̄ na an. ⁶ H̄enkun̄ k̄e naş̄e me uko umm̄ebanun̄ ñaan̄ m̄ent̄ k̄e aando p̄en awinana, kayoonk unuur wi nul uban. ⁷ Na manjoonan, m̄nhina mi ñaan̄ i buŋaan mammeniin̄ mando bi kalemp lemp. Wal wi bakp̄enanun̄ amm̄ebanulun̄ ŋañ, ⁸ wi wi akp̄enun̄ kawinana. Yetu Ajugun abi wal m̄ent̄ na m̄nd̄em mi nul katoka na uyook ump̄ennun̄ ti m̄ntumul kaba na a. ⁹ Ñaan̄ i buŋaan m̄ent̄ abile, abi na m̄nhina mi *Tatana, ado uko uweek maakan, m̄lagre na iko iñon̄ar̄enaan kaguurna bañaan̄. ¹⁰ Aŋep̄na ti iko yi kaguuru kado bankneemun̄ buŋaan ŋiki baanyeenk manjoonan abot awo baan̄al ma, mul manwoon̄ lah i kabuuran baka. ¹¹ Ukaan̄ k̄e Naşibaŋi ayil du baka m̄nhina mankneemanun̄ baka, bahilna bafiyaar n̄ŋilan. ¹² H̄enk bañaan̄ bti bampokun̄ p̄fiyaar manjoonan aş̄e lilan ti uko unwoon̄ uunwo utool, Naşibaŋi akob baka.

Pm̄eban kaliint̄ ti p̄fiyaar

¹³ An bayit̄un biki Ajugun an̄alun̄, n̄wo i kado kabeeb Naşibaŋi n̄nuur bti ti uko wi nan. Nawo ti bateek biki Naşibaŋi adatuŋ abuuran, *uhaaş wi nul udolan k̄e nawo bañaan̄ bayimanaan, nafiyaar manjoonan. ¹⁴ Uko m̄ent̄ wi wi aduuran̄ wi n̄ŋupan̄ Uŋup Ulil Unuura nahilna nayeenk m̄nd̄em mi Yetu *Krittu Ajugun. ¹⁵ An bayit̄un, nam̄ebaan keeri naliint̄an nado kaŋaş bnuura udolade wi n̄jukanan̄ wal wi n̄woon̄ du an, k̄eme wal wi n̄piitan̄an piit̄ ti wa.

¹⁶ N̄ñehan Yetu Krittu Ajugun ul ti uleeful, na Naşibaŋi Aşin n̄ja an̄jalun̄ n̄ja abot aŋooran n̄ja n̄haaş te m̄n̄to akuŋ aŋep̄na ti bnuura bi nul awulun̄ m̄nhaŋ ti iko inuura inkmbiin̄, ¹⁷ aŋooranan n̄haaş abot adolan naliint̄ ti uko bti wi nakdolun̄ abot aŋup unuura.

3

Pñehand̄er bi Pawulu

¹ An bayit̄un ti *Krittu, n̄baañşaan kaji na an nañehand̄erun Naşibaŋi, uŋup wi Ajugun uhilna udo kaniinka niink dko, bañaan̄ badoki bawin m̄nd̄em manwoon̄ ti wa jibi an nadolun̄. ² Nañehand̄erun kak Naşibaŋi ado n̄buur ti iñen yi bañaan̄ ban̄oŋ bado buŋaan ; na manjoonan m̄ent̄ bañaan̄ bti bafiyaarulun̄. ³ Ajugun aji do uko wi ajakun̄: adolan naliint̄ ti p̄fiyaar pi nan kabot kabuuranan ti *nawuŋaan. ⁴ K̄e ti uko wi nan, n̄fiyaar ti Ajugun k̄e uko wi n̄ŋu'anan̄ pdo naji nado wa, abot alun̄ kadola do wa. ⁵ N̄ñehan Ajugun adek n̄haaş n̄i nan ti n̄jal Naşibaŋi na ti p̄miir ji Krittu.

Pŋu kabaŋ ti ulemp

⁶ An bayit̄un ti *Krittu, ti katim ki Yetu Krittu Ajugun n̄ŋu'an nalow ñaan̄ anwoon̄ ti m̄nwo m̄nwuŋaan, manwoon̄ maan̄tok na udolade wi nayeenkun̄ ti un. ⁷ Name bnuura jibi nawo i kaligş̄enun. Wi n̄woon̄ du an, naanwinun̄ k̄e n̄wo ti m̄nwo m̄nwuŋaan. ⁸ N̄ñenji na nin ñaan̄ alon̄ awulun̄ n̄de, n̄baa ŋep̄ ŋep̄ ataman ti unoor, alemp p̄nak na utejan kawutna kawo pkuŋ pi alon̄ ti an.

⁹ Uko wi n̄woon̄ uŋenun̄ k̄e n̄hil lah kaji haŋ, aş̄e n̄al m̄nwo mi nun manwo uko wi nakdoon̄ kaligş̄en. ¹⁰ H̄enk di uwoon̄, wi n̄woon̄ na an n̄ŋupan̄ aji : « Anwoon̄ aandi ulemp awutan kade. » ¹¹ K̄e n̄ş̄e tiink k̄e ti an, uka biki m̄nwo manwoon̄ m̄nwuŋaan, bañaan̄ banwoon̄ baandi ulemp aş̄e ji baneejan m̄ntum mi baka ti uko unwoon̄ uunkten baka. ¹² N̄kooŋ bañaan̄ bakan̄ m̄ent̄an ti Yetu Krittu Ajugun bado kalempar na byompan uko wi bakdeen̄.

¹³ Kë an bayitun, nawutan kado kayoont iñen ti pdo bnuura. ¹⁴ Woli alon ti an apok ptaş uko wi ηpiitun ti, naṭupan wa naṣë nawut kaka nin uko ulon na a, ahilna akowa. ¹⁵ Kë naṣë wo biki kawut pjeja ji ñaan i naṣooradun, naṭiiniin na a ji ayitan, nakakana ti bgah.

Nṭup ηbaañṣaani

¹⁶ Nñehan Ajugun anjaan aṭooran bañaan ηhaaṣ, aṭooran ηa ηwal bti na ti iko bti. Awoon na an bti.

¹⁷ Npiit ηbaañṣaani ηi, nji Pawulu dpiitun ηa na kañen ki naan. Hënk di di njaan kado ti ikaarta bti. ¹⁸ Dñehan Yetu *Krittu Ajugun awulan an bti bnuura bi nul.

Uṭup uteek wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki pawulu apiitun Timote. Pawulu abi ya ubeeka wi Littra pṭup Uṭup Ulil Unuura. Dul di di Timote abiiñ afēt. Wi atiinkun Pawulu wi wi akakun ṭi bgah bi Krittū. Agakandēr na Pawulu nyaaṣ nṭum akak alemp na a. Woli Pawulu atiink kē pntuk pi banfiyaarun pi utaak ulon pajun pdek Naṣibaṭi kafet kēme bṭup blon bawo da, Timote i i ajaan ayil da aya ṭiini na baka kaṭan baka. Abi yila du Efet aya atēñtēn pntuk pi banfiyaarun Krittū panwoon da. Dul di di kakaarta ki kaṭenkulun. Aleṣana ṭi ka ajaka aya aji na banfiyaarun banwoon da balipara bañaan bankjukanun uko umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Aṭupa kak jibi banfiyaarun Krittū bawoon kawo ṭi pntuk pi banfiyaarun na jibi bawoon kadat bankwoon ṭi kadun ki baka.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pjukan pi banṭilanun aji bawo bajukan Bgah (1.1-20)
2. Hum di ñaan awoon kañehan Naṣibaṭi kabot kadēmana (2)
3. Ulemp wi banwoon ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (3)
4. Ulemp wi Timote (4)
5. Baaṭ bayoṭ na bantohi (5)
6. Hum di bawoon kaṭan banjalun itaka (6)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nanjañan i Yetu *Krittū dpiitu. Naṣibaṭi nabuuran i nja na Yetu Krittū anwoon mnhaṭ mi nja baṭuun kē nwo nanjañan. ² Dpiitu, iwi Timote abuk naan na manjoonan ṭi pfiyaar Krittū, añehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnan nṭhaaṣ.

Plipara pjukan pi baṭilan

³ Wi nji kayaan utaak wi Matedoniya, dkooṭu aji iduka du ubeeka wi Efet ihilna ido bañaan balon banwoon da ajukan iko impaṭi baṭañan pdo han. ⁴ Jakan na baka bawut kabi kaduka duka ṭi nṭup njanwoon njanwo manjoonan, na jibi mnṣini manyeenkiirun. Nṭup mēnt naji nṭij blaṭar ṭañ kaduk pdo uko wi Naṣibaṭi anjalun unjaan udolana ṭi pfiyaar Krittū.

⁵ Dṭup uṭup wi ṭiki dnal bañaan banfiyaarun banjalad. Unjal mēnt uwoona ṭi uhaaṣ ujint, uṣal unuura na pfiyaar panjoonanun. ⁶ Kē banjaan bajukan iko impaṭi baṣē low uko mēnt, ukaan kē baneem ṭi bṭup banwoon baanka udooni. ⁷ Banjal pwo bame ṭi uko wi bgah, aṣē wo baamme uko wi bajaan baṭup, wi bajaan bajukan na mntēñ mnweek.

Uko wi bgah bawoon na manjoonan

⁸ Nme kē *bgah bawo bnuura kē nṣē wo i kajukan ba jibi Naṣibaṭi anjalun. ⁹ Nme bnuura kē Moyit aanwul wul bgah pa ñaan natool, awul ba pa bañaan banjubanun: bampataṭiñ, baññoomun Naṣibaṭi, banjaan bado ipekadu, banjaan bakar katim ki Naṣibaṭi, banjaan baṭopan katoh ki Naṣibaṭi, banjaan bafin baṣin baka, banin baka, banjaan bafin bañaan, ¹⁰ bankdolun iko iṭop, banjaan bapiint na biint ji baka kēme baaṭ ji baka, banjaan bamob bañaan kawaap, baṭilan na banjaan bamehna kaṣē kaṭilan na bañaan bti bampokun pjukan pnuura. ¹¹ Pjukan mēnt pawoona ṭi *Uṭup Ulil Unuura wi Naṣibaṭi andēmun akuṭ atum na bnuura aṭu'ēnun pdo kaṭup.

Ulemp wi Timote

¹² Dbeeb Yetu *Krittū Ajugun, anwulnun mnhina mi plempara. Atenēn, afiyaarēn aṣē du'ēn ndo kalempara, ¹³ nji mbiñ akar ṭfa katimul, ahajan bankṭaṣulun, awo nanjoonk, kē aṣē ñagi'aan, awin kē dwo ṭi kapaam awo mēnfiyaara. ¹⁴ Kē hēnk di Yetu Krittū Ajugun atumanaanun na

bnuura, ado kë nwo ʈi ploolan na a, nhlina nfiyaara mbot nʈal bañaan.

¹⁵ Bañaan bti bawo kate uʈup wi, ʈiki ujoonani : Yetu *Krittu abi ʈi umundu pa pbuuran bado ipekadu, kë nji dwoon nateek ʈi baka. ¹⁶ Kë ašë ñagi'aan, aʈëpna ʈi nji, nwoon nateek ʈi baka, kadiiman kamiir kaweeek ki ajaan amiir bañaan. Hënk balon balon kafiyaara kakaana ubida wi mnʈo.

¹⁷ Iwi inwoon Naših te mnʈo, iwi inwoon iinkba, iwi i nin ñaan alon awoon aanhil pwin, iwi inwoon aloolan ʈaã, pdëm na mndëm manwo ʈi iwi te mnʈo.

Uwo hañ.

¹⁸ Timote abuk naan, uko wi Uhaaş wi Našibaʈi ubiin aʈëpna ʈi bañaan aʈup ʈi iwi utëñtënu ihinan igut ugut unuura. ¹⁹ Mëbaan iliint ʈi pfiyaar pi nu, ibot iwo na uşal unuura. Balon bapok pʈaş uko wi nşal nnuura nji baka nʈakakun na baka, ukaan kë pfiyaar pi baka paneemi. ²⁰ Himene na Alektandër bawo ʈi bukun mënʈën, kë nşë wutar baka *ʈatana bajukna pwo baankak akar katim ki Našibaʈi.

2

Pñehan Našibaʈi

¹ Uko uteek wi nji kajunnun uwo pkooʈan nado kañehandër bañaan bti Našibaʈi, nakooʈa aʈënk baka, nado kañehana aʈen ñaan andoli uko wi anumiin, nabot nabeeba ʈi iko yi adolon pa baka. ² Dkooʈan nañehandër baših na bañaan bti bawoon ʈi pših, nhlina nwo ʈi bnuura na mnjeeh nʈo kadëman Našibaʈi na nhaaşun bti nʈot nʈo kado iko inwoon itool. ³ Uko wi unuuriin ʈi kës ki Našibaʈi nabuuran nja, abot alila, ⁴ ul anʈalun bañaan bti babuur babot bame manjoonan. ⁵ Našibaʈi awo aloolan, kë ñiinʈ aloolan awoon ʈi ptoof pi nul na bañaan: Yetu *Krittu, ⁶ anwulun uleeful bañaan bti bahilna

✧ 2:15 Natanan ʈi Ujuni 3.15.

babuur. Uko mënʈ wi wi Našibaʈi adiimanun ʈi wal wi adaton. ⁷ Kë wul, ukaan kë ndatana pwo *nanjañan kado kaʈup kabot kajukan banwoon baanwo bayuday uko wi pfiyaar Yetu Krittu na uko wi manjoonan. Mënʈilan ʈilan, manjoonan mi mi nji kaʈupun hënk.

⁸ Hënk di di nʈalun biinʈ bado kañehan ʈi dko di bawohan, badeen iñen ijinʈ du baʈi, bawut udeeb na pñom. ⁹ Kë baat, dnal bawohara, bawun nleef nji baka, bawut kajotan kadun pširan na pʈu irinku yi uwuuru këme plankara mnko na pñëga maakan, ¹⁰ baʈëpan ʈëp bado kado iko inuura jibi baat banfiyaarun Našibaʈi bti bawoon kado. ¹¹ ʈi wal wi pjukan, baat bawo kayomp, kabot kate bnuura uko wi baktupun. ¹² Mëndinan ñaaʈ ajukan këme aših ñiinʈ, awo katiimandër. ¹³ Na manjoonan, *Adam i i Našibaʈi aʈakun uteek kë Ewa abaa bi. ¹⁴ Kë mënʈ Adam i i baguurun, ñaaʈ i i baguurun kë ado uko wi Našibaʈi aneeananun. ¹⁵ Kë kabuk kašë lun kadola abuur✧. Baat babuur woli bataman afiyaar *Krittu, aʈal bañaan abot awo bañaan banwoon bajinʈ piş ʈi kadun ki Našibaʈi. Bawo kak kawut pdo kala pwinana.

3

Baweek biki banfiyaarun

¹ Bañaan bti bawo kate uʈup wi ʈiki ujoonani : woli ñaan ala ulemp wi pwo naweeek i banfiyaarun, ala pdo uko unwoon unuura. ² Kë naweeek ašë wo kawo ñaan i bawoon baanhinan pʈup nin uko ulon ʈi a, awo kaniim ñaaʈ aloolan kalin ʈi a, awo kawo ñaan anʈijanun uleeful, ankaan uşal, kañal bañaan, kayeenk baka bnuura, kahinan pjukan. ³ Aanwo kawo nakuj këme nañal pñom, awo kajoob bkow, kawo bnuura na bañaan, kalow itaka. ⁴ Awo kawo ñaan anʈijanun katohul bnuura, kawo

na bapoŋ banktiinkuluŋ, kawo nan-tohi ƚi kadun ki baka. ⁵ Na manjoo-nan, hum di di ƚaaŋ anwoon aan-hinan pƚijan katohul ahiniin kaƚijan banfiyaaruŋ Naŋibaƚi? ⁶ Aanwo kawo ƚaaŋ aambaan abi bi ƚi pfiyaar kaƚi abi adeen igaŋan aŋe duknaana akoba jibi *Untaayi Uweek ukkobiin. ⁷ Awo kawo ƚaaŋ ƚi kadun ki banwoon baanfiyaari, kaƚi awo ƚi mnkow ajot ƚi bƚaaw bi Untaayi Uweek.

Banjaan baƚenk baweeek biki banfiyaaruŋ

⁸ Kẽ hẽnk kak di di banjaan baƚenk baweeek biki banfiyaaruŋ bawoon kawo. Bawo kawo baƚaan bantiinkaniin, bawo kawo baƚool. Baanwo kadaan maakan, baanwo kawo baguurad ƚi uko wi itaka. ⁹ Bawo kamẽban bnuura na uŋal ujint iko yi pfiyaar yi Naŋibaƚi adiimanuŋ. ¹⁰ Bawo katen baka duna ji babi bado kadat baka pa bado kaƚenk naweeek i banfiyaaruŋ. Woli bawin kẽ bawo baƚaan biki bawoon baanhil kaƚup nin uko ulon uwuƚaan ƚi baka babaa dat baka. ¹¹ Kẽ hẽnk kak di di baaƚ bawoon kawo. Bawo kawo baaƚ bantiinkaniin, banwoon baanji bakuutar, banƚijanun ƚleef ƚi baka abot awo baƚool ƚi iko bti yi bajaan bado. ¹² ƚiint anjaan aƚenk naweeek i banfiyaaruŋ awo kaniim ƚaaƚ aloolan kaliŋ ƚi a, kaƚijan babukul na katohul bnuura. ¹³ Bankdoluŋ bnuura ulemp wi pƚenk baweeek biki banfiyaaruŋ, baƚaan baji bamagan baka, kakuƚ kaliint maakan ƚi pfiyaar pi bafiyaaruŋ Yetu *Krittu.

Uko wi Naŋibaƚi adiimanuŋ

¹⁴ Dpiitu hẽnk, aŋe haƚ pbi du iwi ƚi ƚnuur ƚi, ¹⁵ nŋale luŋ ajon ubi, kŋe me jibi baƚaan bawoon kawo ƚi katoh ki Naŋibaƚi kanwoon baƚaan banfiyaaruŋ, ul anwoon najeb. Bamẽban manjooanan jibi pkumel na itap ijaan imẽban katoh. ¹⁶ Nin ƚaaŋ aanhil kapok kẽ uko wi Naŋibaƚi adiimanuŋ unwoon uko wi ƚfiyaaruŋ udẽmi :

uwinaana ƚi Krittu ambiin awo ƚaaŋ najẽn,
i *Uhaaŋ wi Naŋibaƚi udiimanuŋ kẽ awo naƚool,
ul ampẽnuŋ awinaana ƚi kadun ki ƚwanjuƚ,
ul i baƚupuŋ ƚi uko wi nul ƚi kadun ki bawoon baanwo bayuday,
ul i baƚaan biki mboŋ bafiyaaruŋ,
ul andeƚaniin ƚi mndẽm.

4

¹ *Uhaaŋ wi Naŋibaƚi uƚup bnuura aji kẽ ƚi ƚwal ƚbaaƚŋaani, baƚaan balon baankak aƚiyaar *Krittu, baduka ƚi ƚnton ƚanjaan ƚaguurad kado kaƚaŋ pjukan pi ƚa. ² Pjukan mẽntẽ baƚaan banwoon baguuru akuƚ awo baƚilan bajaan baniinkan pa ƚi utaak, bakaƚ ƚŋal awo wo ji batẽr ƚa na pfeeru pjeenkak. ³ Baƚaan bukuŋ baji bajukan kẽ ƚaaŋ aanwo kaniim, aanwo kade iko ilon. Kẽ Naŋibaƚi aŋe paŋ iko yuŋ mẽntẽ banfiyaaruŋ abot ame manjooanan bahilna bado kade ya wi bakdẽmanuluŋ abeeba. ⁴ Na manjoo-nan iko bti yi Naŋibaƚi apaŋuŋ inuura ; ƚnẽwo i ppok nin uko ude ulon, ƚwo i kabeeb Naŋibaƚi ƚi iko bti yi ƚkyeekuŋ. ⁵ Uko wi Naŋibaƚi aƚupuŋ na pƚehan pi nja ƚado iko ide mẽntẽ ijint ƚi kẽŋ ki nul.

Pjukan pi Pawulu ajukanuŋ Timote

⁶ Woli ijukan bayitu ƚi Yetu *Krittu uƚup wi, kwo nalemparul nanuura, kdiiman kẽ ikuŋnaana abot adẽm ƚi ƚƚup ƚi pfiyaar, pjukan pi manjooanan pi iƚaŋuŋ bnuura. ⁷ Pokan ƚƚup ƚnaaf ƚanwoon ƚaanwo manjooanan, ƚẽpan ƚẽp itaman iƚog Naŋibaƚi. ⁸ Na manjoo-nan ptaman kado kaŋeŋ ŋeŋan uleef panuura, kẽ ptaman kado kaƚaŋ Naŋibaƚi paŋe nuura pa iko bti ; pawo na kahoŋ ki ubida wi ƚa na wi faan. ⁹ Baƚaan bti bawo kate uƚup wi, ƚiki ujoonani. ¹⁰ ƚtaman keeri ƚlemp ƚbot ƚgutana pa pƚog Naŋibaƚi wi ƚƚuuŋ mn-haƚ mi nun ƚi a, ul anwoon najeb, akuƚ awo nabuuran baƚaan bti banfiyaaruŋ Krittu.

¹¹ Uƚup wi, wi wi iwoon kado kajukan kabot kaƚu baƚaan bti bado

kaşaş wa. ¹² Nin ñaañ alon awutan kabeehu ũiki ihoji, k  bŕup bi nu, mnwo mi nu, uñal wi nu, pfiyaar pi nu na pjint uhaaş pi nu ñaş  wo kado banfiyaarun bado kado ji iwi. ¹³ Jindo kabi, tamaan ũi pleyiir *Ulibra wi Naşibaŕi ũi kadun ki banfiyaarun, ũi pŕup baka uŕup wi Naşibaŕi na ũi pjukan baka. ¹⁴ Wutan kadaayanaan uŕen wi *Uhaaş wi Naşibaŕi uŕuun ũi iwi, wal wi uŕ pnun ũi bantohi k  bapafu iñen aş  ũiini. ¹⁵ Ŧuun kabaŕ ũi iko m nt, ulemp wi nu uhilna uya kadun, uwinana ũi bañaan bŕi. ¹⁶ Tamaan ido kalipara ũi mnwo mi nu na ũi pjukan pi nu, m baan iliint ; idole hañ kbuuran uleefu na bañaan banktiinkiiñ.

5

Mnwo mi Timote ũi kadun ki banfiyaarun

¹ Wutan nin kal bar na ñiint naŕaf, ŕ p n ŕ p iŕiini na a jibi ijaan kŕiini na şaaş, iŕiini na baŕaşa jibi ijaan kŕiini na baŕa'u. ² M baan baaŕ baŕaf jibi im banun naan, ibot im ban baaŕ banhojun ji baŕa'u na uhaaş ujint.

Baaŕ bayoŕ

³ M baan bnuura baaŕ bayoŕ, dji banwoon baanka baŕ nk. ⁴ K  woli ñaaŕ nayoŕ abuk k me ababnŕ n, babukul m nt k me bababul bawo kadiiman pfiyaar pi baka du katoh ki baka duna wi baklukun bajug baka uko wi baŕ nkun baka. Uko m nt ulilun Naşibaŕi. ⁵ K  ñaaŕ anwoon aanwo na nin ñaañ alon ankndoon kaŕ nka, un m ntan aji ũu mnhaŕ mi nul ũi Naşibaŕi, kañehan kabot kakooŕa utejan na pnak. ⁶ K  ñaaŕ nayoŕ anşaan ahokan iko yi umundu, awo ñaañ ankeŕun ; aji wo najeb ũi bdig h nk kaş  do bi keŕa keŕ du uhaaş. ⁷ Leşaan bañaan kak uko wañ bawutna kawo baankŕup nin buŕaan blon ũi baka. ⁸ K  ñaañ aşale wo aando ji ŕ nk bayiŕul, ajunna biki katohul, adek Yetu *Krittu kafet; awuŕ apel ñaañ anwoon aanfiyaar Krittu.

⁹ Woli ñaaŕ anjal ppiitan katim kawo ũi pntuk pi baaŕ bayoŕ, awo i kaka nşubal iñeen paaj kapaf, kawo ñaaŕ ambiin alin ũi bniimul ; ¹⁰ awo kawo ñaaŕ ammeŕaniin ũi pdo bnuura : akuş babukul bnuura, aŕijan bayaanŕ bnuura, añow ihoŕ yi bañaan banwoon biki Naşibaŕi*, aŕ nk bajuuk, ado iko inuura bŕi. ¹¹ K  baaŕ bayoŕ banhumun, wutan kapiitan baka ũi pntuk pi baaŕ bayoŕ ũiki woli uñal wi piint udo baka k  balow *Krittu, bakak kañal pniima. ¹² Wal m nt baji baduknaana ũiki bagar h nk uko wi bahoñun Krittu. ¹³ K  h nk, wi bawoon baanka uko udo, baji bañaay na itoh, kapaf ŕun pwaan uko udo pun bŕup btum na bkuutar, kaŕiiniyaan iko inwoon iinwo kado kaŕiiniyaan. ¹⁴ Ukaan keeri k  nhokan baaŕ bayoŕ banhumun baaniimaa, babuk bawo na itoh yi baka, başoorad nja bawutna kaŕup buŕaan ũi nja. ¹⁵ Balon ũi baka bado bi jot jot aŕaş *Fatana. ¹⁶ Ñaaŕ anfiyaarun andoli anwoon na baaŕ bayoŕ du katohul awo kaŕ nk baka, aanwo kawut pntuk pi banfiyaarun pawo i pdo kaŕ nk baka. H nk di di pajaan pahil pŕ nk banwoon baanka ñaañ.

Bantohi

¹⁷ Bantohi bankŕonun bnuura banfiyaarun, kajunna banjaan balemp ũi pŕup uŕup wi Naşibaŕi na banjaan bajukan wa, baŕaan na pyeenk baluk bweek. ¹⁸ Na manjoonan, upiitana ũi *Ulibra wi Naşibaŕi aji : « *Iinwo kaneenan uwit unklempariin pfeer wal wi kakit kabanun* »* akak aji : « *Nalemp awo kaluka uj nk wi nul**. » ¹⁹ Wutan kadinan nin batapar nantohi ankŕonun banfiyaarun bŕup b  m nt bañaan bat b k me bawajanŕ babiin aŕup. ²⁰ Woli ajubani, ŕiiniin na a ũi kadun ki banfiyaarun bŕi, bantohi bandukiin bahilna baten.

²¹ Dkooŕu ũi kadun ki Naşibaŕi na ki Yetu *Krittu na ki nwanjut nŕandataniin

* **5:10** Pñow ihoŕ yi bayaanŕ banfiyaarun:Ŧfa du Iŕayel pñow ihoŕ yi nayaanŕ paji padiiman k  ñaañ ad mana. * **5:18** Pleşan 25.4. * **5:18** Luk 10.7.

ido kaṭaş iko yi njakiin yi na uşal unwoon utool, wutan kapaṭşer ti iko bti yi ikdolun. ²² Wutan kataran nin ti ppaf ñaan iñen kawula pşih kaṭi ibi ineej ti pjuban pi ñaan alon. Wutan kaṭopan uleefu.

²³ Ṭañaan pdo kadaan meel ṭañ, jaan kdaan ubiñu untiinku pa kayiñu kanjaan kaṭum pnooranu.

²⁴ Pjuban pi bañaan balon paji pabi winana winana ji babi bado kawayeş baka ; ke pi balon paşē ji paṭo kajon kabaa winana. ²⁵ Kē hēnk di di iko inuura yi bañaan bajaan bado ijaan iwinana, ilon inwoon iinwinanaa iji ilun kawinana.

6

Pjukan ti uko wi balempar bañaan

¹ Bañaan bti banwoon balempar bañaan bawo kamēban biki baklemparun kado katiink baka bnuura. Hēnk baankdo nin uko ulon uwuṭaan wi bañaan baktijanun katokna katim ki Naşibaṭi na pjukan pi nun. ² Kē banşaan alempar bañaan banfiyaarun *Krittū, bawutan kaşal kaji babeeh baka ṭiki bawo bayiṭ baka ti Krittū. Bawo kaṭēp ṭēp kado kalempar baka bnuura ṭiki bañaan biki Naşibaṭi anjalun biki baklemparun hēnk.

Bajukan baṭilan

³ Iko mēnt bti yi yi iwoon kado kajukan kabot kaṭu banfiyaarun pdo. Woli ñaan alon ajukan iko ilon impaṭi awo aankṭaş nṭup nnuura ni Yetu *Krittū Ajugun na pjukan pantaanun na pñogan bañaan du Naşibaṭi, ⁴ awo nahomp naweek, aamme me nin uko ulon, atam bṭup, na pñomna uko wi nṭup njakuñ. Ṭun duñ mēnt di di pñeebar iko, na pñom na bkuutar na pşalad bañaan buṭaan ijaan ipēnna, ⁵ yul na blaṭar banwoon baankba. Bañaan banwoon ti blaṭar mēnt batoka nşal, baankak ame manjoonan, wi başalun aji plempar Naşibaṭi pawo uko ukaani itaka. ⁶ Na manjoonan plempar Naşibaṭi paji pawul ñaan iko inuura itum woli alin ti uko wi akaan.

⁷ We wi nṭijun wi nbukiin ba? Nin uko ulon. Kē we wi nhiniin kayaanaan ba? Nin uko ulon. ⁸ Kē hēnk keeri di nwoon kakēşan woli nka uko ude na uwohara. ⁹ Kē banşaan anjal pyok, baji bajot ti kaguuru, kawo ti bṭaaw, kaşē neej ti iko ipēn iṭop itum injaan ido ñaan atoka kakuṭ kaneem. ¹⁰ Na manjoonan pñal itaka pajaan paṭij iko iwuṭaan bti ; bañaan balon banjalun itaka badek Naşibaṭi kafēṭ aşē yewlēn nleef ni baka na nnoor nantumun maakan.

Pjukan pa Timote

¹¹ Kē iwi, inşaan awo i Naşibaṭi, lowan iko mēnt bti, iwo kado kala pwo natool, pdo iko inklilun Naşibaṭi, pfiyaara, pñal bañaan, phil kamiir na pjoob bkow. ¹² Gutaan ugut unuura unwoon pmēban pfiyaar pi nfiyaarun *Krittū aliint, işē iyeenk ubida wi mnto unkaan kē idu'anaa wi iṭupun aji ifiyaar Krittū kē bañaan batum bammaari. ¹³ Ṭi kadun ki Naşibaṭi anwulun bañaan na nko uhefēnt na ki Yetu *Krittū anṭupun manjoonan wal wi awoon ti kadun ki *Pont Pilat dkooṭu ¹⁴ ido iko yi nṭuun pdo yi. Wutan kapēnan nin uko ulon da, uwut kaka nin bṭup te wal wi Ajugun Yetu Krittū aklun kapēn kawinana. ¹⁵ Naşibaṭi akdolun Krittū awinana ti wal wi adaturun ; ul annurandēnun bnuura, anwoon naşih aloolan ṭañ, anwoon Naşih *Andēmun Maakan. ¹⁶ Ul ṭañ awoon aankkeṭ, afēṭ du bjeehi bi nin ñaan awoon aanhil pban, ul i i nin ñaan awoon aambaan kawina kēme kahil pwin. Ul awoon na mndēm na mnhina te mnto! Uwo han!

¹⁷ Hēnkuñ, jakan na bayok biki umundu wi, bawut kadeen iganan, bawut kaṭu mnhaṭ mi baka ti pyok panjaan paba, baṭēpēn ṭēp baṭu ma ti Naşibaṭi anjaan aṭen nja iko bti kaṭuman nşē wo bnuura. ¹⁸ Badoon kado bnuura, pyok pi baka pawoon pdo bnuura ; bawoon bañaan banjaan baṭen, banjaan banjal pfaaşiir uko wi bakaan. ¹⁹ Woli bado han, baji

baŋonkrën pyok p̄tum pa faan kahilna kaluŋ kaka ubida wi manjoonan.

²⁰ Iwi Timote, hankan bnuura uko wi Naşibaŋi awuliin. Lowan n̄ŋup n̄anwoon̄ n̄aanka udooni akuŋ awo n̄aanlil Naşibaŋi, na blaŋar ŋi uko wi banjakun̄ aji uko wi baktupun̄ uwo kame aŋë ŋilan ŋilan. ²¹ Bañaan̄ banfiyaaruŋ n̄ŋilan m̄enŋ baduk p̄taş bgah bi Yetu. Dñehan Naşibaŋi awulan, an b̄ti bnuura bi nul!

Uṭup utēbantēn wi Pawulu apiitun Timote

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta katēbantēn ki Pawulu apiitun Timote. Apiit ka wi awoon ukalabuṣ du Rom. Banohul bti baṭi wal mēnt aduka. Luk ṭañ anwoon napiintan awoon aanduka. Pawulu awin kē uko ubaa, pkeṭ ṭañ padukiin. Uko mēnt ukaan kē apiit Timote kaṭaṇa ṭiki ajeja kē awo ji abukul na manjoonan. Kakaarta ki Pawulu apiitun ki kawoon kabaañsaani ki apiitun. Apiita ṭi kakaarta ki aji na a amēban ji a aliint ṭi pfiyaar. Akak ajaka ataman ṭi pṭup Uṭup Ulil Unuura wi Yetu Krittū woli badoo hajana. Aji na a alipara pjukan panwoon paanwo Uṭup Ulil Unuura. Pawulu akak aṭup ṭi ka aji ul ṭi uleeful agutan ugut unwoon unuura, kē awo kaya hēnkuṇ du Ajugun Yetu Krittū. Aṭup aji ṇaan anfiyaarun Krittū andoli awo kado ji a.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Pawulu aṭan Timote (1.3-18)
3. Hum di di ṇaan ajaan awo nan-goli nanuura i Krittū (2.1-26)
4. Hum di di bañaan bajēn bakluṇ kawo ṭi ṇnuur ṇbaañsaani (3.1-9)
5. Pmēban kaliint ṭi pfiyaar (3.10-4.8)
6. Pṭan pbaañsaani na pwul mboṣ (4.9-22)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, i Naṣibaṭi aṇaluṇ nwo nanjañan i Yetu *Krittū, aṭu'ēn ndo kaṭup uko wi ubida unwoonun ṭi Yetu Krittū wi ahoṇun, ² dpiitiin, iwi Timote abuk naan i nṇaluṇ. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulu bnuura na mñaga babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Pawulu atēṅṭēn Timote

✧ 1:4 Natenan ṭi Ulemp 20.37.

³ Dbeeb maakan Naṣibaṭi i nji kadēmanun jibi bateem naan babiin adēmana na uṣal ujinṭ. Dji kaduka ṭi pñehana utejan na pnak, kaṣē leṣu. ⁴ Dleṣ mnkuul mi nu*, aji kaṇal maakan kawinu kahilna kaṭum na mnlilan. ⁵ Dkak aji kaleṣ pfiyaar pi nu panjoonanun. Pfiyaar mēnt pi pi bi Lowit ateemu ṇaaṭ na Ēnit naan babiin awoonaan uteek, dfiyaar bnuura kē pawohaṇ ṭi iwi. ⁶ Ukaan kē nji kaleṣanu, iṭij bnuura uṭen wi Naṣibaṭi awuliin wi mpafiin iñen. ⁷ Na manjoonan Naṣibaṭi aanwul nja uhaaṣ wi blal, aṭep ṭep awul nja uhaaṣ wi mntēn, wi bñalad na wi pṭoorandēr. ⁸ Wutan keeri kakowa pṭiiniyaan uko wi Ajugun, wutan kakowara nji nwoon nakalabuṣ pa ul ; hajan na nji pa *Uṭup Ulil Unuura, mnhina mi Naṣibaṭi manṣē mando kaṭēnku. ⁹ Naṣibaṭi abuurun nja abot adu nja ṇwo biki nul. Kē uko mēnt uṣē wo uunwoona ṭi udo wi nja, uwoona ṭi mñaga mi Naṣibaṭi aṭepnun ṭi Yetu *Krittū awul nja. Ado bi ṣala ṣal undiimaan ji abi ado kapaṣ umundu aji añaga nja, ¹⁰ mnñaga mēntēn mampēn awinana hēnkuṇ ṭi ubi wi Yetu Krittū nabuuran nja. Ul awatun pkeṭ abot aṭepna ṭi Uṭup Ulil Unuura adiiman ubida wi mṇto. ¹¹ Naṣibaṭi aṭu'ēn kē nwo nanjañan anjaan aṭup kabot kajukan Uṭup Ulil Unuura. ¹² Uko waṇ ukaan kē nji kahaj hēnk, aṣē wo mēnkkowa ṭiki dme bnuura Yetu Krittū i nfiyaarun abot ame kē ahina kaṭijan bnuura uko wi ahankanaanun te unuur uweek wi aklun kabi. ¹³ Doon kaṭaṣ bnuura ṇṭup ṇnuura ṇi itiinknun ṭi nji, mēbaan ṇa na pfiyaar na uṇal yi nyeenkun ṭi Yetu Krittū. ¹⁴ Ṭijaan bnuura uko unuura wi ahankaniin, wi *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi unwoon ṭi nja ukṭēnkiin iṭijan.

¹⁵ Jibi imeen, bañaan bti biki utaak wi Atiya bawutanaan, Figel na Her-mogen bawo ṭi bukun mēntan.

¹⁶ Dñehan Ajugun añaga biki ka-toh ki Onetifor ṭiki atēṅṭēnaan ṇyaas

ņtūm abot awo aankowaa wi batuhnun. ¹⁷ Wi abanun du Rom, aṭep ṭep ataman ṭi pla'en te adoo awinēn. ¹⁸ Dñehan Ajugun añaḡi'a ṭi unuur ubaañsaani. Ime kak bnuura jibi aṭēnknuḡ wi ḡwoon du Efet.

2

Mnhaj mi nalempar Krittu

¹ Kē iwi abuk naan, tamaan ijejna mntēḡ mi nu ṭi bnuura bi Yetu *Krittu akwuliin. ² Itiink uko wi njukanun ṭi kadun ki bañaan batum, kaan ijukan wa bañaan biki bahaṭun, banhilun kajukan wa kak bandukiin.

³ Hajan na nji ji nangoli nanuura i Yetu *Krittu. ⁴ Nin ñaan alon anwoon ṭi pngoli aanji nooran uleef na iko yi bañaan banwoon baanwo bangoli woli aḡal kalempar bnuura naweekul. ⁵ Kē hēnk kak di di uwoon ṭi pṭi, ñaan aanji yeenk katum woli aanṭi jibi bajakun. ⁶ Kē hēnk kak di di najaar anlempun bnuura ajaan aka na pyeenk kafah kateek ki uko wi akitun. ⁷ Ṣalan bnuura uko wi nji ḡtupiin, Ajugun aṭēnku ika uṣal umeeni iko bti.

⁸ Leṣan Yetu *Krittu annaṭiin ṭi pkeṭ, ampēnnun ṭi pntaali pi *Dayiṭ naṣih ; *Uṭup Ulil Unuura mēntḡ wi wi nji kaṭupun bañaan. ⁹ Wul ukaan kē nji kaḡaj adoo tanana ji nado buṭaan. Kē uṭup wi Naṣibaṭi uṣe wo uuntananaa. ¹⁰ Ukaan kē nji kamiir iko bti pa bañaan bandataniin bahilna bayeenk mbuur mi Yetu Krittu akwulun baka na mndēm te mnto. ¹¹ Bañaan bti bawo kate uṭup wi, ṭiki ujoonani :
Wi ḡkeṭun na *Krittu, ḡlun kaka ubida na a.

¹² Woli ḡmēban aliint, ḡlun kaṣih na a. Woli ḡpoka, ul kak alun kapok nja.

¹³ Woli ḡdeka kafet, aji wohā na nja kamēban nja, aanhil kalaṭ uleeful.

Pgut na bajukan baṭilan

¹⁴ Wutan kaṭañan pdo kaleṣan bañaan iko yi, kaṭup ṭi kadun ki Naṣibaṭi kē bawo kawut pḡom pwaan udooni ṭi uko wi ḡṭup ḡjakun, panjaan paneeman ṭañ banjaan

batiink pa. ¹⁵ Tamaan inaṭ ṭi kadun ki Naṣibaṭi ji ñaan anlempun bnuura, nalemp anwoon aankowaa, ankjukanun bnuura uṭup wi manjoonan. ¹⁶ Kē ḡṭup ḡanwoon ḡaanka udooni, ḡanwoon ḡaanlil Naṣibaṭi, lowan ḡa. Banwoon ṭi ḡa baji balowa low Naṣibaṭi pya. ¹⁷ ḡṭup ḡi baka ḡaji ḡatoka tok pya jibi ujad ujaan udēma dēm pya. Himene na Filet bawo ṭi bukun mēntan : ¹⁸ bapok manjoonan wi baṭupun aji Naṣibaṭi ado bi naṭan bañaan ṭi pkeṭ, apēnan hēnk bañaan balon ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. ¹⁹ Kē uṭup wi Naṣibaṭi uṣe naṭ aliint ji plaak pi bajaan baniwna, kē bapiit ṭi plaak mēntḡ aji : « Ajugun ame bañaan banwoon biki nul » akak aji : « Ñaan anjakun aji awo i Ajugun awo kadek kafet iko inwoon iinwo itool. »

²⁰ ṭi katoh kaweeek uunji uka ṭañ iko ideeni na idaani yi uwuuru kēme yi unṭaam, uji uka yi babomanaani imul na yi ufuuṣ ; ilon iji iwo yi bayaanṭ, ilon kawo pa iko yi ḡnuur bti. ²¹ Woli ñaan apēn ṭi iko iṭop yi ḡṭiiniyaanun aji wo ji iko yi uwuuru kēme unṭaam. Ayiman pa Ajugun, aji lempara bnuura, ahinan pdo iko inuura bti.

²² Lowan unoh wi kpoṭ itaman ido kala pwo natool, pfiyaar, unḡal na pwo bnuura na bañaan. Doon iko mēntḡ na bañaan banjaan badēman Ajugun na uhaaṣ ujint. ²³ Pēnan ṭi blaṭar banwaanun udooni, ime kē baji baṭij pḡom. ²⁴ Kē ñaan anṣaan awo nalempar Ajugun aṣe wo kalow pḡom, awo kaṭep ṭep kaḡal bañaan, kaḡil pjukan, kaḡil kamiir. ²⁵ Awo kaṭiini na banklaṭulun na ḡṭup ḡnuura kaḡaṭ kē ulome Naṣibaṭi aṭen baka baṭelēṣ ḡhaaṣ ḡi baka, ado baka bame manjoonan. ²⁶ Bakak wal mēntḡ na ḡṣal ḡi baka kapēn ṭi bṭaaw bi *Unṭaayi Uweek umobun baka, kē bawo ṭi pdo uko wi unḡalun.

3

Nnuur ḡbaañsaani

1 Dɲal ime kē ɲi ɲnuur ɲbaañsaani, ɲwal ɲtam ɲaluɲ kabi. 2 Bañaan balon baluɲ kado kaşal ikow yi baka ɲań, kaŋal itaka, kawo bahomp, kadēman ɲleef ɲi baka, kakar katim ki Naşibaɲi, kapok ptiink bajug baka, kapok pleş baka, kabeeh iko yi Naşibaɲi. 3 Baluɲ kadēnēt ɲhaaş, kawo baankñaga, kakuutar, kawo baankhil ptoorandēr, kaŋoonk, kabot kapok uko unuura. 4 Bañaan mēnt baluɲ kado kaguurad, kamēnaɲ, kawo bahomp baweeek, kaŋal unoh kapel pɲal Naşibaɲi. 5 Baji bawo ɲi bdig ji bañaan banñogun Naşibaɲi kaşē poka du meet. Lowan bañaan mēnt. 6 Balon ɲi baka baji baneej du itoh kaguur baat banwişun ɲşal, bantumuɲ ipekadu, kē iko itum yi ɲleef ɲi baka ɲaŋaluɲ ikton baka. 7 Baat mēntan baji bawo ɲi pjuk kaşē wo baanji bahil nin pme manjoonan. 8 Jibi Yanet na Yambret* babiin alaɲ ɲfa Moyit, hēnk di di bañaan mēnt bakluɲ kalaɲ manjoonan. Bawo bañaan biki ɲşal ɲaɲopun, bawo bañaan banwoon baanhil kafiyaar Yetu *Krittu. 9 Kē başē wo baanhil kaya kadun ɲi kaguuru, ɲiki bpēn bi baka baluɲ kawinana ɲi kadun ki bañaan bti jibi bi Yanet na Yambret babiin awinana.

Bnuura bi Ulibra wi Naşibaɲi

10 Kē iwi, iwin bnuura pjukan pi naan, ame jibi nwoon, iko yi ɲŋaluɲ pdo, jibi nfiyaaruɲ *Krittu, iwin kē dmiir, dɲal bañaan akuɲ amēban ali-int. 11 Ikak awin wi bañaan banooranaanun, ahajanaan du Antiyoka, na Ikoniyom na Littra*. Mn-haj mnhoɲ mi mi bawoon baanhajanaan da? Kē Ajugun aşē pēnanaan ɲi ma bti. 12 Kē ɲaan andoli anŋaluɲ ptaş Yetu *Krittu, baluɲ kahajana. 13 Kē banşaan awo bañaan baɲot na banjaan baŋilan, babi kaduka duka ɲi pdo buŋaan, kawo ɲi pguur bañaan kabot kaguur ɲleef ɲi baka.

14 Kē iwi, uko wi ijukuɲ abot adinan aji ujoonani mēbaan ɲi wa, wi imeeɲ ɲaan anjukaniin wa. 15 Wi iwoon napot te hēnkun ijuk ame *Ulibra wi Naşibaɲi, wul uhiniin kawulu uşal untuɲa unktijiin ibuur wi ifiyaaruɲ Yetu *Krittu. 16 Iko bti impiitun ɲi Ulibra wi Naşibaɲi iwoona du a. Inuura pa pjukan nja uko unwoon manjoonan, kaŋan nja, kadi-iman nja bgah wal wi ɲdolun buŋaan, kajukan nja pwo batool. 17 Hēnk di di ɲaan anwoon i Naşibaɲi akyeenkun ɲi uhaaşul iko bti yi anumiin kadolna iko bti inwoon inuura.

4

Iko ilon kakyi Timote awoon i kado kado

1 Yetu *Krittu alun kawinana ji naşih kawayēş bajeb na banketuɲ, alun kabi kaşih. Ukaan kē nji kakooɲu ɲi kadun ki Naşibaɲi na ki Krittu mēnt; 2 ɲupan bañaan uɲup wi Naşibaɲi, baŋale pte wa kēme woli baanŋali ktamanaara taman. ɲiiniin na bandolun buŋaan ibot inoman na banjubanuɲ, tēntēnan bañaan ɲi pdo bnuura, doon uko mēnt na kamiir kaweeek pa pjukan baka. 3 Na manjoonan wal ubi wi bañaan bawoon baankak atiink pjukan pnuura, bado kaŋaş iko yi ɲleef ɲi baka ɲaŋaluɲ, kawo na bajukan batum bankɲupuɲ baka uko wi baŋaluɲ ptiink ɲań. 4 Baankak aŋal ptiink manjoonan, babaa ɲēp ɲēp katiink iko inwoon iinwo manjoonan. 5 Iwi kē işē wo i kaŋoorandēr ɲi iko bti yi ikdolun, jaan kmiir ɲi wal wi mnhaj, tamaan ido kaŋup *Uɲup Ulil Unuura, ido kado ulemp wi nu jibi uwoon kadolana bti.

6 Kē nji, bado bi tulēn jibi bajaan batul poot pi pgur, wal wi naan wi pkeɲ udo bi kaban ban. 7 Dgutan ugut unuura, dba pti, dmēban ɲi pfiyaar pi nfiyaaruɲ Yetu *Krittu. 8 Uko unduki'aanuɲ hēnkun uwoon pyeenk utepi wi ɲaan natool ajaan afuɲta.

* 3:8 Yanet na Yambret: Balon başal kē bañaan mēnt bawo bado dayaamu biki Ejiptu : Natenan ɲi Ppēn 7.11, 22 na 9.11. * 3:11 Natenan ɲi Ulemp 13.14-52; na ɲi 14.1-20.

Utepi mēnt, Ajugun, nawayēs natool akluḅ kawulēn wa ṭi unuur wi akluḅ kawayēs bañaan. Kē mēnt nji aloolan ṭañ kayeenkuḅ wa, bañaan bti banḅaluluḅ ayoonk ubi wi nul bayeenk wa.

Iko yi Pawulu aḅaluḅ bañaan bado

⁹ Faraan ibi du nji, ¹⁰ ṭiki Demat ṭi pḅal iko yi umundu wi, adukēn aya Tetalonika, kē Kreḅent aya Galatiya, Titut kē aya Dalmatiya. ¹¹ Luk ṭañ adukiin na nji. Dolan Markut abi na iwi ṭiki dnumi'a maakan ṭi ulemp wi naan ṭi. ¹² Dyil Tiḅik du Efet. ¹³ Woli iluḅ abi, ktijēn bayeti bi naan bi ndukuḅ du uko Karpuṭ du Trowat, na ḅlibra, iḅē iwut nin kaṭilma ḅi babo-manaanuḅ injan. ¹⁴ Alektandēr naṭak adolēn buṭaan maakan ; Ajugun aluḅ kaluka ulemp mēnt. ¹⁵ Lipariin iwi ṭi uleefu, ṭiki abi pok maakan uṭup wi ḅkjukanuḅ.

¹⁶ Byaaḅ bteek bi bakwayḅaanuḅ, nin alon aambi bi aṭok na nji, badukēn bukal bti. Dñehan Naḅibaṭi awut kafēn baka uko mēnt! ¹⁷ Kē Ajugun aḅē wo ṭi kafet naan awulēn mnhina mi pṭup uṭup wi nul bti, bañaan banwoon baanwo bayuday bti bahilna batiink wa. Kē hēnk di di abuuranaanuḅ ṭi pkeṭ. ¹⁸ Ajugun aluḅ kabuuranaan ṭi iko iwuṭaan bti yi banḅaluḅ pdolēn, kañooṭēn bnuura du pḅih pi nul du baṭi. Mndēm manwo ṭi a te mnṭo. Uwo haḅ.

Pwul mboḅ pbaañḅaani

¹⁹ Wulaan bi *Pritiliya na Akila mboḅ, na biki katoh ki Onetifor.

²⁰ Erattut aduka du ubeeka wi Korint, kē nduk Trofim du ubeeka wi Milet ṭiki amaaki.

²¹ Tamaan ibi ji ujonṭ ubi udo kajun. Ewubuluṭ awulu mboḅ, na Pudeent na Linuṭ na Klodiya na banfiyaaruḅ bti.

²² Dñehan Ajugun awo na iwi, dñehan awulan an bti bnuura bi nul!

Uṭup wi Pawulu apiitun Tit

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Tit. Tit mēnt̄ aanwo nayu-day aṣē bi kak afiyaar Kritt̄u aji gakandēr na Pawulu. Pawulu apiita kakaarta kē kaṭēnka du Kret di abiin aduka, aji ado katen ulemp wi pntuk pi banfiyaarun Kritt̄u panwoon da. Kakaarta ki kaṭiiniyaan iko iwajanṭ̄ inknooranun Pawulu ṭi pntuk mēnt̄. Uteek uwo kē Pawulu aleṣan Tit jibi ṭiaanṭ̄ i baṭuunṭ̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun awoon kawo. Apiit̄ aṭup uko wanṭ̄, ṭiki awin mnwo mnwuṭaan mi baṭiaanṭ̄ batum ṭi biki Kret bawoonaanun. Utēbant̄en uwoonṭ̄ kē akak aṭup Tit ajukan baṭiaanṭ̄ biki da mnwo mi kawuunṭ̄ kandoli kawoon kawoonaan. Bantohi biinṭ̄ na bantohi baat̄ (banwoonṭ̄ kak kajukan baat̄ banwoonunṭ̄ bampoṭi), baṭaṣa na bajuuk ṭi ulemp. Abaañṣaan aṭup Tit jibi ṭiaanṭ̄ anfiyaarun Kritt̄u awoonṭ̄ kawo. Awo kawo ṭiaanṭ̄ anwoonṭ̄ aanji ṭjal pla bṭup, kado pnoh na baṭiaanṭ̄ kalow bkujar, pn̄om, bpaṭṣēr ṭi pntuk pi banfiyaarun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoonṭ̄:

1. Pwul mboṣ na pñehan Naṣibaṭi (1.1-4)
2. Pṭanṭ̄ banwoonṭ̄ ṭi kadun ki pntuk pi banfiyaarun (1.5-16)
3. Pṭanṭ̄ banfiyaarun Kritt̄u (2.1-3.11)
4. Pwul mboṣ pbaañṣaani (2.1-3.15)

Pwul mboṣ

¹ Nji Pawulu, nwoonṭ̄ nalempar Naṣibaṭi, dpiitiinṭ̄ iwi Tit, dwo kak *nanjañani i Yetu *Kritt̄u kahilna kaṭup uṭup unṭaanunṭ̄ na pfiyaar pi biki Naṣibaṭi adatuṭunṭ̄ na kame kanjoonanunṭ̄ kanjaanṭ̄ kaṭij baṭiaanṭ̄ bañog Naṣibaṭi. ² Mnhaṭ̄ mi ubida wi mnṭo manwoona ṭi iko mēnt̄. Ubida mēnt̄, Naṣibaṭi anwoonṭ̄ aanji ṭilan ahoṭunṭ̄ wa undiimaan wi apaṣunṭ̄ umundu.

³ ṭi wal wi adatuṭunṭ̄, Naṣibaṭi nabuuran nja awul uṭup wi nul aji nṭup wa baṭiaanṭ̄. ⁴ Dpiitu, iwi abuk naan na manjoonan ṭi Yetu Kritt̄u i ṭfiyaarunṭ̄ nja bti. Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Kritt̄u ambuuranunṭ̄ nja bawulu bnuura babot bajoobṭēnu uhaaṣ.

Ulemp wi Tit du Kret

⁵ Kē nṣē duku du Kret ihilna ibaañṣeṣ ulemp undukiinṭ̄, idat baṭiaanṭ̄ bankwoonṭ̄ bantohi biki banfiyaarunṭ̄ ṭi ṭbeeka bti jibi njakiinṭ̄ ido. ⁶ Nantohi i banfiyaarunṭ̄ awo i kawo ṭiaanṭ̄ i nin alonṭ̄ awoonṭ̄ aanka uko uṭup ṭi a, awo kaniim ṭiaanṭ̄ aloolan kalinṭ̄ ṭi a, babukul bawo kafiyaar Yetu *Kritt̄u, baanwo kawo ṭi iko iwuṭaan abot awo kado kate. ⁷ Na manjoonan naweek i banfiyaarunṭ̄ awo namali i Naṣibaṭi ukaanṭ̄ kē awo i kawo ṭiaanṭ̄ i nin alonṭ̄ awoonṭ̄ aanka uko uṭup ṭi a, aanwo kawo nahomp, kēme natar udeeb, nakuj, naṭal ugut, aanwo kawo naguрад ṭi uko wi itaka. ⁸ Kē aṣē wo i kaṭēp ṭēp kawo ṭiaanṭ̄ anjaanṭ̄ ayeenk baṭiaanṭ̄ bnuura, anṭalunṭ̄ pdo bnuura, aka uṣal, awo natool, aṭaṣ Naṣibaṭi, abot aṭijan uleeful. ⁹ Awo kamēban uṭup unjoonanunṭ̄ wi Naṣibaṭi jibi bajukanunṭ̄ wa kahilna kado kaṭanṭ̄ baṭiaanṭ̄ na pjukanṭ̄ pn̄uura, kabot kadiiman banklaṭunṭ̄ uṭup mēnt̄ kē baanfañi.

¹⁰ Na manjoonan, batum ṭi baṭiaanṭ̄ biki Kret baanji bate, aṭum bṭup abot aji baguurad. Bayuday banjakunṭ̄ aji baṭiaanṭ̄ bawo i kawala kaṭēmp bawoonunṭ̄ hañ. ¹¹ Iwo i kado baka badēt̄ itum! Baji batok ṭṣal ṭi itoh ipēb wi bajaanṭ̄ bajukanṭ̄ baka iko inwoonṭ̄ iinwoo kado kajukan. ¹² Uka ṭi inṭ̄ alonṭ̄ i Kret, najukan naweek, andoonṭ̄ aji : « Biki Kret bawo baṭilan baweek, banṭot̄ ji ṭjko ṭi uṭeeh, awo bapēra banfeerunṭ̄. » ¹³ Uko wi aṭupunṭ̄ ujoonani, ukaanṭ̄ kē iwo kanjoman na baka bnuura bahilna baliinṭ̄ ṭi pfiyaar, ¹⁴ bawut kaṭaṣ ṭṭup ṭanwoonṭ̄ ṭaanwo manjoonanṭ̄ ṭi bayuday balonṭ̄ na iko yi baṭiaanṭ̄ bandekunṭ̄ manjoonanṭ̄ kafet̄ bajakunṭ̄ aji baṭiaanṭ̄ bawo

i kado. ¹⁵ Iko bti iji iwo ijint̄ ʒi kadun ki Naʒibaʒi pa bañaan̄ banwoon̄ bajint̄, kē nin uko ulon̄ uʒē wo uunji uwo ujint̄ pa banʒopun̄ banwoon̄ baan̄jal pfiyaar. Nʒal na n̄haaʒ n̄i baka n̄aʒopi. ¹⁶ Baji baji bameen̄ Naʒibaʒi kaʒē diiman̄ ʒi mnwo mi baka kē bapoka : bawo bañaan̄ banjaan̄ bado iko inʒopun̄ maakan, banwoon̄ baan̄ji bate, banwoon̄ baan̄hil pdo nin uko ulon̄ unuura.

2

Hum di Tit awoon̄ kado kajukan?

¹ Kē iwi Tit, iʒē wo kajukan uko untaan̄un̄ na pjukan pnuura. ² ʒiiniin na baʒaf iji na baka bawo kaʒijan̄ n̄leef n̄i baka, kawo bañaan̄ bantiinkaniin̄, bankaan̄ n̄ʒal, bawo kamēban kalint̄ ʒi pfiyaar Yetu, ʒi p̄jal bañaan̄ na ʒi kamiir. ³ ʒiiniin kak na baat̄ baweek iji na baka, mnwo mi baka manwo kalil Naʒibaʒi, bawo kalow bkuutar, kawut p̄jotan poot kadun, kaʒē kado kajukan iko inwoon̄ inuura. ⁴ Woli bado han̄, bajukan baat̄ banhojun̄ p̄jal bayin baka na babuk baka, ⁵ pwo na n̄ʒal, p̄jint̄ n̄haaʒ, pdo kalemp̄ ʒi itoh yi baka, p̄joob ikow, p̄tiink bayin baka, bañaan̄ bawutna kalaʒ uʒup wi Naʒibaʒi. ⁶ Kē hēnk kak di di n̄jalun̄ iʒiini na baʒaʒa iji na baka baʒoorandēr. ⁷ Kē iwi ʒi uleefu iʒē wo kado kado bnuura ʒi iko bti batenna ʒi iwi. Doon kajukan na uhaaʒ ujint̄, pjukan pankndoon̄ bañaan̄ bado katiinku. ⁸ Nʒup n̄i nu n̄awo i kawo n̄tool, n̄i nin n̄aan̄ awoon̄ aankhil plaʒ, banklaʒiin̄ bahilna bakowa, bawo baankka nin uko uwuʒaan̄ uʒup ʒi nja. ⁹ Jakan na balempar bañaan̄ bado katiink biki baklemparun̄ ʒi iko bti, bado kalemp̄ bnuura bawut kado kalaʒ baka. ¹⁰ Baanwo kado kakiij baka, bawo kawo bañaan̄ biki bafiyaarun̄ bnuura. Hēnk, ʒi iko bti yi bakdolun̄ pjukan pi Naʒibaʒi nabuuran nja paji panuura ʒi kēʒ ki bañaan̄.

Pwinana pi bnuura bi Naʒibaʒi

¹¹ Naʒibaʒi adiiman nja bnuura bi nul, awul nja ba kahilna kabuuran bañaan̄ bti. ¹² Bnuura mēnt̄ baji bajukan nja pwut iko inwoon̄ iinlil Naʒibaʒi na iko iwuʒaan̄ yi n̄leef nja n̄an̄jalun̄. Hēnk n̄hilan pwo na uʒal, kawo bañaan̄ baʒool, kado iko inlilun̄ Naʒibaʒi ʒi mboʒ, ¹³ kayoonkna unuur wi mn̄lilan wi n̄haʒun̄, wi Yetu *Krittu Naʒibaʒi naweek i nja, anjaan̄ abuuran nja akbiin̄ na mndēm mi nul. ¹⁴ Awulun̄ uleeful kahilna kapēnan nja ʒi buʒaan̄ bti bi n̄jaan̄ n̄do, kajin̄tan nja kado nja n̄wo bañaan̄ biki nul, banjaan̄ ban̄jal pdo iko inuura. ¹⁵ Kē hēnk di di iwoon̄ kado pdiim : kaʒup, kakoot̄, kaʒoman. Kdinan̄ nin n̄aan̄ abeehu.

3

Hum di banfiyaarun̄ bawoon̄ kawo?

¹ Hēnkun̄ leʒaan̄ banfiyaarun̄ iji na baka bado katiink banwoon̄ ʒi p̄ʒih bti, bawut kapataʒa badoki babi naʒ naʒ ʒi pdo iko inuura bti. ² Jakan na baka bawut kakuut nin n̄aan̄, batiinkar, bajoob ikow, bawo bnuura na bañaan̄ bti. ³ Nja kak n̄bi wo ʒfa bañaan̄ banwoon̄ baanwo na n̄ʒal, banwoon̄ baan̄ji bate, banneemun̄, kē iko iʒop na iko iwuʒaan̄ indoli yi n̄leef n̄i nja n̄an̄jalun̄ kē ik̄ʒon̄ nja, n̄bi wo ʒi mn̄ʒot na p̄n̄eebar iko, ado iko yi bañaan̄ bakʒoornun̄ nja, aʒoorad ʒi p̄toof pi nja. ⁴ Kē wal wi Naʒibaʒi nabuuran nja adiimanun̄ nja bnuura bi nul na jibi an̄jalun̄ bañaan̄, ⁵ abuuran nja. Mēnt̄ iko itool yi n̄ʒalun̄ aji n̄doo ikaan̄, mn̄n̄aga mi nul ma. Aʒēpna ʒi *uhaaʒ wi nul ajin̄tan n̄haaʒ n̄i nja, ado nja kē n̄wo bañaan̄ bahalu. ⁶ Aʒēpna ʒi Yetu *Krittu nabuuran nja awul nja uhaaʒ mēnt̄ akēʒan. ⁷ Krittu awulun̄ bnuura bi nul ado kē n̄wo bañaan̄ baʒool n̄hilna n̄haʒ kē n̄ka ubida wi mn̄ʒo.

⁸ Bañaan̄ bti bawo kate uʒup wi ʒiki ujoonani, kē n̄jal iʒup bañaan̄ bnuura, banʒuun̄ mn̄haʒ mi baka ʒi Naʒibaʒi bahilna baʒu kabaʒ ʒi pdo kado iko inuura. Uko mēnt̄ uwoon̄ uko unnuuriin̄ pa bañaan̄ abot aʒēnk

baka. ⁹ Ké işë wo kapën ti b̄tup b̄tum banwaanun udooni, na p̄tiiniyaan jibi mn̄şini manyeenkiirun, na p̄nom na blaṭar ti uko wi *bgah bi Moyit. Iko mēnt̄ iwaan udooni abot awo iinji it̄ij nin uko ulon unuura. ¹⁰ Woli ñaan alon aṭij bpulad ti p̄toofan, ṭiiniin na a uyaaş uloolan ikak it̄iini na a utēbant̄en. Woli aanṭañani, lowaana, ipēnana ti iko b̄ti, ¹¹ ime kē awo ñaan anwuṭun uşal, pekadu di ajaan ado dadiiman kē aduknaanaa.

Iko ibaañşaa ni yi pdo

¹² Wal wi nji kayilun Artemat kēme Tişik, iwo kataran kabi du nji du Nikopolit, dul di di njakun aji dwo ti wal wi ujonṭ.

¹³ Tamaan it̄enk bi Fenat name bgah na Apolot bahilna bayaanṭ, bawut kawaan nin uko ulon.

¹⁴ Bayit̄ nja ti *Krittu bawo kajak ptaman maakan ti pdo iko inuura, nin ñaan alon awutna kawaan uko wi anumiin unuur undoli, hēnk baankwaan udooni.

¹⁵ Bañaan banwoon na nji b̄ti bawulu mboş. Wulan mboş banfiyaarun b̄ti abot anjal nja.

Dñehan Naşibaṭi awulan an b̄ti bnuura bi nul.

Uṭup wi Pawulu apiitun Filemon

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Pawulu apiitun Filemon nanohul. Niint mēnt awo i ubeeka wi Kolot, awo ñaan ammeṭaniin du ubeeka mēnt. Abi tiink kē Pawulu akṭup Uṭup Ulil Unuura kē abi fiyaar fiyaar ṭi dko mēnt akak aṭaṣ bgah bi Krittū. Abi ka ṭi bajuuk ṭi ulemp biki nul ñiint alon i katim kawoon Onetim ambiin aṭi abuur. Wi ayaan aya ayit na Pawulu du dko di awoon du ukalabuṣ, kē aṭupa Uṭup Ulil Unuura unjaan uṭiiniyaan uko wi Yetu Krittū. Wi wi aṣaan afiyaar Krittū. Pawulu apiit Filemon kaji na a amiir Onetim. Kē Onetim ṭi uleeful aṅooṭun kakaarta ki Pawulu apiitun. ṭi bgah bi wal mēnt, Filemon ahina lah kado Onetim uko wi aṅaluṅ kēme kafina. Pawulu akooṭa ṭi kakaarta ki aji na a awut kajej Onetim ji najuuk ṭi ulemp ambiin abuur. Ajaka ayeenka bnuura ṭiki hēnkuṅ awo ṭi plooman na Krittū.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Pawulu abeeb Naṣibaṭi ṭi uko wi Filemon (4-7)
3. Pawulu akooṭ Filemon ṭi uko wi Onetim abuurun (8-22)
4. Pwul mboṣ pbaañṣaani (23-25)

¹ Nji Pawulu i ulemp wi Yetu *Krittū uṭuun kē nwo ukalabuṣ, na Timote ayiṭ nja ṅkpiitiin, iwi Filemon i ṅmaganun injaan klemp ulemp utēnt wi nun. ² Npiit kak Apifiya ñaaṭ ayiṭ nja na Arkip anjaan agutan na nja, na banfiyaarun Yetu Krittū bti aji bayitiir du katohu. ³ Dñehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu Krittū Ajugun bawulan bnuura babot bajoobṭēnan ṅhaaṣ.

⁴ Nyaaṣ bti ṅi njaan kañehan dji kaleṣu kaṣē beeb Naṣibaṭi i njaan kadēman ṭi uko wi nu. ⁵ Dtiink kē bakṭiiniyaan jibi ifiyaarun Ajugun

Yetu na jibi inaluṅ banwoon biki nul bti. ⁶ Dñehan Naṣibaṭi ado pfiyaar pi iṭokuṅ na nja pado kalemp, ihilna ime iko inuura bti yi ṅkaan ṭi ubida na *Krittū. ⁷ Iwi ayiṭ naan unal wi nu udo kē ntilan maakan, kē uhaaṣ naan ubot aṭoora, wi ijaan ktēṅṅēn banwoon biki Naṣibaṭi.

⁸ *Krittū aṭenēn kē nhil pṭu'u pdo uko wi ṅi kahepariin. ⁹ Kē ṅi Pawulu naṭaf i ulemp wi Krittū uṭuun kē nwo hēnkuṅ nakalabuṣ kē nṣē ñehanu ñehan uko wi ṭi unal wi ṅkaan pa Krittū. ¹⁰ Dñehanu uko mēnt pa ankakuṅ abuk naan ṭi Krittū wi nwoon ukalabuṣ, Onetim* i ṅi kaṭiiniyaanun hēnk. ¹¹ Aambi kaaru udooni, kē hēnkuṅ aṣē kaarun udooni maakan nja batēb bti.

¹² Dkakanu a, kē uṣē wo wo ji uhaaṣ wi naan wi ṅi kawuliin. ¹³ Ddoo ṅal lah kaduka na a, awooru ṭi ado kaṭēnkēn, wi *Uṭup Ulil Unuura uṭuun kē nwo ukalabuṣ. ¹⁴ Kē nṣē ṅal kayoonk idinanaan uko mēnt, uko unuura wun uwutna kawo ji dkitu kit iñen. Dṅal upēnna ṭi uhaaṣ wi nu. ¹⁵ Ulome nawayṣēr na Onetim ṅwal ṅntiinku, aṣē bi ahil akak du iwi naṭo te mṅṭo. ¹⁶ Aankkak du iwi ji ñaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp ṭañ, apel hēnkuṅ ñaan i bajaan bajuukntēn ṭi ulemp, awo hēnkuṅ ayiṭ nja i ṅmaganun. Dmagana maakan na manjoonan, kē iwi, iwo kamagana kapelēn, ṭiki awo nalemparu abot awo ayiṭu ṭi Ajugun. ¹⁷ Jēm pfiyaar Yetu pado kē nwo ayiṭu, keeri imēbana ji ṅi ṭi uleef naan. ¹⁸ Woli adolu uko ulon unde'iin kēme aṭeṭu uko ulon, kṭupēn, ṅi kalun kaluku. ¹⁹ Nji Pawulu kapiitiin na kañen naan, ṅi kalukiin. Mēnṅal pleṣanu kē iwi idoo ṭeṭēn : ṅi dkaan kē ika ubida ṭi Yetu *Krittū. ²⁰ Aa, iwi ayiṭ naan tenan ṭi Ajugun idolēn uko wi nñehaniin, tenan kak ṭi unal wi Krittū iwalanaan uhaaṣ. ²¹ Dfiyaar bnuura wi ṅi kapiitiin kē idinan uko wi nhepariin. Ddoo me kē idoo do kapelan uko wi

* **1:10** Onetim : Dawoon annumaniin, ankaan udooni.

nhepariin.

²² Kaan ido kabomanaan meet, dfiyaar kë pñehan pi nakñehanun Naşibaŋi paŋu bakakanaan hēnkuŋ ŋi iñeen yi nan.

²³ Epafraŋ i ulemp wi Yetu *Krittu uŋuun kë awo ukalabuş na nji, awulan mboş, ²⁴ ul na bi Markuŋ Ariŋtarkuŋ, Demat na Luk banjaan balemp na nji. ²⁵ Dñehan Ajuŋun Yetu Krittu awulan bnuura bi nul ŋi ŋhaaş.

Uṭup wi bapiitun Bahebĕrĕ

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki bapiitun bayuday bankakun afiyaar Krittū. Ŋaan ampiitun ka aammeṭanaa, kĕ uko wi baṣaan ame bnuura uwo kĕ ampiitun ka ame bnuura Ŋlibra ŋi Naṣibaṭi, ṭiki ṭi ŋul ŋi ŋi ajaan atenna kadiimanaan baka manjoonan. Babi hajan ṭfa maakan banfiyaarun Krittū bateek kĕ badoo ji bamena. Uko mĕnṭ ukaan kĕ ŋaan ampiitun hĕnk apiit baka kaji na baka bamĕban baliint, bawut kapĕn ṭi pfiyaar pi bafiyaarun. Du unjon, Naṣibaṭi abi do bhoṅar na bayuday. Abi ji na baka woli ŋaan ajubani, bafiṅ ulimariya kaṭenjan, Naṣibaṭi kaṣĕ miir ŋaan mĕnṭ pjuban pi nul. Kakaarta ki kaṭup kĕ bhoṅar bhalu bi Naṣibaṭi adolon na baṅaan banfiyaarun Abukul bapel bteek. Uko wi Yetu Krittū adolon pa baṅaan bajĕn upel wi ṅwanjut na Moyit na Aaron na Yotuwa badolon. Yetu awoon unkaneele umpoṭi wi Naṣibaṭi unṭenjanun kapĕnanaan ipekadu yi baṅaan bti. Ŋaan ambuurun afiyaara aankak anuma pfiṅ ulimariya pa pekadu di nul. Naṣibaṭi amiira pekadu di nul.

Hĕnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Abuk Naṣibaṭi awo ŋaan naweek (1.1-3)
2. Yetu adĕm apel ṅwanjut (1.4-2.18)
3. Yetu adĕm apel Moyit na Yotuwa (3.1-4.13)
4. Yetu awoon naṭenjan naweek (4.14-7.28)
5. Yetu abi na bhoṅar bampelun bteek (8.1-9.22)
6. Bṭenjan bi Yetu bawo bboolan akut awo bbaaṅṣaani (9.23-10.31)
7. Balon ṭi banfiyaarun biki ṭfa (11.1-40)
8. Nawulĕn ṅwo ji Yetu (12.1-13.17)
9. Pṅehan Naṣibaṭi (13.18-19)
10. Pwul mboṣ (13.20-25)

Uko wi Naṣibaṭi aṭĕpnun ṭi abukul aṭup

¹ Naṣibaṭi aṭĕpna ṭfa ṭi *baṭuparun ṅyaaṣ ṅṭum ado kĕ bado iko itum aṭiiniyaan na bateem nja. ² Kĕ ṭi ṅwal ṅbaaṅṣaani ŋi ṅwoon ṅi aṣĕ ṭĕpna ṭi Abukul aṭiini na nja. Abukul mĕnṭ i i adaton ṭi ado kĕ aka iko bti, ṭi ul i i aṭĕpnun kak apaṣ baṭi na mboṣ. ³ Abukul awoon bjeehi banjaan badiiman mndĕm mi nul, ul ajaan adiman uko wi awoon na manjoonan. Ul amĕbanun iko bti yi apaṣun na uṭup wi nul unwoon na mnhina. Ajinṭan baṅaan ṭi ipekadu yi baka aṣĕ ya aṭo du kaṅen kadeenu ki Naṣibaṭi du baṭi.

Mndĕm mi abuk Naṣibaṭi mam-pelun mi ṅwanjut

⁴ Mndĕm mi Abuk Naṣibaṭi mam-pel maakan mi ṅwanjut, kĕ hĕnk di Naṣibaṭi awululun katim kampelun ki ṅa. ⁵ Na manjoonan, Naṣibaṭi aambaan kajakaara na uwanjut ulon:

« Iwi iwoon Abuk naan,

*nṭa di dṭup aji dwo ṣaaṣ? »**

Kĕ aambaan kaṭiini ṭi uko wi ulon ṭi ṅa kaji :

« Nji dwo Aṣin, ul aṣĕ wo Abuk naan.* »

⁶ ṭi wal wi Naṣibaṭi abiin awo i pyil ṭi umundu Abukul, anwoon bajeen, aji :

« Nwanjut bti ṅawo kadĕmana. »*

⁷ Kĕ ṭi uko wi ṅwanjut, upiitana ṭi *Ulibra wi Naṣibaṭi aji :

« Naṣibaṭi ado ṅwanjut ṅi nul kĕ ṅawo ji uyook

ado ṅa kĕ ṅawo ji bdoo banklaṅṣiin. »

⁸ Kĕ Naṣibaṭi aṣĕ ṭiini na Abukul aji :
« Iwi Naṣibaṭi, pṣihu pawo pi mnṭo, pṣih pi nu pawo ptool.

⁹ Injal uko unwoon utool apok buṭaan, ukaan kĕ nji Naṣibaṭi i nu ndatu awulu mnlilan mampelun mi banwoon na iwi bti. »*

¹⁰ Akak aṭiini aji :

« Iwi Ajugun, ipaṣun mboṣ du ujuni aboman baṭi na iṅen yi nu.

¹¹ Iko mĕnṭ ilun kaba,

ilun kamën ji imiša.
Kë iwi işë duka.

¹² *Ilun kanuj ya ji imiša,*
ilun kawohës ya ji imiša,
kë iwi işë duka jibi iwoon,
*ñnuur ñi nu ñaankba. »**

¹³ Naşibaţi aambaan kajakaara na uwanjut wi nul ulon:
 « *Biin iŋo ŋi kañen naan kadeenu*
te wal wi ñji kaŋuun başooradu ŋi
*ihoŋu uŋeeh. »**

¹⁴ Nwanjut bti ñawo wo ñhaaş ñanklemparuñ Naşibaţi. Ayil yil ña ñabi pŋenk banwoon i kabuur te mnŋo.

2

Mbuur mnweek

¹ Ukaan kë ñwo biki kamëban bnuura uko wi ñtiinkun, kaŋi ñlun ñneem. ² Na manjoonan, uŋup wi Naşibaţi aŋëpnun ŋi ñwanjut aŋup bateem nja uyimani. Ñaan awoon aandi ptiink wa, këme awo aantaş uko wi ujakun, Naşibaţi akoba kakob kantaanun na pjuban pi baka. ³ Kë hum di di ñhilun kabuur kakob mënŋ woli ñënji ñtiink uŋup wi mbuur mnweek wi Ajugun ŋi uleeful ajunnun aŋup? Bantiinkun wa badiiman nja kë ujoonani. ⁴ Naşibaţi akak afañan baka, wi adolun iko iñonarënaan na mlagre mnŋum abot ado kë *Uhaaş wi nul uwul bañaan uŋen wi wa jibi ajalun.

Yetu ajaan aŋij mbuur

⁵ Na manjoonan Naşibaţi aando ñwanjut ñaşih umundu wi akbiin ppaş wi ñkŋiiniyaanun. ⁶ Kë hënk di upiitaniin ŋi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan awo in kë idoo şala?*

**Abuk ñiint awo in kë idoo ŋo ptena?*

⁷ *Iwalana ado kë ñwanjut ñapela ñwal ñntiinku,*

idola kë awo na mndëm mnweek,

⁸ iŋu iko bti ŋi ihoŋul uŋeeh. »

Wi Naşibaţi aŋuun iko bti ŋi ihoŋul uŋeeh, aanduk nin uko ulon. Kë ñşë wo kakşa ñëndo bi win hënkun kë

iko bti iwo ŋi ihoŋul uŋeeh. ⁹ Yetu i Naşibaţi awalanun ado kë ñwanjut ñapela ñwal ñntiinku, ñwina hënkun kë awo na mndëm mnweek ŋiki ahaj akeŋ. Bnuura bi Naşibaţi bakaan kë akeŋ pa bañaan bti.

¹⁰ Na manjoonan, Naşibaţi andolun iko bti kë iwoo, abot añal uwo han, abi ñal pdo bañaan batum bawo babukul, baŋok ŋi mndëm mi nul. Aŋëpna ŋi mnhaj mi Yetu ahajun adola kë abaañës ulempul ŋi mboş, aŋij baka mbuur.

¹¹ Kë Yetu, anjaan ajinŋan bañaan ŋi keş ki Naşibaţi na biki ajinŋanun başë ŋok bukal bti Aşin baka. Ukaan kë aankowa pdo kadu baka babuk aşin, ¹² aŋiini ŋi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Dlun kaŋiiniyaan katimu ŋi ptoof pi*
bayiŋ naan
dlun kadëmanu ŋi kadun ki bañaan
*batum. »**

¹³ Akak aji :

« *Nji, dŋu mnhaŋ mi naan bti ŋi Naşibaţi.*
 »*

Akak aji :

« *Nji wi na bañaan biki Naşibaţi awulun.* »*

¹⁴ Hënk keeri, kë jibi bañaan mënŋ bawoon bañaan bajën, hënk di Yetu akakun ñaan najën ji baka, ahilna ŋi pkeŋ pi nul aba na *Untaayi Uweek unkaan mnhina mi pkeŋ. ¹⁵ Bañaan babi wo wo ubida wi baka bti ji bakalabuş, wi bakŋiin pkeŋ. Abuuran baka wi akeŋun. ¹⁶ Na manjoonan, mënŋ ñwanjut ñi ñi aktënkun, aŋenk ŋenk babuk *Abraham. ¹⁷ Kë hënk di awoon kakak ñaan najën ji bayiŋul, kahilna kawo *naşih i baŋenan anjaan añağa abot aji do uko wi Naşibaţi ajakun. Akeŋ keŋ Naşibaţi ahilna amiir ipekadu yi bañaan biki nul. ¹⁸ Kë jibi ahajun, kë bawuuka ajuban, hënk di ahiniin kaŋenk biki bakwuukun bapun.

3

Yetu apel Moyit

¹ An bayiŋ naan nanwoon bajinŋ ŋi keş ki Naşibaţi kë adatan, natenan

* 1:12 Kañaam 102.26-28. * 1:13 Kañaam 110.1. * 2:8 Kañaam 8.5-7. * 2:12 Kañaam 22.23.

* 2:13 İtayi 8.17. * 2:13 İtayi 8.18.

keeri ti Yetu. Naşibaţi ayila k  awo *naşih i batenan, uko m nt wi wi nfiyaaruŋ akuŋ aŋup. ² Ado iko bti yi Naşibaţi anŋu'uluŋ ulemp m nt ajakuluŋ ado jibi *Moyit adolaŋ iko bti yi Naşibaţi aŋu'uluŋ pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul. ³ Anniwuŋ katoh ad m apel katoh, k  h nk di Yetu ataaruŋ na pyeenk mnd m mam-peluŋ mi Moyit. ⁴ Katoh kandoli  naaŋ ajaan aniw ka, Naşibaţi a aaŋ aji do iko bti. ⁵ Moyit awo nalempar Naşibaţi, ado iko yi Naşibaţi aŋu'uluŋ pdo ti katoh ki nul kanwoon pntaali pi nul, ajukan uko wi Naşibaţi akluŋ kadiiman. ⁶ K  Kritt  a   wo abuk katoh i Naşibaţi aŋuuŋ ti kadun ki ka. Nja n aaŋ awo katoh m nt woli  m ban akuŋ ahaŋ ti a, alilan ti uko wi nhaŋuŋ.

Plipara ppok p aş uko wi Naşibaţi ajakuŋ

⁷ Ukaaŋ k , jibi *Uhaaş wi Naşibaţi uŋupuŋ:

« *Woli natiink n a pdiim pi nul,*

⁸ *nawutan kad n tan nhaaş,*
jibi bateeman babiŋ ado, adeka
kaf t unuur wi bakdakuluŋ du
**pndiis. »*

⁹ Naşibaţi a iini aji :
« *Du pndiis m nt, bateeman bado na*
pten me nhil pdo uko wi njakuŋ,
adak n,
te bawin iko yi nji ndoluŋ ¹⁰ *n subal*
i een nbaak r.

Ukaaŋ k  nji ndeeba t r pntaali m nt aji

“Nhaaş nji baka nji naneeman baka
unuur undoli,
baandi p aş n.”

¹¹ *Uko waŋ ukaaŋ k  mmehna, wi*
ndeebaŋuŋ, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbo-
manuŋ baka aji banoorf naan.”

»[ ]

¹² An bayit naan, na aafaraan alon ti an awo na uhaaş uwu aan, a a an pfiyaar adoo low Naşibaţi anjaan awul ubida. ¹³ Nabaa wo ka  p   p kat nt nd r  nuur bti nji naktiinkuŋ pdiimul, pekadu dawutna kaguur

  3:11 Ka aam 95.7-11.   3:15 Ka aam 95.7-8. Ka aam 95.11.

nin alon ti an ad n t n uhaaşul. ¹⁴ Nwo ti ploolan na *Kritt  na manjoonan woli  m ban te ubaa  saani ti mnhaŋ mi nbiŋ awoonaan du ujuni.

¹⁵ Jibi n punaŋ:

« *Woli natiink n a pdiim pi nul,*
nawutan kad n tan nhaaş,
jibi bateeman babiŋ ado, adeka kaf t
unuur wi bakdakuluŋ. »[ ]

¹⁶ Na manjoonan in abiiŋ atiink pdiim pi Naşibaţi a   deka kaf t? M nt ba aaŋ bti bamp nnuŋ u ak wi *Ejiptu k  *Moyit awo ti kadun ki baka i? ¹⁷ K  bahoŋ biki adeeba t ruŋ n subal i een nbaak r ba? M nt bambiiŋ ajuban akeŋ du pndiis baka i? ¹⁸ Bahoŋ biki amehniŋ aji baankneej du dko di abomanuŋ baka babi banoorf n ba? M nt bambiiŋ apok ptiinka baka i? ¹⁹ Nwin bnuura k  baambi hil pneej du dko dnoorf naani di nul  iki bapok pfiyaar.

4

¹ Kahon m nt ki Naşibaţi abiiŋ ahon aji bahil kaluŋ kaneej du dko di abomanuŋ baka aji banoorf naan kahuma da pa nja. Nawul n  do ka i keeri alon ti an aduka kaf t. ² N iink *U up Ulil Unuura jibi bambiiŋ awo  fa du *pndiis batiinkuŋ wa. K  u up wi batiinkuŋ u   wo uunka udooni ti baka  iki wi batiinkuŋ wa baanfiyaari. ³ K  nja nfiyaaruŋ,  luŋ kaneej du dko di Naşibaţi abomanuŋ nja aji  noorf naan di a iiniyaanuŋ ti *Ulibra wi nul wi ajakuŋ ti uko wi bateem nja :

« *Uko waŋ ukaaŋ k  mmehna, wi ndee-*
baŋuŋ, aji :

“Baankneej nin du dko di nji mbo-
manuŋ baka aji banoorf naan.”

»[ ]

K  ulemp wi Naşibaţi adoluŋ ti ppaş umundu u   ba undiimaan. ⁴ Bapiit ti dko dlon di *Ulibra wi nul aji : « *Naşibaţi anoorf n ti unuur u  nk paaj na ulon wi adoluŋ ulempul bti aba.* »[ ] ⁵ Dkak akakal ş uko wi Naşibaţi

  4:3 Ka aam 95.11.   4:4 Ujuni 2.2.   4:5

aɕupun: « *Baankneej nin du dko di nji mbomanun baka aji banoorfënaan.* »✧

6 Bantiinkun uteek *Uɕup Ulil Unuura mënɕ, baanneej du dko mënɕ ɕiki babi pok ptiink Naŕibaɕi. Kë bañaan balon baŕë hilan te hënkun kaneej da.

7 Uko waɗ ukaan kë Naŕibaɕi abi ɕo ajon, ado unuur uhalu undu'aniin « nɕa » wi aɕëpnun ɕi mntum mi *Dayiɕ, aɕup nɕup ni ndoon abi ɕupan aji :

« *Woli natiink nɕa pdiim pi nul, nawutan kadënëtan nɕhaaŕ.* »✧

8 Woli Yotuwa* ado lah bateem nja kë banoorfën na manjoonan, Naŕibaɕi aanktiiniyaan unuur ulon. 9 Pntaali pi Naŕibaɕi paduka keeri unuur ulon wi pnoorfën ji wi nul. 10 Ñaan anneejun du dko di Naŕibaɕi abomanun pa pnoorfën, aji noorfën noorfën ulemp wi adolon jibi Naŕibaɕi anoorfënuɗ ɕi ulemp wi adolon. 11 Nawulën nɕtaman keeri nɕneej du dko di pnoorfën mënɕ, nin ñaan alon ɕi nja awutna kawo aanneej da, wi akpokun ptiink Naŕibaɕi ji bateem nja.

12 Na manjoonan, Uɕup wi Naŕibaɕi uwo ujeɓ, uka mnɕina, abot ajul apel kakej ki nɕde nɕëb. Uko wi aɕupun wun uji ufal te kadoo ban du uhaaŕ na uŕal meet, kaneej te du dko di imoh iyitiiraanun na du imoh meet ; uji uten iko yi ñaan najën aɗaluɗ na yi aŕaluɗ du uhaaŕul. 13 Nin ñaan aanhil kamena Naŕibaɕi, iko bti iji ipën kawinana ɕi kës ki nul ; ul i nwoon kaɕup uko wi ndoon.

Krittu naŕih i baɕenjan naweeɕ i nja

14 Name kë nka *naŕih i baɕenjan naweeɕ anyaan te du baɕi : ul awoon Yetu, Abuk Naŕibaɕi. Ukaan kë nwo kamëban kaliint ɕi uko wi njakuɗ aji nɕfiyaari. 15 Naŕih i baɕenjan naweeɕ i nkaan aji miir nja ɕi pbiisna pi nja ɕiki bawuuka ajuban ɕi iko bti jibi bawuukuɗ nja njuban kë aambaan kajubanaara. 16 Nawulën keeri nɕnog na mntëɗ Naŕibaɕi anwoon ajug bnuura, ahilna añaɗa nja nkuɕ nɕyeenk

bnuura, kahilna kaɕënkana ɕi wal wi nɕknumiin.

5

1 *Naŕih i baɕenjan andoli aji datana ɕi ptoof pi bañaan, ulemp wi nul uwo pdo kaɕoor baka ɕi kadun ki Naŕibaɕi, aji ɕen kabot kado iɕenjan pa ipekadu yi baka. 2 Ul ɕi uleeful aɕum dko di abiinkniin, ukaan kë aji hinan pmiir banwoon baammee aŕë neem. 3 Kë wi ajaan abiiŕna ul ɕi uleeful, awo i kado iɕenjan, Naŕibaɕi ahilna apënan ipekadu yi nul na yi bañaan bti. 4 Nin ñaan aanhil kanaɕa kaji awo naŕih i baɕenjan, Naŕibaɕi ajaan adu'a awo naŕih i baɕenjan jibi abiin adu *Aaron.

5 *Krittu kak aannaɕa naɕa aji ul awo *naŕih i baɕenjan : ayeenkna pa du Naŕibaɕi anjakulun ɕi *Ulibra wi nul :

« *Iwi iwoon Abuk naan, nɕa di dɕup aji dwo ŕaaŕ.* »

6 Hënk di di ajakuɗ kak aji :

« *Iwo naɕenjan te mnɕo ji *Melkitedek.* »✧

7 Wal wi *Krittu awoon ñaan najën ɕi mboŕ, añehan akuɕ akooɕ na idiim iweek na mnkuul Naŕibaɕi anhinanun kabuurana pkeɕ. Kë atiinka ɕiki aji ɕaŕa bnuura. 8 Ajuk ɕi iko bti yi ahajuɗ uko unwoon pdo kaɕiink Naŕibaɕi, te adoo wo wo Abukul. 9 Abaañëŕ ulemp wi nul ɕi mboŕ, ahil hënkun kabuuran te mnɕo bañaan bti banjaan baɕiinka. 10 Na manjoonan, Naŕibaɕi adu'ulun kë awo *naŕih i baɕenjan ji Melkitedek.

Plipara ppën ɕi pfiyaar

11 Nka iko itum yi pɕup ɕi uko mënɕ kë ikak atam ppibanan ɕiki naanji natar ɕi pyikrën. 12 Nado bi wo wo lah kawo bajukan undiimaan aŕë huma nnuma bajukanan iko iteek ɕi uko wi Naŕibaɕi : nahum nnuma mntow, naando bi hilan pde pde pantamuɗ. 13 Kë ñaan anhumun ɕi mntow, aanji me uɕup unjaan ujukan uko unwoon utool ɕi kës ki Naŕibaɕi : awo napoɕ nampoɕi. 14 Kë pde pantamuɗ paŕë wo pi baweeɕ, baji baɕëpna ɕi iko yi

✧ 4:7 Kañaam 95.7-8. * 4:8 ɕi ugrek katim ki Yotuwa kanaam kaɕiinkare na ki Yetu. Natenan ɕi Pleŕan 31.7; Yotuwa 21.44; 22.4; 23.1 ✧ 5:5 Kañaam 2.7. ✧ 5:6 Kañaam 110.4.

bawinuŋ kahilna kapaṭeş bnuura na buṭaan.

6

¹ Hēnk keeri, nawulēn ŋduk pjukan pteek ṭi uko wi *Krittu, ŋya du pjukan panwoon pi banliintuŋ ṭi pfiyaar. Nēnkak akak ṭi pjukan pteek mēnt, panwoon pi pwut pdo iko inkṭijuŋ pkeṭ, pi pfiyaar Naşibaṭi, ² pi pjukan ṭi uko wi batitmu*, pi ppaf iñen, pi pnaṭa ṭi pkeṭ na pi pwayeş pbaañsaani. ³ Uko mēnt wi wi ŋkdoluŋ, ulille Naşibaṭi.

⁴ Na manjoonan, bambiin ayeenk bjeehi bi Naşibaṭi, ayeenk uṭen unwoonuŋ du baṭi, ayeenk *Uhaaş wi nul, ⁵ awin jibi uṭup wi nul unuuri, awin mnhina mi pşih pi Naşibaṭi pankmbiin, ⁶ aşē duk bgah, ñaaŋ aanhil nin kado baka baṭēlēş ŋbida ŋi baka, bakak bafiyaar : bawo wo ji bakak apaŋ Abuk Naşibaṭi ṭi krut, akowandēna ṭi kadun ki bañaaŋ.

⁷ Na manjoonan, woli mboş mi uşubal ujaan uşubar wal undoli manbuk ŋdeey ŋannuuriin pa biki bajaaraduŋ ŋa, Naşibaṭi aji wul mboş mēnt bnuura. ⁸ Kē mañsale buk iyiw na umbiilu, manji manwaan udooni, kakak i pbi kafēpana, manji mambi baañsaan ṭi pṭer.

⁹ An banoh naan biki nŋaluŋ maakan, woli ŋdoo ṭiini haŋ na an, ŋme bnuura kē nawo ṭi bgah bnuura banjaan baṭij mbuur. ¹⁰ Naşibaṭi awo natool, aankṭilma ulemp wi nan na uŋal wi naŋaluluŋ, adiiman wa, wi nabiin aṭēnk bañaaŋ biki nul abot aṭēnkaara ṭēnk baka te nṭa. ¹¹ Kē ŋşē ŋal andoli ṭi an aji mēban kaliint te ubaañsaani, uko wi nahaṭuŋ uhilna udolana bti. ¹² Hēnk, nawutan kaşabēr, naṭēpan ṭēp nawo ji bantamanuŋ ṭi pfiyaar te adoo yeenk uko wi Naşibaṭi ahoŋuŋ.

Uko wi Naşibaṭi ahoŋuŋ

¹³ Wi Naşibaṭi akhoŋuŋ Abraham, aanka ampeluli i ahiluŋ kamehna ṭi kadunuŋ, ukaaŋ kē amehna ṭi

bkwul ¹⁴ aji : « *Dmehna aji dwulu bnuura bweek maakan, ddo pntaali pankpēnnuŋ ṭi iwi paṭum.* »[☆] ¹⁵ Kē Abraham aṭo amiir ayeenk uko wi Naşibaṭi ahoŋuluŋ. ¹⁶ Na manjoonan, bañaaŋ bajēn baji bamehna ṭi ampeluŋ baka, kē pmehna mēnt paji padiiman kē uko wi ñaaŋ aṭupuŋ ujoonani kaşē ba bṭup. ¹⁷ Hēnk di Naşibaṭi, wi aŋaluŋ pdiiman banwoon i kayeenk iko yi ahoŋuŋ kē uko wi ajakuŋ aji ado wa, amehnaa. ¹⁸ Naşibaṭi aanhil kaṭup uko unwoon uunjoonani, ukaaŋ kē uko wi ahoŋuŋ amehna unhil kaṭēlēş. Hēnk, nja ŋntiin aya du Naşibaṭi ŋwo na mntēŋ mnweek kahilna kayeenk uko wi ŋhaṭuŋ unkmmbiin. ¹⁹ Mnhaṭ mēnt manwo uko unṭijanun ubida wi nja, manji mando nja ŋneej kaṭēp blaañ bweek bantaanuŋ na *dko dyimanaan maakan, di Naşibaṭi awoon. ²⁰ Yetu aneej nja da uteek, ahilna pṭēnk nja, akak naşih i baṭejan te mnṭo ji *Melkitedek.

7

Melkitedek naşih i baṭejan

¹ *Melkitedek mēnt, abiin awo naşih i ubeeka wi Falem akuṭ awo naṭejan i Naşibaṭi *Andēmuŋ Maakan. Wi Abraham awoonuŋ ugut wi aŋiŋnuŋ başih baloŋ, Melkitedek aya akita añehan Naşibaṭi awula bnuura. ² Wal mēnt Abraham awula kafah kaṭēnk iñen ṭi iko yi aṭeṭuŋ du başih mēnt. Katim ki Melkitedek kawoon « naşih natool »; akak awo naşih i Falem, uwoon « naşih i mnjeeh. » ³ ṭi *Uli-bra wi Naşibaṭi baantiiyaan aşin, kē baantiiyaan anin, baankak aṭiiniyaan bateem na unuur wi abukiin, na wi akeṭuŋ. Awo naṭejan te mnṭo ji Abuk Naşibaṭi.[☆]

⁴ Natenan jibi Melkitedek awo i ñaaŋ naweek : *Abraham ateem nja adoo wula kafah kaṭēnk iñen ki iko yi aṭeṭuŋ du ugut. ⁵ Kē *Bgah bi Moyit başē jakun kē biint babuk *Lewi

* **6:2** Batitmu : Ulome baṭiiniyaan ṭi bañow bi bayuday na batitmu bi Yowan na bi Krittu. [☆] **6:14** Ujuni 22.16-17. [☆] **7:3** Natenan ṭi Ujuni 14.18-20.

banwoon baŋan, baŋan bawo kawul baka kafah kaŋenk iŋeen ki uko wi bakaan, te bakaan mēnŋan, bawo bayiŋ baka, bawo bukal bti biki pntaali pi Abraham. ⁶ Kē ul Melkitedek, anwoon aando wo wo i pntaali pi Lewi, aŋe yeenkna ŋi Abraham kafah kaŋenk iŋeen ki iko yi atehnuŋ du ugut, aŋehan Naŋibaŋi awul bnuura Abraham anwoon ŋaan i Naŋibaŋi ahonun. ⁷ Kē ŋaan anjaan aŋehan Naŋibaŋi awul bnuura, aŋaan apel i bawulun bnuura, baŋan bti bame uko mēnŋ. ⁸ Babuk Lewi banjaan bayeenk kafah kaŋenk iŋeen bawo baŋan bajen bankketun kē *Ulibra wi Naŋibaŋi uŋe piit aji Melkitedek awohaara wo najeb. ⁹ Kē ŋhinan kaji : wi babak Lewi bajaan bayeenk kafah kaŋenk iŋeen, Lewi alukaara luk kafah mēnŋ wi Abraham alukun Melkitedek. ¹⁰ Na manjoonan Lewi aando bi buka, aŋe woha da ŋi Abraham atem wal wi Melkitedek ayaan akita.

¹¹ ŋi bgah bi Naŋibaŋi awulun biki *Itrayel, biki pntaali pi *Lewi biki bawoon kajej bawo baŋan biki Naŋibaŋi ; bawo baŋan ji *Aaron. Kē pwo baŋan pi baka paŋe bi wo paankēŋi ; woli pakēŋ lah, hum di di bakaan anuma naŋan alon kak ji *Melkitedek? ¹² Kē wi pjoŋ naŋan pi nŋa papaŋun na pi ŋfa, bgah kak baŋelēŋa. ¹³ Naŋan nahalu i bakŋiiniyaanun ŋi awoon Ajugun. Ul awo i pntaali pmpaŋi, kē ŋi pntaali mēnŋ, nin alon aambaan kawoha naŋan i Naŋibaŋi. ¹⁴ Baŋan bti bame kē Ajugun apēna ŋi pntaali pi *Yuda, kē *Moyit aŋe wo aantiniyaan pntaali mēnŋ wi akŋiiniyaanun uko wi baŋan.

¹⁵ Kē uko uŋe ujint hēnkun bnuura : naŋan alon abii, aŋe wo ji *Melkitedek. ¹⁶ Aanyeenkna ŋi bateem pwo naŋan jibi upiitaniin ŋi *Bgah bi Moyit, ayeenkna pa ŋi mnhina mi nul mi awatnun pkeŋ. ¹⁷ Na manjoonan, upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji :

« *Iwo naŋan te mnŋo ji Melkitedek* ». »

✧ 7:17 Kaŋaam 110.4. ✧ 7:21 Kaŋaam 110.4.

¹⁸ Kē bgah bteek baŋe bi kak abiiŋna akuŋ awaan udooni ŋi uko wi iŋan, ukaan kē Naŋibaŋi apēna ba. ¹⁹ Na manjoonan, *Bgah bi Moyit baando nin ŋaan kē ajint ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi. Kē Naŋibaŋi aŋe wul nja mnhaŋ mannuur-naaniin, ŋi mun mēnŋ mi mi ŋkŋepnun kaŋoga.

²⁰ Naŋibaŋi amehnaa wi adatuŋ Yetu Ajugun aji awo naŋan. Aamehnaa wi bandukiin bakakuŋ baŋan. ²¹ Aa, Naŋibaŋi amehnaa wi adolon kē Yetu awo naŋan aji :

« *Nji Ajugan, dmehnaa,*

mēnkak ŋi uŋup wi naan :

« *Iwi, iwo naŋan te mnŋo.* » »

²² Uko mēnŋ ukaan kē Yetu awo ankndolon nja ŋwo ŋi bhoŋar bannurnaaniin.

²³ Uka uko ulon kak : baŋan bandukiin babi tum ŋiki pkeŋ paneenan baka bawo baŋan te mnŋo. ²⁴ Kē Yetu aŋe wo na ubida wi mnŋo ukaan kē awo naŋan te mnŋo. ²⁵ Uko wan ukaan kē ahilan kabuuran te mnŋo banjaan baŋepna ŋi a kaŋog Naŋibaŋi. Awo najeb te mnŋo awo ŋi pŋehandēr baka Naŋibaŋi.

²⁶ Yetu awoon keeri *naŋih i baŋan i ŋnumiin. Ayimani, aanjuban nin, ajint ŋi kēŋ ki Naŋibaŋi, apēn ŋi bado buŋaan adeenana du baŋi duuŋ. ²⁷ Aannuma pdo kado iŋan na ŋnuur ji baŋih biki baŋan bandukiin banjaan bado ya kapēnanaan ipekadu yi baka na yi baŋan bti. Awul uleeful kē uwo bŋan bankēŋun. ²⁸ *Bgah bi Moyit babi do baŋan bajen banjaan babiiŋna kē bawo baŋih biki baŋan. Kē kamehna ki Naŋibaŋi kambiiŋ ŋi kafet ki bgah kaŋe do Abukul andolon iko bti yi aŋu'ulun pdo kē awo naŋih i baŋan te mnŋo.

8

Bhoŋar bhalu

¹ Na manjoonan, uko unkaanun udooni ŋi uko wi ŋkŋupun uwoon: ŋka *naŋih i baŋan anyaan aŋo du baŋi du kaŋen kadeenu ki pŋij pi pŋih pi

Naşibaŋi. ² Aji ŋeŋan du dko dyimanaan, dawoon *kaloona ki bayiti na manjoonan, ki iŋen yi ŋaan najen iwoon iintari, Naşibaŋi Ajugun ataruŋ ka.

³ *Naşih i baŋeŋan andoli baŋoorana ŋooran ado kado uŋen na iŋeŋan ; ukaan ke *Krittu kak awo kaka uko ulon wi akŋenuŋ. ⁴ Woli awo lah ŋi mboş, aando wo wo naŋeŋan : balon bawo da bankŋeŋanuŋ jibi *Bgah bi Moyit bajakuŋ. ⁵ Ke iŋeŋan yi baŋeŋan menŋ bajaan bado iŋe ŋu kanaam na inkdolaniin du baŋi, iwo wo ji ulimenuŋ wi ya. Na manjoonan, wi Moyit abiiŋ awo i pboman *kaloona ki bayiti, Naşibaŋi aji na a : « *Tenan, ido ka bti kanaam na uko wi ndiimaniin du pnkuŋ pi Finayi.* »^{*} ⁶ Krittu ul, Naşibaŋi aŋu'a ulemp undemuŋ apel wi başih biki baŋeŋan bandukiin, Naşibaŋi aŋepna ŋi a ado bhoŋar banuurnaaniin, wi ahoŋuŋ iko innuurnaaniin.

⁷ Woli bhoŋar bteek* baanka lah dko di babiişni, Naşibaŋi aanknuma pdo btēbantēn. ⁸ Ke Naşibaŋi aŋe ŋoman na pntaali pi nul aji :

« *Nji Ajugan dji :*

*ŋnuur ŋlon ŋabi ŋi nji kaluŋ kado bhoŋar bhalu,
bhoŋar bhalu na baŋaan biki Itrayel na biki Yuda.*

⁹ *Bhoŋar menŋ baankwo ji bi ndoluŋ na bateem baka
unuur wi mpēnanuŋ baka du utaak wi Ejiptu.*

*Baambi ŋjan bhoŋar bi naan,
ukaan ke nji kak nwutan baka.*

¹⁰ *Nji Ajugan dkak aŋiini aji :
woli ŋnuur menŋ ŋaŋepi
bhoŋar bi nji kaluŋ kado na pntaali pi *Itrayel bii bi :*

*dluŋ kapiit bgah bi naan ŋi uşal wi baka
dluŋ kapiit ba ŋi ŋhaaş ŋi baka,
dluŋ kawo Naşibaŋi i baka,
ke bakluŋ kawo pntaali pi naan.*

¹¹ *Wal menŋ, nin alon aankak anaŋa
kaji ajukan akinŋul keme ayiŋul*

*kaji na a : “Meen Ajugun!”
Baŋaan bti baluŋ kame'ēn,
du anwoonuŋ nampoŋi te du anwoonuŋ naweek.*

¹² *Dluŋ kamiir baka pjuban pi baka,
menkak aleş nin ipekadu yi badoluŋ.* »^{*}

¹³ Wi Naşibaŋi aŋiiniyaanuŋ bhoŋar bhalu, ado bjon ke bakak awaan udooni. Ke uko unjonuŋ akak aŋaf, uji uban ŋi pba.

9

Idolade yi bhoŋar bteek

¹ Bhoŋar bteek babi ka idolade ŋi pdo Naşibaŋi bŋeŋan abot awo na dko dyimanaan ŋi mboş. ² Hēnk, batan kaloona kalon kanwoon na ŋmban ŋtēb. ŋi umban uteek wi kaloona menŋ wi bajaan badu *dko dyimanaan, uka da ŋkaniya na umeeşa wi bapafuŋ ipoom yi baŋenuŋ Naşibaŋi. ³ Ke du kafet ki blaani uka da umban utēbantēn wi bajaan badu *dko dyimanaan maakan. ⁴ Wuŋ menŋan uwo na *bliit bi mngur bi uwuuru, banjaan baterna mnkulan, na umaala unwoon bti wi uwuuru wi baŋuuŋ pŋukar pi uwuuru panhaknuŋ pde pi *Yawe Nawat Kabuka awuluŋ babak *Itrayel du *pndiiş, pde menŋ baji badu pa *Mana^{*}. Pmul pi *Aaron pandukiin aŋeēn hēnkun pawo da kak, na klaak kanfejuŋ apiitna *Bgah bi Moyit. ⁵ Ke ŋi umaala menŋ duuŋ başe ŋu iko infejuŋ innaamuŋ na ŋwanjut ŋi bajaan bado kerubim ŋanjaan ŋadiiman ke Naşibaŋi awo da. Ibaaklu yi ŋa iji ido blifi ŋi dko di bajaan batulna pŋaak ppēnanaan ipekadu. Menŋ wal wi pŋiiniyaan iko menŋ bti kajinŋan bnuura wii wi.

⁶ Wi iko menŋ bti ibomaniin hēnk, baŋeŋan baji baneej unuur undoli du umban uteek wi kaloona kado ulemp wi baka. ⁷ Ke *naşih i baŋeŋan ŋaŋ ajaan aneej ŋi utēbantēn ; aji neej da uyaaş uloolan ŋaŋ ŋi uşubal. Aji ŋij da pŋaak pi ŋko ŋi bafinaruŋ Naşibaŋi

^{*} 8:5 Ppēn 25.40. ^{*} 8:7 Bhoŋar bteek : Baŋiiniyaan ŋi bhoŋar bteek, bi badoluŋ du pnkuŋ pi Finayi. Natenan ŋi Pŋi 24.3-8. ^{*} 8:12 Yeremiya 31.31-34. ^{*} 9:4 Natenan ŋi Ppēn 16.13-15,31.

aṭen pa ppēnanaan ipekadu yi nul na yi bañaan bti. ⁸ *Uhaaş wi Naşibaṭi udiiman bnuura ṭuṇ uko mēnt̄ kē bgah bneejni du *d̄ko dyimanaan maakan baanji bahaabşa, woli d̄ko dyimanaan danwoon ṭi mboş dawohaara wo da. ⁹ Uko mēnt̄ bti uwo uhoñ wi wal wi ṇwoon wi nṭa. Uwoon kē uṭen na iṭeṇan indolaniin iinhiil kado uhaaş wi ṇaan̄ andoluṇ ya ujint̄ ṭi kēş ki Naşibaṭi. ¹⁰ Iwo idolade ṭañ ṭi uko wi pde, pdaan, na bañow, yi Naşibaṭi aṭuun̄ bañaan̄ pdo te wal wi akdoluṇ iko bti ikak ihalu.

Uko wi Kritt̄u adoluṇ kabuuranaan nja

¹¹ Kē *Kritt̄u aṣē pēn awinana ji *naşih i baṭeṇan andoluṇ iko inuura yi Naşibaṭi abomanuṇ nja kē iwinanaa ; aneej du kaloona kanwoonuṇ kaweeek, kanwoonuṇ kayimanaan. Kaloona mēnt̄ kaambomanaan iñen yi bañaan̄ bajēn, kaanwo ki umundu umpaşaniin̄ wi. ¹² Abi neej neej byaaş bloolan du *d̄ko dyimanaan, aantul da pñaaak pi ṇpi ṇkaş na pi ṇgit ṇkaş: pñaaak pi nul pi pi atuluṇ abuuranaan nja te mnt̄o. ¹³ Na manjoonan, woli pñaaak pi ṇpi ṇkaş na pi ṇgit ṇkaş na ufob umpēnuṇ ṭi ṇgit ṇant̄eruṇ yi bajaan̄ bajees ṭi bañaan̄ baṇṭopuṇ iji ijint̄an ṇleef ṇi baka, ¹⁴ hum di di pñaaak pi Kritt̄u pawoon̄ paankjint̄an ṇhaaş ṇi nja kapēnan̄ iko iwaan̄ udooni injaan̄ itij pkeṭ ṇhilna ṇdo kalempar Naşibaṭi anwoon̄ najeb? Ul Kritt̄u awo i mnt̄o ukaan̄ kē bṭeṇan̄ bi adoluṇ wi awuluṇ uleeful Naşibaṭi kē balila.

Bhoṇar bhalu

¹⁵ Uko unkaan̄ kē Naşibaṭi aṭēpna ṭi *Kritt̄u ankeṭuṇ alukna pjuban pi bañaan̄ badoluṇ, wi bawoon̄ ṭi bhoṇar bteek, uwo kē bañaan̄ biki Naşibaṭi adatuṇ bahil kaduka te mnt̄o na iko inuura yi ahoṇuṇ baka. Hēnk ado bhoṇar bhalu. ¹⁶ Woli baṭiiniyaan̄ pduka na iko, uji wo kameeṭana kē ṇaan̄ akeṭi. ¹⁷ Phiiṇ paji pataan̄ wal wi pkeṭ pawoon̄, ṇaan̄ aanhil kahiiṇ

ṇaan̄ anwoon̄ najeb. ¹⁸ Hēnk, bhoṇar bteek bajunna pñaaak. ¹⁹ Wi *Moyit̄ aṭupuṇ ṭi kadun ki bañaan̄ bti iko bti yi bgah baṭuun̄ baka pdo, wi wi ajejuṇ pñaaak pi ṇgit ṇkaş na pi ṇpi ṇkaş na meel na ptal pjeenk̄al na kanah ki bko bi bajaan̄ bado *hitop̄ ki atoopuṇ ṭuṇ pñaaak na meel alēt̄ ṭi ulibra wi bgah na ṭi bañaan̄ bti, ²⁰ aṣē ji : « *Pi pawoon̄ pñaaak pankṭeṇanaanuṇ bhoṇar bi Naşibaṭi adoluṇ na an aji namēban ba.* »* ²¹ Hēnk kak di di alēt̄uṇ pñaaak ṭi kaloona na ṭi iko bti yi bajaan̄ baṭeṇanaan Naşibaṭi. ²² ṭi bgah, pñaaak pajaan̄ pajint̄an̄ iko bti ; woli paantuli, ipekadu iinji ipēn. ²³ Woli bawo i kajint̄an̄ iko innaamuṇ yi baṭi, inwoon̄ du baṭi iwo i keeri kajint̄an̄ na iṭeṇan̄ innuurnaaniin̄.

²⁴ Na manjoonan, mēnt̄ ṭi *d̄ko dyimanaan dambomanuṇ na iñen yi bañaan̄ bajēn, danṭuun̄ kanaam di manjoonan, di di *Kritt̄u aneejuṇ. Aneej neej du baṭi kahilna kanaṭ ṭi kadun ki Naşibaṭi kayeṇan̄ nja. ²⁵ Aanneej neej pdo kawul uleef uşubal undoli jibi *naşih i baṭeṇan̄ ajaan̄ aneej du d̄ko dyimanaan kaşē wul pñaaak panwoon̄ paanwo pi nul. ²⁶ Woli ado lah haṇ, ahaj ṇyaaş ṇṭum du upaşa umundu te hēnkun̄. Na manjoonan, ṭi ṇnuur ṇbaañsaani ṇi ṇwoon̄ ṇi apēn kawinana uyaaş uloolan̄ kabaana na pekadu wi awuluṇ uleeful kē uwo bṭeṇan̄. ²⁷ Bañaan̄ bajēn̄ baji bakeṭ uyaaş uloolan̄, Naşibaṭi kawayēş baka. ²⁸ Kē hēnk kak di di Kritt̄u awuluṇ uleeful byaaş bloolan̄, Naşibaṭi apēnanaan̄ ipekadu yi bañaan̄ baṭum. Aluṇ kapēn̄ kawinana uyaaş utēbant̄en̄, aankbi bi ppēnan̄ ipekadu yi bañaan̄, abi bi pbuuran̄ te mnt̄o bankyoonkun̄ ubi wi nul.

10

Kritt̄u aba na iṭeṇan̄ ijon

¹ *Bgah bi Moyit̄ baanyuuj iko bti na manjoonan, bawo wo ṭañ ulimēnt̄ wi iko inuura inklun̄ kawulana faan.

* 9:20 Ppēn 24.8.

Bgah mēnt̄ baji bahepar bado kadoha do uşubal undoli iţenjan innaamuŋ. Uko mēnt̄ udiiman kē baanhil kajinţan piş bankñoguŋ Naşibaţi. ² Woli banjaan bado Naşibaţi iţenjan bakak lah ajinţ mndani, baankak aşal kē bawo na pekadu, baţañan pdo kado iţenjan. ³ Babaa ţep ţep aji bado uşubal undoli iţenjan, kē uko mēnt̄ uji uleşan baka ipekadu. ⁴ Na manjoonan pñaaak pi ŋgit ŋkaş na pi ŋpi ŋkaş paanhil nin kapēnan ipekadu. ⁵ Ukaan kē wal wi abiin awo i pbi ŋi umundu, *Kritt̄u aji na Naşibaţi :

« *Iinŋal bafinjaru ŋko
kē iinŋal baţenu iko ilon
aşē wulēn uleef wi ŋaan najēn ;*

⁶ *ŋko ŋantēradiin iinji klilandēr ŋa,
iţenjan ppēnanaan ipekadu, iinji
klilandēr ya*

⁷ *Wal mēnt̄ dji : “Iwi Naşibaţi, ŋji wi : dbi
pdo uko wi injalun,
jibi upiitaniin ŋi uko wi naan ŋi *Uli-
bra wi nu.” »**

⁸ Hēnk, *Kritt̄u adunna aji ŋi : *ŋko ŋantēradiin iinji klilandēr ŋa, iţenjan ppēnanaan ipekadu iinji klilandēr ya, kē bgah başē ji kē bañaan bawo i pdo iţenjan mēnt̄. ⁹ Akak aji : Nji wi : dbi pdo uko wi injalun. Hēnk aba na iţenjan ijon aţij bi nul. ¹⁰ Ado keeri uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, awul uleeful byaaş bloolan, kē hēnk di ŋjintun ŋi kēş ki Naşibaţi te mnţo.*

¹¹ Naţenjan andoli aji naţa na ŋnuur kalempar Naşibaţi, aji do ŋyaaş ŋţum iţenjan, kē yuŋ mēnt̄an işē wo iinji ipēnan nin pekadu di bañaan. ¹² Kē *Kritt̄u aşē do bţenjan bloolan banwoon bi mnţo, wi wi aşaan aya aţo ŋi kañen kadeenu ki Naşibaţi. ¹³ Hēnkun aţoo ayoonk Naşibaţi *aţu başooradul ŋi ihoţul uţeh.* *¹⁴ ŋi bţenjan bloolan ado kē bañaan biki aţijun Naşibaţi kē bawo bajinţ ŋi kēş ki Naşibaţi te mnţo. ¹⁵ Uko mēnt̄ wi wi *Uhaaş wi Naşibaţi uyuujuŋ nja kē ujoonani wi ujakun aji :

¹⁶ « *Nji Ajugan dţiini aji :
woli ŋnuur mēnt̄ ŋaţēpi*

*bhoŋar bi ŋji kalun kado na pn-
taali pi *Itrayel bi bi :*

*dlun kapiit bgah bi naan ŋi ŋhaaş ŋi
baka,*

dlun kapiit ba ŋi uşal wi baka,

¹⁷ *dlun kamiir baka ipekadu yi baka,
mēnkak aleş nin pjuban pi ba-
jubanuŋ. »**

¹⁸ Wi Naşibaţi amiiruŋ keeri ipekadu, ŋaan aankak anuma pdo iţenjan kapēnanaan ipekadu.

Nawulēn ŋñog Naşibaţi

¹⁹ An bayiţ naan, hēnkun keeri ŋme bnuura kē pñaaak pi Yetu pantuliin pado kē ŋhil kaneej du *dko dyimanaan maakan, ²⁰ ahaabēş nja bgah bnuura banjaan bawul ubida, bantēpuŋ blaañ bweek banwoon ŋi kadun ki dko dyimanaan maakan, banwoon uleef wi nul. ²¹ ŋkak aka *naşih i baţenjan naweek i Naşibaţi aţuun ŋi kadun ki katoh ki nul. ²² Nawulēn keeri ŋñog Naşibaţi na uhaaş ujint̄, na pfiyaar panjoonanun, na uhaaş, wi Yetu ajinţanuŋ na pñaaakul, na uleef wi bañowun na meel mnjint̄ apēnan iko iţop bti. ²³ Nawulēn ŋmēban ŋliint̄ ŋi uko wi ŋhaţun akuţ aţup. Na manjoonan, ŋme kē Naşibaţi aji do uko wi ahonun. ²⁴ Andoli ŋi nja adoon kaţaaŋ atēntul, ŋhilna ŋtēnt̄endēr ŋi bñalad na pdo iko inuura. ²⁵ Bañaan balon baţaal pwo baankmaar byit bi banfiyaaruŋ *Kritt̄u, kē uko mēnt̄ uşē wo uunuura ; ŋbaa wo kaţēp ţep katēnt̄endēr, wi nadoon ame kē unuur wi ubi wi Kritt̄u uñogi.

²⁶ Na manjoonan, wi ŋmeen uko unwoon manjoonan, woli ulil nja kē ŋdinan aji ŋduka ŋi pjuban, uunkak aka bţenjan banhilun ppēnan ipekadu. ²⁷ Wal mēnt̄, ŋduka duka ayoonk na palēnk pwayēş pi Naşibaţi na bdoo bjeenkak banklun katēr bampokun pţaşa. ²⁸ Woli ŋaan apok pţaş *Bgah bi Moyit̄, kē bañaan batēb kēme bawajanţ baţup aji ajubani, baankñagi'a, baji bafinja*. ²⁹ Naşalan keeri uko

* 10:7 Kañaaam 40.7-9. * 10:13 Kañaaam 110.1. 19.15.

* 10:17 Yeremiya 31.33-34. * 10:28 Pleşan

unkdolun anşoorun Abuk Naşibaţi, anţuun pñaak pi bhoŋar pi aţepnuŋ awo najinţ uko undaayanaan abot akar *Uhaaş wi Naşibaţi unwoon ukumpêş wi bnuura. Nahinan kanun jibi kakob ki un mênţan kakyibani.

³⁰ Na manjoonan nme anţiiniin aji : « *Nji dluŋ kalukanan, nji dluŋ katuuman.* » Akak aji : « *Nji Ajugan dluŋ kawayêş pntaali pi naan.* »*

³¹ Naşibaţi anwoon najeb amob le űaaŋ, un mênţan aji wuţan maakan.

³² Naleşan uko undolanun du ujuni wi nayeenuŋ bjeehi bi Naşibaţi. Tuŋ nwal mênţ nawin mnhaj mnweek aşê mēban aliint. ³³ Babi karan nwal nlon ahajanan kē nawo bten bi bañaan, kē nwal nlon naţok na banhajun haŋ.

³⁴ Nabi űaga biki bawatun ukalabuş abot alilan űi uko wi batehun bka bi nan, wi nameen kē naka bka ban- nuurnaaniin banwoon baankba nin.

³⁵ Nawutan keeri kaţañan phaţ űiki mnhaţ mēnt mankaan kē nakyeenk katuum kawee. ³⁶ Nawo kataman kahilna kado kado uko wi Naşibaţi aŋaluŋ, hēnk nayeenk uko wi ahoŋun.

³⁷ Na manjoonan upiitana űi *Ulibra wi Naşibaţi aji :

« *Uduka nwal nntiinku, nntiinku ntiinku, anwoon i pbi aşê bi, aankjon.* »*

³⁸ « *Nji Naşibaţi, dluŋ kawul ubida anwoon naţool űi kēş ki naan űiki afiyaari.*

Kē woli alon adekēn kafet, mēnklilandēra. »*

³⁹ Kē nja, nēnwo űi bankdekulun kafet, kaneem ; nwo űi banfiyaarun awo űi bgah bi mbuur.

11

Pfiyaar pi bañaan biki űfa

¹ Woli nfiyaar Naşibaţi, nji nme na manjoonan kē nluŋ kayeenk uko wi nhaţun, nme bnuura kē iko yi nwoon nēnwini, iwoo abot ajoonan. ² Pfiyaar pakaan kē bateem nja babi winana bnuura űi kēş ki Naşibaţi. ³ Kē pfiyaar

pi nja pakaan kē nyikrēn kē Uţup wi Naşibaţi upaşun umundu, hēnk di di iko yi njaan nwin ipēnnun űi iko inwoon iinwinanaa.

⁴ űi pfiyaar pi nul, *Abel awul Naşibaţi bţenan bannuuriin apel bi *Kayin. Pfiyaar mēnt pakaan kē awo naţool űi kēş ki Naşibaţi, Naşibaţi űi uleeful adinan ayeenk uţen wi nul ; kē pul pakaan kē bakţiiniyaan uko wi nul wi adoon akeţ*.

⁵ Pfiyaar pakaan kē *Henok aya du Naşibaţi bē aanţepna űi pkeţ ; nin alon aankak awina win, Naşibaţi adeenulun aŋooţ du a. Upiitana űi *Ulibra wi Naşibaţi aji Henok ado bi lilaara lil ji abi ado kadeeŋa. ⁶ Kē nin alon aşê wo aanhil kalil Naşibaţi bē aanfiyaara. Na manjoonan, űaaŋ ankŋogun Naşibaţi aji wo kafiyaar kē awoo abot aji tuum banjaan bala'a.*

⁷ Pfiyaar pakaan kē *Nowe atiink uko wi Naşibaţi aţupulun unwoon uundo bi winana. Amēban bnuura uko wi Naşibaţi ajakuŋ, aboman upuur abuuranaan biki kato hul bti. Pfiyaar mēnt pakaan kē adiiman kē umundu uduknaanaa, aţepna űi pa, awo naţool űi kēş ki Naşibaţi*.

⁸ Pfiyaar pakaan kē Abraham ado uko wi Naşibaţi ajakulun wi adu'ulun ayila, kē aya du utaak wi Naşibaţi ahoŋulun bē aamme dko di akyaan.

⁹ űi pfiyaar mēnt aya awo ji nayaant du utaak wi Naşibaţi ahoŋulun, afet űi iloona. Itaak na Yakob bado haŋ kak, wi Naşibaţi ahoŋun baka utaak mēnt ji a. ¹⁰ Abraham abi wo wo űi pyoonk kafet űi ubeeka wi Naşibaţi aşaluŋ abot aniw, wi nniw nankēmun*.

¹¹ Pfiyaar pakaan kē Abraham ahil abuk wi adoon aţaf maakan kē *Taara aharul akak aţañan kaŋowa, afiyaar na manjoonan kē Naşibaţi ado uko wi ahoŋun*. ¹² Uko mēnt ukaan kē pntaali pweek papēna űi űiint aloolan, andoon abi űaf űaf aduka duka ayoonk pkeţ. Pntaali mēnt *patum ji njah ni baţi*

* 10:30 Pleşan 32.35-36. * 10:37 İtayi 26.20. * 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Natenan űi Ujuni 4.3-10. * 11:6 Natenan űi Ujuni 5.24. * 11:7 Natenan űi Ujuni 6.13-22. * 11:10 Natenan űi Ujuni 12.1-5; 23.4; 35.12,27. * 11:11 Natenan űi Ujuni 18.11-14; 21.2. * 11:12 Ujuni 22.17.

na pyiw panwoonj òti kabanj ki bdëk*[☆] pi nin ñaanj alonj awoonj aanhil pñen.

¹³ Bañaanj bakanj mënò bti bafiyaar adoo keò bē baanyeenk iko yi Naşibaòti ahoonj, aşē winaara ya du kalowan akuò alilandēr ya. Badinan òti kadun ki bañaanj aji bawo wo bayaanò òti mboş mi, baanwo biki umundu wi. ¹⁴ Na manjoonan, banknòtiinij hanj badiiman bnuura kē bawo wo òti pla utaak. ¹⁵ Woli banuh nuh lah wi bawoonj, bahinan kakak da. ¹⁶ Kē başē bi ñal utaak unnuurnaaniin, uwoonj utaak wi baòti. Uko mënò ukaanj kē Naşibaòti aankowa pdo kadu'ana Naşibaòti i baka, aboman baka ubeeka.

¹⁷ Pfiyaar pakaanj kē *Abraham abomandēr pjeò *Itaak abukul kafinjar Naşibaòti, wi Naşibaòti añalun pten me afiyaara. Abukul aloolan òñ i akaan i i ajejunj kaòenjan te Naşibaòti ado bi hoñara honj, ¹⁸ ajaka aji : « *Òti Itaak i i pntaali pi ñji nhoñij pakpennun.* »[☆] ¹⁹ Abraham afiyaar kē Naşibaòti aka mnhina mi pnaòan bañaanj òti pkeò ; uko mënò ukaanj kē Naşibaòti akakana abukul, kē uko mënò uwo wo ji Naşibaòti anaòan Itaak òti pkeò.[☆]

²⁰ Òti pfiyaar, *Itaak añehan Naşibaòti awul *Yakob na *Eòawu bnuura òti uko unwoonj i kalunj kabi.[☆]

²¹ Òti pfiyaar, *Yakob wi añoganun pkeò, añehan Naşibaòti awul bnuura andoli òti babuk *Yoteò aşē mēban òti pjuuòti pi nul anup adēman Naşibaòti.[☆]

²² Òti pfiyaar, *Yoteò wi añoganun pkeò aòiniyaan wal wi babuk Iòrayel bakunj kapēn òti *Ejiptu, aòup babukul hum di bakunj kado na imoh yi nul.[☆]

²³ Òti pfiyaar bajug *Moyit bamena kli kwajanò wi abukiin. Bawin kē napoò anuura aşē pok pdo uko wi naşih ajakun bē baanlēnki.

²⁴ Pfiyaar pakaanj kē *Moyit abi pok pdu'ana abuk ñaaò abuk Farawuna naşih wi abiin akak naòasa. ²⁵ Ahokan phaj na bañaanj biki Naşibaòti kē di pwo òti iko ilil yi pekadu inwoonj

iinji ijon.[☆] ²⁶ Afiyaar kē pwut bakowandēna ji *Krittu paka udooni apel pyok bti panwoonj òti *Ejiptu, aten alowan aşal katuum kankunj kayeenkana. ²⁷ Pfiyaar pakaanj kē apēn du Ejiptu, awo aanò aten udeeb wi naşih, amēban aliinò ji ñaanj anwinunj Naşibaòti anwoonj aanhil kawinana. ²⁸ Pfiyaar pakaanj kē ado *Ufettu wi Mbuur alēt pñaaò òti ilēman yi itoh uwanjuò wi pkeò uwutna kafin bapoò bajeen biki bañaanj biki *Iòrayel.[☆]

²⁹ Pfiyaar pakaanj kē babuk *Iòrayel bamuur *bdëk bjeenk al awo wo ji bawo òti dko dkay ; kē wi bañaanj biki *Ejiptu bakdoonj na pmuur ba, bayooraa.[☆]

³⁰ Pfiyaar pakaanj kē ñniw ñji Yeriko ñajot wi babuk *Iòrayel bafooyun ña ñnuur paaj na ulonj. ³¹ Pfiyaar pakaanj kē *Rahab naòuunk ayeenk bnuura babuk Iòrayel bambiin amena abi pten ubeeka. Hēnk, aankeò na bandekunj Naşibaòti kafet.[☆]

³² We wi nkaanj aòup? Mēnkka bwal bòiniyaan bi Gedeyon na Barak na Tamton na Yefte na *Dayit na *Tamiyel na baòupar Naşibaòti bandukiin. ³³ Pfiyaar pi bukunj mēòan pakaanj kē bawat ñaaò, aşih bañaanj bnuura, abot ayeenk uko wi Naşibaòti ahoonj baka. Pfiyaar pakaanj kē badēt mntum mi ñnlihu, ³⁴ awo òti bdoo aşē wo baanyiki, abuur pkeò pi kej. Babi maak aşē kak ajeò ; babi tam ugut adookar na bangoli biki ñaaò nyaanò. ³⁵ Òti pfiyaar, baò balonj bawin kē banaòan biki bakaòandēnunj akakan baka.

Balonj bahajan baka te kē badoo keò kē bapok babuuran baka kahilna kanaò òti pkeò, kaka ubida unnuurnaaniin. ³⁶ Balonj kak baben baka akob baka na itintēl, balonj kē batan baka awat ukalabuş. ³⁷ Balonj batap baka mnlaak afin, balonj kē bamob baka afal òti ptoof, balonj kē bafin baka

[☆] 11:18 Ujuni 21.12. [☆] 11:19 Natenan òti Ujuni 22.1-10. [☆] 11:20 Natenan òti Ujuni 27.27-29.

[☆] 11:21 Natenan òti Ujuni 27.39-40. [☆] 11:22 Natenan òti Ujuni 50.24-25; Ppēn 13.19. [☆] 11:25

Natenan òti Ppēn 2.11-15. [☆] 11:28 Natenan òti Ppēn 12.1-23. [☆] 11:29 Natenan òti Ppēn 14.21-31.

[☆] 11:31 Natenan òti Yotuwu 2.1-23.

na kej. Balonj baji bañaay na dko kawohara injan yi nkaneel, kème yi npi, awo bajuuk, kè baknooran baka ahan baka. ³⁸ Bañaan mēntj babi nuura nhaaş maakan adoo wo baanhil pfētj ti umundu wi. Babi ñaay na *pndiış na inkun, awo ti injiir na ihēr.

³⁹ Pfiyaar pakaanj kè bukal bti bawinana bnuura ti kēş ki Naşibaŋi te baando bi yeenk uko wi abiin ahonj.

⁴⁰ Na manjoonan, Naşibaŋi abi tu tu ti uşal pboman nja uko unnuurnaaniin bawutna kawo bajintj ti kēş ki Naşibaŋi kaduk nja.

12

Nawulēn njaban kēş ti Yetu

¹ Bañaan banfiyaaruŋ biki mbaan aŋiiniyaan ŋiiniyaan bawo ji pntuk pweek panfooyuŋ nja aten. Nawulēn nwalan keeri iko inkdiŋanuŋ nja, na pekadu danjaan datam pjab ti nja, nŋaman nŋdo kaŋi pŋi pi baŋuun nja.

² Nawulēn nŋtu kēş ti Yetu anhaabēşuŋ nja bgah nŋhilna nŋfiyaar, ul ajaan ado nŋliinta liintj ti pfiyaar te mnŋo. Amiir adoo keŋj ti krut, bē aanŋo aten mnkow manwoonj ti pkeŋj ptēntj puŋ mēntj ŋiki abi win mnlilan manwoonj i pbi, aşē ya hēnkunj aŋo du kañen kadeenu ki Naşibaŋi.

³ Naşalana keeri, jibi amiiruŋ wi bado buŋaan bakhajanuluŋ, nawutna kanoor, nhaaşan nŋawo nŋankwutan. ⁴ ŋi ugut wi nakgutunj na pekadu, naando bi gutan te pkeŋj. ⁵ Naŋilma jibi Naşibaŋi atēntēnanan nja jibi babukul i? Upiitana ti *Ulibra wi nul aji :

« *Abuk naan, wutan kabeeh kakob ki Ajugun,
wutan kawutan woli aŋoman na iwi.*

⁶ *Ajugun aji kakan ti bgah ñaan i nŋaluŋ,
kakob ñaan i ajejuŋ jibi abukul.* ✧ »

⁷ Namiiran mnhaj mi najaan nahaj woli Naşibaŋi akakanan ti bgah ; aji do hanj na babukul. Napoŋ ahonj i i aşin awoonj aanji kakan ti bgah?

⁸ Woli Naşibaŋi aankakanan ti bgah jibi babukul bti, naanwo keeri babukul

na manjoonan, nawo bapoŋ bampaŋi. ⁹ Naleşan başin nja biki mboş: baji babi kakan nja ti bgah kē nşē tiinkaara tiink baka. Hēnk di nwoonj katiink maakan Aşin nja i baŋi kayeenkna ubida. ¹⁰ Başin nja babi jibi bakakan nja ti bgah nwal nlonj jibi başaluŋ, kē Naşibaŋi aşē jibi kakan nja ti bgah nŋhilna nŋwo bnuura nŋbot nŋyman jibi a. ¹¹ Woli bakakan ñaanj ti bgah, aji jooŋan wal mēntj aanji lilan ; aşale ŋo aban ŋun, kakob mēntj kaji kado awo natool ti kēş ki Naşibaŋi uhaaş uşē ujoobēt na a.

Plipara

¹² Nadeenjan keeri iñen imbeewuŋ, naliintan ihoŋ inknaayuŋ! ¹³ Napoşan ti ilēl itool, ihoŋ inkjiinkunj iwutna kajiink kak maakan, iŋēp ŋēp ijeb.

¹⁴ Natamaan nawo bnuura na bañaan bti nakuŋ nado kado uko unwoonj ujintj ti kēş ki Naşibaŋi ; woli naanwo bajintj ti kēş ki Naşibaŋi naankwin Ajugun. ¹⁵ Naŋaafaraan alonj ti an adek kafēŋ bnuura bi Naşibaŋi ; naŋaafaraan alonj awo jibi bko bwuŋaan banjaan badēm kaşē kabuk mnko mntum manwuŋuŋ. Ŋaan mēntj ahil kaneeman batum maakan. ¹⁶ Nin alonj awutan kawo ti pjuban pi piintj, nin alonj awutan kabeeh iko inyimanuŋ jibi *Etawu i pde plooman pakaanj kē awaap pweek pi nul. ¹⁷ Name kē wi abiin aŋo aban ŋun, abi nŋal pyeenk ubeeb wi aşin ti pwo bajeen, kē başē dooka. Ado na pwooni kadolna aşin apēnan uko mēntj aşē wo aanhili. ✧

Ubeeka wi baŋi wi mnŋo

¹⁸ Na manjoonan, naanñog pnkunj pi Finayi : naaññog dko di bdo banktēruŋ, di utejan na bdēm, di ukēk, ¹⁹ naanñog dko di baluluŋ na di pdiim patiinkaniin. Wi babuk *Itrayel batiinkunj pdiim mēntj, baankak adi di nin ptiink pa. ²⁰ Uko wi pdiim mēntj pajakuŋ na baka ulēnkan baka maakan, paji na baka : « *Ŋaan ankbanuŋ pnkunj batapa mnlak kafin, awole ñaan kēme untaam.* » ✧

21 Uko mēnt̄ uyiban maakan kē Moyit̄ adoo ji : « *Dlēnk maakan adoo kat kat.* »[☆]

22 Kē našē ñog pnkuṅ pi *Tiyon, ubeeka wi Našibaṭi anwoon ukumpēs wi ubida, Yerutalem di baṭi di ṅwanjuṭ ṅtum maakan ṅawoon, 23 du dko di pntuk pi banfiyaaruṅ panwoon ṭi ufettu pawoon, pi banwoon bajeen biki Našibaṭi, biki itim ipiitaniin du baṭi. Nañog Našibaṭi anjaan awayēs bañaan bajēn bti na ṅhaaṣ ṅi bañaan biki Našibaṭi adoluṅ kē ṅawo ṅjint̄ piṣ. 24 Nañog Yetu i Našibaṭi aṭeṅanaanuṅ bhonṅar bhalu na pñaakul pantuliin ; pñaak mēnt̄ uko wi pakdiimanuṅ ulil apel wi pi *Abel pakdiimanuṅ[☆].

25 Naṭaafaraan keeri kadek ankṭiiniin na an kafet̄. Na manjoonan, bateem nja bampokuṅ ptiink ankṭaruṅ baka ṭi mboṣ baambuur kakob. Kē nja ṅēnkhiil kabuur kakob woli ṅdek kafet̄ ankṭiiniin na nja du baṭi. 26 Ṭi wal wi *Moyit̄, pdiim pi nul pabi ṣint̄ ṣint̄an mboṣ, kē aṣē hon nja hēnkuṅ aji : « *Dkak aluṅ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ bloṅ kak, mēnt̄ mboṣ ṭañ, dṣint̄ ṣint̄an kak baṭi* »[☆]. 27 Wi ajakuṅ aji dkak aluṅ kaṣint̄ ṣint̄an byaaṣ bloṅ, adiiman diiman kē iko impaṣaniin iluṅ kaṣint̄ar katoka, uko unwoon uunkṣint̄ar ṭañ uhilna uduka. 28 Hēnk, wi ṅkyeenkuṅ utaak unwoon uunkṣint̄ar, nawulēn ṅbeeb Našibaṭi, ṅdēmana na pfiyaar na palēnk, uko mēnt̄ ulila. 29 Na manjoonan, Našibaṭi i nja awo bdoo banjaan batēr katok.

13

Iṭeṅan inliluṅ Našibaṭi

1 Natamaan naṅalad ji bañaan banṭaarun. 2 Nawutan kanohnaana pyeenk bayaanṭ du itohan. Name bnuura kē baloṅ bado haṅ, ayeenk ṅwanjuṭ du itoh yi baka bē baammee. 3 Naleṣan bakalabuṣ, nawo ji nawo ukalabuṣ na baka nabot naleṣ bañaan biki bakhajanuṅ, nawo ji an biki bakhajanuṅ.

4 Bañaan bti bamēbaan bniim bnuura, ñiint̄ na ṅaaṭ baji bamēbandēr andoli kaliṅ ṭi atēnt̄. Našibaṭi aluṅ kawayēs bañaan banwoon ṭi ubida uṭop na pjuban pi piint̄.

5 Ṭi mnwo mi nan naanwo ka-jotan itaka kadun, naliṅan ṭi uko wi nakaan. Našibaṭi ṭi uleeful aṭupuṅ aji :

« *Mēnkwutānu nin, mēnkpoku nin.* »[☆]

6 Ukaan kē ṅhinan kaṭup na mntēṅ kaji :

« *Ajugun awoon anjaan aṭēnkēn ; mēnkdo kalēnk.*

We wi ṅaaṅ najēn ahiluṅ kadolēn? »[☆]

7 Naleṣan banwoon ṭi kadun ki nan banṭupanaṅ uṭup wi Našibaṭi. Naṣalan jibi babiin awo te adoo keṭ, našē nado ji baka.

8 Yetu *Krittu awo nṭa jibi awoon takal, akuṭ awoha haṅ te mnt̄o.

9 Nakwut pjukan pampaṭun na *Uṭup Ulil Unuura paṅooṭan du bdēm. ṅaaṅ awo katēṅna ṭi bnuura bi Našibaṭi, aanhil katēṅna ṭi idolade ṭi uko ude inwaanun udooni ṭi banjaan baṭaṣ ya. 10 Nja, ṅka *bliit bi mngur, kē baṭeṅan banjaan baṭeṅan du *Katoḥ Kaweek ki Našibaṭi baanka na pde iko inwoonuṅ du bliit mēnt̄.

11 *Naṣih i baṭeṅan aji ṅooṭ pñaak pi ṅko ṅanfinuṅ du *dko dyimanaan maakan kapēnanaan pekadu di bañaan, kē ṅko ṅi bafinuṅ ṅuṅ ṅaṣē ji ṅatērna du bdig bi dko di bañaan bafēṭun. 12 Uko mēnt̄ ukaan kē Yetu akeṭna du bdig bi ubeeka kē pñaak pi nul pado bañaan kē bawo bajint̄ ṭi kēs ki Našibaṭi.

13 Nawulēn keeri ṅya du Yetu, du bdig bi dko di bañaan bafēṭun, ṅwo na mnkow mntēnt̄ mi nul. 14 Ṭi mboṣ ṭi, ṅfēt̄ ṭi ubeeka unwoon uunkwo te mnt̄o, kē ṅṣē la ubeeka unkmbiin unwoon wi mnt̄o. 15 Ṭi katim ki Yetu nawulēn ṅwut kaṭaṅna pdo kado uṭen pa Našibaṭi, unwoon iyeeh in-jaan idēmana ; iyeeh mēnt̄ ipēnna ṭi

☆ 12:21 Pleṣan 9.19. ☆ 12:24 Natenan ṭi Ujuni 4.10. ☆ 12:26 Hagay 2.6. ☆ 13:5 Yotuwa 1.5; Pleṣan 31.6,8. ☆ 13:6 Kañaam 118.6.

mntum mi nja ɲndinanuɲ kĕ awo Aju-
gun. ¹⁶ Nawutan kaɲilma pdo kado
bnuura na pdo kaɲĕnkar ; iɲenjan itĕnt
yaɲ ijaan ilil Naɲibaɲi.

¹⁷ Najaan nado uko wi banwoon ɲi
kadunan bajakuɲ, nado katiink baka.
Baji babeelan bnuura, bukal bakluɲ
kaɲup Naɲibaɲi jibi nawoori. Woli
naɲiink baka, baluɲ kado ulemp wi
baka na mnlilan. Kĕ woli naando
haɲ, bado wa kaɲĕ kajooɲan, uɲĕ
waaɲ udooni pa an.

¹⁸ Naɲehandĕrun ; ɲfiyaar na man-
joonan kĕ ɲĕnwo na nin uko ulon ɲi
uhaaɲ. Nji ɲdoonaan pdo bnuura ɲi iko
bti. ¹⁹ Dɲehanan na uhaaɲ naan bti
naɲehandĕraan nhil ntaran taran nkak
du an.

Pɲehan

²⁰ Dɲehan Naɲibaɲi anjaan ajoobĕntĕn
ɲhaaɲ, annaɲanuɲ ɲi pkeɲ Ajugun Yetu
nayafan naweek, wi aɲenanaanuɲ
bhonar bi mnɲo na pɲaakul pantuliin,
²¹ aɲĕnkan naka iko bti innuuriin
nahilna pdo uko wi aɲaluɲ. Dɲehan
Naɲibaɲi ado nja ɲlila wi ɲwoon ɲi
ploolan na Yetu *Krittu. Nawulĕn
ɲdĕmana te mnɲo! Uwo haɲ.

²² Bayiɲ naan ɲi *Krittu, dkooɲan
namiir uɲup wi nɲupanaɲ wi kaɲaɲnan
; na manjoonan, uɲamĕɲi.

²³ Dɲal name kĕ bawutan Timote
ayiɲ nja. Woli atar aban, kabi na a
pwinan.

²⁴ Nawulaan mboɲ banwoon ɲi
kadun ki nan bti na baɲaan bti
banwoon biki Naɲibaɲi.

Bayiɲ nja biki Itali bawulan mboɲ.

²⁵ Dɲehan Naɲibaɲi awulan an bti
bnuura.

Uṭup wi Yakob apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yakob apiitun bañaan biki Naşibaṭi baniinkun mboş. Du unjon Yakob abi wo ñaan naweek ṭi banfiyaarun Naşibaṭi banwoon du Yerutalem, Yetu awo naweekul. Bañaan biki apiitun kakaarta ki, balon ṭi baka baji baji bafiyaar Krittu, kē mnwo mi baka manşē wo maanwo mi bañaan banfiyaarun. Uko mēnt ukaan kē aji na baka pfiyaar pawo kagakandēr na mnwo mnuura. Yakob abi win kē ṭi banfiyaarun, bajuuk bawo ṭi mnhaj ṭiki bayok badeen iganjan maakan. Uko mēnt ukaan kē aji na bayok bawut kado kado ji bañaan biki umundu wi, bamēban bajuuk bnuura. Akak aji na baka balow pñom, bakak baji bamēban mntum. Bawo kado kado bnuura unuur undoli jibi Uṭup wi Naşibaṭi ujakun.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1.1)
2. Pfiyaar na pwo na uşal untunja (1.2-18)
3. Ptiink Uṭup wi Naşibaṭi na pdo uko wi ujakun (1.19-27)
4. Pwut bpaṭşēr (2.1-13)
5. Pfiyaar na pdo bnuura (2.14-26)
6. Uşal untunja na pṭup bnuura (3.1-18)
7. Pñal iko yi umundu paannuuraa (4.1-5.6)
8. Kamiir na pñehan Naşibaṭi (5.7-20)

Pwul mboş

¹ Nji Yakob nalempar Naşibaṭi na Ajugun Yetu Krittu, ḍwul an mboş, an pntaali pi Naşibaṭi panwaysērun ṭi umundu*.

Kamiir ṭi unoor

* **1:1** Kşini iñeen na ktēb kanwaysērun ṭi umundu, bawoon babak Yakob abuk Itaak, bateem bayuday. Hēnk di di bapiitun ṭi ugrek.

² An bayiṭ naan baṭaş Yetu, woli nawo ṭi unoor nalilaan ṭi nḥaaş njan. ³ Ṭiki name kē pfiyaar pi nafiyaarun Yetu aliintan ṭi wal wi unoor, paji paṭu ñaan kamiir. ⁴ Nawo kanaṭ kaliint ṭi kamiir mēnt, kaşē kahil kawo bañaan bajinṭ baṭool, banjaan balemp ulemp ujint piş, banwoon baanwaan nin uko ulon.

Pñehan na uhaaş wi pfiyaar

⁵ Woli alon ṭi an awaan uşal untunja, awo i kañehan wa Naşibaṭi, alun kawul a wa, ṭiki aji wul bañaan bti na byompan kē aanji fēn. ⁶ Kē woli ñaan añehan, awo kafiyaar kawut kawo na nşal ntēb, ṭiki ñaan anwoon na nşal ntēb anaam umaron uweek, wi uyook ujaan udeen kalun lunan. ⁷ Ñaan anwoon han awutan kaşal kē ayeenk uko ulon ṭi kañen ki Ajugun. ⁸ Anwoon na nşal ntēb aanji ṭu kabaṭ ṭi uko wi akdolun, uyaaş ulon aji ya kadun, ulon akak ufeṭ.

Najuuk na nayok

⁹ Naṭaş Yetu anwoon najuuk awo katan ṭi uko wi Naşibaṭi akdēmanulun. ¹⁰ Kē nayok awo katan, ṭi uko wi Naşibaṭi akpoṭēṭanulun. Ṭiki nayok aankjon, anaam kaṭeeñ ki bgof bi uṭeēh. ¹¹ Bnuur baji banaṭa katēr, bgof kakay, kaṭeeñ kajot, kanuura ki ka kaneem. Kē hēnk di di uwoon pa nayok : Aleew, kakeṭ ṭi mnwo mi nul mi nnuur bti. Ñaan najēn andoli awo ji pjaagal.

Naşibaṭi aanji wuuk nin ñaan ado buṭaan

¹² Ñaan anjaan naṭ kaliint ṭi unoor anuurandēni, ṭiki ayeenk katum ki ubida wi mnto wi Naşibaṭi ahonun banjalulun, woli ayuuj mntēn mi nul aba.

¹³ Woli ñaan anjal pdo buṭaan awutan kaji, Naşibaṭi akwuuknun pa ndo ba. Naşibaṭi aanhil pñal pdo buṭaan kē aanji wuuk wuuk nin alon ado buṭaan. ¹⁴ Andoli aji do buṭaan ṭi unjal wi nul uwuṭaan, wul ujaan uwuuka

kaneejana. ¹⁵ Woli ɲwut uŋal uwuɲaan mēnt̄ kē udēmi, wul ujaan̄ uɲij pekadu, woli pekadu dadēmi dul dajaan̄ daɲij pkeɲ.

¹⁶ Bayiɲ naan biki mmaganuŋ nakwut baguuran̄ ɲi uko wi. ¹⁷ Iko inuura bti yi baɲenuŋ un na yi ɲyeenkun̄ iwoona baɲi, du Aɲin nja anɲakuŋ unuur, pli na ɲjah bti ɲanwoon̄ du baɲi. Ul anwoon̄ aamme pɲēl̄sa kēme kajeeh kabot kajēmsa. ¹⁸ Anjal ul ɲi uleeful pwul un ubida ɲi uɲup wi manjoonan, ɲhilna ɲwo bateek ɲi iko yi aɲakuŋ.

Ptiink uɲup wi Naɲibaɲi kabot kaɲaɲ wa

¹⁹ An bayiɲ naan biki ɲjalun̄ maakan nawo i kame kē: ɲnaan̄ aji wo i katar ɲi ptiink atēnt̄ul, kanoom ɲi ptiini, kanoom ɲi udeeb. ²⁰ Mēnt̄ ɲi udeeb di di ɲnaan̄ ahilanuŋ kado uko untoolun̄ ɲi kēɲ ki Naɲibaɲi. ²¹ Ukaan̄ kē nawo i kapēnan̄ iko bti inɲopun̄ ɲi an na inɲotun̄ maakan, naɲē nayeenk uɲup wi baɲuun̄ ɲi ɲhaaɲ ɲi nan̄ ji baɲnaan̄ banwalanuŋ ikow yi baka, ɲiki wul uhilanuŋ pbuuran̄ an.

²² Nakliŋ ɲaɲ ɲi ptiink uɲup, nadolan uko wi ujakuŋ. Woli naankɲaɲ uɲup, ikow yi nan̄ yi yi nakguuruŋ. ²³ Hēnk di di uwoon̄, woli ɲnaan̄ aɲiink uɲup aɲē wo aankdo uko wi ukɲiiniyaanuŋ, unaam ɲiint̄ anktenuŋ kaara di nul ɲi kawini. ²⁴ Awin da jibi dawoon̄, wi atenuŋ da aba, atool aya aɲē ɲilma jibi anaamuŋ. ²⁵ Woli ɲnaan̄ ala pme bnuura bgah btool, banhilanuŋ pbuuranun̄, aji mēban ba kaliintan̄, aanwo i kaliŋ ɲi ptiink ba ɲaɲ kaɲē kaɲilma ba. Awo i kado uko wi bajakuŋ, aɲē tum na mnlilan̄ ɲi iko bti yi akdolun̄.

²⁶ Woli ɲnaan̄ aɲal kē aɲaɲ Naɲibaɲi bnuura, aɲē wo aanji mēban pndemēnt̄ pi nul, adaar bkow bi nul, pɲaɲ Naɲibaɲi pi nul paanwo nin uko ulon̄. ²⁷ ɲnaan̄ ankɲaɲuŋ Naɲibaɲi Aɲin nja na manjoonan, aji wo najiɲt̄ piɲ ɲi kēɲ ki nul. Hēnk di di ajaan̄ awo : aji ya pwɲin bapoɲ banwaan̄uŋ bajug

baka, aji ya pwɲin baaɲ bayoɲ banwoon̄ ɲi unoor, aji lipara iko iwuɲaan̄ iwutna kaɲopana.

2

Ppaɲɲēr pawo ppēn̄ ɲi bgah

¹ Bayiɲ naan, nafiyaar ɲi Yetu Krittu Ajugun̄ antumuŋ na mndēm, ukaan̄ kē naanwoyi kapaɲɲēr ² Natenan̄ : woli du dko di nayituŋ ɲiint̄ alon̄ anwoon̄ na ineel yi uwuuru abot awohara bnuura aneej da, kē ɲiint̄ alon̄ kak anwohariiŋ iko intowiiŋ aneej da, ³ woli namēban bnuura ɲiint̄ anwohariiŋ iko inuura, aɲē ji na a : “ɲoon ɲi dko di, dawo dnuura” aɲē ji na nawaan̄, « iwi naɲan̄ » kēme « iwi yaan̄ iɲo du kafet̄. » ⁴ Pdo han̄, ɲi ptoof pi nan̄, pawo bpaɲɲēr. Naanwayēɲ wayēɲ na ɲɲal ɲwuɲaan̄ i?

⁵ Natiinkan̄ an bayiɲ naan biki mmaganuŋ, mēnt̄ Naɲibaɲi adatuŋ banwoon̄ bajuuk ɲi kēɲ ki umundu i? Ado han̄, bahilna bayok ɲi pfiyaar babot bayeenk pɲih pi Baɲi pi ahon̄uŋ banjaluluŋ. ⁶ Kē naɲē ji naɲu najuuk mnkow ɲi ptoof pi baɲnaan̄. Mēnt̄ bayok bajaan̄ bahajanan, kamoban kaɲooɲ du ɲruha i? ⁷ Bukal kak bajaan̄ baben̄ katim kanuura ki Naɲibaɲi awulanan̄.*

⁸ Aa, woli naɲaɲ na manjoonan bgah bi Pɲih pi Naɲibaɲi jibi bawoon̄ ɲi Ulibra wi Uɲup wi Naɲibaɲi : « ɲalan̄ atēnt̄u jibi injalun̄ bkowu » wal mēnt̄, nado bnuura. ⁹ Bē woli napaɲɲēr nado pekadu, hēnk bgah bi Moyit bamob an ɲiki naanɲaɲ ba. ¹⁰ Hēnk di uwoon̄, woli ɲnaan̄ aɲaɲ bgah bti aɲē duk uko uloolan̄ ɲi wi bajakuŋ, aduknaana ɲi kadun̄ ki bgah bti. ¹¹ Anjakuŋ, « iinkpiint̄ na ahar ɲnaan̄ kēme ayin ɲnaan̄, » ul akaan̄ aji : « iinkfiŋ ɲnaan̄. » Kē woli iimpiint̄ na ahar ɲnaan̄ kēme ayin ɲnaan̄, aɲē fiŋ ɲnaan̄, iint̄aɲ bgah. ¹² Nakeeri nado kaɲiini nabot nado kado ji baɲnaan̄ biki Naɲibaɲi akluŋ kawayēɲ na bgah bi mbuur. ¹³ Hēnk di uwoon̄, Naɲibaɲi aankwayēɲ na

* 2:7 ɲnaan̄ aji yeenk katim ki Yetu Krittu ɲi baɲit̄mu.

mñaga anwoonj aaññagaa, kë mñaga mansë pel pwayëş.

Pfiyaar na Udo

¹⁴ Bayiţ naan, we uwoonj ñaan abubara aji « Dfiyaar Naşibati » woli udo wi nul uundiiman pfiyaar mëntj? Pfiyaar pahilan kabuuran a wal mëntj i? ¹⁵ Natenan, woli alonj ti an ñiinţ këme ñaaţ awaanj iko iwohara abot awaanj uko ude wi ñnuur bti. ¹⁶ Kë alonj ti an aşë ji na a : « Yaan na bnuura, yaan iwohara iko idit, ide bnuura » aşë wo naanwula uko ude këme uwohara, we uwoonj da unuura?

¹⁷ Kë hënk di uwoonj pa pfiyaar panwoonj paangakandër na udo pakeţi ţiki pagaagi.† ¹⁸ Dme alonj abi kaji : « Ñaanj alonj aji fiyaar, alonj kado. » Dteema kaji : « Diimanaan hum di ñaanj ahilanunj kaji afiyaari woli aanyuuj pfiyaar mëntj ti udo wi nul. Dluj kadiimanu pfiyaar pi naan ti udo wi naan. » ¹⁹ Ifiyaar kë Naşibaţi awo aloolan ţań? Ido bnuura - ñntaayi kak ñafiyaar uko mëntj, aji ñalënk kakat kat. ²⁰ Iinji kşal Keeri! Wom injal pme kë pfiyaar pawaanj udooni woli paanji pagakandër na udo?

²¹ Naleşan, Abraham atemun mëntj ti udo wi wi Naşibaţi ajaknuj awo natool i, wi ańooţun abukul Itaak pa pfiñar Naşibaţi*? ²² Iwini, baanhil ppaţëş pfiyaar na udo ţiki udo uji utumalëş pfiyaar. ²³ Kë hënk di di uko umpiitunj ti Ulibra wi Uţup wi Naşibaţi udolaniin, uji : « Abraham afiyaar Naşibaţi, ukaanj kë Naşibaţi aji awo natool. » Kë aşë yeenk katim ki « nanoh Naşibaţi. » ²⁴ Nawin kë ñaanj aji wo natool ti kęş ki Naşibaţi ti udo wi nul, mëntj ti pfiyaar ţań pa.

²⁵ Kë hënk di uwoonj kak pa Rabab nawaap bduun, woli ayeenkun bayili baitrayel ti katoh ki nul abot aţënk baka kë babuur na bgah bmpaţi, hënk ti udo wi nul wi wi awoonun natool ti kęş ki Naşibaţi*.

²⁶ Jibi uleef unwoonj uunwo na uhefëntj uwoonj puum, hënk di di pfiyaar panwoonj paanji pagakandër na udo pakeţun.

3

Namëbaan indemënt yi nan

¹ Bayiţ naan nawutan kado na pwo an bti bajukan biki Uţup wi Naşibaţi. Name kë nja ñnkjukanun, Naşibaţi alunj kawayëşun pwayëş pantamun apel pi bañaanj bandukiin. ² Name'un bti ñji ñdo ipekadu itum. Woli ñaanj alonj aanji juban woli aţiini awo ñaanj natool, anhilanunj pmëban uleeful. ³ Ñji ñtan uko umpooţ ti mntum mi ñmpëlënt pa ñado uko wi ñjalun, hënk, ñji ñţonj uleef wi ña bti. ⁴ Natenan kak ñpuur bdëk ñi iloona, woli ñado wo ñweek, kë ukëk uweek ukwuuk ña, kaţonj kampooţ kajaanj kańooţ ña dko di naţonj ańalun. ⁵ Kë hënk di pndemënt pawoonj, pawo uko umpooţ ti uleef aşë ji papiitar iko iweek. Natenan, kambetan kampooţ kahilanunj uţeeh uweek katër.

⁶ Pndemënt kak pawo bdoo, pul pawoonj katoh ki buţaan. Pndemënt pawo ti uleef, kë pul pajaanj paţopan wa bti. Paji patehan ubida bti na bdoo bampënnunj infernu. ⁷ Uunka ñlimariya, woli ñado wo ñlimariya ñjooţ ñi uţeeh, ñkat, ñpula, ñţëb, ñi ñaanj awoonj aanhilan akakan kë ñadoomi. ⁸ Bë pndemënt, nin alonj aanhil pkakan pa padoom. Pawo buţaan, paanhil pţoor, patum na bnunk bankfiñarun.

⁹ Pul pi ñjaanj ñdëmanaan Ajugun anwoonj Aşin nja, kë pul kak pi ñjaanj ññehandëraan bañaanj buţaan, biki Naşibaţi aţakunj kë banaam a. ¹⁰ Pdëman na pñehan buţaan iji ipëna ti mntum mloolan. An, bayiţ naan uunwo kawo hanj! ¹¹ Ukumpëş uji upënan meel mnjoob na mnhaay ti bhër blookan i? ¹² An bayiţ naan, bjaak bahil kabuk mnleman i? Këme bleman bahil kabuk mnjaak? Kë

† 2:17 Këme : Kë hënk di uwoonj pa pfiyaar, panwoonj paangakandër na udo, pakeţ na manjoonan.

* 2:21 Natenan ti Ujuni 22.1-19. * 2:25 Natenan ti Yotuwa 2.

ukumpëş wi meel mnhaay uhilan pwul meel mnjoob i?

Uşal untuŋa unwoonuŋ Baŋi

¹³ Ahonŋ ti an awoonŋ na uşal untuŋa abot atit? Ayuujan kē awo haŋ ti mnwo mi nul na udo wi nul, udo ungakandëruŋ na pdoom na uşal untuŋa. ¹⁴ Bē woli uhaaş winan utum na bkujar bweek kē nawo na uşal wi blaŋar, naanwoyi kahomp kaji nawo na uşal untuŋa. Naanwoyi kaŋup uko unwoonŋ uunwo manjoo-nan. ¹⁵ Uşal utëntŋ wuŋ uumpëna baŋi, uwo wi mboş, wi baŋaanŋ, wi ŋtaayi. ¹⁶ Bkujar na uşal wi blaŋar ŋaji ŋagakandër na bpulad, na pdo iko iwuŋaan bti. ¹⁷ Ŋaanŋ anwoonŋ na uşal untuŋa umpënnuŋ baŋi aji dun kawo ŋaanŋ najintŋ piş, anjaanŋ akakan baŋaanŋ ti ploolan kawo najoobtëraan, aanji tam bkow, aji tum na mŋaga, kado iko inuura, aanji paŋşër, aanji lafrën.

¹⁸ Baŋaanŋ banŋaluŋ mnjeeh, baji baniinkan ma ti dko di bawoonŋ ji mbuk du ujaarna, kē ŋdeey ŋi bajaanŋ baki, ŋawo udo utool.

4

Pŋal umundu pawo ppok Naşibaŋi

¹ Ťuŋ di di ugut ujaanŋ uwoona? Ťuŋ di di pŋom pajaanŋ papëna ti an? Mëntŋ ti uŋal uwuŋaan unjaanŋ ugutan ti uleefan meetŋ wa i? ² Naji naŋal uko ulonŋ, kaşë wo naanji nahil pka wa, ukaanŋ kē naji naşal pfiŋ. Naji naŋeebar uko wi ŋaanŋ kaşë wo naanji naka wa, naşë neej wal mëntŋ ti pŋom na ugut. Naanji naka uko wi naŋaluŋ ŋiki naanji naŋehan wa Naşibaŋi. ³ Kēme woli naŋehan naanji nayeenk nin uko ulonŋ ŋiki naji naŋehan buŋaan, kala ptok uko wi naŋehanunŋ ti unoh wi umundu. ⁴ An pntaali pandekuŋ Naşibaŋi kafetŋ ji ŋaaŋ andaaruŋ ayinul, naamme kē pŋal umundu pawo ppok Naşibaŋi i? Anŋaluŋ pwo nanoh i umundu aji wo naşoor Naşibaŋi. ⁵ Kēme nanunŋ kē Ulibra wi Uŋup wi Naşibaŋi ububara ji : « Naşibaŋi aji

ŋal pa ul ŋaŋ uhaaş wi aŋuunŋ ti un? » ⁶ Kē bnuura bi ajaanŋ adiimanun badëmnunŋ maakan. Ukaanŋ kē Ulibra wi Uŋup wi Naşibaŋi uji : « Naşibaŋi aji pok bankdëmanunŋ ikow yi baka, kaşë wul banwalanunŋ ikow yi baka bnuura bi nul^{*}. » ⁷ Naŋaşan keeri Naşibaŋi naşë napok Untaayi Uweek, uŋi wal mëntŋ kalow an. ⁸ Naŋogan Naşibaŋi aşë ŋogan. Naŋowan iŋen yi nan^{*} an bado pekadu ; nabot najintŋan ŋhaaş ŋi nan, an baŋaanŋ biki ŋşal ŋtëb. ⁹ Naleşan kē nawo bajuuk, nawoonŋ ji baka puum, nadoon kawooni, pji pi nan pakakan ŋwooni, mnlilan mi nan pjootan. ¹⁰ Napotëtënen ikow yi nan ti kadun ki Ajugun aşë naŋanan.

Iwo in adoo ten buŋaan bi atëntŋu?

¹¹ Bayitŋ naan, nawutan kakuut batëntŋan, ankkuutuŋ atëntŋul kēme aten buŋaan bi atëntŋul, aŋup buŋaan ti Bgah bi Naşibaŋi abot ayuuj ti udo wi nul mëntŋ kē baannuura. Kē woli ido haŋ, iinji kŋaş ba, iwo nawayëş i ba.

¹² Naşibaŋi ŋaŋ ajaanŋ awul Bgah, kē ul kak ŋaŋ awoonŋ nawayëş. Ul ŋaŋ ahilanunŋ pbuuran kēme ptok. Kē iwi, iwo in adoo ten buŋaan bi atëntŋu?

An bahomp nalipariin

¹³ Hënkunŋ, nalipariin an nanjaanŋ naji : « Nŋa kēme faan ŋya ubeeka wanŋ, ŋhiil da, ŋdo da pjula kaka itaka itum. » ¹⁴ Kē naşë wo naamme uko wi ubida winan ukwoonŋ, name wi faan i? Nawo ji udu unjaanŋ uwinana kakur kaneem. ¹⁵ Kē wi wi nawoonŋ kaji : « Woli Ajugun aŋali, ŋluŋ kawo bajeb, kaşë do uko wi kēme wundu. » ¹⁶ Naşë wo naanji nado haŋ, naji napiitar ti uko wi naŋaluŋ pdo. Bpiitar btëntŋ bunŋ bawo bwuŋaan. ¹⁷ Ŋaanŋ ammeenŋ keeri uko wi awoonŋ i pdo, aşë wo aando wa, ado pekadu.

5

An bayok, nadoon kawooni

¹ Hënkunŋ an bayok, nalipariin, nawoonin nado idiim ti pwuŋan pankyoonkananŋ. ² Pyok pi nan papuŋi,

^{*} 4:6 Uhoŋ 3.34. * 4:8 Nawutan pjuuban.

kë n̄bob n̄ade iko iwohara yi nan.
³ Uwuuru wi nan na untaam wi nan n̄adoharaa. Kë pdohara puñ pakluñ kañiini pa an. Paluñ kade'an uleef ji bdo. Umundu uba kë nakhanka hank*. ⁴ Natenan, naanluk banklem-puñ du n̄teeh ni nan. Baṭëga aliir kë idiim yi baka iban du ibaṭ yi Ajugun i Mnhina. ⁵ Nawo ṭi umundu wi ṭi pyok na unoh, nade amag ji n̄limariya pa unuur wi bakluñ kafaal an. ⁶ Naji natool aduknaanaa abot aña ; kë aanhilan aneenan uleeful.

Namiiran, Ajugun abi

⁷ Bayiṭ naan, natamaan keeri ṭi pyoonk ubi wi Ajugun. Natenan jibi najaar ajaan ayoonk n̄deey n̄nuura n̄ankpënuñ ṭi btepi bi aṭuun ṭi mboṣ. Aji miir wi uṣubal uteek ujutuñ kayoonk ubaañṣaani kabaa kit*. ⁸ An kak natamaan ṭi pyoonk, natum na mntëñ, ṭiki ubi wi Ajugun uñogi.

⁹ Bayiṭ naan, nawutan kaṭëga ṭi mnwo mi batënṭan, woli naanjal Naṣibaṭi awayëṣan. Natenan Nawayëṣ ado bi naṭ naṭ ṭi kadun ki plëman. ¹⁰ An bayiṭ naan, *baṭupar Naṣibaṭi bahaj na kamiir, natenan ṭi baka. ¹¹ Nawini n̄ji n̄ji bañaan bantamanuñ ṭi kamiir banuurandëni. Natiink jibi Yob* atamani ṭi kamiir. Name kak uko wi Ajugun adoñ pa a, ṭiki Ajugun atum na bnuura na mn̄aga.

¹² Bayiṭ naan, natiinkan bnuura : nalipariin kamehna ṭi baṭi këme ṭi mboṣ këme ṭi uko ulon kak. Pdinan pi nan pawoon pdinan na manjoonan. Kë ppok pi nan pawoon ppok na manjoonan, nawutna kaduknaana ṭi pwayëṣ pi Naṣibaṭi.

Nañehaan Naṣibaṭi

¹³ Alon ṭi an awo ṭi mn̄haj i? Añehaan Naṣibaṭi. Alon ṭi an awo na mnlilan i? Ayeehan mndëm mi Naṣibaṭi. ¹⁴ Alon ṭi an amaaki? Aduun bantohi biki pn̄tuk pi banfiyaaruñ, bajatana ukëra ṭi bkow ṭi katim ki Ajugun baṣë bañehan Naṣibaṭi pa a.

¹⁵ Pñehan pangakandëruñ na pfiyaar pabuuran namaakal, Ajugun aṣë naṭana. Woli ado ipekadu Naṣibaṭi amiira ya. ¹⁶ Andoli keeri adoon kaṭup ipekadu yi nul batënṭul, andoli adoon kañehandër batënṭul Naṣibaṭi, hënk naṣë najeb. Pñehan pi natool paji patum na uforta. ¹⁷ Natenan Eli naṭup ṭi katim ki Naṣibaṭi i unjon, abi wo ñaan najën ji un. Aṭu kabaṭ ṭi pñehan Naṣibaṭi uṣubal uwut kaṣub. Kë udo n̄ṣubal n̄wajanṭ na kli paaj nin pjatap paanjot ṭi mboṣ. ¹⁸ Kë akak aluñ añehan Naṣibaṭi uṣub, kë uṣubal ujoti. Kë iko yi batepiin iwul n̄deey.

Nakakaan bampënuñ ṭi Bgah bi Naṣibaṭi

¹⁹ Bayiṭ naan, woli alon ṭi an apën ṭi plël pi manjoonan, kë baṣë kakana ṭi pa, ²⁰ nameen kë ñaan ankpënanuñ ṭi plël pi buṭaan nado ipekadu, aburana pkeṭ abot ado Naṣibaṭi amiira ipekadu itum.

* 5:3 Natenan ṭi Maci 6.19-20. * 5:7 Du utaak wi Iṭrayel, uṣubal uji ujot, bañaan katëpi, udun kaṭañan, kado kli kañeen kabaa kak kajot baba kit. * 5:11 Natenan ṭi Yob.

Uṭup uteek wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kateek ki Piyeer apiitun kntuk ki banfiyaaruṅ kanwoon ṭi ṅbeeka kañeen ṅi utaak wi Atiya. Wi Yetu abiiṅ awo ṭi umundu wi, Piyeer aji bi kagakandër na a. Wi apënuṅ ṭi wa, Piyeer kaşë wo nanjañan i bayuday. Banfiyaaruṅ Krittu biki apiitun hënk babi hajan baka ṭiki bafiyaar Ajugun Yetu Krittu. Uko mënṭ ukaaṅ kē Piyeer apiit baka kaji na baka bamëban baliint ṭi pfiyaar, baanwo bateek biki bakhajanun. Aji na baka Yetu i bafiyaaruṅ i i bajunnuṅ ahajan kē adoo keṭ. Uko mënṭ ukaaṅ kē woli bahajan baka bawo kamiir ji a. Akak aṭup baka jibi bawoon kawo ṭi ptoof pi bañaan bam-pokun Naşibaṭi.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoonṅ:

1. Pwul mboş (1.1-2)
2. Mnhaṭ manliintun (1.3-12)
3. Ubida ujint (1.13-2.17)
4. Mnhaṭ mi Krittu awinun (2.18-25)
5. Anfiyaaruṅ Krittu na mnhaṭ (3.1-4.19)
6. Hum di di baweeṅ biki banfiyaaruṅ bawoon kawo (5.1-11)
7. Pwul mboş pbaañsaani (5.12-14)

¹ Nji Piyeer *nanjañan i Yetu *Krittu dpiiitanaṅ, an biki Naşibaṭi adatuṅ nanniinkun ṅtaak ṅi Pont, ṅi Galatiya na Kapadoşiya na Atiya na Bitiniya awo da bayaant. ² Naşibaṭi Aşin nja ado bi datan dat jibi abiiṅ aṅal wa undiimaan. *Uhaaş wi nul udolan kē nawo biki nul nahilna nado katiink Yetu Krittu, pñaak pi nul padolan nawo bajint ṭi kēş ki Naşibaṭi.

Dñehan Naşibaṭi awulan bnuura bantumuṅ abot ajoobṭënan ṅhaaş bnuura.

Mnhaṭ mi mbuur

³ Nawulan ṅdëman Naşibaṭi Aşin Ajugun Yetu *Krittu andolun ṭi mñaaga mnweek mi nul kē ṅkak abuka wi anaṭanuṅ Yetu Krittu ṭi pkeṭ. Ukaaṅ kē ṅwo na mnhaṭ manwoon mnjeeb. ⁴ Nme kē ṅluṅ kayeenk iko inuura yi Naşibaṭi ahankun bañaan biki nul. Iko mënṭ iinji itoka, iinji iṭop, iinji iba kanuura. Naşibaṭi ahankan ya du baṭi. ⁵ Wi nafiyaaruṅ, mnhina mi nul manyeṅan te unuur ubaañsaani, wi aklun kadiiman kē abuuranan.

⁶ Hënk, natum na mnlilan, wi nadoon awo i kajooṭan ṅwal ṅntiinku wi nawoon ṭi unoor uweek. ⁷ Uwuuru undoon atoka udoo ji uṭëpna ṭi bdo kakaana udooni, kē hënk kak di di pfiyaar pi nan pankaan preeş pweek maakan apel uwuuru pawoon kaṭëpna ṭi unoor kahilna kadiiman udooni wi pa. Hënk, nalun kawo na pdëm na mndëm mnweek wal wi Yetu *Krittu aklun kapën kawinana.

⁸ Naambaan kawina Yetu aşë ṅala ; nafiyaara te naando bi wina te hënkun, ukaaṅ kē nawo na mnlilan mnweek maakan mi ñaan awoon aanhil pṭup, ⁹ wi nakyeenkun uko unkaan kē nafiyaari, unwoon mbuur mi ṅhaaş ṅi nan.

¹⁰ Du unjon *baṭupar Naşibaṭi bala aten bnuura kame jibi aklun kabuuran bañaan, bado bi ṭupa ṭup jibi akdi-imananaṅ bnuura bi nul. ¹¹ *Uhaaş wi Krittu ubi wo ṭi baka, udobi ṭupa ṭup mnhaṭ mi *Krittu akhajuṅ na mndëm mankmbiin kawo mi nul aşë taman kame wal na hum di uko mënṭ ukdolaniinṅ.

¹² Naşibaṭi adiiman baka kē uṭup wi bawoon ṭi pṭup uunwo pa baka, uwo pa an. Banjaan bajukan *Uṭup Ulil Unuura baṭupan hënkun uṭup mënṭ na mnhina mi Uhaaş wi Naşibaṭi unwoonun baṭi. Kē ṅwanjut ṭi ṅleef ṅi ṅa ṅaṅal maakan kame uṭup mënṭ.

Ubida uyimanaan wi babak Naşibaṭi

¹³ Nabomandëran keeri, nawo bten, naṭu mnhaṭ mi nan bti ṭi bnuura bi nakluṅ kayeenk woli Yetu *Krittu

apên awinana. ¹⁴ Nadoon kataş Naşibați jibi bapoț bawoon kado katiink bajug baka, nawut kakak du iko yi nabiın aňal Ƨfa wi nawoon Ƨi kapaam. ¹⁵ Ƨi mnwo mi nan, nawoon bañaan banyimanuň Ƨi kęş ki Naşibați andatanan, jibi ul awoon nayimanaan. ¹⁶ Na manjoonan, Naşibați aji Ƨi *Ulibra wi nul : « *Nawoon bañaan banyimanuň, Ƨiki nji dyimani.* »*

¹⁷ Woli nañehan, naji nadu Naşibați kaji Paapa, aji awayeş ñaan andoli Ƨi uko wi adoluň, bę aanji pațşer. Ukaan kę nawo kadiiman Ƨi mnwo mi nan Ƨi Ƨnuur Ƨanduki'anan Ƨi mboş, kę nadęmana bnuura. ¹⁸ Name bnuura kę męnt iko injaan itoka ji untaam kęme uwuuru ilukuň abuuranaan Ƨi mnwo mi nan mnwuțaan mi nayeeknuň du bateeman ; ¹⁹ pñaak pi *Krittu pantamuň preeş maakan pa, panwoon ji pñaak pi unkaneel unwoon uunțakęm nin dko dloň. ²⁰ Naşibați ado bi dataara dat ji abi ado kapaş umundu, aşę dola kę apên awinana Ƨi Ƨwal Ƨi, Ƨanwoon Ƨbaañşani, kabuuranaan. ²¹ Națępna Ƨi Krittu afiyaar Naşibați, annațanuluň Ƨi pkeț aşę wula mndęm ; hęnk, nafiyaar Naşibați abot ahața.

²² Nakak ajint wi naktaşuň manjoonan, kaňaladaan na manjoonan ji bañaan baňaarun, naňaladan maakan na Ƨhaaş Ƨjint keeri. ²³ Na manjoonan, nakak abuka aşę wo naanbuknaana Ƨi pbuk panjaan pakeț, nabuknaana Ƨi pbuk panwoon paankkeț, Ƨi uțup wi Naşibați unjaan uwul ubida akuț awo wi mnto. ²⁴ Hęnk di di upiitaniin Ƨi *Ulibra wi nul aji :

« *Ñaan najęn andoli awo ji pjaagal mndęm mi nul manwo ji ițeeñ, pjaagal paji pakay, ițeeñ kajot*

²⁵ *kę uțup wi Ajugun uşę ji uwo te mnto.* »*

Uțup męnt uwoon *Uțup Ulil Unuura wi bațupanan.

2

¹ Națañaan keeri buțaan bti, kaguru na kalagare na pñeebar iko yi ñaan na bkuutar. ² Nawoon ji bapoț bambaan abuka buka, banjaan baňala Ƨañ mnwil mi banin baka, hęnk di di nawoon kak kaňal Uțup wi Naşibați unwoon ji mntow mnjiilu, kațępna Ƨi wa kadęm kaşę kayeenk mbuur. ³ Hęnk di di upiitaniin Ƨi Ulibra wi Naşibați aji : *Nañem bnuura bi Ajugun*.*

Pdęman Naşibați phalu Ƨi Katoh Kaweek ki nul kahalu

⁴ Nañogan *Krittu anwoon pnduba pjeb pi bañaan bapokun kę Naşibați aşę Ƨal pa maakan abot adat pa. ⁵ Nawutan Naşibați ajejan nawo kak ji pnduba panwoon pjeb pankniwnuň katoh ki *Uhaaş wi nul ukfętuň, nawo pntaali pi bațęnan pyimanaan kadolna uțen na ițęnan inklilun Naşibați jibi Uhaaş wi nul unaluň. Yetu Krittu akdoon uțen na ițęnan męnt ilil Naşibați. ⁶ Kę hęnk di Naşibați ațupun Ƨi *Ulibra wi nul aji :

« *Tenan! Dțu pnduba ploň du *Fiyon**
pnduba pammębanuň katoh pi
Naşibați aňaluň maakan abot
adat ;
kę banfiyaaruň pnduba męnt
başę wo baankkowa nin. »*

⁷ Kę an nanfiyaaruň, mndęm manwo mi nan keeri. Upiitana Ƨi *Ulibra wi Naşibați Ƨi uko wi banwoon baanfiyaari aji :

« *Pnduba pi baniw bapokun*
pakakuň pnduba pammębanuň ka-
toh. »*

⁸ « *Pnduba męnt paji pado bañaan*
bahubta kabot kajot. »*

Baji bahubta Ƨi pa wal wi bajaan bapok pfiyaar uțup wi Naşibați. Uko męnt kę uwo uko wi Naşibați adoan abi jaka jak aji uwo.

⁹ Kę an, naşę wo pntaali pandataniin, pntaali pi bațęnan bankşihuň, pntaali pyimanaan, pntaali panwoon pi Naşibați, nahilna

* 1:16 Bgah 19.2. * 1:25 İtayı 40.6-8. * 2:3 Kañaam 34.9. * 2:6 Fiyon: Dawo katim kalon Ƨi Yerutalem. * 2:6 İtayı 28.16. * 2:7 Kañaam 118.22. * 2:8 İtayı 8.14.

nado kaɕup iko iweek iñonarënaan yi ampënananan du bdëm aɕij mon bjeehi bñonarënaan bi nul adolon. ¹⁰ An nanwoon naanwo ɕfa pntaali pi Naşibaɕi nawo hënkun pntaali pi nul. Aambi ñagi'an ɕfa aşë ñagi'an hënkun.✧

Mnwo mnuura ɕi ptoof pi bañaan

¹¹ An biki nɕalon maakan, wi nawoon bayaanɕ ɕi mboş mi awo bañaan banknɕepun ɕep, dkooɕan : nawutan kado kaɕaş iko yi nleefan nɕalon, injaan igutan na uhaaş. ¹² Nawoon na mnwo mnuura ɕi ptoof pi banwoon baanfiyaar Naşibaɕi. Hënk, woli badoo taparan bɕup, bawin iko inuura yi najaan nado, kaşë kadëman Naşibaɕi wal wi aklun kabi.

Pdo katiink banwoon ɕi pşih

¹³ Nadoon katiink bañaan bti banwoon ɕi pşih wi naɕalon Ajugun. Nadoon katiink naşih najeenkal ɕiki ul aɕoon ɕi pşih, ¹⁴ nadoon katiink bantuɕa biki ayilun bakob banjaan bado buɕaan, kaşë kabeeb banjaan bado bnuura. ¹⁵ Na manjoonan, Naşibaɕi aji nɕal nado bnuura, hënk naji nadët mntum mi bañaan banwoon baanwo na nşal. ¹⁶ Nawoon bañaan bajeeh ɕi mnwo mi nan, mënɕ bjeehi mënɕ bakkaan nado kado iko iwuɕaan ; bawo kaɕep ɕep kadolan nado kalempar Naşibaɕi. ¹⁷ Nadëmaan bañaan bti, naɕalan bayiɕan ɕi *Krittu, nawutan kañoom Naşibaɕi, nadoon kadëman naşih najeenkal.

Balemp banfiyaarun Krittu

¹⁸ An balemp, nadoon katiink bnuura biki naklemparun, mënɕ banwoon banuura ajoob bkow ɕaɕi, nawo kado katiink kak bantamun pwoonaan. ¹⁹ Woli namiir kakob ki bakkobanan ɕiki naɕal ptiink Naşibaɕi, nado bnuura. ²⁰ Kë woli najubani, amiir kakob ki bakobanan, mndëm mnhoɕ manwoon da ba? Kë woli bahajanan te nado do bnuura kë naşë miir, uji uwo bnuura ɕi këş ki Naşibaɕi. ²¹ Ul adatanan pa nahaj ; *Krittu ɕi

uleeful ahaj haj nahilna nado katen ɕi a, nahilna nado kado ji a :

²² Aambaan kajubanaara aambaan kahaabana mntum kaguur ñaan✧.

²³ Woli bakara, aanji lukan, woli bahajana, aanji bëgar, aji ɕep ɕep kawut anjaan awayëş pwayëş ptool awayëşa.

²⁴ Ul ɕi uleeful akunjiin pekadu di nja ɕi krut

nɕhilna nɕbuur ɕi ipekadu nşë nwo batool ;
ijën yi nul ikaan kë najebi.

²⁵ Nabi wo ji nɕkaneel nɕanneemuɕ aşë kak hënkun du anwoon nayafan na nayeɕ i nan.

3

Baaɕ na bayin baka

¹ Kë an baaɕ banniimiin, nadoon katiink bayinan. Hënk, woli balon ɕi baka baandi ptiink Uɕup wi Naşibaɕi, bakak kafiyaar wi bakwinun mnwo mi nan. Naando numa numa ptiini : ² baten ɕaɕi mnwo mnjinɕ mnuura mi nan ɕi këş ki Naşibaɕi. ³ Kanuura ki nan kawutan kawo ki bdiğ - ki pşiiaran, ki ptanara uwuuru, ki imişa inuura - ⁴ kaɕepan ɕep kawo kammeniin ki uhaaşan, kanuura kanwoon kaankba ki uhaaş unɕooriin, kun mënɕan kalilun maakan Naşibaɕi. ⁵ Hënk di baaɕ bayimanaan biki ɕfa bantuun mnhaɕ mi baka ɕi Naşibaɕi bajaan bañëga. Babi ji batiink bayin baka, ⁶ jibi *Faara abiin atiink *Abraham ayinul kadoo kadu'a ajugul. An, nawo hënkun babukul, woli nado bnuura bë naanklënk nin uko ulon.

⁷ An biinɕ kak nawoon na baharan bnuura, name kë bañeeñëti. Namëbaan baka bnuura, wi bawoon i kayeenk na an uɕen wi ubida unwoonun du Naşibaɕi. Hënk, nin uko ulon uunkneenan pñehan Naşibaɕi.

ɕi uko wi uɕal

⁸ Hënkun dnɕal kabaañşaan kajakan an bti nawo ɕi uşal uloolan, naboofar, naɕalad ji banɕaarun, najoob bkow

nabot nawalan ikowan. ⁹ Woli badolan buṭaan, nawutan kalukan ; woli bakaran, nawutan kalukan. Naṭēpan ṭēp nañehan Naşibaṭi awul baka bnuura ; ul aṭu'anaṅ pdo haṅ nahilna nayeenk bnuura bi ahonṅ. ¹⁰ Hēnk di di upiitaniin ṭi *Ulibra wi nul, aji :

Ñaan anjalun kaka ubida ulil kawo na mnlilan,

awo kalowan buṭaan ṭi mntum kalowan kaguuru ṭi pndemēt ;

¹¹ *alowan buṭaan ado kado bnuura, adoon kala mnjeeh ataman ṭi pṭaş ma.*

¹² *Ajugun aji ṭu kēs ṭi banwoon baṭool, kawat kabaṭ ṭi pñehan pi baka ašē ji pok banjaan bado buṭaan.**

Mnhaṭ ṭi wal wi mnhaj

¹³ Woli naṭu uhaaşan bti ṭi pdo bnuura, in akdolanaṅ keeri buṭaan?

¹⁴ Woli badoo hajaran ṭi uko unwoon uṭool, naji nanuurandēn. Nawutan kaṭi nin ñaan, nabot nawut kahaajala.

¹⁵ Nameen ṭi ṅhaaşan kē *Krittu ayiman akuṭ awo Ajugan. Nabaan nabi nabomandēr bomandēr pyeṅan ṅleefan ṭi kadun ki bankheparun bti uko unkayi kē nawo na mnhaṭ, naṭup baka unkayi. ¹⁶ Naṭupan baka wa na pjoob bkow na pdēman Naşibaṭi. Nawoon na uhaaş ujint, bankṭupun buṭaan ṭi mnwo mi nan, wi nakṭaşun Krittu bnuura, bakownaana. ¹⁷ Uhokan ñaan ahaj ṭi pdo bnuura woli uwo uko unlilun Naşibaṭi, kē di ahaj ṭi pdo buṭaan.

Du pkeṭ pi Yetu te du mndēm mi nul

¹⁸ Ipekadu yi bañaan ikaan kē *Krittu ṭi uleeful ahaj byaaş bloolan ; anwoon naṭool akeṭar banwoon baanwo baṭool, kahilna kañooṭan du Naşibaṭi. Bafiṅa ṭi uleef kē *Uhaaş wi Naşibaṭi ušē naṭana ṭi pkeṭ. ¹⁹ Kē hēnk di di udolulun kē aya aṭup na ṅhaaş ṅanwoon ukalabuş, ²⁰ ṅul ṅambiin apok ṭfa ptiink Naşibaṭi, wi amiirun ayoonk ṭi wal wi *Nowe akbomanun upuur. Bañaan bantiinku, bañaan bakreṅ ṭañ, baṭēpnun ṭi meel abuur

pkeṭ du upuur mēnt. ²¹ Uko mēnt uwo ji batitmu bankbuurananaṅ hēnkun. Mēnt ppēnan iko iṭop ṭi uleef pakbuurananaṅ, pṭaş Naşibaṭi na uhaaş ujint panṭēpnun ṭi pnaṭa ṭi pkeṭ pi Yetu Krittu pakbuurananaṅ. ²² Krittu apaya baṭi aya aṭo du kañen kadeenu ki Naşibaṭi, apel bnuura ṅwanjuṭ na ṅntaayi, abot apel mnhina.

4

Ppēn ṭi pekadu

¹ Hēnk keeri, wi *Krittu ahajun ji ñaan najēn, an kak nawoon na uşal utēnt wi nul ; ñaan anhajun ṭi uleef pa bnuura ji Krittu aankak aji wo ṭi mnhina mi pekadu. ² Hēnkun, ṭi ṅnuur ṅanduki'anaṅ ṭi mboş, nawutan kado kaṭaş iko yi ṅleefan ṅanjalun, naṭēpan ṭēp naṭaş uko wi Naşibaṭi anjalun. ³ Na manjoonan, nabi jon ṭfa ṭi pdo uko wi bañaan banwoon baanfiyaar Naşibaṭi banjalun, wi nawoon ṭi pjuban pi piint, anjal iko iṭop, awo bakuj, awo ṭi unoh uweek, aduka ṭi bakuji na pdēman ṅnton pi bgah baneenanun. ⁴ Kē hēnkun banwoon baanfiyaar Naşibaṭi başē ṅonjar ṭi uko wi nawoon naankak aṭiirad na baka iko iwuṭaan maakan yi bakdolun ašē karan. ⁵ Kē başē lun kahepna ṭi uko wi badolun ambiin anaṭ naṭ ayoonk pwayēş bajeb na bankeṭun. ⁶ Uko mēnt ukaan kē badoo ṭup bankeṭun hēnkun *Uṭup Ulil Unuura. Hēnk, bayeenk ṭi uleef kakob ki bajaan bakob bañaan bajēn bti, kē *Uhaaş wi Naşibaṭi ušē do kē baka ubida unwoonun du a.

Ṭi uko wi pjañan bnuura iko yi Naşibaṭi aṭenun

⁷ Uba umundu uñogi ; nadoon kalipara, namēbaan ṅleef ṅi nan keeri, nahilna nañehan Naşibaṭi. ⁸ Nawo duna kaṅalad na manjoonan ; unjal uji udo ñaan kamiir atēntul ipekadu itum. ⁹ Nadoon kayeenkar du itoh yi nan, nawut kado kaṅur ṅuran. ¹⁰ Andoli adoon kalempar batēntul na uṭen wi ayeenkun du Naşibaṭi, hēnk, nawo bamali biki uṭen wi Naşibaṭi, untumun.

☆ 3:12 Kañaam 34.13-17.

11 Woli ñaan ayeenk uŋen wi bŋup, adoon kaŋup ji Naŋupar Naŋibaŋi ; woli ayeenk uŋen wi pŋenk bañaan, adoon kaŋenk baka na mnhina mi Naŋibaŋi awululun. Hënk, Yetu *Krittu anwoon na mndëm na mnhina te mnŋo, akkaan bado kadëman Naŋibaŋi ŋi iko bti. Uwo han!

Uko wi plilan wi nfiyaarun Krittu

12 An biki nŋalun, nawutan kañonar woli nawo ŋi mnhaj mnweek awo ji bañaan banwoon du bdoo. Uko mënŋ uwo wo kahilna katen me nafiyaar Naŋibaŋi na manjoonan ; nawutan kaŋal kë uwo uko uñonarënaan. 13 Naŋëpan ŋëp nawo ŋi mnlilan wi naŋokun ŋi mnhaj mi *Krittu ahajun, nahilna nalun nawo ŋi mnlilan mnweek maakan ŋi wal wi akdiimanun mndëm mi nul. 14 Woli bakaran ŋiki naŋaŋ Krittu nanuurandëni, *Uhaaŋ wi Naŋibaŋi undëmun maakan uwo ŋi an. 15 Woli ñaan ŋi ptoofan awo ŋi mnhaj, uwutan kawo mnhaj manwoon ŋiki aŋin ñaan, akii, ado buŋaan këme aneej ŋi uko unwoon uunktena. 16 Kë woli ahaj ahaj ŋiki awo naritton, awutan kakowa ; aŋëpan ŋëp ado kadëman Naŋibaŋi ŋi uko wi bakdu'ulun han*.

17 Wal ubani, wi pwayëŋ pakjunun, kaŋë kajunna pntaali pi Naŋibaŋi. Kë woli ajunna nja, hum di di ukwoon ŋi ubaañsaani, wal wi akwayëŋun banjaan bapok ptiink *Uŋup Ulil Unuura wi nul. 18 Hënk, upiitana ŋi *Ulibra wi nul aji :

« Woli utam pa Naŋibaŋi abuuran ñaan natool,
hum di di ukwoon pa baññoomun
Naŋibaŋi na bado buŋaan? »*

19 Hënk, banwoon ŋi phaj ŋiki Naŋibaŋi aŋalun uko mënŋ, baŋuun mnhaŋ mi baka ŋi *Nawat Kabuka anjaan ado uko wi ahonun, babaan babi baduka duka ŋi pdo kado bnuura.

5

Pŋon batani bi Naŋibaŋi

1 An bantohi biki banfiyaarun, dnjal kaŋiini na an hënkun. Nji nwoon nantohi ji an, amaar mnhaj mi *Krittu awo kalun kaŋok ŋi mndëm mi akdiimanun, uko wi nji kañehananan wii wi : 2 naŋonan bnuura batani bi Naŋibaŋi ahankananan ; nawutan kaŋal kë baŋu'an ŋu utamu, nadoon kaŋon ba na uhaaŋ ujint, jibi Naŋibaŋi aŋalun. Nawutan kado uko mënŋ kalaana pyok pwuŋaan, nadoon wa ŋiki naŋal njal na uhaaŋan bti pdo bnuura. 3 Nawutan kado kala pbeeh bañaan biki bahankananan, mnwo mi nan mandiiimaan baka jibi bawoon kawo. 4 Hënk, woli nayafan naweek alun apën awinana, nayeenk katuum kandëmun maakan, kanwoon kaankba nin.

5 Kë an baŋaŋa, nadoon kaŋiink bantohi. An bti najaan nawalan ikowan ŋi mnwo mi nan na batëntan. Upiitana ŋi *Ulibra wi Naŋibaŋi aji : « Naŋibaŋi aji pok bankdëmanun ikow yi baka, kaŋë wul banwalanun ikow yi baka bnuura bi nul.* »

6 Nawalaan keeri ikowan, nawoon ŋi blifi bi Naŋibaŋi anhiniin maakan, ahilna adeenan ŋi wal wi adatuŋ. 7 Naŋijan iko inknoorananan bti nawalan ŋi kadunul, aji wuli'an.

8 Namëbaan njeef nji nan, nawo bten : *Untaayi Uweek unwoon uŋooradan uñaay wu wun awo ji uliihu unklilihun ala uko ude. 9 Napokan wa, namëban ŋi pfiyaar pi nafiyaarun ; name kë bayitan ŋi *Krittu banwoon ŋi umundu bti bahaj ji an.

10 Woli nalun ahaj nwal nlon, Naŋibaŋi anwoon ajug bnuura, anŋëpnun ŋi Yetu *Krittu adu'an du mndëm mi nul manwoon maankba, alun kabomanan bnuura, katëntënan, kawulan mnhina kadolan nanaŋ naliint. 11 Mnhina manwoon ŋi a te mnŋo! Uwo han!

Pwul mboŋ kabaññaan

12 *Filat ayiŋ naan ŋi *Krittu anjaan aŋaŋa bnuura aŋënkun kë mpiitan nŋup nŋamñaan nji. Dnjal katëntënan

kabot kajakan namëban ʒi bnuura bi Naşibaʒi, banwoon na manjoonan.

¹³ Bataşar *Krittu banwoon ʒi *Babilon ʒi, biki Naşibaʒi adatuŋ ʒi an, bawulan mboş ; *Markuʒ abuk naan awulan kak mboş. ¹⁴ Nawuladën mboş, naboofar bboofar banyimanuŋ.

An bʒi nanwoon biki *Krittu, dñehan Naşibaʒi ajoobʒënan ŋhaaş!

Uṭup utëbantën wi Piyeer apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katëbantën ki Piyeer nanjañan apiitun. Aka ppiit ka banfiyaarun banwoon ṭi ubeeka ulon. Nin alon aanṭup aji apiit ka biki apiitun ṭi kakaarta ki nul kateek, ṭiki nin ñaan aamme na manjoonan me ikaarta itëb ṭañ yi yi apiitun. Aṭup ṭañ aji ki kawoon kakaarta katëbantën ki apiitun baka (natenan ṭi 2 Piyeer 3.1) Piyeer aṭup aji bañaan balon baya du banfiyaarun Krittun ajukan baka iko ilon impaṭun na Uṭup Ulil Unuura wi abiin aṭup baka. Bawo ṭi pdo uko wi banalun aji Yetu aankak abi. Piyeer akak aṭup aji ubida wi ñaan anfiyaarun Krittun uwo kalil Naṣibaṭi. Uko mënṭ wi wi Yetu abiin ajukan bambiin awo na a wi awoon ṭi umundu wi. Kë uko mënṭ wi wi bawoon kaṭu ṭi nṣal.

Hënk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1.1-2)
2. Hum di anfiyaarun Krittun awoon kawo? (1.3-11)
3. Namëbaan naliint ṭi uko wi bajukananan (1.12-21)
4. Banjaan bajukan uko unwoon unjoonani (2.1-22)
5. Na manjoonan, Yetu alun kabi kak (3.1-18)

Pwul mboṣ

¹Nji Fimon Piyeer nwoon nalempar Yetu *Krittun akuṭ awo *nanjañan i nul dpiitanan, an biki Yetu Krittun Naṣibaṭi, Nabuuran nja adolon ṭi pwo natool pi tul kë nafiyaar pfiyaar panlinun na pi nun. ²Dñehan Naṣibaṭi awulan bnuura bantumun abot ajoobṭënan nḥaaṣ bnuura, wi name'ulun abot ame Yetu Ajugun.

Pwo naṭaṣar Yetu ṭi mnwo

³Ṭi mnḥina mi nul, Naṣibaṭi aṭen nja iko bṭi yi nnumiin kakaana ubida kamëban kaliint ṭi a. Nyeenk iko mënṭ bṭi wi nme'ulun, ul anṭëpnun ṭi mndëm na bnuura bi nul adu nja. ⁴Hënk, aṭen nja iko inuura iweek maakan jibi ajonun nḥon aji alun kawul ya nja. Ado han nahilna nabuur ptoka pi unal wi iko iwuṭaan injaan itok ñaan inwoon ṭi umundu wi ujaan uṭij, naṣë nanaam na a.

⁵Ukaan kë nawo kadoonan kahoṭan ṭi pfiyaar pi nafiyaarun mnwo mnuura, kahoṭan ṭi mnwo mnuura pme Naṣibaṭi, ⁶kahoṭan ṭi pme Naṣibaṭi pun pmëban uleef, kahoṭan ṭi pmëban uleef kamiir, kahoṭan ṭun kamiir mënṭ pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint, ⁷kahoṭan ṭi pmëban ṭi Naṣibaṭi kaliint pun bboofar, kahoṭan ṭi bboofar bḥalad.

⁸Iko inuura mënṭ yan, woli nawo na ya atuman, kë ibot atuma tum pya, naji nawo bañaan banjaan badoonan, kabot kaya kadun ṭi uko wi pme Yetu Krittun *Ajugun. ⁹Kë ñaan anṣaan awaan iko inuura mënṭ, aji fël këṣ kadoo wo wo ji nakuul : aji ṭilma kë Naṣibaṭi apënanana pekadu di abiin ado ṭfa.

¹⁰An bayit naan ṭi *Krittun, natamaan maakan keeri nado kado iko inkdiimanun kë Naṣibaṭi adu'anan akuṭ adatan. Woli nado han, naankjot nin. ¹¹Hënk di di Naṣibaṭi akhaabëṣanan bnuura plëman pneeji du pṣih panwoon paankba pi Ajugun, Nabuuranun nja Yetu Krittun.

Uko unkaan kë kakaarta ki kapiitanaa

¹²Name iko inuura yan, kë nṣë do kaleṣanan ya wal undoli naṣë namëban naliint ṭi manjoonan mi nawinun nṭa. ¹³Dṣal aji wal bṭi wi nji kawoon ṭi umundu, unuura ndo kaleṣanan, nawoona bten. ¹⁴Dme kë wal wi pkeṭ wi naan uñogi, Yetu *Krittun Ajugun ṭi uleeful adolonun kë mme uko mënṭ. ¹⁵Kë nṣë doonan kado woli dyaa, naduka kaleṣ unuur undoli iko mënṭ bṭi.

Uko unkyuujun kë uɥup ujoonani

¹⁶ Měnt̄ int̄int̄amēs̄ itit̄ yi n̄paşun̄ yi yi n̄biin̄ aɥupan̄ wi n̄dolanan̄ kë name mn̄hinā mi Yetū *Kritt̄ū Ajugun̄ akuɥ̄ ame ubī wi nul̄, n̄win̄ win̄ na kēs̄ ki nun̄ mndēm̄ mi nul̄. ¹⁷ Naşibaɥī, Aşin̄ n̄jā *Andēm̄uɥ̄ Maakan̄, awulā pdēm̄ na mndēm̄, wi aɥiiniin̄ na a ajī : « *Iwi iwoon̄ Abuknaan̄, d̄jal̄u maakan̄, dma-ganū* ». ¹⁸ Un̄ ɥī n̄leefun̄ n̄tiink̄ pdiim̄ pi nul̄ panwoonun̄ baɥī wi n̄woon̄ na a du pn̄kun̄ pyimanaan̄. »

¹⁹ Hēnk̄, ukō mēnt̄ uliint̄an̄ bnuurā pfiyaar̄ pi nun̄ ɥī ukō wi *baɥupar̄ Naşibaɥī bajakun̄. Nawō kaɥaş̄ wa bnuurā : uwō ji un̄kaniyā un̄jaan̄ ujeehan̄ ɥī bdēm̄ te wal̄ wi unuor̄ ujin̄ɥun̄ kë unfaȳ, ujah̄ un̄jaan̄ ujeehan̄ na n̄fa upēn̄ awinanā ɥī n̄haaşan̄. ²⁰ Nawō kamē dunā kë ukō wi baɥupar̄ Naşibaɥī baɥupun̄ unwoon̄ ɥī *Ulibrā wi nul̄ uunwō ukō wi n̄naan̄ najēn̄ aşalun̄ ɥī uleeful̄ aɥup̄. ²¹ Na manjoonan̄, nin̄ uɥup̄ wi Naɥupar̄ Naşibaɥī uumbaən̄ kapēnnā ɥī uşal̄ wi n̄naan̄ najēn̄, *Uhaaş̄ wi Naşibaɥī ujaan̄ uɥēpn̄ā ɥī bañaan̄ bajēn̄ kaɥiinī ɥī katim̄ ki nul̄.

2

Bajukan balagare

¹ Balagarē banjaan̄ bajī bawō baɥupar̄ Naşibaɥī babī wō ɥfā kak̄ ɥī ptoof̄ pi pntaalī pi *Itrayel̄, kë hēnk̄ di bajukan̄ balagarē bakaan̄ alun̄ kawō ɥī ptoofan̄ kadō na pn̄eejan̄ ɥī n̄şalan̄ pjukan̄ panjaan̄ paneeman̄ n̄naan̄ kabot̄ katokā, kadoō pok̄ Ajuḡ bakā ambuurun̄ bakā. Wal̄ mēnt̄ başē̄ ɥijar̄ n̄leef̄ n̄ī bakā p̄tokā pantarun̄. ² Batum̄ balun̄ kaɥaş̄ bakā ɥī ikō iɥop̄ yi bajaan̄ badō, balun̄ kadō bakar̄ bgah̄ bi manjoonan̄. ³ ɥī p̄nal̄ itakā, bajukan̄ balagarē balun̄ kadaaran̄ na n̄ɥup̄ n̄lil̄ n̄ī bapaşun̄. Kē̄ pwayēs̄ pi bakā paşē̄ dō bi dolanā dolanā undi-iman̄, kë p̄tokā pi bakā paankyoonk̄.

⁴ Na manjoonan̄, Naşibaɥī aammiir̄ n̄wanjut̄ n̄ambiin̄ ajuban̄, aşē̄ fēl̄ n̄a

du infeernū di n̄awoon̄ atananā du bdēm̄ ayoonk̄ unuor̄ wi pwayēs̄ pi n̄a. ⁵ Aammiir̄ kak̄ bañaan̄ bikī unjon̄, wal̄ wi adolon̄ meel̄ kë mangur̄ ikō na bañaan̄ b̄tī ɥī umundū b̄tī un̄tumun̄ na banwoon̄ baanjī baɥaş̄ Naşibaɥī, aşē̄ buuran̄ *Nowē anjaan̄ aɥup̄ ukō wi bañaan̄ bawoon̄ kadō kadō kawoonā batool̄ ɥī kēs̄ ki Naşibaɥī, aɥū na bañaan̄ paaj̄ na alon̄. ⁶ Naşibaɥī aammiir̄ kak̄ n̄beekā n̄ī Todom̄ na Gomorā wi atērun̄ n̄a kë n̄akak̄ ufob̄ kadi-imanaan̄ banklun̄ kapok̄ p̄taşā ukō unkyoonkun̄ bakā. ⁷ Kē̄ aşē̄ buuran̄ *Lot̄ ambiin̄ awō n̄naan̄ natool̄ ajī ɥēgā maakan̄ ɥī ikō iɥop̄ yi badō buɥaan̄ mēnt̄ babiin̄ adō. ⁸ Ul̄ anwoon̄ natool̄, aşē̄ wō ɥī p̄toof̄ pi bakā ajī win̄ bakā kabot̄ katiink̄ bakā na n̄nuur̄, kë uşal̄ ujī ujoot̄ na a. ⁹ Ikō yi idiiman̄ kë Naşibaɥī ahil̄ kabuuran̄ ɥī mn̄haj̄ bañaan̄ bamēbanun̄ ɥī a alint̄̄ kaşē̄ kaɥooran̄ banwoon̄ baanwō batool̄ badō kayoonk̄ kakob̄ ki bakā ɥī unuor̄ wi pwayēs̄, wi baduknaaniin̄. ¹⁰ Akob̄ bnuurā banjaan̄ babī ɥū ɥū n̄şal̄ ɥī p̄topan̄ n̄leef̄ n̄ī bakā ɥī pjuban̄ pi piint̄̄ abot̄ añoom̄ Ajugun̄.

Bajukan̄ balagarē mēnt̄ bañoom̄ bañaan̄ akuɥ̄ awō bahomp̄, baanjī bakalī p̄kar̄ n̄wanjut̄ n̄andēm̄uɥ̄. ¹¹ Natenan̄, n̄wanjut̄, n̄andoon̄ apel̄ bakā ufortā na mn̄hinā n̄aanjī n̄aɥup̄ ɥī kadun̄ ki Ajugun̄ ukō uwuɥaan̄ ɥī n̄wanjut̄ n̄andukiin̄. ¹² Kē̄ bukal̄, bawō jī n̄limariyā n̄anwoon̄ n̄aanwō na uşal̄, n̄abukā bukā pa pmobanā kafin̄. Bajī bakar̄ ukō wi bawoon̄ baammeē kë baklun̄ kafin̄ bakā jī n̄limariyā. ¹³ Hēnk̄, bayeenk̄ baluk̄ bi buɥaan̄ di bakā. Bajī balilan̄ ɥī pdō kadō ikō iɥop̄ na pn̄ak̄. Bawō baɥop̄ akuɥ̄ agēj̄, bajī balilan̄ maakan̄ ɥī kalagarē ki bakā wolī badē na an̄. ¹⁴ Bajī babī ɥū ɥū n̄şal̄ ɥī pjuban̄ pi piint̄̄, baanjī banoor̄ pjuban̄, kadō na p̄guur̄ banwoon̄ baanliintī, bajī babī dukā dukā ɥī p̄ñeebar̄ ikō. Bafēpanaa! ¹⁵ Baduk̄ bgah̄ b̄tool̄ aneem̄, wi bawoon̄ ɥī pdō jī

☆ 1:17 Maci 17.5. ☆ 1:18 Natenan̄ ɥī Maci 17.1-5; Markut̄ 9.2-7; Luk 9.28-35. ☆ 2:5 Natenan̄ ɥī Ujuni 6.1-9.17. ☆ 2:6 Natenan̄ ɥī Ujuni 19.24-35. ☆ 2:6 Natenan̄ ɥī Ujuni 19.1-19. ☆ 2:8 Natenan̄ ɥī Ujuni 19.1-19.

*Balaam abuk Boşor, ambiin aṅal pde itaka yi bdoo. ¹⁶ Kê başë bi ṅoman na a ṭi buṭaan bi adolon: ubuuru unwoon uunhil bṭup uṭiini na a ji ṅaaṅ najën ado kê ṅyila ṅaṭañani, ul *Naṭupar Naşibaṭi mënṭ.*

¹⁷ Bajukan baṭilan mënṭ bawo ji ṅkumpëş ṅankayun, awo ji infëluṅ yi ukëk udookun; bawo biki kaya du bdëm bantootun apel bi pti banwoon bi baka. ¹⁸ Na manjoonan, baji bahomp maakan kaṭup ṅṭup ṅnaaf kaguur na iko iṭop yi uleef uṅaluṅ bambaan abuurna buurna du baṅaaṅ baneemuṅ. ¹⁹ Bahon baka pjeeh aşë wo bukal ṭi ṅleef ṅi baka baṅaaṅ banwoon ṭi mnhina mi iko iṭop inktokun baka; ṅaaṅ aji awo ṭi mnhina mi uko wi awutun kê ukṭoṅa.

²⁰ Na manjoonan, woli babuur ṭi iko iṭop yi umundu wi ṭi pme Yetu *Krittu Ajugun na Nabuuran nja, aşë kak hënkun ahot ṭi ya kê ikṭon baka, baji bawo ṭi unoor umpelun uteek. ²¹ Uhokan lah bawut kame bgah banjaan baṅoot du uko unwoon utool, kê di pme ba kaşë kaduk bgah byimanaan mënṭ bi babinṅ adiiman baka. ²² Uko undolon baka uwo uhoṅ umbiin aji: « Ubuş ude uko wi ugatun » na « Unkuma umbaan aṅowa ṅowa ukak aşuṅ du mboş. »

3

Unuur wi Ajugun ulun kabi

¹ An biki ṅṅaluṅ maakan, kakaarta ki kawoon katëbantën ki ṅji kapiitanan. ṭi yul itëb bti, dji kaleşanan iko ilon kahilna kaneejan ṭi ṅşalan mntit mannuuriin. ² Dṅal kaleşanan iko yi *baṭupar Naşibaṭi bayimanaan babinṅ aṭup, kaleşanan kak uko wi banjaan biki nan bajakanan aji Ajugun anwoon kak Nabuuran nja aṅal ṅdo kado. ³ Uko wi nawoon kame duna uwo kê, ṭi ṅnuur ṅbaaṅşani baṅaaṅ bambeṅ bambaan kabi duka ṭi bbeehar, aji baṭaş iko yi ṅleef ṅi baka ṅṅaluṅ, balun kabi.

⁴ Balun kado kaji: « Yetu aanhon aji alun kabi i? Awo ṭun ba? Wi bateem nja bakteṅun te ṅṭa, iko iwoha wo jibi ibiin awo wi umundu upaşaniin. »

⁵ Wi bajakun haṅ, baji badaar kaṭilma kê du ujuni, Naşibaṭi aṭëpna ṭi uṭup wi nul apaş baṭi ado kê mboş mampëna ṭi meel aşë ṭo ṭi ptoof pi ma. ⁶ Kê na meel mënṭ mi mi abiin abaana na umundu ujon. ⁷ Uṭup mënṭ uṭuun kê baṭi na mboş mi ṅṭa ṅahankanaa, ayoonk pya pṭërana ṭi unuur wi pwayëş pbaaṅşani na wi pṭoka pi banwoon baankṭaş Naşibaṭi.

⁸ An bayiṭ naan biki ṅṅaluṅ, uka uko ulon wi nawoon naanwo kaṭilma: ṭi kêş ki Naşibaṭi unuur uloolan uwo ji ṅşubal iṅeen-week ṅyaaş iṅeen (1000), kê ṅşubal iṅeen-week ṅyaaş iṅeen ṅawo ṭi a ji unuur uloolan*. ⁹ Ajugun aanji jonan pdo uko wi ahonun jibi baṅaaṅ balon başaluṅ. Aji miiran: aanji ṅal alon ṭi an aneem kaşë ṅal an bti naṭañan pjuban, naṭëlëş ṅhaaşan na manjoonan. ¹⁰ Unuur wi Ajugun ulun kabi ji nakii; unuur mënṭ baṭi bafoma karoca roca, iko inwoon da iyik kayuuy wal mënṭ, mboş na iko bti inwoon ṭi ma itoka kaba*.

¹¹ Kê wi iko bti iwoon i pbi katoka kaba, natenan hënkun mnwo mi nan! Nawo kawo banjintun ṭi kêş ki Naşibaṭi kabot kamëban ṭi a kaliint, ¹² wi nakyoonkun abot adoonaan unuur wi nul uṭarna ubi. Unuur mënṭ, baṭi bayik bti kayuutşa, iko inwoon ṭi ba iyik ibot iyuuy. ¹³ Kê Naşibaṭi aşë hon nja aji alun kapaş baṭi bhalu na mboş mnhalu di iko bti ikwoon itool. ṅwo ṭi pyoonk uko mënṭ.

Pdo baṅaaṅ balipara

¹⁴ An biki ṅṅaluṅ maakan, wi nawoon ṭi pyoonk unuur mënṭ, nadoonaan keeri nawo bajint piş ṭi kêş ki Naşibaṭi, baṅaaṅ banwoon ṭi mnjeeh. ¹⁵ Nameen kê kamiir ki Ajugun kahinan kadolan nabuur, jibi *Pawulu ayiṭ nja ṭi *Krittu i ṅṅaluṅ maakan apiitanan na uşal unṭuṅa wi

* 2:16 Natenan ṭi Mnfen 22.4-35. * 3:8 Kaṅaam 90.4.

* 3:10 Iko bti inwoon ṭi ma itoka kaba: Balon bapiit aji balun kawayëş mboş na iko bti inwoon.

Naşibaŋi awululun. ¹⁶ Hënk di di apiitun ŋi ikaarta bti yi aŋiiniyaanun uko mënŋ ; nŋup nlon njanwoon ŋi ikaarta yi nul nŋatam pme, kē baŋaan banwoon ŋi kapaam akuŋ awo baanliint ŋi pfiyaar baji bapiban ŋa buŋaan. Baji bado haŋ kak na nŋup ŋi Ulibra wi Naşibaŋi nŋandukiin kaşë toka. ¹⁷ Kē an biki nŋalun, nawoon bten keeri wi nameen iko yaŋ, kaŋi nabi naŋaş bado buŋaan naşë naneem ji baka nawo naankak amēban kaliint. ¹⁸ Naŋēpan ŋēp nataman nado kaya kadun ŋi pme Yetu Krittun anwoon Ajugun na Naburan nja, nataman nawo ŋi bnuura bi nul. Mndēm manwoon ŋi a te mnŋo! Uwo haŋ.

Uṭup uteek wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta kateek ki Yowan apiitun. Yowan i abi piit ulibra ulon uteek wi aṭiiniyaanun ubida wi Yetu ṭi mboṣ: uwoon Uṭup Ulil Unuura wi Yowan apiitun. Akak apiit ikaarta itēb inṭaṣun ṭi ki. Du unjon baṅaṅ balon babi ṭilan aji Yetu Krittu ambiin abi ṭi umundu wi awo ṅaṅ najen aanwo Abuk Naṣibaṭi. Baji baji kak kē ṅaṅ ahil kado uko wi aṅalun, kē Naṣibaṭi aankdo baka uko ulon. Uko mēnt ukaṅ kē Yowan apiit banfiyaarun aṭup baka in awoon Yetu. Aṭup baka aji ubida wi mnṭo uwo, akuṭ adiiman baka jibi ṅaṅ ahilun kaka wa : ṅaṅ anfiyaarun Yetu andoli, aka ubida mēnt. Akak ahoṭalēṣ aji baṅaṅ bawo ṭi ploolan na Naṣibaṭi na Yetu Abukul, baṅal Naṣibaṭi na banfiyaarun bandukiin. Aji woli bado haṅ bame kē baka ubida wi mnṭo.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Uṭup unjaṅ uwul ubida (1.1-4)
2. Nawulēn ṅpoṣ ṭi bjeehi (1.5-2.6)
3. Bgah bhalu (2.7-17)
4. Baṣoorad Krittu na babak Naṣibaṭi (2.18-3.10)
5. Bṅalad (3.11-4.21)
6. Ppok iko yi mboṣ (5.1-21)

Uṭup unkwulun ubida

¹ Nṭiiniyaan ṭi nawo Uṭup unkwulun ubida ; awo du ujuni, ṅtiinka awina na kēṣ ki nun, abot atena bnuura, akuṭ abana na iṅen yi nun.

² Anwoon ubida apēn awinana, kē ṅkṭup uko wi ṅmaaruṅ. Nṭupan uko wi anwoon ubida wi mnṭo ambiin awo du Naṣibaṭi Aṣin nja aṣē pēn awinana ṭi un. ³ Uko wi ṅwinun akuṭ

atiink, ṅṭupan wa an kak, nahilna nabi namēbandēr na un, ṅnaakiir nja bti ṭi pmēbandēr pi ṅmēbandēr un na Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittu Abukul. ⁴ Npiit uko wi, un ṭi ṅleefun, mnlilan mi nun* manhilna mandēm maakan.

Ppoṣ ṭi bjeehi

⁵ Uṭup wi ṅtiinknun ṭi Yetu *Krittu aṣē ṭupan hēnkun wi : Naṣibaṭi awo bjeehi, nin bdēm blon baanwo ṭi a. ⁶ Woli ṅji ṅmēbandēr na Yetu aṣē poṣ ṭi bdēm, ṅwo baṭilan, ṅēnkdo uko unwoon manjoonan. ⁷ Aṣē wo woli ṅpoṣ ṭi bjeehi jibi Naṣibaṭi ṭi uleeful awoon ṭi bjeehi, ṅkeer awo baloolan nja bti, kē pṅaak pi Yetu Abukul pajinṭan nja ṭi pekadu bti.

⁸ Woli ṅji ṅēnwō na nin pekadu dlon, ṅguur ṅleef ṅi nja, manjoonan maanwo ṭi nja. ⁹ Aṣē woli ṅdinan aji ṅwo na pekadu, ṅhinan kahaṭ Naṣibaṭi, awo naṭool : alun kamiir nja ipekadu, kabot kajinṭan nja ṭi buṭaan bti. ¹⁰ Woli ṅji ṅēndo pekadu, ṅṭu Naṣibaṭi ṅṭilan, kē uṭup wi nul ubot awo uunwo ṭi nja.

2

¹ An babak naan, dpiitan uko wi nahilna nawut kado kajuban. Aṣē woli ṅaṅ alon ajubani, ṅka ṅaṅ ankyenanun nja du Naṣibaṭi Aṣin nja : Yetu *Krittu naṭool a. ² Ul awulun uleeful, awo bṭenṅan, Naṣibaṭi ahilna amiir nja ipekadu ; aanlin ṅin ṭi yi nja ṭaṅ, ado haṅ ahilna amiir kak yi baṅaṅ biki umundu bti.

Uko wi pdo

³ Uko unjaṅ uyuuṅ kē ṅme *Krittu uwo pdo kaṭaṣ uko wi ajakuṅ ṅdo. ⁴ Woli ṅaṅ abubara aji ame'a aṣē wo aanktiinka, awo naṭilan, manjoonan maanwo ṭi a. ⁵ Kē anṣaṅ amēban uko wi ajakuṅ, unṅal wi Naṣibaṭi uji uwo ṭi a katum. Hēnk di di ṅjaṅ ṅmeena kē ṅmēbandēr na Krittu. ⁶ ṅaṅ anjakuṅ awo ṭi a, awo i kado kado jibi ajaṅ ado.

⁷ An banoh naan, mēnkpiitan piit uko uhalu wi nawoon kado, uko ujon

* 1:4 Mnlilan mi nun : Balon bapiit aji mnlilan mi nan.

wi nayeenukuj du ujuni wa. Uko mēnt uwoon uṭup wi nadoon abi tiink. ⁸ Kē uko wi nji kapiitanan uṣē woḥa uhalu ha. Manjoonan mi uko mēnt manwinana ṭi Krittū abot awinana ṭi an ; bdēm baya, kē bjeehi bi manjoonan bado bi kajeehan jeehan.

⁹ Ŋaan anjakun aji awo ṭi bjeehi aṣē ṣoor ayiṭul ṭi Krittū, ahum ṭi bdēm.

¹⁰ Ŋaan anjalun ayiṭul awo ṭi bjeehi, hēnk, nin uko ulon uunkhil kadola ajuban. ¹¹ Kē Ŋaan anṣaan aṣoor ayiṭul awo ṭi bdēm ; aji poṣ ṭi bdēm, aamme dko di akyaan ṭiki bdēm bawuna kēṣ.

¹² An babak naan, dṭupan uko wi :

Yetu Krittū ado kē Naṣibaṭi amiiran ipekadu

¹³ An baṣin bapoṭ, dṭupan uko wi :

name anwoonun du ujuni ;

kaṭupan, an baṭaṣa :

nawat *Untaayi Uweek.

¹⁴ Dṭupan kak uko wi, an babak naan :

name Naṣibaṭi Aṣin nja ;

kaṭupan kak, an baṣin bapoṭ:

name anwoonun du ujuni,

kaṭupan kak an baṭaṣa :

nahinaa,

uṭup wi Naṣibaṭi uwo ṭi an

kē nabot awat Untaayi Uweek.

¹⁵ Nawutan kaṅal umundu kēme uko unwoon wi umundu. Woli Ŋaan aṅal umundu, uṅal wi Naṣibaṭi Aṣin nja uunji uwo ṭi a. ¹⁶ Iko bti inwoon yi umundu : iko yi uleef uṅalun, iko yi Ŋaan awinun aṅeebar na phaṭ ṭi bka bi ṭul kabot kapiitar ṭi ba, iinwoona du Naṣibaṭi Aṣin nja, iwoona ṭi umundu.

¹⁷ Kē umundu wi uṣē ba na iko yi baṅaan bakṅeebarun ; kē anṣaan ado uko wi Naṣibaṭi aṅalun aka ubida wi mnṭo.

Naṣoorad Krittū

¹⁸ An babak naan, wal wi umundu ukbaan ubani. Natiink kē baji *Naṣoorad Krittū awo i pbi, hēnkun kē baṣooradul baṭum baṣē do bi bi bi. Uko waṅ ukaan kē nyikrēn kē wal ubaaṅsaani ubani. ¹⁹ Bakaṅ mēntan bapenna ṭi nja, aṣē wo baanwo biki nja. Woli bawo lah biki nja, baṭo na

nja. Kē baṣē ya, uko mēnt uyuuj kē bukal bti baanwo biki nja.

²⁰ Kē an, nayeenkna *Uhaaṣ wi Naṣibaṭi ṭi Yetu *Krittū, name bti manjoonan. ²¹ Woli dṭiitan keeri, uunwo wo ji naamme manjoonan. Dṭiitan ṭiki name ma abot ame kē nin ṅṭilan ṅlon ṅaanji ṅapenna ṭi banwoon na manjoonan. ²² Kē in awoon naṭilan bē mēnt anjakun aji Yetu aanwo Krittū? Uṅ mēntan awoon Naṣoorad Krittū! Apok Naṣibaṭi Aṣin nja abot apok Abukul. ²³ Ŋaan ampokun Abuk Naṣibaṭi apok Aṣin kak. Andinanun aji Abukul awoo, adinan kak kē Aṣin awoo.

²⁴ Kē an, uko wi natiinkun du ujuni namēbaan wa. Woli namēban uko wi natiinkun du ujuni, nawo an kak ṭi Naṣibaṭi Aṣin nja na ṭi Abukul. ²⁵ Kē uko wi Krittū ahoṅun, uwoon: ubida wi mnṭo.

²⁶ Uko wi, wi wi nṅalun lah kaṭupan ṭi baṅaan bankdolun na pneemanan.

²⁷ Kē an, Uhaaṣ wi Naṣibaṭi wi nayeenkun ṭi Krittū uduka ṭi an, kē naannuma bajukanan. Uhaaṣ wi nul ukjukananan iko bti, uwo manjoonan, awo uunji uṭilan. Kē jibi ukjukananan, nadukiin namēban ṭi a.

²⁸ An babak naan, hēnkun, nadukiin namēban ṭi Krittū, ahilna wal wi akpēnun kawinana, ṅhil kanaṭ kaliint, kawo ṅēnkowa kanaṭ kalowa.

Babuk Naṣibaṭi na manjoonan

²⁹ Name kē Naṣibaṭi awo natoool, nayikrēnēn keeri kē Ŋaan ankdolun uko utool awoona du a.

3

¹ Natenan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja aṅalun nja. Aṅal nja adoo dinan kē ṅdoo du'ana babakul. ṅwo babakul na manjoonan. Baṅaan biki umundu baamme Aṣinun, ukaan kē baanhiinan pme nja. ² An banohnaan, ṅwo hēnkun babak Naṣibaṭi, kē uko wi ṅēkbiṅ kawo uundo meetana. Kē ṅṣē me uko wi : woli *Krittū alun apēn awinana, ṅkak kanaam na a, ṭiki ṅwina jibi awoon. ³ Ŋaan anhaṭun uko waṅ ṭi Krittū, ajintan uleeful jibi ul ajintun.

⁴ Nado pekadu aji diiman kë apën ti *bgah bi Naşibaţi,  iki pdo pekadu pawo pp en  i bgah. ⁵ K e naş e me k e Kritt u abi bi pa pp enan nja ipekadu, abot awo aanwo na pekadu. ⁶  naaŋ amm ebanuluŋ aanwo nado pekadu. Nado pekadu aanwina abot awo aamme'a.

⁷ An babak naan, nakdinan nin  naaŋ aneemanan.  naaŋ ankdoluŋ uko utool awo natoool jibi Kritt u awoon natoool. ⁸ Nado pekadu awo i *Untaayi Uweek, wul uwo udo pekadu du ujuni. K e Abuk Naşibaţi aş e bi bi ptok iko yi Untaayi Uweek ukdoluŋ. ⁹  naaŋ ambuknaaniin du Naşibaţi aanji duka  i pekadu  iki ubida unwoonuŋ du Naşibaţi uwo  i a ; aanhinan kajuban  iki abuknaana du Naşibaţi. ¹⁰ Uko umpa suŋ babak Naşibaţi na biki Untaayi Uweek wii wi :  naaŋ anwoon aanwo natoool k eme awo aanŋal ayi ul  i Kritt u aanwo i Naşibaţi.

Bŋalad bi banfiyaaruŋ Kritt u

¹¹ Nwo kaŋalad, uko waŋ wi wi natiinkuŋ du ujuni. ¹² N enwo kado ji Kayin anwoon i *Untaayi Uweek, afiŋ a a'ul . K e we ukaaŋ k e afiŋ a a'ul? Aji do bu aan k e a a'ul aş e ji do iko inwoon itool. ¹³ An bayi  naan, nawutan ka oŋar woli ba naaŋ biki umundu wi ba ooran. ¹⁴ Nja,  me k e  p enna du pke  aya du ubida ;  me uko m ent  iki  ŋal bayi  nja  i *Kritt u.  naaŋ anwoon aanŋal ayi ul aduka  i pke . ¹⁵  naaŋ an ooruŋ ayi ul  i Kritt u awo nafiŋ ba naaŋ ; k e naş e me k e bafiŋ ba naaŋ baanji baka ubida wi mn o.

¹⁶ Nme uko unwoon uŋal  iki Kritt u awul ubida wi nul pa nja. Ukaaŋ k e  wo kawul ubida wi nja pa bayi  nja  i Kritt u. ¹⁷ Woli  naaŋ aloŋ aka iko bti aş e win ayi ul anwoyi  i kanuma aş e pok p  enka, hum di di uŋal wi Naşibaţi ukwoon  i a ba? ¹⁸ An babak naan, nawutan kaŋalna  i   up  a n, nadoon ka  enk, h enk naŋal na manjoonan.

¹⁹ Woli  ŋalad haŋ, wi wi  kmeen k e  wo biki manjoonan,  haaş  i nja

 abot  a ooro  i kadun ki Naşibaţi. ²⁰ K e woli  haaş  i nja  ado leşan nja bu aan bi  doluŋ,   enji  haajala,  ji  me k e Naşibaţi ad em apel  haaş  i nja abot ame iko bti.

²¹ An banoh naan woli  haaş  i nja  a ooro,   oom ka oga. ²² Awul nja iko yi  k ehanuluŋ bti  iki  m eban uko wi ajakuŋ  do, k e uko wi  kdoluŋ ubot alila. ²³ Uko wi ajakuŋ  do uwo :  fiyaar Yetu Kritt u Abukul  bot  ŋalad jibi ajakuŋ na nja  do kado. ²⁴ K e  naaŋ ankdoluŋ uko wi Naşibaţi ajakuŋ ado, aji m ebana, Naşibaţi kam ebana. Uhaaş wi nul wi awuluŋ nja ujaan uyuuŋ k e am eban nja.

4

Uhaaş wi Naşibaţi na wi Naguuru

¹ An banoh naan, nawutan kafiyaar ba naaŋ banjaan babubara kaji bawo na *Uhaaş wi Naşibaţi, na  epan   ep naten bnuura nameena me uhaaş wi bawoonaanuŋ uwoona du Naşibaţi. Ba naaŋ ba um bandaaruŋ aji bawo *ba upar Naşibaţi baniink umundu. ² H enk di di nakyikr enaanuŋ Uhaaş wi Naşibaţi :  naaŋ andinanuŋ aji Yetu *Kritt u akak  naaŋ naj en, awo na Uhaaş wi Naşibaţi. ³ K e  naaŋ an aaŋ apok pdinan uko wi Yetu awoon, aanwo na Uhaaş wi Naşibaţi. Awo na wi na oorad Kritt u i natiinkuŋ k e baji abi, ado bi bi bi, awo  i umundu.

⁴ An babak naan nanwoon biki Naşibaţi, nawat ba oorad Kritt u bukuŋ,  iki anwoon  i an ad em apel anwoon i umundu. ⁵ Bukal bawo biki umundu ukaaŋ k e u up wi baka uwo wi umundu, k e umundu ubot atiink baka. ⁶ Nja, k e  ş e wo biki Naşibaţi ; ammeen Naşibaţi aji tiink nja ; k e anwoon aanwo i Naşibaţi aanji tiink nja. K e h enk di di  jaaŋ  meena Uhaaş wi Manjoonan na uhaaş wi kaguuru.

Uŋal wi Naşibaţi

⁷ An banoh naan, nawul en  ŋalad ; uŋal uwoona du Naşibaţi, k e  naaŋ anŋaluŋ at  ntul abuknaana

  3:12 Natenan  i Ujuni 4.3-10.

du Naşibaŋi akuŋ ame'a. ⁸ Ŋaaŋ anwoonj aanŋal atēntul, aambaan kameha Naşibaŋi ŋiki Naşibaŋi awo uŋal. ⁹ Naşibaŋi adiiman uŋal wi akaan pa nja wi ayilunj Abukul aloolan i akahanj ŋi umundu ŋhilna ŋŋepna ŋi a ŋka ubida. ¹⁰ Uŋal na manjoonan uunwo pŋal pi ŋŋalunj Naşibaŋi, uwo pŋal pi aŋalunj nja. Ayil Abukul kē awo bŋenan bankpēnanunj ipekadu yi nja. ¹¹ An banoh naan, wi Naşibaŋi aŋalunj nja hanj, ŋwo kaŋalad kak. ¹² Nin ŋaaŋ aambaan kawin Naşibaŋi. Kē woli ŋŋaladi, Naşibaŋi aji wo ŋi nja, uŋalul ubot kawinana bnuura ŋi nja.

¹³ Naşibaŋi awul nja *Uhaaş wi nul, ukaan kē ŋji ŋme kē ŋmēbana, kē abot amēban nja. ¹⁴ Naşibaŋi ayil Abukul kē awo nabuuran umundu. Ŋwin uko wanj, aşē ŋup wa baŋaanj. ¹⁵ Ŋaaŋ andinanunj aji Yetu awo Abuk Naşibaŋi, Naşibaŋi aji mēbana, ul kabot kamēban Naşibaŋi. ¹⁶ Kē nja, ŋme abot aŋiyaar kē Naşibaŋi aŋal nja. Naşibaŋi awo uŋal. Kē woli ŋŋal batēntj nja, ŋji ŋmēban Naşibaŋi, Naşibaŋi abot kamēban nja.

¹⁷ Woli ŋŋal batēntj nja na manjoonan ŋēnkdo kaŋaaf unuur wi pwayēş ŋiki ubida wi nun ŋi umundu wi, un-aam na wi *Krittū. ¹⁸ Anŋalunj na manjoonan aanji wo na palēnk, uŋal unjoonanunj uji udook palēnk. Na manjoonan, palēnk paji pagakandēr na uşal wi kakob. Kē anwoonj na palēnk aanji ŋal na manjoonan.

¹⁹ Kē nja, ŋşē ŋal ŋiki ul aŋalunj nja uteek. ²⁰ Woli ŋaaŋ aji aŋal Naşibaŋi, aşē şoor ayiŋul ŋi Krittū, awo naŋilan, ŋiki woli ŋaaŋ aanŋal atēntul i akwinunj, aanhılan kaŋal Naşibaŋi i awoonj aanwini. ²¹ Uko wi Naşibaŋi ajakuŋ na nja ŋdo kado wii wi : ŋaaŋ anŋalunj Naşibaŋi akaan aŋal ayiŋul ŋi Krittū.

5

¹ Ŋaaŋ anŋiyaarunj aji Yetu awoonj *Krittū awo abuk Naşibaŋi, kē ŋaaŋ

* **5:6** Na meel mi batitmu bi nul na pŋaak pi pkeŋ pi nul : Balon başal aji Yowan aŋiiniyaan ŋi iko inŋēpunj ŋi Yowan 19.34, di batowunj kantaagan ki Yetu kē meel na pŋaak mampēni. † **5:8** Iwajanŋ: ŋi bayuday woli baŋaanj batēb kēme bawajanŋ bawo ŋi uŋup uloolan baji badinan kē uwo manjoonan.

anŋalunj aşin ŋaaŋ aji ŋal abukul. ² Ŋaaŋ aji me kē aŋal babak Naşibaŋi woli aŋal Naşibaŋi abot ado uko wi ajakuŋ. ³ Hēnk di uwoonj, pŋal Naşibaŋi pawo pdo uko wi ajakuŋ ŋdo kado. Kē uko wi ajakuŋ ŋdo kado ubot awo uuntam pdo. ⁴ Banwoonj babak Naşibaŋi baji bawat iko yi umundu. Kē uko wi ŋkdoonj kawatna iko yi umundu uşē wo pŋiyaar pi nja. ⁵ Kē in aşaanj awo anjaan awat iko yi umundu bē mēntj anŋiyaarunj aji Yetu awo Abuk Naşibaŋi a?

Uko wi baŋupunj ŋi Yetu Krittū

⁶ Yetu *Krittū abiinj ŋi nja na meel mi batitmu bi nul na pŋaak pi pkeŋ pi nul*. Aambi bi ŋaŋ na meel, abi na meel na pŋaak, kē *Uhaaş wi Naşibaŋi ujaan uŋup uko mēntj, wul unwoonj manjoonan.

⁷ Iko iwajanŋ ikyuujunj kē uko wi Yetu ujoonani, iwoonj: ⁸ Uhaaş wi Naşibaŋi na meel na pŋaak, iyeenkiir yul iwajanŋ† bti. ⁹ Jēm ŋji ŋdinan uko wi baŋaanj baŋupunj i? Kē wi Naşibaŋi aŋupunj uşaanj adēmna apel wi baŋaanj baŋupunj. Uko wi Naşibaŋi aŋupunj wii wi : aŋiiniyaan Abukul. ¹⁰ Ŋaaŋ anŋiyaarunj Abuk Naşibaŋi amēban uŋup mēntj ŋi uhaaşul. Ŋaaŋ anwoonj anŋiyaar Naşibaŋi aŋu'a naŋilan ŋiki anŋiyaar uko wi Naşibaŋi aŋupunj ŋi uko wi Abukul. ¹¹ Kē uko wi Naşibaŋi aŋupunj wii wi : Awul nja ubida wi mŋŋo kē ubida mēntj uşē woona ŋi Abukul. ¹² Anwoonj na Abukul aka ubida mēntj, anwoonj aanwo na Abukul aanka wa.

Ubida wi mŋŋo

¹³ Dpiitan iko yi, an nanŋiyaarunj Abuk Naşibaŋi nahilna name kē naka ubida wi mŋŋo. ¹⁴ Ŋhaŋ kē woli ŋnaŋ ŋi kadun ki Naşibaŋi aŋehana uko unlilulunj, aŋen nja wa. ¹⁵ Kē woli ŋme kē Naşibaŋi aji tiink uko wi ŋjaan

ɲɲehana bti, ɲhinan kafiyaar na man-
joonan kɛ ɲdo bi yeenk yeenk uko wi
ɲɲehanulun.

¹⁶ Woli ɲaaɲ awin ayiɖul ti Krittun
kɛ akjuban pjuban panwoon paanji
paɖij pkeɖ, aɲehandɛrɛna Naɖibaɖi
awula ubida wi mnɖo. Uko mɛnɖ uwo
pa pjuban panwoon paanji paɖij pkeɖ
ɖaɲ. Kɛ uɖɛ ka pjuban panjaan paɖij
pkeɖ, mɛnɖi naɲehandɛr anjubanun
pjuban mɛnɖ. ¹⁷ Pjuban bti pawo
pekadu, kɛ pekadu dlon daɖɛ wo
daanji daɖij pkeɖ.

¹⁸ ɲme kɛ baɲaaɲ banwoon babak
Naɖibaɖi baanji baduka ti pekadu ;
Abuk Naɖibaɖi aji yeɲ baka, *Untaayi
Uweek kalow baka. ¹⁹ ɲme kɛ ɲwo
biki Naɖibaɖi, kɛ umundu bti uɖɛ wo
ti iɲen yi Untaayi Uweek. ²⁰ ɲkak
ame kɛ Abuk Naɖibaɖi abi abot awul
nja mnɲina mi pyikrɛn anwoon
Naɖibaɖi na manjoonan. ɲmɛbandɛr
na anwoon Naɖibaɖi na manjoonan
ti pmɛbandɛr pi ɲmɛbandɛrun na Yetu
*Krittun Abukul. Ul awoon Naɖibaɖi na
manjoonan, ul anwoon anjaan awul
ubida wi mnɖo.

²¹ An babak naan, nalowan ɲnton.

Uṭup utēbantēn wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwoon kakaarta katēbantēn ki Yowan apiitun. Apiit ka « Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun. » Uka pwo banfiyaarun Krittū biki amenun itim hēnk ukaan kē aṭu aji Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun. Aṭup baka ṭi kakaarta ki jibi banfiyaarun Krittū bawoon kaṅalad. Akak aṭup baka aji baliint ṭi pfiyaar babot balipara banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-3)
2. Manjoonan, na bṅalad (4-6)
3. Bajukan baṭilan (7-11)
4. Pwul mboṣ pbaaṅsaani (12-13)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun iwi na babuku* an biki nṅaluṅ na manjoonan. Mēntṅ nji ṭaṅ dṅalanaṅ, baṅaaṅ bti bammeen manjoonan baṅalan, ² ṭiki manjoonan manwo ṭi nja akuṭ aduka ṭi nja te mnto. ³ Dṅehan Naṣibaṭi Aṣin nja na Yetu *Krittū Abuk Naṣibaṭi Aṣin nja bawul nja bnuura na mṅjeeh, bamiir nja, ṅhilna ṅwo ṭi manjoonan ṅbot ṅṅalad.

Manjoonan na uṅal

⁴ Dlilan maakan wi nwinun balon ṭi babuku kē baji bado uko unwoon manjoonan jibi Naṣibaṭi Aṣin nja ajakuṅ ṅdo kado. ⁵ Kē hēnkuṅ, Ŋaaṭu, uko wi nji kaṅehaniin wii wi : nawulan ṅṅalad. Uko mēntṅ uunwo uko uhalu wi pdo wi nji kapiitiin, uwo uko wi nṅeenkuṅ du ujuni. ⁶ Pṅal pawo pdo uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ. Kē uko wi Naṣibaṭi ajakuṅ ṅdo wi najukuṅ du ujuni, uwo nawo ṭi bṅalad.

* **1:1** Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun... na babukul : Balon baji pntuk pi banfiyaarun pi pi Yowan akdu'un ṭi Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun, kē babukul bawo banfiyaarun. † **1:13** Aṭa'u Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun Natenan ṭi uko wi bapiitun ṭi v1. Pntuk pi banfiyaarun plon pi pi akduun aṭa'ul.

⁷ Baṅaaṅ baṭilan baguuru baṭum babi aniink umundu, baandi pyikrēn kē Yetu *Krittū akak Ŋaaṅ najēn. Ŋaaṅ ankdoluṅ haṅ awo naguuru, *Naṣoorad Krittū. ⁸ Naṭaafaraan keeri, nawutna kawaan uko wi ṅlempuṅ ṭi an, naṣē nayeenk bnuura katuum kampēnnuṅ du Naṣibaṭi. ⁹ Ŋaaṅ anwoon aammēban pjukan pi Krittū aṣē hoṭalēṣ da iko ilon, aammēbandēr na Naṣibaṭi. Anktiinkuṅ pjukan mēntṅ amēbandēr na Naṣibaṭi Aṣin nja abot amēbandēr na Abukul. ¹⁰ Woli Ŋaaṅ alon abi du an aṭij pjukan plon pampaṭi, nawutan kayeenka, nadoon napok pok pwula mboṣ. ¹¹ Ŋaaṅ ankwululuṅ mboṣ akak awo ṭi ploolan na aṅ mēntan ṭi iko iwuṭaan yi akdoluṅ.

Uṭup ubaaṅsaani

¹² Dka iko itum ilon kak yi nwoon i kaṭupan, aṣē hokan pwo mēnkpiitan ya. Dṅal pbi du an kaṭiini ṭiini na an, mnlilan mi nja manhilna manwo mnweek maakan.

¹³ Babuk Aṭa'u Ŋaaṭ i Naṣibaṭi adatun† bawulu mboṣ.

Uṭup uwajanṭen wi Yowan apiitun banfiyaarun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta kawa-
janṭen ki Yowan apiitun. Apiit ka
ñiinṭ alon anfiyaarun Krittū i katim
kawoon Gayut. Yowan abi yil ṭfa
bañaan balon baya baṭup Uṭup Ulil
Unuura du banfiyaarun Krittū. Wi
bayaan du ubeeka wi Gayut afēṭun,
ñiinṭ alon anwoon katim ki Diyotrefet
apok bafēṭ du katohul. Kē ban-
fiyaarun Krittū bandoon aṅal pyeenk
baka kē apok adook baka ṭi pntuk
pi banfiyaarun. Uko mēnt ukaan kē
Yowan apiit Gayut kaji na a amēban
aliinṭ, ayeenk bnuura bankmbiin,
pṭup Uṭup Ulil Unuura.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboṣ (1-4)
2. Anfiyaarun Krittū aanwo kapok
pṭēnk atēntul (5-12)
3. Pwul mboṣ pbaañsaani (13-15)

¹ Nji nantohi, dpiitu, iwi Gayut
nanoh naan i nṅaluṅ na manjoonan.

² Iwi, nanoh naan, dñehan iko bti
iya bnuura na iwi, iwo najoob uhaaṣ
ubot uṭoora na iwi. ³ Bayiṭ nja balon
ṭi Krittū babi aṭupēn jibi imēbani man-
joonan abot aji kṭaṣ ma, kē nlilan
maakan ṭi uko mēnt. ⁴ Nin uko ulon
uunji udolēn nlilan kapel woli ba-
jakēn aji babak naan baṭaṣ manjoo-
nan.

⁵ Nanoh, iji kṭu uṣal ṭi pṭēnk ban-
fiyaarun, kadoo ṭēnk baka, bukal
biki iwoon iimnee. ⁶ Baṭup jibi
iṅali baka ṭi kadun ki banfiyaarun
bti. Doon kaṭēnk bañaan batēnt
bukun babaañēṣ bayaaṣ bi baka
jibi Naṣibaṭi aṅaluṅ ; idole haṅ kdo
bnuura. ⁷ Bapēn kaya kaṭup uko
wi *Krittū, awo baanyeenk nin uko
ulon ṭi banwoon baanfiyaari. ⁸ Kē
nṣē wo biki kayeenk bañaan batēnt
bukun mēnt kahilna kaṭēnk ṭi ulemp
wi pdiiman manjoonan.

Diyotrefet na Demetriyut

⁹ Dbi piit pntuk pi banfiyaarun pi
nan, kē Diyotrefet anjaan aṅal pwo
kadun aṣē wo aanji ṅal nin ptiink uko
wi nṅakuṅ. ¹⁰ Uko waṅ ukaan kē woli
dbii, kayuujan bnuura iko yi ajaan
ado. Aji wo ṭi pṭup iko iwuṭaan ṭi
un. Ado beeh beeh apok pyeenk
bayaanṭ banfiyaarun, kē banṅaluṅ
pyeenk baka aji neenan baka kadook
baka ṭi pntuk pi banfiyaarun.

¹¹ Iwi nanoh naan, wutan kaligṣēn
buṭaan, doon kado bnuura. Anjaan
ado bnuura awo i Naṣibaṭi, ankdoṅ
buṭaan aamme Naṣibaṭi.

¹² Kē Demetriyut ul, bañaan bti
baṭup uko unuura wi nul, kē mnwo
mi nul mankak ayuuṅ kē awo i man-
joonan. Un kak ṅṭup bnuura bi nul, kē
ikak ame kē uko wi ṅṭupun ujoonani.

¹³ Dka iko itum yi pṭupu kak, aṣē
wo mēnṅal ppiitu piit ya. ¹⁴ Dṅal
pwinu win ṭi uleefu ṅnuur ṅi, ṅṣē
ṅṭiini bnuura.

¹⁵ Dñehan bnuura bawo ṭi iwi!
Banohu bawulu mboṣ. Wulan
banohun mboṣ bti andoli ṭi katim ki
nul.

Uṭup wi Yuda apiitun

Uṭup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yuda apiitun. Yetu awoon naweek baka ul na Yakob. Kakaarta ki kanaam na katēbantēn ki Piyeer apiitun. Yuda apiit kakaarta ki bañaan biki Naşibaṭi adatuṅ. Aji na baka balipara bañaan banjaan bajukan uṭup umpaṭun na Uṭup Ulil Unuura. Mnwo mi bakan mēntan manyuuj kē baanwo bañaan biki Yetu, ṭiki maanwo mnwo mnuura. Akak aṭup baka jibi Naşibaṭi ajaan ado na banjaan bado buṭaan.

Hēnk di ifah yi ulibra wi iwoon:

1. Pwul mboş (1-2)
2. Uba wi banjaan bajukan bañaan iko inwoon iinwo itool (3-16)
3. Banfiyaaruṅ bawo kaṅalad (20-23)
4. Mndēm manwoon ṭi Naşibaṭi! (24-25)

¹ Nji Yuda aṭa Yakob*, nwoon nalempar Yetu *Krittu, dpiitanan an biki Naşibaṭi Aşin nja adatuṅ, aṅal baka, kē Yetu Krittu akyeṅ baka. ² Dñehan Naşibaṭi añaḡi'an, ajoobṭēnan ṅhaaş akuṭ aṅalan; dñehan awulan iko mēnt aṭuman.

Bajukan balagare (2 Piyeer 2.1-17)

³ An biki ṅaluṅ maakan, dbi ṭu uşal maakan ṭi ppiitan ṭi uko wi mbuur mi ṅtokuṅ. Kē nşē win hēnkuṅ kē dwo i kapiitan katēṅṅēnan nado kagutan, uko wi Naşibaṭi aṭenuṅ byaaş bloolan bañaan banwoon biki nul bafiyaar uhilna uduka te mnto. ⁴ Na manjoonan, bañaan baloṅ bañoomuṅ Naşibaṭi bamena aneej ṭi ptoofan. Baji baṭēlēş bnuura bi nul kaji badinan bañaan pdo kado iko iṭop, kabot kapok Yetu anwoon

Ajugun aloolan. Upiitana undiimaan ṭi *Ulibra wi Naşibaṭi kē aluṅ kakob baka.

⁵ Name iko mēnt bti, kē nşē ṅal kaleşanan jibi Ajugun abiiṅ abuuran pntaali pi *Itrayel du *Ejiptu, aşē do kē bampokuṅ pfiyaar bakteṭi*.

⁶ Naleşan ṅwanjuṭ ṅanwoon ṅaambi liṅ ṭi uko wi Naşibaṭi aṭuun ṅa pdo, ṅaduk dko di ṅafēṭuṅ: aṭu ṅa du bdēm kē ṅakyoonk unuur uweek wi pwayēş atanana te mnto*. ⁷ Naleşan kak biki ṅbeeka ṅi Fodom na Gomora* na ṅbeeka ṅanṅogun baka bambiin ado ji ṅwanjuṭ mēnt awo ṭi pdo iko iṭop, abot apiinṅ na biinṅ kēme baat batēnt baka*; hēnkuṅ Naşibaṭi akob baka ado kē bawo du bdoo banwoon baankjēmşa, bañaan bti kē bawo katen ṭi uko mēnt*.

⁸ Bañaan mēnt banwoon ṭi ptoofan hēnk di bakaan aji bado : baji bado iko injaan iṭopan ṅleef ṅi baka yi ṅṭaafi ṅi baka ṅawuluṅ baka, bañoom Ajugun, aji bakar ṅwanjuṭ ṅandēmuṅ. ⁹ *Mikayel uwanjuṭ uweek, uundo kar *Untaayi Uweek wi ukṅomnuṅ puum pi *Moyit na wa – ajakaara na wa ṭañ: « Dwutu na Ajugun! »

¹⁰ Kē bañaan biki, başē ji bakar uko wi bawoon baammee ; kame ki baka kawo ji ki ṅlimariya ṅanwoon ṅaanwo na uşal aşē ji kaneeman baka. ¹¹ Bañaan mēnt bawuṭani! Baṭaş bgah bi *Kayin ; itaka iṭoṅ baka kē baneem ji *Balaam ; bakteṭ ṭiki bapataṭa ji *Kore. ¹² Nalipariin bañaan mēnt: woli nayit ade, baji bado iko iṭop, baanji bakowa, baji başal ṅleef ṅi baka ṭañ. Bawo ji infēluṅ inwoon iinwo na meel yi uyook uñooṭuṅ. Bawo ji mnko manwoon maankbuk woli wal wi kakit ki ma udoo ban, mnko mi balēbuṅ, mankeṭuṅ aba. ¹³ Jibi ṅmaaron ṅi bdēk banṭuunkuṅ ṅajaan ṅajotan plēṭ kadun, hēnk di di bajaan bajotan kadun iko ikowandēnaan yi bajaan bado. Bawo

* 1:1 Natenan ṭi Maci 13.55; Markuṭ 6.3. * 1:5 Natenan ṭi Ppēn 12.51. * 1:6 Natenan ṭi Ujuni 6.2. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.24-35. * 1:7 Apiinṅ na biinṅ kēme baat batēnt baka : Baloṅ bapiinṅ aji bapiinṅ na ṅwanjuṭ. * 1:7 Natenan ṭi Ujuni 19.1-25.

ji njah nanneemuŋ añaay, kë Naşibaŋi afël baka du bdëm bantootuŋ apel bi pti te mnŋo.

¹⁴ *Henok, anwoonŋ ateem nja na-paajanŋen ampënnuŋ ŋi *Adam, ado bi ŋup undiimaan ŋi uko wi baka aji : « Natenan! Ajugun aluŋ kabi na pntuni pi nwanjuŋ nyimanaan ni nul, ¹⁵ kahilna kawayëş bañaanŋ bti. Aŋup bampokuluŋ kë baduknaana ŋi iko iwuŋaan bti yi badoluluŋ wi bapokuŋ ptiinka na ŋi nŋup nŋam ni bado pekadu banwoonŋ baankŋaşa mënŋ baŋupunŋ ŋi a. » ¹⁶ Bawo bañaanŋ banjaanŋ banjur nuran, kaŋëga, kabi duka duka ŋi pla iko inliluŋ nleef ni baka ; bawo bahomp banjaanŋ badaar bañaanŋ na nŋup nŋil.

Natamaan

¹⁷ Kë an biki nŋaluŋ maakan, naleşan uko wi *banjañan biki Yetu *Krittu Ajugun babiinŋ aŋupan aji ubi kawo. ¹⁸ Babi jakan aji : « ŋi nnuur nbaañşani, bañaanŋ bambenŋ baluŋ kabi, baluŋ kado kaŋaş iko iwuŋaan yi nleef ni baka nŋaluŋ inwoonŋ iinlil Naşibaŋi. » ¹⁹ Bukal bajaanŋ baŋij bpaşşer ; iko yi bañaanŋ bajën banaluŋ ijaanŋ iŋonŋ baka, baanwo na *Uhaaş wi Naşibaŋi.

²⁰⁻²¹ Kë an biki nŋaluŋ maakan, namëbaan naliintŋ ŋi unŋal wi Naşibaŋi aŋalanaŋ. Natamaan naliintŋ ŋi pfiyaar pyimanaan maakan pi nafiyaaruŋ nado kaya kadunŋ ŋi pa, nado kañehan na mnhina mi *Uhaaş wi Naşibaŋi, nayoonek Yetu *Krittu Ajugun awulan mñaga mi nul mankwuluŋ ubida wi mnŋo.

²² Nañagiin banwoonŋ na nŋal nŋëb ; ²³ nabuuran balonŋ wi naklowanuŋ baka bdoo ; nañagiin bandukiinŋ pñaga pannaakiiruŋ na palënk, nado naŋaafara pban imişa yi baka ingëjuŋ na iko iwuŋaan yi badoluŋ.

Pbeeb Naşibaŋi

²⁴⁻²⁵ Nawulën nŋdëman Naşibaŋi anwoonŋ aloolan ŋañ, anŋëpnunŋ ŋi Yetu *Krittu Ajugun abuuran nja. Ul ahiluŋ kayeñan nawutna kajotŋ ŋi pekadu, kadolan nanaŋ ŋi kadunul

ul anwoonŋ na mndëm, nawo bañaanŋ bajinŋ, nawo na mnlilan mnweek. Naşibaŋi awo nawweek, ajug mndëm, mnhina na pşih du unjon, nŋa na faan te mnŋo! Uwo hanŋ!

Uko wi Naşibaţi ayuujun Yowan

Uşup ujuni

Ulibra wi uwo kakaarta ki Yowan, nanjañan i Yetu Krittü apiitun. Aşup aji iko yi apiitun bti ći kakaarta ki awin win ya na keş ki nul, akak atiink ya na ibaş yi nul. Aji Uhaaş wi Naşibaţi uneejun ći a, ahilna ame iko mēnt bti. Babi mob Yowan ayaanaan du unjiw wi Patmot aduka da, du ubeeka wi Atiya. Ukaan ke apiit kakaarta ki katēntēnaan banwoon ći kadun ki banfiyaarun ćiki du unjon babi hanjan baka maakan. Uko mēnt ukaan ke aji na baka bamēban baliint te unuur ubaañsaani, bahaş ćiki Yetu aji : « Bampokun buşaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naşibaţi.» » 2.7. Ke Yetu ći uleeful abi hēnkun kawat buşaan. Uka iko yi aşupun ći ulibra wi inkaan udooni : uteek uwo ke nhaaş ni buşaan nawo ći plem ći umundu wi, ke banfiyaarun Krittü baklun kahaj te badoo bafin balon ći baka. Utēbantēn uwo ke Yetu awoon Nabuuran bañaan, alun kawat bañaan bti bampokun Naşibaţi kaşu na nhaaş ni buşaan. Uwanjanşen uwoon ke Naşibaţi ahank katum pa bañaan banfiyaarulun, biki bafinun pa katimul. Aşup aji Fatana na nwanjut ni nul, na bañaan bti banşaşulun, Yetu alun kawat baka kafel du bnjiir. Başı bhalu balun kabi, na mboş mnhalu na ubeeka uhalu. Naşibaţi na Ajugun Yetu balun kabi kafet da na bañaan bantiinkulun.

¹ Uko umpiitun ći ulibra wi, wi wi Naşibaţi awulun Yetu Krittü pa ayuuj balemparul uko unkmbiin hēnkun uunkjon. Ayil uwanjut wi nul du Yowan nalemparul ke uyuuja uko mēnt. ² Yowan ayuuj bnuura ke uko bti wi aşupun uwo uşup wi Naşibaţi na uko wi Yetu Krittü adiimanulun.

³ Nñaan ankkakalēşun iko inklun kabi mēnt na bañaan banktiinkun ya abot aşaş ya banuurandēni. Na manjoonan wal wi iko mēnt bti ikdolaniin uñogi.

Pwul mboş pi Yowan

⁴ Nji Yowan nji kapiitun banfiyaarun banwoon ći nbeeka paaj na ulon ni Atiya.

Dñehan Naşibaţi awulan bnuura abot aşooranan nhaaş, ul anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin. Dñehan kak nhaaş paaj na ulon njanwoon ći kadun ki pşij pi pşih pi nul nawulan bnuura nabot nşooranan nhaaş. ⁵ Abot añehan Yetu Krittü, ammaarun iko yi na manjoonan, aşup ya, anwoon nateek annaşin ći pket, abot awo naşih i başih biki mboş awulan bnuura abot aşooranan nhaaş. Yetu Krittü anşal nja abot abuuran nja wi awulun ubida wi nul, Naşibaţi ahilna amiir nja ipekadu. ⁶ Ado nja ke nwo pntaali pi başen banwoon başih aşē lemp ći kadun ki Naşibaţi Aşin. Mndēm manwo ći a te uba umundu! Aşih te mndani! Uwo han!

⁷ Natenan, abi ći infelun. Ke bañaan bti baklun kawina, bandoon alunana uleef balun kawina. Bañaan biki umundu bti balun kado kaşega. Aa! Uwo han! ⁸ Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti anwoon, anjonun nwoo, ankmbiin aji : « Nji dwoon nateek abot awo nabaañsaani. »

Mnwin mi Yowan

⁹ Nji Yowan ayişan, nji nşokun na an pşih, ahaj akuş amiir ji an ći pdo kaşaş Yetu, babi moben añoot du unjiw wi Patmot ćiki djukan Uşup wi Naşibaţi, uko wi Yetu. ¹⁰ Unuur ulon wi pdēman Ajugun, Uhaaş wi Naşibaţi uneej ći nji, ke ntiink ći kafet naan pdiim plon pweek panwoon ji plul. ¹¹ Pdiim pajakēn aji : « Uko wi ikwinun, piitan wa ći ulibra iya iwul banfiyaarun banwoon ći nbeeka paaj na ulon ni : Efet, Timirna, Pergam, Tiyatira, Fardet, Filadelfiya na Lawoditiya. »

¹² Wi ntiinkun pdiim mēnt, dkoak aji dten nñaan ankşiniin na nji aşē win

kfiiti paaj na plon kantakni uwuuru. ¹³ Ti ptoof pi kfiiti kuŋ kē nšē win uko unwoyi ji ñaan. Awohara kamiša kanyulun aban te du ihoŋ abot atan ka na katēl ki uwuuru ti bjēnt. ¹⁴ Uwel wi ñaan mēnt ufaat feh awo wo ji muuŋ, kē kēš ki nul kawo ji bdooban jeenu. ¹⁵ Ihoŋul ijeen ji ifeeru inŋuun ti bdoob, kē pdiim pi nul padēm ji ubulan. ¹⁶ Amēban njah paaj na ulon ti kañenul kadeenu, kē kakej kajul ki ŋde ŋtēb kašē pēn ti mntumul, kaara di nul kē daknuur ji udiin unuur.

¹⁷ Wi nwinulun, djot ti ihoŋul awo ji ñaan akeŋuŋ keŋ. Kē ašē pafēn kañenul kadeenu ajakēn : « Wutan kalēnk ; nji dwoon najuni akuŋ awo nabaañsaani. ¹⁸ Dwo anwoon najeb ; dbi keŋ ašē wo hēnkuŋ najeb te mnŋo akuŋ awo na inigsaani yi pkeŋ na yi mnkeŋ. ¹⁹ Piitan uko wi ikwinun: uko unwoon hēnkuŋ na unkuŋ kabi. ²⁰ Kē ti uko wi njah paaj na ulon ŋi iwinun ti kañen naan kadeenu na kfiiti paaj na plon ki uwuuru dpibanu wa : njah paaj na ulon ŋuŋ ŋawoon ŋwanjuŋ paaj na ulon ŋi banfiyaaruŋ ti ŋbeeka paaj na ulon ; kē kfiiti paaj na plon kuŋ kawo kntuk paaj na plon ki banfiyaaruŋ.

2

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Efeŋ

¹ Ajakēn aji : « Piitan banfiyaaruŋ* biki Efeŋ iji na baka : “Ammēbanun njah paaj na ulon ti kañen kadeenu abot apoŋ ti ptoof pi kfiiti paaj na plon ki uwuuru aŋiini aji : ² Dme uko wi najaan nado, ame unoor wi nan na kamiir ki nan. Dme kē naanji nadinan bañaan bawuŋaan bawo ti pntuk pi nan ; bañaan banjakuŋ aji bawo banjañan ašē wo baanwo banjañan biki naan, naten baka ayikrēn kē bawo baŋilan. ³ Dme kak kē naji namiir ti mnhaj mi nakhajuŋ pa nji bē naanwutani. ⁴ Kē nšē wo mēnlilan

ti uko ulon uwuŋaan wi nwinun ti an. Uko mēnt uwo kē naankak aŋalēn jibi nabiin aŋalēn ŋfa. ⁵ Nalešan jibi nabiin awo ŋfa, natenan jibi nakaki kafet, naŋelšan ŋhaašan nabot nado kado jibi najaan nado ŋfa. Woli naando haŋ, kabi du an kapēnan pfiiti pi nan ti dko di pawoon. ⁶ Kē našē ka umbaŋ ulon wi nadoli bnuura : napok ji nji iko yi banikolayib bajaŋ bado†.

⁷ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujakuŋ na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buŋaan, dwul baka bade mbuk mi bko banjaan bawul bañaan ubida banwoon du uwoorta wi Naŋibaŋi.” »

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Timirna

⁸ Akak ajakēn : « Piitan banfiyaaruŋ biki Timirna iji na baka : “Anwoon nateek akuŋ awo nabaañsaani, ankeŋuŋ akuŋ anaŋa ti pkeŋ aŋiini aji : ⁹ Dme unoor wi nan na bwaan bi nan – kē našē wo bayok na manjoonan. Dme kak iko iwuŋaan yi bañaan baktaparanan. Baji bawo biki pntaalī pi Naŋibaŋi ašē wo baanwo baka, bawo biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. ¹⁰ Naklēnk nin ti uko wi nakluŋ kahaj. *Untaayi Uweek uwat balon ti an ukalabuŋ, kado na pdolan nadekēn feŋ. Kē hēnk di nakluŋ kahaj ŋnuur iñeen. Namiiran uko mēnt woli badoo fiŋan, nšē luŋ nwulan ubida uwo katum ki nan.

¹¹ «“Bankaan ibaŋ batiinkan uko wi Uhaaŋ wi Naŋibaŋi ujakuŋ na banfiyaaruŋ. Bampokuŋ buŋaan baankkeŋ utēbantēn‡.” »

Uŋup wi bapiitun banfiyaaruŋ biki Pergam

¹² Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruŋ biki Pergam iji na baka : “Anwoon na kakej kajul ki ŋde ŋtēb aŋiini aji : ¹³ Dme dko di nafetun: *Fatana akŋihuŋ da. Namēbanaan bnuura, kē wi badoon afiŋ ti ptoofan du dko di Fatana afetun Antipat

* **2:1** Banfiyaaruŋ biki Efeŋ: Ti ugrek baji uwanjuŋ wi banfiyaaruŋ biki Efeŋ. † **2:6** Banikolayit : Ulibra wi ŋaŋ uŋiiniyaanun bañaan mēnt banjaan bajukan ŋŋup ŋanwoon ŋŋilan kē ŋŋup ŋi babiin ajukan našē wo ŋameeŋanaa. ‡ **2:11** Baankkeŋ utēbantēn : Ti uba umundu baankkeŋ kabi kaba ba te mnŋo.

anfiyaarnun abot awo aanji taña ptiiniyaan uko wi naan, naantañan pfiyaarën. ¹⁴ Kë nşë wo mënllilan ti iko ilonj inkdolaniinj ti an : nawo ti na bañaan balonj banjaan başaş uko wi Balaam ajaan ajukan. Ajukan Balak jibi akdoli kadoo kaşu bañaan biki Itrayel bado buşaan wi bakdeen ntaam ni bafinarun nntonj abot aşopan nleef ni baka na pjuban pi piintj.

¹⁵ Nakak awo na bañaan balonj ti an banktaşun pjukan pi banikolayit.

¹⁶ Naşelşan nşida ni nan keeri! Woli naantelëş na, kabi du an hënkun, kagut na bañaan mënşan na kakej kanjaan kapëna ti mntum mi naan.

¹⁷ «Bankaan ibaş batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaş ujakuş na banfiyaarun. Bampokun buşaan, dlun kawul baka pde panwoonun başj, pi bañaan bawoon baambaan kawina, na plaak pfaatal pi bapiitun katim kalonj kahalul ki nin ñaan alonj awoon aammee me bë mënş anyeenkun ka a.» »

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Tiyatira

¹⁸ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Tiyatira iji na baka : “Abuk Naşibaş anwoon na keş kanwoon ji bdoo, kë ihoş ijeen ji ifeeru inşuun ti bdoo aşini aji : ¹⁹ Dme uko wi najaan nado : unal, pfiyaar, kamiir ki nan, na jibi najaan naşenk batënşan. Dme kë nataman apel wi nabaan ame'en me. ²⁰ Kë nşë wo mënllilan ti uko ulonj ti. Nawut ñaaş anwoon Jetabel kë awo ti ptoofan. Aji ul awo *Naşupar Naşibaş aşë ji guur balempar naan kajukan baka pşopan nleef ni baka na pjuban pi piintj kabot kade uyemaş wi ntaam ni bafinarun nntonj. ²¹ Dşena nşuur pa awugëş uşal kë aşë pok aduka ti pdo iko işop mënş. ²² Dşu'a mnhaj kadola apiintj ti kalişa ado kahaj maakan, ul na banjaan bajuban pjuban pi piintj na a. Dwut baka woli badi tañ aşañan iko iwuşaan yi ajaan aşu baka pdo. ²³ Dkak alun

kafinj babukul. Hënk banfiyaarun bti bame kë dme uko wi bañaan bajaan başal du nhaaş ni baka, kaşe katuum ñaan andoli ti uko wi adolonj.

²⁴ «“Kë an biki Tiyatira nanwoon naantaş pjukan pi ñaaş mënş, an nanwoon naamme iko yi bajaan badu iko immeniinj yi *Fatana, mënkek aka nin uko ulonj wi pşupan. ²⁵ Dji tañ namëban bnuura uko wi najukun te ukakën.

²⁶ «“Bampokun buşaan abot ado uko wi nji nşalun te unuur ubaañşani, dlun kaşu baka ti kadun ki nşatak. ²⁷⁻²⁸ Mnhina mi Paapa awulun mi mi nji kawulun baka, balun kado kaşih nşatak mënş na kmëni kakob bañaan bawuşaan jibi ñaan ajaan afom işukar. Dkak awul baka unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa.

²⁹ «“Bankaan ibaş, batiinkan uko wi Uhaaş wi Naşibaş ujakuş na banfiyaarun.” »

3

Uşup wi bapiitun banfiyaarun biki Fardet

¹ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaarun biki Fardet iji na baka : “Awoon na nhaaş paaj na ulonj ni Naşibaş abot amëban njah paaj na ulonj aşini aji : Dme uko wi najaan nado ; bañaan başal aji nawo bajeb kë naşë wo bakaş. ² Nawoon bten, nataman nawutna kakaş bti ; dwin kë uko wi nadolonj uunwinana bnuura ti kadun ki Naşibaş. ³ Naleşan jibi nayeenki şfa Uşup wi Naşibaş, namëbaan wa, nakuş nawugëş nşal. Woli naanwo bten, kabi du an ji nakiiş, bë naankme wal mënş. ⁴ Kë balonj ti an du Fardet başë wo banwoon baantaşopan imişa yi baka ; balun kagakandër na nji kawoh imişa ifaatal şiki bataan na pwoh ya. ⁵ Bampokun buşaan bakwohun keeri imişa ifaatal, nin mënkpënan itim yi baka ti ulibra wi bapiitun itim yi bañaan bankaş ubida wi manjoonan. Woli dlun awo du kadun

✧ 2:14 Natanan ti Mnşen 25.1-2. ✧ 2:17 Natanan ti Pşen 16.32-34. ✧ 2:27-28 Natanan ti Kañam 2.8-9.

ki Paapa na nwanjut ni nul, kaɗup kaji bañaan mēnt bawo biki naan.

⁶ «“Bankaan ibaɗ batiinkan uko wi *Uhaaɗ wi Naɗibaɗi ujakuɗ na banfiyaaruɗ.” »

Uɗup wi bapiitun banfiyaaruɗ biki Filadelfiya

⁷ Ajakēn kak : « Piitan banfiyaaruɗ biki Filadelfiya iji na baka : “Anwoon nayimanaan, anwoon Manjooan, awo na kaniigsaani ki *Dayit naɗih, anjaan ahaabēɗ bē nin ñaan aanji dēt, anjaan adēt bē nin ñaan aanji haabēɗ aɗiini aji : ⁸ Dme uko wi najaan nado. Dɗu ti kadunan plēman panwoon bhaab, pi nin ñaan awoon aanhil pdēt. Naanhinan maakan aɗē mēbana uko wi njakuɗ, naam-pokēn. ⁹ Natenan uko wi nji kaluɗ kado bañaan biki *katoh kañehanaani ki *Fatana. Baji baji bawo biki pntaali pi Naɗibaɗi aɗē wo baanwo biki pa, bawo baɗilan. Dluɗ kado baka babi baɗup ti kadunan baɗē bame kē nji dɗalan. ¹⁰ Kē an naɗē mēban uɗup naan, amiir, ukaan kē nji kanaɗ ti uko wi nan nawutna kahaj mnhaj mi Naɗibaɗi akɗuun bañaan biki umundu bti katenna jibi bawo i na manjooan.

¹¹ «“Dbi hēnkuɗ, namēbaan bnuura uko wi nayeenuɗ, nin ñaan alon awutna kayeenk katum ki nan. ¹² Bampokuɗ buɗaan, ddo baka banaɗ ji pɗap du *Katoh ki Naɗibaɗi i naan. Nin baankak apēn da. Dpiit ti baka katim ki Naɗibaɗi i naan na katim ki ubeeka wi Naɗibaɗi i naan. Ubeeka mēnt uwoon Yerutalem dhalu dankwalnaniin baɗi du Naɗibaɗi i naan. Dpiit ti baka kak katim naan kahal.

¹³ «“Ankaan ibaɗ atiinkan uko wi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi ujakuɗ na banfiyaaruɗ.” »

Uɗup wi bapiitun tun banfiyaaruɗ biki Lawoditiya

¹⁴ Akak aji na nji : « Piitan banfiyaaruɗ biki Lawoditiya iji na baka : “Ñaan i bajaan badu uwo han, anjaan aɗup na manjooan uko wi Naɗibaɗi,

anwoon nateek, anɗihun iko bti impaɗaniin aɗiini aji : ¹⁵ Dme uko wi najaan nado uwaan udooni. Dɗal nado uko unkaan udooni. ¹⁶ Kē jibi uko wi najaan nado uwaanun udooni, dɗan ti ppokan.

¹⁷ «“Naji naji nawo bayok, naanwaan nin uko ulon aɗē wo naamme kē nawo banwuɗanuɗ, bajuuk, bawaan, banwoon bakuul abot awo byiɗu. ¹⁸ Hēnk, natiinkan uko wi nji kajakanan: nanugan wuuru wi naan wi mbomanun bnuura maakan, wal mēnt nawo bayok na manjooan. Nanugan kak imiɗa ifaatal nawohara, nawutna kawo byiɗu kakowa, nabot nanug bko bi kēɗ nahilna nado kawin bnuura. ¹⁹ Kē nji, bañaan biki nji nɗaluɗ dji kaɗoman na baka kakuɗ kakob baka. Natamaan keeri, nawugēɗ nɗal. ²⁰ Natenan, dwo ti plēman akob. Ñaan antiinkun pdiim naan ahaabēsaan plēman, kaneeɗ du katohul, nɗe kañah. ²¹ Nji dpok buɗaan, aɗo na Paapa ti pɗij pi pɗih. Bampokuɗ buɗaan, dɗen baka babi baɗo na nji ti pɗij pi pɗih. ²² Ankaan ibaɗ atiinkan uko wi Uhaaɗ wi Naɗibaɗi ujakuɗ na banfiyaaruɗ.” »

4

Pɗij pi pɗih pi Naɗibaɗi

¹ Wi uko waɗ uɗepun, dkak aten, awin plēman panwoon bhaab du baɗi aɗē tiink pdiim pambiiɗ aɗiini na nji, pambiiɗ awo ji plul kē pajakēn : « Payiin ibi ti, nɗē diimanu uko unklun kaɗep. »

² Ti dko mēnt, kē *Uhaaɗ wi Naɗibaɗi uɗē neej ti nji. Pɗij pi pɗih plon pawo du baɗi, kē alon aɗo ti pa. ³ Dwin uko ujeenkall na uniilu kē uknuur ti a. Kaɗaanan ki ubopal kalon kankwoj wojun kafooy pɗij pi pɗih. ⁴ Bantohi iñeen nɗēb na babaakēr banwohariin imiɗa ifaatal feh, afuuta nɗepi ni pɗih ni uwuuru baɗo ti itij yi pɗih afooy pɗij pteek pun. ⁵ Iliik liik na idiim na imparantant ipēn ti pɗij. Kfiiti paaj na plon kayak ti kadun ki pa, kul kawoon nɗhaaɗ paaj na ulon ni Naɗibaɗi. ⁶ Uko

ulon uwo ti kadun ki ptij, awo ji bdëk banwoon ji kawini kanknuurun.

Nko nbaakër nawo ti ptoof pi ptij abot afooy pa ; awo na kës ti kadun na kafet. ⁷ Uko uteek unaam na uliihu, kë utëbantën uwo ji uwit ukaş umpoṭi, uwajantën kë uwo na kaara dannaa-mun na di ñaan, kë ubaakantën un-aam ji ukat uweek unkyiṭun. ⁸ Nko nbaakër nun nawo undoli na ibaaklu paaj inwoon na kës ti ya meet na ti iban. Naji nabi kahuuran huuran un-ur bti na utejan bti kaji :

« Iyimani, iyimani, iyimani,
iwi Naşibaṭi *Anhiniin iko bti,
anjonun nwoo, anwoon, ankmbiin. »

⁹ Hënk, uyaaş undoli wi nko nbaakër nun njajaan njayeeh kadëman, kabeeb Naşibaṭi anṭoon ti ptij pi pşih, anwoon te mnto, ¹⁰ bantohi iñeen ntëb na babaakër bukuṅ bajot ti ihoṭ yi anṭoon ti ptij, adëman anwoon te mnto. Baji bafël ntepi ni pşih ti kadun ki ptij kaşë ji :

¹¹ « Ajugun, Naşibaṭi i nun
bañaan bawo biki kadëmanu kabot
kabeebu
mnhina bti manwoona du iwi,
ṭiki iwi ipaşun iko bti,
injalun ppaş ya,
kë iwo yii yi. »

5

Anwoon unkaneel wi btejan

¹ Dkak awin ti kañen kadeenu ki anṭoon ti ptij pi pşih ulibra umpiitaniiṅ ti meet na ti bdig, kë adët wa aşë jatan njaaş paaj na ulon kameel ki pbeela kakuuṭna wa. ² Kë nşë win uwan-juṭ unwoon na mnhina mnweek kë uhuuran maakan aji : « In ataajuṅ na ppënan uko undëtnun ulibra kahaabëş wa? » ³ Kë nin alon du baṭi na ti mboş na ti mboş uṭeeh aanhil phaabëş wa kaleyiir. ⁴ Wi wi nşaan awooni maakan ṭiki baanwin win nin ñaan antaanji na phaabëş wa. ⁵ Alon ti bantohi kë aşë ji na nji : « Kwooni! Tenan, uliihu wi pntaali pi Yuda*, ampënnun ti *Dayiṭ, awat başooradul

; ul ahilun ppënan uko wi badëtnun ulibra njaaş paaj na ulon kahaabëş wa.

⁶ Wal mënṭ kë nşë win ti ptoof pi ptij pi pşih na pi nko nbaakër na pi bantohi, anwoon unkaneel wi bafaaluṅ. Awo na itiiim paaj na ploṅ ti bkow akuṭ awo na kës paaj na ploṅ. Kës mënṭ kawoon njaaş paaj na ulon ni Naşibaṭi, ni ayilun ti umundu bti. ⁷ Anwoon unkaneel abi ayeenk ulibra ti kañen kadeenu ki anṭoon ti ptij pi pşih. ⁸ Wi ayeenkun wa, nko nbaakër nun na bantohi iñeen ntëb na babaakër babi anup ti kadun ki anwoon unkaneel adëmana. Andoli amëban bntuni na ikoopa yi uwuuru intumi mnkulan manwoon pñehan pi bañaan biki Naşibaṭi. ⁹ Bayeeh kayeeh kahalulu aji :

« Itaan na pyeenk ulibra
kapënan iko indëtnun wa
ṭiki ibi faalana,
na pñaak pi nu ikakan du Naşibaṭi
bañaan biki kşini bti, nṭup bti, kntaali
bti na ntaak bti.

¹⁰ Ido baka kë bawo pntaali pi baṭejan banwoon başih aşë lemp ti kadun ki Naşibaṭi, bankşihun ti mboş. »

¹¹ Wal mënṭ dwin abot atiink idiim yi nwanjuṭ ntum nanfooyun ptij pi pşih na nko nun na bantohi. Natum ptum paṅ awo kntuni na kntuni ktum maakan, ¹² aşë yeeh na idiim iweek maakan aji :

« Bañaan bawo biki kadëman, kabot kabeeb anwoon unkaneel unfaalaniin

ṭiki awo mnhina abot awo pyok, awo uşal unṭuṅa,
abot awo uforta. »

¹³ Dkak atiink iko impaşaniin bti inwoon du baṭi, ti mboş, ti mboş uṭeeh, na ti bdëk, iko bti inwoon ti ya kë ikji :

« Iwi inṭoon ti ptij pi pşih na iwi inwoon unkaneel,

nbeeban adëmanan ṭiki nawo mndëm na mnhina te mnto. »

* 5:5 Natenan ti Ujuni 49.9.

¹⁴ Kë ŋko ŋbaakër ŋuŋ ŋaşë ji : « Uwo haŋ » kë bantohi başë ŋup ʔi kadun ki baka adëman baka.

6

Ppënan iko inkuuʔnuŋ ulibra

¹ Hënk, kë nwin, wi anwoon unka-neel apënanuŋ uko uteek unkuuʔnuŋ ulibra, kë nşë tiink ulon ʔi ŋko ŋbaakër ŋuŋ kë ukʔiini na pdiim pweek panwoon ji kamparantant aji : « Biini. »
² Kë nten aşë win umpëlënt ufaatal kë ukbi. Andapiiŋ wa awo na kaŋaanan ki işuuri, kë bafuuʔana utepi wi pşih. Kë aya awo nayoh du ugut, kaya kado kayoha yoh.

³ Wi apënanuŋ utëbantën, dtiink uko utëbantën ʔi ŋbaakër ŋuŋ kë uhuuran aji : « Biini. »
⁴ Kë umpëlënt ulon ukak apën, awo ujeenk. Andapiiŋ wa bawula mnhina mi pʔij ugut ʔi mboş, bañaan bado kafinar. Bawula kakej kawee.

⁵ Wi apënanuŋ uwajantën, dtiink uko uwajantën ʔi ŋbaakër ŋuŋ kë uhuuran aji : « Biini. » Kë nten aşë win umpëlënt ujënal. Andapiiŋ wa awo na uko upeeşaraani ʔi kañen.
⁶ Kë nşë tiink uko ji pdiim ploŋ pampënnuŋ ʔi ptoof pi ŋko ŋbaakër ŋuŋ aji : « Unkil wi maaj pa baluk bi unuur, ŋkil ŋwajant ʔi udut pa baluk bi unuur. Kë ukëra na ubiñu, nawutan preeş jibi pawoon. »

⁷ Wi apënanuŋ ubaakanʔën, dtiink uko ubaakanʔën kë uhuuran aji : « Biini. »
⁸ Kë nşë win umpëlënt unwoon ji ujaagal unlewun. Andapiiŋ wa katimul kawo pkeʔ kë i bajaan bado mnkeʔ aşë ʔaşa. Bayeenk mnhina mi pfiŋ na kej, na ubon, mmaak, na ŋko ŋi uʔeeh bañaan biki kafah kalon ʔi ibaakër yi umundu.

⁹ Wi ahaabëşuŋ uñeenantën, dwin ʔi *bliit bi mngur uʔeeh ŋhaaş ŋi bañaan biki bafaaluŋ ʔiki babi fiyaar Naşibaʔi akuʔ aʔup uko wi nul.
¹⁰ Bahuuran na pdiim pweek aji : « Ajugun Nayimanaan, anwoon na manjoonan, iyoonk lum kawayşaanun na bañaan biki umundu ʔi pñaakun pi batuluŋ, kakob baka? »
¹¹ Wal mënt ʔi aşë

wul baka andoli kamişa kafaatal aşë ji na baka bayoonk ntiinku kak te bayiʔ baka banklemaruŋ Yetu banwoon i pbi kafina jibi bukal bafinaaniŋ bakaʔ.

¹² Hënk, kë nwin, wi ahaabëşuŋ upaajantën, kë mboş manşë şintar maakan, kë unuur ujën awo ji ihil, kë pli bti pajeenk jud awo ji pñaak.
¹³ Njah ŋajot ʔi mboş awo ji mnko manwoon maandobi jeenk mi ukëk uwatuŋ,
¹⁴ kë baʔi bakak awo ji kambantan ki baŋujuŋ, kë inkuŋ na ŋjiw bti ipën du dko di iwoon.
¹⁵ Wal mënt kë başih biki mboş, bañaan bawee, başih biki bangoli, bayok, bañaan bantiinkaniŋ, balemp bti na bawee biki baka bti başë ya amena du ihër yi inkuŋ na du mmlaak manwoon da.
¹⁶ Bawo ʔi pji na inkuŋ na mmlaak : « Najotnun, namenun ŋlow kës ki anʔoon ʔi pʔij pi pşih, nakuʔ nalowanun udeeb wi anwoon unka-neel.
¹⁷ Unuur uweek wi udeeb wi baka ubii, in aknaʔun? »

7

Uko unkyuujun kë bañaan bawo biki Naşibaʔi

¹ Wi iko yan iʔëpuŋ, dwin ŋwanjut ŋbaakër kë ŋawo ʔi imbaŋ ibaakër yi umundu, ŋamëban ŋyook ŋbaakër, uyook uwutna kayook ʔi mboş këme ʔi bdëk këme ʔi bko bloŋ.
² Dkak awin uwanjut ulon kë ukwoona umayar unuur apaya, uwo na uko wi ukdoon kaʔu ñaan kayuujna kë awo i Naşibaʔi anwoon. Udo pdiim pweek aji na ŋwanjut ŋbaakër ŋambiŋ ayeenk mnhina mi pʔok mboş na bdëk :
³ « Nawutan katok mboş na bdëk na mnko : nayoonkan duna ŋʔu ʔi ijuk yi biki Naşibaʔi uko unkyuujun kë bawo biki nul. »

⁴ Hënk, kë baʔup hum di bañaan biki baʔuun uko mënt bawoon, bawo : iñeen-week na iñeen ŋbaakër na babaakër ŋyaaş iñeen-week iñeen (144 000) bampënni ʔi kntaali bti ki babuk Itrayel.

⁵ Biki pntaali pi Yuda biki baʔuun uko unkyuujun kë bawo biki Naşibaʔi

bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Ruben bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Gad bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁶ Ƴi pntaali pi Ater bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Neftali bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Manate bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁷ Biki pntaali pi Timeyon bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Lewi bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Itakaar bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

⁸ Biki pntaali pi Fabulon bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Yotef bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Biki pntaali pi Benjamin bawo iñeen-week iñeen nyaaş iñeen na ɲtëb (12 000).

Bañaan batum maakan biki ɲtaak bti

⁹ Wi uko waɲ utëpuɲ, kē nşë win pntuk pi bañaan pweek maakan, pi nin ñaan awoon aanhil pfën. Bawoona ɲtaak bti, na kşini bti, na kn-taali bti na ɲtup bti anaɲ Ƴi kadun ki pƳij pi pşih na ki anwoon unkaneel wi btejan. Bañaan mēnt bawohara imişa ifaatal, awo na ijaak Ƴi iñen.

¹⁰ Bahuuran maakan aji :

« NaşibaƳi i nun anwoon Ƴi pƳij pi pşih na anwoon unkaneel babuuranun nja. »

¹¹ Kē ɲwanjut bti ɲaşë fooy pƳij pi pşih na bantohi na ɲko ɲbaakër ɲun aɲup afët kaara Ƴi mboş adëman NaşibaƳi, ¹² ɲaji :

« Uwo haɲ! NaşibaƳi i nun, ɲbeebu adëmanu

Ƴiki iwo na uşal untuɲa na mndëm na mnhina te mnŋo.

Uwo haɲ! »

¹³ Alon Ƴi bantohi bukuɲ anaƳa aşë heparaan aji : « Bañaan banwohariin imişa ifaatal yi, bawo bahon ba? Bawoona Ƴun ba? »

¹⁴ Kē nteem aji : « Naweeek, iwi imeen. »

Kē aşë ji na ɲji : « Bawo bañaan banwoonun du mnhaj mnweek ; banaj imişa yi baka Ƴi pñaak pi anwoon unkaneel akakan ya ifaatal. ¹⁵ Uko waɲ ukaan kē banaɲ Ƴi kadun ki pƳij pi pşih pi NaşibaƳi, adëmana pnak na utejan du dko dyimanaan di nul, kē antoon Ƴi pa alun kayejan baka. ¹⁶ Ubon uunkak ade baka, udaan uunkak aƳij baka, bnuur baankak atër baka, kēme uyook uyik ulon. ¹⁷ Anwoon unkaneeel, anwoon Ƴi ptoof pi pƳij pi pşih ak-lun kawo nayafan i baka kaşë kañoof baka du ɲkumpëş ɲi meel manjaan manwul ubida. NaşibaƳi alun kawent mnkuul bti manwoon Ƴi kēş ki baka. »

8

Ppënan uko utënk paaj na ulon unkuuɲun ulibra

¹ Wi anwoon unkaneel wi btejan apënanun uko unkuuɲun ulibra utënk paaj na ulon, kē baƳi başë yomp bti ado uko ji ptoof pi uwoori.

² Kē nşë win ɲwanjut paaj na ulon ɲanjaan ɲanaɲ Ƴi kadun ki NaşibaƳi, kē ɲayeenk klul paaj na plon.

³ Uwanjut ulon kak unwoon na pƳukar pi uwuuru panjaan patërna mnkulan ubi anaɲ kañog *bliit bi mngur. Uyeenk mnkulan mntum katër ma du bliit bi mngur banwoon Ƴi kadun ki pƳij pi pşih pi NaşibaƳi, manhilna mampaya na pñehan pi biki NaşibaƳi bti. ⁴ Kē udu wi mnkulan mankyikuɲ uşë pënna Ƴi pƳukar panwoon Ƴi kañen ki uwanjut wun apaya du NaşibaƳi na pñehan pi biki nul. ⁵ Wi wi uwanjut uşaan ajej pƳukar atuman pa bdoo banwoonun du bliit bi mngur aşë fël pa Ƴi mboş. Wal mēnt kē imparantant na idiiim

ɲmpëlënt iwo ji bi uliihu, ɲapënan ɲi mntum mi ɲa bdoo, udu na pdëpalën panjaan patërad. ¹⁸ Iɲaafa iwajanɲ yun, inkpënuɲ ɲi mntum mi ɲa ifiɲ kafah kalon ɲi iwajanɲ yi baɲaaɲ biki mboş. ¹⁹ Mnhina mi ɲnpëlënt ɲun manwo ɲi mntum na itant yi ɲa. Itant yi ɲa inaam na ɲpula, iwo na ikow, kë na ikow yun mënɲan yi yi ɲajaan ɲadolna buɲaan. ²⁰ Kë bandukiin ɲi baɲaaɲ, banwoon baankeɲ ɲi kaɲaafa kanɲëpuɲ kun, baandug umeli aɲaɲan pdo buɲaan di bajaan babi kado, awo ɲi pdëman ɲntaayi na ɲnton ɲi baɲakuɲ na uwuuru na ɲi baɲakuɲ na untaam na ɲi ifeeru na ɲi mlaak na ɲi imul, ɲul ɲanwoon ɲaanhil pwin, ptiink këme kapoş. ²¹ Baankak adug umeli aɲaɲan pfiɲ baɲaaɲ, pkaalam, pjuban pi piint na kakiij.

10

Uwanjut unwoon na ulibra umpoɲi

¹ Dwin uwanjut ulon kak unwoon na mnhina kë uwalnaana baɲi. Uwohara kanfëluɲ, kaɲaanan ki ubopal kafooy bkow bi wa, kaara di wa dawo ji bnuur, kë ihoɲ yi wa iwo wo ji itap yi bdoo. ² Umëban ulibra umpoɲi unwoon bhaab ɲi kaɲen. Utap kahoɲ kadeenu ɲi bdëk, atap kamayu du mboş, ³ aşë huuran na pdiim pweek panwoon ji pi uliihu. Wi uhuuranun, kë imparantant paaj na kalon işë dug. ⁴ Wi imparantant idugun, dya ppiit uko wi ijakuɲ, aşë tiink pdiim panwoonun baɲi, kë pajakën : « Kpiit uko wi imparantant paaj na kalon ijakuɲ, nin alon awutna kame wa. »

⁵ Kë uwanjut wi mbiin awin kë unaɲ ɲi bdëk na ɲi mboş uşë deen kaɲen kadeenu baɲi, ⁶ aşë mehna ɲi katim ki ankwoon te mnɲo, ɲi katim ki ampaşun baɲi na iko inwoon ɲi ba, ɲi katim ki ampaşun mboş na iko inwoon ɲi ma, ɲi katim ki ampaşun bdëk na iko inwoon ɲi ba, aji : « Wal ubani, kë pyoonk pabaa! ⁷ Kë ɲi ɲnuur ɲi baktiinkun uwanjut uɲenk paaj na ulon ululi, wi wi iko

immeniin yi Naşibaɲi ikdolaniin jibi abiin aɲup *baɲuparul banjaan balem-para. »

⁸ Kë pdiim pi mbiin atiinkna du baɲi pakak aɲiini na ɲji ajakën : « Yaan ijej ulibra umpoɲi unwoon bhaab unwoon ɲi kaɲen ki uwanjut untapun kahoɲ kalon du bdëk atap kundu du mboş. » ⁹ Kë nya du uwanjut aji na wa uwulën ulibra. Kë uşë ji na ɲji : « Yeenkan, deen wa ; ulil ɲi mntumu ji mnob, kaşë katëru du kayiɲ. » ¹⁰ Djej ulibra ɲi kaɲen ki uwanjut, ade wa. ɲi mntum naan uwo wo ji mnob kë wi ndeen wa aba, kë kayiɲ naan kaşë yik. ¹¹ Wal mënɲ kë başë jakën : « Iwo kaɲup kak uko wi Naşibaɲi ajakuɲ ɲi uko wi kntaali ktum, ɲtaak ɲtum, ɲɲup ɲtum na başih biki baka. »

11

Bamaar batëb

¹ Wi wi nşaan ayeenk pmul pan-naamun na pi baniw bajaan bani-ibna. Kë Naşibaɲi aşë ji na ɲji : « Naɲiin iya iniib *Katoh Kaweek ki naan na bliit mi mnguur, ibot ifën baɲaaɲ bambiin ɲi ka adëmanaan. ² Wutan kaniib blay bi bdig bi Katoh ki naan. Wutan ba hënk, ɲiki ddukar ba banwoon baanwo bayuday, balun kapoş poşan ubeeka uyimanaan kli iñeen ɲbaakër na ktëb (42) katok wa. ³ Dluɲ kayil bamaar batëb biki naan bado kaɲuparaan, bawoh ɲşaaku ɲnuur iñeen-week ɲyaaş iñeen na ɲtëb na ɲnuur iñeen paaj (1260) mënɲ. »

⁴ Bukal bawoon mnko mntëb mi mnoliwera na kfiiti ktëb kannatun ɲi kadun ki Ajug mboş. ⁵ Woli ñaan alon aɲal pba na baka, bdoo bapëna ɲi mntum mi baka katok başoorad baka. Aa, woli ñaan aɲal pfiɲ baka, hënk di akkeɲun. ⁶ Bawo na mnhina mi ptuh baɲi, nin uşubal uunkjot ɲi wal wi bakwoon ɲi pɲupar Naşibaɲi. Bawo kak na mnhina mi pkakan meel pñak na mi pɲu iɲaafa itum ɲi mboş, wal wi baɲalaan.

⁷ Kë wal wi bakbaan pɲup uko wi Naşibaɲi aɲuun baka pɲup, uko ulon unkmpeñnuɲ du bnjiir bweek upën

kagut na baka, kakob baka kabot kafin baka. ⁸ Muum mi baka manduka ti bayiti bi ubeeka uweek wi bapanun Ajugun, unwoon ji Fodom keme Ejiptu. ⁹ Bañaañ biki kntaali bti, kşini bti, nşup bti na nşatak bti babi pten muum mi baka. Mawo ti bayiti bi ubeeka nnuur nwajant na ptoof pi unuur, bapok bamoy ma. ¹⁰ Bañaañ banfetuñ mboş batan ti uko menş kawo ti mnlilan kabot kaşenar iko, ũiki başupar Naşibaũi batēb bukuñ babi hajan baka maakan.

¹¹ Kē wal wi nnuur nwajant na ptoof pi unuur naktēpuñ, uhefēñ unwoonun du Naşibaũi uneej ti bankeñun bukuñ, başē banaũa. Wal menş palēnk pweek paneej bambiin pten baka. ¹² Batēb bukuñ başē tiink pdiim pweek pampēnnun baũi paũi na baka : « Napayiin ũi. » Başē bapaya baũi ti kanfēluñ ti kadun ki başoorad baka.

¹³ Wal menşan wun, mboş manşinũar maakan, kafah kalon ti iñeen yi ubeeka kaşē jot ; bañaañ iñeen-week nyaaş iñeen paaj na ulon (7000) bakeũ ti kaũaafa menş. Bاندukiin balēnk maakan aşē dēman Naşibaũi anwoon baũi.

¹⁴ Kaũaafa katēbantēn kaũēpi, kawajantēn kabi hēnkuñ.

Plul pşēnk paaj na plon

¹⁵ Wi iko yan itēpuñ, uwanjuũ utēnk paaj na ulon ululi, kē idiim iweek işē tiinkana du baũi aũi : « Pşih pi mboş pawo hēnkuñ pi Ajugun na *Krittu i adatuñ ; aşih te mnşo. »

¹⁶ Kē bantohi iñeen nşēb na babaakēr banşoon ti itij yi pşih ti kadun ki Naşibaũi, başē fēũ kēş ti mboş adēmana, ¹⁷ baji baji :

« Nşeebu, iwi Ajugun Naşibaũi *Anhiniin iko bti,
inwoon, abot ajon nwoo,
ijej mnhina mnweek mi nu
abēkanaan pşih pi nu.

¹⁸ Bañaañ biki nşatak badeebaũi,
kē udeeb wi nu uşaan abi.
Wal wi pwayēş bankeñun ubani,

wal wi ptuum başuparu banjaan balemparu,
na bañaañ biki nu bti,
banjaan batiinku,
bampoũi na baweeek,
kē wal wi ptok banktokun umundu ubani. »

¹⁹ Wal menş, kē *dko dyimanaan di Naşibaũi danwoon du baũi daşē haabşa, kē *umaala uyimanaan wi bhoñar uşē pēn awinana da. Wi wi ilik liik işaan awinana, kē imparantant itiinkanaa, mboş kē manşinũari, kē uşubal uweek wi mpoj mmag uşē jot.

12

Ñaaũ na unjumpul

¹ Wi iko yan itēpuñ, uko uñoñarēnaan maakan uwinana du baũi : ñaaũ anwohariin unuur kē uwo kamişa abot atap ihoũ ti pli, aşē wo na njah iñeen na nşēb ti bkow kē nşawo utēpi wi pşih. ² Ñaaũ menş awo na kayin aşē do idiim ũiki wal wi nul wi kabuk ubani, kē akhaj. ³ Uko ulon ukak awinana du baũi : uwo ji unjumpul uweek unjeenkuñ ji bdoo. Uwo na nşkow paaj na blon na itiim iñeen. Bkow bandoli bawo na utēpi wi pşih. ⁴ Uji uwet na ptant pi wa kafah kalon ti iwajant yi njah ni baũi kawat ti mboş. Uya naũ ti kadun ki ñaaũ ankdoon na kabuk, kahilna kade napoũ wal wi akbukiin. ⁵ Kē ñaaũ aşē buk napoũ ñiinş. Ul akbiin kaşih nşatak bti na btintēl bi pfeeru. Napoũ un ajejanaa, aya wo du Naşibaũi, na du pşij pi pşih pi nul. ⁶ Kē ñaaũ aşē ti aya du *pndiis du dko di Naşibaũi abomanulun. Awo da bado kade de'ana nnuur iñeen-week iñeen na nşēb na nnuur iñeen paaj (1260).

⁷ Ugut uweek uwo du baũi : *Mikayel uwanjuũ uweek na nwanjuũ ni nul nşaneej ugut na unjumpul, kē wul na nwanjuũ ni wa, nşakak anaũa wa na Mikayel. ⁸ Kē nşaşē yoh ni unjumpul kē nşankak aka dko du baũi. ⁹ Bawat unjumpul uweek, upula ujon wi bajaan bado Tatana Kēme Untaayi Uweek, unjaan uguur umundu bti. Bawat wa ti mboş wul na nwanjuũ ni wa.

¹⁰ Kë nşë tiink pdiim pweek du bați kë pakji :

« Wal wi mbuur ubani,
wal wi mnhina na pşih pi Naşibați
i nun,
wal wi *Krittü i adatuñ akdoon
kaşih!

Ñaan anjaan atapar bayiñ nja ti Krittü
ñaan anjaan aya du Naşibați i nun
katapar baka
unuur bti na utejan bti
awatana du mboş.

¹¹ Kë biki ataparun başë koba
na pñaak pi anwoon unkaneel wi
btejan,
na uşup wi Krittü wi baktupun ;
baañal ubida kadoo kado kați pkeť.

¹² Ukaan, iwi bați, na banfetuñ ti iwi,
nalilaan.

Kë an mboş na bdëk nawoon na
pwuñan,
ťiki *Untaayi Uweek uwala ti an.

Uwala ti an na udeeb uweek
ťiki ume kë uduki'a wa nwal
ntiinku. »

¹³ Kë wi unjumpul uwinun kë ujoť
ti mboş, aşë naťa pla ñaať ambukun
napoť ñiint. ¹⁴ Kë ñaať aşë yeenk
ibaaklu yi ukat uweek ahilna ayiť,
aya du pndiiş alow upula, du dko di
babomanulun pa kado kade de'ana
nşubal nwananť na kli paaj. ¹⁵ Kë upula
uşë pënan ti mntum mi wa meel kë
manwo ji bdëk ti kafet ki ñaať meel
manhilna manya na a. ¹⁶ Kë mboş
manşë bi aťenk ñaať, manhaabsaa, ay-
oor bdëk bampënuñ ti mntum mi un-
jumpul. ¹⁷ Kë udeeb wi udeebaťeruñ
ñaať udo kë unaña ugut na babukul
bandukiin, banjaan baťaş bti bgah bi
Naşibați abot amëban manjoonan mi
Yetu ayuujun.

¹⁸ Kë unjumpul uya nať kakab
bdëk*.

13

Ulimariya umpënnun du bdëk

¹ Dwin wal mënť ulimariya ulon
unkaan itiiim iñeen na nkow paaj na

blon kë upën du bdëk. Ptiim pan-
doli pawo na utepi wi pşih kë katim
kankkarun Naşibați kë kapiit ti bkow
bandoli. ² Ulimariya wi nwinun un-
aam na uwuť, ihoť yi wa iwo iweek
abot ajab maakan, iñiiri yi wa iwo
ikujënťaan, uwo na mntum mi uliihu.
Unjumpul uwul wa mnhina mnweek
mi wa na pşih pi wa. ³ Bkow blon
bi wa bafalanaa kë bañaan bti badoo
nun kë ukeťi, kë uşë jeb. Wal mënť
kë bañaan biki mboş bti başë mať uko
wun aťaş ulimariya. ⁴ Bañup adëman
unjumpul ŗiki uwul ulimariya mn-
hina. Badëman kak ulimariya aji : «
In awoon ji ulimariya wi? In ahilun
kagut na wa? »

⁵ Uyeenk mnhina mi phil bťup, aşë
ťup nťup njooť ti Naşibați abot akara.
Uyeenk pşih pi kli iñeen nbaakër na
kteb. ⁶ Uhaabëş mntum akar Naşibați,
katimul, katohul na banfetuñ du bați.
⁷ Naşibați awut wa kë ugut na ban-
woon biki nul adoo kob baka. Uy-
eenk pşih aşih kşini bti, knťaali bti,
bañaan biki nťup bti na nťaak bti.
⁸ Banfetuñ mboş bti balun kadëman
wa, biki itim iwoon iinwo ti ulibra
wi ubida wi anwoon unkaneel un-
faalaniin pa btejan ji mboş mambi
mando kapaşana.

⁹ Ankaan ibať atiinkan. ¹⁰ Anwoon
i pya ukalabuş, aya wa. Anwoon i
pkeť na kakej, bafiña na ka. Wal mënť
uwo pa biki Naşibați wal wi kamiir na
pfiyaar.

Ulimariya umpënnun ti mboş

¹¹ Wal mënť dwin kë ulimariya
ulon kak kë upën ti mboş. Uwo na
kiiim kteb ji ki unkaneel aşë ji uťiini ji
unjumpul. ¹² Uji udo mnhina bti mi
ulimariya uteek ti kadun ki wa. Uťu
bañaan banfetuñ mboş pnup kadëman
ulimariya uteek, umbiin afaalana aşë
jeb. ¹³ Udo iko iñonarënaan maakan
adoo ji upënan du bați bdoo, kado ba
bawala ti mboş ti kadun ki bañaan.
¹⁴ Uguur bañaan biki mboş na iko
iñonarënaan yi uhilun pdo ti kadun

* **12:18** Unjumpul uya nať kakab bdëk : ŗi nľibra nľon njon bapiit aji : kë nşë ya anať du kakab bdëk.

ki ulimariya uteek. Uji na bañaan biki mboş bado ptu pannaamun na ulimariya umbiin afaalana aşë naşa. ¹⁵ Uyeenk mnhina mi pwul ptu uhefënt kë padoo hil bşup abot ado kë bafin bañaan bti bampokun pşup kadëman pa. ¹⁶ Ulimariya uşu kë bañaan bti, bapoş na baweeek, bayok na bawaan, balemp na baweeek biki baka kë baya piitana şi kañen kadeenu këme şi pjuk uko wi wa. ¹⁷ Ńaan anwoon aanwo na uko wi, unwoon katim ki wa këme mnfën mi katim ki wa, aankhil pnug këme pwaap.

¹⁸ Uko wi, uwo wi Ńaan awo na uşal untuşa. Antitunş atenan bnura ame uko unwoyi şi mnfën mi ulimariya : uwo mnfën mi Ńaan najën, uwo iñeen-week paaj na iñeen paaj na paaj (666).

14

Anwoon unkaneel wi bşenan na bañaan biki nul

¹ Dten kak aşë win anwoon unkaneel wi bşenan kë anaş du pnkun pi *Fiyonş awo na bañaan biki nul iñeen-week na iñeen Ńbaakër na babaakër Ńyaaş iñeen-week iñeen (144 000) biki bapiitunş şi ijuk yi baka katim ki nul na ki Aşin. ² Dtiink pdiim plonş kë pakpëna başi, pawo ji ubulan uweek, ji kamparantant kaweeek. Kë pdiim pi ntiinkunş pawo ji kayeeh ki bankkobunş intuni bakyeehuş. ³ Bayeeh kayeeh kahalunş şi kadun ki pşij pi pşih na ki Ńko Ńbaakër na ki bantohi. Nin Ńaanş alonş aanhil pjuk kayeeh mëntş bë mëntş bañaanş iñeen-week na iñeen Ńbaakër na babaakër Ńyaaş iñeen-week iñeen (144 000), bambuurunş şi mboş. ⁴ Baanşopanş Ńleefş Ńi baka na baatş, baambaanş kabanaara Ńaaş. Baji başaş anwoon unkaneel dko bti di akyaanş. Babuuran baka şi bañaanş bahilna bawo bateek biki Naşibaşi na biki anwoon unkaneel. ⁵ Nin Ńşilanş Ńaambaanş kapënaara şi mntum mi baka, baanwo na nin buşaanş dlonş.

Uşup wi Ńwanjuş Ńwajanş

⁶ Wi uko wanş uşëpunş, dwin uwanjuş ulonş kë uwo du kalowan du başi. Uwo na Uşup Ulil Unuura unkuşoonş te mnşo wi uwoonş kaşup bañaanş banwoonş şi mboş: uşup wa Ńtaak bti, kşini bti na Ńşup bti na knaaali bti. ⁷ Uji na pdiim pweek : « Nadoon kaşi Naşibaşi, nado kadëmana, şiki unuur wi akwayëşunş ubani. Nadëmaanş ampauşunş başi na mboş, idëk na Ńkumpëşş Ńi meel. ⁸ Uwanjuş utëbantënş upën şi kafetş ki uteek aşë ji : «*Babilon, ubeeka uweek ujoti, ujoti ; wul undaanunş poot pi wa Ńtaak bti, kë pdaanş poot punş pawoonş pşopanş uleef na pekadu di piinş ji wa. »

⁹ Uwanjuş uwajanşenş upën şi kafetş ki Ńteek aşë ji na pdiim pweek : « Woli alonş adëman ulimariya na ptu pi wa, bapiitle uko wi wa şi pjuk pi nul këme şi kañen ki nul, ¹⁰ adaan kak poot pi udeeb wi Naşibaşi. Poot mëntş paankjëmş wal wi pakjeeşaniinş du pnkalame pi udeeb wi nul. Anş mëntşanş ahaj maakan şi bdoo na şi pdëpalënş panjaanş patërad şi kadun ki Ńwanjuş Ńyimanaanş na şi kadun ki anwoonş unkaneel wi bşenanş. ¹¹ Udu wi mnhaj mi baka udo kapënaş pënş te mnşo. Bukal bandëmanunş ulimariya na ptu pi wa, bampiitaniinş katim ki wa, baankkaş pnoorfënş na pnak këme na utejanş. ¹² Wal wi, uwo wal wi bañaanş biki Naşibaşi bammëbanunş bgah bi nul abotş afiyaarş Yetuş bawoonş biki katamanş. »

¹³ Kë nşë tiinkş pdiim plonş du başi kë paji : « Piitanş : banuurandëni, bankketunş hënkunş aşë fiyaarş Ajugunş. »
Wal mëntş kë *Uhaaş wi Naşibaşi uşëş ji : « Aa, banoorfënş şi ulemp wi baka, udo wi baka uşaşş baka. »

Kakit şi mboş

¹⁴ Dten kak aşë win kanfëluş kafaatal, uko ji Ńaanş uşoonş şi kaş awo na utepi wi pşih wi uwuuru şi bkowş, aşë wo na kakaawiş kajul şi kañenş. ¹⁵ Uwanjuş ulonş upënaş du Katoh Kaweeek ki Naşibaşi aşë do pdiim pweekş aji na anşoonş şi kanfëluş: « Jejanş kakaawiş ki nu idoş kakit. Wal wi

kakit ubani, mboş manjiji. » ¹⁶ Wal mēnt̄ kē an̄toon̄ du kanfēluṅ aṣē ṭu kakaawi ṭi mboş, kē kakit kadolana ṭi mboş bti.

¹⁷ Uwanjut ulon̄ upēna du Katoh Kaweek ki Naşibaṭi kanwoon̄ du baṭi, uwo wul kak na kakaawi kajul ṭi kañen. ¹⁸ Uwanjut ulon̄ kak upēna ṭi *bliit bi mngur, uwo na mn̄hina mi bdoo. Udo pdiim pweek aji na unwoon̄ na kakaawi kajul : « Ṭuun kakaawi ki nu imar mn̄ko mndolni ubiñu ṭi uwoorta wi mboş, mn̄ko mi wa manjeenki. » ¹⁹ Kē uwanjut wuṅ uṭu kakaawi ṭi mboş amar uwoorta wi mboş. Uṭu mn̄ko mi umaruṅ ṭi kako kaweek ki udeeb wi Naşibaṭi kapooñna ma. ²⁰ Bañooṭ mn̄ko muṅ du bdiḡ bi ubeeka apooñ, kē pñaaak pampēnuṅ ṭi kako kapooñni paniink dko danliṅuṅ na ṅkilometēr iñeen-week ṅwajanṭ̄ (300) abot aya aliṅ na ijaas̄ yi umpēlēt̄ unnaaṭuṅ.

15

Nwanjut paaj na ulon̄ na mn̄haj mbaañsaani

¹ Dwin du baṭi uko ulon̄ kak uweek wi ñaan̄ ajaan̄ amagan maakan, uwo : ṅwanjut paaj na ulon̄ ṅamēbanuṅ iṭaafa paaj na kalon̄. Iṭaafa mēnt̄ iwoon̄ ibaañsaani, yul iḡtuun̄ udeeb wi Naşibaṭi uwinana bti. ² Dwin kak uko ji bdēk banwoon̄ ji kawini bannaakiiri na bdoo. Bampokuṅ ulimariya na ptu pi wa, na mn̄fēn mi katim ki wa, banaṭ ṭi ba duuṭ amēban int̄uni yi Naşibaṭi awuluṅ baka. Bakob int̄uni mēnt̄ ³ aṣē yeeh kayeeh ki bi *Moyit̄ nalempar Naşibaṭi na anwoon̄ unkaneel wi bṭejan, aji :

« Iwi Ajugun Naşibaṭi *Anhiniin̄ iko bti ;
udo wi nu udēmi abot awo uñon̄arēnaan,
iwi naşih i ṅṭaaak.
Bgah bi nu bawo btool abot awo bi manjoonan

⁴ Iwi Ajugun, in awoon̄ aankdo kaṭi'u?
In awoon̄ aankdo kadēman katimu?
Iwi ṭañ iyimanuṅ.
ṅṭaaak bti ṅabi kaṅuṅ kadēmanu

ṭiki bañaan̄ bawin kē iko yi ikdolun̄ iwo itool. »

⁵ Dwin kak du baṭi, *dko dyimanaan di *kaloona kanjaan̄ kadi-iman kē Naşibaṭi awo da kē da haabēşaa. ⁶ Kē ṅwanjut paaj na ulon̄ ṅamēbanuṅ iṭaafa paaj na kalon̄ kē ṅapēna ṭi dko dyimanaan, ṅawohara imiṣa ifaatal feh inkyikuṅ, aṣē tan ṭi ilank itēl yi uwuuru. ⁷ Ulon̄ ṭi ṅko ṅbaakēr uwul ṅwanjut paaj na ulon̄ ṅuṅ knkalame paaj na ploṅ ki uwuuru kant̄umi udeeb wi Naşibaṭi, ankwoon̄ te mnt̄o. ⁸ Kē mndēm mi Naşibaṭi na mn̄hina mi nul manşē do kē dko dyimanaan datum na udu. Kē nin alon̄ aanhil pneej ṭi da bē iṭaafa paaj na kalon̄ yi ṅwanjut paaj na ulon̄ iindolanaa.

16

Knkalame paaj na ploṅ ki udeeb wi Naşibaṭi

¹ Dtiink pdiim pweek pampēnuṅ du *dko dyimanaan kē paji na ṅwanjut paaj na ulon̄ : « Nayaan najeeş knkalame paaj na ploṅ kanwoon̄ na udeeb wi Naşibaṭi ṭi mboş. » ² Uteek uya jeeş pnkalame pi wa ṭi mboş, kē ṅjad ṅanjaan̄ ṅade abot aṭēkēñ ṅapēn ṭi banwoon̄ na uko unjaan̄ udiiman kē bawo biki ulimariya, banjaan̄ badēman ptu pi wa.

³ Utēbant̄ēn uya jeeş pnkalame pi wa ṭi bdēk bweek, kē bakak ji pñaaak pi ñaan̄ ankeṭuṅ, kē ṅko bti ṅanwoon̄ ṭi bdēk ṅakeṭi.

⁴ Uwajanṭ̄ēn uya jej pnkalame pi wa ajeeş ṭi idēk impoti na ṭi ṅkumpēs ṅi meel, kē meel mi iko yuṅ bti mankak pñaaak. ⁵ Dtiink wal mēnt̄ uwanjut wi meel kē uji :

« Iwi nayimanaan, ibiin̄ awo abot awo, iwo naṭool,
iyuuj kē pwayēs pi nu pawo ptool.

⁶ Jibi bukal batuluṅ pñaaak pi *baṭuparu na bandukiin̄ banwoon̄ biki nu,

hēnk di ikaan̄ awul baka pñaaak badaan : uko mēnt̄ uliṅ baka. »

⁷ Kē nşē tiink *bliit bi mngur kē baji :

« Aa, iwi Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti pwayeş pi nu bti pawo manjoo-nan abot awo ptool. »

⁸ Uwanjut ubaakanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi unuur, k  uyeenk mnhina mi pter bańaan na bdoo bi wa. ⁹ H nk k  bnuur byik maakan bat r baka, k  bawoha wo ţi pkar Naşibaţi ankaan mnhina mi p u baka i aafa yun, apok p el ş mnwo mi baka kado kad mana.

¹⁰ Uńeenanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi p ij pi p ih pi ulimariya k  p ih pi wa pawo ţi bd m bweek. Bańaan bahaj maakan adoo dum indem nt yi baka. ¹¹ Mnhaj na njad  i baka  a u k  bakkar Naşibaţi anwoon du baţi, apok p el ş mnwo mi baka.

¹² Uwanjut upaajanţen ujeeş pnkalame pi wa ţi bd k bweek bi  frat, k  bakayi, ba ih bamp nnun umayar unuur bahilna ba ep. ¹³ Wal m n an k  n   win  n aayi  wu aan  wajan   annaamu  ji  bopal k   ap n ţi mntum mi unjumpul, mi ulimariya na mi ulimariya unwoon u par wa. ¹⁴ Na manjooan  awo  n aayi ;  aji  ado iko i on r naan,  aya du ba ih biki mboş bti kahilna kayitr n baka pa ugut wi unuur uweek wi Naşibaţi Anhiniin iko bti.

¹⁵ Ajugun aji : « Natenan, dbi ji nakii! Anuurand ni anwoon bten awo na imi a yi nul, anwoon aankp n byi u kaduk bduun ţi kadun ki bańaan. »

¹⁶ N n aayi  un  ado k  ba ih bayit du dko di bajaan bado ţi uheb r  Amagedon.

¹⁷ Uwanjut u enk paaj na ulon ujeeş pnkalame pi wa na dko, k  pdiim pweek pa   p nna ţi p ij pi p ih panwoon du dko dyimanaan aji : « Uko m n  udolanaa. » ¹⁸ Wal m n  k  ilik liik i   p n k  idiim na imparantant itiinkanaa. Mboş man n ar maakan jibi manwoon maambaan ka n  raara wi  aan awoonun ţi ma. ¹⁹ P n ar pun pado k  ubeeka uweek upa   ari akak ifah iwajan , k   beeka  i   aak bti  ajoti. Naşibaţi aan ilma

*Babilon ubeeka uweek : adaanan wa pnkalame pi udeeb wi nul unkfatu . ²⁰ Njiw bti  awunanaa k  inkun iweek ibaa, iinkak awinana. ²¹ U ubal wi mpoj mndi  maakan ugot ţi bańaan ; k  ka aafa kun k  kado k  bakkar Naşibaţi  iki katam maakan.

17

 naa  na uunk

¹ K  ulon ţi  wanjut paaj na ulon  amebanun knkalame paaj na plon ki uwuuru ubi ţi nji a ini na nji aji : « Biini, dyuuju kakob ki  naa  na uunk naweek anwoon du kakab id k iweek akkobiin. ² Ba ih biki   aak  i mboş bawinar na a, k  bańaan ban  tun mboş bakuj poot pi nul panwoon ubida u op. »

³ Wal m n  k  uwanjut wun u   neej ţi u al wi naan a oo  n du *pndi , k  nwin  naa  alon an oon ţi ulimariya ujeenk l, itim inkkarun Naşibaţi ipiitana ţi uleef wi wa bti. Uwo na  kow paaj na blon na itim i een. ⁴  naa  awohara imi a inuura maakan ijeenk l. A u iko itum itam preeş yi uwuuru, iwij wijaan na mnko mnuura maakan. Am ban ţi ka en pnkalame pi uwuru pan umu  na bu aan bi b opar bi p uunk pi nul. ⁵ Bapi t ţi pjuk pi nul katim kalon, k  uko wi kawoon u   wo uume anaa. Uko umpiitaniin wii wi : « Babilon ubeeka uweek, anin p uunk na p op na bu aan bi umundu. »

⁶ Dwin  naa  m n  k  akuj p aak pi banwoon biki Naşibaţi, pi banjaan ba up uko wi Yetu. Wi nwinulun a    on ar maakan. ⁷ K  uwanjut u   ji na nji : « we ukaan k  i on ar h nk ba? D upu uko wi  naa  ummeniin na wi ulimariya wi  kow paaj na blon na itim i een wi a oornun. ⁸ Ulimariya wi iwinun ubi wo a   wo uunkak awo, k  u   wo i kap n du bnjiir kaya katoka te mn o. K  bańaan biki mboş biki itim iwoon iimpiitana ţi ulibra wi ubida wi umundu upa aniin ba on ar wal wi bakwinun ulimariya umbiin

awo, awo uunwo hēnkuṅ, kašē kabi kawo ƙak.

⁹ « Naan awo kawo ƙi uko wi na mntit na ušal untuṅa : ɲkwo paaj na blon ɲun ɲawo knkuṅ paaj na plon ki ɲaaṭ aṭoon, ɲawo kak baših paaj na alon. ¹⁰ Kañeen ƙi baka bado bi wala ƙi pših, napaajanṭēn akšihuṅ hēnkuṅ, naṭēnk paaj na alon aandobi bi, kē wal wi akbiin aankṭo kajon. ¹¹ Kē ulimariya umbiin awo, ašē wo uunkak awo hēnkuṅ uwo wul ƙi uleef wi wa naših naṭēnk bakreṅ. Uwo alon ƙi baših baṭēnk paaj na alon, utoka te mnto.

¹² « Itiim iñeen yi iwinuṅ iwo baših banwoon baando bi yeenk pših. Kē bašē yeenk bukal na ulimariya kaših uwoori uloolan ƙaṅ. ¹³ Bukal bti bawo na ušal uloolan : pwul mn-hina mi baka na pših pi baka ulimariya. ¹⁴ Baluṅ kagut na anwoon unkaneel wi bṭeṅan ašē kob baka, ƙiki awo naweek i baweek, naših i baših. Bandu'aniin, bandataniin, banfiyaaruluṅ, banaakiir na a, kakob bambiin pṅutan na a. »

¹⁵ Uwanjuṭ uji na nji kak : « Meel mi iwinuṅ, mi naṭuunk aṭoon manwo knṭaali, knṭuk, ɲṭaak, na ɲṭup. ¹⁶ Ulimariya na itiim iñeen ki iwinuṅ ɲaluṅ kašoor naṭuunk, kaṭok tokana bti kabot kaduka byiṣu, kade uyemaṭ wi nul kabot kaṭēra. ¹⁷ Na manjoonan, Našibaṭi aṭuun ƙi ɲhaaš ɲi baših bukuṅ uko wi aṅaluṅ bado kē bawo na ušal uloolan wi pdo wa : baluṅ kawul pših pi baka ulimariya kē udoo do uko bti wi Našibaṭi aṭupuṅ. ¹⁸ Kē ɲaaṭ i iwinuṅ, awoon ubeeka uweek unjaan uših ƙi baših biki mboš. »

18

Pjot pi Babilon

¹ Wi uko waṅ uṭēpuṅ, dwin uwanjuṭ ulon kē uwalnaana baṭi. Uwo na mn-hina mnweek, kē bjeehi bi wa bašē jeehan mboš. ² Udo pdiim pweek aji :

« *Babilon ubeeka uweek ujoti!

Ujoti! Ujoti!

Ukak ufēṭ wi ɲntaayi,

dko di ɲntaayi bti ɲawoon
na di ɲkat ɲṭop ɲwuṭaan bti.

³ ɲṭaak ɲi mboš bti ɲadaan poot pi da, kē pdaan poot puṅ pašē wo pṭopan uleef na pekadu di piinṭ. Baših biki mboš bti bawinar na da, kē bawaap biki mboš bayokna ƙi pṅal iko yi umundu pi bañaan biki da. »

⁴ Wal mēntṭ dkak atiink pdiim plon panwoonuṅ baṭi, paji : « An pntaali pi naan, napēnan ƙi ubeeka wuṅ, nawutna kanaakiir ƙi pjuban pi baka, iṭaafa inkmbiin ƙi baka iwutna kajotnan. ⁵ Buṭaan di baka dajunkan adoo ban baṭi, Našibaṭi aleš iko inwoon iinwo itool bti yi badoluṅ. ⁶ Nadoon biki Babilon uko wi badoluṅ, nadoon nado do baka ɲyaaš ɲṭēb iko yi badoluṅ, naṭuun ƙi pnkalame pi bajaan baṭu poot, panhaayuṅ apel pi baka ɲyaaš ɲṭēb. ⁷ Naṭuun da mn-haj na pwuṭan panliṅuṅ na mndēm na pyok pi dabiin aka, daji ƙi ušal wi da : “Dṭo ji naših ɲaaṭ, mēnkwo nayoṭ nin, mēnkwo na puum nin unuur ulon.” ⁸ Uko waṅ ukaan kē ƙi unuur uloolan ƙaṅ, Našibaṭi Ajugun anwoon na mn-hina akkob da na iṭaafa inwoon i pjotna da : pkeṭ, muum, ubon na uyik. »

ɲwooni ɲi bawooniiruṅ Babilon

⁹ Pdiim pakak aji : « Wal wi baših biki mboš bambiin awo ƙi pjuban pi piinṭ na Babilon abot awo na da ƙi pṅal iko inuura maakan yi da bakwinuṅ udu wi uyik wi da, bawooni kabot kaṭēga. ¹⁰ Baluṅ kanaṭ kalow kaṭi mn-haj muṅ kašē kaji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ƙi iwi, *Babilon, ubeeka uweek,
ubeeka unwoon na mn-hina,
ikobana ƙi uwoori uloolan ƙaṅ!”

¹¹ « Bawaap biki mboš bawooni abot aṭēga ji bawo na puum, ƙiki nin alon aankak anug iko yi bajijuṅ abi bawaap. ¹² Iko mēntṭ iwo uwuuru na unṭaam, mnko mwij wijan mantamuṅ preeš na mnko mnuura, itenda inuura, ijeenkali, idaan iwoj wojaan

na ilon kak ; mmul mnuura mantamuñ preeş na iko yi bafejun na mmul mēnt, iko yi babomanaanun iñiin yi ñlon, yi ifeeru inuura, kēme mnlaak, ¹³ ukēra ulil pṭēkēn utum umpaṭun kalilare na itoh ilil pṭēkēñ na mnkulān, ubiñu na ukēra, pşon na uloort, ŋngit na ŋkaneel, ŋmpēlēnt na ŋkaaru ŋi ŋmpēlēnt ŋakpuluñ ; badoo ji bawaap bañaan bajen.

¹⁴ « Balun kaji kak na Babilon : “Iko bti yi uhaaşu uñaluñ iinkak awin ya, ilowu! Iko inwoon yi mndēm mi nu na inuura maakan, iinkak awin ya nin.” ¹⁵ Bawaap bambiin ayokna ti ubeeka mēnt banaṭ kalow kaṭi mnhaj mi ubeeka mamob baka. Bado kawooni, kaṭēga ti ubeeka mēnt ¹⁶ kaji : “Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek unwohariin itenda inuura itam preeş, ijeenkal, iwoj wojan, unṭuun uwuuru na mnko mnuura mntam preeş,

¹⁷ ti uwoori uloolan ṭañ kē pyok mēnt bti paşē toka.”

« Kē bajug ŋlantu na banjaan baṭon ŋa na bañaan bti banjaan balemp ti bdēk başē naṭ alow. ¹⁸ Wi bawinun udu wi uyik aşē ji : “Ubeeka unlini na wi ubi woha i?” ¹⁹ Baṭu mboş ti ikow yi baka aşē ŋajar awooni ji banwoon na puum aji :

“Pwuṭan oy! Pwuṭan oy!

Ubeeka uweek wi bankaen ŋlantu ti bdēk bti bayoknuñ ti pyok pi wa,

ti uwoori uloolan ṭañ kē uşē toka!

²⁰ Baṭi, banjaan na baṭupar Naşibaṭi na an biki nul bti nalilaan ti pjot pi wa,

Naşibaṭi akob wa ti uko wi udolanan.”

²¹ Wal mēnt, kē uwanjut unwoon na mnhina mnweek uşē jej plaak pweek maakan afēl du bdēk aşē ji :

« Na mnhina mntēnt mi, mi mi Babilon ubeeka uweek ukfēlaniin, baankak awin wa nin.

²² Nin iyeeh yi banjaan bakob intuni na bayeeh iinkak atiinkana.

Nin bateen na balul

baankak atiinkana.

Nin pñaat pi baṭak paankak atiinkana ; nin phuunṭ paankak atiinkana ti btēk.

²³ Nin unkaniya uunkak ateh ; nin baankak atiink pdiim pi naniim na pi naniima.

Bawaap biki nu babin awo bañaan baweek biki mboş.

Dayaamu di nu daneeman ŋtaak bti.

²⁴ Pñaak pi baṭupar Naşibaṭi, banwoon biki nul,

bañaan bti banfinaniin ti mboş, pawo ti iñen yi nu. »

19

Iyeeh yi mnlilan du baṭi

¹ Wi iko yan itēpuñ, dtiink uko ulon unwoon ji pntuk pweek pi bañaan du baṭi kē paji :

« Haleluya

Naşibaṭi i nun adēm abot awo na mnhina,

ul ambuuranuñ nja,

² pwayēş pi nul pawo manjoonan abot awo ptool.

Akob naṭuunk naweek ambiin aṭopan mboş na pṭuunk pi nul,

alukan ti a pñaak pi balempar Naşibaṭi. »

³ Kē bakak ahuran aji :

« Haleluya!

Udu unkpēnnun ti ubeeka wi *Babilon uunkba. »

⁴ Kē bantohi iñeen ŋtēb na babaakēr na ŋko ŋbaakēr başē ŋup adēman Naşibaṭi anṭoon ti pṭij pi pşih. Bahuran aji :

« Uwo han, Aleluya! »

⁵ Wal mēnt, kē pdiim plon paşē pēna du pṭij pi pşih aji :

« An balemparul bti, an nanjalulun apel iko bti, baweek na bampoṭi,

nadēmaan Naşibaṭi i nja. »

⁶ Kē nşē tiink uko unwoon ji pdiim pi pntuk pweek, panwoon ji ubulan uweek, awo ji imparantant iweek kē pakhuuran aji :

« Haleluya!

Ajugun Naşibaţi *Anhiniin iko bti aşih.

⁷ Nawulan ŋwo ƚi mnlilan na mntaŋ
 ŋbot ŋdēmana,
 ƚiki bniim bi anwoonŋ unkaneel wi
 btejan babani,
 kē aharul añēga bnuura.

⁸ Bawula patenda pnuura pfaatal,
 pjintŋ piş,
 panknuurunŋ, aji awoh. »

Patenda pfaatal puŋ pawoonŋ
 iko itool yi banwoonŋ biki Naşibaţi
 badolunŋ.

⁹ Kē uwanjuţ uşē jakēn : « Piitan
 uko wi : “Banuurandēni biki baduunŋ
 pmaar bniim bi anwoonŋ unkaneel wi
 btejan.” » Ukak aji na nji : « Uţup wi
 uwo uţup wi Naşibaţi ƚi uleeful. »

¹⁰ Wal mēntŋ kē nşē jot ƚi ihoţ yi wa
 kadēman wa. Kē uşē ji na nji : «
 Ťaafaraan kado uko wi! Dji kalempar
 Naşibaţi ji iwi na bayiţu bammēbanunŋ
 uţup wi Yetu. Naşibaţi i i iwoonŋ
 kadēman! Uţup wi Yetu wi wi Naşibaţi
 aţuunŋ ƚi baţuparul.

Andapiinŋ umpēlēt ufaatal

¹¹ Wal mēntŋ, kē nşē win baţi kē
 bawo bhaab, kē umpēlēt ulonŋ
 ufaatal uşē wo da. Andapiinŋ wa
 katimul kawo « Ammēbanunŋ Naşibaţi
 na manjoonan. » Awo natool ƚi
 pwayēş pi nul abot aji gut pa iko
 inwoonŋ itool. ¹² Kēş ki nul kawo ji
 bdoo banjeenunŋ, kē abot awo na
 ŋtepi ŋi pşih ŋtum ƚi bkow. Apiitana
 katim kalonŋ ƚi uleef ki nin alonŋ bē
 mēntŋ ul ameenŋ ka. ¹³ Awohara bayeti
 banwoonŋ na pŋaak. Katimul kawo «
 Uţup wi Naşibaţi. » ¹⁴ Bangoli biki baţi
 bawo ƚi kafetul aţaşa, adapa ŋmpēlēt
 ŋfaatal akuţ awohara imişa yi itenda
 ifaatal inuura ijintŋ piş. ¹⁵ Kakej
 kajul kapēn ƚi mntumul ki akkobni
 ŋtaak. Ul aklunŋ kaşih baka na btam.
 Alunŋ kayuuj udeeb unkfatuŋ wi
 Naşibaţi *Anhiniinŋ iko bti wi aklunŋ
 kaţu baŋaanŋ ƚi kako kaweeek ki bajaanŋ
 bapooŋna mbuk mndolni ubiŋu,
 kapooŋ baka. ¹⁶ Apiitana ƚi bayeti bi
 nul na pnkantul katim ki : « Naşih i
 başih na Naweeek i baweeek. »

¹⁷ Kē nşē win uwanjuţ ulonŋ kē
 uwo ƚi unuur, uhuuran maakan aţiini
 na ŋkat ŋankyiţunŋ du kalowan du
 baţi aji : « Nabiini, nabiin nayit pa
 ufettu uweek wi Naşibaţi, ¹⁸ nahilna
 nade uyemaţ wi başih, wi bangoli na
 baweeek biki baka, wi ŋmpēlēt na
 bandapiinŋ ŋa, wi baŋaanŋ bti, balemp
 na baweeek biki baka, bampoţi na
 baweeek! »

¹⁹ Wal mēntŋ kē nşē win ulimariya
 na başih biki mboş na bangoli biki
 baka kē bayitiir kabi kagutan na
 andapiinŋ umpēlēt ufaatal na ban-
 goli biki nul. ²⁰ Kē ulimariya uşē
 mobana, wul na naţupar wa, un-
 dolunŋ iko iŋoŋarēnaan ƚi kadun ki wa,
 aguur banyeenkunŋ uko wi ulimariya
 abot aŋup adēman ptu pi wa. Ŋul
 ŋtēb bti ŋafēlana ŋjeb du katant ki
 bdoo kanwoonŋ na pdēpalēn panjaanŋ
 patērad. ²¹ Bandukiinŋ bafiŋana na
 kakej kampēnnunŋ ƚi mntum mi an-
 dapiinŋ umpēlēt, ŋkat ŋade muum mi
 baka adoo yok.

20

Pşih pi ŋşubal iŋeen-week ŋyaaş iŋeen

¹ Dwin wal mēntŋ, uwanjuţ kē
 uwalnaana baţi, awo na kaniigşaani
 ki bnjiir bweek abot amēban mnko-
 rentu mnweek. ² Uya mob unjumpul,
 upula wi ƚfa, wul uwoonŋ Untaayi
 Uweek, *Tatana aşē tan wa pa ŋşubal
 iŋeen-week ŋyaaş iŋeen (1000). ³ Afēl
 wa du bnjiir bweek anigan ba abot
 aţu uko ulonŋ atuhna ba, uhilna
 uwo uunkak aguur ŋtaak te wal wi
 ŋşubal iŋeen-week ŋyaaş iŋeen (1000)
 ŋaktēpunŋ. Woli ŋaţēpi babaa wutan
 wa ŋwal ŋntiinku ƚaŋ.

⁴ Dkak awin iţij yi pşih, bambiinŋ
 aţo ƚi ya bayeenk mnhina mi pwayēş.
 Dwin kak ŋhaaş ŋi baŋaanŋ biki babinŋ
 afaal ƚiki baţup Uţup wi Naşibaţi na uko
 wi Yetu, banwoonŋ baanŋup adēman uli-
 mariya na ptu pi wa, awo baampiitan
 katim ki wa ƚi pjuk kēme ƚi kaŋen.
 Banaţa ƚi pkeţ aşih na *Krittu ŋşubal
 iŋeen-week ŋyaaş iŋeen (1000). ⁵ Pnaţa
 pteek ƚi pkeţ pu puŋ. Kē bankeţunŋ

bandukiin, baannaṭa ṭi pkeṭ te wal wi nṣubal iṇeen week nṣaaṣ iṇeen nṣaṭepun. ⁶ Bannaṭiin uteek ṭi pkeṭ banuurandēni! Bawo biki Naṣibaṭi, pkeṭ pṭēbantēn paankhilan nin uko ulon ṭi baka. Bawo baṭeṇan biki Naṣibaṭi na Krittu kabot kaṣih na a nṣubal iṇeen-week nṣaaṣ iṇeen.

Pjot pi Fatana

⁷ Wal wi nṣubal iṇeen-week nṣaaṣ iṇeen (1000) nṣaṭepun bawutan *Fatana apēn du ukalabuṣ, ⁸ aṣē aya du nṣaak ṇi umundu bṭi ṇi bajaan badu Gog na Magog, aguur baṅaan. Ado baka babi bayit pa ugut. Batum ji pyiw pi bdēk. ⁹ Baniink mboṣ bṭi, kakool ubeeka wi Naṣibaṭi aṅaluṅ, di banwoon biki nul bawoon. Kē bdoo blon baṣē pēna baṭi abi atēr baka. ¹⁰ Wal mēnt, kē *Untaayi Uweek, unguurun baka, uṣē fēlana du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad aṭēnk da ulimariya na naṣupar wa. Bahaj maakan pnak na utejan te mnṭo.

Pwayēs pi bankeṭun

¹¹ Dwin wal mēnt pṭij pi pṣih pfaatal pweek na anṭoon ṭi pa. Mboṣ na baṭi nṣaṭii, kē nin ṅaan aankak awin ṅa. ¹² Kē nṣē win bankeṭun, baweeke na bampoṭi, kē banaṭ ṭi kadun ki pṭij pi pṣih, kē anṭoon ṭi pṭij pi pṣih aṣē haabēs ṅlibra. Ahaabēs ulibra ulon kak, unwoon ulibra wi ubida. Awayēs bankeṭun, andoli ṭi uko wi adoon jibi upiitaniin ṭi ulibra.

¹³ Wal mēnt, kē bdēk baṣē kakan muum manwoon ṭi ba, kē pkeṭ na mnkeṭ ṅakakan muum mi ṅahankun kē awayēs andoli ṭi uko wi adolon. ¹⁴ Kē pkeṭ na mnkeṭ nṣaṣē fēlana du katant ki bdoo ; katant ki bdoo mēnt bawoon pkeṭ pṭēbantēn. ¹⁵ Anwoon i katim kawoon kaampiitana ṭi ulibra wi ubida bafēla du bdēk mēnt.

21

Baṭi bhalu na mboṣ mnhalu

¹ Wal mēnt dwin baṭi bhalu na mboṣ mnhalu ; baṭi bṭeek na mboṣ mnṭeek ṅaankak awo, bdēk kak

baankak awo. ² Kē nṣē win ubeeka uyimanaan, Yerutalem dhalu, kē dakpēna baṭi du Naṣibaṭi awo ji ṅaaṭ naniima ambomandērun pa ayinul. ³ Dṭiink wal mēnt pṭiim pweek pampēnnun du pṭij pi pṣih aji : « Katoh ki Naṣibaṭi akfēṭun na baṅaan kii ki. Awo da na baka, bawo pntaali pi nul, ul ṭi uleeful aṣē wo Naṣibaṭi i baka. ⁴ Awent mnkuul mi baka bṭi ; pkeṭ, mnṭēg, ṅwooni, na mnṣhaj maankak awo, iko ijon iinkak awo. »

⁵ Kē anṭoon du pṭij pi pṣih aṣē ji : « Natenan, dkakan iko bṭi kē iwo ihalu. » Ajakēn kak : « Piitan nṣup ṇi ; ṅawo manjoonan abot adolana. »

⁶ Akak ajakēn : « Udolanaa, nji dwoon Nateek na Nabaaṅṣaani, dwoon Ujuni na Ubaaṅṣaan. ṅaan i udaan uṭijun, dṭena adaan du ṅkumpēs ṇi meel manjaan manwul ubida, nin aankluk uko ulon. ⁷ Ampokun buṭaan ayeenk uko mēnt. Nji dwo Naṣibaṭi i nul, ul aṣē wo abuk naan. ⁸ Kē balal, bandeknun kafēṭ, bado iko iwuṭaan maakan, bafin baṅaan, bado iko iṭop, bado dayaamu, banjaan badēman ṅnton na baṭilan bṭi, kafah ki baka kawo baya du katant ki bdoo banwoon na pdēpalēn panjaan patērad ; uko mēnt uwoon pkeṭ pṭēbantēn. »

Yerutalem dhalu

⁹ Wal mēnt, ulon ṭi ṅwanjuṭ paaj na ulon ṅamēbanun knkalame kantumun na iṭaafa paaj na kalon ibaaṅṣaani, ubi aṭiini na nji aji : « Biini, dyuuju ṅaaṭ ankniimiin, ahar anwoon unka-neel wi bṭeṇan. » ¹⁰ Uneej ṭi uṣal wi naan aya na nji du pnkun pweek pkujēntaan duuṭ aṣē yuujēn ubeeka uyimanaan, Yerutalem, dampēnnun baṭi, du Naṣibaṭi. ¹¹ Danuur na bjeehi bi Naṣibaṭi. Uko unwoon ji unobna ujaagal na ujeenk unuura uwoj woṅ ṭi da bṭi awo ji kawini. ¹² ṅniw ṅkēm abot akujēnt ṅafooyun wa. Uwo na klēman iṇeen na ktēb. Uwanjuṭ uwo ṭi plēman pandolon, kē babot apiit ṭi pa katim kalon, itim mēnt iwo yi kntaali iṇeen na ktēb ki babak *Itrayel.

13 Klëman kwajant̄ kawo du umayar unuur, kwajant̄ du btamşanka, kwajant̄ du btammaŋu, kwajant̄ du kayoba. 14 Baniw ubeeka ʈi klaak khaan iñeen na ktëb, ʈi klaak mënt̄ bapiit itim iñeen na itëb yi banjañan biki anwoon unkaneel wi bʈenjan.

15 Uwanjut unktiiniin na nji umëban ʈi kañen pko pniibi, pawo pi uwuru, pawo pniibni ubeeka, klëman, na uniw unfooyun ubeeka. 16 Iban ibaakër yi ubeeka ilin lin, kamban kalon kaandëm apel katënt̄. Uniib wa kë uwo n̄kilometër iñeen week nyaaş iñeen n̄tëb na n̄baakër (2400). 17 Uniib uniw wi ubeeka kë uwo n̄metër iñeen paaj (60). Uwanjut uji uniib jibi bañaan bajaan baniib. 18 Uniw mënt̄ uwo na uko ulon unwoon na unobna wi ujaagal, na ujeenkak. Ubeeka uwo wi uwuru ujint̄ piş unjaan uwoj woj ji kawini. 19 Klaak kweek ki bapafnun ubeeka aniw kawo na iko inuura maakan iwoj wojaan itum. Pteek pawo na iko yi unobna wi ujaagal, na ijeenkak, baji bado ya Jatpi; ptëbantën pawo na iko iniilu baji bado pa Tafira; pwajantën pawo na iko inwoon na inobna itum, baji bado ya Kalte doniya; pbaakantën pawo na iko iniilu na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Emaralda; 20 pñeenantën pawo na iko ijeenkak ji pñaak baji bado ya Fardonika; ppaajantën pawo na iko ijeenkak jud baji bado ya Fardiwu; pʈënk paaj na plon pawo na iko inwoon na unobna wi ujaagal, baji bado pa Kritolit; kë pʈënk bakreŋ pawo na iko ijeenktaan, baji bado pa Berilu; kë pʈënk kañeen kalon pawo na iko ileel baji bado ya Topat; pʈënk iñeen pawo na iko ileel na yi unobna wi ujaagal baji bado ya Kritoprat; pʈënk iñeen na plon pawo na iko inwoon na unobna wi uko ujeenkak unnaakiirun na uleel, baji bado ya Yakint; kë pʈënk iñeen na ktëb pawo na iko inwoon na unobna wi uko ijeenkak unnaakiirun na uniilu, baji bado ya Ametu. 21 Kë klëman iñeen na ktëb kuŋ kawo ji mnko, plëman pandoli pawo ji pbuk pi mnko; kë bayiti

bi ubeeka başë wo uwuru ujint̄ piş anuur ji kawini.

22 Mënwin nin *dko dyimanaan di Naşibaʈi: Ajugun Naşibaʈi *Anhiniin iko bti, na anwoon unkaneel bawoon dko dyimanaan. 23 Ubeeka uunuma bnuur këme pli kajeehanaan wa, ʈiki bjeehi bi Naşibaʈi bajeehan wa, kë anwoon unkaneel awo unkaniya. 24 N̄taak n̄aluŋ kado kapoşna ʈi bjeehi bi wa, başih biki mboş başë babi baʈij wa pyok pi baka. 25 Nin ilëman yi wa iinkdët unuur ulon ʈiki uʈejan uunkak awo. 26 Baʈij wa mndëm na pyok pi n̄taak. 27 Nin uko ulon unʈopun uunkneej ʈi wa, nin ñaan nado buʈaan, nin naʈilan aankneej da: bampiitaniin itim ʈi ulibra wi ubida wi anwoon unkaneel wi bʈenjan ʈaŋ bakneejuŋ ʈi wa.

22

1 Wal mënt̄ uwanjut uyuujeŋ kabuul ki meel manjaan manwul ubida, manjint̄ piş ji kawini; meel mi ka mampëna ʈi pʈij pi pşih pi Naşibaʈi na pi anwoon unkaneel wi bʈenjan. 2 ʈi ptoof pi itant itëb yi kabuul yun inwoon ʈi ptoof pi ubeeka, uka bko banjaan bawul ubida, baji bubuk nyaaş iñeen na n̄tëb ʈi uşubal, pli pandoluŋ baji bubuk. Itoh yi ba iwo ijebanaani bañaan biki mboş bti. 3 Nin Naşibaʈi aankak afëp ñaan. Pʈij pi pşih pi nul na anwoon unkaneel pawo ʈi ubeeka meet̄, balemparul bado kadëmana; 4 bawin kaara di nul, katim ki nul kabot kawo ʈi ijuk yi baka. 5 Uʈejan uunkak awo, nin ñaan aankak anuma unkaniya këme bjeehi bi unuur, ʈiki Naşibaʈi Ajugun aʈu ʈi baka bti bjeehi bi nul, başë başih te mn̄o. »

Ubi wi Yetu

6 Uwanjut ukak ajakën: « N̄ʈup n̄i n̄awo manjoonan abot adolana; Ajugun, Naşibaʈi anjaan aʈu baʈuparul n̄şal, ayil uwanjut wi nul, uyuu balemparul uko unkm̄biin hënkun.

7 Yetu aji: « Natenan, dbi hënkun! Anuurandëni, ankmëbanun n̄ʈup n̄i

Naşibaţi ńanktupun uko unkmbiin ńi ulibra wi. »

⁸ Nji Yowan dtiinkun abot awin iko yi. Kę wi ntiinkun abot awin iko yun, djot ńi ihoş yi uwanjut unyuujnun iko męnt kadęman wa, ⁹ kę uşę ji na nji : « ńaafaraan kado uko wi! Dji kalempar Naşibaţi ji iwi na başupar Naşibaţi bti na bańaan bti bankmębanun ńtup ńi ulibra wi. Naşibaţi i i iwoon kadęman. »

¹⁰ Ujakęn kak : « Khank ńtup ńi Naşibaţi ńi ulibra wi kamen ńa bańaan. Wal wi iko yi aktupun ikdolaniin uńogi. ¹¹ Nado iko inwoon iinwo itool amębaan ńi iko inwoon iinwo itool yi akdolun, anwoon ńi ubida uşop amębaan ńi wa. Kę anşaan awo natool adoon kado uko unwoon utool, anwoon najinş piş adoon kajinşanaara jintęn uleef. »

¹² Yetu aji : « Natenan, dbi hęnkun! Dwo na baluk bi andoli, ddo kaluk andoli uko wi adolun. ¹³ Dwo Nateek na Nabaańşani, Najuni na Nabaańşani, Ujuni na Ubaańşani.

¹⁴ « Banajun imişa yi baka banuurandęni, hęnk bahil kaneejna ńi ilęman yi ubeeka, kabot kade ńi mnko mi bko banjaan bawul ubida. ¹⁵ An ńbuş:

bakaalam, bańaan banwoon ńi ubida uşop, bafin bańaan, badęman ńnton, na bańaan bti banjalun ńńilan abot aji bańilan, napęnan bdig.

¹⁶ « Nji Yetu, dyil uwanjut wi naan utupan uko wi. Uwo pa banfiyaarun bti. Dwo i pntaali pi *Dayiş, awo unfay, ujah unjaan ujeehan na nfa. »

¹⁷ Uhaaş wi Naşibaţi na naniima ńaji : « Biini! »

Anktiinkun ajakan : « Biini! »

ńaan i udaan utijun, abiini ; annumiin, abiin ayeenk ńi meel manjaan manwul ubida, bę aankluk nin uko ulon.

¹⁸ Nji Yowan, dtup wa, manjoonan ma, ńaan anktiinkun ńtup ńi Naşibaţi ńi ulibra aşę hoşalęş da uko ulon, Naşibaţi aşu'a ińaafa yi bańiiniyaanun ńi ulibra wi. ¹⁹ Kę woli apęnan uko ulon ńi ńtup ńi Naşibaţi ńi ulibra wi, Naşibaţi kapęnan kafah ki nul ńi bko banjaan bawul ubida na ńi ubeeka uyimanaan ńi bańiiniyaanun ńi ulibra wi. »

²⁰ Anşupun uko wań aji : « Aa, dbi hęnkun! »

Uwoon hań! Iwi Yetu Ajugun, biini!

²¹ Dńehan Yetu Ajugun awulun nja bti bnuura bi nul.